Universidad de Deusto
Biblioteca

Recudo. m6.7.lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENTARIORVM

IVRIS CIVILIS IN HISPANIAE

Regias constitutiones, Sextum & Septimum librum Nouæ Recopilationis complectens,

TOMVS QVARTVS,

Autore Doctore Alphonso de Azeuedo Inclytæ ciuitatis Placentiæ ciue & incola in Hispanarum Regnis.

Ad Licentiatum Petrum Diez de Tudanca Regis nostri Philippi. II. Senatorem dignissimum. &c.

107

CVM PRIVILEGIO.

SALMANTICAE,

Excudebat Petrus Lassus.

M. D. XCIX.

Expensis Octauiani Parente Bibliopolæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EL REY.

POr quanto por parte de vos el Doctor Alonso de Azeuedo vezino de la ciudad de Plaẽcia nos fue hecha relacion, que continuando los Commentarios sobre la nueua Recopilacion auiades escripto el quarto tomo sobre el Sexto y Septimo libros de la Recopilacion, de que nos hezistes presentacion, y nos suplicastes os mandassemos dar licencia para lo imprimir y priuilegio por diez años, o como la nuestra merced fuesse lo que vistо por los del nuestro consejo y como por su mandado se hizieron las diligencias que la pregmatica por nos vltimamente fecha sobre la impression de los libros dispone, fue acordado que deuiamos de mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos touimos lo por bien. Por la qual os damos licencia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren y se cuentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula, podays imprimir el dicho libro de que de suso se haze mencion por su original que en el nuestro consejo se visto, que va rubricado e firmado al fin de Pedro zapata del Marmol, nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen, con que antes que se venda le trayays ante ellos juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, y trayays fee en publica forma como por corrector nombrado por nuestro mandado, se vio y corrigio la dicha impression por su original. Y mandamos al impressor que ansi imprimiere el dicho libro no imprima el principio ni primer pliego de el, ni entregue mas de vn solo libro con el original, al autor, o persona a cuya costa le imprimiere, ni otra cosa alguna para efeto de la dicha correctiõ hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado por los del nuestro consejo. Y estando hecho, y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y fecho assi ponga esta nuestra cedula y Priuilegio y la aprobacion, tassa, y erratas, so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha Pragmatica y leyes de nuestros reynos. Y mandamos que persona alguna sin vuestra licencia no le pueda imprimir y vender, so pena que el que lo imprimiere caya perdido y pierda todos quales quier libros, moldes, y aparejos que de los dichos libros tuuiere y mas incuara en pena de cada cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere: la qual dicha pena, sea tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, e la otra tercia parte para la nuestra camara. Y mandamos a los del nuestro consejo Presidente, y oydores de las nuestras audiencias, alcaldes y alguaciles de la nuestra casa y corte y chancillerias, y a todos los Corregidores Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores, e ordinarios, e otros qualesquier juezes y justicias de todas las ciudades villas e lugares de los nuestros reynos, e señorios, ansi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden e cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y contra su tenor y forma no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar por manera alguna, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en el Pardo, a xxvij. dias del mes de Nouiembre de 1592. Años. YO EL REY. Por mandado del Rey nuestro Señor, Iuan Vazquez.

TASSA.

YO Pedro çapata del Marmol, escriuano de camara de su Magestad, doy fee que los señores del Consejo, de pedimiẽto y suplicacion del Doctor Alonso de Azeuedo tassarõ vn libro por el hecho, intitulado, Glossa sobre el libro Sexto y Septimo de la nueua Recopilacion, que con licẽcia y priuilegio de su Magestad se imprimio, a tres marauedis y medio cada pliego en papel: y al dicho precio y no mas, mandaron que se venda. Y que antes que se venda ningun libro, se imprima esta tassa en la primera hoja de cada volumen. Y para que dello cõste de pedimiento de la parte del dicho Doctor Azeuedo di la presente, En Madrid a dos dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y nouenta y tres años.

Pedro çapata del Marmol.

LICENTIATO PE-

tro Diez de Tudanca â Consilio Regis ac Domini nostri Philippi. II. eiusque in Indiarum supremo Senatu Consiliario & censori dignissimo, Doctor Alphonsus de Azeuedo, S. & AEter. F.

VIRTVTVM splendor, & singularis iuris vtriusque scientia, & in gubernanda Rep. prudentia iam diu mihi, sicuti alios mirabiliter obstrinxerũt. Nihil enim est ex omnibus rebus humanis præclarius atque præstantius, quàm de Rep. bene meriri: quod tu facere nunquã intermittis. Accesserunt ad hæc tam multa & tam illustria tua in me, ne de facie quidem bene notum, beneficia, vt nullam eorum partem, ne cogitando quidem gratia, consequi possim. Iccirco inter tot & tam assiduas iuris vtriusque professionis labores, quibus non tam occupari, quã obrui me possunt affirmare, vehementer cupiebam, munus quãuis exiguum tibi mittere, quo saltim testarer animi grati, & tot beneficiorum memoris voluntatem. Quod cum quod à sapiente persuasum habeam, in vitio ingrati animi nihil mali non inesse quodammodo: ex alia tamen parte, ne librum hunc mitterem, non tam dignitas tua, quam scio cum pari humanitate esse coniunctã, quàm infinitæ occupationes tuæ Reipu. imprimis necessariæ, & salutares deterrebant: Sed vicit tandem, fecitque vt eum nomini tuo dedicarem, meritorum tuorum in me magnitudo. Simul operi cauere & prospicere volui, quod si tuo patrocinio defendatur, satis scio, bonis omnibus, qui te proco ac debent, amant, & reuerentur, fore gratum. Nec erit cur, aut maleuolorum odium, aut calumniatorum obtrectationes, aut inuidorum liuorem formidet. Nam nequitia ipsa sui est pœna, & malis displicere, laudari est, vt præclare inquit Seneca. Te igitur, vir clarissimè, maiorem in modum oro, atque obsecro, vt & libri patrocinium suscipias, & ne in tuorum habeas clientium numero, & tuendum atque ornandum, vt hactenus fecisti, recipias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD LECTOREM.

DIVVS Hieronymus ad Rusticum Monachum de viuendi forma, vt habetur transſumptiuè in cap. nunquam de conſecra. diſt. 5. declarat, quãtum ſit otium fugiendum, vt eijs oſtendit verbis, dicens: Semper facito aliquid boni operis, vt te Diabolus inueniat occupatum: & in eo cap. nunquam dicitur: Scribantur & libri, & manus operetur cibos, & animus ſaturetur lectione: in deſiderijs autem eſt omnis otioſus: nam ſi quæritur Egeſtus, quare ſit factus adulter? in prõptu cauſa eſt, deſidioſus erat, extra de renunt. cap. niſi cũ pridem, veterumque nos admonet autoritas, Patrum (ſi à Scopo veritatis & virtutis nõ deuiarint) veſtigia imitari debere, & aliquo genere exercitationis animũ pellicere: cum plurima mortalibus commoda per exercitationem, damna verò per ſegnitiem eueniãt. Emollit enim vires otium (vt inquit Menander) ſicut rubigo ferrum. Propterea Alexand. Macedo. quo die nihil geſſerat, ſe non regnaſſe exiſtimabat. Ideò recenſet Guiliel. Leporeus Heduenſis in Tract. ſuo artis memoratiuæ, in cap. otium. libr. 4. Athenienſes ignauos homines & langore marceſcentes, qui vitam inganeis & popinis alijſque illecebroſis locis ſilencio tranſigebant, in forum protrahere ſolitos eſſe, eoſque vt facinoroſos plectere. Sed (proh dolor) quot homines otioſi eſſent nunc plectendi ſi hæc Athenienſium conſuetudo in Hiſpania ſeruaretur. Vnde Auſonius Poëta Gallicus hominem pigrũ & otioſum in ſuis Epigr. ſic increpat.

Sanus piger febriente multo eſt nequiõr,
Potat duplum, dapeſque duplices deuorat.

Ideò Appium Claudium dicere ſolitum accepimus (teſte Valerio, libro. 7. de Sapienter dictis, cap. 2.) negotium populo Romano potius quam otium committi debere, quoniam quidem exploratum habebat, ingenuos homines agi ratione rerum, & exercitatione ad capeſſendam virtutem excitari: cõtra verò, otio & quiete in deſidiam, torporem, & ſocordiam reſolui, & prolabi. Et ſic (vt inquit Quintilia.) memoriam exercitatione redigendam conuenit, ne nobis diſcamus ignoſcere: nam memoria, niſi exerceatur, confeſtim tabeſcit ſolitoque vigore deſtituitur. Et (teſte Caſsiodoro. 11. Variarum, in Prologo) ægreſcit ingeniũ, niſi iugi lectione reparetur, citò ſplendunt horrea, quæ aſsidua nõ fuerint adiectione fulcita, theſaurus quam facile profunditur, ſi nullis iterũ pecunijs compleatur. Sic & humanus ſenſus ſi cum alio non ſarcitur inuento, citò poteſt attenuari de proprijs. Quapropter (Lectores doctiſsimi) ne delidiæ vitio arguerer, ne vè de otio increparer ab omnibus, & excuſio negligentiæ ſomno, poſt tria Commentaria ſuper quinque libros præcedẽtes per me edita, & hoc quantum non erubui in lucem prodere, vt inceptũ laborem diu noctuque paſſum proſequerem, & otium expellerem, à quo ſemper abſtinui, & adhuc ſemper abſtineo, præſertim poſtquam circa leges noſtras interpretandas & declarandas animum applicui meũ: rem magnam aggrediens difficilem & laborioſam, cum pœne totum ius ciuile Partitarum, & aliarum Regiarum legum & ſcripta Doctorum; in ijs & ſequẽtibus (Deo volente) congeſſerimus Commentarijs, circa ea, quæ omni ferè ſtatui mortalium cuiuſcumquè conditionis fuerint, ornamentum, & decorem, & vtilitatem afferre poſſent, eoque paulò audacior factus, quod ad hæc tempora mortalium nemo ſcriptis redegerit. Glorioſum quidem opus honore plenum; ſed tamẽ caninis & inuidis linguis & oculis, ne dicã rabie plenis, venenoque refertis, quaſi ſignum ad ſagittam poſitum, & latrantibus & dilacerantibus aliorum ingenia & labores oblatum. Licet hæc opera noſtra nõ aſſero eſſe talia, vt erudita & venuſta habeantur, ſed ea eſt noſtri ſatietas, ſi non ſolum circa iura noſtra, verum etiam pro cõmuni vtilitate (cum ius noſtrum Regium omnes tangat) elaboraſſe videantur: etſi apud re diuinos eloquentia Camillos oblectamentum, ne dicã adiumentum reputetur. Neque noſtræ intentionis vnquam fuit inanem mundi gloriam ijſce conſequi ſcriptis; ſed tantum otiũ fugere & alijs prodeſſe ſi poſſem: namque ambitionem ſemper odio habui, neque vnquam tribunalium ſedes perquiſiui, quę non petentibus dari debe rent, & petentibus denegari. Sed quia pauci hodie honores contemnunt, volunt enim ſeu amant (prout dicit Chriſtus de Scribis & Phariſæis, Matth. 23. Marci. 12. Lucæ. 11.) in ſtolis ambulare, in primis cathedris ſedere in Synagogis, & primos recubitus in cœnis, & ſalutationes in foro, & vocari ab omnibus Rabbi. Et multi ex Principibus magis dilexerunt gloriam hominum, quam gloriam Dei. Ioan. 14. & eſſe in honore placet, teſte Auſonio in Egloga, de vita humana: ideò multi ne dicam quaſi omnes perſas & nefas honores publicos adipiſcuntur, & adipiſci ſtudent, & conſequi ex fortuna potius quam ex virtute, vt inquit Virgil, in Opuſculo de Fortuna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fortúna immeritos auget honoribus:
Fortuna innocuos cladibus afficit.

Et Ouidius lib. 2. de Arte.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores.

Et idem. 1. Fastorum.

In precio precium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper vbique iacet.

Ego tamen gloriam meam non quæro, sed eius, qui scrutatur corda fidelium: cui immensas ago gratias, qui per me indignũ, immeritum, & insipientem hæc in omnium vtilitatem Commentaria conscribi dignatus est, in quibus scribendis oculus manus & labor continuô ac perpetuô semper ad fuerunt, vt otio viam præcluderem, à quo quidem otio Lectores fugere admoneo, labor enim improbus omnia vincit, vt in laboris excellentiam plura referens inquit Cassa. in Catal. glo. mundi. 12. parte, consid. 48. Et sic iudicẽt de meis, rogo, prout de suis vellent iudicari scriptis.

LAVS DEO.

ERRATA.

Fol. 2. col. 1. lin. 41. 43. 48. *vnl. autore, impator. le. vbi autorem. imperator.* fo. 6. c. 2. li. pen. ber. le. *per eum.* fol. 7. c. 4. li. 36. primo. le. prauilegio. fol. 10. c. 1. li. 37. c. le. C. fol. 11. c. 3. li. 19 inst. & iur. le. de iust. & iur. co. 2. matiorum. le. mdiorum. fol. 23. c. 3. li. 40. quicunque. le. quinque. fol. 29. c. 3. li. 4. 14. ambinosa. erum. le. ambitiosæ. earum. fol. 30. co. 1. li. 19. h. c. le hæc essent. co. 3. li. 2. dimittuntur. le. admittuntur. col. 4. li. 28. meos. le. mos. fol. 32. c. 1. li. 6. hæc. 6. le. hæc. 7. fol. 37. col. 1. li. 24. absque. le. *ab.* col. 3. lin. 20. per eos. le. eos. fol. 39. col. 2. lin. 15. Dominorum. le. dominis. fol. 49. col. 4. li. 36. nobilis. le. miles. fol. 53. c. 1. li. antep. in. l. le. in. l. 4. col. 3. lin. 27. prodit. le. perdit. fol. 54. co. 1. lin. 38. vlterius. l. alterius. fol. 58. c. 4. li. 25. continetur. l. non continetur. fol. 61. c. 4. lin. 22. non eget. le. nebet. fol. 65. col. 4. li. 23. dominum le. damnum. fol. 66. col. 3. li. 26. 41 assensor. lo qui. le. assenju. loquitur. col. 4. li. 35. de. le. se. fo. 71. co. 3. li. 26. Supra eod. l. infra eod. li. 27. apprehensione. l. appellatione. col. 4. li. 5. Afflictis in. le. Hippolyt in. li. 31. Francia. le. Neap. fo. 78. c. 4. lin. 14. significatione. le. obligatione. fo. 90. c. 1. li. 6. 27. relict. laicus. le. relig. laicis. col. 2. lin. 35. tali. le tales. fo. 92. col. 2. li. 35. estremada. le. æstimanda. fol. 108. col. 3. lin. 6. con. le. non. fol. 112. c. 1. li. 6. erit. le. videtur. fol. 116. c. 2. li. 2. ad imponendũ. le. ad impediendam fo. 127. c. 3. li. 7. enim. le. emit. fo. 142. c. li. 22. ciuitati & vici. l. ciuitate & vicis fo. 147. c. 3. li. 26. n. 78. le. n. 87. li. 38. quod. le. quod si. fol. 152. co. 4. li. 21. non est. le. non. fol. 157. col. 1. lin. 39. pars. le. parum. fol. 148. col. 1. li. 10. 16. diximes. febricæ. le. diximus. secundæ. co. 2. lin. 26. ibi. le. si. fol. 167. co. 2. li. 33. multa animalia. le. multorum animalium. fol. 170. co. 2. li. 5. iudicum. le. iudicum obuiet. fo. 173. co. 4. li. 7. late. le. tale. fol. 174. co. 1. li. 18. extra. le. ex tex. co. 4. li. 1. quia. le. quæ. lin. 25. Aracham. le. Stracham. fol. 176. co. 2. li. 26. p. 1051. le. p. 1051. de verb. signi. fol. 176. col. 4. li. 18. souend. diesa. le. soluenda merees. fol. 178. col. 2. lin. 16. statua. le. statuto. fo. 179. co. 1. lin. 19. nihil. le. vbi. fol. 187. co. 1. li. 8. rdæcedentis, le. præcedentis.

Con estas erratas esta correcto conforme a su original este libro, (*Azeuedo sobre el Sexto y Septimo de la nueua Recopilacion.*) En fe de lo qual lo firme. En Salamanca, oy. 18. de Iunio. Año. 1593.

El Corrector. &c.

Emanuel Correa de Montenegro.

FINIS

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula Titulorum contentorum in hoc Tomo Quarto.

Ex Libro. VI.

Titulus. I. De los Caualleros.
Tit. II. De los Hijos Dalgo.
Tit. III. De lo que los Hijos Dalgo, y otras personas han de auer en las behetrias, y solariegos, y encartaciones: y como deuen ser tratados los vassallos dellos.
Tit. IIII. Como los vassallos de los Reyes que tienen tierra, o sueldo, han de yr a seruir a las guerras, y de sus Capitanes.
Tit. V. De los Castillos, Fortalezas, y muros.
Tit. VI. De las Armas.
Tit. VII. De las Cortes y procuradores del Reyno.
Tit. VIII. De los Embaxadores.
Tit. XI. De las imposiciones, tributos, y portazgos, y estancos.
Tit. XIII. De los tesoros, y mineros de oro y plata, o otro qualquier metal, y pozos de sal, y bienes mostrencos, y hallados.
Tit. XIIII. De los pechos, y seruicios, y essentos, y escusados dellos.
Tit. XVIII. De las cosas prohibidas sacar del Reyno, y meter en el, y de las que pueden andar libremente por el Reyno.
Tit. XX. De los lacayos, y otros criados.

Ex Libro. VII.

Tit. I. De los ayuntamiẽtos de los cõcejos, justicia y regidores, y de sus ordenãças.
Tit. II. De la guarda que se ha de hazer a las ciudades y villas, de los priuilegios y costumbres que tienen en elegir y nombrar officiales.
Tit. III. De los regimientos, juradorias, y los otros officios publicos de los cõcejos.
Tit. IIII. De la renunciacion de los officios publicos.
Tit. V. De los proprios y rentas de los concejos.
Tit. VI. Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer a los lugares despoblados.
Tit. VII. De los terminos publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las ciudades, villas, y lugares.
Tit. VIII. De la caça y pesca, y que no se maten terneros, niterneras.
Tit. IX. De los que se van a morar de vn lugar a otro.
Tit. X. De los nauios.
Tit. XI. De los officiales y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.
Tit. XII. De los trajes y vestidos.
Tit. XIII. Del obraje de los paños.
Tit. XIIII. De las primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.
Tit. XV. De la segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones y leyes primeras de los paños.
Tit. XVI. De la tercera declaracion del obraje de los paños y leyes susodichas.
Tit. XVII. De los paños verbies, y estãbrados, y quarta declaracion cerca del obraje de los paños.
Tit. XVIII. De los cereros, y candelereros de sebo.

FINIS.

DECLARANDVS LIBER SEXTVS,

In ordine tamen Primus Secundæ Partis nostræ Regiæ Recopilationis.

QVIQVIDEM LIBER CVM SIT PRINcipium secundæ huius Recopilationis partis, difficillimè ad præcedentem librum continuari potest, sed potius ab eo sequentes continuandi sunt, tanquam à principio libri, ideò omitto cõtinuationis ordinem, & ab hoc principio sequentes continuabo titulos, præsertim cum de libro ad librum non sit ita necessaria continuatio, sicut de titulo ad titulum, imò neque vlla continuatio est de necessitate, vt inquit Mendoça, in Rubrica ad apparatum tituli. ff. de Pactis. Et Marcus Anto. Bardo, in Tract. de tẽpore vtili, & continuo. c. 16. per totum, Tomo. 5. fol. 210. nouissimorum Tractatuum diuersorum Doctorum.

Summaria ad Rubricam titu. 1. lib. 6.

CAuallero, *Latinè Miles, quis dicatur. num. 1.*

Miles dicitur propter malum & laborem, quæ ferre debet pro defendenda Republica, vel quia inter millia eligitur. numero. 2.

Miles armatæ militiæ vt quis dicatur, quæ sunt necessaria. num. 3.

Titulus. I. De los Caualleros.

1 PRO *cuius Rubricæ introductione & cognitione sciẽdum est, nomen hoc Hispanum*, Caualleros, *Latinè Milites*, † *idem esse, nam secundum. l. 1. titulo. 21. part. 2.* Caualleria fue llamada antiguamẽte la Compaña de los nobles homes, que fueron puestos para defender las tierras, e por esso le pusieron nome en Latin, *Militia*, que quiere tanto dezir como Compañas de homes durose

A fuertes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuertes, escogidos para sufrir trabajo e mal, trabajando e lacerando por pro
2 de todos comunalmente, *Et inde dicuntur milites † propter malum, & laborem, quæ ferre debent pro defendenda republica, vt. l. 1. ff. de Milit. testa, vel vt alij dicunt, à mille denominatur milles, quasi inter millia hominum vnus eligebatur in militem, secundum text. in dict. l. 1. tit. n. 21. part. 2. mill. enim secundum. l. 2. eod. titul., & part.* Es el mas honrado cuento que puede ser, *vt per Gregor. in libro. 5. Moral. cap. 1. Vbi traditur de perfectione huius numeri, & adducit illud Apocalyp. cap. 20. & regnabũt cum eo mille annis. Et Psalm. 104. quod mandauit in mille generationes, in nostra vero Hispania secundum dictam d. l. 1. titu. 21. part. 2.* Llaman Caualleria, no por razon que andan caualgando en cauallos, mas porque bien ansi como los que andan a cauallo van mas honradamente que en otra bestia, otro si los que son escogidos para caualleros, son mas hõrados que todos los otros defensores, onde ansi como el nome de la caualleria fue tomado de Compaña de homes escogidos para defender, otro si fue tomado el nome de caualleros de la caualleria, *vnde secundum Otaloram, communiter, & simpliciter,* Caualleros, *appellamus,* los que son personas nobles y principales, que juntamente con la buena sangre tienen patrimonio y hazienda, o son descendientes de nobles y ricas familias, aunque ellos por sus personas sean pobres. *Et hos secundum Otaloram, ibidem sub. 4. part. Tractat. de Nobilitate. capitul. 11. numero. 6. aliqui vocãt,* Caualleros de espuela dorada, *qui quidem erant inter nobiles, & de his non loquitur. l. 1. & tres sequentes nostri tituli, sed. l. 5. in fra isto titulo, & totus dictus titulus. 21. part. 2. & ibi in illo titulo disponitur quomodo creabantur & disponebantur, & in dicta. l. 5. de ijs fit mentio, vbi & dicemus, an hodie milites nostri temporis gaudeant prarogatiuis antiquis, & quin-*
3 *que erant, & sunt necessaria, vt quis sit † miles armatæ militiæ, quæ enumerat Didacus Perez in. l. 1. titu. 1. libro. 4. Ordinament. columna. 1318. vbi & quotuplex sit militia declarat, & col. 1320, in fin. cum sequentibus, quot sunt militum genera, quæ quia ad nostram materiam non attinent, missa facio, cum concernant militarem militiam, & bellicam, & in progressu, & declaratione legum sequentium dicenda sunt, alia materiam nostri tituli concernentia.*

SVM-

SVMMARIA.

DIllio, por quanto, Latine quia vel quoniam pro causa ponitur num. 1.
Proœmium inducit causam finalem ibidem.
Pragmatica, vel dicta à negotio, num. 2. vbi quid sit pragma.
Pragmatica sanctio quid est. num. 3. & 4.
Lex nostra & tres sequentes loquuntur de militibus armatis, qui antea nobiles non erant, lex verò. 5. infra eod. de illis, qui ante nobiles erant num. 5. & num. 13.
Militum armatorum tres formas & modos reperit. num. 6.
Milites de espuela dorada, nõ eligebãtur nisi nobiles essent. num. 7.
Factum præsumitur id, quod de iure erat faciendum, num. 8. vbi infertur ad quæstionem an ex tolerantia. Domini conferetur falla imuestitura.
Hospitale præsumitur ædificatum ab eo, qui illud facere debebat. ibidem.
Factum quid esse præsumatur sumptibus facientis, num. 9.
Factum præsumitur à eo qui erat obligatus. numer. 10.
Pupillus præsumitur alimentatus à tutore vel curatore, neque præsumitur vixisse de vento, num. 11.
Factum quid præsumitur in ea ætate, & tempore in quo erat faciendum. num. 12.
Miles hodie armatus præsumitur ante fuisse ignobilem. nu. 13.
Licet & hodie etiam nobiles. in milites armantur debet tamen probari nobilitas eod. num. 13. & ibi. Delos caualleros. pardos.
Auditores Regij de exemptionibus horum militum armatorum cognoscunt. num. 14.
Non vero iudices nobilium, vt ibi.
Militum horum differẽtiam, in num. 14. & 15. vbi declarantur Otalora, & Ioan. Garc. per authore.
Milites, De aladerde, vulgo caualleros de alarde, *qui sunt. num. 16. & an differant ab alijs, ibidem & ibi de militibus.* De premia, o de guerra, o quantiolos.
Miles an possit alium in militem creare. nu. 16.
Imperator. Rex. princeps, vel ciuitas habẽs authoritatẽ legis condendæ, possunt nobilitare, nu. 17. & ibi quod in regina, & num. 18. id prosequitur.
Nobilis efficitur adhærens lateri principis, numer. 19.
Nobilitatur quis ex scientia. num. 20.
Doctor nobilis dicitur ex sola ratione dignitatis doctoratus. ibi.
Nobilibus doctrina & prudentia conueniunt. nume. 21.
Nobilitas etiam armis adquiritur. num. 22.
Tributarij non debent à Rege nobilitari, nume. 23. & 24. dictum optimum Regis Sigismundi.
Priuilegium immunitatis alicui concessum restringendum est tanquam publicæ vtilitati nocium, num. 25. & 26. vbi infertur vnum notabile.
Subrogatus sapit naturam illius in cuius locum subrogatur non habet locum in priuilegijs num. 27.
Immunitas si simpliciter concedatur intelligitur de muneribus personalibus. num. 28. & de extraordinarijs, vt ibi.
Priuilegium eximens à Portagijs in Regnis & dominijs Regis concedentis intelligitur in locis concedentis vbi sua sunt, secus si alterorum sint num. 29. vbi tunc si dubitatur ad Regios auditores eundum est quia agitur de esse priuilegij.
Priuilegium alicui pro se, & filijs concessum non extenditur ad nepotes, num. 30.
Nepotes in stricta interpretatione non comprehenduntur appellatione filiorum, num. 31.
Priuilegium concessum alicui pro se, & filijs masculis &c filiabus, non comprehendit filias nuptas, num. 32.
Priuilegium. Antoniæ Garsiæ ipsi & filiabus etiam nuptis, & maritis earum conceditur, nume. 33. vbi an gerent officia nobilium.
Priuilegij immunitas faciliter perditur, & quomodo nu. 34. vbi vsque ad numerum. 41. & iterum num. 48 prosequimur cum declarationibus singularibus, & vbi quid in priuilegijs de faciendo vel non faciendo.
Priuilegium si continet plura capitula per contrauentionem vnius capituli non censetur alijs renuntiatum, numer. 42. nisi vt ibi.
Priuilegium concessum ex nobilitate naturali non perditur, num. 43.
Onus probandi non vsum priuilegij cui incumbat. num. 44.
Protestatio si fiat cum contrauenitur priuilegio an releuabit. 45.
Renuntiatio priuilegij non est inducenda quoties aliud potest præsumi ex alio facto contra priuilegium, num. 46.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Priuilegio male vtens perdit illud, numero.47.
Beneficium etiam principis si resultat ex priuilegio vt quia datur vt equum retineat non proditur per contrauentionem, nu.49.
Diffiniones hæ, secundum, prout, vel sicut, limitationem inducunt, nu.50.
Vbi, quando conditionaliter quando causatiue ponatur, &. num. 51. cum dicitur secundum quod tui antecessores fecerunt, an tenearis tu si non soluerunt.
Verba relatiua causatiue non vero conditionaliter censentur apposita, ibidem. & ibi limitatur.
Milites ij an torqueri possint, & incarcerari numer. 52. nisi vt numer. 53. & quod circa tributa non sunt exempti, & nume. 71. ampliatur.
Paria an sint inesse qualitatem per naturam, an per priuilegium, num. 53.
Priuilegij verba sunt consideranda, numero. 54.
Maioria si constituatur in filium cum conditione, quod ipse vel successor teneatur nubere cũ nobili, satis fit nubens cum nobili ex priuilegio, nu. 55. & 58.
Ciuis appellatione an comprehendatur ciuis ex priuilegio, num. 56. & 57.
Infertur ad collegia, & fraternitates vbi nonniter conuersi non admittuntur.
Nobiles ex priuilegio an admittantur ad ordines militares, num. 59. & nu. 60. quid quoad onera imponenda.
Legato penu præter vinum, venit omnis penus excepto vino, num. 61.
Statutum inducens ferias messium vel vindemiarum, exceptis aliquibus casibus, nulli alij casus admittentur, num. 62.
Exceptio firmat regulam in contrarium, ibidem vsque ad numerum. 71. non tamen eam ampliat, vt num. 63. & num. 64. infertur ad renuntiationem casuum fortuitorum, quod non censetur renuntiatus insolitus casus, & numer. 65.
Confirmatio tria operatur, num. 72. non tamen extensionem inducit, num. 73. nisi vt num. 74. & 75.
Confimans quando videatur aliquem facere de nouo, num. 76.
Exempti propter artem nõ gaudent si artem non exercent, num. 77.
Milites priuilegiati propter rem non est necesse contento illum habere sed sufficit si habeant tempore belli, & necessitatis, numero. 78.
Auditores senatores cognoscunt de iure priuilegij, num. 79. non defectu ibi.
Priuilegia damnosa possunt per concedentem limitari, & reuocari, nume. 80. etiam absentibus partibus, num. 81.
Priuilegium alicui & filijs concessum de habitis post priuilegium intelligitur, numero. 82. nisi vt vsque ad numero. 91. declaretur.
Filij nati ante dignitatem à patre adeptam non gaudent illa, nume. 83. & ibi declaratur.
Filius natus ante sacerdotium vel Regnum adeptum, non dicitur filius sacerdotis, vel Regis, numer. 84. & nume. 85. etiam declaratur.
Priuilegia militaria non transeunt ad nepotes, num. 86. nisi vt num 87.
Priuilegia hidalguia ad omnes descẽdentes transeunt si in priuilegio non fit aliter expressum, num. 88. vbi nume. 89. quod, & naturales filij gaudebunt.
Priuilegium quando censeatur reale vel personale, num. 92.
Vxor vidua an gaudebit dicto priuilegio marito concesso, num. 93. & 94.
Ætas releuat eundi ad Bellum & quæ. & an debeat esse impleta, nu. 95.
A tutela quæ ætas excuset, & quæ ab officijs publicis & quomodo, nume. 96. & 97. & 98 & 99. & 100.
Intellectus legis nostræ cum l. 3. tit. 19. part. 2. num. 101.
Priuilegia senectutis remissiue, nu. 102.
Nullus est ita senex quin non spem vitæ quinquennalis habeat, nume. 103. vel saltim per vnum, vt ibi.

Lex

Lex. I.

Summarium.

Quomodo milites armati priuilegijs concessis gaudere debent, cum essent antea plebeij, & cõtributarij.

IBI, *Por quanto*, Hoc fuit in causa, quod lex nostra conderetur, scilicet, constitutio pragmaticæ illius à Rege Ioãne iussç publicari Toleti, Anno. 1422. & est in volumine pragmaticarum Regũ Catholicorum, folio. 139 relata per Didacum Perez, in. l. 4. titulo. 1. libro 4. Ordinament. colum. 1348. in principio. Dictio enim hæc, *Por quanto*
1 *la tiene*, quia, vel quoniam † regulariter pro causa ponitur secũdum Bartolum, in. l. demonstratio. §. quod autem. columna. 3. verficulo item quid si testator. ff. de conditionibus & demonstrationibus. dicitque & demonstrat causam finalem secundum Baldum, in. l. 1. column. 4. verficul. & nota. C. de falſ. cauſ. adiectio. lega. eundem Baldum in. l. 1. de ferijs. & sic ponitur in. l. Rei appellatione. 5. in ordine. ff. de verborum significatione. vt ibi, super verbo, quia, pagina. 60. notat Rebuf. & per consequens, quia pragmatica illa Regis Ioannis disposuerat circa milites, de quibus hic, ideo lex nostra edita ab alio Rege, & confirmata à Ferdinando & Elisabet, circa dictorum declarationem, & confirmationem disponit, & sic causa finalis legis nostræ condendæ fuit dicta pragmatica Regis Ioannis, prout denotat dictio hæc, *Por quãto*, quæ est proœmiũ nostræ legis, quod quidem proœmium inducit causam finalem, vt probat text. in. l. finali. ff. de hæred. instit. & diximus in. l. 11. titu. 1. lib. 4. supra nume. 7. & 8. dictorumque intelligẽtia ex causis sumenda est. cap. intelligẽtia. de verborum significe, & nouissime de proœmio, & præfatione per Ioannem Garsiam, de Nobilitat. in diuisione operis, nu. 2. cum sequentibus aliquibus.

Ibi, Pragmatica dicta à negotio, id enim sonat pragma. id est, negotium
2 † quod rem, & negotium diffiniat propositum Principi, vt inquit Isidotus, Etymolog. libro. 5. pragmatica enim sanctio dicitur proprie illud, quod Princeps de cõsilio procerum
3 † sentit, & statuit pro rebus communibus & vniuersitatis. C. de diuersis rescrip. l. fina. in fine. & l. fin. C. de donatio. & promiss. libro. 12. & l. 2. C. de nouo. Cod. compon. §. & si quæ. & l. 1. §. si quæ. C. de Iustinia. C. compon. vbi glossa notatur in. §. rescripta. 25. quæstione. 2. in. l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. Eccles. in Authent. qua in prouincia. C. Vbi de crimen. agi oport. in. l. non aliter. C. de Palat. sacrarum largit. libr. 12. in cap. fundamenta. de elect. libro. 6. & scribentes pragmaticas sanctiones, lex vocat pragmaticos. ff. de pœnis. l. moris. §. solet. d. l. fin. Aliquando vero capitur
4 pro annotatione, † quæ fit de rebus priuatis. l. iubemus. C. de appellatio. siue pro attestatione facta per Principem, pro permutatione facta cum re ecclesiæ, in. c. 1. de rerũ permutatio. vbi glos. pragmaticumque rescriptũ Principis dicitur secundum glos. in c. peruenit. 101. distinctio, de quibus per Rip. in rubri. de constitut. nu. 33. cum duobus sequent. vbi, & declarat

Universidad de Deusto
Biblioteca

differentiam inter annotationem, & pragmaticam, & reprobat Accursium credentem eos dici pragmaticos, qui scribunt pragmaticas sanctiones, cum potius secundum Ripam, ibi pragmatici sint sapientes viri, qui partium consensu absque lite causas dirimunt, quibus aliquando solet præses officium interdicere. l. maioris. §. solet. ff. de penn. legat. & hinc dicebat Iuuenalis. Inde cadunt partes in sædere pragmaticarum, & sic iustè pragmatica vocata est hæc à Ioanne Secundo condita, de qua hic fit mentio, quia negotium ipsi Regi propositum circa hos milites deauratos diffinuit, declarauit, & reformauit, ac si lege in curijs condita diffinitum esset.

Ibi, *Rey Don Iuan.* Qui fuit secundus huius nominis, & condidit hanc pragmaticam Toleti, anno. 1422. vt apparet ex eademmet pragmatica in volumine pragmaticarum antiquarum inserta sub verbo, *De hidalgos.* 191. in ordine, secundum ordinē, quem congessit, & in vnum compilauit volumen Doctor. Didacus Perez, fol. 139.

Ibi, *Armados Caualleros.* Lex nostra, & tres sequentes loquuntur de militibus armatis, † qui antea nobiles
5 non erant, vt expresse patet ex eorum verbis, & l. 5. infra eodem., loquitur de illis, qui antea nobiles erāt, prout loquitur titulus. 21. partit. 2. & notauit ad has leges Ioannes Garsia, in suo Commento de Nobilitat. glossa. 1. §. 1. numero. 55. Quorum
6 militum tres formas, † & modos reperiri, asseruit Otalora, de Nobilitat. 4. parte. capitulo. 1. numero. 6. cum sequentibus. & Ioannes Garsia dict. numero. 51. vsque ad. 66. quarum formarum, vt à nobiliori incipiamus, est illa de qua dict. titulo. 21. partit. 2. & in dicta. l. 5. infra eodem, scilicet, in militibus calcaris deaurati, Hispanè, *De espuela dorada*, & ij, non alij, quam
7 nobiles in tales eligebantur † milites, vt inquit text. in. l. 2. titulo. 21. partit. 2. maximè in. l. 13 ibidem, dum dicit. *E por ende mandaron los antiguos, que el escudero que fuesse de noble linage, vn dia antes que recibia la caualleria,* & in. 14. eiusdem tituli. 21. & part. 2. ibi. *Ero antiguamente establecieron que a los nobles hombres hiziessen caualleros.* notat Huma da, in. l. 1. titulo. 21. part. 2. glossa. 6. numero. 2. ita vt antiquitus erat præsumptio, & dictum commune, miles armatus, ergo nobilis ante, vt inquit Otalora, vbi supra, & clarius Ioannes Garsia, vbi supra, numer. 52. vbi hoc comprobat ex doctrina Iason. in. l. Gallus. §. quidam rectè. 2. lect. numero 4. ff. de liberis & posthumis. dicentis, quod si aliquid fieri debuit sub certa forma, conditione, aut qualitate, si inueniatur factum, debet intelligi factum eo modo quo fieri debuit, est enim iuris præsūptio, quod
8 factum præsumitur, † quod de iure erat faciendum, iuxta tradita ab Aymone Craue. consil. 22. numer. 5. & consil. 149. numero. 12. & sequent. & Cœphal. consil. 9. numer. 16. volu. 1. & tradebat Decius, consil. 446. nu. 7. ex quo inferebatur ad aliam quęstionem de emphyteusi, an scilicet, ex tolerantia domini censeretur de nouo facta, vt inuestitura. Nam si de iure ad id tenebatur, præsumeretur de nouo facta, vt in simili consuluit Cœphal. vbi supra. & facit illud, quod per text. in. l. qui duas. ff. de seruit. Vrban. prædi. animaduertit, ibidem Florian. & habetur in. l. illud. ff. de acqui. hæred. & in. l. filius. ff. de testam. milit. vbi id præsumitur, quod prius erat faciendum, quando duo concurrūt, & huc spectat, quod tradit Bartolus in. l. cum seruus. ff. de verborum obligat. & respondit Baldus, consil. 378. num. 2. libro. 1. quod hospitale præsumitur ædificatum ab eo, qui illud ædificare debebat, legisque præsumptio est, quòd faciens actum præsumitur facere ob causam præcedentis obligationis. l. quædam. ff. de rei vendicat. notat Menochius, titulo. 1. de præsumpt. libro. 3. præsumptione. 11. numero. 8. Sicut & vbi factum requirit sumptus, præsumitur factum ab illo, qui tenebatur facere suis sumptibus, secundum Alexandrum, in dicta
9 l. cum seruus. num. 4. & simpliciter † factū præsumitur sumptibus facientis secūdum Bart. in. l. final. §. in computatione. colum. 1. C. de iure deliberān. factumque præsumitur † ab eo,
10 qui erat obligatus facere, vel nomine eius, siue eius mandato, vt per Cœpol. de seruitute Vrba. præd. cap. 40. num. 32. & Abb. consil. 2. nu. 5. & sic inquit gloss. iuncto text. in. l. 2. C. de aliment. pupill. præst. quòd pupillus præsumitur alimentatus à tutore, vel
11 curatore, † qui ad id tenentur de iure, neque præsumitur minorē vixisse de vento, & tradit Rochus de iure patron. verbo, Construxit. num. 29. & sic argumēto dict. l. 2. inquit Abb. in cap. cum virum. nume. 4. de regul. quòd illud quod cōsueuit fieri in certa ætate, vel tempore, & apparet factum, præsumitur factum in illa æta-
12 te, vel tempore, † quod est optimum ad nostrum propositum. Nam cum antiquitus id soleret fieri, scilicet, armatum militem, *De espuela dorada*, esse nobilem, qui alius, quā iste tunc temporis, non solebat in talem militem eligi, si aliquem illius temporis reperiamus, nobilem ante esse, dicendum est: Et à contrario, nunc ijsce temporibus, vt ad secundam militum formam deueniamus, si aliquis nunc miles armatur, vulgo, *Caualler armado*, præsumitur antea fuisse ignobilem, &
13 tributarium, † vulgo, *Pechero*, de quo lex nostra est testis, cum tribus sequentibus, quæ in ijs sunt intelligendæ, & sic leges nostræ prima, & tres sequentes differunt à lege. 5. infra isto titulo in hoc, quia illa lex 5. in militibus calcaris deaurati, vulgo, *De espuela dorada*, intelligitur, nostra, & tres sequentes in ijs militibus armatis, vulgo, *Caualleros armados*, vt sæpè dictum est, & notat Ioan. Garsia, dict. gloss. 1. §. 1. numero. 55. cum sequentibus, de quibus & per Otaloro, dicto capit. 1. partis quartæ. numerā. 7. & isti, non est necesse quòd sint fidalgi, & nobiles de genere, licet vt inquit Ioannes Garsia, dicto numero. 56. etiam nobiles de genere, & fidalgi hac secunda forma eliguntur in milites, tenentur tamen probare nobilitatem, si velint ea gaudere quo ad tributa, quo ad quæ non eximuntur ex eo, quòd fiant milites armati, qui & vulgo etiam *Caualleros pardos*, nuncupantur, & immunitas ijs concessa, per priuilegium dicitur concessa, & per consequens auditores Regij de exemptionibus eorum cognoscunt, quo ad † priuilegia hæc,
14 non vero iudices nobilium, vt inquit Ioannes Garsia, dicto numer. 56. vbi inter hanc, & præcedentem militum formam differentias constituit, & describit Otalora, vbi suprà, numero. 7. & 8. qui sunt inter se differentes. Nam Otalora dicto nume. 7. inquit, quòd isti etiā huius secundæ formæ cum Regia solennitate eliguntur, & nominantur in milites, Ioānes vero Garsia, dict. nu. 55. inquit, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

absque Regia solennitate milites armatifiunt,& fortassis verius,nam solennitas illa antiqua desijt esse in vsu, secundum Humada , in.l. 23. titulo 21.part.2. glossa. 1. in fine. Secundò, Otalora istos milites armatos vocat etiam *Caualleros pardos.* in dicto numero. 7. Ioannes vero Garsia, in numero.56. hos *Caualleros pardos.* distinguit à militibus armatis, vulgo, *Caualleros armados,* in hac tamen secunda differentia plus mihi placet opinio Otaloræ, scilicet, quòd milites armati , & milites obscuri , vulgo, *Caualleros armados , o Caualleros pardos,* ijdem sint. Alij vero sunt milites
15 *De alarde,* † vulgo, *Caualleros de alarde,* qui quidem differunt à dictis militibus armatis , vel obscuris , & ab illis , *De espuela dorada* , & sic peculiari nomine nuncupatur , scilicet, *Caualleros de alarde , o de premia , o de guerra , o quantiosos* , de quibus in fine tituli. 1. libro. 4. Ordinamenti Veteris, & in nostra Recopilatione sub. l. 10. cum sequentibus istius nostri tituli & libri, qui tenentur ire ad bella , & habere arma , & equos certi valoris, & omni anno facere demonstrationem , & sic *Alarde* , vt optime per Otalora. dicta. 4. parte. capitulo. 1. numero.8. versiculo , milites autem isti vbi describit cedulam Regiam, à qua initium habuerunt , & optime per Burgos de Paz, consilio.46. numero. 9. &. 10. volumine. 1. & de his aderant plures in hac ciuitate Placentina, qui tandem iussu Regis nostri Philippi aboleuerunt,& extinctus fuit eorum ordo , & forma , & nisi de ijs voluerit intelligere Ioannes Garsia , in numero.56.in principio , prout videtur intellexisse , eo, quod allegat Otaloram ad hoc , sunt differentes, vt dixi, ipse , & Otalora, sin verò dum in numero. 56. tradit de *Caualleros pardos,* voluit de ijs *de alarde,* & *Quantia* , & *Premia* , intelligere, idem in effectu dicunt,& in idem recidunt,licet diuerso non incedos nuncupent , & ibidem Otalora refert forum *De Leon* , circa istos milites , *De Alarde, y de Premia, y Quantia,* olim cõstitutum. Ex quibus clarè decerpes legum nostri tituli intellectus , ita vt nostra lex cum tribus sequentibus intelligatur de militibus secũdæ formæ. l. verò.5. infrà eodem, de militibus primæ formæ , leges vero. 19. & sequentes de militibus tertiæ formæ. Alia vero genera militum,& militiarum , de quibus per Doctores in tractatibus de Militibus,& per Didacum Perez , in. l. 1. titulo. 1. libro.4.Ordinamenti.columna.1320. cum sequentibus aliquibus , & per Menchacam , de successione creat. libro.3.§.30. numero.289. & latissimè per Cassaneum , in Cathalogo gloriæ mundi.9.part.9.consideratione, cum sequentibus, non sunt nostræ materiæ , ideò omittendæ, neque itidem est necesse loqui de militaribus ordinibus , quia nihil ad propositum , & non debemus recedere à materijs legum commentandarum.

Ibi, *Assi por el , como por su mandado.* Sed contra hoc videtur textus in.l.1. titulo vigesimo quinto. part.4.& tex. à contrario sensu,in.l.11.titulo vigesimoprimo . part.2. ibi adnotante glossatore in glossa prima. vbi etiam
16 miles potest alium in militem † creare,& sic de consuetudine esse testatur Ioannes Faber , in Rubric. C. de Militar. testament. & facit doctrina Bartoli , in .l. 1. C. de Dignitat. libro. 12. vbi inquit, Imperatorem, Regem, Principem, vel alium Dominum,

num, vel ciuitatem habentes potestatem condendi leges in suos, no-
17 bilitare † posse, ergo lex nostra dum in ijs verbis , soli Regi , vel cui ipse commiserit , & concesserit potestatem præbet nobilitandi, procedere non potest , propter quod glossa illa dicta.l.11.& Otalora, de nobilit. 4. parte capitulo. 1. numero. 7. & Ioannes Garsia de nobilit. §. 1. glossa. 1. numero. 50. inquiunt ex lege nostra &. 5. &. 6. &. 7. infra eod. supra dicta concedere non posse alium quam Regem in suo Regno, & Imperatorem in Imperio , vel alium , cui ipsi commiserint . Ex qua quidem. l. 6. idem in Regina disponitur , & secundum hæc intelligenda sunt , & declaranda supra in contrarium adducta , ita vt intelligantur , Baronem , vel ciuitatem , vel militem id posse facere, dum tamen sit ex mandato Regis,vt inquit gloss.in.dict.l. 11. quia tunc videtur. ac si ipse fecisset, vt in cap.in causis, de elect. Nam vt ipsemet Rex dicit , omnia nostra facimus , quibus authoritatem nostram impartimur , & sic solus Rex , vel cui ipse commiserit , id poterit , nam ex ipsius concessio-
18 ne , siue priuilegio † id potest fieri secundum Bald. in. l. sacrilegij. C. de diuer . rescript. facit text.in. capit.cum Redemptor. 12. quæst. 2. & in. l.2. §.fin. ff. de Natal. restit. & optima. l. 6. titul. 27. pa.2.

Ibi , *Puede les dar honra de hijos dalgo a los que no fueren por linage* , notat late Tiraquel. de nobilit. capitulo. 6. per totum . & Casan . in cathalog. glor. mund. 8. part. considerat. 17. Ex quibus iure optimo reprobat Tiraquelus vbi supra , num. 6. Ripam respons.2. cap.26. dicentem solum Imperatorem nobilitare posse , non vero alios principes etiam non recognoscentes superiorem, nam fallitur Ripa in hoc , alius tamen, quam Imperator , vel Rex in suo Regno , vel cui ipse commiserit , non poterit nobilitare ex legibus nostris . Idque non solum princeps expresse facere potest, verum & tacitè facere censetur, putà si quem lateri ipsius , permissu eius adhærere , videmus . No-
19 bilis enim † ex hoc efficitur secundum Angel . in . l. omnium columna. 1. Iason. 1. notab . C. qui testament. facer. poss. & alios plures relatos per Tiraquellum, vbi supra.nume.10.& idem si princeps suis legibus , & constitutionibus aliquos nobiles faceret, pro vt fecit aduocatos , Licentiatos , & Doctores , ex ipsa enim scientia,
20 † quis nobilitatur , vt per Casan. in cathal.glor. mund.8. part. considerat. 10. vbi & inquit , quod sola ratione dignitatis Doctoratus Doctor dicitur nobilis , vt per Alex. consi.94. colu. 2. volu. 1. & per eundem latissime defendentem aduocatorum causas. l. Centur. ff. de vulg. & pupill. & nos diximus succinctè tanquam rem notam relinquentes in. l. 1. titulo . 16. libro. 2. supra , & latissimè per Cassan. in dicto cathalogo gloria mundi. 7. parte considerat. 29. &. 30. &. 31. ita vt male Ioannes Garsia. in dict, commento de nobilitate nos mordere voluerit , in glossa. 35. numero. 20. quod causam aduocatorum non defenderemus late , possemus enim aliorum dicta transcribendo , & mutan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

do, quod mei instituti nunquam fuit, neque ad me tangit, ita aduocatorum causam, & partem defendere quasi ea indigerem, quippè qui & nobilitate sanguinis, & clara, & sincera generatione ex Dei misericordia processerim, & literis, ac moribus nondum vsque hue demigrauerim, sed auxerim potius officia iudicum, & prætensiones inanes multoties offertas relinquens ambitionis vitium fugiendo, & vt literis, studijs, & scripturis melius vacare possemus, nobiles enim doctrinam decere, ac
21 iuris prudentiam, † late tractat Tiraquellus de Primogenit. capitulo. 5. numero. 10. versiculo, sed si verum, & sequenti. Qui & in tract. de nobilitat. quamuis iniuste in quæstionem deduxerit an officium aduocationis derogaret nobilitati, tandem resoluit, quod non, in capitulo. 29. per to-
22 tum. Sic etiam, & armis nobilitas † adquiritur, vt, & per Tiraquellum de nobilit. capitulo. 8. & latissimè per Cassaneum vbi supra. 9. parte. per totam, vbi in prima consideratione tractat, an doctor militi præferatur.

Ibi. *Eran pecheros*. Qui non
23 debebant † à Rege nobilitari, vt inquit textus in. l. 11. in fine titulo 21. partita. 2. sed potius cum eis esset faciendum id, quod Sigismundus Cæsar fecit, quid requisitus quadam die, plurimumque lacessitus precibus à quodam plebeio sibi admodum dilecto, vt illum nobilem faceret, respondit quidem non indocte, sed prudenter, ac facete, Refert diuitem quidem, † aut exemptum te fa-
24 cere, nobilem vero minime, vt refert Cassaneus in dict. 8. parte Catalogi, consideratione. 17. & Ioannes Garsia, vbi supra glossa. 1. §. 1. numero. 50. in medio, sic adagio solere dici asserens, ideò cautissimè, parcissimè, & cum causa Reges, & principes id facere deberent.

Ibi, *Mas que pagassen en todos y qualesquier pechos Reales, y concejales*. Ex his verbis habes notare, quod priuilegium immunitatis alicui
25 concessum † restringendum est tanquam publicæ vtilitati nociuum, vt existimat Decius consilio. 223. & Otalora, de nobilitate. 4. parte. capitulo. 2. numero. 8. &. 9. nam cum textus noster hic militibus ijs immunitatem nobilitatis concessam esse præsupponat, quam quidem nobilitatem, si ad tributa extenderes, nimis læderet, & esset nociua, & publicæ vtilitati aduersa, ideo restringitur per textum nostrum, quatenus tributa non comprehendat. Ex quo inquit Otalora, in dicto capitulo 2. numero. 8. quod priuilegia nouiter concessa Rectoribus ciuitatum perpetuis, inter quæ priuilegia concedebatur, vt gauderent om-
26 nibus † exemptionibus, quibus annales Rectores gaudebant, non extenderentur talia priuilegia ad hoc, vt virtute illorum excusentur à contributionibus, etiam si probauerint, quod rectores illi annales existebant in possessione, & consuetudine non contribuendi, tum quia dicta priuilegia sunt restringenda, tum etiam quia regula illa vulgata, quod subrogatus sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur, non habet locum in priui-
27 legijs † secundum magis communem

nẽ opinionem doctorum, in d. si quis cum. §. iniuriarũ. ff. si quis cautio. maximè vbi ratio, & mens concedentis est diuersa non est enim rationi consentaneum, nec de præsumpta principis intentione, quòd voluerit pro tam paruo precio pro Rectoria per rusticum quẽdam soluto, quòd esset exemptus à dictis contributionibus, & sic in chancellaria inquit Otalora, vbi suprà, esse obtentum contra illos rectores, & lege Regia tam sic statutum est ex. l. 11. titu. 25. libro. 4. suprà, quæ est optima ad fundandas. l. 15. cum sequentib. aliquibus. tit. 14. lib. isto, infrà, vbi restringuntur immunitates personis ibidem contentis seruatis seruandis in legibus illis statutis, & hoc nulla alia ratione, nisi quòd dicta priuilegia lædunt communem vtilitatem, & per consequẽs restringenda sunt, & sic si immunitas simpliciter, & indistinite concedatur, intelligitur à muneribus personalibus † tantum secundũ Tiberium
28 Decianum, consilio. 35. num. 49. volum. 2. imo & tunc de extraordinarijs, non vero de ordinarijs censetur factam concessionem, secũdum eundem Tiber. Decia. consilio. 51. num. 23. volumine. 3. & Cœphalus. consil. 58. num. 10. Infertur itidem ex his, quod priuilegium aliquibus populis concessum per Regem eximentem vicinos talium locorum à portagijs, & alijs similibus tributis in omni Regno, & Dominijs talis Regis concedentis, tunc demum seruãda sunt in locis, vbi Rex concedens percipit portagia, & tributa illa, non verò
29 in locis dominorum, vbi † ipsorum dominorum sunt Portagia vt ex. l. 11. titul. 18. & ibi gloss. part. 3. diximus in. l. 14. titul. 3. libr. 1. supra numer. 39. & nouissime tenet Ioãnes Garsia, de nobilitat. glossa. 1. §. 1. numero. 76. vbi inquit, quod quando de hoc dubitatum esset, debet recurri ad Regios auditores, eo, quod agatur de iure priuilegij. Vltetius etiam infertur ex dictis, quod cum priuilegia sint stricte interpretanda, vt in. l. si quando. C. de in officio. testam. quod priuilegium nobilitatis concessum pro se, & filijs non comprehendit neque extenditur ad
30 nepotes, † eo, quòd in priuilegijs, quia sunt contra ius commune, & strictæ interpretationis, appellatio-
31 ne filiorum † nõ comprehenduntur nepotes, & ita omnes post Bartolum ibi, & vbique concludere testatur Pelaez de Maiorat. 1. parte quæstione. 15. numer. 24. & Otalora, ita in nostris terminis concludit de nobilitat. 4. parte. capitulo. 2. numer 6. &. 7. vbi inquit ita credere esse verum. siue loquamur in priuilegio, *De hidalguia*, siue, *De caualleria*, sicut & de iure habetur, quod priuilegium concessum alicui pro se, & filijs masculis, & fœminis, & ex eis
32 descendentibus non competere † filiabus nuptis, ex Bartolo, in. l. quoties. C. de priuilegio. Scholast. libro. 12. & ex. l. 10. titulo. 11. libro. 2. Recopilationis, ibi (*Que no eran casados, ni desposados antes, ni durante el dicho tiempo*) qua. quidem lege attenta sic remanet cum hac opinione Ioannes Garsia, in Comment. de nobilit. glossa. 1. §. 1. numero. 48. ex alia tamen ratione, scilicet, quia nuptæ originem, ciuitatem, & familiam obtinent viri, non vero parentis, & de iure ciuili rem esse ancipitem affirmat ex pluribus ab eo allegatis, & per Tiraquelum, per eum relatum in prima lege connubiali, parte. 1. numer. 34.

Verum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verum tamen, & de iure communi hæc erat communis opinio, vt atteſtatur Rip. libro. 2. Reſponſo. Reſponſo. 2. de reſcript. relatus per Villalobos in ſuis communibus opinionibus, verb. priuilegium conceſſum, & per Franciſcum Viuium in cõmunib. opinio. opinione. 237. Priuilegium conceſſum patri, idque etiam fundari poteſt ex dicta ſtricta interpretatione facienda in priuilegijs cõtra ius, & hoc niſi priuilegium aliud dicat, pro vt in priuilegio, *De Antona Garcia*, vbi non ſolum filiabus non nuptis, verum, & nuptis, & earum maritis conceditur immuni-
33 tas † de qua ibi, vt quotidie determinari, inquit Ioannes Garſia vbi ſupra, num. 42. & 44. ſic & ex hoc inquit Ioannes Garſia, ibidem in gloſ. 35. num. 48. verſicul. & hæc magis, quod priuilegiati, quales, ſunt, *los de Simancas, y Valderas, y los de Antona Garcia*, non gerent officia nobilium cum nobilibus, quia in illis priuilegijs de ſola immunitate fit mentio, quæ ſuis finibus continetur, & non fiunt, neque declarantur nobiles, pro quo facit illud, quod dixi ſupra gloſſa. *eran*. Sic ex hac reſtrictione talis priuiligij emanat illud, quod faciliter perditur eius immunitas, nam perditur, ſi immunitatem ha-
34 bens paſſus † eſt ſe deſcribi in libro ſoluentium ſecundum Angel. per textum ibi in l. 1. § ſiquis tutor. ff. quand. appellan. ſit, cum cæteris per Balbum adductis in tractat. præſcrip. 4. parte princip. quæſtione. 30. num. 7. Gozadinum conſil. 23. nume. 4. Et Tiber Decianus Repſon. 41. numer. 92. volu. 2. & Platea in. l. qui publice. C. de ijs qui ſpon. numer. ſubeunt libro. 10. & Nicolaus Faſteſij in tractat. de æſtimo. 5. parte capitu. 1. nume. 31. cum ſequen. 12. volumin. tractatuum doctorum. Si enim quis habeat immunitatis priuilegium requiſitus, vt ſoluat, non ſufficit, allegare priuilegium, ſed de-
35 bet appellare, † ſi deſcribatur in libro ſoluentium intra tempus datum ad appellandum, vt per Angel. in dicto. §. ſiquis tutor, cuius dictum ſequitur Marant. in practi. titulo. de appellatio. nume. 314. pagin. 628. in paruis, & itidem hoc dictum ſequitur, & defendit, & communiter approbatum teſtatur Ioannes Garſia de nobilitat. gloſſa. 4. numer. 18. & gloſſa. 6. numero. 33. & gloſſ. 5. numero. 14. & in numer. 33. hoc declarat verum eſſe dum tamen tales deſcriptiones, & pignorationes ad legitimum tempus (de quo infra in quarta declaratione) accedant, ad hoc, vt ex toto perimatur priuilegium, & ſequitur etiam dictum Angeli Loazes allegat. de Mula. reſponſione ad. 4. fundamen. numer. 10. pagin. 259. Quod verius videbitur, ſi vltra hoc fecerit priuilegiatus nonnullas ſolutiones, quoniam cenſeretur, ſuo priuilegio tacite renunciaſſe, vt in. l. 1. C. de ijs, qui ſponte publi. muner. ſube. Gozadinus. dict. conſil. 23. numer. 7. Felinus, & alij in capitul. cum acceſsiſſent in. 3. regula de conſtitut. Abb. conſil. 61. ad finem. libro. 2. Ancharran. conſil. 160. in fine. Alexand. conſil. 136. columna. 4. libro. 2. Nicola. Faſteſij vbi ſupra numer. 32. niſi proteſtetur, vel coactus ſoluat, vt ibi per eum numer. 33. &. 39. &. infra nu. 45. &. 48. Quæ quidem duobus, aut
36 tribus concurrentibus † procedit. Primo quod taliter conſentiens & ſoluens ſit perſona, quæ poſsit priuilegio

uilegio renuntiare, aliàs ſecus, text. in capit. accedentibus, de priuileg. Ruypus conſil. 228. nu. 11. lib. 1. & poſt alios Decius in dict. capit. cum acceſsiſſent. numero. 30. in ſecunda limitatione, & colum. fin. num. 44. & ſic ſingulares perſonæ communitatis non poſſunt renuntiare priuilegio communitati conceſſo, ſecundum Innoc. cap. cum olim. 2. num. 7. de priuileg. Bald. conſil. 337. Corne. conſil. 15. nume. 5. volum. 3. Natta, conſil. 160. numero. 46. Secundo quòd hoc conſenſiſſet, & ſoluiſſet, per tempus triginta annorum, ex dict. capit. accedentibus, & capit. ſi de terra. de priuilegijs, dum ibi notatis. l. falſa. C. de Diuerſ. reſcript. Alexand. conſi. 139. viſo themate, colum. penul. verſ. poſtremo, circa quartum dubium. lib. 2. conſil. 102. viſis his, colum. fin. verſicul. non obſtat, text. libro. 3. & conſil. 33. libro. 5. Ripa Reſponſ. libro. 1. reſponſo. 21. numer. 11. Tertio requiritur, quòd ſiue priuilegium conſiſtat in non faciendo, ſiue in faciendo, quòd occurrerit caſus, in quo priuilegiatus vel faciat, quòd erat faciendum, vt priuilegio vti, dici poſſet, vel non faciat, quod non erat faciendum, aliter enim ſi caſus priuilegij nunquam occurriſſet etiam per mille annos non perderetur, vt ex Felino, & ex di-
37 ctis vbi ſupra percipitur, † & notat glo. ibidem in. c. Abbate, de verb. ſignific. & in. c. Ioannes. de cleric. coniugat. & Tiberius Decian. alios allegans conſil. 66. numero. 65. volum. 3. Neque obſtat. l. 1. ff. de Nund. vbi probatur, quòd habens priuilegium vtendi aliqua re, ſi illo non vtitur, amittit illud, & idem probatur in. l. 3. in fi. titu. 7. par. 5. &. l. 42. in verſic. *Otroſi priuilegios*. titulo. 18. part. 3. Nam ibidem ſpecialis caſus determinatur, ſcilicet in nundinis, hoc eſt, in priuilegio conceſſo alicui habendi ferias, & mercata in terris ſuis, nam
38 iſtud per non vſum perditur, † ita gloſ. in. l. falſa. C. de diuerſ. reſcrip. vbi Alberic. Sed quòd hæc declaratio communiter reprobatur ſecundum Decium, dict. capit. cum acceſsiſſent, numer. 16. & Pelaez, de Maiorat. 1. part. quæſt. 17. num. 1. ideò dic, & melius, quòd dicta. l. 1. ff. de Nund. & prædict. leges Part. cum ea concordantes loquuntur in noſtro caſu, ſcilicet, quando iam deuenit caſus vtendi priuilegio, & non eſt quis vſus eò, putà quia datum eſt, vt fiant feriæ, & mercata, quæ cum facta non ſint, per decem annos amittitur priuilegium, quia ei contrauenitur, cum aduenerit tempus, & caſus occurrerit vtendi eo, & non ſit vſum, ſed potius contrarium, vt optimè in propoſitum inquit Petrus PeKius, in. c. decet. numero. 8. de regul. iur. in. 6. & Tyber. Decianus reſponſ. 3. numer. 125. lib. 2. Sic & in primo caſu dictæ l. 42. idem intelligitur, dum dicit, ibi. *Que los tuuieren, no vſaren dellos*, nam iſtud intelligitur, *no vſaren dellos*, per contrarium vſum, cum caſus deueniſſet eis vtendi, & ſic intelligit illam ibi gloſſ. 1. & nouiſsime Ioann. Garſ. in Commento de Nobilit. gloſ. 6. num. 48. verſiculo, Quinto præmitto, cum tribus ſequentibus, qui ſatis inuolutè, & latè de ijs egit, & Oralor. 2. part. 3. part. de Nobilit. c. 9. num. 7. ita vt ex dictis legibus partitarum, & præſertim ex dict. l. 42. ſi priuilegio de non faciendo contraueneris per. 30.
39 annos, † & priuilegio faciendi per decem amittes illud in perpetuum pro te, & ſucceſſoribus tuis, neque intereſt, quòd iſti anni ſint, proximi conceſsioni priuilegij, ſiue non, ſecundum Garſiam dicto numer. 48. verſic. ex quibus quæ ſint. Niſi ſecundum Pelaez, vbi ſuprà, numero. 2. facultas faciendi ſit expreſſe poſita in libera voluntate illius, cui ſit conceſſio, nam illi voluntati vllo tempore non præſcribitur, vt & tenet

Tiber.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tiber. Decian. respons. 43. numer. 34. libr. 3. & Calderi. consi. 8. de regula. quem, & alios allegat Enriquez in summa Theologiæ moralis, in libr. 7. cap. 26. sublitera. Z. vt in facultate faciendi maioratum de bonis quandocunque & quomodocunque voluerit; licet & hoc non sit ita peremptorium in priuilegijs, quin, & scrupulo non careat, & sic expediret tunc protestatio, vt per Enriquez, vbi supra. Quarto temperabis supra dicta, vt procedant in actu reiterabili; pro vt in priuilegio de non soluendis decimis, quod iterabile est omni anno, tunc enim si per. 30. annos soluat eas priuilegiatus † perdet illud ex
40 dicto capi. Accedentibus, & hanc communem, & indubitatam testatur opinionem Viuius in suis communibus opinionibus, opinio. 237. & magis communem testatur Gozadin. d. consi. 23. num. 9. relatus per Villalob. in communibus suis. verb. Priuilegium concessum in ijs, quod ad actus præcedentiæ, & præstantiæ in eundo, sedendo vel loquendo optimè applicauit Ioann. Garsi. dict. gloss. 6. numer. 33. secus verò si priuilegium contineret actum momentaneum, & non reiterabilem, nam tunc per vnum actum contra-
41 rium perditur, † secundum dictos Doctores, & gloss. 1. in dict. lege. 42. Est tamen verum, quod si priuilegium continet plura capitula & actus licet vni capitulo, vel actui contraueniatur, non
42 censetur alijs actibus, † & capitulis in quibus non contrauenitur, renuntiatum sicut negligens in vno actu non facit sibi præiudicium in sequenti, secundum Abb. consi. 54. videtur primo, & Ruinum consi. 50. nume. 10. in specie tenent gloss. illa in dict. lege. 42. & Romanus consilio. 168. numero. 1. & Platea. in dicta. l. qui publici. & Decian. dict. respon. 43. num. 30. & tunc secundum eum ibi numero. 28. est necesse, quod talis actus de directo aduersetur priuilegio, vt si priuilegium sit generale, actus etiam sit generalis, imo, & tunc debet esse contrauentum per eos, quos prætendimus amisisse priuilegium, secus si per alios, vt per Decian. vbi supra numer. 35. cum sequentibus & Garsi. vbi supra nume. 28. in fine. Nisi actus ille contrarius repugnans respiceret vniuersaliter totum priuilegium, nam tunc in totum amitteretur, vt inquit Marianus Socin. in dict. capitul. accedentibus numero. 21. de priuileg. & eo tacito non sic declarando Garsi. dict. gloss. 6. numero. 31. &. 32. Item intellige, quod per contrarium actum perditur priuilegium, scilicet respectu aduersarij, non vero respectu aliorum, secundum gloss. dict. capitul. accedentibus, de priuileg. & Plateam dict. lege qui publici. Item supradicta intelli-
43 ge in priuilegijs immunitatis per Principem concessis, secus vero in concessis, & prouenientibus ex nobilitate naturali † hæc enim an renuntiari possint, est latissima quæstio, de qua in titulo sequente disputabimus, Deo volente, & per contrarium factum patris non præiudicatur filijs suis postquam nobilitas est formata ex personis proauorum secus si non esset formata, ita optimè per Auenda. in Dictionar. verbo. *Caualliero*, 3. primo, sic declarans Aymonem consi. 153. Et cui incumbat onus probandi, non vsum priuile-
44 gio † vide glossam illam dictæ. l. 42. & Garsi. dicta glossa. 6. numero. 38. versicul. vnde in priuilegio. Fran
45 si solutio fiat cum protestatione † releuabit, vide ibi ipsum Ioann. Garsi. numero. 65. & Abb. dict. capitu. cum accessissent num. 7. &. 8. & sup. numero. 36. est tamen verum, secudum gloss. illam dictæ legis. 42. & Garsi. vbi supra num. 64.

num. 64. quòd quando actus repugnans priuilegio potest introducere aliam præsumptionem, quam renuntiationis priuilegij, illam, potius quam renuntiationem inducit, † quæ notanda sunt, quia
46 non sic inuenies declarata, & in vnum congesta, & conterunt notabili per me à nostra lege deducto, quod priuilegia sunt restringenda, si iuri communi aduersantur, prout est nostra. l. priuilegij, & nota vltimo, quod siquis male vtatur
47 priuilegio, † perdit illud text. in dict. l. 42. in fin. titu. 18. part. 3. & per Pelaez de maiorat. 1. part. quæst. 14. nu. 2. fol. 85. Quintò restringuntur dicta, nisi ignoranter, vel inuite, & per vim talis con-
48 trauentio fiat, nam tunc non nocet † secundum communiter doct. teste Mariano Socin. in. c. si de terra. de priuileg. nu. 12. & Ioan. Garsi. vbi supra, dict. glo. 6. nu. 25. versi. item facit, & ibidem in glos. 17. num. 31. illud de vi prosequitur, & in ea glo. 6. n. 21. versi. hactenus, illud de ignorantia attestatur. Et generaliter quanto tempore amittatur priuilegium, vide optime vltra Doctores in dict. capit. cum accessissent, & in dict. capit. accedentibus, Marianum Socinum, in eodem cap. accedentibus, numero. 12. cum sequentibus pluribus. Item nota, quòd vbi ex
49 priuilegio † resultat beneficium principis, vt quia conceditur cum hoc, quòd sustineat equum pro Principis seruitio, non solum non potest per nó vsum perdi, verum neque per expressam renuntiationem, cap. cum tempore, vbi notat Abb. notabili. 5. de Arbitr. Roman. consil. 369. quos, & alios allegat Tiberius Decian. consil. 66. nume. 65. &. 66. volum. 3.

Ibi, *Segun*. Dictiones hæ, secundum, vel prout, aut sicut, formam, modum, & dispositionem limitatiuam, & relatiuam
50 inducunt. † Quòd & decerpitur ex præcedentibus, dum quo ad tributa dicta exemptione non gaudere hos milites armatos, disponitur, & itidem ex sequen
51 tibus, dum cum hac limitatione disponitur, dicta priuilegia intelligenda, de qua dictione optime traditur per Roman. consil. 328. numero septimo, quando conditionaliter, quando causatiue, & quando similitudinariè apponatur, & loquitur in priuilegijs. Et relationem inducunt dictæ tres dictiones, secundum Bartolum, in Extrauagan. ad reprimendum, versic. prout, & Paris. consilio trigesimonono, numero quarto, volum. 3. & consil. 47. numero 47. eodem volumine, & ideo secundum eum necessario intelligenda sunt secundum relatũ, & cum qualitatibus eius ex Bartol. in. l. si quis seruum. §. fina. num. 5. ff. de legat. 2. restrictiuamq; & moderatiuam dictionem vocat Corneus, consilio. 302. numero. 6. volumine. 4. & Marzarius, consilio. 14. numero. 20. habet enim secundum eundem Corneum, consilio. 187. numero. 3. eodem volumine. 4. varias significationes, qui & in consilio. 101. numero. 6. volumine. 3. inquit, conditionẽ non inducere dictam dictionem (secundum) ita vt, si promisi tibi soluere par caponum omni anno, secundum quòd mei antecessores fecerunt, licet † ipsi non fecerint, neque soluerint, teneor ego soluere, vt per Iason. in repetitione. l. admonendi, numero. 32. cum sequentibus. ff. de iure iurando, & quòd non importent conditionem dictæ dictiones, vltra Doctores in. l. penultima. C. de institutione, & substitutione. & Cynum in. l. 2. C. de contrahenda & commit. stipulat. & Bartol. in. l. eum qui. §. Iulianus. ff. de constitu. pecun. & Iason. in. §. præiudiciales. numer. fin. instit. de action. & Cels. consilio 26. numero. 35. & Rebufum, in. l. in vsu. 158. ff. de verborum signific. pag. 761. in versic. penult. tenet Felin. in cap. ex parte. 1. de rescript. nu. 10. versic. scias etiam quòd aliquando, & in. c. quoniam Abb. nu. 12. de officio delegat. & hanc testatur communẽ Corset. in addit ad Repertorium ipsius Felini, verbo, Secundũ. & per conse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

consequens quamuis in lege nostra non constaret de limitatione, & constitutione Regis Ioannis Secundi, nihil obesset legis nostræ dispositioni, quin seruanda esset, prout iacet, verba quæ relatiua causatiuè, non vero conditionaliter censentur apposita, vt per Burg. de Paz, cons. 46. num. 21. volu. 1. licet aliquando conditionaliter apponantur, vt in Rota in certo casu fuit determinatum, vt apparet ex Verallo decis. 255. Dictio, Vt, partis primæ, & in reseriptis dicebat Felin. in dict. c. exparte, nume. 10. Sed regulariter non apponitur conditionaliter, vt dictum est, & sic licet non verificetur relatio, valet, dum tamen certum sit, & expressum, id quod mandatur, non vero incertum, nam tunc ratione incertitudinis vitiaretur, vt per Iass. in dict. Repetit. l. Admonendi. numer. 32. &. 33. ff. de iure iuran. Et tradit etiam de ijs idem Iass. in. lege ait prætor. §. 1. num. 4. &. 5. ff. de re iud. & Grãma. decis. Neap. 59. num. 35. &. 36. vbi num. 12. limitat vno modo vt non procedat in confirmatione alicuius actus aut priuillegij, & in eo. nume. 35. etiam limitat alio modo. Et numer. 34. sublimitat limitationem illam de confirmatione vide eum per totam decisionem.

Ibi, *E gozar de todas las otras franquezas*, Et sic incarcerationis, & neque torqueri, sicut nobiles poterunt, † de quo dubitauit Otalora, de Nobilit. 4. part. ca. 1. col. penult. & fin. Admittenturque ad officia nobilibus concessa, nam æquiparatorum idem debet esse ius, & eadem dispositio, & limitatio nostri tex. in omnibus eos immunes faciens, exceptis tributis, firmat generalem regulam in contrarium, pariaque sunt inesse qualitatem per naturam, an verò per priuilegium † secundum Bald. in l. cum ex ratione. ff. de excusat. tuto. glo. in. l. 3. verb. *Con villana*, titu. 21. parti. 2. Ioann. Garsi. de Nobilit. gloss. 1. §. 1. nume. 43. cum pluribus sequentibus. & gloss. 35. num. 3. cum sequentibus quam plurimis, vbi multa infert, idque verum credo, nisi aliud ex priuilegio colligatur, cuius verba sunt ad hæc plurimum consideranda † ex text. in capit. porro. De priuilleg. notat Garsi. d. §. 1. num. 50. prout est priuilegium de illis, *De Antona Garcia*, quod quidem concessum fuit ad excusationem gabellarum, & sic non admittentur isti, *de Antona Garcia*, ad officia cum nobilibus concedenda, secundum Ioann. Garsi. gloss. 35. nume. 48. Ex quibus infero, quod si, Maioria constituatur in filium aliquem cum conditione, quod ipse, vel successor quilibet teneatur contrahere cum nobili, satisfit tali conditioni, si nubat cum nobili ex priuilegio, † ex supra dictis & quia vbi casus verus, & fictus æquiparantur, dispositum in vno habet locum in alio per tex. in. c. ad. audientiam. & in. cap. cum dilectus, de clericis non residen. pariaque sunt, quod quis de iure commune, vel ex speciali priuilegio admittatur ex. l. liberos. C. de collatio. vbi Decius, num. 6. & appellatione ciuis comprehenditur ciuis, † ex priuilegio, Roman. cons. 62. colu. 2. & Bellus in Tractat. de Re milit. part. 7. ti. 3. num. 38. Ex quibus, & ex alijs pluribus, ita fundat Pelaez de Maiorat. quæstio. 51. numer. 4. cum pluribus sequentibus, ex Greg. Lopez in. l. 3. titul. 21. part. 2. verb. *Con villana*, ita tenente, & ex hoc infert plura ad plures leges Regni, Pelaez, ibidem num. 31. vsque ad. 37. ipse tamen Pelaez, ibidem nume. 9. cum pluribus sequentibus contra tenet, & late fundat, & num. 28. respondet ad illam Baldi doctrinam in dict. l. cum ex ratione, & num. 30. infert ad collegia, & confraternitates, vbi nouiter conuersi non admittuntur, nam non admittentur, etiam si ex priuilegio principis fiant nobiles † quia macula illa non abstergitur ex hoc. Ego tamen in hac quæstione Maioratus

ioratus ex adductis ab ipso Pelaez in se cũda opiniõe, quã ipse tenet, distingue
58 rẽ hoc modo †, scilicet ꝙ si cõditor maioratus est nobilis à sanguine, intellige rem voluisse de illo nobili à sanguine intelligere in ipsa cõditione, non verò de nobili ex priuilegio: si vero iste testator, vel cõditor maiorię nõ esset nobilis, vel si esset, ex priuilegio tñ nobilis erat, tunc vtiq; crederẽ verã opinionẽ Greg. Lop. & sic cõciliãtur hæ opiniones Greg. Lopez, & Pelaez in maioratu, in quo dicta cõditio imponitur: extra maioratus vero cõditionẽ in principio posita, crederẽ verã ex. l. nostra, vt dicti priuilegiati gaudeãt omnibus prærrogatiuis verè nobiliũ exceptis priuilegijs tributorũ, & Belluf. vbi sup. d. n. 38. vbi per totũ illud capitulũ plura militũ horũ priuilegia cõmemorant. Ex quo infero ad illã quæstionẽ satisfactã per Menchac. de succes. creatio. lib. 3. §. 30. n. 290. cũ sequẽtibus, scilicet an tales nobiles ex priuilegio ad-
59 mittẽdi sint ad ordines militares † vbi nobiles esse requiritur, & crederẽ, ꝙ sic, dum tamen tales essent liberi à macula Iudęorũ, & Sarracenorũ, & inquit ibi Mencha. quod erũt admittendi, & latissime fundat, & respõdet cõtrarijs, & sequitur Iuan. Garsi. in. d. commẽto de nobilit. gl. 1. §. 1. n. 50. adeò vt etiam
60 in oneribus imponendis † gaudeant ij nobiles ex priuilegio, sicut gaudent nobiles à sanguine, vt per Mincha. vbi supra. n. 296. cum sequentibus; quod limita ex. l. nostra, vt non procedat in ijs militibus armatis quo ad tributa regia. vulgo, *Pechos Reales*,

Ibi, *Excepto en los dichos pechos*. hæc exceptio firmat regulam in contrarium, ita vt in omnibus alijs sit exẽptus talis miles, gaudeatque omnibus alijs nobilium prærrogatiuis, exceptis dictis tributis, sicut si lego pœnũ prẽter vinũ vel
61 nil omnis pœnus excepto vino †, quia illa exceptio firmat regulam in contra
62 rium, ex tex. in. l. nam quod liquidè. 1. Respõs. §. fin. ff. de pœnu. legat. pulchrè est etiã tex. in. l. quæsitum. §. denique in fine, & ibi Bart. ff. de penu. legat. tex. iuncta gl. in Authent. de nõ alienãdo. §. vt autem. collat. 2. tex. cũ gl. in. c. dominus. 32. q. 3. & in. c. 2. de cõiug. leprof. Ex quo dixit Bald. in. l. 1. §. sed excipiũtur. in. fine. ff. de feriis, & sequitur Tellius in. l. 17. Tauri. num. 91. quod si statutum indicat feriας messiũ, vel vindemiarum, & procedat vlterius faciẽdo aliquas exceptiones, quod nullæ aliæ exceptiones inuentę † à iure admittentur, sed stabitur precisè statuto, quia exceptio in quibusdã videtur firmare regulã in cæteris, & facit. l. tribunos. §. fi. ff. de testa. milit. Ex quo inquit Roma. cõs. 271. incip. vis tota, quod in vẽditione terræ sancti Lucidi facta per Ladislaũ Regẽ Vngariæ veniũt gabellæ, & iura exituræ, quæ sunt regalia, ex quo in vẽditione quędã regalia sunt specificata, & postea quædã excepta. Quam regulam limita primo, vt procedat in casibus nõ exceptis, sub regula † compre
63 hẽsis, alias secus, quia licet exceptio firmet regulam in casibus non exceptis sub regula cõprehensis, non tamen eã dilatat, neq; ampliat, vt faciat subeas cõprehẽdi, quæ de sui natura non cõprehenderẽtur exceptione non facta, tex. habes, & exemplũ in. l. generali. §. vxori. & ibi Bart. declarat. ff. de vsufruct. legat. vbi si testator legat vxori vsumfructum omniũ, quæ sunt in domo, excepto argẽto, ista exceptio nõ facit, quod videatur, reliquisse venalia, quę sunt in domo, vnde non venit frumentum, quod est in domo causa vendendi, vel alia venalia, quia talia nõ videtur esse in domo, nec comprehenderentur exceptione nõ facta, quod est mẽti tenendum, & pro hoc est etiã alius tex. notabilis in. l. Lucius. §. pluribus. & ibi Bart. Angel & Imol. ff. ad Trebell. text. optim' in. c. in nostra. & ibi Abb. de Sepult.

Universidad de Deusto
Biblioteca

optimè Felin.cumulãs plura in.c.in quoniam frequenter. in princ. vt lite non contest. Alex. consi. 28. vol. 1. vbi per hoc singulariter dicit, quod cõductor, qui suscipit in se periculũ casuum fortuitorũ aliquibus expressis,& duobus casibus fortuitis dũtaxat exceptis, scilicet guerræ,& pestis generalis non tenetur de casu siccitatis extraordinariæ†, & insolitæ, quæ cõmuni opinione hominum nũquam visa fuit, etiã si interuenit iuramẽtum, quia licet exceptio casuum dictorum duorũ fortuitorum firmet regulam in contrarium in casibus nõ exceptis sub regula comprehensis; non tamen ampliat regulã, vt faciat cõprehendi id, quod alias sub regula de sui natura non cõprehenderetur, sed sub generali renũtiatione casuum fortuitorum non comprehendi tur† casus insolitæ siccitatis,& nunquã visæ ex l. fistulas §. frumenta. ff. de contrahẽd. emp. & optimè Ripa in tract. de Peste prima part. 2. partis tit. de priuileg. contract. n. 97. cum sequentibus aliquibus, vbi n. 102. cum sequentibus pluribus examinat, quis dicatur casus insolitus. Ista hæc tamen limitatio sublimitatur, vt procedat, quod tunc exceptio non ampliat regulã quã est de cõprehensis sub regula,& operatur in ipso excepto, vt in casu d. §. vxori. & similiũ iuriũ supra allegatorũ, secus tñ est, quãdo exceptio nõ est de comprehensis sub regula, & nisi ampliaret regulã, redderetur† inutilis,& nihil operaretur, tunc enim bene ampliat regulã, vt putà cũ constituo te procuratorẽ ad omnia negotia, quę ego gerere possem si præsens essem, præter quam ad trãsigendũ,& sic excipio casum requirentẽ speciale mandatũ, qui casus requirẽs speciale mandatũ, nõ erat cõprehensus sub regula seu sub mandato generali. c. qui ad agendũ, in fin. de procura. li. 6. per hãc exceptionẽ videor tibi dedisse mandatũ ad omnes alios casus requirẽtes speciale mandatũ excepto casu transactionis: & ratio est, quia exceptio aliter nõ esset de regula, pro vt esse debet,& ꝙ fortius est ista exceptio redderetur inutilis,& nihil operaretur. semper autẽ interpretatio faciẽda est, vt actus valeat, & verba aliquid operẽtur. l. quoties. ff. de verb. obl. & l. si quãdo in princ. ff. de leg. 2. & hoc nisi excepti o esset† notorie inepta, neque esset cõiectũræ locus, quia tũc vera, & incõmutabilis est dicta theorica, ꝙ exceptio non ampliat regulã, neq; mutat vim regulæ. Secũdò & principaliter limitatur dicta theorica ꝙ exceptio firmat regulã in casibus non exceptis, vt procedat nisi alius sit casus† ab eadẽ regula alibi exceptus, quia quoad illũ cõ similẽ casum alibi exceptum, exceptio nõ firmat regulam. tex. est notabilis in clemẽt. exiui de Paradiso. §. deinde, & ibi Cardin. de verb. sign. &c. & est pulcher. tex. cũ sua gl. in l. obæs. C. de prædijs min. vbi ampliatur, etiã si adsit dictio taxatiua in tali lege, vel canone excepiuè loquẽte. Ex quo est, ꝙ licet plura iura dicant, ꝙ cõiux auctoritate Ecclesiæ facta nõ põt dimitti, nisi dũtaxat propter fornicationẽ, vt in c. 2. de cõiugio leprosorũ. c. dñs. 32. q. 7. c. porro. & c. significasti. de diuort. tñ per hoc non est negandũ, quin possit fieri separatio quoad thorũ propter aliũ casum † expressum in iure, puta nimiã sæuitiã uiri, contra quã mulieri idoneè caueri nõ põt ex. c. literas. & ibi DD. de restit. spol. & in c. 1. de diuort. vbi Abb. notat Bar. in l. cũ satis. n. 7. C. d Agric. lib. 11. & ibi addictio in cõm, ꝙ hoc casu dabũtur alimẽta extra domũ. Tertiò, & vltimo dicta theorica limitatur, vt procedat in casibus nõ similibus exceptis. in casibus enim similibus exceptis, licet eriã nõ reperiãtur specificè alibi excepti à iure exceptio nõ firmat regulã † text. in c. cum dilecta, & ibi Abb. de confirmat. vtil. vel inutil. gl. ordinaria in l. 1. C. de

C. de condict. indeb. quas quidem doctrinas & limitationes, quia materiam hanc determinant, & ad propositum nostræ legis in hac exceptione tributorum disponentis concernunt, succinctè proposui eas, latius enim videbuntur per Euerard. in Centuria locorum. c. de exceptione ad regulam. numer. 1. cum sequentibus pluribus, vbi circa hoc singulariter loquitur. Ante tamen quam hanc omittamus gloss. declarabis istud quod non eximuntur milites isti à contributionibus,& tributis ijs bonorũ hominũ tributa soluentium, etiam si habeant arma & equm† continuo, nam lex. 2. & 3. sequentes id declarantes, cessant quo ad hoc ex dispositione. l. 4. infra eodẽ, quæ omnes leges hanc tributorum cõcedentes immunitatem abrogat, & derogat, vt ex ea clarissimè patet, aliter enim superflua esset, & per anteriores. 2. & 3. corrigerentur, quod est absurdum, cum sint ante constitutæ, quam dict. l. 4. vt ex earum marginalibus subscriptionibus apparet.

Ibi, *Mandò, y nos agora ordenamos y mandamos*, & sic Legislator confirmat, & de nouo concedit, tribuitque legi antiquæ robur, nam confirmatio † tria operatur, quia maiorem autoritatem tribuit & suppler, quod est inualidum, & reuocari non potest confirmatũ sine licentia confirmantis, secundum gloss. in cap. frater. 17. q. 4. cõfirmationisque natura est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere † secundum Bald. in l. aduersus. in fine. C. si aduersus rem iud. ex l. Aurelius. §. testamento. ff. de liber. legat. notat Iaſ. in l. More. num. 41. ff. de iurisd. omn. iud. nisi aliter de intentione † confirmantis constet, secundum eundem Iaſ. ibi, vt hic facit Legislator) addit enim & declarat, item vbi Princeps confirmaret ex certa scientia, non solũ dat robur actui confirmato, sed eriã illum extendit † secũdum Bal. in l. nominationis. C. de appel. Iaſ. vbi sup. nu. 42. vbi pro hoc allegat glo. in cap. dudũ. verb. concessionẽ, de decim. quam limitat ibi Abb. & per alios in ca. examinata. & in c. 1. de confirmat. vtil. vel inutil. & quãdo confirmans † videatur actũ facere de nouo, vide Bar. & Docto. maximè Iaſ. nu. 30. cũ sequent. aliquibus. in. d. l. more. ff. de iurisd. om. iud. vbi Iaſ. ponit regulam quod non videtur de nouo dare, vel facere, & limitat aliquibus modis,& vide Deciũ in Rub. de confirmat. vtil. vel inutil. & alibi pluries, hic tamen & confirmat, & robur dat, & de nouo statuit & declarat Legislator.

Ibi, *Stan tenidos de tener continuamente caballos y armas para nos seruir en las guerras.* Similis tex. & melior in l. 7. infra tit. proximo. & verba hæc multum erãt attendenda, vt ij milites non hæc adimplentes, nõ gauderent priuilegijs militaribus. Exempti enim propter artẽ non gaudẽt exemptione, si nomine tantum, † & non re, & cũ effectu artem illam exerceãt secundũ tex. in l. semper. §. negotiatores. in versi. quandiu eiusmodi acta sunt, & in §. quibusdã. versi. neque omnib⁹, qui promissiue in ijs collegijs assumpti sunt, immunitas datur, sed artificibus tãrum. ff. de iure immuni. dixi in l. 8. nu. 4. tit. 7. lib. 1. sup. & considero nouissime pro hoc text. expressum in l. 15. tit. 14. infra isto libr. 6. & notat Abb. in c. 1. n. fin. de iud. & quia cũ hæc lex nouã formã, & modum induceret, omnia in ea expressa censerẽtur substãtialia, ita vt ad vnguẽ essent obseruãda ex dictis per nos in l. 3. n. 25. tit. 10. sup. li. 4. & qui aliter faceret, nõ gauderent priuilegijs militaribus, & per consequens arma & equi continuo, & semper habenda essent, & tenẽda per hos milites, & in facto sæpè allegasse, quãuis hæc nõ cõsiderent fundamẽta asserit Ioã. Garſ. in cõmẽ. de nobil. gl. 1. §. 1. n. 59. nõ tũ potuisse obtinere, sed potius plurib⁹ sentẽtijs esse declaratũ, gaudere hosmilites dictis suis priuilegijs, eriã si arma, & equos nõ semper haberent, sed sufficere potius † si illa ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

beant tempore necessitatis, & belli, & tunc seruiant Regibus cum armis, & equo. Et notandum est in transitu, quod vt inquit ipse Ioannes Garsia in eodem numero. 59. in fine, cognitio harum causarum pertinet ad Regios Senatores, si
79 de iure † priuilegij agatur, iuxta text. in capitul. cum venissent, de iudicijs. si verò de facto, tunc ad inferiores iudices eundum est, vt latius per ipsum Garsiam ibi numero. 31. cum sequentibus. Habes hic etiam notare, quod priuilegia damnosa possunt per concedentem interpretari, & limitari, vt damna cessent,
80 imò & in totum reuocari † ex text. in capitul. dilecti. & in capitul. suggestum, de decimis. & glos. in capitul. quid per nouale. de verborum significatione. tex. 84
in l. 4. in fin. titulo. 26. part. 1. Et priuilegia cum magna consideratione sunt concedenda, vt notatur in capi. sanè de priuilegijs. concedensque priuilegium potest illud interpretari, etiam absentibus
81 partibus † Albericus in l. final. C. de legibus. & vide Bart. & Bald. in l. ex facto. ff. de vulgar.

Ibi, *Y que los hijos que vnieren nascido antes* 85
de la caualleria no gozen, ex eo quod qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de Noxal. notat Alexand. ad Bartolum in l. cum satis. colu. 3. nu. 11. C. de Agricolis, & cens. libro. 11. ita vt priuilegium alicui, & filijs, & successoribus concessum de habitis post priuile-
82 gium † intelligendū sit, eò quod ex tunc in futurum, non verò in antea eo gau- 86
dendum est, item quia de iure communi filij nati ante patris dignitatem nō gau-
83 dent illa † vt in l. senatoris filium. ff. de senato. & l. 3. eodem titul. & in l. emancipatum. §. final. eodem titu. & in l. Diuo Marc. C. de quæst. & in l. senator. C. de dignitat. libro. 12. quæ iura ad hoc allegat Otalora de nobilitate. 4. part. cap. 2. num. 1. & 2. optima. l. 2. §. in filijs. ff. de Decurio. vbi inquit Consultus in filijs 87
Decurionum quæstio est, vtrum is solus Decurionis filius esse videatur, qui cōceptus & natus est ex Decurione, an vero & is, qui anteà natus est, quā pater Decurio fieret, & quidem quantum pertinet, ne fustibus castigentur, & ne in metallū dentur, non nocet plebeio patre esse natum, si postea honor Decurionis patri eorum accesserit, & ibi est glos. verbo, pertinet, & est text. in l. fin. C. de Decur. lib. 10. & ibi Doctores, & Monachus in c. cū nullus. nu. 8. de tempo. ord. in. 6. & notat Dida. Perez in præsenti. sub. l. 5. tit. 1. lib. 4. ord. col. 1351. cum sequent. & sic secundum eū ibi filius, antequam pater esset Rex, natus, vel filius habitus antequā pater esset sacerdos, non dicitur Regis, vel sacerdotis † filius, secundū glo. in l. imperialis. §. his illud. C. de nupt. vbi Bal. n. 10. Bar. in. d. l. cū satis. col. fin. C. de Agric. col. & cēs. lib. 11. quę est dubia quęstio, vt licet videre ex Tiraquello de primog. q. 31. & in tractat. de nobili. c. 15. n. 7. cū tribus sequentibus. Declarantur tamen supradicta, quoties pater acquirit hanc dignitatē accidētaliter à Principe, secus si ex successione † ex sanguine, & sic secundū naturalem cursum, vt in Comitatu, Ducatu, Marchionatu, vel maioratu, ex dictis per Tiraquel. dict. tract. de nobili. c. 15. n. 10. notat. Dida. Pepez vbi sup. col. 1354. Ant. Gom. tom. 3. Var. c. 2. nu. 16. versi. & adde, vbi se remittit ad ea quæ dixit in l. 40. Taur. num. 66. & 67. & sic inquit Otalor. d. c. 2. nu. 3. & 4. *Que los priuilegios de caualleria*, non transeunt ad
† nepotes. 4. ex l. 4. in fi. tit. 1. lib. 4. Ord. quæ est nostra, ibi. *Que aquellos gozen de la dicha dignidad, y no otros*, nā cū de filijs tantū loquuta sit, & hos nō alios hac immunitate gaudere asserat, nepotes excludū tur, quòd conforme esse dicit ad glos. & Bartol. & Platea. in l. 1. C. de dignita. libro. 12. & latius idem Otalora in eodē capit. 2. numero. 6. cum sequent. & tenet Burgos de Paz consil. 45. nu. 25. libr. 1. & hoc nisi in perpetuum † concessa sint pro se

pro se, & descēdentibus in perpetuum vt per Ioan. Garsi. d. glo. 1. §. 1. nu. 23. cum sequentibus aliquibus, niū sit apposita rei non in perpetuum duraturæ, vt ibi num. 23. &. 24. & vide etiam Burg. de Paz consi. 23. num. 1. qualiter intelligatur priuilegium pro se, filijs, & filiabus 93
concessum. Priuilegia verò, *De hidalguia*
88 ad omnes descendentes transeunt, si in priuilegio non sit aliter dispositum † secundum Otalora, dict. numer. 4. & faciunt dicta per eundem Otalor. in eod. 4. p. c. 1. nu. 5. & sequent. & per Ioannem Garsi. vbi supra glos. 1. §. 1. num. 54. Et nota quod filij nedum legitimi, verum, & 94
naturales solum gaudebunt hac priui-
89 legij immunitate †, secundum Otalora, dict. capitul. 2 num. 4. cum de iure naturales filij nobilitate patris gaudeant, vt diximus alibi super libro. 5. supra, etiā si Ioannes Garsia in dicto commento de nobilit. glossa. 1. §. 1. numer. 46. aliud velit. Vlterius & tertiò declaratur supra dicta, ni princeps in priuilegio declaret, velle, filios ante natos gaudere ipsomet
90 priuilegio nam tunc gaudebunt † vti que secundum Otaloram, in dicto cap. 2. num. 2. Item & vltimo declarantur supradicta, vt non procedant, quoties princeps concedit priuilegium ad immunitatem quæ de sui natura erat dura-
91 tura in perpetuum † cum dictione illa, semper, & in perpetuum, nam tunc descendentes, & omnes successores contiuentur quotquot sunt, & quotquot erunt, secundum glossam semper. in l. 1. ff. solut. matrimon. notat Ioannes Garsia dict. §. 1. glos. 1. num. 24. post medium. Et priuilegium quando cen-
92 censeatur reale, vel personale †, vide vltra Garsiam & Otalora, de nobilitate, verbo Priuilegium, sub indice de nobilitate optime per Menoch. de præsumptio. tom. 1. li. 3. præsump. 103. per totā fol. 392.

Ibi *Que aquellos*, iunctis verbis (*Y no otros*) 100
Nota ꝙ limitata causa limitatum pro-

ducit effectum vt. l. age cum Geminiano. C. de transactio. ita vt filij illi habiti post concessam immunitatē illa gaudebunt, & non alij, & sic nepotes non comprehendentur sub ea secundum ꝙ in gl. præcedenti diximus. Sed an vxor vidua gaudebit tali immunitate †, & dicēdū est quòd sic, vt diximus in l. 9. n. 3. cū aliquibus sequentibus tit. 11. lib. 2. supra, & notissime tenet Ioan. Garsi. in gl. 1. §. 1. in cō mento de nobilit. nu. 44. vbi hanc dicit æquam opinionē, adeo est enim mulier coniuncta viro, vt ipsius viri præmortui dicatur imago, in qua vir eius censetur viuere † secundum Bal. in l. pignoris. C. de pigno. act. relatū. & sequutū per Quesada in quæstionibus suis. c. 25. n. 1. & faciūt, quæ etiā dixim⁹ in l. 1. ti. 17. li. 3. sup.

Ibi, *de senta años arriba no sea tenido de yr por su persona ala guerra*, ætati enim deferendum est. l. manifesti iuris & ibi gl. C. qui ætat. vel profes. se excusent. lib. 10. & de
95 bent ij sexaginta anni † esse cōpleti, vt pater ex verbis nostri tex. dū dicit, *De sesenta años arriba*, à tutela autem solū excusan
96 tur illi †, qui sunt septuaginta annorū ex §. itē maiorū, instit. de excusat. tuto. l. 2. in fin. tit. 17. p. 6. gl. in l. 3. C. qui ætat. vel profes. lib. 10. ad excusationē vero officiorū publicorū, *De justicia o de concejo*, quin-
97 quaginta & quinque anni † sufficiunt, secundū Plat. in l. fi vltra. C. de Decur. li. 10. dum tamen sint officia non honorem, sed onus potius concernentia, in honorem enim habentibus non excusat ætas
98 vlla † secundum tex. in l. cui muneris. ff. de Muner. & honor. & l. 2. §. numerus, eod. tit. glo. 1. in l. fi. C. qui ætat. se excusent. lib. 10. vbi Platea nisi ad Decurionatum, nam in eo excusat ætas quinqua-
99 ginta quinque annorum, † vt ibi & in. d. l. fi vltra, & ibi Platea. Est tamen verum quod si esset ita senex, vt nihil proficeret, excusaretur etiam quo ad alia officia, quam decurionatus honorem habentia, † secundum Plateam in dicta. l. fin. & sic declarabis dicta per Auenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in capitul. 19. num. 24. versic. tertius casus, libr. 1. Et notandum est, quod lex nostra non est contraria. l. 3. titu. 19 part. 2. eximenti ire ad bellum maiorem septuaginta annorum, † nã lex nostra loquitur
101 in causa speciali, scilicet in istis militibus armatis, qui quidem sexaginta annorum ætate excusantur, eo quod in aljs onerantur, scilicet quod teneantur mittere substitutum ex. l. nostra, lex vero, illa partitæ generaliter disponit, & releuat in totum, vt neque per se, neque per alium teneantur ire ad bellum illi qui sunt maiores. 70. annorum, & sic lex nostra est illius legis partitæ declaratoria, non vero correctoria. Et plura senectutis priuilegia
102 † enumerant moderni Hispani in Rubr. Instit. & iur. num. 75. cum sequent. & per Cardi. Iacobati. in tracta. de concilio. par. 58. cum sequent. lib. 1. quos refert Gomec. in Reg. Cancel. de infirm. resign. quæst. 7. in fine. vbi alia incommoda, senectutis refert remisiuè etymologiam senectutis describit, & inquit, quòd nullus est ita senex, quin non spem vitæ quinquennalis † ex
103 iuris præsumptione ei polliceatur, vt inquit Alexand. in. l. hæreditatum, per illum. tex. ff. ad l. falcid. vel saltim sperent per annum viuere, vt inquit Roma. cons. 163. & ante ipsum Diuus Hieron. in 2. part. Epistol. titu. 3. Epistola. 40. & Didac. Perez in præsenti sub. l. 4. titu. 1. libr. 4. ordin. column. 1349. alios refert plura senectutis priuilegia enumerantes.

Ibi, *Quien sirua por ellos.* Nam cui honor datur, onus subire debet, & qui sentit cõmodum, sentiat & onus ex iuris regula, & sic ij milites, qui honorem, & commodum ex militia à Rege consequuti sunt, iam quòd ipsi propter senectutẽ excusentur, bellum adire, non vtiq; excusandi per medium alterius personæ, qui enim per alium facit, per se ipsum facere videtur, & probatur id ex text. in. l. 1. C. de Præpos. agent. in reb. lib. 12. ibi, consideratis eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scrinij, cui præfecturus est ipse, idoneũ, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam, peritiamq; rerum habentem, electioneſua, suarumque periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus, & hæc pro hac lege. 1. sufficiunt.

SVMMARIA.

Dictio, item, est repetitiua similium, numer. 1.

Milites vel alij exempti à solutione monetæ eximentur à moneta forera. num. 2.

Lex. 2.

Summarium.

Milites continuo arma, & equm habentes sunt immunes ab omnibus tributis in declarationem legis præcedentis.

IBI, *Otro si*, Dictio hęc latinè, item, est repetitiua † præcedentium
1 ex text. & ibi Bart. & alijs in. l. in repetendis. ff. delegat. 3. ita vt lex nostra repetitiua sit materiæ præcedentis legis, & eius declaratoria, scilicet vt milites ij continuo habentes arma, & equm gaudent nobilitate etiam quoad exemptionem tributorum, dum tamen viuant in hac militia, neq; officia vilia exerceant, siue fecerint demonstrationem vulgo, *Alarde*, talium armorum, & equi, siue non, vt ex l. sequenti declaratur, quæ tamen duæ leges nostra, & sequens quoad tributorum exemptionem turbatæ sunt, per. l. 4. infra eod. legis præcedẽtis. 1. huius tit. confirmatoriam, & ampliatoriam, quæ omnino seruanda est tanquam nouior nostra lege, & sequẽti, id in. l. 1. supra isto tit. & lib. diximus.

Ibi,

Ibi, *En la ley y ordenança nuestra de Zamora*, de qua in lege præcedẽti facta est mẽtio, & ibi plura diximus.

Ibi, *De no pagar monedas.* Sed num dato, sed non concesso, quod lex nostra seruãda foret, per hæc verba, *De no pagar monedas*, censerentur etiam tales milites exempti à solutione, *De la moneda forera*,
2 † & Otalora, de nobilitate. 4. part. capit. 1. numero. 8. examinat hanc quæstionẽ, & ibi refert, *Tres opiniones diuersas.* in hac materia, & tandem difficultatem tribus modis dissoluit, Primò, quod si expresse id dicatur in priuilegio, tunc nulli dubium quin & huius monetæ foreræ sit exemptio concessa, vt & per Burg. de Paz, consilio. 45. numer. 7. & clarius consilio. 46. numero. 16. & 17. libro. 1. & in hoc adde, quod si simpliciter conceditur, censetur concessa ad vitã Regis concedentis, non vero in perpetuũ, quia est de rebus supremi dominij, sed si in perpetuum concederetur, etiam pro alijs successoribus Regni valeret concessio durante vita tua, te autem mortuo expirabit, id enim operatur verbum (in perpetuum) vel (semper) ita Ioannes Garsia in Commento de nobilita. gloss. 1. §. 1. numero. 18. & 19. & clarius num. 23. quod non caret scrupulo, nam si est de supremis, non valet concessio vltra vitam cõcedentis vllo modo, nisi dixeris, quod interim, quod Rex successor, vel fiscus eius non reclamat, valeat. Secundò, inquit Otalora, si immunitas generaliter tributorum concedatur, non censetur concessa hæc istius monetæ foreræ, ex. l. 10. titulo. 18. part. 3. & in hoc casu, inquit, posse procedere. l. 6. titulo. 1. libr. 4. Ordinament. quæ lex nostra attenta litera eius antiqua, ibi, *Y en tal caso no de monedas, mas de todos y qualesquier pechos*, nisi & tertio secundum Otaloram, ibi, cum tali concessione concurreret quadraginta annorum legitima possessio non soluendi talem monetam. Sed cum iam ex. l. nostra videas emendatam esse literam antiquam, quam Mendosam asserebant antea, vt per Burgos de Paz, consilio. 46. numero. 16. libr. 1. eò quod lex nostra inquit, *Y en tal caso puedan gozar no solo de no pagar monedas, mas de todos y qualesquier pechos y repartimientos nuestros, y de los concejos*, etiam huius monetæ foreræ censetur immunitas concessa militibus his armatis, si diu, & continuo, arma & equm sustineant, & in officijs vilibus non se exerceant, vt inquit lex nostra, etiam si generaliter eis immunitas concedatur, & certè lege nostra attenta ita tenendum videbatur, nisi diceremus, verbum illud, Monedas, in alijs, quam in his foreris verificari, posse, nam si posset, non vtique censeretur hæc in dubio comprehensa, eò quod est de soluuendis in recognitionem supremi Dominij, & potestatis, quod in dubio concessum non censetur ex dictis per nos in. l. 1. titulo. 1. supra libro. 4. & sic omnino recurrendum erat ad dicta & relata supra ex Otalora. Sed quia, vt in hac diximus lege, & in præcedenti ex. l. 4. infra eodem omnia hæc cessant, eo quod tributorum regalium non censetur immunitas concessa, non etiam censetur exemptio huius monetæ concessa, nisi expresse dicatur, & tunc durabit ad vitam concedentis, vt dixi, vel nisi ex vi contractus, aut remunerationis concedatur, vt per Burgos de Paz, consil. 45. numer. 19. & gloss. *De aquel*, in dicta. l. 10. titu. 18. part. 3.

Ibi, *En officios baxos, y no nobles*, de quibus in. l. sequenti, vbi dicemus Deo annuente.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

LEges interpretari eius est, cuius & condere. num.1.
Miles asserens arma, & equm sua esse cum non sint, puniendus est.nu.2.
Officia vilia quæ dicantur.numer.3.4.&.5.vsque ad.8.inclusiue vbi declaratur.
Nobiliter viuere non dicitur ille, qui in sordidis artibus versatur.nu.9.
Plebei Decurionum honoribus vti prohibentur. num.10.
Nobilitas ex priuilegio perditur per exercitium Artis mechanicæ, non vero illa quæ ex sanguine procedit.nu.11.&.12.
Honori tanto dignius non est nobiles ex priuilegio, quanto ex sanguine.nu.12.
Votatus nemo præsumitur, nisi probetur. num.vo.13.

Lex.3.

Summarium.

Qui dicantur milites armati, qui secũdum legem præcedentem à muneribus, & tributis exempti sunt, & in declarationem eiusdem.l.supra proximæ.

BI, *Declaramos*, eius enim est interpretari, cuius, & condere † l. si imperialis. C. de legibus.ibi Leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solum dignum Imperio esse oportet. l. final. §.si quid verò.C.de veter.iure enuclean.l.14.titul.1.part.1. & ibi glos. & Didacus Perez in.2.quæst. proœmiali ad titulos ordinamen.& Burgos de Paz in proœmio legum Tauri. num.307. & sequent.l.3.tit.1.supra lib. 2.vbi diximus nu.16.

1

Ibi, *Que verdaderamente se sepa.* Aliter enim si fictitiè id fieret, prout multoties fortasis fit crimẽ stellionatus, imo & falsi committetur, ex.l.tenetur, & ex.l.quid sit falsum.ff.de Falsi.& l.2.titulo.7.par.7. & ibi glo.& per totum. ff.de crimin. stellio. mentitur enim dicens esse suum, quod non est, & sic falsum committit, & immutat veritatem, imo & deberet talis miles asserens arma, & equm sua esse, cum non sint puniri † pœna.l.25.titul. 4.infra isto lib.

2

Ibi, *Por officios de sastres, ni de pellegeros*, idem dic in alijs officijs similibus, prout sunt ferrarij, & exercentes mercimonia cuicunque ergasterio adhærentes, quiquidem nequeunt habere officia publica honoris, † tex.in.l.si cohartalis. C.de cohartal.& princip.libr.12. & ibi Platea, text.in.l.humilem. C. de incest. nupt.ibi aut eam, quæ mercimonijs publicè præfuerit, & sic.l.4. titulo.14. part.4. inquit, *Que la tauernera, y regatera es vil persona*, & per consequens hospitia publica habentes vilia † dicuntur officia exercere, imo & id reputatur officium vile, quod communiter pro tali reputatur secundum Platea. & Lucam de Pena. in.l.maximorum. C. de excusat, mune. libro. 10. & Gutierrez in cons.31.nu.11.cum.4.sequentibus, & dixi in meo tract. de Decurio. vocato Curia Pisana.lib.1.c.12.n. 20.cum sequent.aliquibus, & de his artibus sordidis, vide etiam Cassa.in Catha-logo gloriæ mun. part.11. in.27.considerat. imo & mercatura sordida ars † dicitur, secũdum Tiraquell. late de nobilitate.c.33.nu.1.& sequent. apud omnesque tere nationes prò ignobilibus habentur, qui artificia discunt secũdum Tiraq. vbi supra.c.27.num.2.& Cassan.vbi supra.8. p.considerat.18.vers.qui autẽ quod limitat.ibidẽ ipse Tiraq.nu.5. esse verũ, dum in ijs artibus & officijs versantur, secus si desistãt ab eis, redeãtque ad statũ, vitãq; nobilium, † nã tunc eandẽ recuperant. Secundo limitat Tiraq. in eod.c.27.nu. 7.vt procedat, quoties per se, non vero si per alium artem exerceat. Tertiò limitat † ipsemet Tiraquel.d.c.33.nu.11.nisi mos regionis alius esset, nam tunc non derogaret † mercatura, neque ars alia mecha-

3 4 5 6 7 8

mechanica nobilitati, vt dicunt Bart. & relati per Didac.Perez, in.l.9.tit.1.lib.4. Ordinam. col. 1357. prout sit apud Genuenses, imo & in nostra Hispania. Nam quot nobilium mercancias, & negotiationes exercent, excusantur tamen, vel quia per alios ea exercent, vel quia iam diu ita inter nobiles est consuetum, & malè meo videri, cum repugnet nobilitati, & militiæ. Nobiliter enim illum viuere †, non dicimus. qui in sordidis artibus versatur, secundum Tiraquel. dict. cap.27.nu. 4. & quamuis Ioan. Garc. de Nobilit.glo.1.§.1.nu.57. velit legem nostram in alijs officijs, quam hic expressis locum nõ habere, verius est contrarium per text. hic. Item. 4. limita ex dictis in glos.sequenti.

9

Ibi, *No goze.* Non enim debet gaudere priuilegijs militiæ, illa abutens: plebeij enim decurionum honoribus vti prohibentur †, l.honores. ff.de Decurio. & in Auth. de Defens. ciuitat. in princ. iuncta gl. obscuri. Colla. 3.l.nobiliores. C.de commerc. & mercat.lib. 10.l. nequis.C. de Dignit.lib.12.& alia plura per Tiraquel.allegata de Nobilit.c.27. nu.1. & iterum.c. 33. nu. 1.& seq. Didac. Perez, in.l.9.glo.1.tit. 15. lib. 2. Ordina. & iterum in præsenti sub.l.9.tit 1.lib.4.Ordi.col. 1357.& apud Romanos, & alios nobilitatem amittebant vlibus officijs vtentes, vt & per Plazam de delictis.cap. 1.nu.9. Quod intellige procedere, & verum esse: (prout nostra.l.loquitur) in nobilitate accidentaliter ex priuilegio Principis concessa: hæc enim perditur per exercitium artium vilium, tempore quo tales artes, & officia vilia exercentur, secus vero in nobilitate naturali à progenitoribus † deriuata, hæc enim non perditur etiam dum talia exercentur officia, & mercantiæ, non est enim tanto honore dignus, qui habet dignitatem ex priuilegio, quãto is, qui eam suo sudore †, vel à progenitoribus acquisiuit secundum Salicet.in.l.fin.§. viros. C. vbi senat. vel clarissi.& notat sic distinguendo Petrinus Vellus in Tract.de re milit.p.7.tit.3.nu. 38. cum sequent. & expresse sic legem nostram declarat Auend.in Dictio. verbo, *Caualiero*. Priuilegio. 3.& Couar. in pract.c. 19. nu .7.& Baeça de inope debit.cap.16.num.33. cum. 3. sequent. & Ioan.Garc.in dict.glo.1.§.1.nu.57.&.58. Gutierr.libr.1. Pract.quæst.q.137. num. 18.vbi per illam quæstionem examinat, an per adeptionem tabellionatus perdatur nobilitas, & sic etiam declarabis. l. fin.titu. 21. part. 2. & diximus etiam in l.12.titul.12.lib 5. suprà, & ratio differentiæ inter supradicta desumitur ex dicto illo Archiepiscopi Valentini relato per Sarmient.libro.7.Select.cap.16.colum. 3. Nam qui genere ab antiquo nobiles sunt, magis splendescunt, nam sicut sanguine nobiliores, ita & ingenio humiliores, humanioresque sunt, & apud omnes homines tractabiles. nec mirum, nõ enim ex hoc magnitudinis iacturam timent, quam ror seculis in progenitoribus fundatam, radicatamq; conspiciũt, illi verò, qui casualiter acquirunt, & ex priuilegio nobilitatem quasi aduentitiam, & nouam in sua humiliatione periclitari pertimescunt, faciliterq; posse ab hominibus contemni, & ideò à sordidis, & humilibus artibus sunt abstinendi, vel dic melius, quia illa, quæ priuilegio adquiruntur, quasi leui filo pendentia sunt, & ideò ob quamlibet fœditatem amittuntur, illa verò, quæ radices habẽt, nihil eis nocet ars sordida, quin sem per nobilitas radicata non sit, & per consequens non perdenda ex qualibet causa, qua prima perditur militia, & nobilitas.

10 11 12

Ibi, *Que nos embiaremos à llamar à los hijosdalgo de nuestro reyno*, Hinc desumitur veram esse propositionem, quam alibi dixi, scilicet, quòd nobiles speciali iussu regis sunt ad Bellum vocandi, neque sufficeret iussus generalis, in quo alij non nobiles vocarentur, imò &

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantumcunque nobiles vocarẽtur, adhuc aduocati ire non tenentur, nisi alio speciali iussu vocentur, vt dixi in.l.16.titu.7.lib.3.supra nu.3. Requiritur tamen vt probetur vocatio ad hoc, vt pœna im-
13 ponatur nõ eunti ad bellũ, † aliter enim nisi probetur, non præsumitur vocatus, vt optimè per Burgos de Paz, consil.46. nume.5.&.6.volumine.1. sic legem nostram declarando.

SVMMARIA.

ACtus agentium operatur solum in agente bene dispositio.nu.1.
Infamis non potest esse Doctor, quia Doctori est honor.nu.2.
Militia est dignitas.nu.3.
Bellum omni iure permissum est pro tuitione rerum.nu.4.&.5.

Lex. 4.

Summarium.

Deinceps homines boni tributarij in milites non ordinentur, neque eligantur, & electi ab hinc retro decem & octo annis contribuant sine obstaculo quartumcunque literarum.

IBI, *No cabiendo enellos la tal Dignidad.* Honor enim his, qui sunt capaces honoris debetur, quia actus agentium operantur tantum in patiente bene
1 disposito † secundum Philosophum. 2. de Anima, & probatur .l.2.ff.de stat. homi.& in cap.venerabilem, vbi colligitur de electio. tributarijs verò & debẽtibus tributũ, nobilitas repugnat, ergo eis non est concedenda, nam qualia sunt subiecta, talia debent esse prædicata, aliter enim duo contraria daremus in eodem subiecto, contra.l.1. C.de furt. & sic etiã prædicatum, scilicet, honor non esset dispositum ad subiectum, nam homo qui est subiectum, habet iam prædicatum tributi, quomodo ergo poterit habere subiectum contrarium, cum soluere tributa, & non soluere, contrarientur, & ideo bene dicit text.in.l.neque famosis. C. de dignita. lib.12.& quos scelus, aut vitæ turpitudo inquinant, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt? faciuntque dicta per Lucam de Pena, in.l. vnica. C. de professor.qui in vrbe.col. 3. lib.12. quod infa-
2 mis † nõ potest fieri Doctor, quia Doctori est honor: sed quot hodie repellerentur ab hoc, si vera inquisitio fieret, sed prævalet nummorũ solutio inquisitioni verè & rectè faciendæ: & ideo iure optimo inquit text.hic, *No cabiendo enellos la tal dignidad.* Vlterius ex his verbis notã-
3 dum est militiam † esse dignitatem, nam cum lex nostra præcedentium sit declaratoria, imò & correctoria, & in præcedentibus de militibus, & militia dictum sit, & in hac eam, vt dignitatem non esse concedendam ijs, qui ea indigni sunt, statuitur, clarissimè probatur nostrum assumptum, scilicet, militiam esse dignitatem, cum militiæ summa laus sit, vt habetur in cap, summa. in initio, & in fine. 33. quæstione. 1. & Seneca in Hercule furente, Tragœdia prima, omnis (inquit) in ferro est salus, ideo dicitur bellum omni iure Diuino, naturali, & gentium pro tuitione rerum suarum per-
4 missum esse † secundum Paul.consil.33, & dicit text.in cap. militare. 33.quæst.1. quod militare non est delictum, quoniam plures fuerunt milites à Deo approbati, vt Dauid, de quo dicit Deus, Inueni hominem secundum cor meum, & de pluribus alijs, de quibus habetur Regum. 1.2.3.&.4. & Machabæorum. 1. & 2. vt hęc, & alia in laudem militiæ adducit Cassaneus in Cathalogo gloriæ mũdi, in.9.part.consider.at.3.&.11.& in initio illius.9.partis. & sic est hic text.con-
5 tra Bart. & magis communẽ opinionẽ † dicentem militiam non esse dignitatem, de qua

de qua per Didac.Perez, & relatos ab eo in.l.1.titul.1.lib.4.Ordin.col.1324.cum duabus sequentib. & glo. *Son mas*, in.l.1. tit.21.part.2. & ita legem sequentem ad hoc notat idem Didac.Perez in.l.7.titu. 1.libro.4. Ordin.col.1355. & nouissimè Humada in.l.1. dict. titul. 21. part. 2. in glo.6.num.4.

Ibi, *Aunque sean dados de nuestro proprio motuy cierta sciencia, y poderio Real absoluto.* Vide de his tribus clausulis, quæ in simili dispositione diximus in. l.3. nu.1.cum 12.sequent.titul.14.lib.4.supra, quæ hic referre superfluum esset.

Ibi, *Qualesquier clausulas derogatorias y abrogaciones.* Vide, quæ circa hæc verba diximus in.l.1.num.34.cum sequentib.tit. 14. libro.4. supra. Notandumque est legem nostram, & tres præcedentes loqui in militibus armatis, legem verò sequentem in militibus, *De espuela dorada*, vt diximus in.l.1.supra isto titulo & libro. & de reuocatione harum nobilitatum facit Otalora de nobilitate.4.part.cap.4. quandam longam relationem.

SVMMARIA.

SVbreptio & obreptio quid sint.nu.1.
Solennitates conuenientes militibus De espuela dorada.*nu.2.*
Milites nostri temporis an gaudeant priuilegijs militaribus.nu.3.

Lex. 5.

Summarium.

Nullus est ordinandus, neque eligendus in militem, nisi per manum Regis (*Suple*) vel Reginæ, vt in.l.sequenti, vel cuius illi commiserint, vt diximus in.l.1. supra isto tit.& lib.glo. *Porel.*

IBI, *Toda obrecion, o subrecion.* Quid sit obreptio, & subreptio, & effectus earum † vltra
1 Doct. in locis ordinarijs, vide Menoch.de arbitr.iud.casu.201.&.202.

Ibi, *Por nuestra mano.* Suple, vt in summario huius.l. dictum est, supplendum.

Ibi, *Que cabe en el la orden y dignidad de la caualleria.* Vide quæ diximus in.l.præced. in glos.1.

Ibi, *Y que el tal vele las armas.* Ex his verbis & sequentibus apparet, legem nostrã loqui in militibus calcaris deaurati, vulgo. *Caualleros de espuela dorada.* Hæ enim so-
2 lennitates eis conueniunt, vt apparet † ex.l.13.&.14.titul.21.part.2.tradit Garsia de Nobilitate. glos.1.§.1. numer.52. cum tribus sequentibus diximus in dicta l.1.supra isto titulo & libro. vbi & in quo differant ab illis, de quibus in tribus legibus præcedentibus disseruimus, & an milites nostri temporis gaudeant priui-
3 legijs militibus †, vide per Auendañum in Dictiona. verbo, *Caualiero.* & Didacum Perez in.l.1. titulo.1. libr.4. Ordinament.column.1318. verfic. Ex quibus.cum duabus sequentibus columnis, vbi colum. 1320. id per duas conclusiones resoluit.

SVMMARIA.

PRiuilegia quæ habet Rex, habet & Regina. num.1. vbi declaratur.& nu.2.

Lex. 6.

Summarium.

Rex, & Regina, & non alij, possunt milites ordinare.

IBI, *Que solos nos.* Ex his verbis notat Compilator in Summario, ex eoque, quòd lex nostra condita fuit à Regibus Ferdinando, & Elisabeth, & ex fine nostræ.l. quòd ipsa Regina, sicut Rex potest mi-
1 lites constituere, & ordinare, & hoc nimirum, nam priuilegia, quæ habet Rex, habet & ipsa †, Regina. l. Princeps. ff. de legibus. & in.l.3. C. de Præpositis. cubi. libr.12.facit.l. Bene à Zenone. C.de qua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. de quadrien. præscrip. l. fiscus. cum sequentib. ff. de iure fisci. & optima. l. 7. colum. penul. tit. 2. part. 4. Quod verum esse, inquit Lucas de Pen. in dict. l. 3. de privilegijs, quæ mulieri conueniunt, & quæ nullum, vel modicum parant præiudiciũ, vt refert & sequitur Carol. de Grassal. libr. 1. Regal. Franc. iure. 18. in prin. vbi inquiunt, quòd non potest condere legem, & similia mulieri non conuenientia, quod ego intelligo, nisi & ipsa Regi-
2 na esset, † nam tunc hæc facere posset, quòd tũc habet administrationem cum dignitate, vt inquit Carolus de Grass. vbi supra, prout fuit Regina Elisabet conditrix huius. l. cum marito suo Ferdinando, nam administratio Regni de iure Reginæ propriæ pertinet, vt diximus in l. 1. titulo. 3. libro. 2. supra. numero. 7. & tunc cum administratione transeũt omnia Regi competentia in suo Regno, in Reginam in suo, & secundum hæc supradicta intelligerem. Imo & ille, cui Rex comiserit, poterit milites creare, vt diximus in. l. supra eod. cum qui per alium facit per se ipsum facere videatur, & omnia nostra facimus, quibus autoritatem nostram impartimur, inquit Imperator in procœmio. C.

Ibi, *Leyes de Partida* Quas in. l. præcedenti retulimus; & in. l. 1. supra eodem. quo ad illas solennitates ex. l. nostra cessant, vt verbis sequentib. clarè patebit.

SVMMARIA.

Priuilegium non requirit scripturam pro substantia, sed pro probatione. num. 1. nisi vt ibi. num. 2. & num. 4.

Verbum fiat ab ipso Principe Prolatum est maioris potentiæ, quàm si à Consiliarijs Camera procederet. nu. 3.

Priuilegij causa concessi à Rege, ad ipsum pertinet. numero. 5. vbi numero. 6. quòd & dubitatio de confirmatione ad ipsum Regem pertinet.

Lex. 7.

Summarium.

Ad probandum aliquem esse militem armatum non sufficit testimonium militiæ, sed priuilegium ipsum est necessarium.

IBI, *Para probar.* Ex his nota, quòd priuilegium, vt valeat, nõ requirit scripturam pro substantia † & validitate eius, sed
1 tantum pro probatione, quia ab ipso ore Principis valet, & tenet, & est validum, firmum, & perfectum, secundum Felin. & Dec. in Rubrica de constitut. & Bald. in. l. humanum. C. de leg. Boss. in pract. titul. de Principe, & priuil. eius. nu. 293. optimè per Socin. consil. 41. num. 3. & 4. libro. 3. & Ioan. Garsia in Commẽto de Nobilitate. gloss. 6. num. 38. versic. his tamen non obstantibus, cum sequent. fol. 138. & ante eum Molin. optimè de Primogenijs. libro. 2. cap. 7. nu. 52. cum pluribus sequentibus, vbi num. 57. id declarat procedere, nisi gratia concedatur vt posit aliquid fieri: nam tunc literarum
2 expeditio requiritur, vt fieri possit, † alter enim ab ipsa Principis concessione valida est gratia & priuilegium, vt & probatur ex. l. 6. 7. 8. & 9. titu. 18. part. 3. Ibi, *E porque esto sea firme, e no venga en duda de lo esta carta.* Et sic statim, quòd conceditur priuilegium exemptionis, effectum sortitur, quod iterum declaro. si ab ipso ore Principis concessio fiat, secus vero si ab eius primarijs consiliarijs, qui vulgo dicuntur, *De la camara*, quod non deber esse tantæ virtutis, & efficaciæ, prout verbum (Fiat) prolatum ab ipso
3 Principe, † prout in proposito, inquit Molin. vbi supra, nu. 59. cum sequẽtibus aliquibus, eò, quòd tunc secundũ eum requiritur subscriptio Principis, & antequã ipse subscribat, nõ sortitur effectum tale priuilegium, & gratia à dictis consiliarijs

liarijs concessum, præsertim cum inter hos & offam, vt est prouerbium multa possent accidere, propter quæ Princeps non concederet.

Ibi, *No baste que tengan solamente testimonio de la caualleria, sino que muestren realmente el priuilegio que tuuieren para ello.* Nam quamuis, vt diximus, ad validitatem priuilegij scriptura non requiratur ad probationem tamen requiritur, & ostendenda est scriptura originalis, & rea-
4 lis talis priuilegij †, prout ex nostro text. clarissimè probatur, vt inquit Bal. in. l. si qua per calumniam. num. 5. C. de episc. & cleri. & in alijs pluribus locis relatis per Molin. vbi supra, num. 55. probaturq; ex. l. probatorias. C. de diuers. offic. & appa. iud. lib. 12. ibi, non passim, nec licenter solis authoritatibus, vel sacrarum militarium literarum exemplaribus, sed ex authenticis tantum sacris probatorijs manu mea subscriptis, & ibi glos. ver. authenticis. ca. porro. de priuil. vbi priuilegium Papæ est probandum per scripturam originalem, & ex. l. 1. C. de mand. Princip. quibus iuribus, & alijs istam opinionem licet sub dubio la tè fundat Didac. Perez in. l. 21. in gloss. *Y assentados en nuestros libros.* titulo. 4. lib. 4. Ordina. col. 1452. cum tribus sequentib. & Otalor. de Nobilitate. 4. par. ca. 2. num. 5. vbi refert regiam schedulam ad hoc missam iudicibus Regijs, & sic quo ad nostram materiam militia hæc testibus probari non potest, quod est optimum pro limitatione dictorum à Mascardo in. 2. Tom. de probatio. conclu. 10059. miles. Et quomodo tunc si ostenso priuilegio dubitetur de eo, ad Regem est eundum, quia causa priuile-
5 gij concessi à Rege ad ipsum pertinet †, vide per Ioan. Garsia, vbi suprà, gloss. 1. §. 1. nu. 1. fol. 38. & num. 2. an inferiores possint cognoscere, imò & dubitatio
6 de confirmatione † ad Regem pertinet declaranda, vt per eundem Garsiam, ibidem num. 66. & iterum nu. 31. & vide Otalo. de Nobilit. in. 4. part. c. 3. per totum.

SVMMARIA.

Legitimatio non operatur extra territorium legitimantis, num. 1.

Rex in dubio iuri quæsito non vult præiudicare num. 2. nu. 4. declaratur.

Declaratio Regis in præiudicium iuris tertio quæsiti operari non debet. num. 3.

Priuilegiatos citando? esse ad declarationem sui priuilegij. num. 4.

Clementina, literis, de probatio. procedit in Rege. nnm. 5.

Priuilegium subdito concessum per Principem per ipsum tolli potest sine causa. nu. 6.

Lex. 8.

Summarium.

Priuilegia exẽptionum concessa ab Imperatore tanquam Imperatore subditis, & naturalibus huius Regni solum sortiuntur effectum in Imperio, & non extra, neque in his Castellæ Regnis.

IBI, *En los lugares que son del dicho Imperio.* Nam extra ex defectu voluntatis, & intentionis, vt in gloss. sequenti patebit, non censetur militiæ dignitatem, & exẽptiones concessisse Imperatore, sicut & in legitimatione asseritur per Alex. consi. 67. lib. 1. & per alios relatos per Pelaez de Maiorat. 1. part. quæst. 58. nume. 10. quòd legitimatio non operatur effectus extraterritorium † legiti-
1 mantis, prout hanc frequentiorem testatur esse opinionem Oros. in. l. fi. nu. 2. 3. & 4. & 6. col. 597. ff. de iurisd. omn. iudic. & faciunt etiam dicta per nos in l. 19. titulo. 25. lib. 4. suprà, & per Felin. in cap. si cautio. num. 16. de fide instrum. contra hanc tamen nostri text. conclusionem plura adduci possent ex dictis per Paris. consil. 1. num. 5. cum sequentibus pluribus. volum. 2. & per Tiraquel. de No-

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Nobilit. cap. 6. num. 26. vbi in proprijs terminis allegant in cõtrarium dictum quoddam Innocent. & pateret clarius, si fatemur, prout omninò fatendum est, Imperatorem inuictissimum Carolum Quintum tunc temporis, & semper fuisse Regem Castellæ, sicut fuit Imperator Imperij à tẽpore electionis, itaque sicut in Imperio hæc potuit concedere, sic & in Castella, & nisi haberemus legem nostram, sic esset fatendum, scilicet, talia priuilegia in omni territorio, & dominio, & Regno ipsius Imperatoris valere, sed quia lex hæc est in contrarium, quãuis dura, seruanda est, prout inquit Bald. in l. prospexit. ff. qui, & à quibus, in aliud propositum.

Ibi, *Porque esta fue y es nuestra intencion al tiempo que los concedimos, o concedieren.* Ita quòd non ex defectu potestatis, sed intentionis in Imperio solum, & non extra, dicta priuilegia sortiri debẽt effectus, quasi noluerit Imperator, Castellam, & Hispaniam, quæ non subest Imperio, sub simplici concessione priuilegij in Imperio facta, & tanquam ab Imperatore concessa Hispaniam liberam ab imperio comprehendere, nisi expressa de ea mentio fieret. Sed cum iam ex ijs priuilegijs sit quæsitum ius priuilegiatis, quomodo in iure quæsito potuit præiudicari, eum Regem in dubio † iuri quæsito præiudicare nolle, dicendum est, ex l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. & ex alijs pluribus per nos allegatis in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, & alibi sæpè, & præsertim cum habeamus, & quando declaratio Papæ, vel imperatoris, aut Regis præiudicat iuri tertij alicuius iam quæsiti, non credendum videtur eius declarationi, imo tunc non procedet text. in Clem. literis. de probat. † vt per Abb. in c. 1. in fi. de sagittarijs. per Paul. Cast. in l. hæredes palam. §. si quid, nu. 4. ff. de testam. & consi. 338. & 357. n. 5. lib. 1. Late Decius in l. 1. C. de impub. & alijs. n. 3. & in c. fi. nu. 13. de constit. & consi. 114. num. 5. Gome. de iure quæsit. non tollend. q. 3. & ibi Rebuf. glo. 1. Grammat. decis. Neapol. 64. nu. 14. & decis. 65. nu. 10. & 11. Ancharr. consi. 398. Aymon consil. 282. Alex. consil. 11. nume. 14. lib. 7. & per alios relatos per Mascard. in. 1. Tomo de probat. conclu. 141. & conclu. 139. num. 14. Francis. Becius, hos & alios adducens consi. 3. nu. 44. cum sequent. vbi tales declarationes iniquas, & iniustas appellat, imo & quod plus est, quod ibi. n. 45. & 79. id ampliat, procedere in lege, vel constitutione, vt non trahatur ad præterita in alterius, cui fuit iam ius quæsitum, præiudicium, quomodo ergo in præsenti declaratio hæc fieri potuit, & præsertim cum ad hanc declarationem faciendam non fuerunt citati priuilegiati ij, prout citandos † esse, asserit Maria. Socin. Iunior. consil. 100. num. 22. cum quatuor sequent. volu. 2. & faciunt dicta per Peralt. in Rubri. ff. de legat. 2 num. 5. & 6. Et vt legislatorem ab his impugnationibus defendamus, dicendum est, declarationem hanc fieri potuisse, & declaranti credendum, vel quia erat dubium de mente imperatoris, an voluerint extra imperium priuilegia illa concedere, & ideo dubiam mentem potuit declarare, & in hoc casu ei creditur secundum supradictos doctores, maximè Abb. vbi suprà, & Becium, vbi suprà. nu. 45. vel quia imperator voluit hic condere legem generalem, vt sic priuilegia ab Imperatore in imperio concessa, tantum quo ad imperium intelligantur, prout patet ex verbis nostræ legis, ibi, *Concedimos, o concedieren*: per quæ verba non solum videtur, Principem voluisse, declarare, sed etiam de nouo statuere secundum glo. in Clement. literas. verb. decernimus. de Præbend. & habetur in cap. decernimus. de iud. & per consequens legem condendo sic potuisse, & sic cessant supradicta: vel melius, quia id, quod dicitur, Regem non potuisse tollere ius quæsitum, procedit in dubio

in dubio, tamẽ si id vult, potest, vt diximus in l. 2. tit. 14. lib. 4. supra. n. 43. & Menoch. de præsumpt. Tom. 1. lib. 2. præsumpt. 10. n. 24. & 25. & præsertim cum causa, vt hic, eo q priuilegia illa erãt dãnosa huic Regno, & in præiudicij bonorũ hominũ, & ideo restringẽda, vt nõ intelligerentur cõcessa extrà Imperiũ, vbi concessa fuère, vel si tanquã Imperator cõcedit, nã tunc extra terminos, & potestatẽ Imperatoris cõcedere, nõ videtur, præsertim in aliorũ præiudicijs. & tunc cũ dubium est, vel de Principis voluntate constat si volẽtis declarare, de sua potestate nõ est dubitandum, imo ei credendum, nam & dicta Clement. literis. de probat. & eius dispositio procedit etiam in Rege 5 † non recognoscente superiorẽ, vt per Suarez allegat. 6. col. antepe. in fine. & alleg. 8. col. pen. in medio in antiquis, quidquid Cardin. in Clem. pastoralis. q. 2. de re iud. in prin. relatus per Fran. Mar. decis. Delphinat. 779. n. 9. vbi per totã illã decisionẽ tractat de dicta Clemẽtina. literis, & Domin. con. 15 & 53. col. fi. relati per Masca vbi supra, in cõclu. 139. n. 10. & 11. Ex quibus iustificatur optime decisio nostræ l. & intentio legislatoris: & præsertim quoties cõtra subditum declarationem facit, nã tũc ei creditur secundũ Ruinũ consi. 103. col. 5. & sequent. volum. 5. & Mascard. vbi supra dict. concl. 139. n. 12. & 13. nã subdito potest tollere priuilegiũ ei cõcessum etiã † sine causa regulariter, vt 6 diximus in l. 1. & 2. tit. *De las donaciones*, supra lib. 5. & à fortiori poterit priuilegium interpretari, & declarari per Imperatorem illud concedentem.

Lex Nona.

Summarium.

Arma & equi militum & nobilium non sunt capienda pro executione, vel pignore debiti alicuius, nisi pro tributis Regi debitis.

IBI, *No sean prendados, ni tomados.* Vide quę latissimè in hac materia, diximus in. l. fin. tit. 22. lib. 4. infra num. 42. cum pluribus sequentibus.

SVMMARIVM.

Tenor priuilegij inspiciendus ad sciendum an sint realia vel personalia priuilegia. 1. Societas dicitur perpetua, quæ durat ad vitã sociorum. num. 2.

Lex Decima.

Summarium.

Priuilegia minorum, & nobilium seruanda sunt.

IBI, *Sean guardados los priuilegios.* Decet enim cõcessum à Principe priuilegium esse mãsurum, ex cap. decet. de reg iur. in. 6. sed dubitabile est num in propositum durabũt in perpetuũ priuilegia, vel an ad tempus, ita q dicãtur 1 realia hæc priuilegia †, an verò erunt personalia, ita vt cũ persona extinguãtur. Et in hoc dicendum est priuilegij formam, & renorẽ esse inspiciendam, aliter enim ex lege nostra mortuis illis militibus, quibus cõceduntur priuilegia extinguuntur, & non ideo minus dicetur, decêre, cõcessa à Principe priuilegia esse mãsura, & sic lex nostra in realibus & personalibus loquitur priuilegijs, si non ante mortem eius, cui concedũtur, vel ante tẽpus præstitutũ reuocẽtur, nam & societas dicitur per 2 petua, quæ durat † ad mortẽ sociorum l. 1. ff. pro socio. & perpetuum dicitur, quod conceditur ad beneplacitũ concedentis. c. fin. de rescript. & manere dicitur, q confertur vsque ad tempus mortis Corn. consi. 243. n. 5. lib. 3. & sic nihil occurrere potest, ob quod nõ dicatur, nõ manere beneficiũ personale, & per consequens legem nostram in personali, sicut in reali procedere inquit optime, ibi Petr. Peck. n. 4. vbi cũ sequentib. illam regulam ampliat.

Ibi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibi, *De premia y alarde, y de guerra.* De quibus diximus in d. l. 1. supra isto tit. & lib. & in l. præced. 3. supra eod.

Ibi, *Segun*, Hæc dictio *Segun*, Latine, secundum, vt, vel, prout, vel, sicuti, an stet conditionaliter, causatiue, vel, relatiuè diximus in. l. 1. verbo, *Segun.* supra isto tit. & lib.

¶ Leges sequentes sunt leges locales & tales, quæ nõ indigẽt declaratione, & sic transeo ad sequentem titulum, vtilem, & necessarium in practica.

TITVLO SEGVNDO

De los hijos Dalgo.

SVMMARIA.

DE nobilitate plures adsunt tractatus. numero. 1.
Nobilitatem aliqui ab angelis & astris numerent. num. 2.
Ordo quidam adest omnibus in rebus. numero. 3.
Ordo & superioritas datur etiam in hoc mundo inter Reges, filios & vxorem eius. n. 4.
Filius Regis in eius vita Rex vocari potest. num. 5.
Inter artifices etiam datur hæc superioritas. num. 6. & inter animalia num. 7.
Nobilitatem alij dicunt ab Abel, & Cain processisse. num. 8.
Nobilitatem à filijs Noe processisse fuit alia opinio. num. 9.
Diluuium generale aquarum quo anno. numero. 10.
Nobilitatem tempore Amazonum incepisse fuit alia opinio. num. 11.
Nobilis dicitur quasi præalijs in virtutibus notabiles, ibidem.
Discordia plebiũ fuit vna causa, tẽpore Amazonum eligendi nobiles. num. 12. & nn. 13. ponitur alia causa scilicet. ex fortitudine. & num. 14. quarta causa.
Stirpes, in paganismo nobilium raro perpetuatæ fuerunt ob superbiam eorum. n. 15.
Nobilitatem nemo vnquam odio habuit. numero, 16.
Nobilitas ab antiquissimis procedit temporibus. num. 17.
Nobilitas iure diuino, canonico, ciuili, & Regio approbata est, & apud quamplures nationes, vt à n. 18. vsque ad. 27. exclusiue.
Nobilis in beneficijs & patronatibus præferendus cæteris paribus. nu. 20. & 21.
Nobilitatis priuilegia remissiue. nu. 22.
Nobilitas etiam in secularibus etiam dignitatibus, dandis consideratur. num. 24.
A quibus gentibus sit nobilitas approbata, & quomodo. num. 26.
Familiæ notæ nobiles reperiuntur à sui initio & fundatione. num. 27. prout in Cantabria & Asturijs.
Articuli in causa nobilitatis formandi sunt secundum locorum diuersitatem. nu. 28.
Nobilitas quotuplex sit. n. 29. vbi plures referuntur opiniones. & n. 30. quæ videtur congruentior Autori.
Nobilitas Theologica & supernaturalis qua sit. num. 31.
Nobilitas summa apud Deum est, esse quemclarum virtutibus. num. 33.
Nobilissimũ vnumquenque virtus reddit & facit. n. 33.
Virtutem nobilitati generis anteponendam num 34. vbi nu. 35. quis merebitur virtutis Palmam.
Nobilitas naturalis duobus modis consideratur. nnm. 36.
Nobilitas est quid accidens non vero quid naturale. nu. 37.
Nobilitas politica & ciuilis per vulgares intelligitur cum de nobilitate tractatur. n. 36. & est triplex, vt n. 39.
Nobilitas perfecta non est, quæ incipit. n. 40.
Nobilitas diminuta & perdita, quæ sit declarat

eat Autor. num. 41.
Nobilitas quid sit, & vnde deriuetur. n. 42. & 43. remissiuè referuntur in hoc. 26. opiniones.
Nobilitas an à verbo Italo deriuetur, ibidẽ, & nu. 44. & 46. diffinitur optime.
Nobilitas & Dignitas non sunt idem. numer. 45.
Nobilitas quibus ex causis titulis & modis acquiratur. nu. 47. vsque ad. 87. inclusiue.
Princeps est qui nobilitat, & qui ignobiles facit. nu. 48. & 49. refertur in propositũ dictum quoddam Solonis. & n. 51. cum. 6. sequentibus ampliatur.
Rescripta de nobilibus loquentia de creatis à Principe intelliguntur. nu. 50.
Principi plura esse peculiaria remissiue referuntur. nu. 63.
Nobilitas à sanguine adquisita declaratur. nu. 64. cũ. 3. sequentibus filius præsumitur talis qualis fuit Pater. num. 65.
Nobilitas generis ex parte Patris non vero matris consideranda. nu. 66. neque valet statutum in contrarium. nu. 67. sed quòd aliquando consideratur.
Nobilitas à scientia etiam procedit. num. 68. cum. 10. sequentibus. & nu. 78.
Literati & scientifici sunt multũ laudandi. nu. 69. & nu. 70. quòd scientia ciuilis nobilissimum facit.
Ignari non merentur homines appellari sed Imagines hominum. nu. 71.
Plures ob scientiã nobilitati remissiue n. 72.
Doctores legum nobiles dicuntur. nu. 73. vbi aliqua inferuntur.
Egregia persona est Doctor & ad eum mittitur sicut ad egregiam personam. nu. 75.
Doctoratus est Dignitas. nu. 74.
Doctores vocandi sunt Domini & Patres & amici principis & non fratres. nu. 76.
Inter Doctores sunt illi præferendi, qui libros composuerunt. nu. 77.
Nobiles ex scientia an sit præferendus nobili ex genere. 79. cum tribus sequentib.
Doctor dicitur nobilior quam qui est nobilis genere. nu. 80.
Nobilitas etiam à virtute acquiritur & hæc nobilior. num. 82.
Nobilem se appellanti incumbit onus probãdi. nu. 83. & 84. & nu 85. ampliatur.
Leges. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. non excludunt alios probandæ nobilitatis modos à iure ciuili inductos in locis liberis. num. 86. vsque ad numerũ. 107. latissimè comprobatur.
Probationes ampliandæ non verò coarctandæ. num. 87.
Transgressor legis imposibilitatem inducentis non est culpandus. nu. 88.
Lex vbi vnum disponit & alterum præsupponit vt habeat locum dispositũ debet verificari præsuppositum. num. 89.
Cum idẽ resultat effectꝰ sufficit quid ex æquipollẽtibus fieri. n. 90. & n. 91. ampliatur.
Ratio est cõiunctio diuersorum casum ad eundem finem tendentium. nu. 92.
Plura vbi eandem habent rationem, cum de vno tantum fit mentio videtur fieri exemplariter non verò restrictiue. nu. 93.
Verba legum. 7. & 8. titul. 11. lib. 2. supra, Reales y cõcejales, *gratia exẽpli posita censentur. nu. 94. & 95.*
Nobilitrs probari potest in locis liberis per aliquem actum distinguentem nobiles à plebeis etiam si non sit tributorum. nu. 96.
Auus solus si fuit in reali possessione nobilitatis & filius eius & nepos vixerint in loco libero censetur continuata aui possessio, vt per eam cõseruetur nobilitas in eis. nu. 97.
Nobilis ita potest conqueri deturbantibus suam nobilitatem quocunque modo, sicut cum pignora capiuntur. nu. 98.
Lex generalis non extẽditur ad locũ vbi qualitates eius verificari non possunt. n. 99.
Lex non est ita præcisa quin non recipiat moderationẽ à tempore loco & persona. n. 100.
Syllaba vna in legibus interpretandis non debet stare ociosa. nu. 101.
Lex nõ videt quicquã frustra inducere. 102.
Quoties de Antiquarum legum abrogatione agitur solet signari verbis expressis, aut præfatione honorifica. nu. 103.
Lex generalis casus ispeciales non comprehendit. num. 104.
Dispositio de vno casu ad aliũ non extenditur, vbi adest diuersa ratio. 105.
Dispositio se restringẽs aut intẽdens ad vnũ genus personarum non extẽditur ad alias personas. num. 106.
Sed in præcedentia probatur possessorium & petitorium. num. 107.
Text. in cap. 1. vt litependet. procedit circà honorem etiam in possessorio. nu. 108.
Originarius Cantabricus distinguitur à non originario quo ad nobilitatem. nu. 109.
Exteri à nostro Regno an gaudeant nobilitate sua in eo. 110. & 111. id dicitur fuisse factum & visum pluries.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cantabri sunt Antiquissimi. nu.112.
Nobilitas probatur ex antiquitate, quæ dat Dignitatem.nu.113.
Dignitatem qui prius acceperunt præferendi sunt.nu.114.
Priuilegia quinquaginta Antiquitatis, remissiue.nu.115.
Nobilitas Antiqua causatur ex vsu tanti tẽporis cuius memoria in contrarium non extat.num.116.
Antiquior quò quis est, eò maior & nobilior num.117.
Omnis immemorialis dat possidentibus plenissimũ.nu.118. & sic de iure cõmuni nobilitas nõ alio modo probari poterat, vt.n.119.
Non intelligitur de nobili ponere, nisi qui probauerit à maioribus habuisse.nu. 120.
Consuetudo immemorialis nõ requirit Actũ probationem.nu.121.
Scientiæ & patientiæ probatio non requiritur in immemoriali consuetudine.nu.122.
Lex.8.titu. 11. lib. 2. supra loquitur in certis eius partibus in possessorio.nu.123.
Lex ista. 8. dum de proprietate loquitur confirmat l.7. præcedentem.num.124.
Verbũ Sum es fui, denotat propriet atẽ.n.125.
Minor probatio requiritur in possessorio nobilitatis probando quam in petitorio.nu.126.
Lex.7.ti.n.lib.2.supra in versi. Es nuestra merced. *quomodo intelligatur nu.27.*
Lex.8.ibidem in versic. Yotro si, si alguno, *intelligitur. num. 128.*
Actus positiui non requiruntur in immemoriali nobilitatis probatione.nu.129.
Quare fiscus hodie data executoria in possessione non intentat proprietatem. nu.130.
Lex.8.tit.11.lib.2.versi. Pero si el abuelo *intelligitur.in num. 131.&.132.aliud.*
Nobilitas in locis liberis potest probari ex immemoriali possessione litigantis & suorũ, num.133.
Lingua Cãtabriæ fuit Hispaniæ prima, numer.134.
Tubal in montes & partes Cantabriæ post diluuium deuenit.nu.135.
Cantabria fuit tẽpore Octauiani Augusti Cæsaris inuasa vi & Armis. nu.136.
Prærogatiua alicuius prouinciæ durat etiam ea dirupta.nu. 137. etiam si alteri Regno sit vnita.nu.138.
Infanzones, vocati *in Hispania, in Italia vocantur* Catani & Valtasores. *n.139.*
Infanzonũ in Cãtabria multi adsunt.n.140. vbi ibidem præmaxime habent fundatam intentionem.num.141.
Infanzones *in Gothorum Regum ætate creditur initium habuisse.142.*
Immemorialis omnis supponit quia infinitũ. num.143.
Lex Fori Iozgo *refertur in nu.144.*
Vasallos *habere nobilitatem inducit inter eos.nu.145. & adquiritur Dignitas publica.nu.146. nisi per modum inuestituræ detur à Principe in omni parte est nobilis.num.147.*
Infanzon, *quid significet in lingua Tudesca num.148.*
Cantabrorum versus antiqui referuntur. numer.149.
Militia & militaria exercitia plurimum nobilitant.150. vbi.n.151. quòd statim quòd vnus est miles efficitur nobilis.
Tẽpore regis Roderici fuit Hispania à Mauris ingressa, & omnes se contulerunt ad partes Cantabriæ & Æsturiæ.num.152.
Mediolani sunt certæ familiæ nobiles.n.153.
Reprobatur assumptum quoddam Ioan. Garsiæ.nu.154.&.155.
Minores & leuiores probationes sufficiunt propter difficultatem Antiquitatis.n.156.
Continuata nobilitas naturaliter vel ciuiliter sufficit.num.157.
Nobilitas probatur ex communi opinione & reputatione.nu.158.
Nobilis præsumitur, quem vulgus & cõmunis hominũ æstimatio nobilẽ reputat.n.159.
Nobilitas non est quid naturale, sed aduentitium.nu.160.
Arbitrio iudicis est locus in causis nobilitatis.num.161.
Aliquem descendere ex Iudaica vel Mahumetica gente per famam probatur numero.162.
In dubio nemo præsumitur descẽdere ex infecta radice.163.
Nobilium appellatione comprehẽduntur, qui secundum communem æstimationem nobiles appellantur. num.164.&.165.&.nu. 166. quòd huic probationi est standum interim quòd contrarium non probatur.
Pro nobilitate probanda non sufficit dicere quòd quis sit nobilis, sed & quod talis vulgo reputatur.nu.167.&.168. quòd communis vsus loquendi sic se habuit.
Nobilitas probatur per famam communem. num.169.&.nu.173. vbi idem in probanda Dignitate.
Testes de auditu admittũtur pro probãda nobilitate.nu.170.
Communis reputatio in locis liberis, à tributis distinguens nobiles à plebeijs, sufficit pro aliis distinctiuis.nu.171.
Generalis probatio quod per particulares actus in loco distinguitur nobilis ab ignobili, sufficit quo ad hos, & alios nobilitatis effectus, numero.172.
Vna pars populi potest se super aliam reputare, & qualificare ad distinguendam & inducendam suam nobilitatem.nu.174.
Infanzonatus pro nullo delicto, etiam læsæ Maiestatis perditur.nu.175.
Quicunque vult exhæredare filium, & ecclesiam facere hæredem, alium quærat quam Augustinum.nu.176. vbi an idem si fratrem.
Dispositio ebiusdas causas restringens patriæ potestatem etiam ad pias causas valet. numero.177.
Lex prohibens aliquem testari fauore alterius, etiam fauore piæ causæ habet locum.nu.178.
Reputatio communis & antiquæ nobilitatis in locis liberis, & vbi aliter probari non potest, non requirit actus distinguentes nobiles ab ignobilibus.nu.179.
Casus dari potest vbi nobiles & ignobiles sunt exempti à tributis, & tamen potest dari communis reputatio circa vnos, & nõ circa alios. nu.180.
Familiæ etiam in nostra Hispania adsunt notæ nobiles.nu.181.
Nobilitas probatur in proprietate ex domo solariega.nu.182.
Solarium nobilitatis quibus modis consideretur. nu.183.& infra.
Tributum quinque moratinorum quis nobilibus imposuit, & quis à solnendis eis liberauit. nu.184.
Nobiles Hispaniæ cum a Principe præsumantur habere castra, non est dubitandum eos habere nobilitatem.numer.185. vbi.186. de Dominis Hispaniæ in terris, & extra differitur, quid sit cum nu.187. & itidem nu. 188. quid apud Neapolitanos.
In Cantabria & Montagnis hodie solaria notoria, etiam habentur domus habentium signa certa & antiqua.nu.189.
Arbitrio iudicis relinquitur iudicare qui sint nobiles, vel non.nu.190.
Probans domum solariegam non tenetur probare esset nè Prouincia illa tributaria, vel non. nu.191.& ideò tunc filius nõ perdit nobilitatem, etiã si pater eam perdidisset in vita sua. num 192.
Genuæ Mediolani & Romæ sunt familiæ notæ nobiles.nu.193.
Opinio authoris quid sit solarium. numer.194. & infra.
Nobilitas De solar ad similitudinem solarij dicta est.nu.195.
Notorium quid sit.num.196.&.199. vbi num. 200. quid dicatur manifestum.
Nobilitas à personis, non verò à rebus prædicanda est.nu.197.
Inter notorios milites alij sunt plus notorij, scilicet, habentes solarium notorium & cognitum suæ originis.nu.198.
Modi probandi nobilitatem ex vniuscuiusque Prouinciæ forma & modo constituuntur.numero.201.
Gentilitia familiæ, insignia, turris, domus, & similia, magis ad æquestrem ordinem, quam fidalgorum dirigantur.nu.202.
Maioratus & primogenitura nõ est dignitas. numero.203.
Accidentia non possunt mutare substantiam. numero.204.
Influens causa veluti sanguinis eiusdem est potentiæ in omni suo causato.nu.205.
Proprietas nobilitatis in sanguine consistit. numero.206.
Nobiles & ignobiles ijsce tẽporibus possunt depingere arma in rebus suis.nu.207.
Vasallos nullus habet, neque possidet in Cantabria.nu.208.
Nobilitas non inducitur ex solutione census in fauorem eius, cui soluitur.nu.209.
In generali locutione non veniunt habentia nomen speciale.210.
Verba interpretanda sunt ex verisimili intentione proferentis.nu.211.
Res notabiles non veniunt sub verbis generalibus.nu.212.
Nobilitas etiam probatur ex monimentõ, siue instrumento aut ex foro, vel lege.nu.213.
Tria nomina Democratia, Aristocratia, Monarchia designantur in num.214.& quòd in Cantabria verificantur.
Vnione Regni vnius cum altero non amittuntur prærogatiuæ vniti Regni.nu.215.
Monarchia est optimus & præstantissimus status.nu.216.
Monarchiæ omnes ab Armis initium habuerũt. num.217.
Nobilitate quis gaudet propter rationem. numero.218.
Originarij Vizcaini habent pro se leges sui fori probantes nobilitatem.nu.219.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Procemium inducit causam finalem.nu.220.
Dictiones quia vel quoniam, quid importent.nu mero.221.
Verba legis narratiua allegari possunt ad decisio nem causarum, quoties intentio legis in ver bis narratiuis consistit.nu.222.
Verba narratiua ab antiquo lata, prout est. 60. annorum, disponunt & probant.nu.223.
Tempus antiquum sexaginta annorum est. nu mero.224.
Vitæ nostræ tempus brevissimum est.nu.225.
Ratio allegari potest pro lege quoties est vnica, & à Principe non impugnata.nu.226.
Confirmans actum quando videatur dare de no uo.nu.227.&.237.
Dispositio legis non ex tota verum, & ex eius singulis partibus induxitur.nu.228.
Verba narratiua etiam ab alio quam à Princi pe propter se prolata probant, & disponunt. nu mero.229. vbi numero.230. idem si per modū causæ si Princeps in eis fundat intentionem suam.
Verba geminata ostendunt mentis & intentio nis perseuerantiam, & inducunt plenum effectum, & maximè si triplicata sint, vt nume.231.232.&.233.
Lex potest conferre & declarare nobilitatem in proprietate.nu.234.
Geminationis sexaginta duos effectus, remissi ue.nu.235.
Ratio finalis non solum non restringitur ad ca sus expressos, sed & ampliatur ad omnes illos casus comprehendi in ratione, illa etiā in cor rectorijs & ociosis.nu.236.
Instrumentorum probatio euidens dicitur. nu mero.238.
Instrumentum est veritas probata non proban da.num.239.
Leges nō sunt iudicandæ postquam sunt consti tutæ, sed secundum eas iudicandum.nu. 240.
Nobilitas probatur etiam quo ad possessionē ex legibus nostris Regijs, vt nu.241.
Libelli principium super probanda nobilitate in possessione.nu.242.
Lex.8.tit.11.lib.2.declaratur.nu.243.
Officiorum medietas datur Beticæ nobilibus, & hic est actus distinctiuus ibidem sicut in alijs locis alij sunt constituti.nu.244.
Regula tantum præscriptum quantum possessū, non procedit vbi generaliter præscribitur.nu mero.245.
Hominum status triplex est.nn.246.

CVM superiori titulo de militibus dictum sit, nunc autem de fidalguis, vt ita Hispanicè loquamur, subsequitur titulus hic: Sed cum fidalgui antiquiores sint quàm milites, cum anteà essent, ex illis enim milites creabantur, vt per Otaloram de nobilitate.2.parte.capitul.3.numero.3.quomodo prius de militibus titulus anteponitur, & facilitet respondebis, si dixeris quòd milites fidalguis præferuntur: sed obstabit, nam hoc verum esset, si milites ij ex fidalguis processerint, sed cum in titulo præcedente de veris militibus paucissimè agatur, sed de fictis & Imaginarijs & ex priuilegio creatis, quomodo præcessit titulus proximus, & dicendum est, quia ibidem erat materia & titulus congruentior, vbi de ijs agendum erat, ideo & de omnibus militibus actum est, antequam de nobilibus simplicibus agatur in titulo nostro, in quo cum de nobilitate agendum sit per viam Epilogi substantialiora in eius materia proponam pro declaratione nobilitatis meliora, & magis scitu digna ab scriptoribus colligendo, in hac enim materia, sicut & in multis alijs, in hac tamen præcipuè nihil dici potest, quod non sit anteà dictum, verum cnimuero flores omnium colligendo, per quinque quæstiones pro exornatione huius Rubricæ & tituli sequenria declarabo.

PRima erit quæstio à quo tempore nobilitas fuit introducta, & origine habuerit, & de eius Antiquitate, & quibus iuribus Decretis, stabilimentis sit fundata & approbata, & in quibus Regnis Dominijs & terris.

¶ Secunda vero quæstio est quotuplex sit nobilitas.

¶ Tertia, quid est nobilitas & vnde deriuetur.

¶ Quarta, quot modis acquiratur.

¶ Quinta, quomodo probetur tam de iure communi quàm Regio, & ex ijs plura inferemus ad dominia, ciuitates, & populos liberos à tributis, & alia in progressu conuenientia & vtilia inferemus.

LIT quamuis de nobilitate † plures adsint tractatus, vt ex Tiraquel. de nobil. cap. 1. colligitur & eo relato Ioan. Garsia, de nobilit. in initio sui commenti ad.l.8.tit. 11. libr. 2. Recopil. & nouissimè habemus nouum Tractatum, de Triplici bono & vera hominis nobilitate. Iacobi à Tapia ordinis militaris Sancti Iacobi de Spata, conciue nostro. Exquibus omnibus posset vnum integrum volumen constitui, & vnus post alium ab antiquioribus decerpsit, tamen vt breuitati consulamus meliora aptiora & vtiliora in vnum colligemus Epilogum, vt præmanibus habeantur, & quia hic est aptior titulus ad hoc.

Quæstio. 1. Et quo ad primam quęstionē sunt qui altius nobilitatē repetunt, nēpe ab Angelis † & Astris. Angelos enim alios alijs ordine superiores, vt latè licet videre ex Cassan. in Catalogo glor. mundi. 3. par. conside. 5. cum sequentib. aliquibus. Astra quoque & sydera non ordine tantum, sed & virtute & potentia inter se longe dissimilia, ita vt alia quidem quasi imperium exerceant, & reliquis splendorem afferant, & dignitatem, & sic Genes. cap. 1. dicitur: Φ fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset Diei, & luminare minus, vt præesset noctis: verum hæc opinio respectu superioritatis, & in quantum nobilitas superior est, Dignitas considerari potest, non tamen respectu nobilitatis & ignobilitatis, nam quoad hoc, opinio hæc procedere non potest, in cælo enim omnia sunt nobilia illustrissima & excelsa, neq; vlla ignobilitas considerari imaginari vê potest, superioritas tamen secundum quod dictum est optimè datur, & danda est, nam vt in propositum inquit Tiraq. de nobilit. c. 37. num. 158. quasi præsentiens hanc difficultatem dictæ opinionis, inquit, Ego quoque scio, omnibus in rebus † ordinem quendam esse nihilq; rerum omnium, in quo non quædam nobilitatis, & præstantiæ magis constituatur. Quis enim nunc nescit, quô pertineat Parabola illa D.N. IESV CHRISTI, apud Matth. c. 13. de fructu. 100. &.60. &.30. Diuis pro modo virtutum & meritorum constituto: Sic & in hoc mundo inter ipsosmet reges vxorem & filios eorum, & Dños temporales datur etiam superioritas † quædam & ordo, vt apparet ex eodem Cassa. vbi suprà. 5. par. considera. 27. &. 38. cum aliquibus sequent. vbi in. 41. conside. inquit, Φ & inter ipsos filios Regum primogenitus alijs superior est, quia sedet à Dextris Patris sui, & in vita Patris Rex vocari † potest, vt ibidē hæc & alia ipse Cassa. considerat, sic idem in alijs hominibus & Dominis

Universidad de Deusto
Biblioteca

minis temporalibus datur hæc superioritas & ordo. Imò & inter sordidos illos Opifices & Artifices longam esse differentiam restatur consultus in.l. Artifices. ff. de solutio. & itidem inter seruos, infimum genus hominum, is ordo constituitur, vt alius alio sit superior †, & vt maius quid dicam, nobilior, nã & seruus respectu serui potest dici Dominus, ex. l. si seruus. ff. de peculio, notat Tiraquel. de nobilit. cap. 8. num. 4. & imò inter animalia etiam datur quædam superioritas †, & inter arbores itidem, & alias res inanimatas, vt inquit Tiraq. d. c. 37. num. 158. nullius quippè Vniuersitatis administratio gereretur, neq; subsistere posset, nisi eam magnus ordo differentiæ seruaret, cap. ad hoc. 89. dist. ordines enim Dignitatum Deus constituit non modo in hoc mundo, sed & in hierarchijs cælestibus angelorum, vt not. in Rubric. de maio. & obed. & vltra Cassan. notat Tyberius Decianus plura adducens, in respons. 21. numer. 2. &. 3. volu. 1. & dixi ego in mea Curia Pisana, Tract. de Decurio. lib. 2. c. 2. nu. 11. cum sequentibus aliquibus, sed hæc parum ad vulgarem nostram nobilitatem pertinent, vt considerat Tiraq. dict. num. 158. ita vt hæc superioritas ordinis ad nostram nobilitatis & ignobilitatis speciem, de qua hic agimus, minimè conducat. Ideò in hac quæstione fuit secunda opinio dicentium, nobilitatis & ignobilitatis discrimen ab Abel & Cain † processisse & initium traxisse, vt scilicet ille quandiu vixerit Patris nobilitatem retinuerit, hic ob perpetratum homicidium amiserit, quod & è nostris dixit Bart. in. l. 1. col. 4. versi. si ergo aliquis. C. de digni. lib. 12. & Tiraq. dict. cap. 37. nu. 157. vbi & inquit ꝙ cum posteà omnes homines diluuio perierunt, saluis tamen Noe & tribus filijs eius, Sem, Cham, & Iaphet, maiorum virtutem & nobilitatem retinuerunt, & in posteris propagarunt: Cham ob nudum Patrem ebriũ deceisum, ea decidit, audiuitq; Patrem, hæc, non sine bili pronuntiantem, Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis: verum & hæc ipinio secunda respectu vulgaris nostræ nobilitatis non satisfacit, vt ab Abel & Cain nobilitatẽ designemus, cum & in ipso Primæuo eorum statu æquales fuerint in genere & nobilitate, & licet ex delicto fratricidij Cain deciderit & degenerauerit à primæuo statu non videtur posse dari in eis nobilitatis nostræ & ignobilitatis discrimen, nisi tantum quo ad virtutem & malitiam, prout & infra dicemus in quotuplici differentia nobilitatis in sequente quæstione declarãda: & sic videtur quòd neq; ab hoc tempore dici possit ortam nobilitatis nostræ originem: Ex quibus tertia fuit opinio aliquorum ꝙ à filijs Noe Sem scilicet, Cham, & Iaphet †, ita vt à descendentibus à Sem & Iaphet, qui operuerunt patris pudibunda, nobilitas deueniat, à Cham verò seruitus ob patris maledictionem, vt inquit Bonus de Curtili, de nobilita. 3. pa. num. 122. volu. 16. Tract. Diuersorum Doctorum, qui & reprobat hanc opinionem, & ex dictis in præcedente refutari etiam potest. Ideò reperi aliam & quartam opinionem propositam in libro ætatum mundi & chronica earum cum figuris & imaginibus, ab initio mundi. fol. 20. ibi enim in secunda ætate incipiente à Noê post diluuium aquarum, quod fuit vniuersale, anno † sexcentesimo vitæ ipsius Noe, à principio autem mundi secundum Hebræos, milesimo quingentesimo quinquagesimo sexto: & secundum septuaginta interpretes, quos Beda & Isidorus approbant, bis mille ducenti & quadraginta duo: post multum inquam tempus, in tempore Regis Ragau; qui fuit, vt ex libro isto colligitur anno mundi. 2773. Regnum Amazonum fœminarum inter Scithas & Albanos sumpsisse originem ferunt, nam dum hæ mulieres Amazones regnassent, & magnam

nam partem Asiæ sibi subiecissent, in hisce temporibus fertur † nobilitatem introductam pluribus de causis. Prima enim fuit necessitatis, crescente enim humano genere, cum homines ad malum proni essent, oportuit prohibere insultus prauorum aduersus bonos, & ideò eligebatur aliquis vir bonus iustior cæteris, atque prudentior, qui communitati præsideret, *virtuosos* promoueret, mediocres defenderet, & malos coerceret: hinc dictus est nobilis, quasi præalijs in virtutibus notabilis, vt & decidit ur ex. l. 1. titu. 21. part. 2. (sed proh dolor, nam si nobiles hodie sic essent eligendi & regulandi, quàm pauci possent in tales numerari) vnde Hieronym. nihil aliud video in nobilitate appetendum, nisi quòd nobiles, quadam necessitate constringantur, nè ab antiquorum probitate degenerent. Secunda verò causa † fuit Discolia plebium, quæ rectum iudicium ignorabat, licèt tamen inter se pacatè viuerent, nam adeò hebetes fuerunt, quòd nihil magni pendere maluerint, nisi quod vulgari opinione celebrabatur, vnde expediebat pro ipsarum pace cõseruanda, vt ex natalibus nobilium Principes haberent. Tertia autem causa processit † ex fortitudine aliqua singulari, nonnunquam enim communitates grauatæ ob incursus hostiles tale indultum sanxerunt, vt quicunque patriam à talibus liberaret, ius nobilitatis pro se & hæredibus suis perpetuò obtineret, hoc modo plures esse nobilitatos legitur, & de ijs in nostra Hispania multæ sunt Domus ortæ. Et hac tertia ex causa nobiles vocari, *Hidalgos*, retulit Salazar, in Tract. de consuetudi. capit. 1. nume. 105. cum sequentib. Quarta causa ex abundantia † Diuitiarum sumitur, aliquando enim populares nimia penuria victualium attenuitati tradiderunt se & sua alicui diuiti, vt hoc pacto malum inopiæ temperarent, vt eum deinceps velut nobilem & dominum recognoscerent. Inueniunt etiam quædam nobilitates per diuinum oraculum institutæ, licet paucæ, quarum aliquæ permanserunt, vt in Dauid, aliquæ cito defecerunt, vt Saul, & Ieroboam, & quorundam aliorum, plurimæ quoque leguntur nobilitates per violentiam, & tyrannidem introductæ, quarum similiter aliquæ statim destructæ, & penitus deletæ fuerunt: Aliquæ stabiles permanserunt: Et nota, quòd secundum veteres historias rarò aut nunquam in Paganismo nobilium † stirpes perpetuatę fuerũt propter superbiam, & tyrãnidem: multæ etiam apud Christianos propter eandem causam deletæ sunt, secundum illud Ecclesiast. 10. Sedes ducum superborum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis: Item nota quòd nemo vnquam odio habuit † nobilitatem, quia est bonum per se appetibile, sicut virtus aut religio, sed multi sancti eam fugerunt ob grande periculum, quod in ea latet, propter difficultatem maximam ipsi annexã, hoc satis in sancto propheta Dauid apparuit, quem ipsemet Deus tam peculiariter elegit: relinquitur ergo, quòd vix paucissimi ad tantam sublimitatem idonei fuerunt. Hæc in dicto libro dicta sic retuli, quia præmanibus non habetur liber ille: videsigitur opinionum discordiam à quo tempore initiũ habuerit nobilitas hæc Politica & ciuilis nobiliũ: & ignobilium, sed vtcũq; sit, vt inquit Otalor. de nobilit. 2. pa. c. 4. nu. 2. cum sequent: ab antiquissimis temporibus † nobilitatis discrimen inductum est & nobilitas approbata, & nobiles honoratos vltra alios esse: Idque vt ab antiquiori scriptura incipiamus, primo ex sacris literis comprobatur †, nam Deutero. c. 1. scribitur, tuli de tribus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & Centuriones: Et Eccles. 10. Beata terra, cuius Rex nobilis est, aut vt alij exponunt, filius nobilium: & libr. Ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

chab. 1. ca. 3. Antiochum Regem, scribibitur negocijs suis præfeciſſe Lyſiam hominẽ nobilem, & genere regio. & 1. Re- 21
gum. 9. Ecce vir Dei eſt in ciuitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur ſine ambiguitate venit: & Iob. 14. ſiue nobiles fuerint filij terræ, ſiue ignobiles, non intelliget. Et Iſaiæ. 5. Tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem. Itidem & ex ſacra Scriptura, Paul. 1. ad Corinth. 1. Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes 22
ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes. Et iterum. 1. ad Corinth. 4. nos ſtulti propter Chriſtum (ait Paulus) Vos au- 23
tem prudentes in Chriſto, nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Ecce igitur quomodo in ſacris Scripturis de nobilitate mentio fit, & in paſsione de Ioſeph ab Arimathia dicitur, quod erat nobilis Decurio. & Tiraquellus plura itidem teſtimonia adducit, vbi ſupra, cap. 11. numero. 1. cum pluribus ſequentibus. Iure etiam Canonico
29 nobilitatem videmus † approbatam, nã 24
in cap. ſtatuimus. in gloſ. verbo. Potiorem, poſt princip. de maio. & obed. nobilitatis ratio habetur, vt & per Zenzelli. in extra. execrabilis. verſic. nos itaque. verbo, Generis claritatem, de maior. & obed. & in cap. Adam. 60. diſt. in. ibi nobilitate loci priuatur, in beneficijſque magis eſt prouidẽdum nobilitati, vt. 86. 25
diſtinct. non ſatis, itidem & in diſpenſatione plurium beneficiorum, vt in extra vag. execrabilis. Ioan. 22. de conceſsione præben. & in cap. de multa. & ibi Doct. de præbend. inter alios allegans Tiraquellus de nobilitate. cap. 20. num. 13. vbi num. 11. inquit nobiles in beneficijs
20 † alijs eſſe præferendos, ex gloſ. in capit. fin. verbo, Nobilitati, de pœnis. per text. in dict. c. non ſatis. verſic. item ſi conſideranda eſt. 86. diſtinct. & ſic ſecundũ Tiraquellum dicto num. 11. ſi à diuerſis patronis fuerint præſentati pari vocum nũmero nobilis & ignobilis, cæteris paribus † nobilis eſt præferendus, nec poteſt Epiſcopus gratificari, & in materia beneficiali, plura de nobilitate dixit Sylua de benefi. 3. parte, quæſtione. 7. numero. 13. vbi numero. 11. inquit Doctores in cap. ſuper eo. de teſtib. notare, quòd per Canones ſit diſtinctio nobilium & ignobilium, & per Hoſtiẽſem, in tractat. de benefic. incompati. & compati. & pluſquam viginti priuilegia † nobilitatis retulit Cœpola in tractat. de Impera. milit. deli. §. nobilitatis etiam. numero 26. cum ſequentibus. in. 16. volumine. tractat. diuerſorum. Itidem etiam & de iure ciuili, † ex Authent. de defenſo. ciui. §. 1. in princip. verbo, viri obſcuri, & in alijs pluribus verſiculis, & in. §. vltim. & ibi gloſſ. nobiliores. & text. in. l. honorum. §. de honoribus. verbo, origo natalium. ff. de muneribus & honoribus. l. honores. §. is qui. ff. de decurio. vbi plẽbei honoribus decurionum fungi prohibentur, in Authentic. præſides. in princip. ibi, nobiliores ciuitatum. C. de Epiſcop. audi. & ſic in dandis † dignitatibus ſecularibus ponderatur dignitas, & ſic nobilitas, ſecundum Domin. per text. ibi in capitul. Grandi. de ſup. neg. prælat. in ſexto. notat Decianus Reſponſione 18. numero. 23. libro. 1. & gloſſ. *Sobre.* l. 9. titul. 18. part. 2. & plura congerit Tiraquellus in dicto cap. 20. per totum. Ex legibus etiam Partitarũ nobilitas † commendatur, vt in. l. 2. & 3. titulo. 21. part. 2. & in alijs pluribus locis, & de iure noſtræ Recopilationis in noſtro hoc titulo plura videbimus: ita vt nobilitatis origo antiquiſsima ſit, & eius initij memoria nõ exiſtit, vt inquit Otal. de nobili. 2. par. c. 4. nu. 3. in fin. & multis ſcripturis diuinis, Canonicis, ciuilibus & Regijs commendata, quæ eſſet longũ referre. Quæ quidem nobilitas cum ab omnibus appetatur (vt iam diximus) ab omnibus
26 quaſi gentibus reperiemus † approbatã, & nunc

& nunc hoc, nunc illo ſigno nobiles ab ignobilibus diſtinctos eſſe & cognitos. Nam apud Romanos bella aurea inſigne nobilium erat eorum vero plebeiorum. Apud Germanos viri nobiles non
28 fluctuante veſte, ſed ſtricta, & ſingulos artus exprimente vtebantur, cæteris fagis cum fibula. Et idem de Sarmatis, & Parthis. Cõtra Lilorũ principes ſagis vtebantur, vulgus autem beſtiarum pellibus amiciebatur. Ipſis Indis, Perſis, Athenienſibus in auribus aurum ferre nobilitatem deſignabat. Et apud Indos Byſſum nõ niſi nobilis induebat. Thracibus nobiles punctos eſſe in facie ſignabat, non pũctos ignobiles. Item apud Britannos, Gelones, & Agathirſos, apud Sueuos AEgyptios, & Lacones ſimiliter ſignis particularibus vtebantur nobiles ad cognoſcendum eos, vt videre licet ex Tiraq. de nobili. cap. 37. num. 160. cum ſequentibus. Imò & apud Turcas, illi exiſtimantur omniũ nobiliſsimi, qui prorſus ignorant patres, ac matres ſuas, vt inquit ipſe Tiraquel. vbi ſupra. cap. 19. nu. fin. de quibus etiam meminit Caſſan. in Cata. glo. mundi. 8. parte. conſiderat. 49. per totam, vbi varios ritus gentium circa nobilitatem refert. & Ioan. Licirier, de primogenit. lib. 2. quæſt. 4. artic. 2. nu. 8. & Otalora de nobilitate. 5. part. princ. cap. 2. per totum. & iterum in. 2. par. ca. 4. num. 2. vbi & nobilitatem antiquiſsimam eſſe teſtatur, ita vt ſicut vnicuique ſuus mos, & vnaquæque prouincia ſuo ſenſu abũdat, ita & in nobilitatibus à ſui initio, & fundatione habitæ ſunt certæ
27 † familiæ nobiles, & diſtinctæ à plebeijs, & notæ ab antiquo nomine & reputatione, vt inquit Otalor. d. 2. part. d. ca. 4. num. 9. in fine. vbi num. 10. inquit de ijs in Cantabria plures adeſſe familias, *De ſolar conocido*, & in illo numero. 9. inquit, *Que en Montañas, Vizcaya y Aſturias, ſe llaman ſolares conocidos, las caſas antiguas y principales*, & in numer. 10 id proſequitur, & ampliat Garſia, & ſic non requiritur,

Para probar, ſolar, omnia illa, quæ requirit, vt infra fundat, & ſic inquit optimè Bart. in. l. 1. col. penul. C. de digni. lib. 12. articulos eſſe formandos ſuper probatione
28 nobilitatis ſecundum diuerſitatem † locorum, quod eſt optimum ad infra dicenda, & hæc pro primæ quæſtionis elucidatione ſufficiant.

Ad ſecundam verò quæſtionem accedendo quotuplex ſit nobilitas, † in hac
29 ſicut in alijs huius materiæ adſunt etiam opiniones. Prima enim fuit Platonis dicentis, quadrifariam eſſe nobilitatem, vnam eorum quibus clari bonique parentes fuere. Secundam, quibus potẽtes aut Principes. Tertiam, cum maiores noſtri fama, & rebus bello geſtis claruerũt. Quartam eamque præſtantiſsimã, quibus non aliena, ſed propria virtus, & animi magnitudo nobilitatem donabit, & hanc vltimam laudat Lucas de Penna, in l. mulieres. colum. 4. C. de incol. & Tiraquel. de nobilit. cap. 4. num. 18. cum ſequentib. de qua & inferius dicemus, & refert Tiberius Dectanus reſpon. 19. nu. 10. lib. 3. Triplicem harum nobilitatum viam. Secunda verò opinio fuit Ariſtotelis diſcipuli Platonis, quiquidem Ariſtoteles libro. 4. Polit. inquit, quadrifariam dici nobilitatem, generis ſcilicet, diuitiarum & virtutis, & diſciplinæ, nihilque prohibet à patriæ, ſolique natalis ſplendore nobilitatem interdum deduci: nã amplitudo patriæ antiquumque decus plurimum valet ad laudem gloriamque comparandam, ſed ea per quam exigua eſt modicique momenti, vt per Caſſan. in Catal. glo. mun. 8. part. conſider. 18. & Otalor. vbi ſupra. 2. part. cap. 3. num. 15. licet & plurimum adiuuat. vt per Tiraquellum vbi ſupra, cap. 12. num. 1 cũ ſequentib. maximè ſi habitatores eius libe-
ri eſſent ab omni ſubiectione tributorũ, prout in Cantabria ſunt. Tertia verò fuit opinio Abb. in. cap. venerabilis. col. 2. in princ. de præbend. dicentis duplicem eſſe nobilitatem, generis ſcilicet, & animi, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo fuit nimis diminutus, eò quod non omnes comprehendit nobilitates. Quartam verò opinionẽ descripsit Bonus de Curtili in tract. de nobil. 2. part. num. 9. &. 10. vol. 16. tract. diuersorũ Doctorũ, dicens quadrifariè distingui. Prima, quæ animi virtutibus causata dicitur. Secũdo verò species à sanguinis & generis maioribus nostris originem ducens, & de his duabus meminit Abb. vbi supra, & Plato, vbi supra in. 1. &. 4. specie. Tertia verò species dicitur mixta animi, & generis, quia ab vtraq; parte sumit, & de hac etiam loquitur Bald. in. l. nobiliores. C. de comuner. & merca. Quarta & vltima species nobilitatis est, quæ politica, seu ciuilis à Bart. nuncupatur in d. 1. C. de dign. libro. 12. Quintam verò opinionem retulit Felin. in. c. super eo. col. 2. in fi. de testi. dicens tres esse nobilitatis species. 31 Prima stirpis, & sanguinis. Secunda virtutis, & hãc vt veram nobilitatem Philosophus amplectitur, præcedentem vulgus. Tertia mixta de vtraque ex præcedentibus speciebus partem capiens, & hanc verisimam, & elegantiorem omnes profitentur. Sextam verò & vltimam opinionem annectit Bartolus in dicta. l.
30 1. C. de dignit. & hæc mihi verior † congruentior videtur, scilicet, quod est triplex species nobilitatis. Prima est Theologica & supernaturalis, & in hac includitur quarta species à Platone supra constituta, & tertia Aristotelis, & secunda Abbatis, & prima, & tertia, Boni de Curuli, & secunda, & tertia, Felini. Secunda verò species à Bartolo designata est, nobilitatis naturalis, & cum hac nulla species præcedentium opinionum concurrit, nec concordat. Tertia verò Bartoli species est Politicæ, seu ciuilis nobilitatis, & cum hac conuenit prima, secunda, & tertia, Platonis & prima, & secunda Aristotelis. & prima Abbatis, & secunda, & quarta Boni de Curtili, & prima Felini, & per consequens hæc Bartoli distinctio est tenenda tanquam generalior, & omnia comprehendens, & sub ea quasi omnes aliæ recidunt, & cadũt, cui si volueris addere mixtam generis, scilicet, & virtutis, hęc non est species de per se, sed producta ab alijs, & sub eis contenta, ideò sub dictis comprehenditur, & est augmentatiua nobilitatis, quia eam habẽs, habet Theologam & Politicam, & sic virtutis, & sanguinis, & quamlibet earum habenti præferrur quasi duo vincula sint vno fortiora: Non tamen constituit nouam speciem nobilitatis, sed duas species coniungit in vna persona eam habente, & ideo triplex illa differentia Bartoli aptior est nostro proposito, & materiæ nobilitatis: Quam post hæc secutum fuisse reperi Paleotum in tracta. de noth. & spur. cap. 61. num. 3. & 4. Quam distinctionem declarãdo dic. 32 q Theologica, & supernaturalis † nobilitas est illa, ac vt alijs dicunt virtutis, vel animi, quam Bartol. vbi supra spiritualem vocat, quasi in spiritu & animo, ex Dei gratia consistentem, qua apud Deũ, ille, qui est in gratia faciente gratum, nobilis est, & sic omnis, qui est virtuosus, & in statu virtutis, Deus (apud quem nulla est, obumbrationeque aliquid latet) facit eum fœlicem, & gratũ sibi intelligendo tamen de illa virtute, quæ facit hominem fœlicem, vt dictum est, scilicet, in charitate: si enim aliquis in charitate est, est in gratia, non enim potest esse in charitate sine gratia, & ista gratia consistit in hoc, quod Deus sua largitate facit hominem gratũ sibi, vt habetur per fratrem Bonauenturam de Balneo, & per Sanctum Thomam in. 1. 2. quæst. 110. & quæst. 50. quos Bartolus vbi supra allegat, & Magistrum sentent. quem allegat Bonus de Curtili vbi supra. 2. parte. & Cassan. in Catalo. glo. mun. 8. parte. consid. 4. & Otalor. de nobilit. 2. par. c. 3. num. 10. & 11. vbi cum aliquibus sequentibus referuntaliquas dictarum opinionum, refert etiam Montolonius in suo Promptuario iuris. verbo, nobilis. in gl. ancilla.

ancilla, & Sarmiento, libro. 1. select. cap. fin. num. fin. & hoc esse verum dicit Bartol. vbi supra, & probari. 1. Regũ. 2. vbi dicitur, Quicũq; honorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contempserint me, erunt ignobiles, & illos nobiles, inquit Bartol. non possumus perfectè cognoscere, nisi per reuelationem: dicitur enim Ecclesiast. 10. nescit homo, vtrum amore, aut odio dignus sit, & multi sunt prædestinati, qui apud nos reputantur ignobiles, vt patet ex Apostolo ad Corinthios. 4. &. 10. c. Et de his nobilibus nobilitate Theologica meminit text. in cap. nouit, cum. 2. sequentibus, de pœni. distinct. 4. & apud Deum summa nobili-
32 tas est, clarum † esse quem virtutibus. capit. non loca. 40. distinct. cap. cum omnia. 56. distinct. quæ iura ad hoc allegat Marian. Soci. in cap. nobilis homo. num. 4. de purga. cano. & est optima. l. 6. tit. 9. part. 2. & tradit Tiraquel. de nobili. cap. 4. nu. 12. & Iacobus de Tapia. de Tripli ci Bono, & vera homi. nobil. lib. 1. pag. 2.
33 colu. 2. virtusque in primis virum † nobilissimum reddit, vt. l. prouidẽdum. C. de postu. ad hoc allegata per eund. Maria. Soci. in cap. qualiter, & quando. nu. 755. de accusatio. & de hac virtutis nobilitate plura dixit singularia Tira. in. d. c. 4. per totum. & Bonus de Curti. in dicta 2. part. nu. 11. cum plurib̃ sequentibus, vbi hanc nobilitatem vt digniorem pluribus comprobat medijs, nam & nobilitas Politica, & sic sanguinis generisq; nihil prodest sine Theologa, & sic sine virtute, vt latè diximus in Curia Pisana, de Decurio. lib. 1. cap. 12. & licet aliqui id velint intelligere apud Deum, non tamen apud homines, & vulgares, vt inquit Tiraquel. dicto cap. 4. nu. 12. 13. & 14. id tamen ex corruptis hominum animis procedit, qui exteriora considerant, & non interiora, & nobilitatem illã vocant, quæ generis est, & sanguinis, nõ vero eam, quæ à virtutè procedit, quæ quidẽ sola si nobilitaret apud homines circa ea quæ nobilitat illa, quæ est sanguinis, fortasis nobilitas magis appetere tur, sed vtcũque sit, hoc in cõcessum esse iudico, & omnes consentiunt, teste Tira. dict. c. 4. nu. 16. Bonos mores, & sic virtutẽ † esse nobilitati generis anteponẽdos, ita vt vbi adest virtuosus aliquis, & 34 alius nobilis sanguine non virtuosus. ad officia & beneficia virtuosus est præferẽdus, prout in. d. c. 12. Curiæ Pisanæ latius dixi, & latè disputat Bonus de Curtili, vbi supra. 3. part. nu. 1. cum sequentibus pluribus, vbi nu. 85 quærit quot actus requirantur virtuosi, & per quot temporũ curricula ad hoc vt nobilitatis animi, & sic virtutis palmam ipsis causaram virtu
35 tibus assequi quis mereatur, † & cum sequentibus pluribus numeris id disputat, quæ missa facio, vt ad alia transeamus: inquit tamen Tiraq. d. c. 4. nu. 15. ex Bartol. & Plat. & Rayn. nobilitatem virtutis differentiantes à nobilitate sanguinis, plerumque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendã Princeps sæpius mouetur, & moueri debet. Sed quot sunt obliti virtuosi, & nobiles etiam sanguine, quia fauores mundani eis deficiunt, & quod sine virtute homines, & multi horum sine sanguine ex infirma generatione procedentes, in honoribus & dignitatibus, & fortasis in excelsis locis & sedibus, alij iudicent, nostrum enim non est iudicare. De quo conquerebatur Iob. 21. quare impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitijs. Sed vt ipse Iob. 20. cap. dicit, laus impiorũ breuis est. Et in Psalmo. 36. dicitur, vidi Impium superexaltatum, & eleuatum sicut Cedros Libani, & transiui, & ecce non erat quæsiui eum, & non est inuentus locus eius, Hæc tamen omittens venio ad secundam speciem nobilitatis, quæ est nobilitas naturalis, quæ potest considerari duobus modis, † vt inquit Bartol.
36 & eum referens Cassan. in Catalo. glor. mun. d. 8. par. conside. 4. versic. secunda. & Montolonius vbi supra. & Otalo. d. 2. p. nu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

p. nu. 11. c. 3. Primo modo prout cõgruit animalib⁹ rationabilibus, & irrationabilibus, & etiã alijs sensu carentibus, & isto modo dicuntur nobilia & ignobilia, secũdum bonitatem operationum, vt in brutis patet, videmus enim quasdam aues eiusdem speciei nobiles, & ignobiles, & idẽ in leonibus, idẽ in pomis, & inter artifices secundum maiorem & minorem instructionẽ, & isto modo seruus, & ancilla potest esse nobilis, vt iam dictũ est: & de hoc etiã loquitur Philos. Ethi. 2. in prin. Secundo modo cõsideratur hæc naturalis nobilitas, prout cadit in solis hominibus, & de ista loquitur Philos. 1. Ethi co. c. 4. vbi dicit, ꝙ nihil aliud est quã virtus & malitia determinãtes seruũ, & liberũ nobiles & ignobiles, & hoc nõ est intelligẽdũ de omni virtute, sed de ea quæ cõpetit aliquibus, prout sunt apti dominari, nõ de ea prout apti sunt esse subditos, & hęc nobilitas est quidã habitus electiuus in medio consistens, circa ea quæ pertinẽt ad pręesse vel dominari: verum tamen melius considerãs hãc naturalem nobilitatem, ego nõ vocarem eam nobilitatem, sed superioritatem quandam ex quatuor aut tribus qualitatibus in propositũ cõsideratis per Seluã de beneficio, 3. p. q. 7. n. 19. cum tribus sequent. scilicet cũ datur qualitas diuitiarũ, aut maioris potẽtiæ, sciẽtiæ aut præeminẽtiæ vel honoris, quibus quidẽ quasi naturaliter in brutis, in pomis, & in hominibus videmus insitã quãdã maiorem qualitatẽ superioritatis fortioris aut elegantioris in vno, quã in alio eiusdẽ speciei, prout, & videmus in fratribus ab eisdem parentibus procedentibus, quorum vnus est robustior humanior, vel ingeniosior alio, & tũ eiusdẽ sunt generis, & sanguinis, & hoc est, ꝙ ex Tira. de nobil. c. 37. n. 158. in prima quæst. diximus esse quendã ordinẽ, & modũ quasi à natura insitũ, ꝙ nobilitas de per se dici nõ potest, præsertim 37 cũ nobilitatem † ex iure naturali deduci non videatur, ex tex. in l. ꝙ attinet. ff. de reg. iur. vbi dicitur, ꝙ quo ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt, propterea alibi scribitur, naturam inter homines cognationẽ quandã cõstituisse. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. §. ius autem gentiũ, inst. de iur. naturali, & si hæc vera sunt speciẽ hãc naturalis nobilitatis reijcere possem⁹, verũ quia in hac superioritate quædã animi nobilitas datur, nõ est reijciẽda, sed dicẽdũ ꝙ ex naturali ratione potius quã ex iure naturali procedat, vt inquit Cœpola, de Imper. mili. del. §. nobilitatis etiam. num. 4. fo. 310. vol. 16. Tract. Diuers. Doct. sed quia hæc nõ admodũ ad hãc de qua nũc agimus, nobilitatẽ attinẽt, licet & aliquãtulũ adiuuent, relinquemus eã, & ad tertiã deueniem⁹, 38 quæ Politica & ciuilis vocatur, † de qua agendũ est principaliter, & de qua (cũ de nobilitate fit mentio) per vulgares intelligitur, vt inquit Ioan. Licirier, de primo gen. lib. 2. q. 4. art. 2. nu. 14. & hæc nobilitas est, quã omnes appetunt, omnes quærunt, & habere procurant licite, siue illicite, & quæ hæc sit in sequẽte quæstione declarabimus, est tamen notandũ quod hæc Politica, siue ciuilis nobilitas est tri- 39 plex, † quædam incipiens, quædam crescens, quædam perfecta, vt inquit Bald. in l. nobiliores. C. de commer. & mercat. & sicut crescens præfertur incipienti, ita perfecta crescenti, vt probat textus in authentica, quæ de Digni. §. & generaliter. vbi glossa & Doctores, & Tiberius Decianus Responsione. 21. numero. 41. volumine. 1. quod duplicauit in Respon sione. 7. numero. 44. volumine. 3. & Tiraquellus de nobilitate, capitulo. 19. numero. 10. inquiẽs Baldus vbi supra sentire; nullam esse perfectam nobilitatem, quæ sit in principio, aut etiã in augmento tantum, nisi vltra quoque progressa fuerit, † imò & inquit Otalora. 2. parte. capitulo. 3. columna penultima. nobilem à se ipso nobilitatem habentem, & sic incipientem eam habere non posse proprie nobilem appellari, sed principium 40

pium suæ nobilitatis, is tamẽ, qui ab antiquo eam habet, vere nobilis dicitur, & hoc est quod dixit lex illa. 2. titu. 21. part. 2. & notat etiam Ioannes Garsia de nobilitate. glo. 12. in princ. num. 6. & è contrario nouissimè ego considero dari no 41 bilitatem incipientem de crescere, † & decrescens, & perfecte amissa, putà cum is qui nobilis est, incipit degenerare à nobilitate, patiendo in aliquibus se tributarium, decrescens verò cum, & per tempus vitæ suæ, & filiorum eius, & perfectè amissa cum iam de nobilitate antiqua sui descendentes non tractant, & horum multi sunt, vel quia patres eorum fuerunt pauperes, & filij itidem, qui non potuerunt nobilitatem suam defendere, vel quia se in terris liberis, & vbi, nobiles non sunt noti se contulerunt, & cũ tempus in temporalibus bonis vnos ditatalios depauperat, sic & in nobilitate, vni nobiles fiunt, cum nullus suorũ prædecessorum esset, alij verò ignobiles, cũ ab antiquo posteri sui nobiles fuerunt, & sic hunc militat, illum verò exaltat, & hæc pro secunda quæstione. Ad tertiam verò quæstionem, scilicet, quid sit nobi- 42 litas, & vnde deriuetur, † dicendum est cum Tiraquello de nobilitate. cap. 2. numero. 1. & sequentibus. & Cassan. in Catalogo. 8. part. considerat. 2. & Otalora de nobilitate. 2. part. cap. 4. num. 4. quod nobilitas à nosco dicitur idem significan tẽ quod noscibilitas, & sic nobilis idem est quod notus, & per omnium ora vulgatus, vnde Virgilius. Quæst. 3.

Est locus Italiæ medio sub montibus altis.
Nobilis.

Et Martialis.

Prostratum Nemees vastaque in valle Leonem,
Nobilem, & Herculeum fama canebat opus.

Et Plautus in Pseudo.

Cum ijs mihi
Nec locus, nec sermo conuenit, ijs nunquam nobilis fui.

Sicque etiam è contrario ignobiles prolignotis antiqui intelligebant, iuxta illud Virgilij lib. 7. AEneid.

Solus vbi in siluis Italis ignobilis æuum
Exigeret: Vbi Seruius, ignobilis, inquit, non vilis, sed ignotus, quæ & alia plura ad hoc considerant Tiraquellus, & Cassaneus, vbi supra, qui ex hac notitia inferunt, apud plerosque verbum hoc, nobilis, & ad eos, qui vel deploratissimis moribus nominatiores facti sunt relatum esse. Hieronymus enim inquit in Heluidium Hæreticum, nobilem factum esse in scelere, de quo alia per Tiraquellum vbi supra. numer. 4. cum sequentibus. & Cassaneus in dicta consider. 2. & proinde nobiles, quasi notos significamus, & in hac deriuatione verbum hoc nobilis, accipimus. Licet ex legibus nostris verbum, *Hidalgo*. Hispanè prolatum aliunde deriuari dispositum videmus ex. l. 2. titulo. 21. part. 2. vbi Etymologia & denominatio eius describitur, dum dicit, hidalgũ idem esse quod *Hijo de algo y de biẽ*. sed siue sic nobilem deriuari, vel primo modo, in eundem sensum recidimus, nã etiam noscibilis efficitur ex dicta denominatione legis partitæ, & hæc quo ad deriuationem sufficient, vt ad diffinitionem nobilitatis deueniamus, in qua quidem diffinienda, Politica inquam, & ciuili nobilitate, quam plures, sicut in supradictis adsunt opiniones tã inter antiquos exteros, quam inter nostros, omnis enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim diffinitio periculosa est, neque sedem habet exam. Bart. enim in.l.1. C. de dignitati.lib. 12. plures & varias doctorum retulit sententias, & vnam ex eis secutus fuit Tyberius Decianus, responso. 19. num. 3. volum. 3. refert alias, & Cassan. in catalo. glor. mun. 8. part. consid. 1. & omnium latissimè Bart. Cæpola in Tract. de Imper. milite delig. §. nobilitatis etiam causa. num. 1. cum sequentibus pluribus, vbi viginti, & sex
43 † retulit opiniones, è nostris verò aliquas Otalora de nobilit. lib. 2. c. 3. num. 2. 3. & 4 & latius eo. lib. cap. 4. & Dida. Per. l. 1. tit. 2. gloss. 1. versi. est præterea. col. 1363. lib. 4. ordi. quæ quidem vel maior pars dictarum opinionum potius dici denominationes, & descriptiones, quam diffinitiones, quarum in nostro proposito melior videbatur illa de qua
44 in. d. l. 2. titu. 21. part. 2. dum dicit, dici ex eo, *Hidalgos*, quia, *Fueron escogidos de buenos lugares y con algo, que muestran tanto como hijos de bien*, quam declarat Otalora vbi supra. d. 2. part. c. 3. num. 4. & Ioan. Gar. de nobilit. glo. 18. num. 19. ex quibus verbis, male dixit idem Otalor. ibidem nu. 2. & 3. cum Grego. Lopez per eum relato, quod à verbo Italico, derivatur verbum, *Hidalgo*, nam id contra supradicta & sic meritò in hoc eos reprobat Ioan. Garsi. vbi sup. d. glo. 18. num. 37. & 38. & Humada, in ea. l. 2. tit. 21. par. 2. glos. 8. in
46 principio, & quia verbum Italico, ab Italo, quondam Hispaniæ domino derivatum est, quod quidem verbum significat idem quòd Dominus Boum, & armentorum, & sic Italia eadem ratione idem est quod terra Boum, vt oprimè in quinque libris Historiæ generalis, Hispaniæ, quam recopilabat Florian. de Ocampo, lib. 1. c. 21. differitur. Et videm ex dicta. l. Partitæ ego infero quod cum hæc lex dicat, *Que fueron escogidos*, quod nobilitas nostra, *Hidalguia*, vocata in nostra Hispania, nullo modo potuit procedere neq; ortum habere ab Abel & Cain, sed potius ab illo tempore Amâzonum, de quo in. 3. opinione primæ quæstionis diximus, vbi eligebantur, & electi fuerunt homines iusti, & boni inter eos, qui prauorum mores corriperent, & alios ab insultis defenderent, licet Otalora. d. 2 par. c. 2. n. 3. dicat quod istud vocabulum, *Hidalguia*, nec in iure communi neque statutario de ea fuit mentio facta, & quod ideo diffiniri non poterat, ex omnibus tamen diffinitionibus, duæ aut tres in nostrum propositum mihi placent. Prima est in genere, & generaliter sumpta vt omnes nobilitates comprehendat, â sanguine scilicet, vel à principe, vel à lege, vel ab
45 alia legitima causa procedês, scilicet, illa quæ describitur à Iodoco Chctoueo, relato per Cassan. in. d. 8. part. consid. 1. n. 1. quod nobilitas dicitur † esse generis, vel alterius rei excellentia, vel dignitas, quæ quidem diffinitio secûdum Cassan. vbi supra omnia comprehendit, & ab authoribus nobilitatem diffinientibus ita diffinitur, verum quia quoad nos habet aliquam difficultatem, tunc quia dignitas & nobilitas † non sunt idem secundum Bar. in. l 1. C. de digni. libr. 12. tum etiam quia quoad nostrũ vsum, & modum loquendi non ita adaptari potest. Secunda erit diffinitio Landuli, in Cle. 2. de sent. excom. scilicet, quod generis
47 nobilitas † est qualitas, siue dignitas (vel melius meo videri dicetur) siue honor proueniens à coruscatione clari sanguinis à parentibus originem sumens, & in liberos legitimos (adde tu, vel naturales tantum) per carnem continuata, & hanc sibi placere inquit Didac. Perez d. col. 1363. quã diffinitionem breuius sumabis dicendo, quod nobilitas hæc est qualitas honorifica generis, & sanguinis à maioribus in posteros legitimos, & naturales, vel naturales tantum descendens, quam diffinitionem videtur velle approbare. l. 3. tit. 21. part. 2. dicens, *Hidalguia segun diximos en la ley antes desta*,

desta, es nobleza que viene a los nobles por linage, & hanc legem ad hoc considerat Otalor. vbi supra. 2. part. cap. 2. nume. 4. et. 7. ad finem, et hæc diffinitio quo ad nostrũ propositum congruentior videtur, eràdicta lege Partitarum approbata, et diffinitio hæc nõ excludit nobilitates à Principe expresse vel tacitè concessas, vel à iure, prout sunt illæ, quæ adquiruntur aliquo ex tribus modis, sanguine, scientia, et virtute, vt inquit Otalora dict. cap. 3. numero. 8. ex tex. in dict. l. 2. titu. 21. part. 2. nam hæc sub diffinitione comprehenduntur, cum à maioribus deriuantur, aliter enim, vt iam diximus, si à me incipit ex permissu Principis, aut ex eius dispositione, vel à virtute, initium sum ego nobilitatis, neque potest hęc proprie dici nobilitas, sed illa, quæ in posteros derivata est, & sic hæc quo ad istam tertiã
Quæst. 4. quęstionem sufficiant. Quo ad quartam
50 vero quæstionem, scilicet, quibus ex causis, titulis † & modis adquiratur hæc nobilitas, dicendum est ex multis causari, quæ refert Cassan. vbi sup. d. 8. part. consid. 8. cum. 16. sequentibus. & Tiraq. de nobilit. per totum, verum breuius dicemus, si à Principe, sanguine, scientia, & virtute causari asseram°, sub quibus omnes aliæ causæ à Doctor. relatæ comprehenduntur, vt inquit Otalora dict. cap. 3. numer. 8. Imo multæ ex illis sunt potius formæ probandi nobilitatem. Et vt hæc explicemus per ordinem, diximus quod primo acquiritur nobilitas à Principe,
48 quia ipse est, qui potest ignobiles nobiles facere, & nobilitatem concedere, † & è contra, vt probatur ex cap. 6. Esther. hic honorabitur, quemcumque voluerit Rex honorare. Et quod scribit Plini° in Panegi. Cæsaris esse, vt nobiles conseruet, & efficiat, & in hanc sententiam Solon dicebat, eos, qui apud Reges in
49 pretio erant, esse † calculis similes, quibus in exponendis rationibus vtimur, vt enim illi interdum maiorem numerum, interdum tamen minorem significant, ita & Reges horũ quemque, prout libitum fuerit, aliquãdo illustrem, & inclytum, aliquando obscurum habere, & ignobilem: Rex enim quosdam pro iure suo quosdam facit nobiles à tributis, & exemptos, licet ex consequenti grauantur alij, vtnquissimè inquit D. Henricus Henriquez in sua Sũma Theologiæ Moralis, libro. 7. de Indulgentijs. cap. 27. litera Y. & de Iure Canonico idem probari videtur ex tex. in. c. cũ redẽptor. 12. q. 2. & Iure Ciuili ex. l. 2. & fin. ff. de natali. resti. & in. l. Imperatores. in principio. ff. de Decurio. vbi ex illo text. notat Alberic. nobilitates procedere à Principe. l. quoties. in fin. C. vbi Sena. vel clarisi. vbi Paul. Cast. notat per tex. ibi quod nobilitas à Principe prouenit, & in consi. 22. col. 2. lib. 2. inquit, illos proprie dici nobiles, quos Princeps nobilitat, & ꝙ propterea † reseripta loquentia de nobilibus. de istis esse intelligenda, ex quo inquit Bald. in. l. sacrilegij. C. de diuersit. rescrip. quod Princeps quem vult nobilitat, notat Tiraq. de nobilit. cap. 6. nu. 1. Cassan. in Catalo. glo. mun. 8. part. consid. 17. & Bonus de Curtili, de nobilita. 3, part. num. 125. cum sequentibus, & Gregorius Lopez. l. 2. glo. *De buen linage*. titu. 21. part. 2. & Otalora de nobilita. 4. part. princ. ca. 1. nu. 1. vbi pro hoc allegat. l. 6. titu. *De los galardones*. parte. 2. vbi dicitur, *Que los Reyes en galardon y merced pueden dar nobleza y honra de hijos de algo a los que no lo son*, idem dicit. l. 10. titu. 18. par. 3. & hoc intellige de quocunque Rege & Principe non recognoscere superiorem, & de quacunque ciuitate habente potestatem legis condendæ, secundum dictos, maximè Otalora vbi supra. nume. 2. & hæc secundum eos dicitur datiua nobilitas, non verò natiua. Quod ampliatur primò vt non solum expresse, sed & tacite
51 † possit Princeps dictus nobilitare, vt nuncupatim dicit Part. in. l. 1. col. fin. C. de digni. lib. 12. per. l. de quibus, in fin. ff. de legibus, vbi dicitur, nam quid inter

est suffra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

est suffragio, populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis? vt puta si quis lateri Principis adhæreat, nobilis efficitur, vt per Cassan. in.d. 8. part, consid. 19. & iterum in. 5. part. consid. 24. n. 127. vt sunt Curiales Principis, qui nobiles sunt & in multis priuilegiati, vt per eundem Cassan. vbi sup. 6. par. consider. 52 22. cum sequentibus, imo & omnes † Principi famulantes sunt in dignitate, & ideò nobiles, secundũ eund. Cassan. dict. cõsid. 19. vbi & in quoquo Principis idẽ dicit, & in assistente ad latus Principis, idem tradit Tira. d.c. 6. num. 10. vbi nu. 12. inquit, quod & arma si quis Princeps 53 alicui contulerit, videtur † illum nobilem facere, & ibi cum sequentibus numeris plura ad idem adducit, & sic si Princeps alicui munus consiliarij iniunxerit, † eum tacite nobilitat, vt per Tiraquel. vbi supra. num. 21. & .22. nõ tamen nobilitaret Princeps eum, quem nobi- 55 lem † appellat, vt per Tiraq. ibi nu. 24. quod intelligo ex dictis ibi num. 25. nisi ex certa scientia & ex proposito id Princeps faceret, nam tũc videtur id ex proposito velle vt nobilitaretur. Secundò, amplia. quod etiam Princeps potest extra territorium † suum, nobilitatem con- 56 ferre subdito suo, quia hic est actus voluntariæ iurisdictionis, nisi aliud constaret ex intentione Principis concludentis, vt diximus in l. 8. tit. 1. libro. 6. supra. Tertiò ampliatur, vt infantem etiam no- 57 bilitare possit † dũ tamen eius ratificatio tẽpore ætatis perfectæ interponatur, vt per Tira. d.c. 6. nu. 27. cum. 4. sequentibus, vbi num. 32. ampliat etiã ad ignoran- 58 tem, † vt nobilitari possit per Principem, & adueniente scientia ratificatur nobilitas, secundum eundem Tiraq. ibi num. 33. & nu. 35. ad furiosos dementes, & mentecaptos extẽdit † & nu. 36. 59 an ad inuitos. Ampliatur etiam quod & tempore mortis, imo & mortuo † pos- 60 sit Princeps nobilitatem conferre, vt per eund. Tiraq. ibidem nume. 44. et. 45. vbi num. 46. an, & ei, qui est in vtero. Ampliatur itidem etiam si talis Princeps non sit Imperator, † contra Ripam aliud volen- 61 tem, quem iure optimo reprobat Tiraquellus dict. cap. 6. nu. 5. & .6. licet secundum cum ibi nume. 7. & .8. nobilior erit nobilitatus ab Imperatore. Et plura quæ Principi † sunt peculiaria refert Cassan. 62 in.d. Catalogo. 5. parte. consider. 24. per totam. Sed an nobilitatus per Principem gaudebit eisdẽ prærogatiuis, quibus gaudet nobilis sanguine, † ita vt militiam or- 63 dinum habere possit, & officia fidalgorum exercere, dicendũ est, quod si Princeps vltra immunitatis ius, eum nobilẽ facit, nulli dubium quin gaudeat eisdem prærogatiuis, imò & si eum nobilitat, & nobilem faciat (non designando priuilegiũ hoc nobilitatis, nec restringendo ad aliquã immunitatem) gaudebit optimè priuilegijs nobilium sanguine, quia paria sunt inesse qualitatem per naturã, vel per priuilegium, secundum gloss. l. 3. titu. 21. part. 2. & tenet Pelaez de maiora. 1. part. quæst. 51. numero. 32. & .33. & Ioan. Garsia de nobilit. glo. 35. num. 3. ad finẽ. & nu. 48. & glo. 1. §. 1 numero. 50. & hæc quo ad nobilitatem à Principe adquisitam. A sanguine verò nobilitas ad- 64 quiritur, quoties † à maioribus nostris deriuatur in nos, generis enim nobilitas est, à maioribus nostris & proauis deducta generis excellentia, & præstabilitas, & hæc sanè corporis conditionem naturamque respicit, quandoquidem idipsum nascentes ex parentibus propagine traducim', nobilitat enim progenies hominem, vt ex. l. 1. titu. 6. & .l. 9. & .12. titu. 7. part. 2. & clarius ex. l. 2. titu. 21. & ex. l. 4. titul, 23. ea. part. 2. colligitur. & sic habetur Sap. 3. Gloria hominis ex honore patris sui. & contumelia filij pater sine honore, vnde etiam susceptus ex patre nobili, sine alia dignitate efficitur nobilis. Et Prouer. 18. Gloria filiorum parentes eorum: magna est enim præsumptio quæ pro nobilitate maiorum facit, talis enim

enim præsumitur filius, qualis pater eius 65 † & gesta parentis imitabitur secundum Specu. in procemio. vers. cæterũ, Thom. Gram. decisio. 18. numer. 1. Simancas, de instit. cathol. tit. 50. numer. 10. cum sequentibus. In plurimum enim accidit, filium esse similem patri, ita in virtutibus, sicut in vicijs. l. quod si nolit. §. si mancipia. ff. de ædili. edic. late Matienzo, in dialog. relator. 3. part. cap. 5. per totum, & alibi latius de ijs dixi, & sic nobilitas patris iure optimo dicitur gloria filij, quia ex maiorum nobilitate filij gloriã quærunt: ex quo inquit. d. l. 1. titul. 6. par. 2. quod Reges tenentur nubere mulieribus nobilibus, & bonorum morum, Ca (vt inquit ibi lex) *los bienes que se siguen destos dos, fincan siempre cuel linage que della descende*, nobilitas tamen hæc ex parte patris, non vero matris consideranda est, 66 † vt inquit Bartol. in. l. 1. C. de digni. lib. 12. colum. 7. vers. videdum est, sequitur Cassan. in catal. gl. mun. 8. p. considerati. 8. & Sarmiento. lib. 1. selectarum. cap. 5. & est lex expressa pro hoc in dicta. l. 2. titulo. 22. partita. 2. ibi, *E por ende fijos dalgo deuen de ser escogidos, que vengan de derecho linage de padre y de abuelo*, &. l. 7. &. 8. titulo 11. libro. 2. supra & sic dicunt Bartolus & Platea, relati per Cassaneum vbi supra, quod non valet statutum, quod quis 67 censeatur nobilis † vel ignobilis ex progenie materna, & supra dicta etiam affirmat Otalora, vbi supra. 2. parte. capitulo 2. numero. 4. &. 5. vbi numero. 6. inquit etiam nobilitatem maternam considerari multum, vt inquit Sarmiento, vbi supra, de quibus & latius loquitur Tiraquellus, de nobilitate. capitulo. 18. numero. 20. vsque ad. 38. & Rebuf. in concor. titulo de collat. §. cum vero. versiculo ex vtroque parente. & in tractatu de nomi. quæst. 12. nu. 5. Tiraquell. de prim. q. 31. nu. 9. Cassa. vbi supra. 8. parte. consider. 8. & ita in nostra Hispania paterna origo consideratur, & iure optimo: de hacque nobilitate sanguinis titulus nofter loquitur & disponit. De nobilitate 68 vero a scientia † procedente nunc agẽdo, Ecclesiast. c. 37. dicitur. Sapiens populo hæreditabit honorẽ, & nomẽ illius erit viuens in æternum: & dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: Eccles. c. 9. in sapientia enim vera nobilitas consistit, Sapien. 7. & Prouerbior. 8. & in alijs locis per Cassan. d. 8. part. consil. 9. relatis, vbi inquit hanc habuisse Salomonem, & de hac hic non agimus. Sed de scientia, puta legali aut canonica, an nobilitent, & nobilitare probatur ex dicto Aristotelis, in primo de Anima, dicentis, quod scientia est de numero bonorum honorabilium, & ideò literati, & habentes scientias sunt multum laudandi, † & 69 huius itidem sententiæ fuit etiam alibi idem Aristotel. lib. 4. Poli. cap. 4. & Aulus Gelius lib. 19. c. 10. dum dicit: sedentibus doctrina genere, aut fortuna nobilibus viris: & Seneca Neronẽ alloquens; apud Cor. Taci. libr. 18. Ego quid aliud magnificẽtiæ adhibere potui, quã studia (vt sic dixerim) in vmbra educata, è quibus claritudo venit, vnde dicit Consultus in. l. prouidendũ. C. de postul. meritũ scientiæ ciuilis iuris, ipso iure reddit peritũ nobilissimũ † & inde Vlpia. dictus 70 est nobilis. l. 2. §. fi. in fi. de excusat. tut. & etiã nobilissimus, in. l. diximus. in fi. eo. tit. ff. & ideo scientia honorabilis est, & glorioſa, quoniã ex illa consequimur gloriã: viris namq; literatis debẽtur prẽmia & honores. Sapien. 7. venerũt mihi omnia bona pariter cũ illa, & innumerabilis honestas per manus illius: & Esdræ. c. fi. in fin. magnifici sunt exaltati verbis legis, quib' edocti sunt, & vt ait Cassiado. 10. variarũ Epistolarũ, nec aliqua in mũdo potest esse fortuna, quã nõ augear literarũ glorioſa notitia, cũ etiã per literatũ efficiamur nobiles, vt habetur sapi. 7. omnib' enim nobilib' nobilior sapiẽtia, vt tenet Lucas de Penna, in. l. proximos. C. de proxi. sacro. scrin. lib. 12. qua de causa omnes eã appetunt, & studioſe quærẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

da est, vt honoris nomen adipisci possit: quod obtinuerunt ij, qui sapientiam dilexerunt, vt fuerunt Theodos. Abraham, Dauid, Salomon, Alexander, & plures alij numerati in Sophologia Sapientiæ, c. 1. & 2. & ideò Diogenes cũ ascendisset in locum eminentẽ, & clamasset, venite homines, multis de turba irruẽtib⁹, dixit nõ enim homines estis, qui nõ datis operam scientiæ, sicut enim anima informat corpus, ita scientia intellectum, & ideò intellectus hominis sine scientia dici potest sine forma, & sic prorsus ignari nõ merentur homines appellari, sed potius
71 hominum † imagines, vt in simili inquit text. in c. multi. 40. dis. Abb. in cap. prudentiã. in prin. de offic. deleg. & propter scientiã & doctrinã, multi sunt habitiin
72 magno honore, & pretio, quorũ plures † vt breuitati consulamus, refert Cassa. in d. catalo. glo. mun. 10. parte, consid. 7. per totã, & Tiraq. de nobilit. c. 5. n. fi. Inde iu risperitis principes reuerẽtiam habẽt, l. quidquid. C. de aduo. diuer. iud. & multa priuilegia eisdem ibi concessit, & ex hoc dicuntur iurisperiti à principe præhonorati, secundũ Angel. in l. eũ salutatus. C. de senten. pas. & nunc ex Dei misericordia habemus Philippum secũdum Regẽ, ac Dominum nostrũ adeò sapiẽtissimũ, & iurisperitorum, ac literatorũ honoratorẽ, vt dictu sit incredibile: & hæc præmia & honores studiorũ iustè merẽtur, qui spe præmiorum, & honorificẽtia digni sunt, non hi qui sunt incongrua libertate, text. l. 1. C. de assessori. quod si cum scientia etiam concurrat morum honestas, vitaq; inculpabilis, nihil supra: & ij in maximo honore essent apud Reges & Principes habendi, sed aliquando mali morigerati, & indocti in pretio habentur, docti verò, & virtuosi despiciuntur, quod dolendũ est, vt alibi dixi: ex dictis etiã est, q̃ Doctores legũ nobiles dicuntur, † inquit Cyn. Bar. & alij relati per Ti
73 raq. de nobili. c. 5. n. 3. vbi ex hoc infert, quod si testator iusserit aliquid dari vni pauperi nobili, posst̃ executores id dare doctori pauperi: & comitissa nubens doctori, nõ dicitur indigno nubere, Salicetus in l. prouidendum de postulando allegatus à Tiraque. nu. 4. qui tamen nihil dicit, & ijsce de causis, doctores non sunt cogendi cõtribuere subsidijs impositis personis plebeijs: Doctor enim dicitur in dignitate constitutus, vt dixi in l. fi. tit. 21. nu. 61. lib. 4. sup. doctoratusque
74 est dignitas † secundũ cõmuniorem opinionẽ assertã, per Bonũ de Curtili, in tracta. de nobil. 3. p. nu. 100. vol. 16. tract. diuersorũ Docto. ex c. *Quãto*, de magist. quẽ ad hoc allegat Cassan. vbi sup. 8. p. cõsid. 12. & refert describens plures Doctorũ prærogatiuas Ioan. Mõtol. in suo promptuario iuris. verbo, doctor. litera. I. &
75 ad doctorem sicut ad egregiã personã † mittendũ est, vt communiorem testatur, additio Octauiani Vestij, in pract. Can. Apost. lib. 6. c. fin. nu. 11. & q̃ vocãdi sunt dñi & patres, & lucernæ, & nobilissimi, & amici Principis, & eius patres, † & nõ
76 fratres, vt optimè per Cassan. vbi supra. 10. part. cõsider. 24. per totã, & inter doctores secundũ eũ ibi, prẽferẽdi sunt illi, qui libros † cõposuerũt, & scripserũt, cũ
77 sint velut stellæ in firmamẽto cęli: sed hodie detractorib⁹ & vipereis linguis sunt facti quasi signũ ad sagittã, nullꝰ est enim indoctus, nullus garrulus, qui doctorum scripta, quæ ipsi neque cõsiderare & degustare sciunt, nõ mordere procurẽt modis omnibus, nulli laudẽ suã, nulli honorẽ volentes dare, sed sibi ipsis appropriare, quiquidem cũ id solũ appetãt, cupientes se alijs doctos demõstrare, sapientum dicta suppeditant, & destruere iniustissime conantur, quod est vitiũ pessimum, & tanquam pestis fugiendum. Et vt ad
78 ineepta reuertamur, quod scientia nobilitet, † & per eam nobilitas acquiratur, probat etiam text. in l. 2. tit. 21. & in l. 4. tit. 23. parr. 2. & tradunt plures relati per Bonum de Curt. vbi sup. nu. 94. cum sequen. pluribus, & per Cas. vbi sup. 8. p. consid.

consid. 10. & in consu. Burg. Rubr. 4. sub tit. des Droict. §. 19. *Entre gentes nobles*. n. 1. cũsequent. & Tiraq de nobil. c. 5. per totũ, vbi n. 1. nobilitatẽ esse filiam scientiæ dicit: & amplissime de laude scientiarũ Benedict⁹ in proœmio repetitionis. c. Raynũtius, de testam. Est tamẽ quæstionis nõ
79 satis leuis, an nobilis ex scientia † sit præferẽdus nobili ex genere, & sanguine, & præferendũ nobilẽ ex scientia renẽt quã plures relati per Tiraquel. d. c. 5. num. 5. & per Cassan. vbi supra. 10. p. consid. 35. docet Romanus singular. 64. idem singular. 487. allegat Cyn. in l. quisquis. C. de
81 † postul. & facit opti. dictũ Salic. in l. prouidẽdũ. C. eo. tit. n. 3. vbi dicit post. gl. q̃ scientia nobilitat interius, & exterius, & q̃ nobilitas est filia scientiæ, & hãc videt amplecti opinionẽ lex. 4. tit. 23. p. 2. vers.
80 *Mas el terçero*, Doctorũ; dicitur † magis nobilis, quã ille, qui est nobilis genere secundũ Cassan. d. §. 10. & sic tenent plures Doctorẽ esse militi prẽferẽdũ, vt late per eundẽ Cassan. in d. catalo. p. 9. cõsid. 1. & ita tenet annectens rationem Matienzo, in dialogo relatoris, par. 3. c. 4. n. 5. In cõtrariũ tamen imò quod nobilis sanguine præferatur nobili scientia, videtur facere nam nobilitas generis ab antiquo procedit, & à maioribus, & vt naturalis prẽferẽda est accidentali, à scientia adquisitæ, ex doctrina. glo. in l. 2. ff. de excus. tut. l. qui habent. ff. de tutoribus, Abb. in capit. ex transmissa. de foro compet. nu. 6. facit. l. fi. C. de dotis promis. iuncto tex. in l. procula. ff. de probatio. & quæ notãtur in l. quę dotis. ff. soluto matrimonio. & in l. cum post. §. 1. per tex. ibi. ff. de administr. tutorum. l. post mortẽ. ff. quando ex facto tutorũ. quòd naturalia præferuntur accidentalibus item quia sunt alij multi Doctor. tenentes militẽ Doctori esse præ
82 ferendũ, vt apparet ex Cassan. d. 9. par. cõsid. 1. & quia vt ipsemet Cassan. ibidem in 8. p. cõsid. 12. inquit, nobiles à scientia vel doctoratu non sunt immunes à muneribus prout sunt nobiles sanguine: itẽ quia istam partem videtur approbare text. in l. 2. titu. 21. part. 2. præferens nobilitatem sanguinis, vides igitur contrarietatem Doctor. & legum partitarum quæ longius protrahi possent, nisi breuitati consuleremus: verumtamen pro concordia distingue, quòd in actibus in quibus scientia magis est necessaria ad actũ illum, præferre nobilem ex scientia nobili à sanguine, & ita videtur loqui dict. l. 4. tit. 23. p. 2. dum loquitur, *En caudillos de guerra*, in quibus præstantior videtur & magis necessaria scientia: Alia verò, & sic
81 † dicta l. 2. dicti titu. 21. partit. 2. pro secũda opinione allegata procedat in alijs actibus non scientiæ sed nobilitati potius appropriatis, vt est munerum excusatio, & licet hęc videatur nimia restrictio ad dictam. l. 2. parificante nobilitatem à scientia, & nobilitatem à sanguine, tamen quia idem determinatur in quæstione illa an Doctor militi præferatur, non displicet mihi pro nunc hæc concordia. Et ex dictis legibus partitarum sic deducitur, & an scientia sola sine gradu Doctoratus nobiliter tetigit Cassaneus, in dicta. 8. parte consider. 10. versicul. Bonus tamen de Curtili, cum sequentibus, nunquid tamen scientia canonica vel legalis sit scientia in eadem parte consider. 18. late examinat Cassaneus ipse: & hæc pro nobilitate à scientia proueniente dicta sufficiant, quam scientiam cum Dignitate Doctoratus, vel officio nobili coniunctam quoad omnia etiam tributa Regia nobilitare in dubium erat, nisi restringeretur quoad dicta tributa ex. l. 8. tiul. 7. libro. 1. supra vbi diximus. Alio verò & finali modo causatur nobilitas scilicet à virtute, & hæc ex
82 cellentior † & nobilior, & præstantior, sed apud homines vulgares non ita in pretio habetur quoad mundi phantasiã cum à contrario deberet esse, cum hæc sit vera nobilitas, vt supra dictum remanet, & testatur singularissimis, & aureis

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbis Diuus Chrysostomus in. 2. Tom. homeliarum, homelia. 45. ad. c. 12. Matthæi vbi inter alia inquit, generis cõiunctionẽ nihil tibi prodesse nisi virtutẽ habueris: vna enim sola (inquit) & vera, & cõmunis nobilitas atq; necessitudo cum Christo est, vt volũtatem Dei facias, hic enim propinquitatis modus, multo melior est illo generis atque præstantior: & sic in princ. illius. c. dirigendo verba ad matrem ipsiusmet Christi (inquit) nam neq; Christum in vtero gestasse, neque mirabilẽ illum partũ edidisse admodũ profuerit, nisi virtus adfuerit, & ibi plura alia singularia in virtutis prosequitur laudem, & nobilitatem, quasi nobilitas sine virtute parum aut nihil prosit, vt & alibi diximus: & hæc pro quartæ quęstionis explicatione.

Quæstio. 5. Ad quintam verò quæstionem, & in propositum nostrum vtiliorem frequentiorem ac difficiliorem deueniendo scilicet, quomodo probetur nobilitas sanguinis tam de iure cõmuni, quã Regio,
83 alleganti enim se nobilem † incumbit onus probandi, argu. l. verius. ff. de probatio. l. Actor. Cod. eod. cum similibus,
84 ex eo quod nobilitas est res aduentitia, nec nobis â nutura proueniens, † cum habeat ortũ ex sibi accidentibus vel progenitoribus. l. non ignorat. C. qui accus. non pos. tradunt relati, & securi per Mascardũ, in. 2. tom. de probatio. cõcl. 1095. vbi ampliat, & limitat aliquibus modis, & Ioan. Gar. de nobilita. glo. 10. num. 1. Adeò vt quamuis fiscus agat circa pro- 88
prietatem nobilitatis non videtur fateri
85 possessionem si reus eam † non probauerit, vt per Couar. li. 1. vari. c. 16. nu. 10. & ideò modos & formas nobilitatẽ probandi scire necesse est. Sed dices, quorsum hęc est quæstio, cum habeamus. l. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. assignantes formam probationis huius ita vt nihil amplius videatur inquirendum: Et ideò ne illotis (vt aiunt) manibus quæstionem hanc aggrediamur, quæ est basis, & fundamentum totius practicæ pro eius declaratione, & solutione dictæ obiectionis supponendum est, dictas leges. 7. & 8. de quibus nunc agendum est, non excludere alios probandi modos † saltim in locis liberis, & vbi tributa Regia non soluuntur à nobilibus, nec Plebeijs, vnos ab alijs distinguentia, sed potius omnes ibidem liberi sunt à dicta tributorum solutione: Idque probatur primo ex eo quod dictæ leges. 7. & 8. non sunt introductæ ad acquirendum nobilitatem, sed tantum ad eam probandam vt ex eisdem legibus clarissimè patet, & probatur, & ex pluribus geminatis verbis earum, per verbum, probar, loquentibus, & ex summarijs ipsarum legũ clarius colligitur, ita vt nihil dubietatis hoc contineat, neque in ipsis legibus adest verbum vllum ex quo contrarium decerpi possit, neq; aliud voluisse leges dictas inducere, quam quandam nouam formam, & faciliorem probandi nobilitatem in locis vbi tributa soluuntur Regia, non excludendo alias probandi formas saltim in locis vbi tributa hæc non soluuntur, tum quia probationes ampliandæ, 87
& non † coarctandæ sunt, ex. l. quoniam, in fin. C. de hæreti. c. quamquam. 14. q. 2. cũ similibus, tum itidem quia lex nõ debet ad impossibile obligare, lex enim debet esse honesta iusta possibilis, secũdum naturam, & secundũ Patriæ consuetudinẽ, vt in. c. erit autẽ lex. 4. dist. vbi inquit glo. possibiles & aliter si de impossibilitate legis, quis eã transgrederetur, frustra † imputaretur ei ad pœnam, vt. 15. q. 1. nõ est. 24. q. 4. c. Nabuchodonosor, & dicitur secundum naturam possibilis, id est secundum naturalem rationem, vt in gl. naturam in eo. capitulo. erit autem lex, & gloss. *Segun natura*, l. 8. titu. 1. part. 1. & dicitur etiam secundum consuetudinem Patriæ, vt ad eius mores, statuta, & vsus, bonos tamen regulemus ipsam legem: quod si leges illæ. 7. & 8. obligarent, vt earum tantum pro

rũ probatione, & non alia nobilitas probaretur, nonne impossibile quid constituerent in locis liberis à solutione Regiorum tributorum, nulli dubiũ, & consequenter non essent leges, neque legum requisita continerent, argumentumque ab impossibili est forte frequens & vtile, vt per. l. si decesserit. ff. qui sat. cog. notat Euerardus in Centuria, loco. 78. ab impossibili, neque obstat quòd licet lex non possit obligare ad impossibile de facto aut de iure, potest tamen præscribere certam formam, quam transgredi sit impossibile, prout videtur fecisse in. l. nemo potest. de legat. 1. dum disponit, neminem posse facere quin leges in suo testamento locum habeant, nam facilitersatisfit huic contrario negando leges illas. 7. & 8. posuisse nouas formas, nisi vbi earum dispositionibus locus esset, & sic in locis non liberis à tributis disposuisse, in quibus non impossibilitant nobiles pro sua nobilitate probãda, sed potius facilitant probationes, sed vbi tributa non soluuntur, leges hæ nouas probãdi formas non constituunt, nam omnis, & quæcũque dispositio est intelligenda rebus deductis in eodem statu consistentibus, vt latissimè per Tiraquellum in. l. si vnquam in præfatione. C. de reuocanda donat. num. 166. cum sequentibus aliquibus, & sic dum leges illæ de probanda nobilitate disponunt per non solutionem tributi, intelligẽdum est disposuisse in locis vbi tributa soluuntur, & consequenter rebus, & dispositionibus illarum in eodem statu existentibus: quælibetque lex, & dispositio est intelligenda, declaranda, ac restringenda de habilitate, ex. l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. & dum leges illæ de tributis loquuntur, in locis vbi soluuntur intelligendæ sunt. Item quia vbi lex vnum disponit, & alterum præsupponit, vt habeat locũ dispositum, debet verificari præsuppositum, 89
† ex gl. celebri, & cõmuniter approbata in l. si mãcipia. C. de seruis fugit. leges atmẽ illæ dum de tributis loquũtur, supponũt tributa solui, nam qui vult consequẽs, videtur velle & antecedens, sine quo illud consequens verificari non potest, ex. l. illud. ff. de acq. hær. & l. cui iurisdictio. ff. de iur. om. iud. & similibus, cumq; post disponant leges illæ modum probandi nobilitatem per non solutionem tributi, omnino est verificandum præsuppositum illud, scilicet, quod in loco illo soluebantur tributa hæc, ergo quo ad alia loca libera, ab his tributis nihil disponunt leges illæ, sed in suo esse relinquũt iura antiqua de probationibus nobilitatis disponentia, & sic cessat contrarium, vel responderi alio modo potest, quod argumentum sumptum à dicta. l. nemo potest, non est contrarium, neque ibidem probatur legẽ ad impossibile obligare per nouam illius legis formam, sed potius per ipsius formam, & ea seruata redduntur possibiles testantium dispositiones, nam cum possint secundum leges disponere nihil impossibile, sed potius possibile cõstituitur: nam impossibile esset id quod nulla forma, vel modo fieri posset, neque verificari, vt in conditione impossibili legislatores exemplificant, vt. l. impossibilis. ff. de cond. & demonst. & l. 4. titu. 4. part. 6. dicendo esse impossibilem conditionem cum dicitur, si digito cœlum tetigeris, vt ex dictis inquit gloss. 2. l. 17. titul. 11. part. 5. vel si cras sol non orietur, sed vbi quid aliqua via impleri potest, id non iudicatur impossibile: datur tamen hoc impossibile probandi litigantem non soluisse tributa in locis vbi dixit, qui quidem loci sunt liberi ab eis, ergo forma illarum legum 7. & 8. nihil in ijs disponit locis liberis à tributis, & consequenter lex illa, nemo potest, nihil impossibilitatis inducit, imo potius impossibile quid tãquã naturali rationi contrariũ (in qua leges se fundãt) cõstitueretur si lex disposuisset, quod testatores possent disponere cõtra leges & earum dispositiones. Item quia si forma præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma prædicta dictarum legum. 7. & 8. esset in liberis locis à tributis obseruanda; nonne eum ibidem verificari non posset, ambitiosæ leges, & decreta præiudicialia dici possent, quod non est dicendum, igitur dictum cõtrarium nihil ob- 91
stat, sed potius dictis attentis validatur nostrum intentum, & vera est nostra conclusio, quod leges illæ. 7. & 8. non sunt exclusiuæ aliarum probationum iuris in locis liberis à dictis tributis: Idque etiam fortificatur ex eo quod leges hæ in fauorem, & non in odium nobilium sunt introductæ, vt ex eorum verbis apparet, ibi, *Siempre nuestra voluntad fue, y es, de hazer merced a los hijos Dalgo*, & ita fatetur Ioannes Garsia de nobilitate. glossa. 12. numero. 7. sed ũ in locis vbi dicta 92
tributa non soluuntur forma dictarum legum esset seruanda, nonne in nobilium odium retorqueretur id, quod in eorum fauorem introductum est, contra. l. quod in fauorem. C. de legibus. Ergo omnino fatendum est leges illas Regias non loqui in locis liberis à tributis, neque sunt restringendæ probationes, prout, & de. l. 1. titulo, *De los testamentos*. libro. 5. supra dicunt ibi scribentes, & nos itidem diximus: tum etiam, quia si ex alia quacunque forma, & informatione super alijs actibus denotantibus nobiliratem facta, & distinguente quo- 93
cunque modo alio (quam per tributorum Regiorum non solutionem) nobiles à Plebeijs, idem resultat effectus, sufficit tunc † quid ex æquipollentibus fieri, secundum Cynum, post Dynum in. l. si mater. C. de institut. & substitut. sub condit. fact. vbi est textus probans Regulam hanc, scilicet, quod non refert quid ex æquipollentibus fieri, & ab æquipollentibus argumentum est probabile, vt per Euerardum, vbi supra in loco ab æquipollentibus, præsertim vbi forma tradita à lege non est substantialis, sed demonstratiua secundum Baldum, in. l. 1. ff. de liberis & posthumis. & l. 1. C. quorum bonorum, vbi licet inducat formam probatoriam filiationis, tamen non excludit æquipollentem, quam subiecta patitur materia: Adeo vt etiam si per statutum quid fieri iubeatur non excluditur † per æquipollens quantumcunque per dictionem taxatiuam statutum loqueretur, vt per Euerardum vbi supra, pagina. 2. & 3. in paruis, ex Paulo Castr. consilio. 30. incipit. in Christi nomine in antiquis, sequitur Iason in dicta l. si mater. & in. l. vnica, in principio. ff. si quis ius dicen. non obtemp. nam vt inquit Bartolus in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. columna. 3. versicul. tertio quæro, non videntur dissentiẽtia illa quę in ratione conueniunt, quia ratio est cõ- 94
iunctio † diuersorum casuum ad eundem finem tendentium per. l. non possunt. & l. nam vt ait. & l. ideo quia. ff. de legibus. & vbi est eadem ratio non proprie dicimus statutum extendi, quia inest tacite, secundum Bald. in dict. l. omnes populi. columna final. versicul. secundo nota. per glos. Italiæ, in cap. sæpe. de tempor. ordin. in. 6. Ex quo, vt propius ad mãteriam accedamus, inquit singulariter idem Baldus in. l. de quibus. ff. de legibus, column. 12. versicul. item, nota quod, vbi plura habent eandem rationẽ, cum de vno tantum fit mentio, videtur id fieri exemplariter † non verò restrictiue, cum alijs multis aggregatis ab Alexand. consil. 75. incipi. in præsenti consultatione, colum. 1. libro. 5. Iason in. l. à Titio, in princ. colum. fin. ff. de verborũ obligat. & consil. 63. per reformationẽ. colum. 4. versic. secundo principaliter, libro. 3. & à Tiraquello in. l. si vnquam. verbo, libertis. nume. 45. quarum sententia. C. de reuocan. dona. qui inde cessante causa in regula. num. 157. hanc deserit consideration em dictos Doctor. allẽgando, & sunt singularia verba ad hanc opinionem in terminis dictarum legum 7. & 8. & numer. 158. ampliat ipse Tira. vt procedat etiam in correctorijs, & per consequẽns verba dictarũ legum. 7. & 8. ibi. *Pechos reales y concejales*, † intelligendum est, loco exempli esse apposita, tanquam exempla frequentiora in probanda nobilitate, ad ea enim quæ frequentius accidunt, iura adaptãtur. l. nam ad ea. ff. de legibus, & quotiescumque propter frequẽriam actus aliquid disponitur in vno loco, & in vna aliqua re, censetur idem disposítum in alio loco, & re, in quibus est eadem ratio, vt per Peraltã, in. l. Lucius, la. 1. num. 22. de legat. 2. pag. 245. & Tiraquell. de ret. linagi. §. 16. num. 4. & 6. cum sequentibus. Iason, 96
in repetitione. l. cũctos populos, nu. 92. C. de Sum. Trinit. ex text. notante ibi Bald. notabil. 1. in. l. in hac. C. de donatio. diximus in Rubrica ti. 4. nu. 3. lib. 3. supra, & sic verb. illa, *Pechos reales y concejales*, exemplificant in 97
locis liberis â tributis, in quibus non datur eadem ratio, quæ in nõ liberis non vero excludũt æquipollentẽ probationẽ, quæcunque ea sit in qua adsit distinctio illa requisita à Bartol. in. l. 1. C. de dignit. li. 12. de qua infra, & ita in expressis terminis sic declarãdo illa verba, *Pechos Reales y concejales* tenet hanc opinionẽ Ioannes Garsi. de nobilit. gl. 7. n. 34. cũ sequentibus, alia ad hoc adducẽs fũdamẽta quod illæ leges. 7. & 8. non sunt exclusiuæ aliarũ probationũ, & allegat ad hoc Barbati. in cap. sicut consuetudo, de proba. in prin. dicẽtẽ, quod vbi lex dicit, quod probatio fiat certo modo, ille modus ponitur gratia exẽpli, & nõ excludit alios probãdi modos, & iterũ idẽ Ioa. Gar. ibidẽ in gl. 12. n. 23. & in glo. 35. nu. 1. vbi ex ijs inquit copulatiuã illã, y, positã inter verba illa, 95
Reales y concejales, resolui † indisiunctiuã, prout quotidie fit, iuxta tex. in l. sæpe. & ibi Barto. de verbo. signi. ex quo inquit ipse Ioan. Gar. in. d. gl. 35. n. 1. quod forma tradita in dictis legibus. 7. & 8. est probatoriã, & ideò demõstratiua, & nõ substãtialis, & ea ratione admittit varias probationes dũmodo probent nobilitatẽ, & quod sic in Hispania nobiliras etiã iure nostro probatur per actũ, qui faciat distinguere nobilẽ à Plebeio, ita vt & iure nostro probãda ac recipienda sit opinio Bar. in dict. l. 1. C. de dignitat. lib. 12. nu. 97. Ideoque probari nobilitatẽ, & ex non solutione tributi Regij, & itidẽ tributi nõ Regij soluti per plebeios, vel ex distinctione officiorum, vel per aliũ quẽlibet actũ distin- 96
guentem † nobilẽ a Plebeio ad quem Plebeius nõ admittitur, vt & per eundem Garsiam dicta glos. 7. nu. 24. & vera hæc esse reputo, & tenenda. Ex quibus inquit ipsemet Ioannes Garsi, in. d. glo. 12. nu. 23. quod si solus Auus fuit in reali possessione † nobilitatis, & ipse litigator eius nepos, & itidem pater litigatoris vixerũt in loco libero à tributis, quod hoc sufficit vt dicatur continuata possessio in nepotem hũc, vt & tenet Otalora, ibidẽ relatus: & ego itidẽ infero cũ Humada, in. l. 1. tit. 21. par. 2. glos. 5. nu. 8. vbi à nu. 6. incepit, quod nobilis ita potest con- 98
queri deturbantibus † suã nobilitatẽ quocũque modo, sicut si pignoratione ob tributa turbaretur: neque huic opinioni obstant alia verba dictæ. l. 8. derogatoria probationũ aliter factarũ. quia procedũt prout lex illa loquitur, quoties per modum ibidem cõstitutũ probatio faciẽda est, tunc enim debet talis probatio continere ibidem descripta, non verò vt alij modi probandi nobilitatem excludantur in locis saltim à tributorũ solutione liberis, & sic videtur colligi ex. d. l. 8. col. fin. ibi. *Y las abrogamos y derogamos en quãto atañe lo susodicho, que dũdo en su fuerça y vigor en todo lo otro*, ita vt verba illa enuntiatiua, *quanto atañe lo susodicho*, restringunt dispositionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcedentẽ,vt ſic admittat,& obſeruetur,quoties datur caſus in quo de tributis articulari põt, quialocus ille nõ eſt ab eis liber,lex etenim generalis nõ extẽditur ad locũ vbi qualitates † eius verificari nõ poſſunt,neq; ad loca illa in quibus qualitates,& requiſita talis generalis legis reperiri non poſſunt, ex.c.licet, de pœnit.& remiſ.vbi Innocen.& Hoſt.l.Idẽque. ff. pro ſocio. Roman.in.l.ſi verò.§. de viro.ff.ſolut.mat.n.33. Fallen.11. & hinc eſt quod ſiquis reperiatur, & exiſtit in quodã Caſtro limitrophio, vulgo, *Frõtera*, poteſt teſtari in vagina enſis ſui,etiam ſi miles non ſit,& hoc operatur loci diſpoſitio. l. reſcripta. ff.de milit.teſt.l.1.§. oẽs igitur.ff. de bon.poſ.ex teſtam.milita.ibi oẽs igitur omnino,qui eius ſunt cõditiõis, vt iure militari teſtari nõ poſsint, ſi in hoſtili loco deprehendantur,& illic decedãt,quomodo velint, & quo modo poſsint,teſtabuntur.Quarum legum verba ſunt admodum notanda, vt conſideremus,quod ad effectũ probandi,trãgreſdimur ius cõmune generale,ad ius militiæ priuilegiatũ & ſpeciale ratione loci vbi teſtãs exiſtit, & ſic idẽ in caſu dictarũ legũ. 7. &.8.conſiderare debeamus,ſcilicet, vt reſpectu cõditionis loci vbi probatio nobilitatis faciẽda eſt cõſideremus modũ,quo ibi fieri poſsit, & cũ eo nos cõformemus,& nõ cũ probatione dictarũ legũ, quarũ diſpoſitio ibidem verificari nõ poteſt nulla eſt enim lex tam preciſa, vel diſtricta, quin nõ recipiat moderationẽ à tẽpore, loco qualitate perſonarum &
100 alijs circunſtãtijs †,ex tex.elegãte, in l.licet.ff.de recep.arbit.Alex. conſi. 80.n.5.vbi additio. lit.D.lib.1.vbi inquit q̃ verbũ præciſum recipit interpretationẽ laudabilẽ adeò vt ſecũdũ eũ, ibi,etiã ſi ſtatuto caueatur,vt ſtatuta præciſe obſeruẽtur adhuc recipiũt interpretationẽ,& ibi hanc cõmunẽ teſtatur opinionẽ.& faciũt dicta per Dominiũ cõſ.29.in fi.laſ.cõſ. 43.col.3.&.4.li.3.Ruinũ.conſ.25.n. 22.li.1.Crauet.cõſ.156.n.8.etiã ſi lex vteretur diſtributiuo illo, quibuſcũq;,vt late per Tiraq.de retract.cõſangui.§.1.g.7.n.20.Eſſetq; valde iniquũ petere actus poſitiuos vbi nõ inueniũtur.§.1.inſt.de inutil.ſtipu.l.quidã hęredẽ.§.fi.ff.devino,tritico,&oleo.le. & quęrere actº poſitiuos vbi nõ ſunt, illud eſt quęrere actus exquibº nobilitas incepit,id q̃ eſt impoſsibile, vbi de talibº actibº nõ extat memoria,ſecũdũ Oldrad.cõſ.244.n.13.vbi argumẽtat valde elegãter fere in noſtris terminis,& q̃ non fuit, nec eſt poni nõ põt.l.cõfeſsionibus.ff.de interro. actio. quia cõtradictoria ſimul non poſſunt eſſe vera. l. hæc verba. ff.de ver.ſig.idẽ Oldr.in terminis exẽptionis,conſ.254.n.2. vt ſic de coacta iuris ratione neceſſario fatendum ſit, quod verba illa derogatoria. d.l.8. ſint intelligẽda & tota ipſa lex cũ. 7. præcedẽte, in locis vbi tributa ſoluũtur,& vbi de ijs articulari põt,& articulatur,nõverò de illis locis vbi dẽijs probari non poteſt, neq; articulari, quia locº liber eſt,quod& colligit ex l.9.ſequente eiuſdẽ tit.11.lib.2.ſupra vbi admittũtur alij probãdi modi,in verſi. *Porende mando*,cuius verba eſsẽt ſuperflua niſi de alijs modis intelligeret. imò & ipſa.l.8.eſſet ſuperflua ac fruſtratoria in quãtum ad alias leges Regias ac pragmaticas ſe refert quæ ſunt illæ *de Toro, & Tordeſillas*, ſi taliũ pragmat. p̃bationes excluſiſſe eſſet dicẽdũ,& q̃a in p̃batione p̃prietatis nobilitatis præſertim, *Por via d̃ſolar conocido*,nulli actº poſitiui ſunt neceſſarij,imò etiã ſi adeſſent actus poſitiui contrarij in poſſeſsione,probata proprietate,nihil obeſsẽt, q̃a proprietas abſorbet poſſeſsionem, vt & infra dicemus,

cemus, & ſic nihil ſuperfluí continet dicta.l.8.neque fruſtratorie diſponit,cum ad alias Regias ſe refert, ſed potius ex ijs cenſendũ eſt admiſiſſe omnes alios probãdi modos in hac nobilitatis materia, in legibus enim interpretandis, neque
101 vna † ſyllaba debet ſtare ociosa, ex glo. l.1.ff. quòd metus cauſa. Barbat. conſil. 44. num.9. libr. 2. & illa debet ſumi interpretatio,ne quid fruſtra factum intelligatur.l.ſi quando.in princ.de legat.1.l. qui concubinã.§.qui hortos. de legat.3. etiam in materia ſtrictæ interpretationis,ex.l.1.ad fin.ff.ad municip. Craueta conſil.135. num.24.& conſ.201.nu.13. & conſil.272.num.7.& conſ. 294. colũ. 13. verſic. Quinto loco, qui hoc in iſtis duobus vltimis conſilijs extendit,etiam in materia odioſa,aut ſtrictiſsimè interpretanda, & lex non videtur quidquàm
102 fruſtra † inducere.l.ſtipulatio.§. diuus. ff. vt legat.nomine.l.poſt liminij, in fin. ff.de capti.& poſtli.reu.tum etiam quia non eſt credendum, quod in hac noua
104 ac recente Regiarum legum compilatione,vbi principaliter intẽditur de antiquis alijs legibus ſupprimẽdis lex abrogata fuiſſet in ſexta, & ſic quòd dicta pragmatica de Toro & Tordeſillas,eaq; ſub vno ac eodem titulo ſituata (quod dici non poteſt) aut deſeruiret de vento, aut in deciſione ſua pulcherrima vtilis ac neceſſaria, tam leuiter intelligeretur eſſe ſublata, argum. ejus, quòd in ſimili abhorret Iuſtinianus in l. ſi quando. C. de inoffi teſtam. quando enim de antiquarum legum abrogatione intẽditur,
103 tũc illud ſolet ſignari verbis † expreſsis, aut honorifica aliqua præfatione,prout notat Alciat.lib.3.Parerg.17.& Ludoui. Charon,lib.2. veroſim. iur.c. 16.l.9.tit. 3.par.3.vbi glo. *Mudar.* & in.l.10.titu.3. part.6.verbo, *No quiere*.l.1.titu.16.infra iſto lib. Ideoq; quòd illa pragmatica Cordubenſis ſubdict.l.8.inſerta non dicit,neq; nos dicere debemus, vt.l.ſi quis ſeruum. ff. de acquir.hæredi. & ſic non obſtant verba derogatoria.d.l.8. noſtro intentui, & opinioni, neque itidem obſtat.l.18.eiuſdem tit.11.lib.2.ſuprà,quia loquitur quo ad formam,non vero quo ad probationem.& ſic hanc noſtrã opinionem voluit tenere Ioan. Garſia, vbi ſuprà etiam ſi ipſe quaſi vacillans in hac opinione,& dubitans in glo.18. num.9. aliud voluerit ex quodam Deciani Reſponſo, qui nihil deberet eũ mouere ad hæſitandũ & vacillandum in dicta opinione per nos & ipſum aſſerta,cum Decianus ibi allegatus loquatur in ſtatutis limitatiue diſponentibus, hæcq; noſtra opinio clarius procedet quo ad loca, in quibus lege & foro ſtatutum eſt, nobiles reputari,& vt nobiles haberi in locis illis commorantes,prout.l.16. fori Cantabriæ ſtatutum eſt, quæ (vt infrà dicemus)pro lege eſt habenda eò quòd à Regibus confirmatur, neque eſt cenſendũ per generalem diſpoſitionem dictarum legum.7.&.8.dict.tit.11.lib.2.ſuprà derogari,cum de iure lex generalis caſus †
105 ſpeciales non comprehendit,ſecundum gloſſ. communiter approbatã per text. ibi in.l.1.C.de ſilẽtiarijs.lib.11.Et ſic caſus iſte probandi nobilitatem in locis liberis à tributis remaner in diſpoſitione iuris communis,tãquam caſus omiſſus, ex.l.commodiſsimè.ff.de lib.& poſthu. l.ſi verò.§.de viro. ff. ſolut.matr. ibi nihil in.l.ſcriptum eſt.cum ijs,quæ latiſsimè congerit Tiraq.de primogen.c.40. num.194.& ſequentib.& diſpoſitio de vno caſu ad alium non extenditur † vbi
106 diuerſa ſubeſt ratio Bart. & Docto.in.l. Gallus.§.& quid ſi tantum.ff. de libe. & poſthu.& lex quãdo præſupponit vnum caſum perinde eſt, ac ſi à principio dixiſſet,ſe ſpecialiter in illo, & in genere ſub illo ſolum caſu comprehenſo, velle intelligi,vt per Tiraq.vbi ſuprà.nu.198.& diſpoſitio ſe reſtringẽs, aut intendẽs ad vnum certum † genus perſonarum,non poteſt extẽdi ad perſonas diuerſæ qualitatis.l.quæ conditio.39.ff.de cõd.& de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mõst.& dict.§. de viro.& sic leges illæ.7. &.8. disponentes de probatione nobilitatis per non solutionem tributorum, solũ in illo casu vbi tributa soluuntur, censentur disposuisse, non verò extra illum, neque quo ad alios casus vbi nunquam tributa hæc solitum est solui, neque soluuntur: neque est mirum quòd vna & 108
eadem res diuerso iure censeatur quo ad intellectualem considerationem, vbi plures intelligendi formæ concurrunt, iuxta doctrinam Bald. in.l.1. per tex. ibi. C. de seru. fugit. & est.l. miles.§. propar te, de legat.2. Tiraq. de retract. Linag.§. 1. glo.18. num.23. & de nobilit. cap.28. num.12. Deci. in.l. in testamento. la primera. num.8. C. de milit. testam. Ex quibus in locis liberis, & ab omni tributo exemptis, prout est in Cãtabriæ Dominio & prouincijs adiacentibus, sequitur, quòd iustissimè & iuridice nobilitas hęc sanguinis in possessione & proprietate probari poterit, tã ex cõmuni Cãtabrorũ reputatione & fama, quã ex præcedẽtia, & cognitione nobiliũ, per præceden
107 tiã enim, vt sediũ † nominationis & si- 109
miliũ probatur possessoriũ & petitoriũ, quod quidẽ in ipsa datur præcedẽtia, vt sensit Bal. in.l. obseruare,§. antequã. ff. de offi. proconsul. dũ de quasi possessione ratione consuetudinis loquitur, sensit enim in hac materia præcedentiæ dari possessoriũ, & probari videtur in.c. licet causam, versi. honore. de probatio. & Bal. ibi notat singulariter, ꝙ pro honore cõpetit possessoriũ, & quãquã videatur restringere, vt ibi per eũ, tamẽ generaliter hoc refert, & sequitur Purpurat. in.l. 1. nu.93. ff. de iurisd. om. iud. Boeri. decisio.151. n.2. & in cõsuet. Bituri. pag 8. col.3. & Cassan. in cõsue. Burg. pag.426. vers. aduerte ad illud. & pulchre Barba. in.d.c. licet causam. Tiraq. de nobilit. c. 20. nu.57. ad quod respexit Suetonius, in Tiberio. c.10. vers. loco & quasi possessione vsurpati, & Corn. Tacit⁹ lib.3. vbi memorat Domitiũ Corbonem prætura functum de Sulla nobili iuuene, quæstũ esse apud senatum, quòd sibi inter spectacula gladiatorum loco non decessisset, & videtur alius bonus text. in cap.1. versic. consueuistis facere, vt lite pend. vbi Abb.3. not. num.8. testatur communiter Doct. cum Innocen. transire, vt ille tex. circa † honorem etiam procedit in possessorio: & vbi nullus actus possessorij dari posset, in proprietate nihil dubium, quin procedat, cum & ex legibus nostris Regijs id etiam statutum reperiamus. Et per consequens malè Cantabrorum nobilitatẽ apparet voluisse obscurare, & ei detrahere, & à cõmuni reputatione extorquere, Ioan. Garc. in.d.gl.7. nu. 23. constituẽdo aduersus eos regulã in cõtrarium, & aduersando communi eorũ æstimationi. Præsertim, cum ipse ibidem in num.24. consuetudinem loci prouinciarũ in probatione nobilitatis attendendam asserat, & consequenter, habito pro constãti in Cantabria, prout habetur, Cantabrum originarium nobilem reputandi, & in hoc originarium à non originario † distingui, sufficiet quo ad hoc probare originarium esse, vt nobilis id probans iudicetur, & pro tali habeatur, vt inferius dicemus. Ex quibus verba ab ipso Ioã. Garsia prolata aduersus Cantabros ad querelam & supplicationem dicti Dominij Cantabricẽsis se conquerentis PHILIPPO SECVNDO Hispaniarum Regi ac Domino nostro, quòd in dicto Commentario de nobilitate, dicta glosſ. 7. d. nu. 23. & alibi dictus Commentator detrahere voluerit antiquam Cantabrorum nobilitatem, ipsius Domini ac Regis nostri mandato, trigesimo die Ianuarij, anni. 1590. fuit expedita Regalis prouisio omnibus Regni iustitiæ ministris directa, vt ipsius virtute colligerent omnia volumina dicti Commentarij, vt sic collecta delerentur ab vnoquoque eorum volumine omnia verba & omnes versiculi contra nobilitatem dicti Dominij

minij prolata & impressa, quæ vt certius esset, quæ nam essent delenda, Decreto & testimonio fidedigno fuerunt designata manu Ioannis Gallo de Andrada Secretarij de çamora ex residentibus in Regio Consilio, quæ quidem Regia prouisio & testimonium dictam admemissa fuerũt in transsumpto manu publici tabellionis, vt in eo asserebatur, signato & vidi & legi, & fuit mihi missum. Infero itidem ex dictis ad determinationem illius difficilis quæstionis scilicet, an exteri à nostro Regno, si ad illud venerint, 110
gaudebunt nec nè nobilitate † Regni nostri, si in suo alio nobiles erant, & vt tales reputabantur, quam quæstionẽ vt difficilem Otalora, de nobilit. 2. p. cap. 5. examinat latè, & licet ibi teneat, quòd non, ex eo quòd non possint nostrarum legum actus probare, & quia exteri à Regno non sunt admittendi in eo ad officia & beneficia, tamen contrarium de iure verius esse existimo, & huius opinionis credo esse iustificatorias rationes illas ab ipso Otalora in contrarium adductas, nam cum leges expressérint exteros à Regno non esse admittendos ad officia & beneficia, manifestè intelligitur, ꝙ si leges non exclusissent eos, essent ad hæc admittẽdi, prout admittẽdos prohibitione simili non extante probaui. in.l. 14. n.8. tit.3. lib.1. suprà, cũque à legibus nostris exteri à suis nobilitatibus probãdis non sint excluſi, sequitur clarissimè nobilitates in Regno per exteros ab eo probari posse, & eis potiri, neque incapaces ad hoc esse, & sic plures exteros id probasse in nostro Regno, & in tales fuisse in tribunalibus & chancellarijs Regijs declaratos tã ex Genuensibus, quàm 111
Venetijs, & Cantabris † ipsis, nostris temporibus visum est, & id ex communi reputatione, quã diximus, probari potest, prout mihi fuit relatum fuisse factum, & hoc idem relatum fuit executoriam in proprietate obtentã fuisse ex sola hac reputatione cõmuni immemoriali ab alijs aliquibus Vallis de Mena, vbi esse notorium affirmatur nullam adesse distinctionem statuum nobilium, vel non nobiliũ, nisi ꝙ inter naturales dicti Vallis per immemorialem reputationẽ sui ipsius & ipsorum & antecessorum sunt nori nobiles, & ab origine eorum immemoriali ibidem existẽte, & in alijs multis itidem visum est, & Otalora, & Ioan. Garsia id in suis Commentarijs fatentur maximè in glo.7. num. 18. & 25. vbi numerat Domum de Vrquiçu, quæ est propè Villam del Horrieata vt si exmaiorum progenie & nobilitate maiorum ij exteri nobiles sunt in terris suis, & admissi sunt ad gubernacula Reip. cum nobilibus, exclusis plebeijs, nimirum quòd & in nostra Hispania nobiles reputẽtur, & vt tales habeantur, ita vt nostra Hispanorum nobilitate gaudeant, quantumuis actus positiuos à dictis legibus. 7. & 8. requisitos non probent, de quibus in terris suis nullus ab antiquo vsus aderat quia ab eis liberi erant, & pro hoc in. d. nu. 18. ipse Ioan. Garsia, Considerat. l. fi. titul. 1. part. 2. & voluit Otalo. vbi suprà. 3. part. c.8. num. 9. ij enim exteri nobiles fideles reperti sunt in fide semel data: Et sic inquit ibi ipse Ioann. Garsia, quod insistit pronunciarentur nobiles, fieret profecto, vt neq; Hispani viri posset nobiles pronunciari, quos, cum cõstet, à nobilibus procreatos esse, *Pero siempre vinieran en lugares libres y sin distinction, o si alguna distinction vno, fue vn officios y junta: pero no en pecheria, porque no la vno.* Nec dicendum est, *Que en España no sean tan hijos dalgo como los mismos Espalloles, los Colonas, &c.* Hæc sunt verba ipsius Ioann. Garsiæ, quæ sic retuli, vt videamus, quomodo sine aliquo scrupulo, exteros hos etiam si in locis liberis vixerint, si à maioribus suis sanguine nobilitati sunt, & ab Antiquo sic est compertum, & ex historijs sic reperimus, vt ipse ibidem testatur, nobilitate sua, viuentes in Hispania, gaudere sua nobilitate, sicut gaudent nobiles

Universidad de Deusto
Biblioteca

biles Hiſpani. Et probatur id ex.l.18.tit. 11.lib.2.ſuprà, vbi admittũtur exteri ad probandum nobilitatem ſuam, & cũ admittantur, omnino debet intelligi eſſe admiſſos, vt probationibus in locis ſuis vſitatis probent, non verò alienis ab eis, quia qui vult vnum, cenſetur velle & omne aliud, ſine quo illud vnum verificari non poteſt, & qui vult conſequens velle videtur & antecedens, ſine quo illud conſequens nõ verificaretur, ex tex.in.l. illud. ff. de acquir.hæred. & ex.l. cui iu- 113
riſdictio. ff. de iuriſd. omn. iud. & ſimilibus, neque obſtãt alia illius legis. 18. verba quæ ijs contrariari videbantur prima facie, quoniam procedunt quo ad faciendam probationẽ, non verò quo ad probationes ipſas, vt iam ſupradictum remanet, & conſequenter patet, quòd hæc opinio contra Otalorã cum Ioan. Garſia ſit tenenda, & quod iniuſtè, nunc huc, nunc illuc vacillando, Ioan. ipſum Garſiam in dict.glo.7. nu.23. Cantabrorum nobilitatem obſcurare voluiſſe, cum & in hiſtorijs Hiſpaniæ reperiamus Cantabros
112 ipſos ita eſſe † antiquos, quòd à Tubal nepote Noe ſint deſcendentes (de originarijs loquor, non verò de aduentitijs) & in armis & exercitijs militaribus ita verſatos, vt & à Romanis, qui totam Hiſpaniam debellarunt, ipſos Cantabriæ vicinos per multa temporum curricula non potuiſſe deuinci, ſed indomitos eos reliquiſſe tanquam feroces, & fortes debellatores, & defenſores ſui ipſorum & patriæ ſuæ, quod alij quam nobiles & diui- 114
tes, & in armis expertos non potuiſſent facere, ſicut ipſi tunc & poſt demonſtrarunt eſſe, & ſunt ſatiſque fideles Coronæ Caſtellæ, & ipſius Regi, ac eorum Domino. Et non multis ab hinc annis dum timeretur inuaſio à Francigenis ipſi reſtiterunt, & ſeparatos oſtenderũt pluſquã cum decẽ mille hominibus armatis, pro defenſione Coronæ Caſtellæ. Et quod magis miror, eſt de ipſo Oralora, dicta. 3. parte. capitul. 8. numer. 9. Dubium circa 115
hæc extitiſſe, cum & ipſe in. 2. part. ca. 5. num. 10. per totum eos defenderit, & ex dict.l.16. Fori Cantabricenſis ſic diſpoſitũ reperiatur, vt eorũ nobilitates vbiq; locorum tam extra, quàm intra Cantabriam obſeruentur, quibus ſic præhabitis pro introductione huius quintæ quæſtionis, & partis finalis noſtri epilogi, deueniendo ad modos probandi nobilitatẽ, & quomodo probetur. Dico primo, probari ex antiquitate, nã vt inquit Quin
tilianus, Dignitatem † dat Antiquitas. Et apud Liuium libro. 7. legati Campani, neque hercule (inquiunt) quòd Samnites priores amici, ſocijque vobis facti ſunt ad id valere, arbitror nẽnos in amicitiam ſuſcipiamur, ſed vt vetuſtate & gradu honoris nos præſtent: & ſic ordo temporis inducit prælationem in honoribus, ſi tractetur de iam ordinatis inuicem præponẽdis, vt inquit Deci. in cap. Auaritiæ. num. 7. de præbend. & probatur ex tex. in.l.1. verſic. quis enim in vno eodemque genere dignitatis prior eſſe debuerit niſi qui prior meruit dignitatẽ. C. de Conſuli. libr. 12. & ſic inquit Gregor. Euang. Homil. 3. ferrur (inquit) apud veteres mos fuiſſe, vt quiſquis Conſul exiſteret iuxta ordinem temporis honoris ſui locũ teneret, & in.l.1. verſic. eum locũ volumus eſſe potiorẽ. & in.l.2. verſ. ſit igitur ſedes prior ante proiectis. C. de præfect. præto. lib. 12. & in ea. 1. verſi. prior, & maior habeatur. de maior. & obed. & in cap. fin. 17. diſtin. vbi glo. hoc
generale eſſe dicit, quòd qui prius † dignitatem acceperũt, præferẽdi ſint alijs. Ex quo quotidie prius Doctoratus præfertur ijs, qui poſt eum doctorati ſunt, vt per glo. in.l. cum quid. ff. ſi cert. petat. & ex alijs relatis per Caſſaneum in Catalogo glor. mun. 10. part. Conſider. 29. & ex pluribus de Antiquitate dictis per Roman. in.l. ſi vero. §. de viro. fallent. 53. ff. ſolut. matrim. & Rebuf. in Tract. de nomina. quæſt. 21. & ex quinquaginta priuilegijs & prerogatiuis Atiquitati † conceſsis &

ceſsis & congeſtis per Cœpol. in Tract. do Imperatore milit. de leg. in cap. Bartolomæus Colonus. nu.4. cum ſequentib' volum. 16. Tract. Diuerſorum Doctorũ: Cumque Antiquitati quã plura ſint priuilegia attributa, nimirum ſi in nobilitate probanda Antiquitati ſiãdum ſit: quæ quidem antiqua nobilitas cauſatur ex vſu tanti temporis, cuius initij memoria
116 † hominum non extat in contrarium, cum hoc tempus habeat vim tituli iuſtitiæ priuilegij ac veritatis, vt per Barb. cõ ſil. 9. col. 1. volu. 1. & per Caſſan. in Catalogo glor. mun. 8. part. conſid. 20. vbi inquit, quòd ex hoc nobilitas in antiquitate laudatur, quoniam in eis antiqua fuit virtus, & ex antiquitate generis quis eſt iudicandus nobilis, nam nobilitas attribuitur Antiquitati, per notata in.l. ſtemmata. ff. de gradibus. & ideo quo anti-
117 quior † quis eſt, eò maior eſt & nobilior, id eſt, quo longius procedit, eò magis augetur, vt ex pluribus legibus probat Tiraquel. de nobilit. cap. 19. nume. 1. cum ſequentib. & ex.l. 8. dict. tit. 11. lib. 2. ſuprà probatur, vt iam ſupra dictum eſt, omnis enim immemorialis dat poſsidenti ius
118 pleniſsimũ ex fortiori cauſa, quæ excogitari † poſsit, Deci. in.l. traditionibus. nu. 11. C. de pact. & habet vim conceſsionis expreſsè ab eo, qui dare poterat, ſecundũ Bald. conſil. 257. lib. 2. & in antiquis omne veroſimile habetur pro veritate, ſecũdum eund. Bald. conſil. 433. in fin. lib. 1. latiſsimè Aymon in Tract. de Antiqui. tempor. parte. 1. an fama faciat fidem, & §. viſa in hac prima, cum. §. ſequente. & quòd poteſt obtineri ex vero titulo, illud etiam obtinetur ex ſola immemoriali, quæ præſupponit titulum vndequaque legitimum, vt in terminis nobilitatis fatetur ipſe Ioan. Garſia, glo. 35. n. 36. poſt Rolandum conſil. 89. nu. 3. lib. 2. Ex quibus de iure communi non aliter poterat
119 † probari nobilitas quàm immemoriali poſſeſsione, vt notabant Bartol. Plat. & alij. l. 1. C. de dignit. libr. 12. à quibus accipiunt & tradunt Ripa, Reſponſ. 183. Allobrogum, & Roman. ſingu. 293. nunquid vſus, & ibi additio Tiraq. & Couarru. relati per Ioan. Garſia in dict. gloſ. 12. n. 1. qui licet ibidem aſſerat per Doctores de iure cõmuni non declarari, an in tali immemoriali poſſeſsione, aut præſcriptione requireretur, necne probatio patris, aui, aut proaui, nihil hoc erat neceſſe declarari, neq; requirebatur probari ſpecifice, neq; minus hodie videtur neceſſariũ, ſaltim quo ad poſitiuorũ actuũ probationem, cũ & hodie etiam immemorialis procedat poſſeſsio in ijs, ſicut in alijs, vt ipſemet Garſia in ea gloſ. 12. teſtatur, maximè in nu. 53. & probatur ex dicta. l. 7. titu. 11. lib. 2. ſuprà, in primo eius caſu de immemoriali diſponente, iuncta dict. l. 8. eiuſdem tituli & libri, in col. 2. ibi, *Y como ellos ſon tenudos de prebar de tiempo immemorial, o alomenos de padre y abuelo*, ponderando diſiunctiuam illam, ſ, quæ diſiungit verba, & diſiungit ſenſum, ita vt immemorialis ſufficiat, & in ea probatio actuum poſitiuorum patris & aui nõ requiratur, aliter enim nihil verſiculus ille, *O alomenos de padre y abuelo*, & diſiunctiua nihil operarentur, quæ tantum ibidem hos actus requirit poſitiuos probari in litigatore, & eius patre & auo cũ de minori, quàm immemoriali tempore probandum eſt. Item & quia ſi immemorialis hæc vim tituli habet, & veritatis & iuſtitiæ, vt dictum eſt, & in dict. gl. 12. num. 55. cum ſequentibus idem Garſia fatetur, non eſt neceſſe diſtinctim & ſpecificè, neque per actus poſitiuos probare de patre & auo, ſed ſufficit probare qualiter antiquitus maiores eius à tempore immemoriali fuerunt nobiles & cogniti vt tales, dũ tamen teſtes deponant cum alijs requiſitis immemorialis probãdæ, vt & in progreſſu dicemus, de quibus requiſitis & per Otaloram dicta. 3. par. c. 8. num. 1. & .5. vnius tamen probare à tempore immemoriali poſſeſsionem (vltra q non poteſt) non ſufficiet,

nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam (quemadmodum trito Adagio fertur) vna hirundo non facit ver, ita non intelligitur de nobili genere, nisi qui probauerit † id à maioribus habuisse, secun
120 dum Bal. relatum per Tiraquel. de nobilit. cap. 19. num. 5. & quia si in hac immemoriali essent actus positiui probãdi frustra dictæ leges. 7. & .8. de immemoriali disponerent, cum quoties actus positiui probandi sunt & probantur, minorem probationem leges illæ requirunt, quasi tunc distinguatur ab immemoriali in hoc, & sic in immemoriali cõsuetudine
121 nõ est † necesse actus probare, vt inquit Oldral. consil. 244. nu. 13. Itidemque nõ requiritur in tali immemoriali probari scientiã & patientiam Principis, vel officialium suorũ, quoniam licet sit diuersitas inter Doctores, an requiratur probatio scientiæ, & patientiæ Regis in probãda immemoriali, magis tamen communis & verior est opinio, quòd non requi
122 ritur, † vt dixi in. l. 1. tit. 15. lib. 4. supra, & post nouissimè asserit Gutierez in suis Practi. quæst. lib. 1. quæst. 85. & sequũtur plures relati per Tiraq. de nobilit. ca. 14. num. 4. quicquid contra communem in hac materia voluerit Ioan. Garsia, dict. glo. 7. num. 7. versic. & licet, cõtra quem cum cõmuni ita tenebat Cralora. 3. par. cap. 7. nu. 21. vbi quòd sufficit scientia cõ- 123
munitatis, hoc est, *De los concejos*, Debet tamen talis immemorialis probari iuxta dispositionem legis. 41. Tauri, quæ est 1. titu. 7. lib. 5. supra, vt inquit vbi supra Gutierrez, & voluit Ioan. Garsi dict. glos. 12. nu. 1. & licet ibi num. 2. & .3. asserat, q ex. l. 2. tit. 21. par. 2. requirebatur probari Actus positiuos Patris Aui & Proaui, etiã in immemoriali, mihi lex illa nihil de actibus positiuis probat, neque disponit, neque eos explicuit, neque de forma probandi nobilitatem tractauit, sed tantum disposuit, ex quibus hominibus milites sint eligendi. Imo si bene consideretur lex hæc Partitæ pro supradictis facit, nam cum ibi non distinctim, sed genera- 124
liter loquuta est, manifestè colligitur ibi dem, in immemoriali sufficere in genere nobilitate proauorum, & maiorum probare, neque actus positiuos requiri, cum enim lex nõ distinguit, neq; nos distinguere debemus, & non est censendum legem illam Partitæ velle ius commune corrigere, sed potius cum eo concordare, prout cõcordat & nõ corrigit, neque corrigitur, vt tandẽ ipsemet Ioan. Garsia fatetur, in dicta glo. 12. nu. 8. Imò & quòd fortius est quod dict. l. 8. dict. titu. 11. lib. 2. suprà in prima eius dispositione, sub versiculo, *Y por ella mandamos y ordenamos*. hoc itidem approbat & immemorialem hanc probationem tam quo ad possessionem, quam quo ad proprietatem renouãdo confirmat, vt ex ea clarissimè patet, dum se retulit ad leges & pragmaticas Regias, quæ sub. l. 7. præcedente in eõd. tit. 11. & lib. 2. suprà continentur in prima eius dispositione, dum de immemoriali mentionem lex hæc. 7. fecit, vbi de proprietate tãtum loquuta est, nõ vero cum loquitur de viginti annorum probatione, nam in hac de possessione solummodo loquitur: nam cum disponit quo ad possessionis principaliter intentatæ probationem, vel in simul cum petitorio, eo tamen suspenso, prosequendo possessorium, lex illa. 8. † loquatur, in secũda eius dispositione, & itidem in tertia parte, in versicu. *Y otrosi, si alguno dixere*, & in versicul. *Pero si el abuelo*. Minorem lex illa requirit probationem, scilicet, temporis. 20. annorum cõtinui cum litigantis, Patris ac Aui, exemptione & libertate, vel per famam & de auditu, si res est antiqua, & in hoc lex illa. 8. est declaratoria dispositionum iuris communis, & dictæ legis. 7. ad quam lex illa. 8. se refert, idque clarius ex supplicatione, & procemio dict. l. 8. colligitur, in primo enim casu, quem lex hæc. 8. constituit in dicto versicu. *Y por ella ordenamos y mandamos*. dum de proprietate loquitur, confir
mat. l. † præcedẽrem, dum de immemoriali

riali disposuit dicendo, *Nuestra merced y* 126
voluntad es, que todos los hijos Dalgo que son hijos Dalgo de padre y abuelo, que estuuierẽ en possession de hidalguia de tanto tiempo aca que memoria de hombres no es en contrario. In ijs enim verbis lex hæc. 7. de proprietate loquitur, vt vides, tum quia immemorialem requirit, quæ titulum præbet, tum etiam quia loquitur per verbum, *Son*. Latinè, Sum es fui, quod quidem denotat pro-
125 prietatem †, vt per Oralora de nobilit. 3. part. cap. 4. num. 2. pag. 95. & ead. 3. part. cap. 6. num. 3. pag. 106. & ead. 3. par. ca. 9. num. 6. & .2. partis. 3. partis. princ. cap. 10. num. 2. pag. 227. in verbis autem sequentibus. dum illa. l. 7. dicit: *Y de veynte años aca, nunca pecharon*, nè videretur ad proximè præcedentia se cõtrariari, dum de immemoriali loquuta fuit subscriptio in margine eius apposita, imo verius 127
Rex ipse, qui Compilationem hanc Regiam approbauit, & confirmauit in omnibus, cum ipse dicat in procemio Codicis: Omnia nostra faciamus, quibus autoritatem nostram impartimur, inquit subscriptio illa marginalis, *Esta en lo que dispone de los veynte años, se ha de entender en el juyzio de la possession, por la ley siguiente*: Ita vt ij viginti anni quoad possessionem considerandi sint, de qua possessione lex 8. sequens loquuta est in dicto versiculo, *Y otrosi, si alguno*, ita vt possessio túc reguletur, & probetur viginti annis cum alijs tunc requisitis in ipsa. l. 8. in eo versic. *Y otrosi, si alguno*, cum sequente versicu- 128
lo, *Pero si*, neque tunc quo ad possessionem tantum necessaria sit immemorialis probatio, si pars litigans non vult de immemoriali & proprietate probare, vt dixit Ioann. Garsia, dict. glos. 12. num. 9. versic. secundo lex nostra, & hic est verus genuinus & literalis intellectus harum legum, & dictæ subscriptionis marginalis dictæ. l. 7. & hoc est quod docte licèt obscurè dixit Couar. lib. 1. Varia. cap. 16. num. 10. in propositum harum legum Regiarum, quòd ex earum dispositione
minor † probatio requiritur in possessione nobilitatis probanda, quam in proprietate: Et ideo cauẽdũ censeo à Ioan. Garsia in dict. glo. 7. nu. 16. versic. secundo ad idem. & glo. 12. nu. 7. ad medium, qui iniustè de errore notauit subscriptionem illam marginalem dictæ. l. 7. cum ipse Ioan. Garsia errauerit in hoc, nam doctissimè & verissimè loquutus est Cõpilator in illa marginali subscriptione dictæ. l. 7. & ex declarante lege. 8. declaratam dixit. l. 7. præcedentem: Et assumptum, quod in illa glos. 12. num. 6. & ex dicta marginali subscriptione voluit colligere ipse Ioan. Garsia, scilicet quòd illa subscriptione marginali attenta essent necessarij actus positiui in immemoriali est diuinatiuum, quia subscriptio illa hoc non vult, sed potius contrarium, cũ versiculum illum. l. 7. † *Es nuestra merced* 129
que todos los hidalgos que son hijos Dalgo de padre y abuelo, que estuuieren en possession de hidalguia de tanto tiempo aca, que memoria de hombres no es en contrario. In immemoriali tantum intelligat possessione proprietatem in se continente, & ex immemoriali probata resultante, in qua vt dictum remanet actus positiui non requiruntur, ex dict. l. 8. versicul. *Y por ella mandamos*, versiculum autem sequentem dictæ. l. 7. ibi, *Y de veynte años*, vbi de actibus positiuis loquitur, de possessione tantum intelligit, quæ nullam habet proprietatis mixturam, de qua possessione loquitur
l. 8. versiculo. † *Y otrosi, si alguno*. ad quam subscriptio illa marginalis dictæ legis. 7. se refert, & consequenter assumptum illud Ioannis Garsiç, est diuinatiuum, & præter imò & contra intentionem dictæ subscriptionis, & ideò nullo modo sequendum neque tenendum, & miror de Ioan. Garsia, qui cum se scientificum & practicum in causis nobilitatis demonstrare voluerit, ita in intellectu dictarum legum. 7. & .8. tit. 11. lib. 2. supra subscriptorem dictæ. l. 7. in dicta subscriptione errasse asseruerit, cum do

ctissimè

Universidad de Deusto
Biblioteca

diſsimè vt diximus ſubſcriptor ibidem procellerit, & ſic cõfirmatione Regia in principio huius Recopilationis appoſita approbata eſt dicta ſubſcriptio marginalis, imo & voto Senatorum ſacri ſupremique Conſilij id actum cenſeo, cum ibidem dubia conſulerentur à Copilatore tempore quo in ordinem Copilatio hæc Regia colligebatur. Ex quibus aliqua notanda infero. Primo (vt eſt Inſtituta, & incepta reuertamur) infertur, quòd nec hodie in immemoriali nobi-
129 litatis probatione actus poſitiui † requiruntur ad eius eſſentiam, prout & ipſe Ioann. Garſia, dixit & voluit in dict. gloſ. 12. num. 7. cum aſſumptum dictum per eumilli ſubcriptioni marginali atributum non ſequatur, quicquid in principio illius gloſſ. 12. aliud voluerit, prout ſupra diximus, & per conſequens hæc de antiquitate probatio vera ſit & ſequenda, tam de iure communi & Partitarum, quàm ex noſtris pragmaticis & legibus Regijs. Secundo infero, quòd cauſa quare hodie data executoria in poſſeſsione, fiſcus vel alius non reddit, neque intenta-
130 tat iudiciũ proprietatis eſt, † quia quaſi ſemper in ſimul cum poſſeſsione viginti annorum continuorum litigantis patris & aui ſui cum actibus poſitiuis, allegatur etiam & probatur immemorialis, & ea probata fiſcus non habet quid probare, cum debeat aſſumere in tali caſu partes actoris, & adſit contra eum dicta probatio in executoria illa contenta & cum eo litigata & expedita, ideò mirum non eſt, ſi fiſcus vel alius poſt iudicium proprietatis non proſequantur, prout & voluit Garſia, in dict. gloſ. 12. num. 9. &
131 ſic dict. l. 8. in verſic. *Pero ſi el abuelo.* † voluit decidere, nam quamuis verſiculus hic ad duos caſus præcedentes iam conſideratos referatur, prout neceſſario refendus eſt, vt inquit ipſemet Garſia in in ea. glo. 12. num. 10. verſic. addit tertio ita tandem relatio facienda eſt, vt referamus ſingula ſingulis, hoc modo, ſcilicet, vt in primo caſu dictæ. l. 8. poſito in verſic. *Y por ella mandamos.* vbi agitur cum proprietas & poſſeſsio inſimul intentantur, vel de immemoriali probatur intentata etiam tantũ poſſeſsione, ſi in hoc primo caſu ob tẽporis diuturnitatem & antiquitatẽ nõ poteſt per teſtes de viſu probari de nobilitate aui, ſufficiat tũc etiam quo ad proprietatẽ per teſtes de auditu & de fama deponentes id probari: Sed cum verſiculus ille, *Pero ſi el abuelo*, dictæ legis. 8. referendus fuerit ad ſecundum caſum, in verſic. *Y otroſi*, in eadem. l. 8. conſtitutum in quo de poſſeſsione tantum tractatur, tunc itidem ſi de auo probare litigans non poteſt per teſtes de viſu, ob antiquitatem, ſufficit & tunc de eo probare per teſtes de auditu, & per famam, & ſic referendo ſingula ſingulis, prout Doctores ſæpiſsime faciunt & fie-
132 ri debet, & legiſlator vult †, & fecit gloſ. idoneus. in. l. idemque. ff. pro ſocio. verſiculus ille, *Pero ſi*, dictæ. l. 8. nihil contrarietatis continet ad verſiculos præcedentes, neque ad ſupra per nos dicta, & voluit ſic Ioann. Garſia, in dict. num. 10. & hac de cauſa, quoties proprietas tantum modo eſt probanda debet probari immemorialis, ſecundum formam dictæ. l. 1. titu. 7. lib. 5. ſupra, ſed ſi cum proprietate poſſeſsio intentaretur, tunc quamuis immemorialis non ſit ſufficienter pro-
133 bata, ſi poſſeſsio ſatis probata † appareat, ſecundum formam dicti verſiculi, *Y otroſi*, dict. l. 8. tunc ſuper poſſeſsione pronuntiabitur, prout pronuntiari ſolet reſeruata proprietate, vt & voluit, Garſia, in dict. gloſſ. 12. num. 10. in princi. Tertio infero, quòd cum ex dictis iuribus ex dicta probatione immemoriali probetur poſſeſsio & proprietas nobilitatis, neq; per dict. l. 8. id excludatur, ſed potius confirmetur, vt dictum eſt, infero inquam, & in quibuſlibet locis, & præmaximè in liberis poterit probari nobilitas
134 † hæc ex dicta poſſeſsione immemoriali litigantis & ſuorũ patris & aui & aliorum

rum maiorum ex parte patris, articulando immemorialẽ hãc, ſecundũ quod in 137 d. l. 1. diſponitur, & notatur. c. 1. de præſcriptio. in. 6. & conſequẽter deducitur, quod cũ Cantabrorũ lingua ſit antiquiſsima, vt apparet ex generali Hiſpaniæ Hiſtoria & Chronica, & Latius in Compẽdio eius à Zamalloa, in lib. 1. c. 9. pag. 138 23. colligitur, quòd lingua Catabriæ fuit
134 Hiſpaniæ † prima, quæ & nunc abſque alterius linguæ immixtione ſeruatur, vt & nouiſsimè aſſerit Mariana, in ſua Hiſpaniæ generali Hiſtoria lib. 1. c. 5. & quòd fuit vna de linguis diuiſis in ædificatione turris Babel per Nemrot ædificatæ poſt mundi diluuiũ, vt ibi per eũdem Zamalloa. & iterũ in lib. 4. pag. 90. cũ ſequent. & eo. lib. 4. c. 8. pag. 99. quæ quidem lingua fuit Patriarchæ Tubal filij Iaphet, & nepotis Noe, vt iam dictum remanet, & hæc, ſecundum eundem Zamalloa, dict. pag. 90. vocatur *Lengua Vaſcongada*, qua in maiori parte Cãtabriæ vtitur, qui quidẽ Tubal in mõtes illos & partes † Can-
135 tabriæ deuenit, & ibidem primos Hiſpaniæ habitatores reliquit, vt inquit ipſe Zamalloa, in lib. 4. c. 1. pag. 85. vbi aſſerit reliquiſſe ædificia, quæ nunc vocantur *Caſerias y ſolares*, vt & fatetur ſolaria adeſſe, Ioan. Garſia, vbi ſuprà, gloſ. 18. nu. 34. & 35. ſibi cõtrariãdo alijs ab eo dictis de Cantabris, & in fol. 86. affirmat ipſe Zamalloa, reliquiſſe ibidem Tubal & ſocios eius nomina terræ montibus & flumini- 139 bus impoſita, quę in terris Armeniæ, vnde venerant, impoſita erãt, & reperiebãtur, & quãuis tempore Octauij Auguſti Cæſaris paulò a nre Aduentũ Chriſti fue
136 rit † per ipſum Auguſtum inuaſa vi & armis Cãtabria ipſa, ſecũdum hiſtoriographos, & Pala. Rub. de Iuſta reten. Reg. Nauar. §. 3. adhuc tamẽ multi remãſerũt 140 Cantabri ex primis habitatoribus deſcẽdentes, qui ſedato Bello ibidẽ, & nõ extraneas regiones credendũ eſt habitaſſe, 141 nã ſua patria vnicuique chariſsima eſt, & ſemper fuit, & cũ nomen primæuũ, & lingua primæua ſemper durauerint, durãt etiã prærogatiuæ & diſpoſitiones † etiã ſi forma perẽpta ſit, vt per Brunũ, in tract. de interitu. glo. 35. verſ. 10. & fol. 36. verſic. 6. & in tract. de mutatio. fol. 67. verſi. vndecima concluſio, & cũ duret nomen quantũuis ſit alteri regno vnitum durat
138 prærogatiua † & priuilegiũ, ex Alex. conſil. 114. nu. 19. lib. 4. et Crauета, de Antiqui. temp. 4. par. nu. 27. verſ. ſed aduerte, et Mandoſ. in Regu. Chancellariæ. 12. de reuo. vnio. q. 1. et pulchre Ange. cõſ. 247. verſ. et eius opinio. et Soci. Iunior. conſi. 28. nu. 21. et ſeq. libr. 4. et glo. *De termino.* l. 7. tit. 20. p. 3. et faciunt dicta per Auend. c. 4. præto. nu. 6. verſ. dixi autẽ. cum ſeq. lib. 1. et ſic ex hiſtoria generali Hiſpaniæ. lib. 4. c. 3. apparet Cãtabros fuiſſe multo antequã Aſturos, vt per Zamalloã Gariuai, vbi ſuprà, lib. 4. c. 5. pag. 93. et conſequenter Cantabrorũ nobilitatẽ ab antiquiſsimo tempore proceſsiſſe, et ſemper obſeruatã fuiſſe, et poſſe ex hac antiquitate probari nobilitatẽ eorũ, tam in poſſeſsione quam in proprietate, tam dũ in terris ſuis exiſtũt, quã in noſtris, probãdo antiquã eorum et ſuorũ originem, ita vt merito de ipſis originarijs vulgari prouerbio vſum eſt, Cantaber ergo nobilis, et ſic Cantabros de *Vizcaya y Guipuzcoa*, vocat *Hidalgos* Otalora, de nobilit. 3. par. c. 6. num. 7. Ex quo. l. fin. titu. 1. par. 2. inquit, Catanos et Valuaſores Italiæ nationes, qui *Infanzones* † vocantur in Hiſpania eſſe nobiliſsimos, et poſt dominos de titulo gradatim hos ſequi, vt apparet ex dicta. l. fin. tit. 1. part. 2. iunctis. l. 11. & 12. illiuſmet tituli & partitæ. & l. 10. titu. 25. part. 4. Sanctus Thomas, libro. 3. de Regimi. Princ. cap. fin. vbi declarat qui ſint ij, & eo relato. gloſſ. in dicta. l. fin. & horum infanzonum † in Cantabria adſunt multi, & ij infanzones ex ſolo iſto titulo Infanzoniæ vbique & præmaximè in Cantabria fundatam † habent intentionem ſuam nobilitatis, ſicut Catani & Valuaſores in Italia ex dictis legibus Partitarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tarum,& cum origò istius infanzonazgo & principiũ eius difficulter reperiatur, & nõ appareat,debet in dubio referri ad causam vetustiorem.l. in finalibus. ff. finium regund.§.singulorum.Instit.de rerum diuis.Alberic. l. 2. §. denique ex ijs. col. 1.versi.præterea si dubiũ. ff.de orig. iur.Fab.§. 2. col.4.Instit.de actio. Alciat. consil.32.num.5.lib.5.in nouis,cumque ad vetustiorem causam referri debeat, 142 in Gothorum regum ætatem initium† habuisse dicendum est, quia omnis immemorialis supponit quid infinitum, à qua nullum tempus finitum potest de- 143 duci,† secundum Oldrad.consilio.254. num.18. retrocedendo igitur ita inuesti gari potest initium horum infanzonum, quo etiam retrogrado argumẽto vtitur Ioan.Garsia,de expensis.cap.9. num.99. & de nobilit.glos.6.numer.13. quia vbi alia nõ apparet rituli huius origo, debet omnino huic causæ applicari, vt quæ illam potuit præcedere.l.qui non militabat.§.Lucio. ff. de hæredibus instituendis. & ibi Barto. etiam ex interuallo, Angel. & Roma.l. si quis cum aliter. ff. de verbor. oblig.Barba.consil.12.num.11.lib.1.per 144 glos.l.1.ff.de iudi.& ex fori *juzgo*,† lege id etiam decerpitur,in qua dicitur: *Essablecido es, que si algun home dixere que es hidalgo y no es creydo, y promete juradores, no deue dar rico home que tiene la honor, ni al merino, ni* 148 *a ningun bayle del Rey, mas deue dar por juradores que sean caualleros infanzones, señores de collazos que sean parientes de infanzon, y no deue dar a ninguno otro, saluo el Rey: porque ninguno otro puede firmar su infanzonia, si no es el Rey, y el infanzon prouando su infanzonia, como dicho es, deue se la firmar el Rey con buena carta, &c.* Ex qua lege deducitur primo grãdis antiquitas nobilitatis per viam infanzoniæ. Secundò,quòd soli Regi competebat'eius declaratio lite conclusa. Tertiò, quòd dabatur & aderat infanzonia sine vassallis, idque deducitur ex ipsamet lege,nam si ille,de cuius infanzonia litiga- 149 batur, esset dominus vassallorum, nihil lex hæc meminisset, *De su pecho, o collazo,* eo quòd vassallos habere de se nobilitatem inducit inter† eos, secundum Guido.Papæ,decisione.385.& Cassane,consilio. 64. & ex iurisdictione & administratione,quam habent domini vassallorum adquiritur† dignitas publica, vt in Authentic. const. quæ de digni. §. generaliter, iuncta gloss.collat.6.Archid.c.1. de consuetud.in.6.Tiraquel.de nobilita. capit.28.nu.2.Burgos de Paz,in Procem. legum Tauri.num.89.Molin.de primogen.libro.1.cap.13.numer.5.Marien.l.1. glo.1.num.17.titu.7.lib.5.Recopil.quòd si in simul detur Principis inuestitura, & per viam varoniæ eò ipso† fit nobilis in omnibus partibus, secundum Tiraquel. de nobilit.c.7.Auen.c.14.prætor.nu.31. lib.2.Guido.Papæ,decisio.386.& est.l.1. & ibi glos.titul.25. part.4. sed si dicta lex Fori *juzgo*, de ijs infanzonibus vassallos habentibus loqueretur, fatuum esset de ijs dubitare, neque lex illa loqueretur *De su pecho*, Ergo omnino fatendum est legem hanc de non habentibus vassallos loqui. Quarto & vltimo deducitur ex dicta.l. Fori, *juzgo*, quòd nobilis Hispanè *Hidalog*,etiam vocabatur *infanzon*.Et hãc infanzonum nobilitatem à nulla alia causa processisse credo, quàm à gestis militaribus, nam vt in annotationibus quibusdam vidi scriptum in lingua Tudesca, vel Gothica, *Infanzon*, *significa*† *la profession,gajes,y honra militar*, & ob hoc credendum est abaliquo Rege Gothorum hoc nomen fuisse impositum hominibus vltra alios in arte militari signatos, & maiorem honorem & præeminentiam voluisse his infanzonibus præbere, quàm simplici nobili: q; si ita est, quibus quæso hic maior honos potuit præstari, quàm infanzonibus Cãtabris antiquissimis, & in arte militari semper versatis, de quib⁹ & in quodam onomasticon propriorum nominum, & de omni alia gente Vizcagina reperi scriptũ:† Cãtabri Hispaniæ Tarraconẽsis populi sunt Asturibus finitimi, à quibus proximus Oceanus Cantabricus

tabricus appellatur.Hi esseri sunt,& nullam vitam sine armis esse existimant.Silius Italicus cantabat,Ante omneis hyemisque,æstusque famisque,Inuictus,Palmãque, ex omni ferre labore:Nec vitam sine Marte pati, quippe omnis in armis, Lucis causa sita est,damnatũ viuere paci. Memoriæque proditum est, Cantabros solitos canere, prænalitiè suffixos eru 152 ei ab hostibus.Tantus enim eorũ semper fuit armorum vsus,& amor,ac exercitiũ ab antiquissimis temporibus vsque nũc: cui eulogio cõsonat id, quod Lucius Florus libr.4.c.vltimo, in hæc verba de hac natione refert & scriptum reliquit: Sub occasu pacata ferè omnis erat Hispania, nisi quam Pirenæi desinẽtis scopulis, inhærentem citerior alucebat Oceanus. Hinc duæ validissimæ gentes, Cantabri & Astures immunes imperij fines agitabant.Cantabrorum & peior & altior,& magis pertinax in rebellando animus fuit. Qui non contenti libertatem suam 153 defendere, proximis etiam imperitare tentabant. Vacceosque & Curgonios,& Aurigones crebris incursionibus fatigabant. In hoc igitur quia vehementius agere nuntiabatur, nõ mandata expeditio, sed sumpta est. Quod si hæc ita fuerunt, nimirum si nobiles communiter tales Cantabri originarij reputentur,nam militia & militaria exercitia plurimum 150 nobilitãt,† vt apparet ex Tiraq.de nobilit. ca.9. Adeò vt sint qui affirment,quod 151 statim quòd vnus est,miles efficitur,† & est nobilis,secundũ Abb. Anchar. Anto. & Doct.in cap.eò libentius, de seruis nõ ordin. Bart.in.l.2.§.in filijs.ff. de decur. Guido Papæ,decis.288.Salice.l.1.q.5.C. de iur. & fact.ignor. & faciunt dicta per Alciat.de Duello.cap.30.&.34. & sic viri nobilissimi in historijs & chronicis reperiẽtur ex eis fortes & debellatores, tam in pristinis temporibus, quam in hodiernis,& insignijs ordinum militarium nostri regni insignitis, & quãuis non videamus eos cruciferos insigni S. Ioannis 154 de Rodas non est ob hoc q; ibidẽ desint qui possint talibus insignijs insigniri,sed quia in dominio hoc Cantabricensi non adsunt cõmendæ,prout adsunt in alijs regnis & dominijs, in quibus insignia hæc dãtur:Cãtabricaque regio semper in maxima fuit æstimatione habita, & quãuis tempore Regis Roderici vltimi Gothorum Hispania fuit à Mauris ingressa,† in partibus tamẽ illis Asturiæ & Cãtabriæ montibus adiacentibus se se contulerũt, non solum vicini, sed & exteri ibidẽ cõfugientes cum Infante Pelagio,vt inquit Otalora, de nobilit.2.part.c.4 nu.2. per totum, ex Petro Antonio de Beurer sacræ Theologiæ Magistro,& in humanis literis & Hispaniæ gestis valde docto, & vt Paulus Cortesius inquit de Cardinalatu.libro.1.singulorum autem nobilitas est, quæ non modo à familiæ splendore, sed etiam ab excellentium agnatorum multitudine dimanant: Et sic Mediolani † sunt certæ familiæ nobiles ex consuetudine prescripta,secundum Otalor. vbi suprà.3.par.c.6.n.7.vers.item alia ratione,& in Hispania, vt per eundem.2.par. c.4.n.9.&.10.& in alijs locis,vt per Ioan. Gars.d.glo.7.nu.18.vers.& ita re ipsa,vbi & in nu.19.alia prosequitur: & sic nullo modo Cantabri, & quilibet etiã exterus ab Hispania excludi possunt à nobilitate probanda, tam in possessione, quam in proprietate per immemorialem ipsorũ & suorum ab antiquo possessionẽ.Quarto infero generale assumptũ,& generalẽ propositionẽ Ioan.Garsiæ, in.d.gl.12.n. 13.14.&.15.& prius in.n.8.in prin. dictis indistincte,& reprobãdo subscriptionẽ illam marginalẽ.d.l.7.tit.11.lib.2.supra,q; hodie ex tex.ibi.& ex.l.8.sequẽte, in causis nobilitatis ad probãdam immemorialẽ non requiri probari.40.annorũ spatiũ,sed.20.sufficere,in correctionem l.1.tit.7.lib.5.Recopi. Hoc enim assumptũ,& hanc propositionẽ ita generaliter assertam non esse verã, neque tenendã, † quia est contra primum versiculum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta l.8.ibi. Y *por ella mandamos*. nam lex hæc nõ dicit hoc, neque probat, nec minus dicta l.7. ibidẽ enim dũ de.20. memi nit annis, loquitur quo ad poſſeſsionem tantum, vt dictum eſt, per actus poſitiuos probandam, nullo in mixto proprietatis ſigno: non verò vbi immiſcenda eſt proprietas, ſprout ex immemoriali immiſce tur, quæ cauſat titulũ: Et ſic teneo, quod neque in cauſis nobilitatis, cũ de immemoriali probanda agitur, ſufficiat hodie 20. annorum ſpatium, etiam ſi per regnicolas eſſet hæc probatio faciẽda, ſed om
155 nino ſit immemorialis † probanda, ſecũ dũ quod in.d.l.1.tit.7.lib.5. ſuprà diſponitur, quę neque quo ad hoc cẽſetur cor recta, ſed in ſuo eſſe remanere, & itidem minus quo ad exteros à regno, vel quo ad viuentes in locis liberis, & conſequen ter vbi litigator proponit immemorialẽ ad hoc, vt ex ea obtineat in proprietate eſt probanda cum omnibus qualitatibus dict. l.1. & hoc eſt generaliter verum, &
157 dictæ leges.7.&.8. nõ probant aliud, ſed hunc ſecundũ intellectum per me ſuprà ad eas aſsignatum, licet ſi actus poſitiui probarentur, etiam ſi immemorialis nõ rectè probaretur, ſufficeret quo ad poſſeſsionem tantũ, vt alibi dictũ remaneat, cum & tunc.20. ſufficiant anni, limitatur tamen hoc, vt nõ procedat, quoties probatio immemorialis eſt faciẽda, & vult litigator eam facere, ſecundũ terminos
158 dictarũ legum.7.&.8. per actus etiam po ſitiuos ſuos, & aui, & quia ab antiquo mortuus eſt auus, nõ poteſt probare per teſtes de viſu actus illos poſitiuos aui ſui, nam tunc in re ita antiqua ſufficiet probare immemorialem per teſtes de audi tu aui, & fama eius per viginti annorum
159 ſpacium, neque requiretur tunc probari curſus quadraginta annorum, & ita loquitur verſiculus, *Pero ſi el abuelo*, dictæ legis. 8. qui eſt declaratiuus præcedentiũ referendo ſingula ſingulis, vt remanet dictum in hac quinta quæſtione, eò quòd propter difficultatem antiquitatis mino
156 res probationes & leuiores † ſufficiunt, ſecundum Couar. in Pract. quæſt. c. 21. nu.7. in princ. vbi tamen hæc difficultas deberet, requiretur & hodie in immemoriali probanda.40. annorum ſpaciũ, & ſic deberet concludi de immemoriali, prout concludit Otalora, de nobilit.3. part.c.7.nu.4.&.5. vbi nu.8. ita tenet, neque eſt inducenda ex leuibus coniecturis correctio.d.l.1.titu.7.libro.5. ſuprà, prout Ioãnes Garſia, vbi ſuprà inducere voluit, neque tunc dicendũ eſt in tali immemoriali, de centum annis eſſe probãdũ, vt aliqui dicebãt, ſed de quadraginta ſufficere in ea probari cũ alijs requiſitis immemorialis, vt inquit Otalora, vbi ſupra, nu.10. cũ ſequentibus numeris. Habes tamen notare pro huius primi modi probandæ nobilitatis exornatione, q in caſibus in quibus viginti anni ſufficiunt, qui debent eſſe continui ſecũdum dict. l.8. q ſufficit, quod continuatio hæc naturaliter † vel ciuiliter inducta ſit, vt per
157 Ioan. Garſiam, in dict. gloſ.12.nu.37.

Secũdo modo probatur nobilitas ſanguinis (de qua loquimur) de iure cõmuni, & conſequẽter & nũc, ſaltim) vel præſertim in locis liberis à tributis (cum vt dixim'. d.ll.7.&.8. tit.11. lib.2. ſuprà formam probatoriã & demonſtratiuã, non verò ſubſtantialem inducant) probatur inquam, ex cõmuni reputatione & opi-
158 nione, † putà ſi aliquis communiter pro nobili habeatur, ex.l. cum delanionis. §. aſinã. ff. de fun. inſtruct. l.1. §.1. ff. de flumini. l. ſi. ad ſ. C. ſi ſeruus, aut lib. ad Decurio. aſpiratio glo. per tex. ibi in. l. proui dendum. C. de poſtul. is enim præſumitur nobilis, quem vulgus & cõmunis hominum æſtimatio nobilem reputat, † vt
159 per Guido. Papæ, deciſ. 188. Plateam poſt Bar. in l.1. C. de dignit. lib.12. Calcan. cõ ſil.8.nu.13. & optime Bart. Socin. conſil. 246.n.3. lib.2. & Couar. lib.1. Varia. c.16. nu.10. & Matienzo alios allegando in. l. 7. tit.7. gl.4. nu.3. lib.5. Recopi. nobilitas enim (vt remanet dictũ & tradit Tiraq. de nobi-

de nobi. c.10. n.10. &.13. & Caſſa. conſil. 64. n.9. ex Bart. l.1. col.5. C. de Digni. lib. 12.) non eſt quid naturale, ſed phantaſti-
160 cum & Aduentitium, † non eſt ſubſtantia, ſed attributũ accidentale, ab hominibus conſtitutum, & eſt ambigua incerta & nõ determinata, & ſic in ea locus eſt ar
161 bitrio iudicis, † quia hoc regulare in nõ determinatis, vt ex. l.1. in fi. & ibi Bald. ff. de iure delib. tenet Tiraque. in dict. cap. 10. nu.10. & ex ijs dicebat Pogius, in opuſculo ſuo de nobilitate, relatus per Tiraquel. ibi. nu.6. hæc verba, ſed cum nihil minus vulgi opinio reſpiciat, quam virtutem, aut rationem in appellationem nobilis, ac propterea varietur admodũ pro cuiuſque generis vſu & opinione, quæ admodũ ſibi inuicem repugnant, non à certa, nec à determinata re, ſed à quadã conſuetudine hominum inconſulta videtur duci. Et cum plurimas diuerſaſque nationũ conſuetudines de nobilitate recenſuiſſet, poſtea ſubiungit, licet ea progentiũ varietate multiplex videatur: omnes tamẽ, quos modo recenſuiſti, & eſſe, & recte dici nobiles arbitror poſſe, nam ſicut non omnes leges omnibus ciuibus ſunt accõmodatæ, ſed variãtur pro rerũ cõmodis & vtilitate: cũque alijs proſint, alijs obeſſe videantur, & tamen legũ vim autoritatẽque cõſeruãt, neque propterea non habentur leges, quia nõ omnibus exdẽ conferũtur, ſic ego Italos, Germanos, Britanos, Barbaros exiſtimo, qui à
164 ſuis dicũtur nobiles eſſe, & ſic conſuetudinẽ loci eſſe in hoc attendendã, inquit Paleotus in Tract. de notis & ſpurijs. cap. 61. nu.8. ex Socino, conſi. 246. col.1. &c. Itẽ ſi aliquẽ ex Iudaica, aut Mahumetica natione deſcendere ex ſola cõmuni re-
162 putatione & fama † probatur, ex glo. l.1. ff. de probat. Areti. cõſ. 37. Caſtro. de iuſ. hær. puni lib.1. c.7. Hippoly. in. l. de minore. §. plurimum. nume. 88. ff. de quæſt. & in terminis Auenda. in dictionario, verbo, *Iudios*, & dixi in. l.22. titul.7. lib.1. ſuprà in hac Recopil. cur & non nobilitas probabitur ex communi hac reputatione, neq; obſtabit ſi dixeris, quòd prætenſæ nobilitati ſemper obſtat iuris præſumptio in contrariũ, ideoque non idem eſſe, quod in probãda deſcendẽtia Iudaicæ, aut Mahumeticæ nationis, nã reſpondeo, præſumptionẽ etiã iuris eſſe, q in dubio nemo præſumitur † de infecta radice, ſed proba ac ingenua progenie, per tex. in. l.3. C. de Infan. expoſi. & notatur in. c. cũ deputati, extra de iudi. tradit Bal. in. l.1. col. fin. C. ſi quis omiſ. cau. teſta. & cũ in hoc caſu ita habeamus, & nulli dubiũ per cõmunẽ reputationẽ & famam probari deſcendentiã ex infecta radice; cur deteriorem ac iniquiorem conditionem familiarũ ab antiquo nobiliũ debemus reddere, denegãdo illis cõſimilẽ ex reputatione immemoriali qualitatis ſuę probationem, præcipuè cũ ipſis imputari nõ poſsit, q originẽ ſuã ducãt ab vrbe, vbi nulli exiſtũt nobiliũ & ignobiliũ actus viſibiles diſtinctiui. Laudo quidem ego Populos, qui in dubitatis plebem à nobilitate ſignis diſtingũt: verũ enimuero, q propter nõ vſitatã talem differentiã nobiles ab antiquo familiæ ſuæ exuantur prærogatiua, durũ hoc nobis atque per iniquum videretur, & contra dicta & dicenda, & contra text. in dict. l.7. titul.11. lib.2. ſuprà, vbi ipſa lex ſatis clare proteſtatur, ſemper & vbiq; fauendũ eſſe nobilibus: Et ſic inquit Archidiac. in. c.1. de cõſuetu. in.6. q nobilium appellatione † cõprehendũtur, qui ſecundũ communẽ æſtimationẽ nobiles appellantur, voluit Bart. Soci. in. d. cõſi. 246. col.2. verſi. prima ratio, & ob varietates opinionũ & locorũ differentias, ſtandũ eſt in hoc dictæ cõmuni reputationi, vt alia allegãdo inquit Bon'. de Curtili. 3. part. n.160. cũ ſequent. aliquibus, ſequuntur plures relati per Tiraq. in. d. c.10. nu.6. cum ſequent. & per Caſſan. in Catalog. glor. mund. 8. part. conſider. 16. & nouiſsime per Ioan. Garſiã, vbi ſuprà. d. gloſ.7. num.11. Et ſic nobilitatem in ſola poſſeſsione & com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

muni reputatione cõsistere,& ex ea pro-
165 bari † omnes Philosophos & Iuristas te- 169
nere téstatur Otalora,in.d.3.par.c.6.nu.
6.fol.108. & probari videtur ex text. in
dict.l.8.titu.11.libr.2.supra, sæpius à no-
bis allegata & alleganda ibi, dum dicit,
*Prueue possessión y reputacion de si.y de su padre
y abuelo*,ponderando verbum illud,*Reputacion*,& hanc etiam opinionem nouissimus omniũ sequitur alios allegans,Mascardus,in.2.Tom. de probatio. conclusione. 1095.nobilitatem. num.8. vbi nu.
9.ampliat id procedere non solùm in nobilitate, quæ dicitur generis, verum etiã in nobilitate animi & virtutum,ita vt secundum eum ibi,ex Tiraquello,in dicto num.6.& melius Calcan. consil.8.col.3.
huic probationi standum sit,donec pro-
166 betur † contrarium, & sic inquit Curti. 170
Seni.relatus per Tiraquellum, dict.num.
6. & Socin. d. consil.146. colu.6. relatus
per Cassaneum,in.d.consider.16.& con
sil.64.nume.11.quòd ad probandam no
bilitatẽ non sufficit dicere, quòd quis sit
167 nobilis,sed debet dici,quòd talis vulgo †
reputatur,& sequitur Mascardus,vbi su-
prà.num.12. vbi inquit, quòd consuetudo magis in hoc quàm lex attenditur,& quòd ideò ad probandum quem esse nobilem inter alios articulos positos à Bar
to.in.l.1.C.de dignit.libr.12.num.98.&
ibi Plat.colum.fin.articulandũ est, quod
communis vsus loquendi, & intelligen-
168 di sic se habuit, † testesque deponentes
super nobilitate pro ratione dicti debe-
re dicere,se cognouisse patrem auum,&
maiores eius nobiles,& nobiliter viuentes, qui pro talibus se gerebant,& reputabant, nobilium actus, mores, status,&
conditiones facientes & exercentes, &
vt tales sunt habiti & reputati inter omnes de ijs cognitionem & notitiam habentes,quod & latius prosequitur Bonus de Curtili,de nobilit.3.part.nu.9. & addes tu alia relata ab Otalora, vbi suprà.3.
part.c.7.nu.4.iunctis ibi dictis in cad.3.
part.c.8.n.1.&.5.Et hinc descẽdit. quod
per famã communem probatur nobilitas, † vt per Tiraq.dict.c.10.n.8.& Mascardum,vbi supra,nu.11.& per Garsiam, vbi supra, glo.18.§.1.nu.13. vbi hãc esse receptam sententiam asserit,& à num.6. hæc de fama prosequitur,& intelligit (& benè)procedere, dum tamen id sit constans perpetuum & generale, & vniuersum apud omnes, sine varietate & contrarietate, & allegat ad hoc singularem text.in cap.De parẽtela. 35.q.6.& tradit Aymon, de antiqui. temp.1.p.§.viso, in hac.1.p.fol.141.volu.17.tract.diuersorũ Doct.Et hanc solam famam in natalibus probandis sufficere,etiam si alia deficiãt, testatur Marzarius, consi.95.n.5.&.6.vn de inquit vulgare dictum,aliquem habitum & reputatum pro tali, & ex tali familia, ex text.in.c.per tuas,de probatio. adeò vt secundum eum ibi.n.6.testes de auditu admittuntur, † & allegat ad hæc Areti.consi.37.nu.12.latè tractantem: & tenet Decius,consil.321.nu.8.& Celsus, consil.44.nu.3. Et licet hæ hominum assertiones aliquãdo sunt mendosæ, vt inquit Cassan.in dict.considerat.16.in locis tamen liberis,prout Cantabriæ,& in nostra Placentia, ac communi opinione & reputatione,& consuetudine habendi & distinguendi nobiles ab ignobilibus probari poterit eorũ nobilitas, ita vt vbique seruanda sit, nam cum Cantabrorum nobilitas ita sit antiquissima, vt hominum memoriam excedat, si nulla alia ibidem adest forma probandi nobilitatem, quam per reputationem cõmunem sufficiet hac probatione probare, vt vult Otalora.d.3.part.c.6.nu.6. vbi.n.7. inquit, *En los que viuen en Vizcaya y Guipuzcoa, y tierras libres, los quales aunque alli no ayã
actos de possessión, son hidalgos notorios*, & cõmunis omnium reputatio sic eos habuit
semper, & reputatio vulgariũ inter eos
habita distinguens nobiles pro actu posi
tiuo † debet sufficere in locis liberis, vbi
nulla alia daretur distinctio nobilium &
ignobiliũ,prout in ijs, & similibus admi-
niculis

niculis notat Otalora,dict.3.part.cap.8.
num.9. & Ioannes Garsia,dict. glos. 18.
nu.44.& clarius idem Otalora,in eo.c.8.
n.7.vers.quæro,an his casibus cũ sequen.
& hoc tam quo ad possessionem, quam
quo ad proprietatem si quo ad hãc com
munem reputaretur deuenire litigantẽ
à tali solario & cassata antiqua nobilium
prout adsunt plures in Cantabria, & Ge
nua, & in Hispania itidem, de quibus &
dicti scribentes testantur,& omnibus no
ta sunt,& hæc præmaxime procederent,
vbi in simul adesset,& concurreret im
memorialis possessio, de qua, in præce-
dente forma probandi, quæ cum aliqui-
bus actibus distinctiuis probaretur,nam
id clarius esset, & dixi distinctiuis, nõ ex
eo quod necessarij sint in immemoriali,
saltim quo ad proprietatem, sed quia eis
existẽtibus quilibet ij essent. rem clar o-
rem ac clarissimam demonstrarent, &
esset hæc iudicanda generalis, non verò
particularis ac taxatiua probatio, quo
172 ad illos actus positiuos particulariter †
probatos,& quo ad omnia nobilitati cõ-
uenientia proficerent, vt in simili inquit
Garsia,dict.glo.7.num.15.vbi à nume.3.
incepit, etiam si Otalora,in dicto cap. 8.
nume.9. sub dubio tamen velit particularizare tales probationes quo ad actus
illos tantum, & malè meo iudicio in lo-
cis saltim liberis,& vbi actus illi, & non
alij reperiuntur distinguentes nobiles
ab ignobilibus, licet & circa hæc varias
adfuisse sententias asserit Otalora, dicto
cap.8. nume.9. versic. & hoc videtur de
mente pragmaticæ, nisi secundum eum,
in eo.nu.9.& antè in nu.7.ad finem,liti-
gans sumat initium quasi possessionis
aui, vel proaui, in locis nõ liberis,sed po173
tius tributarijs non contribuentiũ, quã-
uis ibidẽ vixerint in tributis illis in qui-
bus plebei & ignobiles contribuunt, nã
licet litigator vadat post ad loca libera,
videtur habuisse bonum initium,& con
tinuari in talem filium, vel nepotem li-
tigantem,argumẽt.l.2.C.de acquirenda
possessione, & sic optimè tunc probari
posse nobilitatem cum quibuslibet actibus distinctiuis in locis illis liberis versantibus,& licet hoc apparens videatur,
nulla tamen bona ratio differentiæ dari potest inter hunc casum, & contrariũ,
vbi dictum initium aui, vel proaui defi-
ceret,imò si in dicto casu actus loci libe-
ri sufficiunt, cur & non sufficient,vbi nul
lum datur initium habitum in loco non
libero, cum litigator & sui maiores sem
per in hoc loco libero vixerint, certe
ego non percipio congruam differen-
tiæ rationem,nam sicut qualitas illa pos-
sessionis aui habitæ & initiatæ in locis
non liberis, continuatur in nepotem vi-
uentem in locis liberis, cur & non conti
nuabitur quasi possessio immemorialis,
vel communis reputatio ipsius & suorũ
semper viuentium in locis liberis,& vbi
nulla alia quam communis reputatio-
nis haberi potest probatio: Et exempla
posita vbi suprà,per Otaloram,in di-
cto nume.9.in fine,cum sequentibus, de
furore,& alijs nihil mihi vrgent ad exclu
dendum casum nostrum, neque vrgent
pro sua distinctione, & sic etiam si passus
sit dubius sub saniori consilio hunc se-
cundum modum probandi in locis libe-
ris & vbi aliter probari non potest,& ab
antiquis temporibus sic est solitum &
vsitatum, præsertim quo ad possessio-
nem sufficere credo, vt per Marzarium,
& alios ab eo relatos, in consil.95. quòd
si & immemorialis adesset probata liti-
gantis,& suorum etiam quo ad propri-
etatem sufficeret in locis liberis, & vbi ali
ter probari non potest,nam & in ijs anti-
quis, vt dictum est, Dignitas & nobilitas
probatur, † per famam etiam si ageretur
de graui præiudicio, vt tradunt omnes
in.l. cum aliquis. C. de iure deliberand.
teste Tyberio Deciano, Responso.7.nu-
mero.38. volum.3. & in antiquis leuio-
res probationes sufficiunt,tanquam diffi
cillima probari,ex cõmuni doctrina Bar
to.in.l.in illa stipulatione.ff.de verb.obl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

notat Decianus, vbi suprà, nu. 40. Et cum vna pars populi possit & potest qualificare ac reputare se super aliam ad distin
174 guendam & inducendam † suam nobilitatem. l. 2. §. deinde cum post. vbi Albe ric. & Zasi. ff. de Orig. iur. tex. in Authen. de defensor. ciuit. §. primũ illud. vbi glo. nobiliores. & text. in §. 1. Instit. de libert. 176 Auend. ca. 19. correct. nu. 16. lib. 1. prout Cantabriæ *Infanzones*, taliter se reputant ac qualificant præ alijs, & super alios diuersæ originis conuicinos & compatriotas suæ ipsius Prouincię, distinguendo ac discernendo se ab alijs, quid mirum si ex communi totius populi, vel prouinciæ reputatione, quis nobilis, & de nobili prosapia & familia reputatus, vbilibet ijsce prærogatiuis gaudeat, cum loca illa 177 libera ab omni tributo semper fuerint. Et sic dicti Infanzones in Cantabria se distinguunt præ alijs, nam ex. l. 1. titu. 17. Fori Vizcayæ, Radix Infanzonatus vendi non potest absque certis solemnitatibus, & in venditione præferuntur illius 178 trunci & lineæ procedentes, & creditur iuramento ipsorũ super scientia, vel ignorantia vẽditionis, vt. l. 3. eod. tit. 17. & in l. 5. ibidem alius fauor disponitur, imò radix infanzonatus † pro nullo delicto etiã
175 læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ confiscari potest, neque confiscatur, ex. l. 25. titulo. 11. eod. Foro, quòd est maximum priuilegium, & principalis prærogatiua, & nunquam per legem generalem cognita nec visa, ex late traditis per Molinam, de Primogen. libr. 4. cap. 11. & Mieres, de Maiorat. part. 4. quæstio. 23. Imò neque per viam testamẽti potest de hac 179 radice disponi, si testator consanguineos habet, ex. l. fin. titu. 21. dicti Fori, etiam si sit in fauorem piæ causæ, & sic animæ, quod licet durum videatur, eo quòd videtur libertati Ecclesiasticę contrarium, tamen ob Angustiam Dominij & Prouinciæ toleratur, & quia sic in nostro regno videmus solum quintũ posse habentem filios, ac descendentes legitimos & naturales relinquere, licet ibi in Cantabria etiã si descendẽtibus careat, ex dict. l. 6. idem statutum est, tam ob angustiam dominij, quàm vt Agnatorum indigẽtiæ prouideatur, quasi sequendo & imitãdo consilium Diui Augustini dicentis, quicunque vult exhæredato filio hæredem facere ecclesiam, quærat alterum † qui suscipiat non Augustinũ, vt. c. quicũque. 17. q. 4. qui text. licet quo ad filios procedat secundum Anto. Gom. Tom. 1. c. 11. nu. 39. tamen & quo ad exornationem dictæ legis Vizcainæ adaptari potest, & itidem quãdo consanguinei sunt pauperes, vt inquit ipsemet Anto. Gom. in. l. 8. Tauri. nu. 3. & glo. 1. l. 13. tit. 6. lib. 3. Fori. cũ valeat dispositio ob iustas causas, metas disponendi, † restringens patri etiam ad pias causas, secundum Suarez. l. quoniam. in præludijs. nu. 8. pag. 128. vbi inquit regulã esse, quod vbicũque lex prohibet aliquẽ testari fauore alterius nunquam fauore piæ causæ talis prohibitio cẽsetur remissa, † ex. c. licet. de sepult. in sexto. & sic cum. d. l. fi. agnatorum fauorem respiciat, imò & vt ego credo, fauorem totius prosapiæ, & ne aboleatur à memoria, mirum non est si fieri potuerit, & valeat facta. Ex quibus in propositum dico reputationem in ijsce nobilitatis probationibus ab antiquo & communiter habitam, vt dictum est, in locis vbi aliter probari non potest sufficere absque actibus positiuis, vbi ij non habentur, neque vsitantur, eo quòd loca libera sunt, etiam si ipse Ioannes Garsia, in dict. glos. 7. num. 22. requirat actus etiã tunc 179 distinguentes nobiles ab ignobilibus, † allegans pro hoc Guidonem, decis. 88. 196. 387. & consilio. 217. & Singul. 251. Paul. cõs. 126. lib. 1. Curt. Sen. cõs. 18. n. 2. Dec. in. c. 1. n. 13. de appel. Feli. in. c. super eo. n. 5. de testibus, & inferẽs quod cũ in Cãtabria nulli adsint actus distinctiui, ꝙ nullo modo Cantabri poterũt obtinere in causa nobilitatis, quã suam resolutionẽ dicit esse merã veritatem in ea glo. 7. num.

numero. 24. in fine, valdeque stomachatur de iudicibus & aduocatis, qui nõ ita sentiunt cum vt supra probatũ remanet, quod leges illæ. 7. & 8. titulo. 11. libro. 2. supra, non excludunt in hoc casu, vbi loca libera sunt probationes à iure communi inductas in hac nobilitatis materia, & consequenter non excludit iam dictas de immemoriali possessione, & 180 de communi æstimatione & reputatione, quæ vt supra dictum est, communi opinione Doctorum receptum est, esse sufficientes probationes saltim in locis liberis, & sic contra communes ac receptas sententias ipse loquitur Ioan. Garsia, vltra quod pro contraria opinione aduersus suam, ipsos Guido. Paulũ, Felinũ, & relatos allegat Tiraquellus, de nobilit. cap. 10. numero. 7. ideo non debebat se in illorum opinione fundare, nisi forte contendat de Bartolo, & Guidone, vbi supra, qui tamen hoc ita non declarant, quia Guido, decis. 88. solum proponit facti contingentiam de zona deaurata in loco illo absque ignobilibus, non præcingi solita: Bartolus verò in dicta. l. 3. C. de de dignit. libr. 12. num. 10. etiam si requirat actum, qui ostendat distinctionem ac ignobilius, profecto hoc solum ostendit, & intendit quod detur aliquod medium, qui nobilis ab ignobili discernatur, sed quod communis ac immemorialis reputatio nobilitatis sit insufficiens actus cognoscendi nobilem ab ignobili, apud & inter eos, vbi nulli alij existunt 181 actus distinctiui, nequaquam hoc præcisse requirit Bartolus, neque vidi Doctorem hoc dicentem, & esset vna opinio singularis ac perniciosissima euertendæ nobilitatis omnium familiarum ab antiquo nobilium, quæ degunt in locis plane liberis, & exemptis præmaxime cum negari non possit, quod & vbi dicta communis reputatio nobilitatis datur necessario, & reputatio ignobilium datur, nisi in casu in quo originalij populi in vniuersum de merito vetustate, aut priuilegio essent nobiles, nã tunc reputatio hæc cõmunis, & antiqua sufficeret, etiã si nõ daretur obiectus contrarius ignobilitatis, neque *Hidalgo y pechero*, vt male arbitratur ipse Garsia, dict. glo. 7. nu. 23. sunt omnino correlatiua necessaria, vt non intelligatur vnũ sine alio, nam dari potest casus vbi in loco nobiles, & ignobiles sunt † exẽpti à tributis, & tamen dari potest dicta communis reputatio circa vnos, & nõ circa alios: & dari etiã potest in vno loco, vbi omnes nobiles reputati sunt sine distinctione, & nõ circa alios alterius loci, sicut è contrario ex cõmuni reputatione possunt omnes vnius populi haberi vt ignobiles, nullo ibi pro nobili habito, & tunc etiam cessat consequentia, & relatio dictorum nominum, *Hidalgo y pechero*, & apparet non esse necessaria correlatiua, & per consequens ex ijs deducitur non esse bonam consequentiam, quod vbi sunt nobiles, ibi quoque tributa persoluantur, & quod vbi non soluuntur, nõ detur dicta communis reputatio & immemorialis possessio, saltim quo ad proprietatis titulum, & sic cessant obiectiones dicti authoris, contra dictas cõmunes sententias volentis insurgere, ex dictis suis leuibus coniecturis. Et sic ex antiquitate generis in Italis, & exteris reperitur nobilitas Hispana, prout in Infanzonibus Catanis, & Valuasoribus dictũ est, & asserit Ioannes Garsia, in dicta glo. 7. numero. 18. Et in nostra Hispania adsunt etiam familiæ, † prout vt sunt *Guzmanes, Manriquez, Cerdas, Toledos, Fajardos, Carrillos, Girones, Niños, Silvas, y de la Cueua*, & aliæ plures, quorum descẽdentes si in locis liberis se contulerint ex communi hac reputatione pro nobilibus iudicandi sunt, prout in alijs suæ nationis, testatur idem Garsia, in. d. nume. 18. & in nu. 25. refert alias familias Cantabricenses nobiles. Ex quibus omnibus habemus conclusionem dictã (quod ex communi & antiqua hominũ reputatione probatur nobilitas) confirmata tam iuribus, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationibus quam & doctorum authoritate. Et quod in locis liberis vbi nulli sunt actus distinctiui hic erit vnus modus probandi eam. Tertio probatur nobilitas in proprietate probando litigantem descendere † à domo nobili, & solariega, de qua in.l.9.tit.11.lib.2.supra versi. *Porende mando.* & ideò solet dici in ijs litibus, *Hijo dalgo de solar conocido de deuengar quinientos sueldos*: Et hæc est indubia probatio, & neminem habet contradicentem in iure neque in praxi: sed quæ dicatur domus solariega hic pendēt leges & Prophetæ: nam qualiter solarium considereturres est satis incognita: tribus tamen modis considerari † asserit Otalora, de nobilit.2.par.cap.4.num.8.cum sequentibus, vbi num. 3. proponit tributū quinq; morapetinorum nobilibus olim impositum à quo Rege, & quis eos † liberauit ab hoc tributo: De hac etiam solarij proprietate ac probatione, latissimè agit Ioannes Garsi. de nobili.glo.18. num.1.cum sequentibus, vbi differit, quę dicatur domus solariega & nu. 10. cum sequentibus, id demum declarat, & resoluit dicens, *Que casa de solar no es otra cosa en Espāña, sino casa de señor que tiene vassallos solariegos poblados en territorio y solar de la misma casa*, & num.12.&.13.id aliquibus probat Hystorijs, & tandem num. 14. dicit, quod cum nobiles Hispaniæ à Principe præsumantur habere Castra.ex.l. 1.titu. *De las prescripciones*.lib.4.supra plane non esse dubitādum habere eos nobilitatem, vt ad notarunt quoad feudum Tiraq. de nobil.cap.7.nu.6. Auendan.cap.14.præto.num.31. & 32.lib.2.Guido Papæ, decis. 386.l.1.titu. 25. part.4. vbi gl. Ex quo inquit Garsia, vbi supra num. 15. duo inferri: Primum quod si Rex aliquem Comitem fecerit Ducem aut Marchionē, & præbuerit ei terram cum vassallis, præbet illi exemptionem nobiliatis, in omnibus partibus etiam si talis non sit nobilis, neque legitimus, aut descendens ex legitimo † vt ex dictis doctor. & ex dict. lege partitarum colligitur. Secundum est, quod Dominus viuens inter suos vassallos in Hispania non potest inter eos effici tributarius, † vt per Guido. decis. 385.& Cassan.cōsil.64.& supra remanet dictum. Et Primum Corollariū Ducum Comitum aut Marchionum deducitur quasi à natura infeudati à Rege, de quo per Tiraq. vbi supra, & melius per Cassan.in catalo.glo.mun.part.8. consid. 15. per totam. Secundum vero Corollariū probatur, & deducitur ex dominio ꝙ Dominus habet in homines, & fideles suos, ex hoc enim censetur habere dignitatem, & sic non est tributandus in terris suis, vt inquit Cassan.in.d.consid.15. versi.& redeundo ad propositū, vbi in versi. apud Neapolitanos, inquit omnes quasi nobiles habentes iurisdictionem in suis oppidis, & Castellis dicuntur Barones, † & consequenter nobiles, & idem Cassan.in eo.catalo.5.part. consider. fin. vt & supradictum remanet: Et sic inquit vbi supra Ioannes Garsia.num.17. *Que por solar se entienden los vassallos*, hoc probans ex Hystoria Regis Alphonsi vndecimi fol.9.co. 1. vbi dicuntur hæc verba, *Que Don Iuan Nuñez heredaua el solar de Lara por su abolengo, e que por Doña Maria su muger, heredaua el solar de Vizcaya, que era vno de los mayores solares del mundo*, & num.21. concludit, *que se dize en Castellano hijo Dealgo de solar conocido*, & cum sequentibus numeris declarat ipse Ioānes Garsia, qualiter sit solarium probandum, & numer. 31. id etiam antiquitus probat esse vsitatum, & num.33.à quo originem hoc habuit: Et in nume. 25. inquit in nobilitate hac solarij tria concurrere debere, solarium scilicet, vox, & domus: Et solarium hoc debere esse habitum per viam hæreditatis, *por varonia de varon en varon*, vt ibi num.27.&.num.28. quod non debet esse emptum neque diuisum: Ex quo dicit in num.29. quotidie aduocatos solere articulare, quod domus hæc solarij nunquam diuisa inter fratres, & consanguineos, & quod est domus consanguinei maioris, & hanc dicit esse consuetudinem receptam in Francia, Hispania, & Italia, & num.34. requirit etiam, quod domus hæc solarij sit posita in Mōtagnis *Galicia, Asturias, Guypuzcoa, Vizcaya, Nauarra*: Ex quibus verbis considerabis qualiter in Cantabria nobilitas vera semper adfuit, & adest nunc, præsertim attentis verbis illis Regis Alphonsi supra relatis, dum dixit, *Que Vizcaya era vno de los mayores solares del mundo*, & maioritatem ego considero, Regem hunc cōsideraſſe non respectu longitudinis terræ, quia semper fuit, & est parua prouincia, sed respectu potius multitudinis gentium nobilium eius, *De qua gente Zamalloa*, in dicto Cōpendio Historiæ Hispanicæ, lib.5.cap.1. in fine, refert quosdam versus cuiusdam Capitanei generalis illius prouinciæ, & Dominij, quibus denotatur, nobilitas Cantabrica: vnum tamen in propositum & verius meo iudicio inquit Oralor. vbi supra, part.2.cap.4.num.10. quod est cōtra Ioannem Garsiam, vbi suprà, scilicet, *Que oy, no solamente se tienen por solares conocidos en Vizcaya † y Montañas las casas de los parientes mayores, pero tambien las otras que tienen appellidos ciertos y antiguos: y ansi gozan dellas para conseruacion y pretension de hidalguia: y ansi aunque por parte de los fiscales se pidio ol eño passado de cinquenta a su Magestad, mandasse que esto no se estendiesse a las casas y caserias que no fuessen de los parientes mayores: y su Magestad y los de su Consejo mandaron consultar esto con las audiencias, y por el acuerdo de la de Granada, se embio consultado, que todas las casas donde no auia auido pechos de tiempo immemorial a esta parte, gozassen de ser tenidas por solares conocidos, y que la probança quedasse en aluedrio de los juezes*: nam nobiles, & ignobiles, inquit Tiraquel. de nobilit. cap. 10. num.10. iudicis arbitrio relinquitur iudicare, † qui sint, & plures domus solariegas, tam Cantabriæ quam aliarum Regionum refert Otalor. dict. num. 10. & Garsia, dict glo.7.numer.25. & sunt aliæ multæ, quas enumerare longum esset: Ex quibus inquit idem Ioannes Garsia, in glos. 18. num. 43. quod probans domum solariegam non tenetur probare esset nè illa terra libera † vel tributaria: & ibi infert ad Cantabriam, quod licet ibi nulla detur distinctio nobilium, & ignobilium, miles tamen Cantabricensis habens solarium nomē & Arma, & vocem est fidalgus de solar: Imo & iste talis etiā si pater eius viuens in loco non libere ex negligentia, aut paupertate solueret tributa hæc nihil eius filio nocerēt probanti solarium, † quia proprietas absorbet possessionem, vt expresse inquit Otalora, vbi supra. 3.part.cap.6.nu.9.versic. si quis enim cum sequent.pag.113.vbi etiā num.7.inquit etiam in nostra Hispania dari solaria hæc, & Ioann. Garsia, dict. glos. 18. num.23.item Genuæ mediolani, & Romæ sunt familiæ notæ † nobiles: & in Cataluña, vbi inquit Otalora, dict. cap.4.num.3. *Quando se perdio España y los Moros la yuan ganando en las partes de los montes Pirenos en Cataluña, que estan al parage de Ribagorza, hasta Canfranco, tuuieron los Moros la tierra hasta el Valle de Gistan y Bielsa: mas no passaron mas adelante, porque los defendieron los Catalanes el passo en los castillos y fortalezas que por alli eran, que fueron en tierra de Sobrarue, Arcusa, Castellazo, Monclus, Escaniella, la clamosa, Abilanca, do esta el Castillo de los Reyes de Sobrarue. En estos y en otros se conseruaron los Christianos de Aragon y Cataluña, que despues alçaron por Rey a Don Garci-Ximenez, en la Cueua de Panon, donde esta Sant Iuan de la Peña, que fue año de.720. y ansi hasta oy, en señal desto dizen las Chronicas Valencianas, que los que vienen de aquellos solares son tenidos por hijos Dalgo, y los que nacen en Bellos. y Muro de Bellos, y Puyarnebo, Bielsere, que estan en el valle de Puertolas, y la lengua que entonces los Godos hablauan, quedo en aquellos que alli se saluaron en los Pirenos, que estan a la mayor mar, que son en Val de Roncal, y el Valle de Salazar, y el valle de Esena, y el valle de Santistteuan, y los contornos de estos valles que descienden en Guipuzcoa: y costeando el mar, se estienden por Alaua, y Vizcaya*: Mihi tamen si liceret, inter tot, & tam

tam graues autores ſcriptores,& practicos meam circa hæc de ſolarijs proferre
194 ſententiam †, aſſererem vtiq; ſolarium non conſiſtere in domo,in voce, armis, & individuitate, & alijs de quibus ſuam Ioann.Garſia,protulit ſententiam,ſed ſolarium illud vocarem in hac materia, quod ſecundum communem hominum reputationem illius prouinciæ pro tali ſolario ab antiquo habetur æſtimatur,& reputatur, & quòd ab inde procedentes ſunt habiti æſtimati ac reputati nobiles, non conſiderando domum materialem,ædificia & turrim, ſed progeniem nobilem ac eius deſcendentiam & propagationem, nam ſi ab initio & poſt & nunc nobilitatem & ſic fidalguiam ab hominum reputatione incepit & proſequuta eſt,cur & non, ſolarium eodem modo erit conſiderãdum? nam ſi effigies domus & materiæ eſſent in conſideratione omnes ibidem exiſtentes etiam ſi non eſſent nobiles gau- 196 derent vtique nobilitate: Et nobiles illius domus ſi ab inde exirent, nobilitate non gauderent, quòd eſſet abſurdum: Et ſic vocabulum hoc *Solar*, vel *Caſa*, eſt analogum & reſpectiuum ad familiam de qua tractatur, vt in illa verificatur autoritate Eccleſiaſt. vir multum iurans replebitur iniquitate, & à domo eius non recedet plaga, vbi domus accipitur pro ipſo domino & ſua familia, & in eodem ſenſu videas illud Pſalmi.113. In exitu Iſrael de AEgipto domus Iacob de populo Barbaro. Et dicta eſt nobilitas *De ſolar*, ad ſimilitu-
195 dinem ſolarij †, quod ſicut ſolarium notas reſt, & radices habet & in publico eſt conſtitutũ, ita nobilitas hæc *De ſolar conocido*, habet radices à qua palmites & procedentes à primis nobilibus nobilitatem trahunt omnibus notam & in omnibus eis radicitus affixam, prout videmus in arbore, quòd ex radicibus eius rami procedunt virtutem à radice recipientes, ſicut & videmus in l.6.Tauri.1.titulo *De las herencias*.libro 5.Recopilat.in fin. dum dicitur: *Buelua la rayz a la rayz, y el tronco al tronco*. Truncus enim iſte eſt nè quid inanimatum, eſt nè domus materialis aut arbor? non, ſed generatio illa à qua bona illa proceſſerunt, & ſic redeunt ad illum, vel illos ex trunco illo procedentes: nobilitas enim vt remanet dictum in quæſtione huius Epilogi, nihil aliud eſt quam noſcibilitas, & nobiles, idem quod noti, ergo *Solar conocido*, non in materia & ædificijs domus, non in turri non in armis conſiſtit, ſed in hominibus alicuius antiquæ familiæ ab antiquo nota & cognita nobilis ex communi omnium antiquiſsima deriuatione, & reputatione: Et ſic talis nobilis *De ſolar conocido*, alios non ſic nobiles antecedit, quaſi ſit magis notus magis antiquus, & magis fixa nobilitas eius & radices habens, notorium enim eſt illud, quod ſui notitiam † omnibus exhibet. l.2.C. quando & qui. quarta pars debea. Bald. capit. tua nos. de cohabit. cleric.ita vt nulla inficiatione celari,aut negari poteſt.cap. tua nos. capit. noſtra. de cohabit.cler.& mulier. c. ſacerdotale.61.diſtinct.Corr.libr.1.miſcellanc.c. 16.& ſic ſolarij cõſiderationem videtur mihi hanc eſſe dicendam, nam ratio di-
197 cat, vt nobilitas à perſonis † non verè à rebus prædicetur. l. iuſtiſsime. 44. ff.de ædili,edict. ibi,propter dignitatem hominum,& ibi, ridiculum namque eſſe tunicæ hominem accedere, & Machabæorum.2 capit.5.non propter locũ gentem, ſed propter gentem locum elegit Deus. Et ſic hoc eſt quod dictæ pragmaticæ *de Toro y Tordeſillas*, in dicto titulo vndecimo, libro ſecundo, ſupra denotant, dum loquuntur, per verba, *Notorio y conocido*, ita quòd hæc notorietas & cognitio talis nobilitatis habeatur, non verò ſit per turrim, domum, aut arma, licet familia, quæ hæc habuerit facilius probabitur eius ſolarij nobilitas,

nobilitas, non vero vt ſit de eſſentia ad probandam talem nobilitatem *De ſolar conocido*, quòd omnino ſit habenda domus, turris, arma, & alia per Garſiã vbi ſuprà requiſita, & ſic in Cantabria vbi ipſe domos *De ſolar conocido*, deſcripſit adeſſe, & adſunt multæ, nõ omnia quæ ibidem ipſe autor requiſiuit, reperies vt infra dicemus:& ſic nobilis *De ſolar conocido y notorio*, vt loquitur dicta.l.9. titul.11. libr.2.ſuprà dicetur, qui notorius eſt cognitus in loco illo, & perſpectus apud ſuos vt nobilis, veluti cum dicimus aliquem apud ſuos honeſtos ſummo natũ loco:ſic illud.

Pernigiles habeæ oculos animumq; ſagacem,
Si vis vt aliquo ſiet tua fama loco.

Et in hoc itidem ſenſu accipitur illud ℘ apud nos quotidie profertur, aliquem, ſcilicet, eſſe de tali domo trunco, & cippo:in quo quidem ſenſu, generis dependentiã,& nõ domum materialem conſideramus, & cum in hoc hominum æſtimatio & reputatio conſideretur,ſic & in ſolario in materia nobilitatis habemus conſiderare.Et ſic Garſia,in dict. glo.18. anxiè nimis ſe torquet in inueſtigatione diffinitionis *De ſolar conocido*, in hac nobilitatis materia in proprietate: Ex qui- 199
bus per me dictis habes notare,quòd inter notorios nobiles & milites ſangui-
198 nis,alij habent † domum & ſolarium notoriũ,& cognitum ſuæ originis:Alij verò hæc nõ habent domum & ſolaria, prout *En Vizcaya* reperiuntur ij omnes, & tamẽ ſunt omnes cogniti & notorij à domo & ſolario notorio nobilitatis deſcendẽtes. Illi autem qui habẽt dictã domum & ſolarium, habent domum indicatiuam & 200
demonſtratiuã ſuæ nobilitatis antiquæ, & inſuper habent in hoc quoddam medium, & inſtrumentũ permanens & notorium, cuius media notorietate fundamentum accipiunt, ſicut Rami & Palmites à trunco & radice:In qua quidem nobilium differentia vnius vel alterius ſpeciei aduertendum eſt, quòd domus, vel ſolarium notum & cognitum non fuit, nec eſt cauſa influendi nobilitatem in dominos talis dom⁹ & ſolarij prout male opinabatur dictus Ioan.Garſia,in dict. glo.18.ſed è contra,ſcilicet,quod ipſi domini antiquiſsimi dictæ domus & ſolarij (eo quòd ipſi & ſui prædeceſſores fuerunt,& ſunt notorij nobiles) reliquerunt hanc indicatiuam & demõſtratiuam ſolarij illius formam permanentem & notoriam omnibus, & cõtinuatam in ſuos ſucceſſores per viam varoniæ: ita vt ſimul atque aliquis probauerit dependere ab illa domo & ſolario, & eius dominis per neceſſarium cõcluditur in eum fuiſſe deriuatam & continuatam eãdem nobilitatem, quam habuerũt prædeceſſores ſui immemoriales & dominj domus illius & ſolarij, & ſic plerũque ſuper ipſa cauſa indicatiua & demonſtratiua, videlicet ſuper domo ac ſolario ipſo, & antiquitate eius fiunt probationes, quibus demonſtratur de notorietate permanente, & non momentanea, nam vt inquit Bart. in.l.ab accuſatione.§.denuntiatores,nu.3.ff.ad ſenatuſcon.Turpilia. illud poteſt dici, ac dicitur cognitum & notorium, quod habet cauſam ſtantem † permanentẽ & inconcuſſam. Eſt enim notorium illud, quod ſeipſum omnibus exhibet, & dat vnicuique ſui notitiam, prout eſt text. in.l. 2.C. quando & qui. quar.pars debe.notat Bald.in.c.tua nos. nu.1.de cohabit.cleric.& mulier.vbi & inquit,quod notoriũ etiã eſt vbi apparet & exiſtit vetuſtas, quæ omnia conſumit, ℘ non eſt in illo, quod eſt manifeſtum, eo quod manifeſtũ ſecundũ Bald.ibi.n.2.eſt illud, † quod conſiſtit in actu inſtantaneo,ſiue momentaneo,vt.C. de appellat.ciues & incolæ: cũque omnes probandæ nobilitatis modi,conſtent de ſua peculiari vniuſcuiuſque prouinciæ norma, opinione ac reputatione, † ſecundum Bart.in.l.1. C.de digni.lib.12. Tiraq.de nobilit.cap.10.nu.1.cum ſequẽtibus,aliquibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus,Paul.cõsi.126.lib.1.Auend. c.14. prætor.nu.24.lib.2.& Otalo. de nobilit. 2.part.cap. 5. nu. 16. nullo modo potest dubitari quin probata reputatione ac notorietate immemoriali notorij solarij,& ab eius descẽdẽtia & familia debeat probãs ab illo descẽdere, obtinere in vim indicatiuæ ac demõstratiuæ formę suæ domus siue solarij notoriorum nobilium, etiam si viuant in locis liberis & vbi nulli sunt actus distinctiui & positiui nobiliũ & ignobilium: Et vbi nulla solaria, & sic causa indicatiua, non adessent,si familia illa ita est antiquissimè pro nobili reputata cõmuniter & notorie ab omnibus & cognita vt transeat in causam permanẽtem & inconcussam,tunc vtique & probãs ab illa procedere obtinebit: Et sic ex ijs omnibus patet clarissimè, quòd omnis ille dicetur fidalgus *De Solar conocido*, qui videlicet habet solium originarium, taliter ac pro tali immemorialiter reputatũ inter conuicinos ac conciues vnde auitam suam prætendit originem, adeò vt nihil aliud sit exquirendũ præter talis solij nobilem reputationem ineõcussam immemorialem & permanentem:ita vt non sit de essentia probanda domus materialis,turris,arma, & alia á dicto commẽtatore Ioan.Garsi.vbi supra,requisita, nisi aliud de consuetudine talis loci aut prouinciæ requireretur probari, nã tunc id esset omnino probãdum,cum vt diximus: cõsuetudo vniuscuiusque loci est in hoc attendenda:qua quidem omissa cõsuetudine. Infero primo dictũ commentatorem Ioan.Garsia. in dict.glo.7.nu.1. asserentem esse necessarium ad probandum solarium, & domum solariegam, quòd domus principalis suæ agnationis, arcis,turris,aut cõsimilis alicuius magnificentiæ faciem representet, item quòd gentilitia familiæ insignia in ipsa turris aut domus pariete sese ostendant. Infero inquam,(si aliud ibidem non est consuetũ) de equestris ordinis peculio hæc
202 esse, non verò de fidalguiæ † inferioris ordinis requisitis necessarijs, primò ex supra iam dictis,Secundo ex experientia rerum magistra,qua docemur vassallorum turrium atque arcium dominos esse de alia celsiore longe nobilium classe: tertio quoniam nulla dabitur lex vel authoritas disponens aut asserẽs,quòd solarium nobilis debeat de necesse cõcludere & continere indiuiduitatem, domũ fortẽ,turrim cũ armis, neq; itidẽ vidi legem designantem nobilitatis vim in eo q; bona sint vinculi aut maioratus, aliter enim si hæc ita essent,multæ domus non nobilium possent dici solaria,vbiq;enim iam hæc reperientur & tamen sine nobilitate, & multæ ecõtrario nobilium domus non dicerentur nobilitatis solaria,
203 maioratusq; & primogenitura † non est dignitas, neque causant nobilitatem, vt per Molin.de primoge.lib.1.c.13.pertorũ.maximè.nu. 4. Aliter enim vt ipse ibi dicit, quilibet posset concedere dignitatem & nobilitatem cum possit maioratum constituere ex bonis suis,secundum iuris dispositiones,soli tamen Regi competit dignitatem & nobilitatem præbere,ergo alij prohibitum est: bonaque & res accidẽtale quid sunt, non verò naturalia, cum homo nudus ac pauper nascatur,accidentia vero non possunt mutare
204 † rei substantiam, vt sensit glos. in.l.pacta conuenta.ff. de contrah. empt. not. Menoch.de arbitra.iudicum.lib.1.casu. 68.num 34. Ergo nec maioratus constitutio mutabit, & sic cũ essentia notorij solarij non dependeat à vinculo & maioratu, cum vinculũ & maioratus possint adesse sine nobilitate prout quotidie videmus, ergo qualitas maioratus non est necessaria ad probationem solarij:aliter enim resultaret et iam aliud inconueniens, scilicet quòd solus successor in illis bonis esset nobilis, non autem alij descendetes, quòd esset absurdissimum,
205 quoniam † influens causa, veluti sanguinis, eiusdem est potentiæ in omni suo causato,secundum Bald.in.l.1.ff.de senatori.

tori. Omnesque posteros in quocunque gradu existentes etiam in futurum, quia omnes vnũ corpus esse videntur, dicta libertate & nobilitate gaudere inquit idẽ Bald.in consi.170.ad euidentiam lib.primo.Item turris domus vel habitatio possessores alicuius vinculi aut maioratus, nõ facit notorium solarium nobilitatis, neque vnquam fecit,secundum Andræ. de Iser.in.c.1.§.cæteri, quisdicatur Dux vel Marchio, nam res à persona non verò è diuerso cõditionem accipit.l.1.in.fi. C.de impon.luc.des. & hominum causa sunt omnia. l.in pecudum. ff. de vsur. & res hominibus accedunt,non rebus homines.l.iustissime.ff.de ædil.edict.& locus non sanctificat hominem,sed homo locum.c.illud.cap.nos qui.40. dist. nam & qui emit domum decurionis non propterea fungitur munere decurionis, ex text.in.l.cum neque. in.fi. C.de Incol.li. 10.& in.l.2.C.de præd.& re.naui.co.lib. & vir dat loco suo honorem,sed non vicissim viro suo locus,personaque rẽ nobilitat,nõ res personam,& sic Democritus apud Diogenem Laertium, nõ ex loco gloriã aucupari volebat, sed loco gloriam imponere, vt hæc & alia refert Tiraquel.de nobilit.cap.7.n. 3. &.9.&.10. Ex quibus dicendum est non in turri domo forti armis, aut maioratu consistere nobilitatem, sed in sanguine & hominibus alicuius familiæ ab antiquo nobili reputata & cognita, ex.l.2. &.3.titu. 22. par.2.&.l.3. titu. *de los caualleros*, ca. part. & ex alijs iuribus & rationibus & causis supra à nobis significatis & descriptis, & facit.l. pronuntiatio.§.familiæ.ff. de verbor.signi.& proprietas nobilitatis in sanguine consistit † ex dictis per Bald. in.l.
206 nemini licere.C.de aduo. diuer. iudi. & in l. nobiliores. C. de cõmer.& mercat. & secundum eundem in. l. cum in antiquioribus.quæst. 8. C.de iure delib.nobilitas seminatur à progenitoribus in posteros,& Aflict.in.cap.1.col.5. versi.sexta nobilitas, quis dicatur Dux, armaque domui & parieti affixa, nõ adnobilitatẽ, sed ad cognoscendos & distinguendos vnos ab alijs hominibus sunt,ex.l.ad recognoscendos.C.de liber. caus.l.si in nomine. C. de testam. §. siquis in nomine, Inst.de legatis,& sicut nomẽ mihi impositum non constituit essentiã nobilitatis à sanguine,argum.l.nõ nudis.C.de proba.l.neq; professio.C.de testamen.ita & neque arma &insignia. Bene tamen verũ est,quòd ille,qui est nobilis confert nobilitatem & noscibilitatem suæ domui, & aliam qualitatem celsiorem ex armis & insignijs affixis ei, & datur quædam forma indicatiua & demonstratiua,q; ibidẽ nobiles habitant,vel habitarunt, non tamen vt de essentia ad probandum notorium solariũ nobilitatis requiratur probatio domus, turris armorũ & aliorũ à D.Ioan.Garsi.requisitorũ,& quamuis ad uocati hæc soleãt articulare,id faciũt ad maiorem cautelam & ad fortiorem probationẽ iuducendã nobilitatis antiquissimæ:non vero vt & si non probetur cadat à iure suo ille, qui solariũ notoriũ & cognitum probauerit ex cõmuni omniũ illius prouinciæ reputatione:quòd& manifestius cõprobatur,nã assertũ est mihi,

Que en Vizcaya Guipuzcoa.y en las encartaciones,y en los valles de Horozco, Llodio, Mena y sus contornos, las mas principales casas de los caualleros y parientes, mayores, è hidalgos escuderos, señalados tienen las dichas casas y solares de su origen y naturaleza immemorial, por la grande antiguedad suya: ò arruynados, ò quemados, ò echados por el suelo, ò transferidos à otras casas y moradas: y se contentan sus descendientes con que puedan mostrar que estas ò estotras paredes cubiertas de yedra fueron la antiquissima morada de sus antepassados, como por exemplo se puede poner en los solares de Albis, Basurto, Muxica, Zamudio, Cumelco, Torrezar, Auellaneda, Mariaca, Leguizamon, Careaga; y la torre de Poza, que fue arruynada quando se saqueo la ciudad de Orduña, Año de. 1477. Y otras muchas casas semejantes, que todas estan arruynadas, o transferidas a otras, y no por esso dexan de tener en Vizcaya tan fundada su intencion como en Castilla

los

Universidad de Deusto
Biblioteca

los mas Illustres della. Et sic domus & arma & alia dicta non sunt ea, quæ causant nobilitatem, præsertim cũ & ingnobiles maximè hisce tẽporibus possint depingere,
207 & depingũr arma & insignia in rebus † suis, vt inquit Bart. in Tract. de insig. & armis. n. 4. Tira. de nobil. c. 6. n. 17. quibus de causis iustè remanet assertũ *Solar conocido*, ex cõmuni omniũ illius loci reputatione probari, nisi aliud ibidẽ de cõsuetudine requiratur, vt dictũ remanet. Infero secundo, ex supra dictis cõtra ipsummet Ioan. Gar. vbi suprà, in glos. 7. n. 2. & glo. 18. nu. 10. assertem q de essentia solarij notorij requiritur etiã probari vassallos solariegos litigatoris & domus & solarij illius à quo dicit se procedere, & exẽplificat hæc in vndecim domibus sitis Cãtabriæ, & quasi dubitando an ibidẽ adessent aliæ domus solarij notorij nobiliũ: Infero inquã ad essẽtiã solarij & ꝓbationẽ eius nõ requiri quod adsint vassalli, in quo ipse Ioã. Garsi. se cõfundit in multis: Primo, in quantũ ibidẽ designat in Cãtabria domos *De solar conocido*, requirẽs circa eas *vassallos*, quonã in Gãtabria, & sic, *En Vizcaya*, quã in toto hoc epilogo Cantabriã appello, & nomine Cantabriæ, de *Vizcaya*, Intelligo, & nomine, Cantabrorũ Vizcaginos eius nomino in hac inquã, *Vizcaya*, & Dñio eius nullus habet neq;
208 possidet *Vassallos* †, neq; ibidẽ alius dñs quã Rex noster Hispanię recognoscitur: Secundo, quia ipse Ioan. Garsi. cũ posset alias plures domos solarij notorij designare in numero plusquã centũ & viginti nullas alias quam per ipsum descriptas designauit quasi dubitãs an aliæ adessẽt: Tertio fallitur ipse cõmẽrator in designatione domus de Auendaño in Cãtabria cũ nõ ibidẽ, sed in *Pronincia de Alana*, sita sit, & in domo *De Salazar* eum in Mõtagnis existat, *Y no en Vizcaya*, Et quando dictũ Authorem vellemus saluare & declarare, quòd ad minus ad probationẽ dicti solarij saltim sufficeret habere homines *Solariegos*, affixi in alterius solario cũ certi census recognitione, etiã si nõ esset cũ iurisdictione, secundũ. l. 7. tit. 1. lib. 4. suprà, ad hoc respõdetur. Primò, q dict⁹ autor nõ minus quã vassallagiũ requirit cũ iurisdictione, & hanc qualitatẽ nemo in Cantabriæ dominio habet. Secũdo respondetur, quòd isti tales cẽsuarij ex census solutione alteri, quam Regi nostro facta non iudicantur vassalli, & ex tali solutione non inducitur neque colligitur
209 nobilitas in fauorem † recipientis census, vt apparet ex Tiraquel. de nobilit. cap. 7. num. 15. vbi inquit, quòd rusticus etiam & vilis potest infæudare, id est, in fæudum concedere, proprietasque talis census & eius recognitio etiam in rusticis verificatur, & non ex hoc iudicatur actus nobilitatis, vt constat exglo. *Azodo*, in. l. 3. tit. 26. part. 4. & Bald. in capit. 1. §. Marchio. De ijs qui fæud. dar. pos. vbi alij, & Innocen. & Card. in capit. verum, de foro comp. & sic. *Por via de solariegos simples, quales son los que pagan gallinas, capones, o semejantes cosas manuales*: non solum nõ introducitur vera, verum neque ficta nobilitas ex dictis maximè in Cantabria. Secundo principaliter, quòd solarium hoc nobilitatis non fundetur in vassallagio cum maioratu, probatur itidem ex eo, quòd nullam vsque adeò inueni legem hoc requirens neque probans, vt & fatetur ipse Ioan. Garsi. in dicta glo. 18. nu. 2. & 9. neque dictæ pragmaticæ *De Toro & Tordesillas*, in dict. titu. 11. libro. 2. suprà insertæ hoc requirunt: cum de istis solarijs notorijs loquantur, & sic quòd lex non dicit, neque nos dicere debemus. l. 1. §. si seruum filij, ibi nõ dixit prætor. ff. de acquir. hæred. erubescimusq; cum sine lege loquimur, & dictæ pragmaticæ Tauri & Tordesillas insertæ in. l. 9. dict. tit. 11. Si hæc vellent scirent vtique dicere, & explicare, prout explicant, *De solario notorio*, & dicere quòd sub illis verbis: *De solar conocido*. includantur dictæ qualitates, *De varonia, indiuidualidad y vassallage de vassallos*: est nimia

suppletis

suppletio & per alias leges nõ requisita, imo & absurda esset, nam si vt dictum est supra, quòd dominus vassallorum per viam varoniæ, vbique &
212 nõ solũ inter suos nobilitate gaudet & nobilis reputatur, & habet ex hoc fundatam intẽtionem, absurdum superfluitatis redũdaret, si in probãdo notorio solario nobilitatis hæc etiã requirerentur, essetque contra communem vsum loquendi & interpretationem vulgarẽ in qua quidem nunquam intellectũ vidimus neque intelligitur, quòd sub verbis. *Hidalgo notorio de solar conocido*, Cõprehẽdatur dominus vassallorũ, vsusq; cõmunis loquẽdi est attendẽdus, imo & propriq; significationi vocabuli præfrendus, vt alibi diximus, & sunt iura vulgaria: & quælibet dispositio recipit interpretationẽ ex cõsuetudine loquẽdi regionis illius, vt per Manticam, de coniect. vlti. volunt. lib. 6. tit. 8. num. 7. & 8. late legesque nostræ, vt apparet ex libro isto nostro Sexto, Recop. in ijs primis titulis, & in part. 2. diuersos titulos apponũt circa hos nobis vulgo *Hidalgos*, & circa vassallos, & dominos eorũ, specialibus nominibus & dispositionibus, de eis agẽdo, quod si eadẽ essent nõ diuersis appellarẽtur nominibus, ex. l. si idem. C. de codicillis. in
210 generaliq; loquutione nõ veniũt † habentia nomẽ speciale, ex. l. ligni Offilius. de legatis. 3. nec illud, quòd est ipsius rei præcipuum. l. eos. C. de aquæductu. libr. 11. late Barbat. cõsilio. 36. num. 4. libr. 2. Et quando verba possunt accipi in sua propria fidalgorũ significatione, non est cur accipiantur in potiori cum vassallis, sufficit enim propriè intelligi. l. 1. §. si is qui nauim. ff de exercito. faciũt dicta per Barto. Socin. cõsil. 304. n. 6. lib. 2. verbaq; interpretãda sunt ex verisimili
211 intẽtione † proferentis iuxta naturã, rei, de qua agitur, vt per Dida. Coua. in Pract. quæst. cap. 8. nu. 12. & eo relato per Manticam, in dict. lib. 6. tit. 12. n. 3. sub verbisq; generalibus nõveniũt res notabiles † (qualis status dignitas, & honos varonũ) nec veniunt ea, quæ secundũ verisimilitudinẽ exigerent specialẽ mentionem. l. obligatione generali. ff. de pignorib. Ripa. l. si vnquam. quæst. 3. n. 10. C. de reuocãd. donat. Zephalus consil. 94. n. 36. lib. 1. & Oldradus, consi. 185. nu. 2. & Afflict. decis. 265. n. 22. & sic sub illis verbis, *Hidalgo notorio de solar conocido*, in dict. l. 9. in insertis nõ est intelligẽdũ cõprehendi, tantũ dominos vassallorũ maximè cũ varonia, tũ quia id propriæ significationi vocabuli contradicit, & cõmuni vsui loquẽdi, & repugnat naturæ rei, neq; notabilia cõprehẽdũtur sub generalibus, & sic nõ, est dicẽdũ: *Que en solar conocido de Hidalgo*. requiratur vassallagiũ & varonia ac indiuiduitas, vt dictus cõmẽtator requirebat, præsertim cum in Cantabria vbi dictus cõmẽtator solariahec exẽplificat & designat nullus eorũ dominꝰ vassallos habeat nec possideat, vt dictũ est: quibus neq; itidẽ obstabit, q ipse cõmẽtator asserit, in dictis glosis. 7. & 18. maximè in. d. gl. 18. n. 10. & 11. q assertio eius colligitur ex legibus regijs. 2. 11. & 14. li. 6. isto, & ex historijs, quoniã vt ipse inquit in eadẽ gl. 18. n. 2. & 9. nulla est lex mẽtionẽ faciens neq; probans, quid sit hoc nobilitatis solariũ, & sic nõ potest se fundare pro sua opinione in dictis legibus, esset enim contra id quod sua propria voce dilucide ꝓtestatus est: itẽ leges illæ. 2. 11. & 14. nõ ad hoc venerũt, sed ad prouidẽdũ quod dominus vassallorũ, nihil cõtra ius vsurpet à vassallis suis, *Del solariego, ni de lo realẽgo, ni abadẽgo, ni behetria, ni de otro hombre ninguno en q̃ no aya razon de ll lo tomar*. Ex quo nullo modo inferri potest, q ex illis decerpatur legibus neq; per vm

Universidad de Deusto
Biblioteca

brā colligatur, & voluerint disponere solariū hoc nobilitatis colligi, & esse colligendū ex vassallagio: neque minus ex historijs, quas ibi allegat, quoniā ex ipsis historijs in dict. glo. 18. n. 12. 13. & 14. relatis id nō colligitur vllo modo, sed potius ex verbis illarū historiarū denotatur, ibidem relatos esse homines diuites & potētes nō tamē vt designetur ex hoc, solaria hæc notoria nobilitatis esse probāda sub vassallagio, & varonia, nā quis iuste aut rationabiliter inficiari cōtradicere aut negare poterit posse quē esse ex solario notorio nobilitatis in quo nūquā vassalli exiterūt, certē nemo, cū in Cantabria nullus vassallos possideat, & tamē sunt quā plures domus solarij notorij nobilitatis, quarū aliquos vt diximus retulit ipse C. mētator, & vltra eas aduntur aliæ quāplurimæ, imō & in Asturijs & in alijs partibus reperiētur aliæ, ita quod de essentia probādi dictū solarū non est necesse vassallagiū varoniæ indiuiduāte probare, quòd si probarētur prodesset potiꝰ & manifestaretur maior nobilitas, ad quā manifestandā solet Aduocari dū de notorio solario articulos facit, supradicta articulare, nō tamē vt sit necessariū, imò & ipsi multoties non cōsiderāt hæc, sed sequuntur errores & ignorantias antiquas: nā si nobilitatem in æstimatione & cōmuni hominū reputatione constituimus, principia eius cur & non constituemus, & hæc sufficiant pro hoc tertio modo probādi nobilitatē. Quarto. probatur nobilitas ex mōimēto
113 siue antiquo instrumēto † nobilitatis, aut ex foro, vel lege, puta quod talis familia & ex ea descēdēs litigator, semper habuerūt mōimēto aliquo instrumēto, foro vel lege declaratum fuisse & esse nobiles & *fidalgos*, & a principibus sic est confirmatū, præsertim si id sententia aliqua pronūtiatū est, & declaratū, & hanc esse legitimā rationē Natalium probādorū etiam si testes desint, probatur ex. l. 1. C. de test. l. nec cōmissa. C. de lib. cau. l. si vicinis. C. de nupt. l. Imperatores, ff. de probat. teste Marzario. consil. 65. nu. 4. vbi id etiā asserit, quantūuis prę terea Natalium professio perdita fuerit, ex. l. statū. C. de fide instru. & quāuis hoc priuilegiū esse asseri posset, & sic nobilitatē ex priuilegio deuenire, tamē in hoc casu non designamus ex priuilegio id processisse, sed ex familia antiqua, monimēto, & instrumēto antiquo designata & scripta, & regis cōfirmatione sic esse cōfirmatū, prout si ex factis generosis, militaribus, & heroicis familijs illa per multū tēporis ad quisiuit nobilitatē & famā, ita vt ex defectibus ab ea per plura tēporū curricula sic est vsuratū & famā. ob quod meruit nomen dictæ familiæ, puta nomē Titianū familiæ Titiæ, vel Scianū Sciæ, vel Cantabricū nationis originalis Cātabriæ, & hoc cōfirmatū est sic esse per principem cōcessum hoc enim sufficeret q. auis in exercitiū illud & professio prosequē di hetoica illa facta & insignia per dicta fint, & præmaximè si sententia regij cōsilij id fr aliquando declaratū, hoc enim, quāuis sententia illa executoria nō esset, neq. testibus cōprobaret sufficeret pro nobilitatis probatione. Idq; etiā verificari posset in regione aliquā & prouincia, quibus lege id cōcessū & dispositū reperiamus, put in originarijs Troianis, quos Romani vt nobiles declaratūt & exēptos tāquā depēdētes ab ipsa ciuitate Romana, vt. l. notatū. §. Illen sibus. ff. de excusa. tut. & ciuitates de Phœnice & Laodicea, & aliæ relatę in. l. 1. ff. de cēs. & in nostra Hispania. *Las villas de Simancas, y Valdetoro.* Et in Cantabris originarijs, quos & ex monimētis & scripturis antiquissimis cōstat nobilitatem adquisisse

adquisisse & retinuisse, vt ex dictis in hac quinta quæstione apparet, & sententijs Regijs sic cum Cantabris esse determinatum asserit Otalora, de nobilitate, 3. parte. cap. 8. numero. 9. versicu. & hoc videtur de mente: & ex prodigiosis factis in Armis & bellis per ipsos aggressis, & inuincibili fortitudine, & per multa tempora non recognoscentium superiorem id constat: ita vt de dominio Cantabriæ possint dici tria illa † à Platone, Aristotele, Diuo Thoma, Aegidio, & Bartolo nostro constituta & notissima. Quorum primum est Democratia, id est, principatus populi, qualis olim erat apud Athenienses, & hodie apud Helueticos, vnde Democratici appellantur, id est, populi instituto viuentes, & vt dicit Bartolus, in Tractatu de regimine ciuit. in principio, columna. 4. nos vocamus regimen ad populum, seu regimen multitudinis. Qui autem post diluuium in Hispania hoc instituto vixerunt, nisi Cantabriæ habitatores? certe nulli si Historijs credimus, quibus credendum est. Secundum verò est Aristocratia, id est, optimatum Principatus, qualis apud Rempublicam Venetam, & teste Bartolo, vbi suprà, sic regitur ciuitas Venetiarum: apud Florentinos, vnde appellantur Aristocratici, id est, optimatum statum fouentes. Tertium autem est prædictis diuersum, ac oppositum, Monarchia, id est, vnius Principatus, hac qui poritur Monarchia, Monarcha appellatur, quem Suetonius dicit, Arbitrium omnium terrarum, nos verò (teste Bartolo) si iste est Dominus vniuersalis, appellamus Imperium, si verò particularis, aliquando appellatur Regnum, aliquando Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus. Primum, scilicet, Democratia in principio fundationis Cantabriæ pupulatæ tempore Tubalis nepotis Noe, vocari potuit, temporeque labente Aristocratia, id est, optimatum Principatus, & sic potestas optimorum
214 215 216 217
in quo aliqui principiantur, prout dictus Rex Alphonsus in sua Chronica vocauit Cantabriam, vnum de melioribus mundi solaribus, quod ex nobilitate & gentium dignitate censendum est vocasse. Tertium verò, id est, Monarchia, postquam cœpit esse dominium tempore illius viri domini Didaci Lopez de Haro, & post vere & melius postquam dominium illud (retento adhuc nomine domini) fuit incorporatum & vnitum Coronæ regni Castellæ, ob quam vnionem non solùm non perdidit nobilitatem antiquam, excellentiam, † & prærogatiuas & foros, quos adhuc sustinet, sed & excelsius dominium est constitutum, cum sit sub Potentissimo, ac Christianissimo Domino, ac Rege nostro PHILIPPO II. idque tundatur ex dictis per Alexandrū, consilio. 114. numero. 19. libro. 4. & per Crauetam, de antiquitate tempor. 4. parte, numero. 27. versiculo, sed aduerte, vbi exemplificat in Delphinatu vnito Coronæ Franciæ, adhuc retinente nomen suū & appellationem, Angel. consilio. 247. versicul. & eius opinio est vera, quando vniretur solum quo ad protectionem & gubernationem, & Socin. Iun. consil. 28. numero. 21. & sequentibus. libr. 4. & iste status mixtus Monarchiæ est optimus & præstantissimus, † secundū Cassaneū, in Cathalogo glor. mund. 12. parte, conside. 55. in princ. & in versic. & de istis tribus, vbi per totam illam considerationem plura de istis tribus regiminibus & statibus discutit, qui & in. 5. parte, conside. 1. in fine, inquit, omnes mundi Monarchias initiū † habuisse ab armis, cumque Cantabria ijs semper fuerit munita præsidijs, mirum non est, si in ea nobilitas antiqua duret, ac perseueret, neque ei detrahenda sit vllo modo, & vbique terrarum est obseruanda; & nobiles ij sunt, qui Imperio & denominatione potiuntur, vt per Cœpol. in Tract de Imper. mil. deligen. fol. 311 nu. 17. volu. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tract. diuersorum Doctorum, imo & propter nationem gaudet quis nobilitate, † siue ex parte parentum id prouenerit, siue ratione generis patriæ, aut prouinciæ, vt optimè per Cæpolam, vbi supra. §. propter nationem. numero. 1. cum sequentibus. folio. 310. columna. 1. cum sequentibus, quæ omnia concurrunt in prouincia & natione originaria Cantabriæ, prout per Reges in Historijs assertum videmus, ita vt ex monimẽtis Antiquis ex scripturis, ex Historijs sic de Cantabris assertum reperimus, quibus quidẽ antiqua nobilitas ciuium originariorũ manifesta fit, tum etiam & secundo ex legibus sui fori nobilitas hæc Cantabrorum originariorum, de ijs loquimur, id est eorum, qui nulla sciri, aut constare possit externa sunt origine, sed immemorialiter, & supra omnem memoriam sunt veri originarij Vizcagini, & pro talibus semper fuerunt, & sunt habiti & reputati, & de hoc sẽper fuit & est fama incõcussa & illibata inter & apud suos conuicinos & compatriotas, & de hoc fuerit ac est communis opinio & reputatio, & quidem taliter quòd nunquam sciuerint, aut audierint prædictum talem Vizcaginum esse de stirpe, aut progenie externa, aut aduena: de quibus originarijs licet dictus Glossator, in dicta glossa 18. numero. 26. asserat non esse legem in foro suo eos nobiles declarans, & quòd lex. 16. sui fori non est dispositiua, sed enuntiatiua, tamen hæc & aliæ leges pro nobilitate eorum considerari possunt, ita grossis verbis hæc declarantes, vt nulla indigeant inductione, sed sola nuda verborum recitatione: & primo habent pro se dicti originarij Vizcagini, † legem. 3. titul. 16. sui fori in hæc verba disponentem: *Otro si, por quanto en Vizcaya todos los Vizcaynos son homes Hijos dalgo, y por tales conocidos, tenidos, auidos, y communmente reputados: y han estado y estan en esta possessiõn*, vel casi, *de ser homes Hijos dalgo, no solamente de padre y abuelo, pero de todos sus anteceſſores y de immemorial tiempo aca. Y entre otros priuilegios y libertades, y essenciones dados por su Alteza a los homes Hijos dalgo, es esse: Que por deuda alguna q̃ no se descienda de delicto, vel casi, no sea preso el tal Hijo dalgo, ni tomada, ni executada la casa de su morada, y sus armas y cauallo: y a esse tal priuilegio espressamente por el Hijo dalgo no se pueda renunciar. Dixeron que establecian por fuero y por ley, que por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casi, Vizcayno alguno no sea preso ni detenido en la carcel, ni sea executada la casa de su morada, ni sus armas ni cauallo, aunque en la tal obligacion, o sentencia, contracto, o escritura, por virtud de que se pide captura del, y execucion de su casa, armas y cauallo, expressamente aya renunciado su fidalguia: so pena que allende de ser su execucion ninguna, el juez que diere mandamiento de captura contra Vizcayno y su casa, armas y cauallo, caya è incurra en pena de diez mil marauedis por cada vez que mandare lo contrario, repartidos la meytad dellos para el tal Vizcayno que fuere mandado prender, y la otra meytad repartida en dos partes, la vna para los pobres del hospital de esse lugar, y la otra meytad para los caminos de Vizcaya.*

Item probatur ex. l. 4. titulo 16. dicti fori Cantabrici dicẽte: *Otro si dixeron, que auian de fuero y establecian por ley, que por quanto de derecho es que a cada qual su casa de vnir, sea tuto refugio, y los Vizcaynos notoriamente son hidalgos, que por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casi, ellos no pueden ser presos, ni las casas de sus moradas, armas, ni cauallos executados. Porende en Vizcaya por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casi, en casa de ningun Vizcayno, prestamero ni merino, ni executor sea osado de entrar a hazer execucion alguna, ni acercarse a la tal casa con quatro brazas al derredor contra la voluntad de su dueño, saluo que entre con vn escriuano vn hombre del tal prestamero, o merino, sin armas a ver los bienes que ay para executar, y inuentar, so pena que si entrare, y si mas se acercare, se le pueda resistir sin pena alguna. Pero si el tal executor mostrare mandamiento de juez cõpetente, paraq̃ prẽda algunos acotados, o malhechores, y quisiere entrar por ellos a los prẽder en alguna de las dichas casas, que lo pueda hazer, y no se les haga resistencia alguna, solas penas de la ley del derecho sobre ello establecidas.*

Itidem

Itidem & adest alia lex. l. 9. titu. 9. dicti fori in hæc verba disponens. *Otro si, dixeron que auian de fuero y de costumbre, y vso antiguo immemorial, y establecian por ley, que por quanto los Vizcaynos, todos generalmente son homes Hijos dalgo, y Vizcaya es muy essenta y priuilegiada, nunca en ella vno quistion de tormento por delicto alguno que fuesse, grande ni pequeño, publico o priuado: porende que establecian por ley, que en Vizcaya, ni en otra parte alguna, por ningun delicto los jueces puedan poner a Vizcayno alguno en quistion de tormento directe, ni indirecte, ni amenaza, ni commination de specie alguno de tormento, excepto en los crimines de heregia, & læsæ Maiestatis, y de falsa moneda, y pecado nefando contra natura, que es sodomia.*

Vides igitur has leges nulla inductione indigentes ad probandum ex eis omnes Vizcaginos originarios, vt diximus, nobiles & fidalgos esse, etiam si infanzones non sint, ij enim aliud plus nobilitatis habent, sunt etenim *De solar conocido*, illi verò in generali harũ legum nobilitate comprehensi, licet nobiles sint, non tamen nobilitate solarij indicatiua & demonstratiua gaudent & refulgent, qua quidem dicti infanzones potiuntur & illustrantur.

Ex quibus quidem legibus, & ex earũ proœmio probatum id reperitur, dum dicunt, & pro ratione suarum dispositionum præmittunt, omnes Vizcaginos esse nobiles, hæc enim fuit causa finalis dictarum constitutionum; Proœmiũ enim
220 causam finalem inducit, † ex. l. final. ff. de hæredibus instituendis, nõ enim sine
222 mysterio proœmium scribitur, ex cap. secundo requiris, de appellation. dixi in. l. 11. nu. 7. titu. 1. libro. 4. Recopilat. & est ratio dictarum legum, vt apparet ex dictione illa: *Que por quanto*, Latinè, quia, vel quoniam, quæ regulariter pro causa
221 † & sic ratione apponuntur, secundum Bartolum, in. l. demonstratio. §. quòd autem. columna. 3. versicul. item quid si testator. ff. de condit. & demonstr. & causam finalem dicit, secundum Bald. in. l. 1. colum. 4. versic. & nota. C. de fal. cau. adiect. leg. eundem Baldum in. l. 1. de feriis, & cum ad inducendas dispositiones dictarum legũ, fuerit causa & ratio quod omnes originarij Vizcagini sunt nobiles, ratio hæc, ius & dispositionem inducit; nam sicut sententia vel statutum inducit dispositionem, ita † ratio statuti. l. emptor. §. final. ff. de rer. vendic. quia ratio iuris facit & ratio legis, siue consuetudinis seruari debet tanquam anima & spiritus eius, vt inquit Baldus, & relati per Tiraquellum, de cessante causa. in repula, numero. 129. pag. 20. & sic rationes dictarum legum, ius & dispositionem constituunt, & probant omnes originarios Cantabros nobiles esse, ita quòd nõ possit iure affirmari dictas leges solum in dispositione esse attendendas, sed in ratione earum totam vim & proram constituendam, vt ex eis tanquam ex anima & spiritu legum sumamus assumptum dispositiuum, & ius constitutũ ad probandam dictam Cantabrorum nobilitatẽ, & consequenter cessat cõsiderario dicti Commentatoris dicentis leges has solùm disposuisse circa excusationem tormentorum & executionis, non verò vt ex eis probaretur dictum assumptum generalis nobilitatis.

Secundò, quoniam licet verba priora dictarum legum possent dici narratiua, & non dispositiua (quòd non fateor) adhuc tunc possunt allegari ad decisiones causarum, quoties intentio legis (prout hic) fundatur in illis verbis † narratiuis, 222
secundum Felin. in cap. 1. nu. 18. de constitu. quem ad hoc allegaui in. d. l. 11. nu. 6. titul. 1. libro. 4. Recopil. & probatur ex Clem. 1. de probat. iuncto. c. si Papa. de priuileg. in sexto. notat Iaf. in. l. vnic. nu. 22. & 23. C. quando non peten. par. latissime Aymon Crauet. de Antiquit. temp. par. 1. cap. 1. & 3. & Celsus, in Tract. clausularum. cap. quando verba enuntiatiua proferuntur in priuilegijs, & licet obijciatur quòd posset procedere quoties lex est a Principe constituta, non vero

siâ minori, nihil obstabit hoc, quoniam vltra quòd etiam in statutis idem est, ex dictis, leges hæc dicti fori Vizcagini â Re-227 ge nostro & prædecessoribus eius factæ sunt, cum ab eis sint cõfirmatæ, & omnia nostra facimus (inquit Rex) quibus authoritatem nostram impartimur. Præsertim quòd etiam si verba narratiua nõ proferantur à Principe, sint tamen ab antiquo lata, prout est tempus sexaginta an-
223 norum disponunt † & probant, ita vt eis standum sit interim quòd non probatur contrarium, prout communem testatur Alexand. consil. 15. num. 2. & 3. lib. 5. vbi eius Additionatores alios allegãt, imo vt ipse ibi inquit, fama publica in hoc sufficiet pro plena probatione, tempusque an-228
224 tiquum † sexaginta annorum est: quis enim, vt inquiunt Doct. relati per Loazes, in allegatione de Mula, dubi. 1. in. 3. pro Marchionis fundamẽto. nu. 64. cum sequent. pluribus, nõ arbitrabitur quinquaginta vel sexaginta annorum cursum, attenta præsentis temporis vitæ hominũ breuitate esse antiquum? est enim omne 229
225 vitæ nostræ tempus † brevissimũ atque exiguum, vt inquit tex. in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. & in. c. consequẽter. de pœniten. distinct. 5. not. glo. in cap. quid ergo. 11. q. 3. & sunt iam elapsi anni sexaginta duo, quibus dictæ leges sunt compilatæ.

Tertiò, quia quando partis allegatio est vnica, & fundata in vna sola ratione, (prout dictæ Cantabricæ leges fundan-230
tur) in sola, scilicet, Cantabrorum nobilitate, & eam Princeps nõ impugnat, tũc
26 illa talis ratio † potest allegari tanquam ipsa lex, vt est notabilis doctrina Imolæ, & Felini, relatorum & secutorum per Palat. Rub. in Rubric. §. 17. nu. 23.

Quartò, ex Barroli doctrina, in. l. & quia, quam legit sub. l. more maiorum. nu. 5. ff. de iurisd. omn. iudi. vbi Docto. & post illos Deci. in. l. vnic. C. quando non pet. par. nu. 20. dicentis, q̃ quãdo aliquis actus confirmatur à superiore, qui quidem actus poterat ab ipso superiore tol-

li, & citra eius authoritatem fieri ab ipso supplicante non poterat, tunc confirmãs dare † videtur, & sic totum cõfirmatum denominatur ab ipso confirmante, & verificatur illa iuris cõclusio, q̃ omnia sua fiant, quibus authoritatẽ impartitur, sed sic est, quòd supplicantes non poterant interpretari, neque declarare se esse nobiles, quia omnis declaratio in vim legis est de regalibus. l. fin. C. de legibus. ergo benè sequitur de primo ad vltimũ, quod leges dictæ, quo parte, & in quantum se fundant in immemoriali omnium Vizcaginorum nobilitate, perinde sunt iudicandæ ac censendæ, ac si Princeps ipse hoc dixisset, quia nõ solùm ex tota lege, sed etiam ex suis singulis partibus † inducitur dispositio. l. in ciuile. ff. de legi. l. ex conuentione. C. de pact. ibi ita vt pars instrumenti significat, vbi Decius, nu. 9. & Ias. num. fin.

Quintò, quia verba narratiua etiam ab alio quàm à Principe propter se principaliter prolata, vel per modum causæ, vt dictum est, disponunt & probant, † vt per Aymon. dicto Tracta. de antiquita. tempo. 1. part cap. 1. nu. 15. cum sequentibus. volum. 17. Tractatuum diuersorũ Doctorum. Corne. consil. 269. colum. 3. lib. 3. Deci. consil. 146. col. penult. & dicuntur principaliter propter se, vel per modum causæ emissa, secundum Aymon. vbi supra, quoties Papa, aut Princeps † super narratis fundat intẽtionem suam, vt in dictis legibus, in quibus Legislator ideò Cantabros à tormentis & executionibus excusat, quia nobiles & fidalgui sunt, & consequenter probant dictæ leges nostrum intentum & conclusionem.

Sextò, & supra dicta confirmantur etiam per alias leges fori dicti Cãtabriæ dominij, præcipue per. l. 4. titulo. 16. ibi, *Y los Vizcaynos notoriamente son hidalgos, &c.* & per. l. 9. tit. 9. ibi, *Establecian por ley, q̃ por quanto los Vizcaynos todos generalmente son homes Hijos dalgo, &c.* Notãda sunt prædicta verba

cta verba, quia nobilitatem denotant, & cũ tot vicibus geminata & plus sint, omnem tollunt dubitationem, vt. l. 1. col. 2. versicu. ego puto. ff. de ædil. edict. ostenduntque † mentis & intentionis perseue-231
rantiam. l. vnic. C. plus petit. & tollunt suspicionem deceptionis. l. si mulier. C. ad-235
Velleian. ex quo dicit Iustinianus. C. de emenda. noui Codi. nemini venire in dubium, quod repetita prælectio probauit, & ex geminatione dicitur apparere de valde enixa voluntate disponẽtis, ne censeatur superflue apposita, ex Bald. in cap. eam te. colum. 2. de rescript. & ampliant effectum vt magis operentur, secundum eũdem Baldum, in. l. fructus. C. de actio. emptio. & verba enuntiatiua si sint geminata, operantur tam fortiter, vt inducãt
232 effectum plenum & plenissimum, † ex Paul. consilio. 92. columna. 2. libro. 2. & ex multis traditis per Euerardũ, in Centuriis in loco à geminatione, & per Mexiam, in. l. de Toledo, fundamento. 4. partis. 1. nume. 6. cum sequentibus, vbi nu. 8. inquit, geminationem vim clausulæ mo-236
tu proprio operari, imo & idẽ quod clausula ex certa scientia, vt per Tiberiũ Decianum, respon. 7. nume. 25. volumine. 3. multoque magis secũdum eum ibi, hæc
233 procedunt † quoties verba sunt triplicata, vel quadruplicata, in Responso. 42. nume. 30. volum. 1. qui in Reportorio suorum responsorum, in verbo, Geminatio, multa refert de geminatione, qui in responso. 1. numero. 134. volumine. 2. inquit, non solum vim geminationis considerandam in principali dispositione, verum & in quacũque dictione pluries repetita, quod est optimum ad dictas leges in nostrum propositũ: ita vt propter tam multas leges nulla posit Cantabris originarijs refricari quæstio, neque de iure, neque de facto super eorum nobilitate, lex enim potest cõferre & declarare no-
234 bilitatem in proprietate, † ex dictis per Bartol. in. l. 1 colum. 9. C. de dignit. libr. 12, & ibi Platea, col. 3. & Afflictis. cap. 1. quis dicatur Dux, Tiraquellus, de nobilitate, capitu. 10. & cum Princeps sit fons digniratum, nulli dubium, nisi quòd ille erit nobilis, quem ipse declarauerit, vt per Tiraquellum, vbi supra, capitul. 6. & 10. & sexaginta & duos effectus geminationis † vide per Corsetum, in Tractatu de Potesta. Reg. quæstione. 17. Hippolytus. l. 1. §. quæstionum. ff. de quæstion. Bologni. consilio. 1. numero. 131. Et sic verba dictarum legum nõ solum quo ad immunitatem non inferendi tormentum, nec exequendi in personis, domibus, equo, & armis, pro debito nõ descendente ex delicto, vel quasi, esse intelligenda, verum & quo ad tributorum exemprionem, & quo ad omnia alia nobilibus competentia, nam propter vnumquodque tale, & illud magis, ratioque finalis, ac principaliter contemplata ad aliquã dispositionem, nõ modo restringitur ad casum decisum, verum etiam ampliatur ad omnes illos casus, qui veniunt & interuntur sub dicta eius finali ratione expressa, etiam † in correctorijs, & in octo fis. l. his solis, ibi, satis cautum putauimus. C. de reuocanda donatione. dicit communem Paris. consi. 16. num. 24. cum sequentibus aliquibus. lib. 3. Tiraquellus. l. si vnquam. verbo, Libertis. nu. 37. C. de reuoc. dona. & Ripa, in. l. si constante. numero. 95. ff. solut. matrim. & Paris. vbi supra, inquit, id nõ ex vi extensionis, sed potius comprehensionis intelligi, dicitur expressum id quod sub ratione comprehenditur, etiam si casus ille sit omissus, vt per eundem Paris. consilio. 72. nume. 98. lib. 4. Deci. consilio. 15. num. 2. & 6. & in terminis nobilitatis tradit Ioan. Gars. in proœmio gl. verbo, Exẽptio, quod proœmium & præfatio raciocinatiua sunt id, propter quòd sunt cæteræ dispositiones, & ad quã, vel quas omnes sunt referẽdę, ne discrepent, cum igitur proœmialis, ac finalis ratio dictarũ legum sit, ex eo quòd Vizcagini nobiles sunt, igitur vbicũq; nobilitas priuilegiata reperitur, & in eis erit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ititidem,ſicut & in omnibus alijs à legibus in nobiles declaratis,vt generaliter & indiſtincte omnibus immunitatibus nobilium ac fidalgorum potiantur, prout in terminis alijs voluit Ripa,lib.2. de reſcri-239
ptis,reſpon.11.nu.14. & ſecũdum aliam impreſsionẽ eſt in reſpon.4.in ordine reſponſorum. Itidem & pro hac Vizcaginorum nobilitate facit lex.16. dicti libri, & fori Cantabrici,quam licet dicat dict. Ioan.Garſia, in.d.glo.7.nu.26. non eſſe diſpoſitiuam, ſed eſſe ſupplicatoriam, & nihil ibidem ſupplicationi prouiſum,tamen cum totus ille forus, & quælibet lex in eo inſerta ſit per confirmationes regias ibidem deſcriptas approbata, ſi attenta hac confirmatione lex illa nihil decidiſſet imperfecta & mutila remaneret, & nullius effectus, quo caſu confirmans, non ſolùm cenſetur confirmaſſe, verum
237 & dare,ac concedere de nouo,† ex communi doctrina Bar.in dict.l.more. nu.3. ff. de iuriſd. omn.iud. vbi Doct.maximè Iaſ.& Oroſcius, & diximus iam in hoc libro.6. & ſic poteſt dici illam eſſe legem expreſſam pro horum cantabrorum nobilitate vltra alias leges.

Ex quibus omnibus infertur,quòd om-240
nes originarij Cantabri ſunt notorij nobiles in proprietate,quia illud dicitur notorium,quod habet cauſam ſtantem,permanentem,ac ſucceſsiuam, vt iam dictũ remanet,& notat Couarruuias, libro.2. Varia.cap.6.col.penul.lex autem ſcripta ſemper loquitur,& eſt in viridi obſeruãtia.l.Arriani.C.de hæret.& omnibus innoteſcit, & habetur pro nota & notoria l.leges ſacratiſsimæ. C. de legibus. Ergo cum, vt dictum eſt, leges iam citatæ de nobilitate hac diſponant & probent,bene ſequitur q̃ in virtute dictarum legum iſta ſua nobilitas eſt notoria, & quòd ex monimentis antiquis,& diſpoſitione dictarum legum habent fundatam ſuam intentionem, & ſicuti inſtrumentorum
238 probatio euidẽs dicitur,† eſt rex, in cap. cum dilecti, ibi ex tenore inſtrumenti euidenter appareat, & ibi Abb.& Barb. extra de donat.& in.c.cum inter,de re iudi. & eſſe manifeſtam probationem aſſerit glo.manifeſtum.in.l.fina. C. de rebus credi. ita quòd inſtrumentum † eſt veritas apparens,probatio probata non probanda, nec quæ indiget diſcuſsione, ſiue diſceptatione fori, nihil enim poteſt allegari contra, quando veritas eſt notoria, prout hęc & alia adducit Tiraquellus,de vtroque retract.tit.1.§.2.glo.1. num.20. cum tribus ſequentib. ita & illa, quæ ex monimentis antiquis, ex legum diſpoſitionibus, ex inueterata conſuetudine,& foro regia confirmatione approbatis reſultat,euidens manifeſta,ac notoria dicitur probatio nobilitatis ac dignitatis Cãtabrorum,& ſimiliũ ſimilia ſtabilimenta habentium ſuæ intentionis manifeſtatoria, ita vt nequaquam poſsit de dictarum legũ validitate diſputari & obſeruantia, ſed omnino & inuiolabiliter ſecundum illas eſt iudicandum,cũ à Regibus ſint confirmatæ, de quorum Regũ poteſtate circa hęc diſputare,& dubitare eſſet inſtar criminis ſacrilegij,nam vt inquit Auguſt.in.c.in iſtis.4.diſt.leges non eſſe iudicãdas poſt quã conſtitutæ † ſunt, ſed ſecundum eas iudicandum,dummodo non ſint contra ius diuinum, vel naturale,prout ſupradictæ nõ ſunt, & ſatis eſt q̃ habeant aliquod motiuum,vt ex Bald. inquit Tellius,in.l.16.Tauri.nu.11.Præſertim cum dictæ leges Cantabricæ confirmatione iurata ſint confirmatæ in forma ampliſsima, & quæ omnem diſputationem,aut controuerſiam omnino tollit,ac repellit, vt eſt textus expreſſus fori dicti,*En el auto de la junta.* fol. 11. colu. 12. ibi,*Sin que ninguna de las partes litigantes tenga neceßidad de hazer pronança, ſobre ſi las dichas leyes ſon vſadas y guardadas*: & habetur latè in confirmationibus dicti fori. Quibus de cauſis, ſi quæ conſultatio & ad eam reſponſio aliquando fuit miſſa aliquibus chancellarijs,& ab eis data ſuper ijs, vt inquiunt Otalora, & Ioannes Garſi.

Garſi.de qua & in hac quinta quæſtione fuit per nos facta mentio, intelligẽda eſt in caſu in quo Cantabri non haberent leges & diſpoſitiones pro ſe, vt dictũ eſt habere,ſed in caſu in quo leges deficerent, tum quia non eſt cenſendum velle legibus præiudicare dictas chãcellarias, neque eis derogare,neq; poterãt,cum eius ſit derogare,cuius & condere leges, idque ſoli Regi pertinet,qui & eis derogare non eſt cenſendum neque iuri quæſito præiudicare,ex iuribus vulgaribus,& ex alibi à me late dictis, præſertim vbi Rex ipſe iuramẽto proprio & fide Regia tales leges cõfirmauit,neq; talis reſpõſio dictarum chãcellariarum fuit,neq; conſtat q̃ fuerit per Regẽ approbata, neque in modum legis conſtituta,neq; recepta in præiudicium Cantabrorũ,neque Rex id permitteret in præiudicium & derogationem legũ dicti fori Cãtabriæ, & in caſu in quo Rex id vellet, expreſſa & indiuidua dictarum legum derogatio requirebatur,ex text.in cap.pen.de capell. mon.c.nonnulli, de reſcrip. imo & tunc pro ſua in omnes benignitate & clementia id cũ maxima cauſa,& non ſine ea,& cum citatione dictæ nationis & ſtatus Cantabriæ id faceret, nam cum in vim remunerationis ſeruitiorum dicti domini Cantabri,& in modum cõtractus cũ iuramẽto,confirmauerit Rex dictas leges fori ſui,non ſine maxima cauſa non ſine maturo & deliberato cõſilio, & non ſine citatione partium & eis auditis hoc faciet,ex latè dictis per nos in.l.1.&.2.titu.10.lib.5 Recopil.& conſequenter nihil obſtat nihil nocet ſupradictis legibus Cãtabrorũ & eorum nobilitati reſpõſio, ſi quæ data eſt ab aliquibus chãcellarijs, quæ contraria eis ipſis Cantabris & legibus ſuis foret,neque dictę leges *De Toro*, & *Tordeſillas*.8.&.9.dict.tit.11.libr.2. ſuprà, obſtant quicquam, ex dictis, & ex
241 alijs in progreſſu huius quintæ quæſtionis à nobis declaratis,præſertim cum dicti Cantabri dictarum pragmaticarum temporibus & vſque ad annũ.1526. habebant & habent legem inſertam in corpore antiqui ſui fori,per quam clare diſponebatur,quòd Princeps illius prouinciæ nullatenus poſſet ſtatuere de dictis legibus & priuilegijs neque in adimendo,neque in concedendo de nouo niſi conuocatis illorum proceribus ac procuratoribus omnium vrbium atque pagorum illius prouincię,& inſuper quod prædicti ac ſinguli tales procuratores ſuum aſſenſum ad id præſtarent,vt patet ex verbis prædicti fori antiqui,colum.2. poſt iuramentũ præſtitum à Rege Henrico,anno 1455.& licet id in foro impreſſo non inſeratur, Chriſtianiſsimus Rex noſter, vt dictum eſt, nõ eſt cenſendum per generales eius diſpoſitiones dictarũ *De Toro*,& *Tordeſillas*, voluiſſe præiudicare legibus dicti fori Cantabricenſis, & ſpecialibus eorũ fauoribus, vt latè à nobis probatũ eſt in hac quinta queſtione, neque eorũ nobilitati præiudiciũ inferre,neque eis derogare,ex quibus conſtat quomodo nobilitas ex monimentis antiquis,ex legibus & diſpoſitionibus prouinciæ alicuius regia autoritate confirmatis probari poteſt in proprietate,præſertim in locis liberis & exemptis à contributionibus,& vbi non adſunt actus diſtinctiui,proat in Cãtabria,de qua latius à nobis,quam de alia prouincia mentio facta eſt,quia in ea melius quam in alia hæc verificari poſſunt,& nè antiquę eius nobilitati offenſio fiat,quam ſemper Reges eis obſeruari præceperunt, & nunc obſeruandam iubet, cum vt dictum eſt, Regia ſua prouiſione delẽda iuſſerit verba à dicto Ioann.Garſia,in dicto ſuo cõmento prolata in & aduerſus Cãtabrorum nobilitatem.

Quinto & vltimo, vt huic Rubricæ huicque Epilogo finem imponamus pro-
babitur nobilitas † quo ad poſſeſsionẽ, ſecundum terminos noſtrarum legum Regiarum,ſcilicet.l.7.&.8.tit.11.lib.2. ſuprà,à nobis ſatis relatarum ex verſic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in dicta.l.8.constituto, ibi, *Y otrosi, si alguno dixere*: quæ est secunda istius legis. 8. dispositio, cum intentatur solum possessorium, vel petitorium & possessorium, suspenso petitorio, ita quòd solum super possessorio proceditur. Et intẽratur hoc 244
241 modo, scilicet, quod cum ipse litigans † existens vxoratus, & pater eius, & auus suus paternus essent in pacifica reputatione, & possessione hominum nobiliũ in locis vbi vixerunt per.20.annos continuos & impletos, & quòd vt tales nunquam contribuerunt in tributis plebeiorum, siue Regijs, siue conciliarijs, & vt tales nobilium exemptionibus & prærogatiuis gaudebant, & in sessionibus & congregationibus cum talibus se se congregabãt, tale concilium & personæ eius turbant eum in possessione hac, in qua petit se iuuari & defensari, & nobilem declarari, &c. Et cum sub hac forma & modo nobilitas intentatur forma dictæ legis. 8. seruãda est, aliter enim nihil fiet, non tamen ex hoc remanent excluſæ aliæ formæ probandi nobilitatem hanc,
243 vt supra dictum est. Et sic lex illa. 8 † quę septimæ præcedẽtis est declaratoria cõstituit solum tres casus. Primus est, cum nobilitas intentatur in possessorio & petitorio, & simul super vtroque proceditur, nam tunc modus probandi secundũ formam præscriptam ab eadem.l.8. seruatur, prout in eius versiculo, *Y por ella mãdamos*. vsque ad versiculum, *Y otro si*, exclusiuè continetur. Et ab isto versiculo, *Y otro si*, vsque ad versiculum, *Pero si*, de possessione tractatur. Et versiculus ille, *Pero si*, est tertia dispositio dictæ.l.8. dua- 245
rum præcedentium dispositionum declaratoria. Et hæc cõtinet in effectu principalis dispositio istius legis octauæ. Et in dicti possessorij probatione dicti temporis viginti annorum actus positiui requiruntur in persona litigantis, & patris, & aui, distinguentes nobiles â plebeijs, & ij actus, si est in terra tributaria, debẽt probari secundum quod dictum est, si tamẽ est terra libera, sufficiet probare quoslibet alios actus per quos nobiles ab ignobilibus distinguantur, vt inquit Oralora, vbi suprà. 3. part. cap. 8. num. 9. vt ferè est in pluribus locis prouinciæ Beticæ, vbi medietas ofũciorum datur nobilibus, † & altera medietas plebeijs, *si no en regimientos, como en varas de hermandad, o como en el partido de Leon donde se junten los hijos dalgo a comer el horna o por Pasqua Florida, o donde ay carnicerias a parte para hidalgos y fieldades como en Ciudad Real, y assientos en las Iglesias como en Xerez, o costumbre de lleuar las andas de los Hidalgos, los que lo son, y cofradias, y cabildos de Hijos dalgo como en Cuenca*. Et aliæ multæ differentiæ ad hoc introductæ, & sic communis reputatio populi talem reputantis nobilem, qui viuit in tali loco, & alium extra locum illum degentẽ non reputando nobilem, velut exemplificat Ioannes Garsia, in dict. glo. 18. num. 44. quæ licet sibi quo ad probandum solarium non placere dicat, quo ad caũsas tamen possessorias placent sibi, & iterum in glo. 35. Et quamuis Otalora, vbi suprà, vt dictum est, quo ad illos tantum actus restringere nobilitatem velit, in quibus datur distinctio illa, tamen si inconcusse actus illi semper fuerunt, & sunt assignati & introducti in locis liberis, vt essent signa demonstratiua nobilitatis in genere, sufficient vtique non solum ad illos actus, sed & ad omnes alios nobilitatis effectus, eò quòd generaliter introducti videntur prò distinguendis nobilibus ab ignobilibus generice, non verò particulariter quo ad illos tantum actus, nam tunc non procedit regula, tantum præscriptum quantum † possessum, si in contrariũ non probatur possessio, vel cõsuetudo contraria, ex dictis per nos in.l.2. nu.9.tit.5.lib.1 supra, quę optimè ad hęc conducũt. Ex quibus omnibus habes materiam satis discussam & ordinatim digestam, legum nostrarum ac pragmaticarũ intellectus, ac declarationes iuridicas & literales, omnium hominum nobilitates defensatas modos & formas eas probandi

probandi tam in tributarijs quam in locis liberis satis digestam, Cantabrorum nobilitatem, & similium locorum & prouinciarum declaratam, licèt breuiter & succinctè, possent enim alia multa in medium produci, & prolõgari materia: habesq; ex supradictis triplicem esse homi-
246 nũ statũ, † maiorũ, scilicet, & ij sunt qui ad dignitatem fortunatim sunt prouecti, de quibus per Cassa. in Catalo. glor. mũ. in.4.5.6.7.8.9.&.10. partibus actum est: mediorũ verò, & ij sunt, nobiles sine alia dignitate, de quibus per Cassan. ibi. 8. pàrte minorum verò, & ij sunt, ignobiles & plebeij, & horum modi sunt nouem, vt vult Iacob. Faber, relatus & sequutus per Cassan. vbi suprà. in. 11. part. cõsid. 2. vbi triplicem hunc statum sic considerat, & per sequentes considerationes disputat & declarat, quibus finitæ sunt nostræ quinque quæstiones per modũ Epilogi, pro exornatione nostræ Rubricæ, & declaratione nostrarum legum regiarum super nobilitate disponẽtium omni meliori modo, quo potui sub superiorũ iudicum cẽsura ac deliberatione, alia multa referre possem, quæ prudens omisi, vt ad textualiũ declarationẽ deueniamus.

SVMMARIA.

NObilitas de numero laudabilium dici potest. num. 1.

Pax licet ab omnibus desideretur tamen non habetur inconcussa stabilis & firma ob sex rationes. num. 2.

Pax quid sit. num. 3, & num. 4. quòd ob eam habendam multa permittuntur.

Homines quietissimè viuerent si hæc duo nomina meum & tuum de medio tollerentur. numero. 5.

Ob bonum pacis potest communitas remittere iniurias singularum personarum ipsius communitatis. num. 6.

Inutus quis non est cogendus parcere iniurianti, num. 7. nisi vt ibi.

Officialis non se interponens inter rixantes cum posit, ab officio remoueri potest. nu. 8.

Discordiam volentes & amantes compelli possunt ad pacem. nu. 9. vt ibi.

Treugam facere compelli possunt rixantes. numero. 10.

Iudex potest futuris scandalis prouidere. nu. 11. & n. 12. quòd ob hoc potest interdicere alicui nè de domo sua exeat, vel quòd mutet hospitium suum vt. nu. 13.

Iudex potest se interponere inter litigantes nè ad arma deueniant. num. 14.

Iudex ecclesiasticus potest expulsores alicuius à ciuitate excommunicare, & illius ciuitatis ciues interdicere. num. 15.

In bellis seu contentionibus ciuilibus forensibus non potest iudex ad concordiam compellere. n. 16. nisi vt. nu. 17. & 18.

Pacis violator punitur tanquam treuguæ fractor. num. 19.

Pace facta si vnus me offendat & resistam non dicor fractor pacis nu. 20. nisi vt ibi. nu. 21.

Lex. I.

Summarium.

Pax inter nobiles seruanda est sub nostri text. pœna.

IBI, *Gran bien se sigue*, Ex his verbis habes notare maximã nobilitatis laudem, etenim si magnum bonum lex nostra vocat pacem adesse inter nobiles, quasi ex hoc vniuersa pax populi dependeat, igitur nobilitas magna res est, nam propter vnumquodque tale, & illud magis, ita vt
1 de numero laudabilium nobilitas † dici possit, ex dictis per Cassa. in Cathalogo glor. mund. 8. part. consid. 5. in fine. & cõsid. 7. vbi ex pluribus sacræ scripturæ locis probat nobilitatem esse laudatam, ita vt merito de numero laudabilium, & commendabilium dici possit, pro vt hic commendatur, tanquam ab ea vniuersa populi pax consistat, & dependeat, si in ea nobiles inter se viuant, pro vt credendum est, viuere, priuilegiantur enim à natura, vt abundent polleant pluribus, & fere omnibus virtutibus Moralibus: & Theologalibus, quia vt in plurimum sunt iusti, temperantes, prudentes, & fortes, & insuper humiles, & mansueti & elationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

elationem fugientes, & ciuitati regulariter sunt fideles, & tales præsumuntur, vt per Tiber. Decian. consi. 66. num. 29. volu. 3. & consi. 18. num. 22. volu. 1. & cons. 23. nu. 93. cod. volu. 1. quod secus est in iis, qui recèter ditati sunt, qui communiter sunt elati, & superbi vt per Lucam de Pena, in. l. militaribus. C. de decurio. lib. 10. & plura de commendatione nobilitatis videre poteris per Tiraquel. de nobilitat. cap. 21. per totum.

Ibi. *Paxè fossiego*, Pax, cũ pluribus gentibus imperarem (inquit Artaxerxes) Hester. 13. & vniuersum orbem meæ ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia, & benignitate gubernare subiectos, vt absque vllo terrore vitam silentio transigẽtes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Et hoc turanda pacis studium gerens Fredericus Imperator constitutionẽ emisit in hæc verba, hac edictali lege in perpetuum valitura iubemus, vt omnes nostro subiecti imperio verã, & perpetuam pacem inter se obseruẽt, vt inuiolata inter omnes in perpetuũ seruetur, Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuasores, & omnium locorum rectores cum omnibus locorum primatibus, & plebeijs à decimooctauo anno vsque ad septuagesimum obstringantur iuramento, vt pacem teneãt, & rectores locorum adiuuent in pace tenẽda, atque vindicãda, & in fine vniuscuiusque Quinquenij de prædicta pace tenenda omniũ iuramenta renouentur, si quis vero aliquod ius de quacunque re, vel facto contra aliquem se habere, putauerit, & iudicialem habeat potestatem, & per eũ ius sibi competens exequatur, vt est tex. de hac constitutione in cap. 1. in prin. de pace tenend. int. sub. & iur. confirm. in vsibus fœud. & sic inquit Plat. in Alcibi. expedit ciuitati seditiones abesse: & Aristoteles. 5. Ethicor. 1. Concordiam legislatores summopere affectant, & de pace, & reconciliatione plura dixit Rainald. Corsi. in Tract. de priuata reconciliatione, per totum in. 12. Volum. diuersorum docto. fol. 243. cum sequentibus aliquibus, in nouis, & Cassan. in Catal. gloriæ mund. 5. part. considerat. 16. Veruntamẽ licet pacem omnes homines desiderant, tamen non habetur inconcussa, stabilis, & firma, † & hoc propter sex rationes. 2
Prima, quia non puniuntur maleficia, Ecclesiast. 4. quia non profertur in malos sententia, filij hominum sine vllo timore perpetrant mala. Secunda est, abundãtia temporalium, Genes. 13. facta est rixa inter pastorales Abraham, & Loth. Tertia, quia non occupamur in pugna contra dæmones, Ad Ephes. 5. non est nobis colluctatio aduersus carnem, &c. Quarta quia bellorum damna non cõsideramus, quæ corporis, animæ, & bonorũ perditionem nobis afferunt, Hierem. 56. fortis incidit in fortẽ. Quinta, quia non animaduertimus dubium esse euentum Belli. 3. Reg. 12. Varius est euẽtus belli. Sexta, quia nõ seruamus præcepta Dei, nec decimas soluimus. Hier. 3. Vtinam attẽdisses mãdata mea, facta fuisset quasi flumen iustitia tua, vnde quod nõ accipit Christus, cap. fiscus. c. maiores. 16. quæst. 7. Quas sex rationes colligunt gl. in cap. ad Apostolicæ. verb. Pacem. de re iud. in sexto. Archid. in cap. noli. in princip. 23. quæst. 1. Abb. in cap. fi. notab. 1. de restitut. spoliat. & triginta opera contraria paci refert Lucas de Pen. in. l. 1. verbo, Pacis. in. 5. quæst. C. Publicæ lætit. lib. 12. Quas prædictas sex rationes cum vt plurimũ nobiles fugere deberent, & non fugiant, eò quòd ipsi sunt, qui inulti maleficia cõmittunt, & qui diuitias possidẽt, & populis imperant, neque animæ, & damnum incursui prouident, & occurrunt, & capillo honoris meram considerant, & belli euentum non prospiciunt, & decimas Deo debitas omnibus modis excusare procurãt, & præcepta Dei obliuiscuntur, & quo quisque maior est, tanto magis supra dicta attendere, & considerare

derare debet, & Deo optimo maximo placere, ideo lex nostra pacem eis commendat, sub qua quasi vniuersus status tranquillus Reipublicæ pendet, & hanc pacem nobilibus, & potentibus cõmendat, quasi aliorum capita, & signa, quæ si dolent, & omnia alia mẽbra dolere, clarum est, & sic eis pax est commendata, non quia eis solis incũbat, pacem tenere omnibus enim à Deo nostro pluries est cõmẽdata, sed quia in eis plusquã in alijs resplendecere debet, vt sit discordiæ finis, pax enim discordiæ finis dicitur, vt probatur in. l. 4. titu. 12. par. 2. & ideo expetenda est pax à nobis, cũ per eam omne interius tollatur, & exterius scandalum, vnde de Pace loquens August. de ciuit. Dei. ait, pax tantum bonum est, vt in rebus humanis nil gloriosius, nil delectabilius, nil vtilius soleat audiri, concupisci, possideri. Pax enim, vt dicit idem August. in libr. de verb. domi. cap. 9. est 3
securitas mẽtis tranquilitas animi, † sinceritas cordis, vinculum amoris, cõsortiũ charitatis, hæc est quæ simultates tollit, bella compescit, iras cõprimit, superbos calcat, humiles eleuat, sedat discordes, inimicos concordat, cunctis est placida, nascit inflari, nescit extolli, hanc, qui perdit, quærat, qui amisit, requirat, quoniã qui in ea non est inuẽtus à Patre iudicabitur, à Filio exhæredabitur, ab Spiritu 5
sancto alienus efficietur, neque ad hæreditatẽ Dei poterit peruenire, qui restamẽtũ pacis noluerit conseruare, hæc dicta Augustini citat Alberi. in. l. vni. col. 1. C. de caduc. toll. & propter hãc pacẽ habẽdam multa † permittuntur. Primò, con- 6
4 tractus matrimonij inter personas non legitimas ex dispensatione summi Pontificis ad hoc obtinenda, tex. in. c. 2. in fin. de desponsat. impub. in sexto. Secundò, pro bono pacis Papa nonnunquam suæ dispositioni reseruat quod alioqui non reseruasset. c. his, quæ in fine, de Maior. & obedi. Tertiò, quia pro pace, seu pro pacis obseruatione potest laicus coram iudice ecclesiastico conueniri, nam ex fractione Pacis læditur charitas, & ipse Christus, qui inter cætera extremo vitæ pacem reliquit, dicendo: Pacem meam do vobis: Pacem relinquo vobis, ita dicit Abb. in cap. super quibusdam. in fin. de verb. signif. & est bonus. text. in. c. ficut. 2. de iureiur. & in c. nouit. de iud. Quartò, pro bono pacis toleratur compositio facta in materia spirituali, quę alioqui tolerata non fuisset, text. in cap. nisi essent. & ibi glo. & Abb. de præb. Quintò, accusanti aliquem intuitu pacis parcitur, vbi aliàs non parceretur. c. accusasti. de accusat. Sextò, propter bonum pacis toleratur ille, qui longo tempore de manu laicorum accepit ecclesiam nulla interueniente authoritate episcopi. c. cura, de iure patro. Septimò, pro bono pacis compellitur episcopus cedere suo episcopatui, quoniam scilicet præesse non potest sine graui scandalo populi, debet tamen Papa assignare ei bonum Cambium, ita dicit Innocent. in. c. nisi cum pridem, de Renunciat. & Abb. in cap. 1. de elect. & Iaſ. in. l quoties. C. de rei vend. & sic quę pacis sunt, sectari debemus vt ad Ioann. 14. cap. quæ pacis sunt, sectemur, & quæ ædificationis sunt, inuicẽ custodiamus. Quibus de causis dicebat Specul. in suo proœmio col. 4. quod homines quietissimè viuerent, si hæc † duo nomina, scilicet, meum, & tuum, de medio tollerẽtur, & quòd nostri essemus, si nostra non essent. Vlterius & octauò pro bono pacis communitas remittere potest iniurias singulariũ † personarum ipsius communitatis, nec requiritur consensus earum, vt not. Angel. in. l. venditor. §. si constat. ff. communia Prædiorum, & etiam Dux Belli potest remittere dictas iniurias, & damna illata subditis faciendo Pacem cum suis aduersarijs, vt ipsemet Ang. tenet, in. l. conuentionum. ff. de pactis, & plura alia de bono pacis postquam hæc habebam scripta reperi referre Loazes de matrimo. Regis Angliæ, in. 3. princip. dubita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubita.per totã,& per Matth. Afflict. in præd.constitutionibus Sicil.lib.1.tit. de cultu pacis,per totum.Ex quibus Rex ac Dominus noster Philippus Secũdus Hispaniarum ac Indiarum protector Christianissimus in omnibus & præmaximè in hoc laudandus est tãquam pacis amator,regna dominia ac potentatus suos in perpetua pace & tranquillitate conseruans,& conseruare procurans,quẽ Deus omnipotens per multa tempora dignetur viuere.

Ibi,*Mandamos*, Regens enim Prouinciam,seu ciuitatem debet subditos conseruare in pace,præcipiẽdo,vt ea,quę pacis sunt,sectentur,vt inquit text.in.l. 16. tit.4.par.3. & debet rumores impedire, & subditos adquietè viuendum non solum hortari,sed & cogere, nam plerunque status publicus ex priuato turbatur. l.si quis ingenuam.§.in ciuilibus.ff.de capti.& licet offensus suadendus est, & nõ cogendus vt remittat iniuriam, nã æquitatis ratio non patitur, vt quis inuitus † 7 parcere iniurianti cogatur, nisi in foro pœnitentiali,vt cõmunem testatur Clarus,in pract.§.fi.quæst.58. nu. fi. hoc est verum post factum, antè factum tamen obuiari debet, nè iniuria cõmittatur, & hoc addito iudice & mota controuersia & absque libello peti potest per quẽlibet qui timet vim inferri in sua possessione, vt inquit Bal.in.l.1.§.quies.ff.de offi.præfe.Vrb.vbi subiungit,quod officialis, qui vidit aliquos rixari,si se non interponat, cum possit, potest ab officio remoueri, † vt per eundem Bald.in.l. nullus. C.de summa Trinitate & Fid.Catho.& sic subiecti nolentes pacem, sed potius bellum & discordiam amantes,possunt per superiorem compelli † ad faciendam pa- 9 cem;cap.si quis contristatus, & cap.placuit,cum glo.ibi.90.dist. capi. nouit, & ibi notatur,de iudic.& ita etiã tenet Bar. cum distinctione tamen de qua ibi per eum,in.l.congruit. ff. de offi.præsi.Et eodem modo possunt & multo fortius cõpelli ad treugam faciendam, † cum treuga nihil aliud sit quam quædam pax temporalis, vnde si ad plenam pacem compelli possunt, ergo & ad temporariam, saltim quando nolent, vel honeste non possunt ad pacem integram cogi,argu.l. quæ de tota.ff.de rei vend. c. pastoralis. §.item cum totum, de offi.del. sic etiam officiales, quibus datum est liberũ arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis possunt ciues ad pacẽ compellére, vt inquit Bart.in.l.ambitio.ff.de decret. ab ordi.facien.not.Abb.in Rubr.de treuga & pace, ex quo inquit Petr. Besut.in l.quod iussit.ff.de re iudi. & ibi communiter.Doct.se in quæstione facti respondisse,quendam Episcopum licite sub pœna suo Archiepiscopo præcepisse,nè per vicum duorum fratrum, quorum patrẽ interfecerat,transiret, nè eorum animũ ad in eum aliquid mali committendum prouocaret: quod quilibet iudex causa quietudinis & pacis conseruandæ, & delicti atque scandali vitandi,in suos subditos facere posset,vt not.Bart. & Doct.in ca.l.quod iussit,allegat tex.notab.in.l.1. §.fin.ff.de offi.præf.vrb. sed melior est tex.in.l.moris. ff. de pœnis, quod etiam voluit Ioan.And.post Guido.de Suza,in addi.ad Specul.in tit.de pignori. §.sequitur.versic.quid si timeo. notabiliter inquiẽs posse iudicẽ quando inter aliquos est inimicitia † futuris scandalis prouidere,& hac de causa sub certis pœnis, ne per certos limites ac fines tales incedãt præcipere,& voluit Puteus de syndi.verbo,Iudex vt non arguatur, Alex.in.l.qui bona.§.siquis iusta.ff.de dã.inf. Iaf.in.l. fi.per tex.ibi.ff.de offi. procur. Cæsar. per quẽ tex.notabiliter ibi dicebat Alb. quod si alter alterius inimicus existat,potest arbiter ex hac causa prohibere, ne alter ad alterius domum vellocum certum accedat, quod est notandum ad limitationem dictorum per Barto.in.l. cum Aquiliana. ff. de transactio. & per Canonist.in.c.Quintauallis, de iure iur.

idem voluit idẽ Alber. in.l.fi.per tex. ibi.ff.de inter,& relega.Potestatẽ (inquiẽs)posse subdito suo ex causa,& sic pacis beneficio, & vt delictis obuietur sub certis pœnis præcipere,nè de 12 domo sua discedere audeat †,q. etiã tenui Alex.in dict.l.quod iussit,quicquid in cõtrariũ voluerit.Iaf. ibi col. 5.secutus opinionẽ Bald.in dict.cap. Quintaualis.id nisi ex principis concessione,asserẽtis,fieri nõ posse,cõtra quos est cõmunis Practica & quotidiana cum opinione Alberi.& sequaciũ,vt & tenuit Raphael,in dict.l. q. iussit,dicens,posse iudicẽ ex causa vitandę discordiæ aliquẽ cogere suum 13 hospitium † mutare & tenuit Ioãnes Crotus,in repetitione. l. omnes populi.col.7.cõclu.4. ff.de iust. & iure. minores(inquiẽs) magistratus & inferiores etiã iudices pro bono arq; pacifico ciuitatis statu posse,præcipere, & statuere,& ordinare, vt nullus potẽs aut nobilis audeat Palatiũ intrare, imò & iudicis officio incũbit,ità rem cõponere inter litigantes vt ad arma & cõtentionẽ priuatã minimè accedãt, 14 † ex tex.in.l.æquissimũ,alias incipit, si vsusfructus.§.sed si inter duos.ff.de vsufr.& quẽ:quis vtã.fru.in cuius respõsi propositũ multa tradidere post alios Curti.Senior cõs.60.Parisius cõs.168.lib.4.Gratus,consil.10.n.9.quæ primò intelliges,quãdo ex causa quis à ciuitate expellitur, quia forte ipse causa turbationis ciuitatis erat, secus verò si sinè causa id fieret, quia tunc etiã pro bono pacis quis à ciuitate expelli nõ posset,vt notabiliter declarat Barbat.cons.1.colu.34. in fin. vol.3. benefacit text.in.l.decurionũ. C. de pœnis:Imò & q. singularius est, quòd si quis absq; causa à ciuitate expel- 15 retur,posset ecclesiasticus iudex tales expulsores † excomunicare, & illius ciuitatis ciues interdicere,vt pulchre concludit Abb.in.c.1.col.fi.de offic. ordi.& tradit Feli.in Rubri.col.3.de treuga & pace.Secũdò. supradicta intelliges in bellis & discordijs intestinis,id est in bellis ratione quorum peruenitur ad sanguinis effusionẽ,in t libus enim superior se intromittere põt circa subiectos, eos ad pacẽ faciẽdã compellẽdo;secus verò in bellis ciuilibus,† seu forẽnibus cõtentionibus 16 in ijs enim non põt super or partes litigantes ad transigendũ seu compromitendũ aut pacẽ faciendã cogere.l. 1.cũ glo.ff.de noui ope. nũcia. & est glo.in.l.furti.§.qui insſu. ff. de *ijs* qui not.infra.& bonus tex.in Auth.vt letig.iurent.§.quia verò,per quẽ ità tenet Iaf.in.l.qui separtis.col.23.C.vn de vi. Fallit tamẽ in duobus casibus. Primò,in beneficijs alibus in quib⁹ Papa potest partes † etiam inuitas ad cõ 17 ponendũ cogere, tex.est in cap.cum inter.R.seniorem,de electio. Secundò, quando inter aliquas partes lõga fuisset super aliqua re multũ dubia cõtrouersia,tunc enim iudex ad transi- 18 gendũ †, & sic pacẽ ineũdã cõpellit, tex.est qui reputatur singularis in.c. placuit.90.dist. quem ad hoc singularizat Roma.cõs.126.in princ. & idẽ esset si iudex Princeps supremus esset,vt per Felin.in Rubric. de treuga & pace.& Iaf.in.l.quidam æstimauerunt,col.3.ff.si cert. pet. Oroscius, in.l.cõgruit.ff.de offic.præs.co.467. ex quib⁹ omnibus supradictis decerpitur,iustissimè legislatorem in præsenti præcipere posse omnibus & præsertim nobilibus vt in pace & quietudine viuant sub grauibus pœnis.

Ibi,*Incurra en pena de alcuoso*, Punitur enim pacis violator tãquã treugæ fractor, † ex.l.4.ti.12.part.7.vbi & in.l. 3.illiusmet tituli & partitæ,pœna frãgentis pacẽ designatur, & de iure ciuili vide tex.vbi Bald.in ca. Fredericus,de pace tenen.& eius viola.notãdum tamẽ est,quòd si pace cũ aliquo

facta

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta,ille me offendat',& sic pacem
20 frangat, postea eum offendendo, † non dicor pacem frãgere, quia iam ab ipso fracta est,ita Bar.in.l.cum pater.§.libertis.de lega.2.Abb.in.c.bonæ memoriæ notab. tertio de elec. & in.c.constitutis.q legit simul cum c.præterea. not. 2. de appel. & facit quod not.Bart.in.l.aut facta. §. 1. ff. de pœnis.vbi dicit, quòd proprie frãgere pacem dicitur,qui infert iniu-
21 riam ex causa iam sopita† ,secus si ex causa inimicitiæ nouiter suborta, & idem tenet Abb.in.c.2.colu.2.de renũtia.Felin.in.c. cum ordinem. col. 6.de reserip.& vide etiam Bald. in.l. cum proponas col.1. C. de pactis.& hæc pro hac.l.sufficiant.

Lex.Tertia.

Summarium.

Domus habitationis nobilium equi mulæ & arma corporis eorum capi non possunt pro debitis ciuilibus.

BI, *No sean prendadas las casas de su morada, ni los caualos*, Vide quæ circa hæc vltra omnes late diximus in.l.fi.in gl. *Muebles*,tit.21. lib.4. supra,ad ibi dicta Me remitto,pro huius legis declaratiõe & legis sequẽtis in fine idẽ probãtis quod lex nostra.

SVMMARIA.

NObilis nõ potest pro debito incarcerari. n.1.&.11.& cum sequentibus ampliatur.

Debitor de iure cõmuni incarceratur donec cedat bonis.n.2.& solum panicularia dimittuntur debitori.n.3.

Cedẽs bonis non tenetur pro bonis post cessionem quæsitis nisi in quantum facere potest.num.4.

Cessionis beneficio nõ gaudet ille,qui in fraudem efficitur non soluendo.n.5.

Fideiussores cedentis bonis an iuuentur cessione.nu.6.

Debitor nõ habens immobilia si de debito stat capi potest.n.7,nisi sit summa centum morapetinorum nam tunc

iuratoria sufficiet.nu.8.

edere bonis cõpelli nõ possunt illi, qui incarcerandi nõ sunt pro debito.n.9. & itidem si promisit creditor eum non incarcerare. vt num.10.

Nobilis pro debitis ciuilibus incarcerari nõ potest nisi in casibus à iure expressis.n.11. vbi cum seq.ampliatur.

Nobilis non gaudet beneficio nè conueniatur vltra quam potest.nu.12.

Artifex nobilis gaudet sua nobilitate.n.13.

Nobilis an possit renuntiare suæ nobilitati. n.14.& infra.

Cessionis beneficio renũtiari nõ potest.n.15.

Defensioni suæ potest quis renuntiare tacite sinendo labi terminum, & nõ expresse numero.16.

Miles cælestis gaudet priuilegijs militis terrestris.n.17.

Nobilis si cum iuramento renuntiet nobilitati an valebit renuntiatio.n.18.

Cessionis renũtiatio etiam iurata nõ valet. num.19.

Nobilis, non opponens de sua nobilitate captus detineri potest.n.20.

Probatio in contrarium admittitur etiam cõtra præsumptionẽ iuris & iure si non opponatur.n.21.

Solemnitatem extrinsecã præsumitur interuenisse si nõ opponatur. n.22.

Popularis magis quis præsumitur quam magnas.n.23.

Contribuere tenetur nobilem se allegãs interim quòd non declaratur nobilis.n.24.& detinetur in carcere licet detur aliquando sub fideiussione.n.30.

Miles nemo præsumitur nisi probetur.n.25.

Nobilis priuat se nobilitate si collector tributorum fiat.nu.26.&.n.27,quid si esset arrendator decimarum.

Nobilis incarceratur pro debito per eũ cõtra cto pro redemptione sua vel parẽtis aut fratris captiuorum.n.28.

Nobilis si asserit,se nõ nobilem tempore contractus incarceratur.n.29.

Nobilis occultans bona nè à creditoribus capiantur incarceratur.nu.31.

Vxor mariti nobilis an gaudeat eius prærogatiua.n.32.

Doctores an pro debito incarcerari possint. n.33.vbi quid in filio naturali nobilis alicuius vel inpriuilegiato.

Nobilis sicut à tortura excusatur ita ab eius comminatione.n.34.

Nobiles

Nobiles Fracie nõ excusantur à tortura.nu.35.

Nobilis non torquetur, nisi in casibus à iure expressis. num,35. &.36.&.37. vbi an valeat consuetudo in contrarium.

Aduocati etiam depposito officio non torquentur. nu.38.& nu.39.quod punitur aliud faciens.

Aduocati filius, plus est honorandus, quàm non aduocati.nu.40.

Nobilis quis dicatur,remissiue.nu.41.

Nobilitatis sola quasi possessio an sufficiat, ne quis incarceretur, vel torqueatur.nu.42.

Lex.4.&.5.

Summarium.

Nobilis pro debito incarcerandus non est nisi pro debito & tributo Regis, debito ex conductione redditiuum Regalium: neque itidem est torquendus, neque arma,equi,aut domus habitationis capienda sunt pro debitis à tali nobili soluendis, & hæc in summa dicunt istæ duæ leges.

IBI, *Que ningũ hidalgo pueda ser preso por deuda que deua*, Ex ijs verbis colliges Regulam generalem,scilicet,nobilem,vulgo, *Hijo Dalgo*, pro nullo debito ciuili capi
1 posse,† nisi in casibus vbi aliud à iure expressum reperiamus. Ex qua quidem regula à contrario sensu viderur posse inferri aliũ, scilicet, omnes pro debito incarcerari posse, qui expresse in iure non reperiuntur excepti & priuilegiati in hoc, & ita hic esse text. contra ea, quæ adduximus in.l.fin.titul.21.lib.4. supra, nu.74.cũ sequẽtibus aliquibus; vbi probauimus, carcerationem non habere locum de iure, nisi in defectum bonorum: faciliter tamẽ hęc obiectio diluitur, si dixeris argumentum hoc à contrario sensu non habere locum vbi correctio iuris induceretur, & sic; & hodie dicta ibidẽ per nos in suo esse remanere; & legẽ nostram esse intelligendam in casu, in quo aliàs de iure ignobilis capi & incarcerari poterat, nobilem nõ esse capiendũ & incarcerandũ pro debito ciuili, licet iudices hodie ad hæc, & ad dicta in.l.nu. 74.nõ aduertãt,sed indistincte reũ ignobilem pro debito incarcerant leui informatiõe adhibita de inopia debitoris, cũ alia etiam considerare deberent,hæc tamen iudicum facta non extenuãt nostra dicta,neque lex nostra itidẽ,cum secundum quod dictũ est loquatur. Et pro nõstræ legis exornatione, Anto. Gom.in.l. 79.Taur.quæ est 6.istius nostri titu. & legis nostrę declaratoria,supponit & prẽmittit, q de iure cõmuni debitor potest
2 incarcerari donec cedat bonis,† ex text. in.l.1.& per totũ. C.qui bon.ced.pos.& ibi cõmu. Duct. &.l.1.&.4.tit.fi. part.5. & cessione facta vendũtur bona debitoris,si quæ habet, vt ex eis satis fiat creditoribus,& nihil aliud dimittitur debito-
3 ri,nisi tantũ panicularia,† vt in.l.pen.ff. de cessio.bon.& ibi glo.& in.l.Diuus.ff. de bonis damnat.vbi etiã dicitur, quòd & condemnatis ad mortẽ ista panicularia reseruantur, & in bonis possessionẽ quæsitis nõ tenetur debitor, nisi in quan
4 tum facere potest;† vt in.l.4.ff.de cess. bono.& in.§.fin.Insti.de actio.l.3.tit.fin. par 5.nisi in fraudem debitor bona alienasset,& efficeretur non soluendo;quoniã tunc nõ gaudet beneficio cessionis;† ex tex.sing.& vnico.l.fin.§.fin.ff.quæ in fraud.cred.vt per Anto.Gom.in.d.l.79. nu.2.cessione que facta (iure ciuili) cessabat de inceps molesta debiti efflagitatio, neque amplius cõueniebatur, nisi ad pinguiorem esset tractus fortunã, ex.l.legis Iuliæ. C.qui bon.ced. poss.late in.l.is qui bonis. ff. de cessio.bon.& in.§.fin.Instit. de actio. solaque cessione debitor effugiebat carceris tædium, & sic quamuis bonis destitutus,& honore carẽs,sole tamen & luna; & communi luce non carebat,eo quòd à carcere erat liberat', & libertate gaudebat, idq; decuit Romanos viros libertatis assertores, vt qui regib' & principib' excussis sibi viuere nullius impetio subijci patiebãtur, neque pecuniæ creditæ ratione cogerẽtur creditoribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ribus seruite, tex. in. l. fin. ff. de lib. homi. exhi. Authé. vt nulli iudicũ. §. quia verò. notat Baeza, de debitore inope. c. 1. nu. 1. cũ sequen. hodie tamen cedens bonis, & eis, & luce, sole, ac luna priuatur: incarceratus enim existit, vsque dum declaretur cessionẽ esse admittendã, & creditoribus tradatur ad seruiendum: fideiussores verò talis debitoris cedentis non iu-
6 uãtur cessionis † talis beneficio, eò quòd est beneficium mere personale, quod nõ transit ad alium, vt ex text. not. in. l. hæres à debitore. §. quòd si stipulator, in fin. ff. de fideiussor. l. 3. tit. fin. part. 5. Iure tamen nostro Regio contentus † ratione
7 debiti, si debitum constat per scripturã, vel per probationem summariam capi potest, si non habet immobilia; ex. l. 66. Tauri, posita sub. l. 3. tit. 16. lib. 5. vbi plura diximus. & l. 2. & 4. tit. 3. lib. 2. Fori. l. 7. tit. 8. eod. lib. 2. Fori. l. 2. ff. qui satisdare cogantur. quod si conueniatur pro summa minori quam centum morapetinorum, sufficit cautio † iuratoria, si fideius-
8 sorẽ non inueniat. l. 41. tit. 2. part. 3. Imò & lege, & cõsuetudine antiquissima statutum est, vt debitor inops tradatur creditori, vt operibus suis satisfaciat creditæ summæ tempus seruitij, iuxta debiti quantitatem taxando, vt apparet ex dictis legibus Fori, & ex alijs Gothorũ relatis per Baezam, vbi supra, nu. 56. vbi & à quo ortum habuerit hæc legalis consuetudo denotat, reijciens cum sequent. numeris, illam aliorum terribilem legẽ dilaniandum tradẽtem debitorem creditoribus, & à num. 74. cum sequẽtibus, deserit formas aliquas cessionum, quæ iam in regno nostro cessant, & sic hodie absque actu aliquo ignominioso fit cessio, vt inquit Ant. Gomez, vbi supra, numero. 1. ex. l. ante penul. C. qui bon. ced. poss. & ibi glos. & communiter Docto. hæc tamen licet ita sint, & pro perfecta declaratione nostri tex. sint relata: In fidalguis (vt ita loquar) non seruantur, ij enim pro debitis ciuilibus regulariter non incarcerantur, & cum non incarcerantur, non possunt cogi cedere bonis,
9 † neque tenentur cessionem hanc facere, sicut non teneretur debitor, cui creditor promisit pro debito eum non conijcere † in carcerem, nam cessante carcere, ad quem vitandum fit cessio, cessare debet & cessio, tenebiturque tũc, prout dictum fuerit lucrat⁹ satisfacere creditori, secundum Bald. in. l. 1. colum. 3. C. qui bon. ced. poss. de cuius traditione licet dubitet Salicet. ibi, eam tamen tuetur & probat Suarez, in. l. 2. titu. *De los gouiernos*, columna. 4. versicul. vnum tamen tenementi. Ex quibus vera est regula nostri text. quòd nobilis pro debitis ciuilibus
11 incarcerari non potest, nisi in casibus † à iure expressis, & probatur hæc regula argum. text. in. l. *Medicos*. C. de profes. & medi. l. miles. ff. de re iudic. ex cuius dispositione, ita tenet Ias. ibi columna. 2. Alexan. in. l. centurio. nu. 25. ff. de vulga. & pupil. Bald. in. l. 1. prope finem. C. qui bon. ced. poss. qui tantum dicunt, quòd milites nostri temporis non possunt incarcerari, sicut nec milites temporis antiqui, non tamen habent beneficium nè cõueniantur vltra quam facere possunt,
12 neque id habet nobilis † vel fidalgus, secundum Ripam, libro. 2. Responsorum. cap. 20. & Olanus, contra Villalobos, in Concordia Antinomiarum, verbo, Nobilis. nu. 9. & 10. & alij relati per Baezã, vbi supra, capit. 16. numer. 7. vbi num. 8. id limitat, nisi & talis nobilis & fidalgus, esset etiam miles, quia tunc neque vltra quam facere posset, cõueniretur, &. n. 9. alia in id propositũ prosequitur ad taxãdum, tunc alimẽta talti militi, per ipsum videnda, vt ad alia procedamus, & tradit de ijs etiã Couar. lib. 2. Varia. capit. 1. num. 4. & sic declarabis dicta per Tiraq. de nobilitate. c. 20. nu. 142. Qua conclusione sic fulcita ampliatur primo, vt procedat etiam si talis fidalgus esset artifex,
13 † hic enim, vt diximus in. l. 3. supra, titulo præcedente, gaudet sua nobilitate ex Proauo-

Proauorum progenie ei incussa & deriuata, & sic vidi semel sententijs Chancellariæ declaratum. Secũdo ampliatur dicta conclusio nostri text. vt procedat etiam si talis fidalgus tempore constitu-
14 tæ obligationis, & in ea renũntiauerit † suæ nobilitati etiam cum iuramento, vt aduertit breuissimè Anto. Gomez, in. d. l. 79. Tauri, nume. 3. tum ex eo quòd est remedium reuerẽtiale toti generi nobilitatis, cui per particularem derogari nõ potest, argum. text. in. l. Alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. & ibi communis opinio, teste Gometio, dicto numer. 3. Item & quia nemo est Dominus membrorum suorum, vt. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. esset que hæc quædã species seruitutis, cui nemo potest se obligare, vt. l. Titio centũ. §. Titio centũ. el. 2. ff. de condi. & demonst. & in hac quæstione, quæ certè difficillima est, & inter nostros Hispanos controuersa inuicẽ se contrarian tes, adeò vt in tribunalibus Regis Granatæ, & Vallisoleti contrariæ sint sentẽtiæ prolatæ, si credimus Baeçe, de inope debitore. c. 16. n. 48. imo & in ipso Granatensi Senatu nunc, hoc nunc illud est sentẽtijs determinatũ, vt testatur Pelaez de Maiorat. 1. part. quæst. 38. nu. 2. fo!. 147. Et in hac quæstione duas contrarietates inter scribentes reperio. Primã, quando simpliciter renuntiatio fit. Secundam, quãdo cũ iuramento: & in prima quando simpliciter nobilitatis prerogatiua renuntiatur, per plura fundamẽta hinc & inde adducens prosequitur Couar. in. c. quamuis pactum. 2. part. in princ. nu. 5. prosequitur etiã Minchaca, de successio. creatio. §. 22. nu. 74. & Didac. Perez, in. l. 1. tit. 2. lib. 4. Ordin. colũm. 1366. versic. quæri potest. & nouissimè eos referens, & omnes alios contrarium tenentes, & fundamẽta vtriusq; partis adducens conciuis noster Doct. Gutierrez, in Tract. de Iuramento Confirm. 1. part. c. 16. nu. 37. cum sequentibus. quæ cũ per ipsos relata omnia sint, nõ curo referre, solùm enim referam remissiuè Autores vtriusque opinionis, & sic primam affirmatiuam, scilicet, quòd possit per fidalgum renuntiari suæ nobilitatis priuilegio, vt sic pro debito ciuili incarcerari possit, tenent relati per Gutierrez, vbi supra, num. 45. in fine, cum principio sequentis, vbi num. 46. refert Didacum Perez, in transitu hanc dixisse communem opinionem, & refert etiam ex Couarru. vbi supra, in facto sic in Granatensi prætorio fuisse iudicatum, & hanc etiam nouissime sequitur Ioan. Garsia, de nobilit. glo. 6. in princ. nu. 18. &. 19. & in transitu Pelaez, in dict. quæst. 38. n. 2. fol. 147. Contrariam tamẽ sententiã, imo quod non possit per nobilem renuntiari priuilegio nobilitatis, tenuerũt alij plures relati per Gutier. vbi supra, nu. 61. vbi refert Otaloram, eã dicentem magis communem, & ibidem ipse Gutierrez, hanc sequitur & veriorem, & in iudicãdo & consulẽdo sequendam testatur, & iterũ refert Otaloram dicentẽ, sic in facto cõtigisse, & dubitatum fuisse apud Cæsaris auditores, & hãc Senatum Pincianũ sequi solere, inquit Baeza, in dict. n. 48. & sequitur eam Aduocatus Pincianus, Burgos de Paz, consil. 10. nu. 17. contra Gregor. Lopez, & ibi refert Couar. in. d. cap. quamuis pactum, in initio. 2. partis. nu. 5. cũ sequentibus, hanc secutum fuisse, & Auenda. in Dictionario, verbo, *Caualiero*, versicul. sit ergo conclusio; & hanc ego sequor indistinctè reiecta distinctione. Ioan. Garsiæ, in dict. num. 19. vbi distinguebat inter nobilitatem ipsam naturalem, quæ est qualitas generis & sanguinis à maioribus descendens, vt hæc renuntiari non possit, eò quod inhæret, ossibus, & inest à natura, effectus tamen eius renũtiari possit, nam quorsum hæc distinctio contrarietatem inter se denotans & inducens, nã si ipsa nobilitas ossibus inhærens renuntiari non potest, vt ipse fatetur, necessario fatendum est, vt neque effectus eius renuntiari possint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam si retinetur nobilitas quantumuis renuntietur, omnino operari debet, & eius effectus dormire non possunt, nec subsit ratio vlla, quæ contrariũ suadeat: neque itidem satisfacit concordia relata per Gutierrez, vbi supra, nu. 74. scilicet, quod prima opinio procedat in nobili ex priuilegio, secũda verò in nobili à sanguine, quia licet hęc doctrina in se sit vera, vt nobilis ex priuilegio renuntiare possit suæ nobilitati, vt per Baezã, dicto c. 16. n. 97. nobilis vero ex sanguine nõ, non tamen quadrat hæc concordia scribentium contrarietati suprà relatæ, eò quòd Doctores, tam primæ quam secundæ opinionis omnes loquũtur in nobili à sanguine, & per consequens hæc concordia inter has opiniones adaptari nõ potest vllo modo: & reiectis dictis concordijs tenenda est hæc secunda opinio negatiua indistinctè, pro qua considero fundamentũ vrgens nõ sic à Doctoribus consideratum, scilicet, quòd si de iure habemus, secundum communem opinionem assertam per Couar. libr. 2. Variar. cap. 1. nu. 7. quòd non potest renuntiari
15 beneficio cessionis bonorũ, † eò quod esset aliter perpetuo carceri se obligare, quæ est quædã seruitus perpetua & præcisa, ad quam liber homo se adstringere nequit, ex l. 2. ff. de lib. hom. exhib. Nõnè si nobilis priuilegio nobilitatis renuntiare posset, vt sic pro debito incarceraretur, obligaret se perpetuo carceri, eò quod cessio bonorũ ab eo nullo modo esset faciẽda, quia redundaret in opprobriũ nobiliũ & nobilitatis: igitur vera est hæc secũda opinio. Itẽ quia si omnes primæ opinionis Doctores non negant, sed potius expressè fatentur aliqui eorũ, ꝙ nobilis nõ potest nobilitati renũtiare ad effectũ, vt torqueatur, quia non est Dominus membrorũ suorum, nonnè idem est, si vt incarceretur renũtiat nobilitati, cum carcer de iure mala dicitur mãsio, vt in l. item apud. §. quæstionis. ff. de iniur. l. si hominem. ff. depos. & Iob. 7. dicitur, nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circundedisti me carcere. Et in carcere homines torquentur, sicut in tormentis, quod est enim maius contrariũ libertati, quàm carcer, & quid desiderabilius quam libertas, de qua dicitur,

Non bene pro toto libertas venditur auro
Libertasque auro gemmisque præfertur.

Sed libertatem adimere est, id quod naturale est tollere, per eam enim perditur naturalis libertas, vt inquit Cõsultus in l. Titio. §. Titio. 2. ff. de condi. & demonstr. Bart. in Authen. de defenso. ciui. §. audientiam. nu. 2. & quædam species seruitutis reputatur, secundum Alberic. in l. 1. ff. de lib. homi. exhiben. Alexand. consil. 133. nu. 5. lib. 2. & alia de carcere. vide per Bernard. de Sandoual, in Tract. *Del cuydado de los pobres presos*, capitul. 2. & *Tallada en su visita de carcel*, cap. 3. Omnes enim homines regulariter liberi nascuntur, priuatio autem est pœna, & tantò maior, quãto est id quod adimitur: ergo carcer torquet, libertatem tollit, macillat corpus, vitã abbreuiat, & tormẽtum minus torquet, quia paruo spatio tẽporis durat, carcer verò solet esse perpetuus, si nobilis nõ habet vnde soluat, ergo idẽ dicere debemus, vt nõ valeat nobilis renuntiare nobilitati, vt incarceretur pro debito ciuili, sicut neq; valet, vt torqueatur, quia vtroque in casu potest dici, nõ esse Dominũ membrorũ suorũ: neque est in hoc casu considerandũ id, quod inquit Baeza, de debito. inop. dict. cap. 16. nu. 56. scilicet, quod idem dicendũ esset, in plebeio, qui neque est etiam Dominus membrorum suorum, nam id ne incarceretur plebeius pro debito ciuili, non haber locũ, vt pote quia plebeius nõ haber à iure concessum, ne incarceretur pro debito ciuili, vel ne torqueatur pro debito, sicut habet nobilis, & sic in plebeio non haber locum regula illa, quòd non est Dominus membrorum suorum, cum nihil per renuntiationem suam perdat, neque renuntiet, cũ à iure etiam

etiam si non renuntiasset incarcerari potest pro debito ciuili, & torqueri pro delicto, & consequẽter dicta consideratio, & obiectio Baezæ nihil obest dictæ secundæ opinioni: neque itidẽ obstat id quod ipsemet Baeza, vbi supra, nu. 39. dixit, scilicet, quòd quando nobilis est arrendator tributorum Regiorũ, capi potest pro eis, eo quòd tunc ipse nobilis libertatem suam frangit, ergo inquit ex hoc Baeza, esse idem si immunitati renuntiat, nam hęc est mala consequentia, quia ipse non renuntiat, sed lex eum nobilitate tunc priuat quo ad illum actum, quo mediante ipse nobilis indignum se nobilitate fatetur, se se arrendatorem dictum faciens, & fisco se subijciens ex legis dispositione: & quia hic est casus specialis, à quo ad alios argumentum sumi 17
non potest, ea enim quæ specialiter sunt introducta, specialiter sunt intelligẽda: neque obstabit replicare, quòd si hoc patitur nobilis conducendo Regia vectigalia, vel patiendo se describi in plebeiorũ libro, & æstimo communi, multo magis patietur quando differte & expresse renuntiat nobilitati, nam tacitè sinendo la
16 bi terminũ potest † quis suæ defensioni renuntiare, etiã naturali, secundum Bal. in cap. personas, de appellatio. & tamen 18
expresse non potest, secundum glo. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis, diximus in l. 13. tit. 7. lib. 3. supra, nu. 10. cum 3. sequentibus, multa enim per patientiam tolerantur, quæ si in iudiciũ deducta fuissent nõ tolerarentur, tacitique & expressi non est idem iudicium, quoties tacitum inest aliter quam insit expressum, secundũ Doctores, in l. cum quid. ff. si certum pet. ergo dicta replicatio & argumentum Baezæ, nihil minus obstat dictæ cõmuni opinioni secundæ, vt post hæc vidi Auend. in Dictionario, verbo, *Caualiero*. versiculo, sit ergo conclusio, sic 19
volentem. Præsertim quia iuri publico cõuenit nobiliũ Priuilegia seruari, vt patet ex l. præcedẽte, & ex sequẽti, & ex l. 1. istius nostri tituli, & tenet Burgos de Paz, in d. nu. 17. & sic renuntiare nobiles dictis priuilegijs nõ possunt, cũ in præiudiciũ iuris publici tenderet talis renuntiatio, adeo vt etiã si secũdario ius publicum lædatur ex renuntiatione, & principaliter ius priuatum, renũtiationi locus nõ sit, vt verius esse testatur Anto. Gamma, decis. Lusita. 386. num. 11 Præmaximè cum in odium & ignominiam aliorum nobilium redundarer, quæ quidem licet non sint comparãda, cum immunitate concessa vniuerso ordini sacerdotũ calificatiue & æquiparatiue, similitudinariè tamẽ sic, quemadmodũ in l. miles. ff. de re iudi. inquit glo. quod sicut miles terrestris gaudet priuilegio, ne cõueniatur vltra quã possit, ita & fortius miles cælestis, † & sic inquit Abb. in. c. 1. nu. 4. de cleri. ægrot. quod sicut propter debita nõ cedis bonis miles secularis, ita nec cælestis. Ex quibus satis remanet defensata hæc secũda opinio, & ampliatio nostri tex. scilicet, quòd etiã si nobilis renũtiet nobilitati vt incarcerari possit pro debito ciuili, nõ valet renũtiatio, nec incarcerari poterit. Quo ad secũdũ vero, & sic cum renuntiatio hæc est iuramento vallata, an valeat talis iurata renũtiatio, adest etiam contrarietas, † nã Anto. Gomez, in dicta l. 79. Tauri, nume. 3. inquit, adhuc tunc non valere talem renũtiationẽ, & idem tenet & sequitur Didacus Perez, vbi supra, in dicta l. 1. titu. 2. libro. 4. Ordinam. col. 1367. & Burgos de Paz, consil. 10. num. 7. & idem Anto. Gomez, tom. 2. Variar. cap. 14. nume. 24. eò quòd priuilegium, hoc est remedium reuerẽtiale toti generi nobilitatis, cui per particularem aliquem derogari non potest, argumẽt. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. & text. in capit. si diligenti, de foro compet. & facit itidem quod etiam cessionis renuntiatio iurata † nõ valet, secundũ Guido. Papæ, quæst. 211. vbi testatur ita pronuntiatum fuisse in Parlamento, refert Couar. dict. libr. 2. Variar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap. 1. n. 7. ad fin. vbi & ipse Couar. idem sequitur, perpensa tamē negocij & personarum cōditione: contrariā vero sententiam, imo q renūtiatio nobilitatis iurata valeat, videtur tenere Minchaca, de succesio. 1. par. lib. 3. §. 28. limit. 32. n. 19. versic. & hanc partem, & eum referens Baeza, de debitore inope. c. 16. nu. 91. & noster Gutierrez, in. d. c. 17. partis. 1. de Juram. confir. num. 62. & 63. & facit pro hac aliorū opinio dicentiū, renuntiationem iuratam de non cedendo bonis valere, de qua per Couar. in. d. c. 1. nu. 7. ad fin. & in hac contrarietate opinionū de renuntiatione nobilitatis iurata, fateor me dubiū esse, licet prima opinio mihi magis applaudeat, eo quod iuramētum nō confirmat contractū, neque renūtiationē in præiudiciū, & iniuriā alterius, & sic cōtractus etiā iuratus à muliere nupta, factus non valet eo quòd est in præiudiciū mariti, vt diximus in titu. *De las mugeres*, lib. 5. supra, Præiudiciū tamen generaretur totæ nobilitati, si valeat eius renuntiatio iurata, igitur prima opinio videtur tenēda, quā & in clerico renuntiante remedio, cap. Odoardus. cū iuramēto, tenet Dida. de Paz, in sua praxi. 3. p. 2. tom. cap. vni. nu. 6. Quæ quidē conclusio sic ampliata, limitatur primo vt non procedat, quoties nobilis incarcera
24 tus no opponit, neque allegat de sua no
20 bilitate, tūc in carcere detineri † potest pro debito ciuili, tum quia etiam contra præsumptionem iuris, & iure admittitur probatio in contrarium si non oppo
25 natur, † vt per Hippol. in Pract. §. sequitur. num. 11. vbi à nu. 8. plura similia adducit, & Ripa. l. naturaliter. §. nihil. nu. 72. ff. de acquir. possess. Felin. in. c. fraternitatis. nu. 6. de testi. & sic solennitatem
22 extrinsecam præsumitur † interuenisse si non opponatur, secundum Ant. Gom. tom. 2. cap. 11. nu. 17. ad fin. sic etsi nō op
26 ponatur, admittitur agēs sine actione, vt per Iaſ. in. l. si Titius & Seius. nu. 3. ff. de verbor. oblig. sicut & appellatio, omisso medio admittitur si non contradicatur, secundum Couarr. in Pract. c. 4. nu. 9. & alia similia adducit Decius, in. l. in ambiguis. §. non est nouum. nu. 4. cū sequentibus. ff. de reg. iur. & Iaſ. in Repet. l. admonendi. nu. 11. in fin. cum sequentibus pluribus. ff. de iure iur. tum etiam quia nobilitas nō præsumitur nisi probetur per allegantem eā, quod satis ea ratione colligitur, scilicet, quod ipsa res sit aduentitia, nec à natura proueniens, cū habeat ortū ex sibi accidentibus, vel progenitoribus. l. nō ignorat. C. qui accus. nō pos.
23 vbi Bald. docuit, quem præsumi † magis popularē quā magnatē, & in. c. 1. §. si Rusticus. & ibi Afflictis, nu. 6. Lauden. Aluaro. & Cardin. de pace tenenda, in vsib. feud. Socin. consil. 46. libr. 2. quē & alios refert Mascardus, tomo. 2. de probatio. conclu. 1095. nobilitatem non præsumi. nu. 1. cum sequentib. vbi ampliat & limitat, & nouissime Ioan. Garcia, de nobili. glo. 11. nu. 51. & glo. 12. nu. 5. & Mantica, de coniect. vlt. volun. lib. 11. tit. 10. num. 35. Ex quibus deriuatur decisio quæstionis satis altercatæ per Couar. & alios relatos per Ioan. Garciam, vbi supra, glos. 10. per totā, & per Dida. Perez. l. 6. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1380. cum seq. quod lite pendente super nobilitate contribuere interim renentur illi, qui se nobiles † dicunt vsque pro talibus declarentur, & quod ad hæc quotide dātur mandata Regia, imo & officia nobiliū, vt ibi per eos, interim denegantur: sic etiā & miles, nemo præsumitur, nisi probetur, † vt per Mascard. vbi supra, conclu. 1058. per totā, incipi. militē se asserēs, & sic vera est hęc limitatio prima. Secūdo vero modo limitatur nostra regula & cōclusio ex lege nostra, vt nō procedat, quoties talis nobilis est cōductor tributorū Regis, & fisci eius, vel collector eorū, nā tunc ipse se se priuilegio nobilitatis priuat, † cū in sordidorū hominū genere hæc versari soleāt, vt ex lege nostra declarāt Doct. in l. 79. Taur. & Auēd. in dictionario, verbo,

bo, *Caualiero*. versic. Tertium priuilegiū; & iterū in versic. Sit ergo conclusio, vbi in versi. si verò extra causam fiscalem id nō procedere dicit, quoties esset nobilis hic cōductor, vel collector tributorum aliarū personarum quā Regis, eo quòd limitata causa limitatum producere debet effectum; ex. l. age cum Geminiano. C. de transacto. Sed quid si esset arrēdator decimarum, † & videtur quod idem
27 sit, sicut cum est tributorum Regiorū, eo quòd validum est argumentū de tributis ad decimas, & è contra, vt per Fuerardum, in Centuria locorū, in. c. de tributo ad decimas, & è contra, sed cū hoc non reperiatur decisum, teneri potest contrariū, sed latius in hoc cogitandum iudico: non tamen erit idē, si nobilis debeat aliquid, alia via putà, cum gabellā debet ex venditione reū suarum, tūc nō incarcerabitur, neque habebit locū secūda hæc limitatio, vt nouissimè aduertit Lasarte, de decima venditio. c. 18. nu. 63. cum seq. cōtra Baezam ibi relatum; 30
& hoc sine dubio esse mihi videtur. Tertio limitatur nostræ legis cōclusio, vt nō procedat, quoties nobilis obligatur pro debito contracto pro redemptione sua, vel parentis, aut fratris à captiuitate, nā tunc pro tali debito incarcerari potest, 31
28 † ex dictis per Pelaez, de maioratu. 4. p. q. 1. limi. 4. nu. 1. cum sequent. vbi nu. 5. id expresse tenet. & nu. 6. in facti contingentia sic asserit determinatum in Granatensi Chancellaria, & iure optimo.

Quarto limitatur nostra conclusio vt non procedat, quoties nobilis tempore
29 cōtractus asserit † se nō esse nobilem, nā tunc nō gaudet nobilitate, quin incarceretur pro debito illo ex tali cōtractu resultāte, ex eo quod ille, qui negat quilitatē suæ personę, ex qua datur sibi aliquod priuilegiū, amittit illud, vt est tex. notab. & ibi glo. & communiter Doct. in. l. 1. C. ad Maced. tex. in. l. qui cū se. ff. de re iud. text. in. l. 1. & 2. per totum. C. si minor se maior. dixer. tex. in. l. 4. §. 1. ff. q cum eo. tex. in. l. quidenim. ff. de dolo. tex. in. l. fi. C. de calūniat. per quæ iura ita notat Anto. Gom. l. 79. Taur. n. 4. & iterū in tom. 2. Variar. c. 11. nu. 54. & noster Gutier. in Tract. de Juram. confir: 1. p. c. 16. n. 25. & Baeza, de debitore inope. c. 16. nu. 93. & 94. & nouissime Ioan. Graciā, in suis regulis & fallen. reg. 312. mendax. n. 2. Tēperāda tū est hæc limitatio, & modificāda tribus modis. Primo, quoties negatio nobilitatis fuit facta ad contractū illum perficiendū, & debitū contrahendū. Secūdo, q fuerit facta àsciēte se nobilem, secus vero si ab ignorante. Tertio, q ille, cū quo cōtractus fit, nesciat illū esse nobilē, secus enim si sciret, ita Anto. Gom. vbi supra. & Baeza. d. nu. 94. 95. & 96. & in dubio ignorātia esset præsumenda, cū sit in facto alieno. Quinto, limitatur nostra conclusio, vt nō procedat interim, q disceptatur de nobilitate coram iudice, corā quo de ea allegatū est, nā tunc interim detinetur in carcere, licet aliquādo
sub fid. iussore *de la haz*, † soleat relaxari, vt per Gutierrez, vbi supra, nu. 6. nisi secundū eū ibi esset nobilis notorius. Sexto, limitatur nostra cōclusio, vt nō procedat quoties nobilis hic occultat bona, ne à creditorib⁹ capiātur, & ex eis satisfiāt, † vt latè fundās tenet Gutierrez, vbi sup. nu. 14. cū seq. aliq. & probatur ex tex. & ibi glos. l. 4. tit. 15. p. 5. eo q debitor decipiēs ac defraudās creditorē crimen cōmittit, secūdū Suarez, in repetitione sub tit. *de los emplazamientos*. §. 7. n. 41. in fi. pag. 406. & absq; dubio hoc credo verū, & in facti contingentia sic vidi decisum in Chācellaria Pinciana, circa certos nobiles pro debitis captos per iudicē ecclesiasticū ex decimarū proueniētibus conductione; & cū allegassent se nobiles, & probassent, fuit probatum occultasse bona, & ideò iudex noluit eos dimittere, propter quòd fuit causa deducta ad Regiā Chācellariā in gradu *de fuerça*, & declaratū fuit vim non fieri per Ecclesiasticū, & ei fuit causa remissa, & sic idem est

Universidad de Deusto
Biblioteca

in mercatore nobili fugiente cũ mercantijs, qui dicitur decoctor vulgo, *Alçado*, vt tenet Castillo hic, nu. 5. & probat. l. 4. tit. 19. lib. 5. supra. Septimo & vltimo limitatur nostra cõclusio, vt nõ procedebat quoties debitũ descendit ex delicto, nã tunc incarceraturnobilis, ex. l. 6. infra, eod. vbi dicemus. Sed an vxor marito nobilis † gaudebit hac prærogatiua, 32
etiã post mortem mariti, & dicendũ est quod sic, ex. l. fœminæ. ff. de Senatori, de quo diximus in. l. 9. tit. 11. lib. 2. supra, & per Georgiũ Natta, in Rep. c. quãuis pactum. col. 65. de pactis. in. 6. Sed an Doctores gaudebũt hac prærogatiua, † dic 33
quod sic, vt per Matth. Mathesila. not ab. 59. & idẽ in Aduocato, vt alibi diximus in lib. 2. supra. & per Ioan. Garcia, in suo Cõmento de nobilitate. Et an filij naturales gaudeãt ista libertate, dic quod sic, sicut gaudent nobilitate parentum, vt diximus in. l. 10. tit. 8. lib. 5. supra. Et quid in priuilegiatis, dic q̃ quo ad hoc gaudebũt, vt dixi in. l. 1. titu. 1. supra isto lib. 6.

¶ Ibi, *Saluo si no fuere arrendador.* Vide dicta in glo. præcedente limit. 2.

¶ Ibi, *Y porque en tal caso el mismo quebranta su libertad*, Nã cum vilibus mercãtijs se immiscuerit se se conductorem, vel collectorem fiscaliũ reddituũ, & Regiorum faciendo, nimirú si libertatem amittat, & pœnæ se subdat, quæ quidẽ ratio mihi non satisfacit, nã & ij, qui viles artes, & vilia exercent officia, nobilitate sua gaudẽt, vt in hoc dictum est libro. Ideò melior ratio erit, si dixerimus, id propter priuilegium fisci esse introductum, cum quo nemo contrahẽs vtitur iure suo, argumen. text. in. l. si is qui, in fin. ff. de iure fisci. l. 2. & per totum. C. de priuileg. fisci. maximè cum fiscus hic agat de patrimonio suo recuperãdo, prout considerauit Otalora. de nobilit. 2. part. partis. 3. c. 9. n. 7. versi. si mihi tamen. pag. 216. & Gutier. de Iuram. confir. 1. part. c. 16. nu. 67. quem post hæc scripta vidi dixisse, cuã si corrupte eũ referens mordeat, Lasarte, in de Decima venditio. cap. 18. nu. 64. & sic placet mihi hæc ratio, ob fauorem fisci. & ob odium nobilis cum fisco in ijs vlibus contrahentis, præmaximè, cum vt inquit Lassarte, vbi supra, non est de sordidis exigere tributum Regis.

¶ Ibi, *Puesto a tormento*, Et sic neque comminari ad torturã potest nobilis, hoc enim denotãt ista verba, ita vt nõ solũ torqueri non possit, verũ neque ad torturã poni, eo quod terror est genus torturæ, vt notatur in. l. nouissime. ff. de excus. tut. excusatusque à tortura videtur † ab 34
æquipollenti excusatus. argum. tex. in. l. sed & si restituatur. §. 1. ff. de iudic. idque clarius deducitur ex lege sequẽte, ibi, *No sean puestos a question de tormento*, & à fortiori, neque torqueri, nã argumentũ de minori ad maius negatiue cõceptũ optime procedit, scilicet, id q̃ est minus fieri nõ potest, ergo neque quod est maius dependens à minori, vt per Euerard. in Centuria, in loco, de minori ad maius. Et quod nobilis torqueri non possit, nõ solum id iure nostro regio ex legibus ijs constitutũ est, & nx. l. 24. tit. 21. part. 4. verũ & ex iure ciuili nobiles nõ subijciebãtur quæstionibus plebeiorum, vt dicit Rayn. in Tract. nobilitatis. 7. quæst. princip. post principiũ, per text. in. l. desertorẽ. §. 1. ff. de re milit. & l. milites. & l. Diuo. C. de quæstio. & l. Seueram. C. de dignitati. libro. 12. vbi scribit, Seuerã indignationẽ, vel vt alij scribũt, & melius legũt, indagationẽ per tormẽta quærẽdi a clarissimo homine submouemus: sed huiusmodi iura non in omnibus passim nobilibus loquuntur, sed de certis quibusdã, vt etiã expendit Lucas de Penna, in. l. mulieres. col. 16. versic. Decimoterrio priuilegiati sunt. C. de dignit. lib. 12. sed est text. omnium optimus pro omnibus nobilibus, vt, scilicet, non torqueãtur inscio Principe, in. l. null⁹, in verbis, Generis, aut Dignitatis. C. ad. l. Iul. maiest. quẽ ad hoc allegat Olan⁹, in Cõcordia Antinomiatũ, verbo, Nobilis. nu. 22. & ante eum Couar.

uar. lib. 2. Variar. c. 9. nu. 4. & Ioan. Gracianus, in suis Regulis & Fallen. Regula 343. num. 2. & Baeza, de debitore inopi. c. 16. n. 16. & Ioan. Garsia, in Cõmẽto de Nobilitate. glo. 1. nu. 19. in fin. cum seq. & Otalora, de Nobilit. 5. p. c. fi. nu. 4. pag. 345. vbi inquit, nobiles Fracia † nõ gaudere hoc priuilegio, quod prius asserui 35
Tyraq. de Nobilit. ca. 20. n. 140. vbi nu. 139. dicta iura allegauit, & hæc est regula vera & singularis, scilicet, q̃ nobilis nõ torquetur, nisi in casibus à iure expressis, vt inquit Auenda. in Dictionario, verbo, *Canallero*. in fine, vbi & inquit, difficultatem solum cõsistere in inquirẽdo, qui sint isti casus, & asserit consuetudinẽ in contrarium † non valere, secũdũ Bar. 36
in. l. omnes. C. de Decurio. li. 10. & Brunum, de Indicijs & tortura. 2. par. quæst. 4. nu. 24. pag. 83. in paruis, vbi describit duos casus, & duas fallentias. quas vt habeas præ manibus hic inferã, licet retulerim aliquas in meo Tract. de Decurio. vocato Curia Pisana. lib. 3. c. fi. vbi tamẽ ad hic dicenda me remisi, & refert glos. *Canallero*, in. l. 2. ti. 30. p 7. aliquas quas & alias, quas reperire potui, hic inferẽdas censui. Prima igitur, secundum aliquos erat si renuntiabat nobilis suæ nobilitati vt torquetur, cuius tamen contrarium supra diximus in hac lege, & tenet Duenas Reg. 190. limit. 4. & tenent Hispani, ita vt hæc si communis opinio, & consequenter hæc erit potius ampliatio ad nostram Regulam quam fallentia. Secũda, imo verius prima est fallẽtia nostræ Regulæ, vt non procedat in nobili crimen læsæ Maiestatis diuinæ aut humanæ cõmittẽte, & sic in proditore Regis †, ex. l. 37
de minore. 2. Respõ. ff. de quæstio. l. nullus. C. ad. l. Iul. maiest. Ang. de Malefi. in verbo, *Que ay tradita la sua patria*, in princ. Cisuent. l. 79. Tau. col. 2. Baeza, debitore inope. c. 16. n. 16. Didac. Perez. in. l. 4. tit. 2. lib. 4. Ordi. col. 1371. & in crimine Maiestatis diuinæ, tenet gl. in l. 4. C. ad. l. Iul. Maiest. Ang. vbi suprà, verb. *Fama publica*, col. 19. Cisuent. vbi suprà, fallẽtia. 1. Didac. Perez, vbi suprà. Tertio fallit, in proditore Patriæ Ciuitatum, aut Principũ, & ijs affinium, ex. l. desertorẽ. §. his qui ad hostes & l. proditores. ff. de re milit. Cisuẽt. in. d. n. limit. & Brunus, de Indic. & tor. 2. par. q 4 n. 24. fol. 83. in paruis, Quarto fallit in crimine simoniæ, ex gl. in. dict. l. 4. C. ad. l. Iul. mai. per tex. in. l. si quẽquã. C. de Epis. & cleri. ibi ad instar publici criminis, & læsæ maiestatis accusatione proposita à gradu sacerdotij retrahatur: vel quia simonia dicitur hæresis, secũdũ gl. in. c. siquis pecunia. 79. dist. notat Didac. Perez, vbi suprà. Quinto, in crimine aleuosiæ & sodomiæ, secundum Gregorium Lop. in. l. 2. verbo, *Canallero*, tit. 30. par. 7. & Didac. Perez, vbi suprà. Licet in Aleuosia, Gregor. ibi indecisum reliquit, & benè, nam in aleuosia nõ repreimus expressum nec decisum, sed tantum in proditione Regis; Papæ, aut Principis. Sexto, in maleficis & mathematicis atq; alijs similibus, de quibus loquitur. l. si excepta. C. de malefi. & mathem. Septimo fallit, in nobile committente crimen priuati carceris, ex. l. 1. C. de priua. carcer. not. Brunus, dict. num. 24. quod intellexi nõ semel, quoties propter priuatũ carcerem mortis pœna incurritur non verò aliàs. Octauo fallit in nobili fure; qui quidem propter furtum perdit nobilitatem, & per cõsequens torqueri potest, vt est tex. notab. secundum Salicet. ibi in. l. 1. C. quan. lice. sine iudi. se vin. vt tenet Couar. lib. 2. Variar. c. 9. n. 4 & Afflictis, decis. Neapol. finali, & probatur ex. l. 12. & fin. ti. 21. par. 2. & idem ingrassatore vel Pyrata, asserit Ioã. Garcia, de Nobili. glo. 1. n. 11. Nono, in crimine falsi, ex. l. si quis Decurio. C. de falsis. notant, Brunus, & Didac. Perez, vbi sup. vbi ex hoc idẽ dicit, si falsam nobilis cuderit monetam. Decimo fallit in casu. l. 2. in. fi. tit. 30. par. 7. Vndecimo, quoties hoc fit de conscientia Principis & Principe consulto, nam nullum priuilegium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel dignitas tũc impedit, ex d.l. null°. C. ad. l. Iul. Maiest. not. Brunus, vbi sup. nu. 25. rarò tamen hæc Princeps cõcedit, & cum maxima cãusa & nõ alias. Alijs duobus modis id etiã limitari dicebat Cifuẽ. vbi suprà, scilicet, quando nobilis in testẽ adductº vacillat, ex Bar. & Doct. in l. libero, in princ. ff. de quæstio. vel quãdo conuincitur de mẽdacio, vt quia testificatur se non interfuisse negotio, vel interfuisse, & cõuincitur de cõtrario, secũdum Bart. in dict. l. ex libero, & Salicet. in l. fi. col. 2. C. de quæst. ita vt si testimonium dicens nobilis se periurauerit torqueatur, quia nobilitate non gauder, secundum Auend. c. 27. præto. in fi. li. 2. verum ijs vltimis duobus casibus inquit Ci fuent. vbi suprà, esse contrarium tenẽdũ ex l. 8. tit. 30. p. 7. & in l. 13. ti. 16. p. 3. Aduertendum tamen iudico, quòd in casibus à iure expressis in quibus statutũ reperimus nobiles perdere nobilitatẽ, in illis credere cõ torqueri posse, quoties ex delicto ad torturam sufficiente procedi tur non verò aliàs. Vltimo fallit nostra conclusio in mercatore decoctore, qui ex l. 4. ti. 19. lib. 5. suprà, perdit nobilitatẽ, vt & notat Hippoly. in practica. §. expediam, nu. 61. & Boeri. decis. 215. n. 5. & exceptis ijs & alijs casibus, si qui reperiãtur nobiles non torquẽtur, ex legibº nostris, quas ita practicari testatur Ant. Gomez. tom. 3. Variar. c. 13. & Menes. in. l. 1. n. 9. C. de iur. & fact. igno. Ex quibus habes regulariter nobiles non torqueri, in quibus cõtinẽtur Aduocati, vt dixi in
38 l. 1. ti. 16. lib. 2. supra, etiam depositio, officio, † secundum Hippolyt. in pract. §. expedita. nu. 23. & glo. fi. in l. 2. ti. 30. par. 7 & Loazes, de matrim. Regis Angliæ, dubitatio 7. n. 38. cum sequentib. & Plaza de delict. lib. 1. cap. 6. nu. 9. neque valeret consuetudo in contrarium, secũdum Mene. vbi suprà. & iterum in hac lege & alibi diximus: Imò & frangẽs Aduoca-
39 tis priuilegia punitur † in quinquaginta libris Auri, secundum Bald. in. l. Sancimus. C. de Aduo. di. iud. Aduocatiq; filiº plus est honorandus quam non Aduocati, secundum eundem Bald. in. l. nemini licere. §. iurisperitos. C. de Aduo. diu. iudi. & in Aduocatis ita latè tenet Brunº, vbi sup. q 4. partis. 2. n. 23. pag. 82. in pariis, etiam si Grammaticus, voto. 25. in aduocato certi ordinis id restringat, & in doctore actu legẽte vel Adnocãte, nã id nõ puto verum, sed falsum, nam cuilibet Aduocato, & cuilibet Doctori & eorum filijs hæc priuilegia concedũtur, illa tamen eximentia à tributorum solutione illis tãrum conceduntur, quia actu legunt, vel aduocant, & in quibusdam certis vniuersitatibus sunt graduati gradu licẽtiaturæ ad minus, vt dixi in. l. 8. &. 9. tit. *de los estudios*. li. 1. supr. Et quis dicatur nobilis, † vltra Anton. Gom. & Doct. in l. 79. Tauri, vide per Ioan. Garciã de nobili. glo. 18. n. 36. minor tamen probatio nobilitatis ad hoc requiritur & quilibet iudex de hoc cognoscet, vt in hoc libro dictũ remanet. Et quæ alæ personæ torqueri non possunt, vltra Cifuent. vbi suprà, vide Anto. Gom. tom. 3. ti. de tortura, & Iulium Clarum & alios criminalistas. Et alia plura militum Priuilegia, vide per Auen. in dictionario. verbo, *Caballero*, & per relatos per Dida. Per. vbi supra, col. 1372. & Otaloram de nobil. 5. p. ca. fi. per totum. Et an sola quasi possessio nobilitatis sufficiat ad hoc nequis in
42 carceretur aut torqueatur, vel alijs priuilegijs vtatur † vide Otaloram, vbi suprà, 2. par. 3. part. princ. cap. 10. quem refert & ad eum se remittit Dida. Perez. l. 6. titu. 2. lib. 4. Ordin. col. 1380. in fin. cum sequentibus.

SVMMARIA.

DEbitum quod dicatur descendere ex delicto num. 1.
Nobiles vbi est incarcerandus debet in honesto detineri loco, num. 2.
Nobili blasphemanti potest assignari Palatium pro carcere, num. 3.

Lex

Lex. 6. Quæ erat

Tauri. 79.

Summarium.

Nobiles & aliæ personæ, quæ pro debitis ciuilibus incarcerari non possunt incarcerandæ sunt, si talia debita ex delicto descendunt.

IBI, *Y otras personas*. Prout sunt Doctores, Aduocati & alij in iure expressi, dequibº diximus in lege præcede. ite, & per Cassa. in Consuet. Burg fo. 206 nu. 14. & Hippolytum, in Pract. §. attingam. nu. 64. & l. 2. titu. 30. p. 7. & an hæc lex habeat locum in nobili expriuilegio in hoc libro dictũ remanet, & tradit Pelaez, de maiora. 1. q. 51.

¶ Ibi, Y *si la tal deuda descendiere de delicto, o quasi delicto*, Hæc est limitatio ad. l. 4. suprà cod. vbi diximus, & sic in muliere esse idem inquit Boer. decis. 349. col. pen. seruari, vt & per Baezã, de debitore inope. c. 15. nu. 7. &. 8. & idem in eo, qui nõ potest conueniri vltra quam facere potest tenet Humada, in. l. 23. titulo. 6. par. 1. gl. 6. vt scilicet, incarcerari possit pro debito descendente ex delicto vel quasi delicto. Et quod debitum dicatur descẽdere ex delicto, dic cum Anto. Gom. in dict. l. 79. Tauri, num. 5. quòd illud quod principaliter venit, & debetur, vel in cõsequẽtiam accessoriè ex officio iudicis,
1 vt si ex furto, violẽtiæ, vel alio delicto †, debeatur aliqua res, vel quando ex delicto in iure fit æstimatio ciuiliter in pecunia, vel quando ex aliquo delicto publico, vel priuato, vt homicidij, falsitatis, vel vlterius vltra pœnã corporalẽ fit cõdemnatio in aliquo interesse partis, quia pro illo potest reº capi, & detineri incarcere licet sit nobilis, vt in nostra lege, & iste est verus & realis sensus nostræ legis secũdum Anto. Gom. vbi suprà, & benè, & ratio est, ne nobilis occasione huius exemptionis inuitetur ad delinquẽdum, vt inquit, Marienço, in. l. 6. glos. 1. n. 4. & sequentib. titulo. 8. suprà, lib. 5. debet tamen tunc nobilis hic detineri in loco no
2 bilium si adest, vel si non, in loco conueniente † statui suo, secundum Baezam, vbi suprà, cap. 16. n. 27. & Tyraq. de nobilit. cap. 20. nu. 141. & Otalora de nobilit. 5. part. ca. fin. num. 2. vbi inquit quod Palatium Potestatis, vel tota ciuitas potest ei assignari pro carcere, ex Ange. in l. qui in carcerem. ff. quod metus causa, & Ias. in l. admonendi. 79. col. ff. de iure iurand. & facit text. in l. 4. in fin. ti. 29. p. 7. ex quo diximus in l. 15. tit. 6. lib. 3. suprà, & nobili blasphemãti potest assigna
3 ri Palatium † pro carcere ad implẽdum trẽtanariũ, imo & domus sua, & tota ciuitas, ex illo dicto Ange. secuto per Tiraq. de nobilitate. c. 20. num. 29. vbi cum Ange. tenet & Lãfranc. in pract. titul. de confessio. num. 23. in fin. & Gerar. singu. 30. pro nobilibus. num. 4. & Ange. de malefi. in parte *Fama publica*, num. 86. omnis enim locus pro carcere assignatº carcer est, & exiens à loco illo carcerem dicitur frangere, vt per Additio. Ange. vbi sup. num. 87. carceratus namque dicitur omnis ille, qui non potest ad sui libitum àloco exire, vt inquit rex. in Clem. 1. §. fanè, de hæret. Ange. in l. vna. C. de priua. carcer. & in l. qui in carcerem, ex quibus in iustè nobis imposuit nouissime loã. Garcia Gallecus, de nobili. glo. 1. in princ. n. 9. non dicere Auend. à nobis allegatum in dict. l. 15. nu. 11. tit. 6. lib. 3. suprà, id ad quod ibidem eũ allegaui, scilicet, quod nobilis blasphemans potest in domo sua carcerari, nã vltra quòd id ex dictis ibidem per me & Doct. ibi & hic allegatis, est verum, clarissimè patet Auendañum, id dixisse si bene perspexisset ipse Ioan. Garcia, dicit enim Auend. hæc verba, nam in loco priuato assignato loco carceris nõ diceretur aliter sine custodia captus & carceratus, ergo data custodia positus in loco priuato carceratus dicitur nobilis blasphemãs, de quo ibidẽ tractat, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctor, & Auendañus ibidem nullam distinctionem facit, priuatus hic locus sit domus propria, vel aliena, neque vlla dari potest ratio differentiæ, sed priuatum locum dicit Auendañus, non vt distinguat domum propriam blasphemātis ab aliena, sed vt domum priuatam & sic locum priuatū distinguat à carcere publico & loco publico, igitur iniustè nos increpauit scriptor hic, & post teperi gl. fi. in. l. 3. tit. 28. par. 7. sic volentem in terminis. Et sequitur corrupte referens Gregoriū, Didacus Perez, in l. 1. tit. 8. glo. pen. infine, pag. 208. lib. 8. Ordinam. & Auilesc. 25. Præt. glo. *Dispensaren*, nu. 5. & 6. & 7. vbi inquit, de facto vidisse.

SVMMARIA.

NObilis debens habere equum & arma sufficit si tempore necessitatis illa habeat, neque requiritur continuo ea habere. nu. 1.

Lex Septima.

Summarium.

Reuocantur nobilitates concessæ per Regem Henricum, & quæ earum sint seruanda disponitur:

IBI, *Que hizo en Ocaña*, Quæ est l. 25. tit. 14. infra isto libro.

¶ Ibi, *En las Cortes que despues hizo en Nieua*. Vt apparet ex dicta l. 25.

¶ Ibi, *Que bezimos en Madrigal*, Et hæc lex nostra in præsenti, & dictarū legum & nostræ contrarietatem dissoluere vult Ioā. Garcia, de nobilit. glos. 2. in princip. num. 13.

¶ Ibi, *Que continuamente, de aqui adelante mantengan caualios y armas*, Hæc quantūuis verba lex nostra contineat, nō est necesse cōtinuò equum & arma posidere & habere, vt priuilegijs notabilitatis cō cessæ gaudeat talis nobilis, sed sufficit si tēpore vocationis ea habeat & posideat † secundum Ioan. Garciam, de nobil. gl. 1. §. 1. num. 59.

Lex. 8. & 9.

Summarium.

Deinceps non sunt concedenda nobilitatis priuilegia, & si concedantur ipso iure nulla sunt nō obstantibus quibuscunq; clausulis derogatorijs, & non obstātijs, & alijs in. l. nostra expressis.

IBI, *De mi proprio motu*, Pro exornatione horū verborum & sequentium, videnda sunt quæ diximus in. l. 3. tit. 14. suprà, libr. 4. Declaratur tamen lex nostra per sequētem vbi prohibentur etiā priuilegia notabilitatis, nisi sint alia, quæ secundum legum Regiarum dispositiones fuerint concessa.

Lex vndecima.

Summarium.

Nobilibus carcer alius quā plebeijs est assignādus in casibus vbi incarcerandi sunt.

IBI, *Tengan carcel apartada*, vt diximus in l. 6. supra isto tit. & lib. & in. l. 15. verbo, *Qual conuenga*, tit. 6. libr. 5. supra, & in quodam meo consilio.

Lex duodecima.

Summarium.

Legitimati non gaudent quo ad tributa nobilium priuilegio, qui aliàs si non essent legitimati non gauderent, secundum verum & tenendum intellectum hoc dicit lex nostra.

IBI, *Mādamos que anssise juzgue*, Pro declarati one huius legis cum alijs sibi inuicem contrarijs, vide quæ diximus late in. l. 12. Tauri sita sub. l. 10. ti. 8. li. 5. supra & de hac quæstione dubitauit glos. *Son*, in. l. 4. tit. 15. p. 4. & ijs totus iste titulus remanet satis expeditus, vt ad alios accedamus.

TITVLO

TITVLO TERCERO,

De lo que los Hijos Dalgo y otras personas hã de auer en las Beherias, Solariegos, y Abadengos, y Encartaciones: y como deuen ser tratados los vassallos dellos.

SVMMARIA.

BEhetria, quid significet. num. 1.
Vassallus se alicui alteri submittens in præiudicium in primi Domini nihil agit. num. 2.
Homo alterius potest quis fieri per pactum vel stipulationem. num. 3.
Solariegos qui dicantur & quid probandum est num. 4. & 7.
Domus de solar quæ dicatur. num. 5.
Mansata quæ dicatur. num. 6.
Vassallus quis sit & dicatur. nume. 8. & 9. vbi. quid requiritur vt quis vassallus efficiatur qui non erat.

IN superiori titulo actū fuit de Fidalgijs in genere nunc vero in specie de nobilib' possidentibus iura & vassallagia hic descripta. Et pro declaratione huius Rubricæ & legum sub ea cōtentarum dicendum est prius & sciēdū, quid significent aliqua verba nostræ Rubricæ & legum sub ea contentarum.

1 Et primo est inquirendū quid sibi velit dicere verbum *Behetria*, † & in hoc singularis lex. 3. ti. 25. par. 4. inquit, *Behetria tanto quiere dezir como heredamiento que es suyo quito de aquel que viue en el e puede recebir por señor a quièn quisiere que mejor le faga*. Vbi glossa, in verbo *Behetria*, inquit habes hic quid sit *Behetria*, & adde in hoc quæ habentur lib. 4. Ordin. tit. 11. per totum, qui est noster titulus: Et notandum, inquit, in ea. l. 3. glos. *Aquien*, quòd speciale est in locis de *Behetria*, vt possint sibi eligere Dominum perpetuum, nam regulariter non possent loca sibi eligere perpetuum Rectorem id est donec vixerit, secundum Ioan. Andr. in. c. fin. de iudic. post Hostiē. vbi late discurit, & Archid. in cap. conquestus. 9. quæst. 3. vbi dicit, quòd in præiudicium istorum se submittentium alicui Domino teneret isthæc submissio, nō verò in præiudicium Dominī superioris †, vt & per Bald. relatū per glos. illam, *Aquien*, dictæ. l. 3. vbi & inquit, hanc submissionem ex dictis fieri posse sine tamen præiudicio Regis. Ex quo dicendū est, posse quem fieri per pactum vel stipulationem, hominem † alterius, vt in expresso tenuit Alberic. secutus & relatus per Iacob. de Sācto Georgio, in Tract. de Homagijs, in prin. nu. 7 & 8. in. 2. p. tom. 10. Tract. Diuersorum Doctorum, contra Bal. in. l. fi. C. de transactio. vbi Menes. num. 3. cōmunem esse ait per transactionem etiam id fieri posse: & in. n. 9. cū sequētibus, ipse Iacob. de sancto Georgio, discutit, an filius hominis mei sit homo meus: *De Behetria*, etiā licēt in aliud propositum meminit Ioan. Garsia, de nobilit. glo. 6. in prin. num. 13. vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi inquit à quo tempore originem habuerit.

Secũdo pro declaratione alterius verbi noſtræ Rubricæ, ibi *Solariegos*, ſciẽdũ
4 eſt, qui ſint ij, † & in hoc dicta.l.3.tit.25. par.4.inquit. *E ſolariego tanto quiere dezir como home que es poblado en ſuelo de otro*: idque colligitur clarius ex.l. 2.11. &.14. noſtri
5 huius tituli, nã Domus, *De ſolar*, † nihil aliud eſt, quã Domus quædam habẽs territorium & ſolariũ. iuxta.l.37.tit.9. pa. 6. & Domini talis territorij & ſolarij, ſolariũ ipſum aliquibus præbebant ruſticis cultiuãdum pro pẽſione certa annua ſoluenda, & ibidẽ habitabant, & domos cõſtituebant, & ij dicũtur *Vaſſallos ſolariegos*, de quibus in præſenti titulo, & in dict.l. 3.ti.25.par.4.& de ijs locutus eſt Specular.in tit.de feudis.§.quoniã.col.10.verſic.ſed nũquid homo meus, quos ibi vocat homines de Manſata, vbi etiam di-
6 cit, eſt autem Manſata, † quando Dominus dat alicui manſum cum diuerſis poſſeſsionibꝰ & propter hoc ſe facit ille hominem Domini, & ad certum ſeruitiũ tenetur, perſona tamẽ eius libera erit, ſi dimiſſa Manſata alibi ſe trãsferat, ſequitur & refert Gregor.Lopez, in dict.l, 3. verbo, *Solariego*, tit. 25. part. 4. & Didac. Perez, in.l.2.ti.11.lib.4.Ordinam.gloſ.1 in medio.col.1519.& cõprobat hos eſſe *Solariegos*, ex hiſtorijs Ioan.Garſia, de nobilit.glo.18.in princ.n.11.cum ſequentibus, & ij ſolaregui, nihil poſſunt alienare ex manſatis illis & poſſeſsionibus ad mãſum eis cõceſsis, vtin.l.2.infra iſto ti.dicemus, aliter enim nõ poſſẽt dici, *Solariegos*, vt ibidẽ videbis, & eſt hoc quod dam vaſſallagij ius, vt inquit, rex.in.l.2. verſic. *La tercera*, titu.25.par.4.Et notandum, quod in dubio nullus locus præſu
7 mitur † ſolariegus, niſi probetur, vt per Pelaez, de Maiorati.4.par.quæſt.20.n.9 nam in dubio bona libera præſumũtur, & allodialia, nõ verò ſubiecta, ex tex.in §.fi.Inſtit.de ſeruit.late per Maſcardum, in.1.tomo, de Probatio.concluſione.79 allodialis res, & iterũ in cõcluſione.209 bona omnia, & de ijs duobus vocabulis *Solariego y Behetria*, fecit etiam mentionẽ Otalora, de nobilit.par.2.c.4.n.8.vbi inquit propter temporis antiquitatẽ leges noſtras hic & illam legem partitarũ, de ijs mentionem facientes, & de verbo, *Deniſa*, non poſſe hodie bene intelligi & declarari.

Ibi, *Los Vaſſallos*, quis ſit vaſſallus, cõſiderandum eſt an velimus efficere vaſſallum cum, qui non eſt, & hic vt talis effici poſsit, & dici requiritur lapſus trigin
8 ta annorũ †, prout requiritur vt feudũ præſcribatur, ex.§.ſiquis per triginta, ſi de feudo fuer.cont.& quod tenuerit & poſſederit, vt vaſſallus, ex eo.§. & not. Alex.cõſ.169.col.1.li.2.& Deci.& Bald. relati per Zephal.conſi.172.nu.22.& alia qua alia per ipſos videnda requirũtur: ſed ſi velimꝰ cõſiderare, quis ſit proprie vaſſalus, ex Afflict.& Cino, relatis & ſecutis per eundẽ Zephal.coſ.151.n.10.is
9 propriè dicitur vaſſallus †, qui adſtringitur ad ea, quæ tradũtur.in cap.1.de noua for. fidel.ſed ex.l.1.ti.25.par.4.dicendum eſt: *Que vaſſallos ſon aquellos que reciben honra o bien fecho de los ſeñores, anſi como Caualleria, o tierras, o dineroc, por ſeruicio ſeñalado que les ayan de hazer*: & hæc pro Rubricæ declaratione dixiſſe ſufficiet.

SVMMARIA.

PActa etiam inter Principem & ſubditum conuenta ſunt ſeruanda. num.1.
Princeps non obligatur lege legis, bene tamen lege contractus. num.2.
Dominus ex cauſa poteſt ſubditos ſuos alteri cõmittere, ita & præſtandum iuramentum illi compellere num.3.
Vaſſalli & ſubditi ſi à Domino nõ defendãtur, poſſunt alteri ſe committere, ſicut è contra. num.4.&.5.&.6.&.9.
Vidua eſt, quæ inutilem maritum habet, ſicut ſi nullum. num.7.
Par eſt non habere ſuperiorem, vel habere eum negligentem. num.8.

Lex

Lex Prima.

Summarium.

Qualiter & quomodo ſunt tractandi homines incartationum à Dominis ſuis, & quid debent facere ſi conuenta non ſeruentur, declaratur lex noſtra.

IBI, *No les guardaren*, contra illud, Pacta ſeruẽtur, & Pax cuſtodiatur, ex ca.1.extra de pactis. Adeo vt inter Prin
1 cipem & ſubditũ Pacta conuenta † ſeruanda ſunt, ex text.in cap.1. de probatio.& quæ ibi notantur, Cin.Bal.Bar.& cõmuniter omnibus, in.l.Digna vox.C. de legibus. & in.l.Donationes quas Diuꝰ per illum rex.C.de donat.inter. Bald.in .l.1.circa princ.ff.de conſtit.Princ.vbi inquir, & licet Princeps nõ obligetur lege
2 legis, obligatur tamẽ lege contractus †, & conuentionis, idẽ Bal.in.l. Princeps. ff.de legibus, & in.l.1.& ibi cõmuniter Doct.ff.de pactis, vbi inquiunt, quòd licet Princeps ex contractu cum ſubditis facto ciuiliter nõ obligẽtur, quia ea, quę iuris ciuilis exiſtũt, mutari per Principes poſſunt, naturaliter tamen adſtringũtur & obligantur, & à naturali obligatione nullatenus excuſãtur, in cuius propoſitũ plura ſingularia retulit Ferdinã. de Loazes in ſua allegatio. pro Marchi. *de los Velez*, dubitatt.1.in.5.fundamẽto pro oppido *De Mula*, per totum, quæ quia lẽgum eſſet referre omiſi, licet ſua hæc allegatio, paucis iam innoteſcat.

¶ Ibi, *Que ſe puedan tornar de otro ſeñor*, nam ſicut Dominus ob aliquam cauſam poteſt ſubditos ſuos alteri cõmittere, & transferre ac concedere, & oppidanos
3 ipſos ad præſtandum illi iuramẽtũ † fidelitatis cõpellere, ſecundum Andr.de Iſern.in cap.Imperialẽ.§. præterea Ducatus, de prohib.feu.ali.per Freder.relatus & ſecutus per Bart.Socin.conſ.39.in cip.in quæſt.quæ vertitur, volum.3.ſecundum quem eodem modo ſubditi ipſi à Domino non defendantur, vel defendi nõ poſſunt, ſe alteri Domino ſubijcere
4 poterunt †, nã ſicut poſſunt Patronus libertos, & dominus ſubditos ex cauſa ne
5 ceſsitatis etiam inuitos † in alium tranſferre, vt not.Bal.in.c.generali, in ti.ſi de feudo fuer.cõt.int.domi.& agn. in vſib. feud.Ioan.Andr.in addi.ad Specu.ti. de feud.§.1.Alex.conſi.25.nu.2.in.2.dub. col.penul.volum.5.Corne.conſ.321.incip.in hac conſultatione, col.3.volu. 4. Purpur.in.l.fi.col.18.limi.5.ff.de pactis, ita & ſubditi ipſi abſque cõſenſu Domini ex eadem cauſa, ſe poſſunt alteri donare
6 & fidelitatem † illi præſtare, allegatidem Socin.Ita elegãter tenuiſſe Bal. in quadã ſua diſputatione, incip. Ciuitatis Thuſciæ, quæ reperitur non in ſtãpa, ſed in quodam Codice reperit eam intitulatã Ioann.de Lignano, vbi concludit ſubditos Domini ſui auxilio deſtitutos poſſe ſibi Dominum eligere, quia paria ſunt, nullum vel inutilem, ſeu imbecillem Dominum habere, ſicut de vxore virũ inutilem habente dicitur, quæ magis vidua
7 quàm ſi nullum † virum haberet reputatur, vt not. Bald.in. l. fi.C.ad.l.Flaui.de Plagiar.& probat tex.in l.cum ita legatum.verſic.imo ſi verum amamus durior hæc conditio eſt.ff.de condi. & demonſtr.& voluit idem quod Bald.Paul. Caſtr.in repe.l.ex hoc iure.col.3.verſi. capio tertium, ibi, nã paria ſunt.ff.de iuſti.& iur.vbi inquit, paria eſſe non habere ſuperiorem, vel habere eum negligen
8 tem †, argu.l.1.§ quibus.ff.quod cuiuſq; vniu.nõmine, & inde infert, quòd ſi ciuitas, vel caſtrũ ab Imperatore, Rege, vel Principe, vel à quocunq; Domino, ſeu ſuperiore neglectum fuerit, alteri ciuitati ſeu Domino maiori ac potentiori, à quibus regatur, ac defendatur, ſe cũ ſubdi-
9 tis ſubmittere poterit †, nec dicetur crimen læſæ Maieſtatis committere, cum non in contemptum ipſorum Dominorũ ac ſuperiorũ, ſed ex neceſsitate, quæ

legem

Universidad de Deusto
Biblioteca

legem non habet & actum probabilem reddit, id fecerit, quod etiam voluit Ioan. de Imola, consil. 34. incip. visis & pōderatis, cum similibus, quem refert & sequitur Ioan. de Neuizanis in consilio posito inter Consilia Alberti Bruni, cōsi. 12. incip. Patres comederunt vnam Acerbam. col. 23. si enim Domini, vt vides, possunt subditos alicui committere, ita & ipsi si à Domino non defendantur, vel Pacta à Dominis facta ab eis non seruentur, poterūt subditi requisitis nostrę legis adimpletis alium quærere Dominium.

SVMMARIA.

Solarium quid sit. num. 1.
Solariegus nullam rem solarij alterare potest Domino irrequisito. nu. 1. & 2. vbi in feudatario. & num. 3. limitatur.
Ad probandum quem esse solariegū quid est probandum. num. 4.
Vassallagio probato per Comitem potest probari libertas. num. 5.
Vassallagium per quos modos probetur. num. 6.
Vassallus nemo præsumitur etiam ex longo tempore. num. 7. & nu. 8. quomodo probetur quis vassallus quando non habet feudum.
Vassallus si recuperet alienata per eum an excusetur ne cadat à iure suo. num. 9.
Vassallus an possit legare res vassallagij pro anima. num. 10 & num. 11. an fructuarium imponere possit, & num. 12. an transigere. & n. 13. an fructus rei feudalis alienare possit.

Lex Secunda.

Summarium.

Solaria per Dominum capi non possunt soluis ei tributis, & alia circa hos solariegos lex nostra disponit, quæ cōgruè summari non possunt ob longitudinem eius: & ideo legenda est ad eius dispositionem percipiendam.

1 HIBI, *De solares do ouiere solariegos*, quid sit, † solariū tradebat Otalora, de nobilit. 2. par. c. 4. n. 7. cum sequenti. aliquibus. & nouissimè Ioan. Garsia, ibidem in gl. 18. per totam, vbi inquit, nullā adesse legē declarantem quid sit *Solar*, nec; in Chancellarijs id esse notum, & esse rem dubiā & penitus ignoratam, sed quod ex l. nostra. 11. &. 14. infrà isto ti. & lib. iuncta. l. 37. ti. 9. par. 6. id aliquātulū colligitur, & ex dictis per nos in Rubri. huius tituli in diffinitione huius verbi *Solariego*, quæ cum sit materia per dictos scribentes discussa, nihil est amplius per nos in ea immorandum, & per nos latius in Rubtit. 2. supra isto lib.

¶ Ibi, *Y ningun solariego no pueda vender, ni empeñar, ni enagenar, cosa alguna de aquello que fue del solar*, Idem esse de iure communi † fundabāt Faber, & Bal. relāti per glo. in l. 2. tit. 22. par. 4. dicentem esse notabile ad vassallos Solariegos, & fundatur per Socin. Iunior. consil. 77. nu. 68. volum. 1. & per Parisi. consi. 65. n. 29. vol. 3. & per Marzarium in cōs. 63. &. 64. n. 1. cum sequentib. vbi assignat singularem rationem, & per Iulium Clarū, lib. 4. sent. §. feudū. q. 21. vbi plures quæstiones in propositum proponit: Et de iure partitarum idem disponitur in feudo, ex l. 10. titu. 26. par. 4. & ex l. 3. ti. 25. ea. par. quā ad hoc allegat Burgos de Paz, in quæst. suis. q. 2. nu. 125. vbi ad id allegat Speculat. in tit. de feudis. §. quoniam. colu. 10. versic. Sed nūquid homo, Adeò vt neq; ad pias causas etiam per viam testamēti non liceat alienare Feudum maximè antiquum, vt per Socin. Iun. consil. 72. nu. 17. & sequentib. & nu. 51. volu. 1. vbi. n. 22. cum sequentib. distinguit circa hæc, & Paul. Paris. cons. 98. num. 3. volum. 2. & iterū in cons. 3. n. 1. 27. 28. 30. &. 31. & sequentib. volu. 1. & cons. 7. n. 2. 13. & sequent. eo. volu. 1. Et quid testando inter filios, anceps quæst. est, de qua per Crassum, recept. sententiarum. §. legatum. q. 14. nu. 19. cum sequentib. plurib. vbi nu. 23. tradit an victalitium & alimenta possint legari vxori in re feudali, & inquit cōmunē esse q nō, & latissimè per plures quæstiones prosequitur Iulius Clar⁹, senten.

senten. recept. §. feudum. quæst. 21. vsque 42. inclusiue. Dictus tamē Burgos de Paz, dict. q. 2. nu. 126. sublimitat dicta, nisi esset aliter consuetum, probatque valere talem consuetudinē, scilicet, quod irrequisito domino † vassallus possit feudalia alienare, & hanc dicit magis communē Curtius Iunior, cons. 158. præsupponitur, nu. 8. & col. fin. in medio. n. 31. in fin. & ibidem, ipse Burgos de Paz restringit hanc consuetudinem vt valeat, respectu possessionū, quas in particulari tantum per vassallos fuerit probatum eos liberè alienasse, non verò circa alias res adhuc per tales vassallos nō alienatas, vt in terminis inquit dicere Barba. cōsi. 57. incip. & quidē col. 6. versi. nec obstat cū opponitur, libr. 4. Quā tamen limitationē ego restringo & declaro, nisi probatum esset vniuersalē esse consuetudinē & generalem hæc alienādi, nā tunc in omnibus intelligeretur ex dictis per nos, in l. 2. nu. 9. tit. 5. lib. 1. recop. & de hac consuetudinē an valeret, vide nouissimè Tyberium Decian. resp. 124. nu 4. vol. 3. vnde ex dictis ad probandū per dominos vassallos
4 suos esse solariegos, articulandū est, † & probandū quòd vassalli nunquā aliquid vendiderunt sine dominorū licentia, & faciunt dicta per Burgos de Paz Seniorē, in consi. 16. nu. 4. vol. 1. & vassalli probantes contrariū, non dicentur *Solariegos*, secundum Specul. & Isern. relatos per glo. in dict. l. 3. titu. 25. part. 4. versi. *No puede*, & tenet Didac. Perez hic, sub lib. 4. Ordi. col. 1520. Item limita, vt possit vendere feudi fructus, vel locare pro tempore vitæ vassalli, vt per Redoanum in Tractat. de rebus eccles. non alie. titu. de constitu. annui census. nu. 12. cum sequentib. pluribus. p. 2. volu. 15. Tract. diuersorum. &
5 vassallagio probato per Comitem † potest probari libertas, vt per Afflictis, in constit. Sicil. Rubric. 35. num. 19. libro. 2. fol. 54. & sic si adest consuetudo vendendi liberè possessiones, tunc incumbet probatio domino, vt probet esse feudales, secundum Didac. Perez, vbi supra, &
6 per quos modos probetur † vassallagiū, vide nouissimè Mascardū, de probatio. conclusione. 1399. nu. 4. cum sequentib. & in conclusione. 1372. num. 116. inquit
7 non præsumi aliquem vassallum † etiam si longo tempore exhibuerit seruitia, nisi probetur ea seruitia, vt vassallum exhibuisse. Et quandò † quis non habet feudum quomodò probetur quòd sit vassallus, vide Afflictis, vbi supra, lib. 2. Rubri. 31. de pugnis sublatis. num. 27. fol. 49. limitatur etiam in casu. l. 15. infrà eodem tit. & lib. Et an si vassallus recuperet alienata, per eum excusetur, nè cadat à iure
9 suo, † vide Tyber. Decian. Respon. 4. nu. 31. vol. 1. & in consil. 33. nu. 49. eod. vol. an pro salute † animæ legari possit res feudalis, & iterum in respon. 58. num. 4.
11 vol. 2. Et an seruitutem imponere † possit vassallus in re feudali, vide Socinū Iunior. consi. 60. nu. 8. vol. 3. & Paris. consilio. 98. nu. 3. vol. 2. Et an transigere, † vide Tiraq. de retract. linagiel. glos. 14. §. 1.
13 num. 60. &. 66. fructus tamen † rei feudalis bene potest vassallus alienare, secundum Afflictis, vbi supra, lib. 3. Rubri. 12. de fideiussione domini. nu. 7. fol. 90.

SVMMARIA.

Vassallus nubens cum muliere alterius domini, transfertur in vxoris dominium. num. 1.
Dignitas Episcopalis sicut liberat à patrij potestate, sic & à domini potestate, & vassallagio. num. 2.
Matrimonio an liberetur minor. 25. annis à potestate curatoris. nu. 3.
In casu nostræ legis an relatio requiratur. nu. 4.
Mulier ignobilis nubens cum Rege, aut Comite, vocatur Regina, & Comitissa.

Lex. 3.

Summarium.

Bona exeuntia à solarijs (de quibus hic) nullo modo portanda sunt ad aliud dominū.

IBI, *Salvo por casamiento*, hic habes aliud matrimonij speciale, scilicet, quod sicut matrimoniũ velatione celebratum liberat à patris potestate, ex.l.47.&.48.Tauri, vbi diximus sub titul. *De los casamientos*, libr.5. supra, sic & matrimonium liberat vassallum à domini potestate, si ad aliud dominium vassallus mediante illo matrimo-
1 nio transferatur, † & cum lex nostra de matrimonio carnali loquatur, idem dicendum est, si per matrimonium spirituale, putà per adeptionem Episcopatus, nã sicut dignitas hæc liberat a patris potestate, ex text.in.l.14.titu.18.p.4.sic & à
2 domini potestate, & vassallagio, † vt probat text.in.l.65.tit.5.p.1.ibi. *Que el dia que le fazẽ Obispo, sale de poder de padre, e de otro mayoral suyo que auia, si era en alguna orden*, & clarius ibi, *Si era fierno, o solariego del linage de alguno dellos, que de alli adelante finca libre*, & facit text.in.c.peruenit.86.distinct.& in multis Episcopi ratione suæ dignitatis sunt priuilegiati, de quibus per Specula. in titu.de Dispensatio.§.nunc de Episcoporũ.nu.23.versi.ipsi quoque in multis. Ex quibus Dida.Perez, hic sub.l.3.tit.11. lib.4.Ordi.col.1522. exorditur quæstionem, an & per matrimoniũ libereretur minor.25. annorum à curatori potestate, † de quo supra in lib.5.latè egimus, & veritatẽ discussimus, quæ hic referre fastidiosum esset. Sed an in præsenti, vt dicta locũ habeant in matrimonio carnali, de quo lex nostra tractat, requiretur vela-
4 tio, vel sufficiet de præsenti † sponsaliorum contractio, & crederem velationẽ non requiri, nam hæc solũ in casibus à iure expressis requiritur, vt in dictis legibus.47.&.48.Tauri dixi, & sic sufficere in casu nostræ legis sponsalia de præsenti esse contracta, dum tamen sponsus hic transferatur in terrã sponsæ, & ad aliud dominium, hoc enim lex nostra requirit: sic itidem ex vi matrimonij mulier etiam ignobilis nubens cũ Rege, aut Comite, vocatur Regina, & Comitissa, etiã
5 mortuo marito, † ex.l.7.titulo.2.partit. 4. & alibi diximus sub titulo, *De Alcaldes de hijos dalgo*, libro.2.supra.

SVMMARIA.

MAritus est Administrator bonorum etiam Paraphernalium vxoris.nu.1.
Ius præsentandi ad beneficia cõpetit marito constante matrimonio.nu.2.
Feudum obueniens vxori constante matrimonio, dicitur paraphernale.nu.3.

Lex.7.

Summarium.

Qualiter & quomodo nobilis possidere, ac habere potest omne ius & Behetriæ, vel aliud quocunque ex parte suæ vxoris, declarat lex nostra.

IBI, *Que su muger deuia auer*, & hoc nimirum, quia maritus dominus bonorum vxoris reputatur, & ei competit administratio, nõ solum dotalium, verum & paraphernalium, vt tenet glo.magna.col.5. in.l.6.tit.11.p.6.in correctionẽ.l.17.tit. 11.p.4.vbi glo. sic etiam volebat, & Anto.Gom.l.51.Tauri, num.40. dum ibi inquiunt, quod regulariter maritus est administrator bonorũ, etiam paraphernaliũ † vxoris, nisi vxor aliqua earũ sibi reseruaret, de quibus in lib.5. supra diximus latius, & sic ius præsentandi ad beneficia
2 cõpetit marito † constãte matrimonio, cui vniuersitas bonorum, quibus ius patronatus annexus erat, in dotẽ data fuit, vt censuerunt domini de Rota in nouis, de iure patro.decis.432.num.1.& Palat. Rub. & Baeza, per me relati, in.l.9.nu.5. titu.5.lib.1.supra, & hanc veriorẽ vocat Molina, de primoge.lib.1.c.24.n.3. contra Abb. & alios per eũ relatos, quorum opinionẽ inquit nõ esse sequendã, cumque maritus hæc possit, nimirum si & Behetria, & omne ius vxori eius competẽs ei adquiratur, & cõpetat, q̃ intelligit Dida.Per.hic sub.l.7.tit.11.libr.4.Ordi.col. 1525. vt procedat viuẽte vxore, secus ea mortua ab intestato, nã tunc inquit maritũ in ijs non succedere, sed venientes ab intestato: posset tamen secundum eum, vxor talis carens descendẽtibus, vel eos iustè exhæredãs, & adde, si & careat ascendẽtibus, maritum suum in ijs, & alijs hæredẽ instituere, etiam si cũ eo paruo, seu breui cohabitasset tempore, ex.l.nõ tantũ.C.de legat. dum tamen maritus eã non compellat ad hoc, licet blando sermone posit eam ad hoc allicere, vt prosequitur ibidem Didac. Perez. Et an feudum obueniens vxori constante matri-
3 monio † dicatur Paraphernale, vide Matth. Afflict. decisio. Neapol.44.nu.1.

SVMMARIA.

QVid sit deuisa & diuiseros, remissiue, in numero.1.

Lex 8.

ADl.8. solum est necesse scire, qui sint isti deuiseros, de quibus in ea fit mentio, & vt scias
1 sufficit scire, quid sit deuisa, † de quo vide text. in.l.3.titulo.25. part.4. quam ad hoc allegat Didac.Perez.l.12.titulo.11.libro.4.Ordina.colum.1537.

SVMMARIA.

ABbas commendatarius ad vitam Canonicõrum Regularium, an habeat vocem actiue in actibus gerendis in suo capitulo, siue actus ij consistant in electionibus, siue in alijs. num.1.

Lex. 10.

Summarium.

Nobilis non potest assumere conductum in Realengis, neque in Abbadengo, cuius custodia Regi pertinet sub nostri rex.
1 pœna.

IBI, *Que deue guardar el Rey*, & sic in eo cuius cura & custodia Regi pertinet, quasi secus si Regi nõ incumbat custodire, cum limitata causa, limitatũ debeat producere effectũ, ex.l.age cũ Geminiano. C.de transact. ita vt si nobili ipsi hæc cura esset assignata, tunc cessaret legis nostræ dispositio, vt voluit Dida. Per.sub.l. 10.tit.11.lib.4.Ordin.col.1528.in glo.1.

¶ Ibi, *Encomiendas*, de quibus fit mẽtio in.l.fin.titu.1.lib.2 Fori, & ibi Montal. & per Innocent.& alios relatos per Didac. Per.hic.col.1529. in prin. vbi exorditur quæstionem satis alienam à materia nostra, & latè ibi eam sequitur, scilicet, an
1 Abbas commendatarius † ad vitam Canonicorum Regularium habeat vocem actiuè in actibus gerendis in suo capitulo, siue actus ij consistant in electionibus, siue in alijs, quæ quidem per ipsum Didacum Perez videnda sunt, nè extra materiam nostram progrediamur.

SVMMARIA.

ANimalium nomine gallinæ non veniunt anseres, seu fasiani, nu.1.
Capones dare obligatus, tenetur eos dare vivos, & non mortuos, nu.2.
Homo vel animal mortuum, non dicitur amplius homo, nec animal nu.3.
Solidus quæ moneta esset. nu.4.
Familiares & cõmensales qui dicãtur. n.5.&.6.

Lex.11.

Summarium.

Pœna imponenda nobili pervim capienti aliquid *De lo Realengo, Abadengo, o Behetria*, declaratur in præsenti.

IBI, *O ansaron, gallina, o capon*, quorum natura fera non est, ex.l.naturalem.§. Gallinarum. ff. de acquirendo rerum dom in.§. Gallinarum. Institu. de rerum diuis.l.24.tit.28.par.3.& sic in quocunque fuerint loco, manẽt dominorum, & qui illa ceperit, animo lucrandi, furtũ committit. Itidem que ex text. nostro notandum est, quod nomine animalium † gallinæ non veniunt, anseres, seu fasiani,

vt per Guilliel. de Cug. & Floria. in l. de quibus. ff. de legibus. quos ad hoc allegat Didac. Per. in l. 1. tit. 23. lib. 1. Ordin. col. 702. & iterum in præsenti, sub. l. 11. titul. 11. lib. 4. Ordi. col. 1535. glos. *O capon.* inquit, quod qui tenetur dare *capones*, tenetur eos dare *vivos*, & non mortuos, † vt not. Barto. & Doct. in l. quod te mihi. ff. si cert. pet. vbi Sadoletus, dicit hanc esse communem opinionem, interest enim creditoribus eos viuos habere, quia possunt eos facere pinguiores, vel ad tempus seruare pro conuiuio, vel ad aliam iustam causam, & quia homo, vel animal
3 mortuum, non dicitur amplius homo, † neq; animal, vt dicunt Dialectici, & probat lex, si homo mortuus, & l. si stichus. ff. de verb. oblig. & in l. si decesserit, cum similibus. ff. qui sat. cog.

4 ¶ Ibi, *Sueldos*, quæ moneta, † hæc cesset, differebat Cardin. de Turrecrema. in cap. placuit. 10. q. 3. & Iason, de solido aureo dicens, in l. in eum. col. 1. ff. de in ius voc. & Dida. Per. in l. 19. glo. 2. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1549. cum seq. & Couar. de monetis. c. 5. nu. 7. vbi in principio illius numeri legem nostram allegat, & considerat, & in propositum plura dicit.

¶ Ibi, *Duzientos y quarenta marauedis*, hoc quo ad pœnã *Del homezillo*, immutatũ est lege Regia, sicut & quo ad l. 19. infra, eo. est etiam immutatum, vt inquit Auenda. c. 18. præto. nu. 5. versi. item ad vnũ. lib. 1.

¶ Ibi, *Con las campanas que suele tener cada dia*, & sic cum continuis familiaribus, & commensalibus, & non cum alijs infra additis, tuos enim intelligi volumus (inquit Pontifex) in c. sicut nobis, de verb. signif. in 6. qui per te nõ quæsiti, propter ea vel recepti sine fraude & fictiõe quali
5 bet verè tui clerici, vel familiares existũt, & in tuis expẽsis † continuè domesti ci cõmensales, vt & per Guido Pàpæ, decis. 321. & Dida. Per. hic col. 1536. in fin.
6 cũ seq. vbi qui familiares † dicantur, refert latè tractare Gometiũ, in Reg. de Imper. benef. per obitum fam. Card. q. 13.

SVMMARIA.

Cautio iuratoria non sufficit vbi lex fideiussores requirit. num. 1. & num. 2. & 3. remissiuè examinatur.

Lex. 12.

Summarium.

Nullus nobilis recipere potest Behetriam cum fideiussoribus sub nostri tex. pœna.

IBI, *Con fiadores*, sed an si cum nuda cautione recipiat, putà iuratoria, incurret nostri text. pœnam, & dicẽdum est quod non, quia lex nostra solum prohibet dationem fideiussorum, & quoties hoc lex requirit, non sufficit nuda cautio, vel iu-
1 ratoria, † vt per Rebuf. per me relatum in l. 23. nu. 11. & 14. titu. 7. lib. 3. supra. & per Iaf. in l. 1. col. pen. nu. 23. ff. qui satisd. cog. & Crauet. consi. 31. nu. 4. & Gutier. in l. nemo potest. n. 297. de legat. 1. & sic cum lex nostra fideiusiones requirat de potẽtiori, & sic de illa, quæ cum fideiussoribus præstatur, est intelligenda, nõ verò de iuratoria quæ sub fideiussorum †
2 præstandorum obligatione non continetur, vt dictum est, præsertim cum lex nõ stra sit pœnalis & prohibitiua, & sic non extendenda, cautioque iuratoria, & homagium nobilibus maxime conueniat, non verò fideiussorum datio, à qua regulariter excusantur, & de ijs quando iu
3 ratoria † cautio sufficiat, vbi fideiusio requiritur, vide Didacum Perez, hic sub l. 12. titul. 11. libr. 4. Ordin. col. 1537. cum sequentibus.

SVMMARIA.

Rex est protector & defensor oppressorum, & eius est officium facere iustitiam, & liberare vi oppressos. num. 1. & eos tueri, nè à potentioribus opprimantur. nu. 2.

Regem sicut non potest quis turbare in possessione castri, aut terræ, ita neque suos ibidem habitatores. nu. 3.

Vassalli an possint se pro tanto liberare à domino eos vendente. nu. 4. & 7.

Dominus potest vassallos alienare æquè idoneo domino. nu. 5. & 6.

Subditus vnus an possit se eximere à libertate ab omnibus illius loci vicinis procurata. nu. 7. vbi nu. 8. quid si esset clericus.

Subditus & vicinus litigans contra Vniuersitatem & populum, tenetur pro expensis à populo faciendis cum alijs vicinis contribuere. nu. 9.

Lex. 13.

Summarium.

Quam pœnam incurrit dimittẽs infurcion, o Martiniega, & alia declarantur in ea.

IBI, *El Rey faga tornar la behetria a aquellos que les fue tomada por fuerça.* Rex enim est protector, & defensor oppressorum, Regum est enim officium proprium facere
1 iudicium atque iustitiã, † & liberare de manu calumniantium vi oppressos. cap. Regum. 23. quæst. 5. imo vult. text. in cap. omnis. 7. quæst. 1. quod si quis negauerit oppresis fauorem debitum, quodãmodo Christum necare videtur, Regiaque potestas, ex text. in Authen. quomodo opor. epis. ad hoc inter cætera est instituta, vt Sanctorũ Patrum Decreta saluberrima executioni demãdari faciat, & inuiolabiliter obseruari, iudex q; subditos suos defendere tenetur, & ad eius officiũ
2 spectat prouidere, nè alicui † fiat violentia, & ne potentiores minus potentes opprimãt, ex l. illicitas, in prin. & ibi Bald. ff. de offi. præsi. faciuntque alia per me adducta in l. 2. tit. 6. libr. 1. supra. notandũ itidem est in propositũ horum verborũ, quod sicut nõ posset quis Regem turbare in possessione alicuius castri, vel terræ, non potest etiam turbare, neque cen-
3 surare habitatores ipsius loci, † vt fuit singulare dictum Bald. in cap. licet causam. col. 4. super verbo, Habitatores, de probatio. vbi dicit hoc esse notandũ, & perpetuò menti tenendũ, refert & sequitur Loazes, in Allegatione pro oppido de Mula, in. 3. dubita. nu. 9. pag. 453. in paruis, & ex text. nostro videtur probari disponẽte, non posse dimittere aliquem iura debita domino, neque illa, cuius antea erant illa iura poterit. Sed est quæstionis, quid si dominus nõ remittit iura hęc vassallis suis, sed vult vendere, & vẽdit vassallos suos alij domino pro certa pecuniæ quantitate, si vassalli hanc offerant domino pecuniã, vt eos liberos reddat, vtrũ dominus possit compelli ad eã recipiendã, † & in hoc supponẽdũ est, quod licet dominus inuitos vassallos nõ possit
5 alienare, † ex tex. in c. 1. §. si quis. quo tẽpo. miles. & in. c. 1. §. præterea Ducatus. & ibi Doct. de prohibi. feu. ali. per Frederi. & in c. dilect. Doct. cõmuniter, de maior. & obed. latè Hippol. in l. 1. §. deponere. nu. 11. & seq. ff. de quæst. & Loazes, vbi supra, in 4. fundamẽto, pro oppido, pag. 23. cum. 3. sequent. tamen vbi, æquè
6 idoneo dominovel ex causa necessitatis venduntur, bene potest fieri alienatio, † secundũ Couar. c. quãuis pactum. 2. p. §. 2. nu. 4. de pact. in 6. vel quando subditos cũ vniuersitate venderet, putà ciuitatẽ, vel oppidum vendendo, vt inquit ipsemet Loazes, vbi supra, in responsine ad 4. fundamentũ, dubi. 1. pag. 251. cũ seq. aliquibus. In casibus tamen ijs, in quibus licet domino vassallos alienare, poterũt optimè vassalli ipsi se ipsos pro tanto re-
7 dimere, & liberare, † secundũ Couar. d. §. 2. nu. 4. & Dida. Per. hic, sub l. 14. tit. 11. lib. 4. Ordi. col. 1542. in fi. cum. 1. sequen. ex Fabro, in. §. dominus. Instit. de noxali. actio. & sic quotidie fieri ac practicari videmus. Sed an in hoc casu poterit aliquis vicinus se excusare à solutione suæ partis, vt omnes liberentur, crederem quod nõ, si vult in populo illo remanere, sicut nec posset se à refectione cõmunis Putei, aut fontis excusare, vt per Specul. in tit. de censibus. §. 2. versic. item pone. nu. 10. & Cæpol. de seruit. vrba. c. 47. de Puteo. nu 4. & Hippol. in practic. §. aggredior. nu. 73. eo quod secundum eundem Hippol. ibi. nu. 63. ratione publicæ vtilitatis nemo debet excusari, adeò vt nec clericus, nec secularis nobilis ab hoc excusa-
8 retur, † secundum additio. Abb. in cap. non minus. numero. 16. litera B. de immunitate Ecclesiastic. & gloss. Por. l. 54. titulo. 6. part. 1. itidemque si quis litigat

contra † vniuersitatem tenetur contribuere pro expensis vniuersitatis, secundum Specul. vbi supra, nu. 14. versi. quid si dominum. notat in propositum nostrũ Didacus Perez, vbi supra, colum. 1543. in fin. cum principio sequentis.

SVMMARIA.

Testes an possint esse vicini in causis suæ ciuitatis. nu. 1.

Lex. 20.

Summarium.

Quomodo sit soluendum pignus, aut conductum iniustè captum alicui Concilio.

IBI, *Cinco hombres buenos que los Pesquisidores tomaren de la villa, o del lugar*, Dic hoc ideò esse, quia commodum ad testes tales principaliter non spectat, sed ad concilium, quo casu homines de tali villa & 1
loco possunt esse testes, † vt ex text. nostro probatur, & ex l. 18. & ibi glo. titulo 16. part. 3. & l. 146. styli, & ex cap. tertio loco, de probatio. & Bart. in l. in tantũ, §. vniuersitatis. ff. de rerũ diuisio. & ex alijs allegatis per Didac. Perez hic, sub. l. 22. titu. 11. lib. 4. Ordina. col. 1552. cum seq. de quo latissimè & resolutiuè tractaui, in Tract. de Decurio. vocato Curia Pisana. lib. 2. cap. 19. num. 3. cum sequent.

SVMMARIA.

Pignora intra quod tempus vendi possint, postquam in potestatem creditorum intrauere. num. 1.

Lex. 21.

Summarium.

Si aliquis vocatus diuisero, conductum cœperit vltra id quod secundum suum forũ capere debeat, quomodo debet illud soluere, disponit lex nostra.

IBI, *Despues de los nueue dias vendiere los peños*, Didacus Perez, hic sub. l. 23. tit. 11. libro. 4. Ordina. colum. 1553. verbo, *vendieren*, prosequitur materiam venditionis pignorum, † intra quod tempus ven 1
di possint, postquam in potestatem creditoris deuenerint, & plura ibi super hoc refert per ipsum videnda, circa hæc tamen stylus cuiuslibet tribunalis multum operabitur.

SVMMARIA.

Inquisitio qualiter, & quomodo formanda sit. num. 1.

Lex. 22.

Summarium.

Forma procedendi per inquisitionem, declarat lex nostra.

IBI, *Desta guisa deuen fazer pesquisa*, qualiter debet inquisitio formari, & quo- 1
modo † in ea sit procedendum, vltra relatos per Didacum Perez hic, sub. l. 24. tit. 11. libro. 4. Ordinament. colum. 1555. cum duobus sequentibus, vbi plura dicit in proposito, quæ referre nõ est necesse, & per Iulium Clarum, recept. sent. §. fin. quæstione. 3. 5. 7. 8. 50. &. 51. & alijs ibidem, vbi plura de inquisitione prosequitur, & Docto. in cap. qualiter, & quãdo, de accusat. & in alijs pluribus locis, quæ quia à pluribus lecta sunt & examinata, & est lõga materia & prolixa, missa facio, vt ad alia transeamus, & dixi aliqua in l. 11. num. 5. & in l. 13. nu. 6. titu. 7. lib. 3. supra. & in l. 1. titul. 1. libro. 8. infra dicemus.

SVMMARIA.

Dispositum in vno ex correlatiuis censetur, & in alio dispositum. num. 1.

Mulier debet esse subdita viro. nu. 2.

Vxor tenetur sequi virum suum, siue in vita, siue in morte. nu. 3. vbi num. 4. ampliatur, etiã si aliud pactum sit.

Lex. 29.

Lex. 29.

Summarium.

Si aliquis salariegus, vel de Abadengo nupserit, bona *Del Abadengo*, non potest portare *à lo Realengo, ni Abadengo*: mulier verò si nupserit, optimè hoc poterit, quia tenetur sequi virum, & eius subdita est, & cũ eo tenetur habitare.

IBI, *Mas si fuere muger*, hic deficit argumentum & consequentia, quòd dispositum in vno ex correlatiuis, censetur & in alio dispositũ, † ex l. 1. C. de indic. vid. tollend. & in l. fin. ff. de acceptilati. & in l. 1. C. de cupresis. lib. 11. Cessat tamen in præsenti, eò quod est diuersa ratio, quia vir non 1
tenetur sequi vxorem, sicut vxor virũ, & vbi non est eadem ratio, cessat dictum argumẽtum, vt per Euerardum, in Centuria, in loco à Correlatiuis, vbi tandem refert Ioan. Baptist. de sancto Blasio, in Tract. correlatiuorum. tomo. 18. Tract. diuersorum, vbi annectit quamplures fallentias.

¶ Ibi, *Porque la muger es subdita de su marido*, ad Colos. enim. c. 3. dicitur: Mulieres 2
subditæ † estote viris vestris, sicut oportet in Domino. Et in. 3. Timoth. cap. 3. dicitur: Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eua, & Adam non est seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit: &. 1. Petri. 3. dicitur, Mulieres subditę sint viris suis. Et sic inquit Hieronymus, in cap. cum caput. 33. quęstione. 5. verbum Domini blasphematur, vel contemnitur Dei prima sentẽtia, & pro nihilo ducitur, vel Christi infamatur Euangelium, dum contra legem fidemque naturæ, ea quæ Christiana est, & ex lege Dei subiecta est viro, imperare desiderat: cum etiam Gentiles fœminæ viris suis seruiant communi lege naturæ: est etiam text. in cap. mulierem. 33, quæst. 5. & alia refert Didac. Perez hic, libr. 4. Ordin. col. 1571. cum sequentib.

¶ Ibi, *Y no puede ni deue morar fino do el morare*, Tenetur enim vxor sequi virum 3
suũ, † siue in vita, siue in morte. cap. vna quæque. 33. q. 2. adeò vt eum etiam vagabundum, si talis erat tempore, quo cum eo cõtraxit, sequi tenetur, si ex iusta causa & honesta vagari vult. glos. Hosti. & alij in cap. 1. qui mat. accus. pos. quam & alias, & plures Doct. eam sequentes refert Dida. Perez hic, sub. l. fin. tit. 11. lib. 4. Ordinam. col. 1569. cum sequentib. vbi ampliat etiam, si pactum esset in contrarium tẽpore matrimonij, si ex causa noua alibi migrat, tenetur eum sequi, neque tenebitur ad pœnam statutam, † & 4
alia ibidem adducit bona per ipsum videnda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TITVLO QVARTO

Como los Vassallos De los Reyes que tienen tierra, o sueldo, han de yr a seruir a las guerras, y de sus Capitanes.

SVMMARIA.

Rex quis dicatur, & eius propria nomina, num.1.
In regnis Castellæ nusquam feudum visum est, nisi concessiones factæ à Principe nobilibus oppidorum.num.2.
Vassallus Regis quis propriè dicatur.num.3.

ET cum de dominis particularibus, terram & solaria possidẽtibus dictum sit, nunc consequenter sequitur videre de Regibus vassallos habentibus, qui quidem vassalli solidum, & terram ab ipsis Regibus habent, ob quę bellum adire tenentur.

Et pro huius rubricę declaratione aliqua notanda sunt, & primo quis dicatur vassallus, & an per pactum & stipulationem possit quis effici homo alterius, de quibus cum in rubrica tituli prȩcedentis dictum sit, ad ibidem dicta te remitto.

1 ¶ Ibi, *Reyes*, quis dicatur Rex, † dixi in l. 1. titulo. 2. libro. 2. supra, vbi & quæ in Rege luceant declarani, quæ & ijs verbis memoriæ habendis continentur, vt sciant Reges, qualiter, & quomodo se habere debeant, & exercitari in Regno.

Hæ sunt, quæ faciunt, præclarum nomina Regem,
Rex pater esse suis debet, placidusque, Benignus,
Mitis, & humanus, mansuetus, prouidus, æquus,
Magnanimusque liber, nec lucri turpis auarus:
Non sinet affectus dominari, sed rationis
Omnia consilio peraget, nec spurca voluptas,
Principis egregium pectus vitiabit honesti:
Præterea iustus, prudens, fortisque modestus,
Iudicij exacti contemplatorque futuri,
Sollicitè populi commissa negotia curet,
Vindictæ fugiens, & plurima dissimulabit,
Qui tenet Imperium, lenis, bellator, & audax,
Sed qui bellandi causam non præbeat vlli,
Pacis amans, semper pacis defensor, & autor,
Defendet miseros, castigabitque rebelles,
Corriget & mores populi, vitijsque recidet
Semina, construens legum monumenta bonarum,
Principis hæc refert meminisse vocabula semper,
Vt sciat Imperium cum Maiestate tueri.

Et

Et de clementia Principis vide Senecam, in tit. de clementia Principis, quem refert Ioan. Faber, in Breuiario Codicis, sub. l. cunctos. C. de summa Trinit. n. 26. & 27. Alia plura de Rege referri possent, de quibus & per Rhedin. in Tractat. de Maiest. princ. sed hæc sufficiant, vt sciant Reges quomodo se cum vassallis habere debeant, de quo in part. 2. habemus titulum. 10. & 11.

Notandum que itidẽ est pro huius tituli introductione, quod licet vassallagium de quo hic, quasi assimiletur ad feudum, tamen in Regnis Castellæ nunquã visum est, neque auditum aliud genus feudi, nisi concessiones factæ à Principe † nobilibus oppidorum cum dignitate & iurisdictione, propter quæ oppida præfati nobiles tenentur ad certum seruitium, veluti ad seruiendum tempore Belli cum certo numero militum, qui vulgo dicuntur, *Lanças*, & sic ratione oppidorũ, quæ possident Domini ij, dicuntur Regis vassalli: Ideoque quãuis omnes ex generali obligatione sint in regno Castellæ vassalli Regij, & eidem ad fidelitatem adstricti, cõsuetudine obtentum est, vt proprie non vocetur vassallus † Regis, nisi is, qui ab eo castra & oppida obtinuerit, secundũ Molinam, de primogenijs. libr. 1. cap. 13. nu. 47. & 48.

2

3

SVMMARIA.

Vassallum quem esse quomodo probabitur si ipse neget vassallagium. nu. 1.
Vassalli tenentur, & compelli possunt iurare Domino fidelitatem. nu. 2.
Vassallus tandiu Domino tenetur seruire quandiu ab eo feudum tenet, & non vltra. numero. 3.
Censualis res, an in dubio præsumatur. numero. 4.
Castrum simpliciter à Rege concessum, an censeatur donatum vel in feudum datum, vel custodiæ causa, in eo. num. 4.
Vassallus cuius expensis debet ire ad Bellum eum Domino. num. 5.
Vnusquisque quod spopondit suo Imperio dare debet. numero. 6.
Dominus non debet esse nimis Acerbus vel onerosus, seu contumelios us exactor, sed moderatus, neque debet vassallus esse nimis declinatis. ibidem
Imperator cum vadit Romam ad se coronandum Varones eum tenentur cõcomitare, vel alia facere, vt num. 7.
Dominus si consuetus est ire ad Bellum in prouincijs remotis, poterit hoc & nunc facere & compellere vassallos, vt eum sequantur. numero. 8. & 9. vbi declaratur, & numer. 10. & 12.
Vassalli non tenentur Dominum sequi ad Bellum in iustum. nu. 11. vbi declaratur.
Feudum soldatæ est ita personalissimum, quod non transit ad hæredes dantis, nec accipientis. num. 13.
Vassallus tenetur Domino ad obsequium & seruicium præstandum. nu. 14. & sic donationem non validant, vt ibi.
Officiales & ministri officium suum gratis administrare obligati præmium nisi turpiter, non debent accipere. num. 15.
Gratis aliquid debens facere si pecuniam recipit pro eo tenetur eam restituere. nu. 16.
Iudex Ecclesiasticus gratis tenetur iustitiam ministrare, & ideo si aliquid pro sportulis recipiat tenetur restituere. 17. vbi quod nec consuetudo contra valet, vt quid pro sententia recipiat.
Papa si committit causam iudici ordinario, cum de ea gratis cognoscere teneatur, nihil potest à partibus recipere. nu. 18.
Vassalli ad quæ seruitia teneantur, & quæ sint. num. 19.
Vassallus non tenetur ad aliud seruitium, nisi ad specificatum in concessione feudi. numero. 20.
Dominus paciscendo cum vassallo videtur recedere à dispositione legis & contentari de eo, quod fuit deductum in pactum. numero. 21.
Seruitia facienda per vassallum, si non sunt expressa tenebitur vassallus ad seruitia conjuncta. numero. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vassallus ad tria tenetur Domino, ad personã ad bona ad honores. nu. 23.
Subsidium Domino á vassallo præstandum duplex est. nu. 24.
Subsidium & collectam imponent Domini vassallis suis in sex casibus. nu. 25.
Vassallus tenetur à Domino conuento in iudicio veniam petere. nu. 26.
Magnates coram rege sunt cooperto capite cæteri vero non. nu. 27.
Feudum potest esse sine seruitio, quòd dicitur feudum francum. nu. 28.
Seruitium personale non est de forma substantiali ipsius feudi. nu. 29.
Fidelitas est de natura feudi. nu. 30.
Vassallus si seruitium expresit ad illud tenebitur, sin minus ad contentum in. l. nostra. numero. 31.
Illæ res, quæ ad feudum dari possunt, & ad certũ seruitium dari poterunt. nu. 32.
Dominus an possit mandare vassallo quòd seruitia illa præstet alteri. nu. 33.
Vassallus non tenetur se offerre nisi vocetur, sufficit enim separatum præstare cũ vocatus fuerit. nu. 34.
Vassallus vbicumque senserit Dominum periclitari debet ad euitandas insidias occurrere. numero. 35.
Vassallus licet debeat venire vocatus debet tamẽ congrua dari dilatio. nu. 36.
Vassallus tenetur dominum adiuuare cum armis & exclamare si solus non sufficiat. numero. 37.
Vassallus non tenetur cõtra seipsum Dominum iuuare, vel quoties diligentia nihil proficeret. n. 38. & .39. & .40. dum tamen culpa non imputetur, vt ibi.
Vassallus non punitur si deserit Dominum in bello, sed cum deserit eum in prælio existentem. num. 41.
Vassallus an tenebitur captiuum Dominum liberare. num. 42. vbi & num. 43. declaratur duobus modis.
Vassallus non tenetur Dominum liberare nè incidat in perjurium. nu. 44.
Vassallus non tenetur Dominum inopem alere. nu. 45. nisi vt nu. 46.
Vassallus non tenetur Domini debita soluere. n. 47. nec Dominum debitis carceratum liberare vt ibi, nisi vt num. 48.
Vassallus non tenetur Dominum excommunicatum, vel bannitum, vel captum pro guerra iniusta adiuuare. num. 49.
Domini, an possint vassallos cogere, vt accipiant eos in hospitet. num. 50.
Vassallus non debet secretum Domini revelare. num. 51.
Vassalli si conuenerũt cum Domino collectas præstare tenentur adimplere. nu. 52.
Feudum si concessum est cum seruitio equi debet tanquam miles cum equo seruire. nu. 53.
Impedimẽta excusantia ad veniendum quæ sint. num. 54.
Ecclesiæ habens feudum à Rege vaßalla dicitur & tenetur homagium Regi præstare. nu. 55.
Rex & Imperator debent Episcopũ honorem præbere eis assurgendo, & iuxta se eos sedendo ad dexteram. nu. 56.

Lex. I.

Summarium.

Vassalli Regis tenentur eidem seruire cum personis, quoties Rex iusserit eos vocari.

HBI, *Vassallos*, sed quomodo probabitur aliquem esse vassallũ. si ipse neget vassallagium, † Dominus autem affirmet esse suũ vassallum, si inuestitura probari non potest, & dicendum est, quod Domino sufficiat probare illum sibi prestasse & fecisse retroactis tẽporibus, quẽ homo vassallus Domino facere & præstare tenetur, quoniam ex ijs probatur esse vassallũ vt arg. C. de lati. lib. tollen. l. 1. . sed equi. & §. sed si quis cum sequen. & ff. de offic. præsi. l. Barbarius. & l. 2. C. de sentent. & inter. omn. iud. & C. de testi. l. 1. & nisi sic præsumeretur Populus deciperetur, ꝙ esse non debet, vt in dictis. §§. talia enim argumenta sunt inducta, quæ tamen probant, vt. ff. de testam. l. 3. §. quæ autem, & videtur, quòd ijs probatis Dominus obtineat præstito iuramento, nisi in contrarium aliud inducatur, vt hoc est expressum, in tit. consuet. Regiæ, in resi. feud. vt hæc & alia sic tenens refert. Ioan. Blan. in Epito. feud. lib. 4. de contenti feudi. ca. 1. nu. 146. fol. 297. partis. 1. tomi. 10. Tract. diuersorum, in nouissimis: tenẽturque vassalli & compelli possunt iurare Dño fidelitatem

2 fidelitatem, † neque possunt allegare prescriptionem in cõtrarium, vt optimè per Roland. consil. 53. per totum. volu. 2. & Zephal. de homagijs tractans, in consil. 151. nu. 7. 32. & 46. & qualiter & quomodo & forma iurare debeat, & quòd ad id teneatur vassallus, tradit optimè Iacob. de Ardi. in sua summa feudorũ, in. 2. parte, cap. 142. quomodo vassallus fidelitatem iurare debeat per totum, in fol. 255. cum sequentib. dicti tomi. 10. 1. part. diuersorum tractatuum.

¶Ibi, *Que de nos tienen tierras*, quid differat terra à feudo, vide optimam. l. 2. titu. 26. part. 4. & no. quòd tandiu vassallus te
3 netur Domino seruire, quãdiu ab eo feudum tenet, † & non vltra, vt habetur in c. 1. in princ. hic finitur lex deinde cõsu. Reg. incip. & in cap. 1. §. licet, si de feudo fuer. contro. inter Domi. & agna. ca. 1. §. si. an ille qui interfe. frat. Domi. & cap. 1. de alie. feu. pat. notat Rubeus, in repet. l. non solum. §. morte. num. 423. ff. de noui ope. nun. Et an in dubio res censualis præ
4 sumatur, † vide Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsump. 91. & in. 97. declarat quid in castro simpliciter per Regem concessо, an intelligatur in feudum, vel custodiæ causa cõcessum, vel donatum, & traditur per Mascardum. 1. tom. de probat. conclu. 209. Bona. Sed cuius expensis talis vassallus debeat ire ad Bellum cũ Do
5 mino suo, † adsunt in hoc Distinctiones diuersæ, scilicet, quòd si innominatũ est seruitium, vassallus debet ire expẽsis Domini. argu. l. sed & si quid. §. 1. ff. de vsuf. & l. sicut impendia. ff. de oper. lib. & l. imponi. & l. pen. ibidẽ: qui enim vtitur ministerio alicuius, impẽdia ei debet præstare, vt argum. ff. de donat. inter vir. & vxo. l. si id quod. §. 1. & l. in rebus. §. possunt. ff. commod. & l. si seruus. §. si. ff. de redhibi. si vero nominatum est seruitiũ, debet suis expensis vassallus seruire, vt ff. de oper. lib. l. suo victu. & l. in fideicõmiss. de legat. 3. per argum. à cõtrario sensu. vel melius est vt dicatur, quod siue no
6 minatum sit seruitium siue non, vassallus debet seruire & Dominum tueri suis expẽsis si potest, quia vnusquisque quod spopõdit † suo impẽdio dare debet, vt argum. dict. l. suo victu, in princ. in Authen. vt nulli iudi. §. 1. in Authen. de pro consule Cappadociæ. §. militaris. maximè si modica sint impendia. argum. ff. de impend. in rebus dotali. fac. l. quod dicitur. & l. Omnino, forte vsque ad fructus seu. argu. C. de bon. quæ lib. l. fi. §. vbi autem. no. C. de bonis mat. l. 1. vel vsque ad dimidiã fructuum. Si verò non potest seruire suis expensis, tunc faciet expensis Domini, & si Dominus præstare nolit, priuabitur seruitio, vt argum. l. Alimenta. ff. de lib. agna. & l. Diuus Claudius. §. 1. ff. de iure patr. vel refert vtrum seruitium sit corporale, quod corpore sine expensis potest impleri, an nõ, in primo casu seruire tenetur, licet sit pauper, in secundo casu excusatur propter paupertatẽ. arg. l. cura. §. inopes. ff. de mun. & honor. & l. fi. in. fi. C. de his qui numero liberorũ. li. 10. & l. pauper. ff. de excus. tut. & in. §. sed & propter. Instit. de excus. tuto. & l. si procurator. §. pen. ff. manda. vel dicas quod vbi vassallus est pauper & Dominus ei præstare expensas nõ vult, quod ei tot tẽporis spatiũ præstet, vt aliměta & expensas aliunde recuperet, vt. ff. de oper. lib. l. suo victu in fi. & l. seq. & l. operarũ editionẽ, vnde huius respectu forte non posset Dominus pacisci vt vassallus seruiat suis expensis, vt. ff. de oper. liber. l. imponi, neque possit adnumerari moræ si iusta ratione & optima differat, argum. l. sciendum. ff. de vsur. Secus si Dominum fraudandi causa hoc differat vel allegett non enim debet esse Dominus onerosus vel acerbus seu contumelioſus exactor, sed moderatus, cum instantia humanus, & vassallus non debet esse nimis declinatus, argum. l. si seruus. in fin. ff. de pigno. actio. & l. si. bene. ff. de vsur. Ita hæc refert Iacob. de Ardizone, in vsibus feudorum. cap. 5. & 6. mihi tamen in propositum

rem noſtrũ magis applaudet diſtinctio Iacobi relata per Bellinum, in Tracta. de re milita. part. 2. tita. 6. ſcil cer, quod ſi de hoc ſint pacta conſtituta, eis eſt ſtãdum, alias aut feudum eſt potens ad ſumptus ſuſtinendos, & aut Bellum eſt in prouincia & vaſſallus ſeruiet de ſuo, aut feudum eſt tenue, vel eſt exeundum è prouincia, & fiet expenſis Domini, quod etiam dixit Aluarot. in cap. 1. col. 7. de noua for. fideli. Sed cũ Imperator vadit ad Romã ad coronam ſuſcipiendã, & Varones eũ concomitantur, tũc eſt expreſſum quod
7 vadant vel ſubſtitutum Domino † acceptum mittant, vel dimidium annalis reditus perſoluant, ita habetur in cap. 1. §. firmiter, de prohib. feu. ali. per Frederi. eritque in electione Varonis quid ex ſupradictis præſter, & faciat, vt in dict. §. firmiter. & quod dicitur de ſubſtituto Domino feudi accepto, debet intelligi ſecũdum boni viri Arbitrium, vt ibi declarat Bald. debet igitur & pendentia & cõmitatu eſſe par ſubſtituenti, prout eſt regula re in quolibet ſubſtituto, vt diximus in l. 29. tit. 25. li. 4. ſupra, & hæc mihi plus placent quam aliæ ſuprà relatæ diſtinctiones, excepto quod in eo, quòd Bellinus dixit, quod ſi extra prouinciam eſt eundum, ibit vaſſallus expenſis Domini, nõ placet, nam eſt contra noſtrum text. dũ dicit, *Sean tenudos de nos ſeruir con ſus cuerpos donde nos les mandaremos*, & ſic generalitas hæc nihil excludit, & quia vt ipſe Bellinus dicit, in dict. 2. p. tit. 4. in fine. ſi Dñs eſt conſuetus in cõmilibus locis, & ſic
8 prouincijs remotis † pergere, prout ibi exẽplificat in Imperatore, & Rege noſtrę Hiſpaniæ, qui in omnem Europam, & etiam Africam conſueuit expeditiones 10 facere, & ſe ac exercitus ſuos trãsferre, omnino tenetur eum ſequi dicti vaſſalli terram & ſoldatam ab eo habentes, & inquit hoc eſſe dictum Speculat. in titu. de feud. §. quoniam ſuper homagijs, verſic. 23. & tenent relati per Loazes, in allegatione pro oppido de Mula, dubit. 1. §. & ſi forſam diceretur. nu. 11. pag. 166. in partibus, & Ioan. de Lignia Mediol. in Tract. de Bello. c. 38. volu. 16. Tract. diuerſorũ, fol. 376. id tamen intelligo verum ſecundum eundem Loazes, vbi ſuprà. nu. 12. & 13. & iterum in pag. 228. nu. 92. & 93. & Roland. Valle, conſil. 1. n. 191. volu. 3. quoties feudum & ſoldata (ſic enim loquũtur noſtri) non eſt tenue ſed ſufficiens ad has ſuſtentandas expenſas & ſumptus, ſecus vero alias, quoniam tunc non tenerẽtur
9 † ire ſuis ſumptibus, neq; priuabũtur terrata & ſoldata quamuis tunc nõ præſtẽt auxilium, & fideliratem adimpleant, & conſimilia plura ad hoc allegat Loazes, dict. pag. 228. n. 92. cum ſequentib. pluribus, & tenet etiam Didac. Perez, hic ſub l. 1. tit. 3. lib. 4. Ordi. col. 1389. cũ ſequent. & optime per Guillielmum Hameta, in Tract. de iure feudi. lib. 1. c. 10. par. 1. tom. 10. diuerſ. Tract. & Guerinum Piſonis, in præludijs feudorũ, pag. 106. col. 4. in dict. 1. part. tom. 10. Tract. crederem tamen cum eodem Guerino Piſon, quod licèt tunc non tenerẽtur ire, neque ſeruitium integrum præſtare, tenerentur tamen aliquid ſoluere pro feudi qualitate, & Menochi. de arbitrar. lib. 3. centuria. 2. caſu 214. n. 6. qui inquiũt, iudicis arbitrio relinqui quod dicatur exiguũ feudũ. Item aduerte quod illud quod diximus eſſe in electione vaſſalli ſeruire per ſubſtituturũ, vel dare pecuniam, eſt cõtra noſtrũ text. ibi, *Con ſus cuerpos* & ibi, *Por ſi miſmos*, vt ibi dicemus, neque ſupradictis obſtabit, id quod nos diximus in l. 16. tit. 7. lib. 3. ſuprà, ſcilicet, quòd vaſſalli Regis non tenentur eum ſequi extra regnum ad Bellandũ, quia illud procedit in vaſſallis nõ habentibus feudum, terram, † vel ſoldatã; nos verò hic loquimur in habentibus hæc à Rege, ijenim vaſſalli inter ſe differũt, vt licet videre ex l. 4. tit. 25. par. 4. & iſti ſunt vaſſalli glebæ adſcripti, qui quidẽ authoritate iudicis fieri debẽt, ex l. 89 tit. 18. p. 3. & Auenda. c. 4. præt. n. 3. poſt princ. lib. 1. Item intellige quòd vaſſalli de qui-

de quibus in noſtro titulo & à fortiori illi, qui non habent ſtipendiũ à Rege, non tenentur Dominum ſequi ad Bellum iu-
11 ſtum, † ſed ſolùm ad iuſtum ſecundum Didac. Per. vbi ſuprà, & probat. l. 5. ti. 26. par. 4. quod declarat ipſe Didac. Per. quãdo notoriè cõſtat eſſe iniuſtum, ſecus vero ſi eſſet in dubio an eſſet iuſtum necnè, tũc enim tenetur Dñm vaſſallus ſequi ad tale Bellum, neque in talibus exquirẽdis curioſus eſſe debet vaſſallus, iuxta Ciceronis ſententiã, vt inquit Didac. Per. vbi ſuprà, & Bellinus, in dict. Tract. de re mi 14 lit. 2. p. tit. 2. & glo. *Derechamente*, cum ſequẽtib. in dict. l. 5. vbi & inquit, quod neque defendẽtem ſe Dominum iniuſte tenetur iuuare, ex eadem l. 5. & tradit Menchaca, Controuerſiarũ illuſtrium. c. 9. n. 19. inquit tamen Bellinus, vbi ſuprà, n. 3. quod ſi vaſſallus eſt ſubditus Regi & ſubeat illi ire ad Bellum eſt parẽdum in dubio, ſed ſi non eſſet ſubditus tutius eſſet in tali dubio abſtinere à tali Bello, ſecundũ Bald. in capit. 1. qui. mod. feud. amitt. & Abb. in ca. ſicut. 3. col. 6. de iure iur. Aliàs verò miles tenebitur ad damna, partiaduerſæ per ipſum illata, neq; haberet actionem ad recuperandum ſua, vt per Abb. & Bellin. vbi ſuprà. Item & ſupradicta ſcilicet, quod vaſſallus habens terrã vel ſoldatam à Rege tenetur obedire ei & ſeruire in Bello, non procedit, quoties terra
12 vel ſoldata † datur libera ab hoc onere expreſſe, ſicut in feudo Francho de iure erat, vt per gloſſ. *Fuero ley*, in l. 2. titul. 26. part. 4.

¶ Ibi, *O ſoldadas*, de hoc verbo, *Soldada*, meminit text. in l. 9. tit. 25. part. 4. vbi gl. *Recebido*, inquit, de ſoldata, habes text. in cap. 1. quis dicatur Dux vel Marchio, in verſi. ſoldata, & ibi quòd ſæudum ſoldatæ eſt ita perſonaliſsimum, quod non trãſit ad hæredes dantis, neque accipientis,
13 † finitur enim cum vita illam recipiẽtis, & hoc eſt quod in Rubrica noſtra vocatur, *Sueldo*, quod eſt idem, quod ſoldata, quæ eſt quædam præſtatio annua, & gratuita, quæ à neutra parte tranſit ad hæredes, vnde finitur morte dantis & accipiẽtis, vt per ſummam Iacobi de Ardi. in vſi. feud. cap. 29. fol. 230. in. 1. part. tomi. 10. Tractat. Diuerſorum, & Ioan. Thom. de Marinis, in eod. tomo. 10. & par. 1. tit. 26. de feudo ſoldatæ. fol. 167. & ibi inquit in pane & vino, & ſimilibus ſoldaram cõſtitui eſſe ſolitum, & eſt idem ac ſi in pecunia.

¶ Ibi, *Eſten preſtos y ciertos*, hinc probatur, quod ad obſequium & ſeruitiũ præſtandum tenetur Domino † vaſſallus, vt
14 probat text. in cap. 1. de noua for. fideli. in vſi feudo. & in cap. licet in. 2. reſponſo, ſi de feudo defuncti cõr. ſit inter Dom. & agna. & in cap. Domino guerram, hic finitur lex. & ſic quanuis Vaſſallus ob hoc aliqua ſeruitia Domino fecerit, cum obſequia alia ſint, nihil talia ſeruitia efficiũt neque validant donationem, vt notant Bal. & commun. DD. in. l. ſi donatione. C. de donatio. Sali. in. l. filiæ cuius. C. fami. hercis. Corneus, conſi. 289. circa primũ conſultationis articulum col. penult. volu. 4. Barbat. conſil. 28. incip. à Ioue, col. 1. volum. 3. Caſſan. cõſi. 7. incip. viſis themate & conſultatione, col. 4. Ioan. de Amicis, conſil. 31. incipien. ad demõſtrandum. colu. 1. imo potius donationem ipſam turpem reddũt, vt in ſimili not. Bart. in. l. ſiquis in graui. §. verum, quem ibi ſequuntur DD. ff. ad Syllani *Officiales*, (inquiens) & miniſtros, qui officium ſuum gratis tenẽtur adminiſtrare, ſi præmium
15 accipiunt, turpiter † illud recipere. l. 1. C. de cõd. ob tur. cauſam. l. C. ad. l. 1. Iul. repetun. l. 1. ff. eo. titu. §. 1. in Auth. vt iudic. ſine quo quo ſuf. Colla. 2. & in Authẽ. de Coll. §. ad hoc, Collatio. 9. & notat etiam ipſe Bart. in. l. vt vim col. fi. allegando Butricar. ff. de luſti. & iure, notabiliter inquiens, quod vbi quis aliquid gratis debet facere, ſi pecuniam recipit pro eo, eã
16 tenetur † reſtituere, cum turpiter illam videatur recipere: pro quibus faciunt quæ de creditore debitũ malo debitori

remitten-

Universidad de Deusto Biblioteca

regnitente, tradũt Doct. præcipuè, Alex. & Ias. in. l. fi. ff. de cõd. ob tur. causam, & quod tradit Ioan. Andr. in Clem. statutũ. verbo, Ex iurisdictione, de elect. vbi cõcludit optimè, quod cum iudex ordinarius gratis teneatur subditis iustitiã ministrare, si aliquid etiam pro sportulis receperit, illud tenetur restituere, etiam si
17 consuetudo in contrarium † fuerit, nam non potest cõsuetudine introduci, quod iudex ordinarius Ecclesiasticus aliquid pro sententia possit recipere, cuius doctrinam referũt, & sequuntur, Cardi. Anto. Butr. & Abb. in cap. cum ab omni, de vita & honest. Cler. Bonifacius, in dicti Cle
19 ment. statutũ, col. penul. Corset. singul. sportulæ, Roma. hanc dicẽs communem sing. 180. incip. Tu scis q̃ ius canonicum, quam etiam dixit communem licet eam non sequatur Cardin. d. Clem. statutum, col. 1. Felin. in cap. ad Apostolicam, de simo. Sylvest. in summa, verbo, Iudex, el primero. q. 8. in fi. quãuis multi alij Doct. quo ad iudices seculares contrarium videantur affirmare, dicentes, valere talẽ consuetudinem, vt tenuit gl. l. Fori. verbo, Castrense. C. de aduo. diuer. iudiciorũ, & in Authẽ. offeratur. verbo, prohibitis, in fi. C. de litis cõtest. & in. §. fi. quis autem. versi. nè autem, in Authen. de iudicibus. coll. 6. Specul. tit. de salar. § 1. versi. si vero ordinarius. Host. Henri. & Cardin. in. d. c. cum ab homine, Ancha. cõsil. 201. incip. præmittendum. col. 1. & Ias. hanc dicens magis cõmunem in. §. tripli. col. pen. Institut. de actio. & ideò dicebat Anchar. dict. consil. 201. & Felin. in cap. de
20 hoc. de Simon. & Ioan. Igneus, in dict. l. si quis, in grauí. §. vtrum. col. 1. ff. ad Syllania. quòd si Papa commisit causam iudici ordinario, cũ de causa ipsa gratis agnoscere teneatur, nec tũc aliquid à partibus
18 recipere poterit, † quod est optimũ contra iudices Ecclesiasticos ordinarios capiẽtes assessorias pro determinãdis processibus sibi à Papa cõmissis, vel eius delegato nuntio in partibus, & itidem cõtra hos iudices, qui pro expediendis dispẽsationibus matrimonialibus aliquid a partibus recipiunt. Et cum ex legibus nostris Regijs iudices seculares parilus iustitiã ministrare teneantur nullo modo vltra iura taxata â lege possunt percipere, neque valeret consuetudo in contrarium, cum à dictis legibus Regijs id reprobatum sit, & prohibitum. Ex quibus concluditur, quod cum vassalli ij teneãtur Domino seruire, id gratis facere debẽt, alias punientur pœnis. l. 2. &. 3. infrà isto libr. & titulo.

¶ Ibi, *Para nos seruir*, sed quæ seruitia erunt hæc ad quæ tenentur vassalli, † & infeudo distinguitur, quod aut sunt expressa & limitata, aut non expressa, sed indistincte promissa. Et prioris generis vocãtur seruitia conditionata, id est qualificata ad certũ seruitiũ, vel conditionata quasi pactionata sumendo conditionẽ pro pacto, vt declarat Ioan. Rayner. in c. Imperialẽ. §. firmiter. de prohib. feu. alien. per Frederic. post Aluarot. in cap. 1. §. fi. de cap. qui cur. vend. & per glo. in. l. 5. titu. 26. par. 4. per tex. ibi, & exemplificatur si datur feudum pro associanda vxore Domini, vel filia maritanda. c. 1. §. fin. quid sit inuestit. glo. fi. l. 2. ti. 26. par. 4. vel pro seruiendo Domino in Mensa. c. 1. in prin. de nouo feudo, vel quòd debeãt seruire cum vno, vel duobus equis, vt in. l. nostra, quæ quidem exẽpla referuntur, per Glo. Iser. & Aluarot. in c. 1. §. fi. de capita. qui cur. ven. & hoc casu non tenebitur vassallus ad aliud seruitiũ, nisi ad specificatum † in concessione feudi, secundum glo. in dict. §. fi. & probatur ex. d. l.
20 5. in princ. tit. 26. part. 4. quia contractus ex conuentione legem accipiunt. l. 1. §. si conueniat. ff. de pos. l. cõtractus. ff. de regul. iur. cum vulgaribus, & Dominus pacisendo cum vassallo videtur voluisse
21 recedere à dispositione † legis, & contẽtari de eo, quod fuit reductum in pactũ. l. 6. C. de pactis, quæ super dote, & ita cõcludunt Iacob. de sancto Geor. in sua inuestitura

uestitura. versi. & promiserunt. nu. 28. & videtur approbari in dict. l. 5. ibi, *Entonces lo deuen cumplir en aquella manera que le prometieron*, nec obstat, q̃ vbi lex obligationẽ introducit, nisi nominatim caueatur, vt ea sola vtãtur, etiam veteres actiones nobis cõpetunt, ex. l. quoties. ff. de actio. & oblig. nã satis dicitur partes id expressisse, ex dinumeratione, & cõuentione certa illorum, ad quæ quis tenetur & obligatur, nã cætera videtur excluſa, vt per Zephal. cõsi. 151. n. 33. versi. secũdo moueor
24 limitata enim causa limitatũ producit effectũ. Idque clarius probatur ex secundo casu dictæ legis. 5. cũ incerta seruitia promittũtur, tunc enim inquit lex illa, quod tenetur vassallus ad illa, quæ ex legis dispositione sunt inducta, ergo clare dat intelligere lex illa, quod in casu cõtrario cũ certa seruitia promittũtur ad illa tãtũ teneatur vassallus, nõ verò ad alia à lege ex
25 pressa, dũ tamẽ illa expressa in cõuẽtione apponantur non gratia exẽpli, sed obligationis, prout quando gratia exempli loquuntur contraria adducta per Guer. Pison, in præludio feud. titul. seruitia certa quæ dicantur, fol. 107. p. 1. tom. 10. diuersorum tracta. in nouis, qui videbatur cõtra tenere. imo quod etiam si certa seruitia essent promissa, alia non excluderen
26 tur, & adducit alia fundamenta pro hoc quæ cum tantum procedant, cum gratia exempli expressantur in conuentione seruitia, non verò si gratia conuentionis & obligationis expressæ. In secundo verò casu quando seruitia sunt indistinctè promissa, & sic non expressa, & tunc
22 tenebitur vassallus ad seruitia † consueta quæ veniunt ex forma fidelitatis, de quibus in cap. 1. de forma fidel. cum cap. sequen. & licet sex exprimantur ad tria tantum rediguntur †, ad personam, scilicet
23 bona, & honores, quoad personã; quia tenetur vassallus Domino præstare auxilium in guerra. c. Domino guerram faciẽte, in tit. hic finitur lex Conrad. ad. c. 1. de noua for. fidelit. versic. & si contingit. ca. 1. qui, mod. feud. amittatur, dũtan. en bellum sit iustum, vt & probat. d. l. 5. tit. 26. par. 4. & diximus suprà ista. l. nu. 11. & iterum repetamus in glo. *Con sus cuerpos*, illius met legis: Quo ad bona verò tenetur vassalus seruire Domino quia Dominus potest ei imponere subsidiũ, siue collectam, quæ quidem collecta est impositio muneris, siue oneris, vt per Alberic. in diction. verbo, Collecta, quæ & appellatur subsidium à subueniendo, idq; est duplex voluntarium & necessarium † voluntariũ datur gratuito sicut quædam donatio: necessarium vero quasi inuitè, quia imponitur alicui homini, vel populo, ita quod quodammodo coactè subitur, & hoc appellatur indictum, vel superindictum, id est impositum, vel super impositum. l. 1. C. de super indict. lib. 10. & collectam hanc imponent Domini vassallis suis seu da tenentibus ab eis † in sex casibus relatis per Specul. in tit. de feudis. §. quoniam quasi ad finẽ, & late per Guer. Pison. in prælud. feudo. tit. seruitia incerta quæ nã sint. fol. 107. in fin. cum seq. 1. p. tom. 10. Tract. quæ hic referre nõ curo, nam videtur mihi extra materiam, & esset in longũ procedere: quoad honores verò tenetur vassallus Domino seruitium præsta-
26 re, scilicet, vt non vocet eum in ius † sine venia, vt inquit text. in cap. 1. §. fi. de mili. vass. qui cont. est, ibi eum salua reuerẽtia competenter cogere, quod intelligo vt pro alijs non sit in iudicio contra Dominum suum benemerẽ pro se, vt inquit glos. in eo. c. 1. dicens, quòd pro se non tenetur vassallus veniã petere à Domino, de quo per Guido. Papæ, deci. 551. & hæc verior & crebrior est opinio, secundum Zephal. consil. 241. numer. 110. contra id quod ibi dixit nu. 13. & tradit Bald. cons. 410. volu. 5. sed quoad reuerentiam & honorẽ præstanda Domino tenetur quidem vassalus, & sic in Hispania & Germania moribus receptum, inquit, Guer. Pison, vbi suprà, quòd soli Principes ac Duces recto capite cum Rege loquantur

Comi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Comites autē & Varones ac cæteri, qui pro magnatibus non sunt declarati capite † semper nudo, Alias autem obligationes vasalli erga Dominum videbis per Afflictis, decis.265. & vide etiam.l.21.titul.21.part.2. Potest tamen esse feudum sine seruitio, quod dicitur feudum Francum, vt supra diximus, & valet pactum de hoc †, quia seruitium personale non est de forma substantiali ipsius feubi, † secundum Isern.in ca.1 §.fin.in qui. cau. feud.amit. fidelitas tamen est de natura feudi, † vt ibi per eum, & per Zephalum dict.consil.151.num.29.&.30. & sic seruitium prout fidelitati appropriatum dici poterit de natura feudi, vt videtur tenere Roma.consil.368. & Guer. Pison. vbi supra, fol.108. & ex dicta.l.5.titu.26.par.4. probari potest: quæ omnia licet in feudo loquantur, quod est differens à materia nostri tituli, cō tamen quòd seruitium, in quantum vt dixi, fidelitati incorporatur & in nostra procedere possunt materia, vt scilicet si vasallus certo seruitio obligatur, illud & nō aliud præstare teneatur, † vt dictum est in feudo, & iterum infra reperemus, si verò nullum seruitium sit expressū, tenebitur vasallus ad id, quod in hac lege expressum reperimus: nā & illæ res, quæ ad feudū dari possunt, possunt & dari ad certū † seruitiū determinatè & indeterminatè, vt inquit Iacob. de Ardi. in sua summa feudorum titul. in casibus ferendorum, ca.33. Sed an poterit Dominus mandare vasallo si imminet necessitas †, quod seruitia illa personalia præstet alteri, vide Guer. Pison. in prælu. feud. Rubric. seruitia incerta. 1. part. dicti tomi. 10. diuersorum tract. fol. 107. col. 4 de quo tamen dubito, quia vasallus non est seruus, & sic ipsemet Author, dubitat an verum id sit, licet Bal. in.l.1.in fine. C. de oper. liber. id teneat.

¶ Ibi, *Que el tiempo que nos les embiaremos*, & sic vasallus non tenetur se offerre, nec seruitium præstare, nisi vocetur, sufficit enim quod sit paratus seruire † si sibi denuntietur à Domino, arg.l.si denuntiasse, 1.Ref.&.§.sed propter. ff. de adulter. probat expressa lex.9. in fine, titul.25.par.4. & ibi glo.2. & Marti. de Silima, de feudis Rubric. qui. mod. feud. amit. numer. 148. fol.6.1.part. tomi.10. diuersorum Tract. & Didac. Perez, hic col. 1389. li.4. Ordin. & Matt. Afflictis, in constitu. Sicil. lib. 3. titu. de dotarijs constit. quæ est Rubr. 13. num. 19. vbi n. 21. quærit an sufficiet vna monitio, vel trina requiretur, & in Rege vnicam sufficere dicit, & in alijs trinam requiri, & ideò si vasallus per multa tempora Domino non seruierit, nō amittet salarium, sicut neque feudum amitteret, nisi sciuerit Dominum in claustrō reclusum, vel assalitum, vt in titul. 6 de feud. vasal. fuer. interp. §. & si in omni, &.§. licet, in titul. quali. vsusfr. venefi. sit tenenda, cap. Sancimus. vt nemo miles in fin. quia vbicunque vasallus senserit Dominum periclitari debet ad prohibēdas insidias occurrere, † vt arg.l.fin. in fin. C. de ijs quib. vt in dict. & notat Mar. de Silima vbi supra fine tamen periculo suæ vitæ, argum. ff. de oper. lib. l. hoc demum, in princ. & l. interdum. §. primo in fine. ff. de acquiren. poss. licet pericula vasalli essent remunerāda, & præmijs ornanda, argū. ff de iure immuni. l. semper. §. negotiationes, & licet debeat vasallus venire cum vocatur, debet dari dilatio aliqua tēporis, si dilationem † commodam capere possit, argu. l. si quis. §. fin. ff. de Colla. bono. & l. 1. in fine. ff. de ferijs, vt cibaria præparet sibi, argument. l. aut certe, cum sequen. & l. operarum. ff. de operib. liberto. neque poterit moræ adnumerari iusta ratione differat, argumen. l. sciēdum. ff. de vsur. non enim debet esse Dominus acerbus, austerus, vel contumeliosus exactor, sed moderatus, & cum efficacia benignus, & cum instantia humanus, neque semper debet vasallus seruire, sed & debet aliquādo quiescere, cum permutatio & varietas mentem humanam delectet, vt in Authen. de ordine cognit. §. si quem autem

autem, in fin. omnia enim tempus habēt, prout hæc, & alia refert Iaco. Ardi. vbi supra. c. 67.

¶ Ibi, *Con sus cuerpos*, debēt enim vasalli domino opē ferre, opponendo se aduersarijs domini cum corpore & armis, & si solus nō sufficiat, exclamet, vt alij vicini † audiāt, vt l. 1. §. occisorū. ff. ad Syllan. & §. potuisse, &. c. si à morte, de vassal. qui contra constit. Lothar. & in prælio, siue offendendo, siue defendendo adiuuare tenetur, vt. c. Dño guerram, hic fini. lex deinde incip. Consuet. l. 5. titul. 26. par. 4. adeò vt sine requisitione tenetur dñm iuuare in periculo existentē, & si non fecerit, priuabitur feudo. c. ad hoc, hic fin. lex dein. incip. cōsu. &. c licet vasallus, si de feu. fuer. contro. teneturque vasallus videns aliquod sinistrū contra dñm disturbare, imò & dñm certiorare, si illud scit, vt per Afflict. in cōstit. Sicil. lib. 3. Rubri. 15. nu. 16. &. 17. fol. 96. limitatur tamen hæc nostri text. & similū Regula, vt nō procedat primò contra seipsum, nā licèt vasallus, vt dictū est, dñm iuuare teneatur, nō tamen contra seipsum, † cū salutem propriam saluti domini anteponere teneatur, secundū glos. in. c. fin. de ali. feu. pater. & in. c. 1. in princip. vbi Præposit. qui. mo. feud. amit. quā traditionē probauit Alcia. de præsumpt. Regula. 1. præsump. 53. & communē testatur, Loazes, in allegatione de Mula, dubitatione. 1. §. si forsan. nu. 36. pag. 174. in paruis, & in nu. 35. id etiā prosequitur, & nouissime Menoch. 1. tomo. de præsumptio. lib. 3. præsumptio. 44. nu. 6. cū sequent. vbi plura infert in propositum notāda, vbi quis contra seipsum nihil intentare tenetur, & sequitur etiā Iacob. de Ardizo. in summa feud. tit. 71. p. 1. tom. 10. diuersorum tract. fol. 237. Secūdo limitatur dicta Regula, vt nō procedat, quoties vasalli diligētia nihil proficeret, † putà quia ipsum vidisset mortuū, vel lætaliter vulneratō, vt est text. in. c. 1. in princi. qui. mo. feud. amit. debet enim verificari, & potuerit opē ferre, & proficeret, & noluit, quod verbū, potuerit, inquit Bald. ibi esse notabilissimum, non enim tenetur vasallus opem ferre dño, omnino perituro, per text. in. l. si alius. §. est autem, ibi, ædibus perituris. ff. quod vi, aut clam. idq; confirmatur ex dictis per Anchar. consil. 33. dicentē, dolum & falsitatē non nocentē non puniri, sic & vasallus, cui abscissa sunt brachia in bello, si aufugiat, & dñm derelinquat, † qui mortuus est, excusatur, quoniā nō intererat dñi vasallū existisse, postquam eum adiuuare non poterat, & sic vbi non est possibile vasallum adiuuare dñm, nō punitur vasallus, si dominо non præster auxiliū, vt hæc, & alia refert in propositum, Lauren. Syl. in tract. de feudi recogni. tit. 85. num. 1. & sequentibus. & ibi. n. 3. distinctione vtitur, & facit pro ijs id quod diximus in. l. titu. libro. 3. supra quod nunquam negligentia imputatur alicui, nisi vbi diligētia proficeret. Debet tamē esse impedimentū graue, & quod culpa non præcesserit, alias non excusaretur, secundū Bald. vbi supra relatū, & secutum per Bellinum, in tract. de re militari. p. 2. tit. 5. nu. 3. vbi plura in propositū dictorū allegat. Est tamē aduertendū, quod non punitur vasallus in amissione feudi, si solū deserat dñm in bello, sed tantū si deserit dñm in prælio existentem. † Differunt enim hæc multū: possunt namq; in bello alia parari auxilia, potestque parū, aut nihil interesse dño. At in prælio res nō expectat moras, quia agitur per modo cōstat, modo agatur, ita Belli. vbi supra, nu. 9. & Menoch. in. d. præsump. 44. lib. 3. sed an captiuum dñm tenebitur vasallus liberare, † dicēdū videtur & sic, sicut filius, qui hæreditate priuatur, si patrē nō redimat. Authen. si captiui. C. de episcop. & cler. comparatur enim captiuitas morti ficlione legis Corneliæ, quæ fingit, captū mortuū esse à die captiuitatis, vt. l. 1. §. super. ff. de captiuis. & ita tenet Marti. de Silima, in tracta. de feudis, Rubri. qui. mo. Feud. amit. nu. 145.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.145.p.1.tom.10.tract.diuersorũ. vbi intelligit hoc, quoties vassallus id cõmode facere potest: & ego iterum intelligo hæc vera esse, nisi dñs haberet de suo vnde posset soluere redemptionẽ, nam tũc
43 † nõ tenetur vassallus, etiã si posset eum redimere, secundum Guido. Papæ, decis. 113. in fi. & .551. in fin. relatum, & secutũ per Rolan. Valle, consi. 3. n. 23. vol. 3. non tamen tenebitur vassallus dñm liberare,
44 ne incidat in periuriũ, † quando iurauit soluere debitum, vt. c. licet vassallus, si de feudo fuer. contr. inter vassall. domi. & agn. notat Marti. Silima, vbi supra. d. nu. 145. & notare omnes inquit Rolan. vbi
45 supra. n. 13. nõ itidẽ tenetur vassallus dominũ inopem alere, † ex tex. in. d. c. licet, & hanc veriorem testatur Rolan. Valle, vbi supra. d. n. 13. vbi per totũ illud consiliũ id late fundat, & Loazes, in allegat. de Mula. dubit. 1. §. & si forsan. nu. 27. cũ sequentibus. pag. 171. vbi nu. 29. hoc benè intelligit, nisi dñs ex facto vassalli ad inopiam &
46 egestatem † peruenerit, nã tunc vassallus tenetur eum iuuare, vt & tenet Rolan. vbi supra. n. 15. sic & vassallus non tenetur dño creditoribus oppresso, atq; grauato, quãuis vassallus dines sit, de suo subuenire, neque adstringitur illius debi-
47 ta soluere, † quinimo nec dñm debitis carceratũ à carcere liberare, quia potest dominus cedendo bonis sibi ipsi consulere, vt not. Aluaro. Præpo. & cõmuniter Docto. in. dict. c. licet, & ita communiter teneri inquit Zasius. in tracta. feudorũ. 7. p. col. pen. in princi. præcipuè cũ possint creditores ad ordinẽ iuris (scilicet. l. à Diuo Pio. ff. de re iud.) recurrere, vt notat Bald. in. l. ob causam. C. de actioni. & obliga. & Loazes. d. pag. 171. nu. 26. quod intelligo, vt dixi, nisi ex facto vassalli dñs ad hæc peruenerit: intelliges etiã supradicta, & declarabis ea, nisi dñs in inuestitura apposuisset pactũ, q̃ eum egenum, vel debitis oppressum teneretur subuenire,
48 & alimẽtare, † nã tunc teneretur, quia pacta etiã si sint præternaturã feudi sunt seruanda. c. 1. §. pen. quid sit inuest. & idem esset si feudũ esset magnũ, vt omnia hæc tenet, & refert Rolan. d. cõs. 5. n. 16. &. 17. &. 18. vol. 3. & Lara, in. l. si quis à liberis. §. solẽt. n. 32. ff. de lib. agnos. licet ipse ibidẽ, indistincte teneat, teneri vassallũ dño egeno alimenta præstare, sic neque dñm excõmunicatũ tenetur vassallus adiuuare, vel bannitũ, vel captũ pro guerra iniusta, † vt per Iacob. de Ardizo. in. d. sum
49 ma feudorũ. tit. 70. p. 1. tom. 10. diuersorum tract. fol. 237. sed an poterit dñs in casu necessitatis cõpellere vassallũ vt alij seruiat, dictũ est in hac lege. Et an possint
50 dñi vassallos cogere † vt recipiãt eos in hospites, vide Burgos de Paz, consil. 3. numero. 97. volum. 1. tenetur tamen vassallus secretũ dñi non reuelare, aliter enim
5 puniretur † tribus cõcurrentibus: primò ipsa reuelatio: secundò, quod animo dãnificãdi dño sit facta: tertiò, quod ex ipsa manifestatione sit factũ damnũ ipsi dño, vt per Afflict. in constit. Sicil. lib. 3. Rubr. 15. num. 13. vbi nu. 14. quid si dixit, quod volebat occidere Titiũ, an poterit id vassallus reuelare, cui in secreto dñs dixit.

¶ Ibi, *Donde les mandaremos venir*, tenentur enim vasalli conuentionem cum domino factã seruare, & sic si conuenerunt
52 cum dño collectas præstare, tenẽtur id ꝑ adimplere, vt per Bald. in. l. hi quibus. C. de fideicom. li. Alex. & relatos per Burgos de Paz, consi. 15. num. 6. vol. 1. vbi in causa Comitis de Benauente, super pane per vasallos soluendo latè agit.

¶ Ibi, *Y al plazo*, debet enim ei assignari dilatio commoda sub qua se præparare, & venire possit, vt supra hac lege in glo. *el tiempo*, & sic semper præueniuntur antequam itinera arripiant, dilatioque concedẽda, & danda est vocato, & citato, vt dixi in. l. 1. per tex. ibi, tit. 3. li. 4. sup. n. 1. &. 2. imò vt ibi dixi in gl. fi. debet dari tẽpus cõgruũ, vt vocatus cõparere possit, & sic est arbitrariũ tẽpus reducẽdũ, tamẽ ad distantiã loci & temporis calamitatẽ, & cursum, & necessitatem occurrẽrem.

¶ Ibi,

¶ Ibi, *Con sus cauallos y armas*. in feudis quoties feudum concessum est pro serui
53 tio equi, † debet tanquam miles cũ equo seruire, & nõ tanquã pedester, & hoc ex vi verbi, vt equus nõ sit in cõditione feudi, sed persona vassalli, vt arg. l. 11. §. quæreb°. ff. de positi. & debet esse equus, nec melior, nec peior, sed mediocris figuræ. arg. l. de donatio. l. si quis argentũ. §. similique modo. &. l. legato generaliter. 1. Resp. de legat. 1. in terminis verò nostræ legis tenetur omnino vassallus, etiã si nõ apponatur in pactũ & conditionem, ire cũ equis & armis, & famulo pedestri.

¶ Ibi, *Por si mismos*. Sed an per substitutũ, dicemus Deo volente, in. l. 8. infrà eo. & existente impedimento optimè poterit per substitutum seruire, vt ex sequentibus verbis nostri text. colligitur & decidit, & in. d. l. 8. latius dicemus.

¶ Ibi, *Si no ouieren embargo*. Si hæc verba referas ad illa præcedentia, *Por si mismos*, benè constituta sunt, sed si referas ad proximè præcedentia, ibi, *O otros por si*, abundat illud, nõ, & debet dicere: *Si ouieren embargo*. Sed cũ lex nostra nouissimè sit emẽdata, & illud, non, apponatur in litera eius, vt vides, omnino est dicendũ ad illa verba, *Por si mismos*, nostra huius glo. esse referenda, vt orationi, & sensui conue-
54 niant. Et impedimẽta hæc † erunt, infirmitas grauis, & senect°, & incarceratio, & alia, quæ de iure in alijs similibus materijs & citationib° talia nuncupãtur, de quibus & in titulo, *De los emplazamientos*, lib. 4. supra diximus: & itidẽ erit impedimentũ, si fortè feuda tenens, aut seruitiũ debẽs esse ecclesiastica persona, nã tunc cum bellũ adire non possit, per substitutum seruiet, prout in regno Franciæ, vbi Episcopi feuda tenentes, tenẽtur in guerris, & bellis opem & auxiliũ præstare, secundũ feudorũ conditiones, vt testatur Carolus à Grassallis, lib. 2. Regal. Fran. c. 15. pag. 88. in paruis, nam secũdum eum vbi iure. 12. pag. 80. licet Ecclesia sit mater Imperij, tamẽ eo casu, quo tenet feudũ à Rege censetur circa hoc vassalla, & sic vt ibi iure. 11. ipsemet Carolus testatur, tenetur homagium ratione feudi Re-
55 gi præstare: † debet tamen Rex & Imperator, vt in dict. iure. 12. dicitur, præbere honorẽ Episcopis & Prælatis, assurgẽ-
56 do, & iusta se eos sedẽdo † ad partẽ dexteram, prout quotidie fit & iure optimo.

SVMMARIA.

VAssallus nõ potest recedere à seruitio domini, nu. 1. nisi vt ibi. & n. 2. sublimitatur.

Vassallus ex lege nostra non potest dominum deserere ante tempus impletum siue ab eo esset miles factus, siue non, nu. 3.

De iure cõmuni an possit quis se obligare ad certum seruitium personale præstandum per se & suos descendentes. nu. 4.

Vassallus duorum dominorum nõ potest quis esse, nisi posset ambobus integraliter seruire. nu. 5. vel nisi ab vno non defendatur, vt nu. 6.

Dominus sicut potest vassallum inuitum in aliũ transferre, ita & vassallus ex causa potest se alteri domino submittere. nu. 7.

Vassallus in casu in quo tenetur duobus dominis seruire, cui potius tenebitur. nu. 8.

Vassallus nõ potest priuari feudo per Papam, vel Imperatorem, nisi prius sit conuictus de culpa, vel felonia. nu. 9.

Desertores militiæ puniuntur, nisi sint tyrones, num. 10. vbi idem in infirmo, vel graniter vulnerato.

Lex. 2.

Summarium.

Pœnam vassallis imponendam à seruitio domini recedentibus, declarat lex nostra.

1 IBI, *Se partiere de nos, o de aquel que le da la soldada*, non enim potest vassallus recedere à seruitio domini, † vt probatur hic, & declaratur in. l. 7. titul. 25. part. 4. vt id procedat in primo annõ, quo dominus fecit eum militem: in eo enim anno non potest dominum deserere, nisi pro vnã ex tribus causis ibidem declaratis, & probatur etiam in. l. 3. titulo. 13. libro. 3. Fori, cum vt dicit gloss. 1. in ea. l. 7. magno ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nore afficiatur ille, cui militia donatur, & hoc declarat glos. *Adelante.* in dict. l. 7. vt procedat, quoties ab illo domino fuit miles creatus, secus verò si ab eo non fuit miles factus, tunc enim etiã ante annum posset eũ relinquere, si nihil dñi inter sit magis, cum relinquitur, quã cum factus fuit eius vassallus, secus si eius interesset, putà si deserere vult dominum tempore guerræ, nam tunc etiam post annũ non
2 posset eum relinquere, † secũdum Ioan. Andr. & Hostiens. relatos & secutos per glos. *Razon.* in dict. l. 7. ex lege tamen nostra nullo modo potest vassallus deserere dominum ante tempus conuẽtum impletũ, siue ab eo esset miles factus, † siue
3 non, vt ex l. nostra apparet: vbi tamen tempus non esset statutum, procedere possunt supra dicta, & non aliter lege nostra attenta: debent tamen seruari dicta à relata l. 7. versicul. *E quando.* Et an de iure communi possit quis per instrumentum se & suos descendentes obligare ad certum seruitium personale præstandum †
4 alicui, & suis hæredibus in perpetuũ sine assensus domini Regis, vide Specul. in titul. de feudis. §. quoniam. versi. 1. autem. & Matt. Afflict. in constit. Sicil. lib. 3. titu. de homi. non tenen. nu. 2. fol. 87. vbi nu. 3. Tractat. an confessio dicentis se esse talem, & promisisse sufficiet.

¶ Ibi, *De dõs Jeñores.* notandũ ex ijs verbis, quod non potest quis esse vassallus duorũ dominorũ, prout innuitur ex l. 8. ibi adnotante. glo. 1. tit. 25. p. 4. quæ optime declarat, vt procedat quoties de iure vel commodo primi dñi aliquid diminueretur, tunc enim non potest alteri domino seruire, secus verò si posset ambo-
5 bus integraliter seruire, † tunc enim non loquitur lex nostra, neq; procedit, prout hic asserit expresse Dida. Per. sub. l. 2. tit. 3. lib. 4. Ordin. col. 1391. nõ enim potest vassallus ius prioris dñi lædere, vt per Bal. in prohemio feudorum. nu. 52. & sic vassallus, qui secundo domino facit fidelitatem de feudo, debet eũ certiorare de priori dño, & protestari, quod sit saluũ ius illius, secundũ Bal. in §. fi. hic fini. lex, relatum & secutũ per Bellum, in Tract. de re milit. par. 2. tit. 3. nu. 2. vbi alia circa hæc refert. Secundo declarari potest lex nostra, vt nõ procedat quoties vassallus à dño non defenditur, neque defendi potest, tunc enim poterit optime se alteri dño subijcere, † quia sicut potest dñs
6 vassallum inuitum ex causa in aliũ transferre, † vt per Bal. c. generali, si de feudo
7 fuer. cont. inter domi. & agna. Alex. consil. 25. dubio. 2. col. pen. volum. 5. Corne. cons. 32. col. 3. vol. 4. ita & subditi ipsi absque consensu Dñi ex eadẽ causa se possunt alteri donare, & fidelitatẽ illi præstare, vt per Socin. cons. 39. col. pen. vol. 3. ex Bal. in quadã sua disputatione incip. Ciuitatis Tusciæ, quia parua sunt nullum, vel inutilem dñm habere, vt refert & sequitur Loazes, in allega de Mula, dub. 1. in resp. ad. 3. funda. n. 4. cum sequen. pag. 249. Et in casu in quo vassallus potest duobus dñis seruire, cui potiꝰ tenebitur,
8 † declarat Bellus, vbi supra, nu. 3. cum sequent. & dixi in l. 18. titu. 16. lib. 2. supra. nu. 3. & Iaco. de Ardizo. in dict. summa feudo. titul. 64. & Ioan. de Lig. Mediol. in Tract. de Bello, in Tract. 4. tertij princi. c. 35. vol. 16. Tract. diuersorũ, vbi c. 14. an si vocetur à dño vassallus, & eodem tempore a Rege, cui tenebitur obedire, vbi & cap. 33. an teneatur vassallus dño iuuare contra Regem, & miror de glossa fin. in l. 3. tit. 26. par. 4. dicente se non vidisse legem prohibentem vassallũ duobus dominis seruire, cũ ex dicta l. 8. titu. 25. par. 4. id probetur & ex nostra hic.

¶ Ibi, *Muera por justicia,* constito prius, ꝙ dñm deseruerit ante tẽpus impletũ, vel ꝙ à duobus dñis soldatã, & mercedẽ recepterit, sicut neq; potest vassallꝰ feudo priuari per Papã, vel Imperatorẽ, nisi prius
9 sit cõuictus † de culpa, seu felonia, vt est text. c. 1. & ibi Bal. & alij, de natura feudi, text. c. 1. de feud. sine culpa nõ amit. glos. & Bal. in. c. 1. §. fi. qui feud. dare possunt, vbi

vbi ipse Bald. inquit, quod ideò Papa, vel Imperator nõ potest infringere iura vassallorũ, neque eos feudo priuare, nisi cõuicta culpa, eò quod naturales consuetudines feudorũ ligant Principem, & quia potentius est ius naturale quam principatus, vt ibi latius per eum, & per Iaf. consil. 86. nu. 5. vol. . & Parisi. consil. 101. nu. 116. vol. 1. vbi nu. 117. inquit, sententiam requiri declaratoriam, & numero. 118. quod requiritur citatio; & iterum in consil. 1. eo. vol. nu. 18. cum. 6. sequent.

¶ Ibi, *Y si fe fuere u, mueran por ello]* quasi desertores militiæ, vt in. l. militis. §. desertorem. ff. de re milit. l. 5. tit. 19. par. 2. l. nõ
10 omnes. ff. de re mili. tyronibus tamen † pro prima vice parcitur, vt est text. in. l. 3. & l. 4. in fin. ff. de re milit. & idem ex dicta l. 3. tit. 19. par. 2. in infirmo. vel grauiter vulnerato; vt patet ex versicul. *Mas de la hueste no seria ninguno escusado para venirse della, si no fuesse enfermo, o llagado tan gravemente que no pudiesse tomar armas.*

¶ Ibi, *Que lo pague con el doblo,* similis est text. in. l. 9. tit. 25. part. 4.

SVMMARIA.

TEmpus assignandum vocationi debet esse competens. num. 1.

Lex. 3.

Summarium.

Qua pœna puniatur vassallus, non comparens in termino assignato, sed eo elapso, declaratur in præsenti.

IBI, *Que no fuere con nos,* tenetur enim vassallus dominum sequi, & eius mandatis obedire, vt in. l. 1. istius tituli remanet dictum.

¶ Ibi, *Al plazo que nos le mandaremos poner,*
1 debet tamen esse competens, † vt in. l. 1. supra, eo. diximus; & colligitur ex text. vbi optime glos. cõmode in cap. cupientes. de electio. in. 6.

SVMMARIA.

IMpedimentum est probandum. nu. 1. & nu. 2. numerantur impedimenta.

Infirmitatis multa priuilegia, remissiuè. num. 2.

Vassallus statim quod venerit ad vocationem, tenetur comparere. nu. 3.

Lex. 4.

Summarium.

Vassallus impeditus excusatur, & veniens ante terminum constitutum, dies tunc decursi non computantur in tempore seruitij sui.

IBI, *Mostrando por recaudo cierto,* hic habes
1 text. probantem, impedimentũ † esse probandum, vt diximus, & discussimus in. l. 14. titu. 3. lib. 4. supra. num. 17. vbi & plus dixi, scilicet, esse probandum, fuisse impedimentum causam immediatã non comparendi, & cum numeris sequentibus alia retulimus in propositum necessaria, vbi videri possunt, & plura in propositum nostrum dixit Lauren. Syl. in tract. de feudi recogni. quæst. 8. part. 1. tomo 10. Tract. diuersorum Docto.

¶ Ibi, *Escusas derechas,* hoc enim iuri & æquitati cõforme est, vt non valens comparere vocationi excusetur, vt in. d. l. 14. dixi. n. 7. cum sequentib. & erit excusatio legitima, infirmitas; ob quã vassallus venire non potuit, vt in. c. præsentium. 7. q. 1. & in. c. vni. de cler. non residen. in. 6. & hoc, sicut & alia multa, erit priuilegium
2 infirmitatis, de quibus † per Gomez. in Reg. chancel. titul. de infirm. resig. q. 9. & per Paul. Orian. in rep. l. 1. n. 132. ff. de offic. eius cui, man. est iur. & Roma. in. l. si verò. §. de viro. nu. 76. ff. solut. matr. vel ex causa inimicitiarum capitalium, ob quas ibi venire non audet, vt. c. bonæ. 2. de elect. c. clericos. de cleri. non resid. c. querelam, vbi glo. rationabili. & verbo, Infirmitate. de procur. l. 7. tit. 11. p. 3. vel propter intemperiem aëris, vel timorẽ mortis. c. quorundã. 74. distin. c. ad supplicationẽ, vbi glos. morari, de renuntia. vel fractio pontis, vel aliæ similes causæ relatæ per Ioan. Andr. in cap. final. de cleric. non residen. l. 2. §. si quis. & §. si non propter. ff. si quis cautio. & an impedimentum debeat protestari, dixi in dicta

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.14. vbi & an impeditus debeat mittere excusatorem, & in l.8. infra. eo. alia repetemus, & per Laurent. Syl. vbi supra. q. 83. & .86. alia videbis.

¶ Ibi, *Antes del plazo*, & adhuc tunc statim † quod venerit, tenetur comparere, 3
vt in simili inquit. glo. commode, in c. cupientes, de elect. in. 6. & in l. 7. tit. 11. p. 3. & tenet Dida. Perez l. 3. tit. 3. lib. 6. Ordi. col. 1393. in principio.

SVMMARIA.

Bello cessante an possint vassalli arma, & equos vendere, aut pignorare. nu. 1.
Belli tempore, & dum in actu belli sunt equi, & arma, capi non possunt per iustitiam. nu. 2.
Pignorare vassalli, non possunt equos, & arma, non solum in toto, verum nec in parte. nu. 3.
Pœna inducta contra vendentem, nõ censetur inducta contra ementem. nu. 4.

Lex. 6.

Summarium.

Vassalli durante tempore belli, tenentur Regi seruire vocati, neque possunt pignorare, aut vendere arma, vel equos, sub pœna à lege nostra descripta, ementibus, & vendentibus.

IBI, *Siendo llamados*, non enim tenetur se offerre, nisi vocentur, vt dixi. l. 1. supra eo.

¶ Ibi, *En quanto durare la guerra*, ergo à contrario, cessante bello, poterunt arma
1 & equos pignorare, † aut vendere; non enim tunc eis prohibitum reperitur, eo enim tempore pacis, scilicet, non tenentur arma, & equos possidere, & habere, vt in tit. 1. supra isto lib. diximus, & tenet Dida. Perez hic, sub. l. 8. titul. 3. lib. 4. Ordin. col. 1397. vbi tamẽ inquit, quod quãdo alienatio est necessaria, puta quis capitur per Alguazellos, & ministros iustitiæ, in vim rei iudicatæ, tunc cessat pœna nostræ legis: quod tamen dictum, generaliter dictũ procedere nõ potest, eo quod
2 tempore belli, & dũ in actu belli sunt, † arma, & equi, capi non possunt per iustitiam, etiam alijs bonis deficiẽtibus, vt dixi in. l. fina. numero. 42. cum pluribus sequentibus. titulo. 21. libro. 4. supra.

¶ Ibi, *Ni empeñar*, id nouissimo iure prohibitũ erat, non solũ in toto, verũ etiam
3 † in parte. l. Imperialẽ. §. 1. & §. callidis, de probi. feu. ali. per Freder. c. è cõtrario, de inuest. de re ali. fac. & hoc esse probatũ à Doctor. testatur Marzarius, consil. 63. n. 1. cũ seq. vbi ampliat, vt neq; generaliter, neq; specialiter, & nu. 8. an tunc habeat locũ ius accrescendi, & consi. 20. tradit, quando pignorando feudũ amittat, & dixi de ijs. l. 2. glo. 2. tit. 3. isto lib.

¶ Ibi, *Y qualquier que lo comprare*, expressio hæc cõtra emptorem inducta præ se fert conclusionẽ iuris, scilicet, quod pœna inducta contra vendẽtem, non censetur inducta † contra emẽtem, nam cum
4 lex nostra venditoribus pœnã imposuerit, ementibus etiam idem esse expresse disposuit, quasi nõ sufficeret vendẽtibus imponi, & sic cessat in materia legis nostræ Brocardicum illud, quod dispositũ in vno ex correlatiuis, censetur & in alio dispositũ, vt late per Doctores maximè laso. in. l. fin. C. de indic. vid. tollen. ex eo quod in lege nostra differens pœna in vno, quam in alio statuitur, & nõ est eadem ratio.

SVMMARIA.

QVæ personæ excusantur ire ad bellum. nu. 1. & .2. & .3. vbi, & nu. 4. an & ita excusabuntur, vt neque substitutum mittere teneantur, neque nummis adiuuare dominum, vel Regem. & nu 6.
Vassalli infirmi, & impediti, tenentur mittere substitutum. nu. 5.
Exemptus ire ad guerram, an & à collectis excusetur. nu. 6.

Lex. 7.

Summarium.

Quæ personæ excusantur bellum adire, declarat lex nostra, & est quotidiana quotidie præ manibus habetur.

IBI, *Scan escusados*, ad limitationem, & declarationem legis primæ, supra isto titulo & libro, dicentis teneri vassallos ad Bel-

ad bellũ ire, si vocati sint à domino, fallit enim hæc Regula in casibus positis in præ
1 senti: idem q; est in minoribus. 14. annorũ, † vel maioribus. 70. annorũ, vel infirmis, aut vulneratis graui infirmitate, aut vulnere, secundũ tex. in. l. 3. tit. 19. par. 2. quæ singularis est, nisi secundum tex. ibi, senes ij maiores. 70. annorũ essent versati in bello, nã tunc ad consulendũ tenerẽtur ire, vt ibi aduertit glos. *Tan sabidores*: Excusantur etiã mulieres, cum à muneribus personalibus sint exemptæ, ex. l. qui originem. §. & corporalia. ff. de mun. & hon. & l. 2. ff. de regul. iur. notat glos. *Las mugeres*, in. d. l. 3. tit. 19. part. 2. nisi secundũ text. ibi. col. 1. ad fi. defecissent viri ad propulsandã rebellionẽ in Regno, à regnicolis aliquibus ortam, vel Rex iret ad
2 bellum, nã & tunc mulieres † tenerentur ire, imo & tunc, vt optimè aduertit ibi glos. *O de grandes rios*, etiam omnes in præsenti excusati tenebuntur ire, neque excusari poterunt, deberent tamen tũc expresse vocari, vt dixi in. l. 16. tit. 7. lib. 3. supra, nisi adesset periculum in mora, nã tunc etiã non vocati tenerẽtur ire, & auxiliari, ex dict. l. 3. tit. 19. part. 2. Itidẽ cle-
3 rici & religiosi † excusantur, ex dict. l. 3. & ex dictis per Ioann. de Lig. Mediol. in tract. de bello. 6. particula. c. 54. pag. 377. vol. 16. tract. diuersorũ, & circa hęc tetigit aliquid Dida. Per. in. l. 29. tit. 16. lib. 2. Ordi. col. 613. & in. l. 21. tit. 4. lib. 4. Ordi. col. 1444. cum sequent. vbi quærit, num ij de quibus hic, qui excusantur ire ad bellum, excusabũtur taliter, quod neque substitutũ mittere teneantur, neque bo-
4 nis suis adiuuare dũm, vel Regem, † & dicendũ est affirmatiuè cum eo, quod ita excusantur, vt neque substitutũ mittere teneantur, & tenet expressius Auenda. c. 14. præto. num. 12. lib. 2. quod non est in vassallis infirmis, vel senibus, vel aliter legitimè occupatis, ij enim tenentur mittere substitutũ, † ex text. in. l. 1. istius nos-
5 tri tituli, & text. in. l. 8. infra eo. titul. & idem si sint vassalli, qui quidem non excusantur ire ad bellũ, ex text. nostro ibi, *O quando*, sed si vassalli non essent personę hæ in lege nostra contentæ, tunc equidẽ adeò excusantur, vt neque substitutum mittere teneãtur, neque equm, vel arma habere astringi possint, secundũ Didac. Per. d. col. 1444. imo neque ad collectam propter bellũ impositam, nisi esset vrgẽs necessitas, vt inuasio populi, secundum Bellin. in tract. de bello. p. 7. tit. 2. per totum, vbi sic concludit contra communẽ in casu, in quo simpliciter esset immunitas concessa, in quo casu non censetur concessa propter guerram, prout communem testatur Iaso. in. l. si ex toto. nu. 7. & sequent. de legat. 1. communis tamen sequenda est, quam etiã latè examinans sequitur Aegid. Thomati. in tract. de collectis. §. paperes. nu. 34. fol. 151. 12. vol. Tractat. Sed in casu, in quo quis propter guerram, & in casu guerræ priuilegiare-
6 tur, tunc etiã à collectis censetur † priuilegiatus, & in hoc casu non loquitur dicta communis, & per consequens excusari per legem nostram bellum adire, neque ad collectas tenebuntur, nisi essent vassalli, vt probat lex nostra, vel nisi adesset vrgens necessitas, vt repẽtina populi inuasio, nam tunc & priuilegiati tenerẽtur, vt sunt clerici, & similes, ita Bellinus, vbi supra, & Itiximus. l. 11. nu. 7. tit. 3. lib. 1. supra.

SVMMARIA.

DE iure communi in vassalli electione, erat ire ad bellum, vel pecuniam soluere, secus ex lege nostra. nu. 1. tenebatur tamẽ officium adimplere, nu. 2. & in num. 3. quid ex iure nostro Regio.
Vassallus tenetur bellum adire, neque excusatur etiam ex vi priuilegij à lege concessi. nu. 4.
Infirmi, & senes excusantur. nu. 5. & nu. 6. plura senectutis priuilegia.
Vassallus incarceratus excusatur. nu. 7.
Impedimentum procuratum nihil prodest. nu. 8.
Fendatarius si factus sit Episcopus, excusatur bellum adire, seruiet tamẽ per substitutum. n. 9.
Vassallus potest per substitutum seruire, si ita est consuetum. nu. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex.8.

Summarium.

Vassalli Regis terram ab eo possidentes, nullam seruiendi excusationem habent, nisi infirmitatis, senectutis, vel alterius iustæ causæ.

IBI, *Por sus personas*, & sic non per substitutum regulariter, prout & in.l.1.supra isto titulo dicitur, quod tamẽ de iure communi erat in feudis dubitabile, nã
1 secundum ius commune † in vassalli electione erat personaliter seruire, vel pecuniam soluere, vt notat Aluarot. post Antiquos, in cap.1.in fin.de pace iur.fir. & in cap.Imperialem.§.firmiter, de prohi.feu.ali. & in Lombardia sicuti asserebat Zephalus, consil.1.numero.69. licet aliquando per substitutum posset seruiri, & aliquando † personaliter tenebatur seruitium adimplere, vt tradit Capitius, decis.Neapolit.10.colum.5. & de-
2 cis.32.colum.2. refert Loazes, in allegatio. de Mula. 1. dubitat. §. si forsan. pag. 171. & sic Iacobus de Ardizo. in summa feudorum, capit.96.in.1.part.tomo.10. tractatuum, circa hæc distinctione vtebatur, legibus tamen nostris attentis regula generalis cõstituitur, scilicet, quod vassallus habens terram à Rege, vel alio
3 domino tenetur † illum personaliter sequi, nisi aliàs ex iusta causa impeditus sit, vt ex text.nostro clarissimè probatur, & ex dicta.l.1. supra isto titulo, & libro, & fallentias aliquas in nostra describemus lege.

¶ Ibi, *Ni de otra causa*, & sic neque ratione priuilegij a lege † concessi, ne tene
4 retur ad bellum ire, prout ex.l.7.præcedente probatur clarissime.

¶ Ibi, *Saluo si los dichos nuestros vassallos*
5 *fueren enfermos, o viejos*, vt per totum † titulum. C. qui morbo se excusent.lib.10.& cod.lib.qui ætate vel profes.se excusant, &.l.1. §. quod si morbo. C. de præpo-agen.in rebus, ibi, quod si mõrbo, vel ętatis senio capti, & impediti huiusmodi rerum, vel quocunque alio vitio præditi, per se memorati officij curam subire nequiuerint, consideratis præcedentibus eorũ laboribus, per substitutum chartulariũ eiusdẽ scrinij, cui præfectus est ipse, idoneũ, & tam moribus optimis præditum, quàm scientiam, peritiamque rerum habẽtem, electione sua, suarumque periculo facultatũ, præfatum munus eos implere præcipimus, & per alia iura allegata per Tiraquel.de primoge.in prefat. nu.214. probat etiã text. in.l.1.supra isto tit. & in.l.1.in fin.tit.1.supra isto libr. vbi describit ætatẽ, & ibi diximus, & text.in l.3.tit.19. part.2.secundũ quam senex nõ liberabitur si consilio auxiliare potest, & infirmitatis nonaginta priuilegia remissiue retuli.l.6.tit.5.lib.3.supra num.11.&
6 senectutis plura † etiã refert Gometius, in Reg.Chan.de infir.resig.quæst.7.pag. pen.in paruis, vbi & senectutis incõmoda refert, & Tiraq.vbi supra, nu.79.cum sequentibus pluribus.

¶ Ibi, *O en otra manera justamente occupados*, vt putà si vassallus hic est incarcera-
7 tus, † excusatur enim tũc, quia in eo nullus dolus, vel contumacia dari potest, eò quod à iudice est impeditus, argu.l.cõtumaciam.§.pœnã ff.de re iud. & l.de vno quoque.§.sed & si per prætorẽ, in princ. ff.eod.tit. faciunt tradita per Bart. in.l.2. in fi.ff.de in ius vocãd. & per Laur. Sylu. in.d.Tracta.de feudi recog.q.77.p.1.to. 10.tractatuũ, q̃ intelligo, dum tamen carceratio, vel aliud quodlibet impedimen
8 tũ non sit procuratũ, nã si esset, nihil prodesset, † vt diximus in.l.14.tit.3. lib.4.supra, vlterius esset iusta causa impedimẽti, si cũ esset comes feudatarius, vel aliter
9 vassallus, factus esset Episcopus, † tunc enim per substitutũ seruire posset, nam licet sit Episcopus factus, nõ perdit Comitatũ, & quia in bello personaliter seruire non potest, per substitutũ tunc deseruiet, vt latè fundat Zephalus, cons.2.per totum

totũ item & per substitutũ vassallus seruire posset, si per consuetudinẽ, vt in Lom-
10 bardia, esset introductũ †, nec personaliter teneretur ire, sed per substitutũ, vel pecunias soluendo, secundũ Zephalum cõs.1. nu.67.cũ duobus sequent. Item & si quæ aliæ sunt causæ iustæ impedimenti excusabunt, vt personaliter ire non teneatur vassallus, sed per substitutum.

¶ Ibi, *Leyes destos Reynos*, vt in.l.1.supra isto titu. & lib. & l.1.tit.1.sup. isto lib. & in alijs similibus.

SVMMARIA.

PRimogenia quæ dicantur num.1.
Dominus feudi admittendo ad fidelitatem secundo genitum non præindicat primogenito num.2.
Primogenitis vassalli mortui salarium & terra danda sunt num.3.
Primogenitus si non est idoneus Principatui moderando potest illi secundo genitum anteponere.num.4.

Lex.10.

Summarium.

Primogeniti filij solidum Patris defuncti, & alia lege in nostra contenta habere debẽt, & in eis succedere.

1 IBI, *Sus hijos primogenitos*, qui ante alios fratres sunt numerandi, Primogenia † enim appellamus ius illud præcipuũ, quod primogenij filij ante cęteros fratres accipiunt, vt Tiraq.de primogen. in Præfa.nu.1.vbi.n.3.cum sequentib. pluribus probat, in successionibus longe meliorem esse successionẽ primogenitorum, quam aliorum filiorum, & ibi id pluribus probat Authoritatibus, quas lõgum esset referre, & num.45.cum sequẽtibus aliquibus duas ad hoc rationes annectit, & sic secundum eundem Tiraq.ibidem.22. quæst.nu.3. Dominus feudi admittendo ad fidelitatem secundo genitum non præ-
2 iudicat † primogenito, qui ex consuetudine Regni, succedit in feudo, vt inquit expræsse voluisse Alberi.post Dyn.in.l.inter quos.§.alieno.ff.de dam.infect. & sic meritò lex nostra inquit, primogeniris vassalli mortui danda esse salarium & ter-
3 ram à Domino † habita, vt & est text. in l.1.&.2.C.de filijs officialiũ, qui in bello mor.libro.12. & hanc legem menti tenẽ dam inquit gloss. *Sino el fijo*, col.fin.versic. tene etiã menti.l.2.tit.15.par.2.vt inquit Didac.Perez, hic, sub.l.20.titul.3.libr.4. Ordin.col.409.

¶ Ibi, *Que fueren habiles para ello*, nam vt inquit Bald.in Auth.hoc amplius colu.2.C. de fideicom. primogenitus si non est ido-
4 neus Principatui moderando † potest pater illi secundo genitũ anteponere, refert Tiraq.vbi supra, quæst.21.n.11.& cumsequent. alia in propositum prosequitur, & in quæst.23. alia declarat similia, quæ nostræ legi adaptari possunt in ijs verbis.

SVMMARIA.

RVstici subleuandi sunt prout possibile erit numer.1.
Milites non esse nt hospitandi in domo rustici nisi per diem & noctem.n.2.
Militare non est delictum sed propter prædam militare peccatum est.n.3.
Concussionis genus est cauendum.n.4.
Animalia rusticorũ capi possunt pro mittẽdo blado & pane & victualibus ad Bellum.nu.5. & possunt compelli ea emere.n.6. debet tamen eis pretium solui.n.7.
Annonæ præfecti possunt eligere viros idoneos, qui vadãt ad emendum panem pro annona cũ salario.n.8.
Asinus rustici capi potest pro iusticia facienda, numer.9.

Lex.18.

Summarium.

Militibus Comestibilia præstanda non sunt sine pretio, expensisque populorum non debent Capitanei & milites sustentari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IBI, *Coman à costa de ningeno de nuestros pueblos*. nam vt inquit legislator in l.1. C. de Salga hospit.non præst.lib.12.ne quis Comitum,aut tribunorum,aut præpositorum, aut militum nomine sálgami culcitras; lignum, oleum, à suis extorqueat hospitibus,sed nec volẽtibus hospitibus, in prædictis speciebus aliquid auferat, sed sint prouinciales nostri ab hac præbitione securi:Comitibus,tribunis, velcerte præpositis, militibusque graui vexationi subiacentibus:probat etiam tex. in l.deuotũ. C.de merat. & expedimet.lib. 12.quod secundum Bart.in.l.2.in fin.eo. titul.& lib.12. malè hodie seruãt milites cum deberent rustici, qui in hoc sufferũt
1 pondus diei, & æstus releuari, † prout possibile esset, vt inquit Ripa, in Tract. de peste.tit.de remed.præser.contra pestem,nu.212,cum sequent.ahquibus,vbi nu.214.cum Ioan.de Platea, inuehit contra quosdam Magistros extraordinarios Ducatus Mediolani, qui conuiuãtur splẽdide expensis rusticorum, & singula milliaria singulis diebus conficiunt, vt ventrem impleant, & se omnino saginent, quæ omnia & nostris temporibus in hac ítra Hispania per milites & capitaneos ita commissa sunt, vt exemplari pœna opus esset, vt alij ab ijs in posterum se abstinerent,sunt enim subleuandi, non vero opprimendi rustici,præsertim tempore culturæ, neque esset permittendum, quod milites iter agentes hospitarentur in domo rustici, nisi tantum per diem &
2 noctem, † vt de iure est dispositum, ex dict.l.deuotum.& ex.l.vnic. C.de Salga. hospi. non præs. quas ad hoc allegat Ripa, vbi supra, num.216.de quibus & per Auiles,in.c.8.præt.in gl. *Dineros*, & latissimè per Roland. Valle, consi.66.nu.1.cũ sequent.vol.1.vbi optima circa hæc adducit & singularia, & quomodo sit domus ad hoc dividenda, & qui excusentur ab hoc munere hospites recipiendi. Debent enim milites contenti esse stipendijs suis, & neminem concutere debent, vt eos admonuit sanctus Ioannes Baptista,vt & habetur in cap.in singulis.86.distin.& in cap.militare.23.quæst.1.vbi dicitur,quod militare nõ est delictum, sed propter prædam militare peccatum est,
3 † sicut neque Rempub. gerere criminosum est,sed ideo gerere Rẽpu. vt diuitias augeas,videtur esse dãnabile, & per consequens milites & Capitanei debent ab his abstinere, etiam si sponte rustici aliquid sibi offerant, nam potius metu & concussione coacti videntur id facere: quod concussionis genus † est euitandũ,
4 ex cap.concussionis. 1.quæst.1.&.l 1. & 2.ff.de concussio.Caietan. in summa. in verbo,militum peccata, al ter enim auaritiæ genus exercetur, ex qua quidem auaritia plura mala insurgunt,& præsertim militibus,vt inquit l.2.tit.26 part. 2. & ideò nimirum, si Capitanei & milites plura infortunia patiantur,neque victoriam reportent.Possunt tamen capi animalia rusticorum, promittendo † blado
5 pane,& victualibus ad bellum,ex.l.2 C. de Nauicul. non excus. libr.10. quam ad hoc allegat Ripa,vbi supra.n.121.& Menochi.de Arbitrar. lib.1.quæst 48. nu.9. vbi ad Decuriones ciuitatis id ampliat, vt possint pro hoc dicta animalia capere.Imò & inquit ibidem Ripa,nu.122. q si subditi non habent animalia, possunt
6 cogi ea † emere,& Reip. cõmodare,debet tamen pretiũ † eis solui, vt tenet Iaso
7 in.l Barbarius,nu.36 ff.de offi. præfid.& Menochi. vbi supra nu.10. & sicut cum sterilitas adest,possunt præfecti annonæ eligere vnum,vel plures discretos viros, qui pro cõparando tritico & frumẽto,se conferãt in aliquas partes & Prouincias,
8 & eis sine iussu Principis salarium † constituere ex.l.1.C. de frumen. Alexand. lib.11.notat Ripa,vbi supra,nu.186.aliter enim secũdum eum, vbi Decuriones salarium constituere non possunt de publica pecunia,ex.l.1 C.de præbé.sala. & diximus alibi: sic & inquit Ripa, vbi su-
9 pra, num.214.pro iustitia facienda † de aliquo

aliquo delinquente potest capi asinus, Rustici,debet tamen tunc, secundum eũ ibi nu.126. cum sequentib. salui rustico huic congruum salarium, quia dici solet à rusticis,quòd dicti boues vel animalia de cætero non arabunt,vel si arabunt terra arata non germinábit fructum; quæli cet species superstitionis sit, tamen salarium est omnino soluendum, eò quòd quamuis pro causa publica bona alicuius possint capi debet adhiberi bonum cambium vt alibi diximus late.

SVMMARIA.

CAstra & oppida in bello capta Regis sunt.n. 1.& nu.2.prosequitur.

Quintum bonorum in bello captorum in recognitionem supremi Dominij Regi pertinent. numero.3.

Lex.20.

Summarium.

Pars Regibus applicanda ex rebus in bello captis a lege nostra designatur.

IBI, *De los quintos*.vt ex.l.5.& 7.tit.26.par.2. deductum est & dispositum,idq; per.d.l.5. limitatum est circa bona mobilia & semouentia,nam circa immobilia,vt sunt,castra,villæ & oppida, hæc
1 omnia ipsius Regis † sunt,vt per eã asserit Auend.c.4.prætor.nu.2.&.n.4.versi. itẽ adquisita.lib.1.& glo. *Las villas*,in d.l. 5.alia iura ad hoc allegat, & ex l.6.eo.ti. 26 par.2.circa hæc & alia cõstituitur differentia,scilicet quod si Rex in ipsomet Bello fuit præsens,tunc quintum deducitur antequam aliquid expendatur de rebus captis pro sepeliendis defunctis in Bello illo,vel in publica subhastatione asserantur,sed si rex non est præsens, tunc ante hęc funeralia deducuntur,quã quintum deducatur Regi: in rebus autem soli & immobilibus hæc itidem non procedunt,secundum dict.l.6. in fine. In casu tamen in quo Bellum fiat sumptu Regis,
2 medietas captorũ † Regi pertinet,secundũ tex.in.d.l.5.col.fin. & rationes quare quintum datur Regibus assignat text. in l.4.titu.26.par.2.quæ in lege nostra ingeritur & describitur:secundum quam.l.4. & nostrã, quintum hoc alij quam Regi competere non potest, cum in recognitionem † supremi dominij ex dictis legi-
3 bus concedatur,& hæc Rex ipse à se separare & abdicare non potest, vt diximus in.l.1.tit. 1.lib.4.supra,nisi ad tempus vt probat.dict.l.4. versic. *Mas queriendo*,in lege nostra inserta: de quibus & tractauit Pet.Bellinus,in.dict.tract.de remilit. parte.2.cap.12.&.18.vbi & in.6.part. cap.1. tract.an inter milites possit fieri pactum & conuentio de diuidendis prædijs.

¶Ibi, *En perjuyzio de nuestra Real preminẽcia*,hæc enim in præscriptibilia sunt; vt diximus in dict.l.1.titu. 1.lib.4. supra.

SVMMARIA.

DOminus male tractans vassallos potest eis priuari.num.1.neque debet eos tradere inimico, etiam si mille delicta fecissent, numero.2.

Lex.22.

Summarium.

Domini vassallis suis iniuriam aut iniustitiã non faciant.

IBI, *Y no les hagan fuerças ni injurias*, Dominus enim male tra-
1 ctans vassallos † priuari potest eorum vassallagio, debet namque potius repellere iniuriam vassallo,quam inferre,vt per And.in ca.1.qui. mo.seu . amit: tenetur enim Dominus vassallos adiuuare,vt in cap.1.de For fid. alleg.Alex.consi.15.col.3.versic. sed Dominus.vol.5.neque debet tradere eos inimico etiam si mille fecissent delicta, secundum Bal.c.1.§.cõuentionales.in principio de pace.iur.fir.& Afflict.in consti. Sicil.lib.3.Rubrica.29.§.1.num.2.&.3.&

contra

cõra tales Dominos remissiue retuli in l.8.n.8.tit.15.lib.4 supra,& infra isto lib. 6.in tit. *De las imposiciones.*

SVMMARIA.

VAssallus alarde faciens cũ bestijs & Armis alienis falsum committit,n.1.

Lex.25.

Summarium.

Alarde,& sic demonstrationẽ Armarum & equorum commodatorum facientes puniuntur,vt hic.

IBI, *Con armas y bestias prestadas*, In quo sicut & in alijs multis similibus vassallus hæc faciens † falsum committit, quod quidem est mutatio veritatis, vt l.1.ff.ad l. Corn.de falsis. & in hoc quilibet de populo accusare potest,ex l.5.titul. 7.part. 7.& tradit Didac. Per. hic sub l. 11.titul. 3.lib.4.Ordinam.col.1402.cum sequentib.vbi alia congerit per ipsum videnda,& sic titulus iste satis remanet declaratus.

TITVLO QVINTO

De los Castillos, Fortalezas y muros.

ET cum superiori titulo de vassallis Regis, dictum sit, quibus quidem plerumque castra, fortalitia & mœnia custodienda committi solent, ideo noster sequitur titulus.

SVMMARIA.

PAx & quies consistit infida castrorum & castellorum Custodia.nu.1.

Castrum est membrum ciuitatis.n.2. vbi quid sit & quid terraplena & quid turris.

Castra ac munitiones & fortalitia necessaria sunt pluribus de causis.n.3.

Maiorem si quis faciat de aliquo magno termino vbi habet fortalitiũ & nihil de eo disponat an veniet in maioria.nu.4.

Castro concesso an censeantur concessæ munitiones & trabuchi.n.5.

Arma posita in rebus maioratus an accrescant maioratui.nu.6.

Castrum alicui concessum an censeatur donatum vel custodiæ causa.n.7.

Clauium traditio præsumitur facta causa loci custodiendi.n.8.nisi vt ibi.n.9.

Castra & fortalitia in eis posita præsumuntur esse Regni vbi posita sunt.n.10.& 11.& n.12. aliud in simili.

Rex non potest alienare castra vel fortalitia pro custodia Regni ædificata.n.13.& an succedet exterus in eo.n.14.

Dominus fortallitij & castri pro custodia ciuitatis aut villæ suæ constituti si vendat illud Regnicolæ an Rex capiet pro tanto.n.15.

Pœnã læsæ Maiestatis incurret aliens Regnum in hominem iniuriosum Regi vel Regno.n.16.

Quinque considerantur ad custodiam Castrorum numero.17.

Castrum si perdat substitutus illius, qui illud sibi commisit, an excusetur committens, vel teneatur sibi commissarium præsentare. numero.18.

Debitor soluendo creditori capto à latronibus nõ liberatur,n.19.vbi declaratur.

Castrum

Castrum tenens vel fortalium si moriatur sine lingua,cui debet tradi.n.20.

Lex Prima.

Summarium.

Fortalitia & castra Regni naturalibus sunt committenda & talibus,qui ea bene custodiant,& Regnum à damno eripiant.

IBI, *Castillos*, Latinè, Castra & Castella, nuncupantur, de quibus per totum tit.18.par.2. plura dicuntur & statuuntur, & in conseruatione & custodia fida eorum pendet † vniuersa quies & pax regni & regnicolarum,castrumque & ciuitas non differunt, nisi sicut parua ciuitas à magna,& castrum est membrum † ciuitatis, vt in l.qui ex vico. ff. ad municip. quam ad hoc allegat Afflictis, in constit. Sicil.lib.3.Rubr.29.nu.7.fol.124.col.4. vbi quid sit castellum, quid castrum, quid terraplena,& quid turris.& Matien.in l. 6.glo.5.num.3.cum sequent.titu.7.lib.5. Recopil.Et necessaria esse castra ac munitiones in Regno †, & fortalitia pluribus de causis firmat Sanctus Thom.libr.2.de Regimi.Princ.ca. 11. quem ad hoc alleg. glo.*Fortalezas*,in l.1.tit.18.par.2.inferens ex hoc q; si aliquis fecit maioriam de aliquo magno termino,& ibi est quoddam fortalitium de quo nihil disponit in specie, veniet in tali maioria fortalitiũ †, sequitur Pelaez,de maiora.1.p.q.10.n.18. &.19. Et an castro concesso censeantur concessæ munitiones, vt trabuchi † & similia,dicendum est q; sic, si ibidem sunt appposita pro perpetua castri defensione, secundum Bald.in.ca.1.§.ad hoc. de pac. iur.fir.& in cap.1.§.si quis,de manso. co. 3:de cont.inuest.sequitur Cæpola,de seruit.tit.31.de flumi.n.12.& Tyber.Decia. Respõs.35.n.30.volu.2.quod optimè declarabis ex Meno.de præsump.li.3. præsumpt.99.per totã.maximè.n.6.& ex Pelaez,de maior.4.p.q.33.n.10. cũ sequẽt. vbi num.7.tractat quæstionem, an arma posita in rebus maioratus accrescãt † maioratui,de qua contrarium fuisse determinatum,inquit Molina,de primog. lib. 1.c.26.n.5.de quo dixi in l.6.tit.7.li.5. supra.Et an castrũ simpliciter † alicui cõcessum cẽseatur donatum,vel in feudũ cõcedi,vel custodiæ causa dari,& in hoc Brunus,cõsil.87.n.1.&.2.inquit causa custodiæ cẽseri traditũ,eo quod quia vbi ignoratur causa traditionis id præsumitur,cũ Dominij translatio non præsumatur. l. cũ pater.§.Pater pluribus.de lega. 3. vbi Barr.sicut & clauium traditio præsumitur facta causa loci custodiendi †, qui claubus illis clauditur,vt per Lucam de Penna,in l.3.præsump.29.C.de Apoch.pub. lib.10.quod tamen non habet locũ,quoties præcesserit titulus habilis ad transferẽdum † dominium, vt venditionis vel donationis, vel quando verba traditionis significarẽt translationem Dominij,nam tunc cessat præsumptio custodiæ, secundum Menoch.de præsump.li.3.præsumptione.96.

¶Ibi,*De estos nuestros Reynos*,quorũ Regnorum Castra & fortalitia in eis posita præsumũtur † esse,& Regis Regnatalia possidentis iure Dominij,vt inquit tex.in.l.1 col.1 ti.18.par.1.vbi optimè gl:*De derecho* sunt enim hæc hæreditas propria,secundum Auenda.cap.4.præto.nu.2.lib.1.& hæc si sunt in ciuitatibus & villis ad earũ defensam constituta, cedunt ciuitatibus & villis in quibus sunt,& erũt illius,cuius est ciuitas & villa,& etiam omnes munitiones prout sunt trabuchi, ballistæ,& similia,vt diximus in gl.præcedẽte,ex Bal. quem refert & sequitur glo. *E los castillos*, in dict.l.1.tit.18.par.2.vbi,inquit, quod in istis Rex & Regnum similiter habebunt fundatam suam intentionem,velut in accessorijs & pertinencijs; nam vt inquit Altia. de præsump.Reg.2.præsumptio.20.n.2.quem refert & sequitur Menochi.in dict.lib.3.præsum.100.n.10.Castrum præsumitur eius esse cuius est Regnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnum, † vbi optime declarat Castro oppido, & ciuitati prædia adiacẽtia quãdo præsumãtur esse Principis & Domini ipsius Castri oppidi aut ciuitatis, notãdum que itidem est Castrũ probari esse territorij alicuius ciuitatis, eò ipso quod probetur, illud subijsse onera † illius ciuitatis vel ibi soluisse collectas, vt per Mascar. t. tom. de proba. concl. 271. castrum.

¶ Ibi, *Naturales dellos*, similis in l. 2. col. 2. tit. 18. p. 2. & ibi glo. *Conocido*, adeo vt neque per viam alienationis possit Rex, vel Dominus Castri vel fortalicij pro custodia Regni ædificati, illud in exteros Regni alienare, † ex l. 1. col. 2. ti. 18. par. 2. vbi glos. *De fuera* legem nostrã ad hoc cõsiderat, & allegat, ne secreta Regni pãdãtur, vel facilius Castrum perdatur, & per tales exteros alij tradatur, & ibi glos. illa examinat quęstionem illã, an per viã successionis & agnationis, mortuo possessore talis castri poterit exterus succedere, & tandẽ verius † esse cõcludit ex dict. l. partitarũ, quod neque isto modo possit exterus succedere in tali Castro, etiã si habeat chartam naturalitatibus, refert Pelaez, de maior. 1. per. q. 58. n. 16. na uisque Castello æquiparatur, ex l. 9. in fi. tit. 24. p. 2. & in exterũ non debet nauis transferri, neque in ea merces exterorũ portari, sed Regnicolarũ, vt dixi in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra vbi plura retuli exteris à Regno prohibita, imo & illa l. 1. tit. 18. p. 2. versi. *E queriendo*, probat vnum singulare & alia lege nõ prouisum, scilicet, quod si Dominus fortalicij † & Castri pro custodia ciuitatis aut villæ fuæ constituti vendat illud Regnicolæ, potest Rex illud pro tãto retrahere, quod alibi necesse cõstitutũ, inquit ibi glos. & *queriendo*, quod est optimum ad leges retractuum de quibus in li. 5. supra, pœnamq; læsæ Maiestatis incurreret alienans scienter Regnum in hominem † iniuriosum Regi vel Regno, ex dict. l. 1. versic. *Porende el que*, vbi glos. *A quien* ad hoc allegat gl. l. 3. verbo Castra. ff. ad. l. Iuliam maie. vbi conciliat in hoc quasdam leges partitarũ contrarias inuicem.

¶ Ibi, *Que los Alcaydes sean tales que guarde nuestro seruicio y la tierra de daño*, similis. l. 20. titul. 32. par. 3. & l. 6. titul. 18. part. 3. vbi quinque considerantur ad custodiam Castrorũ. † Primo quod sint tales custodes eorũ quales huic rei conueniunt, & prima qualitas ibi describitur, scilicet, vt sint nobiles, & sic *De buen linaje*, & itidem. l. 7. eiusdem tit. & partitæ, vt & in dict. l. 6. inquit glo. 1. imò & substituturus eius debet esse eiusdẽ qualitatis ex dict. l. 7. vbi gl. *En su lugar*, vbi quærit glo. *Assi*, Castrũ perdat substitutus illius, qui illud sibi cõmisit, excusetur cõmittens vel teneatur sibi commissarium † præsentare: non tamen debet talis commissarius secundum illam. l. 7. restituere Castrũ illi, qui sibi illud tradidit, si tradens tũc temporis erat apud inimicos, ex quo glos. *A el mesmo*, inquit ibi quod debitor soluẽdo creditori capto à latronibus † non liberatur, si solutio fit ad commodũ latronũ: secus vero si in creditoris cõmodũ vt liberaretur à latronibus, sed quid si tenẽs castrũ, vel fortalitiũ moriatur sine lingua, cui debet † tunc tradi, vide optimam. l. 8. tit. 18. par. 2. aliter enim si potest ipse debet tenentẽ nominare talem vt conuenit, vt ex textu ibi colligitur, & ibi glo. 1. & qualiter castra sint defendenda vide. l. 12. tit. 18. par. 2. & l. 13. & 14. ibidem.

SVMMARIA.

Castra limitrophia quæ dicantur. n. 1.
Reparatio castrorum & fortalitiorũ in confinibus alterius requisitorum ad Regem pertinent. n. 2. & 3. quid si in Regno. & 4.
Dominus negligens in custodia & reparatione Castri Rex id faciet. n. 5.
Tempore necessitatis potest Princeps nulla præcedente monitione ipso vassallo inuito illius castrum simul cum vassallis custodire. n. 6.
Rex potest Ecclesiæ turrim fortificare, Ecclesiã que belli tempore incastellare quando aliter defendi non potest. n. 7.
Reparationum expẽsas tempore belli factas Rex non

non recuperabit. nu. 8.
Castrorum reparatione quando Reges, quãdo Domini, quando subditi teneantur. n. 9.
A Edificatio, vel reparatio turrium ac murorum ciuitatis vel villæ à quibus facienda. nu. 10. vbi n. 11. quid si de nouo fiant, & n. 12. & n. 13. quid si expensa debet esse modica.
Muri Principis authoritate, aut sententia diruti nunquam reparandi. nu. 14.
Murus an possit cõstrui in prædio alicuius priuati eo inuito. nu. 15.
Reparans castrum desertũ, vel de nouo ædificans populum, vbi homines se congregant habeat iurisdictionem in illo. ibidem.

Lex. 2. & 3.

Summarium.

Castra & fortalitia in limitibus constituta expensis regijs reparantur, turres autẽ, & muri ciuitatum, villarum & locorum expensis, ibidem habitatorum.

1 HI, *De las fronteras*, quæ dicũtur castra limitrophia, quæ in finibus regni † posita sunt vt in l. 2. C. de fundis limitroph. li. 10. quæ quidem in limine imperij non licet priuato habere vt per Plateam ibi, neque ibi ædificari sine principis licentia, secundũ Bar. & reliquos in ea l. 2. & Brunũ cõs. 87. n. 18. & Menochi. de præsumptio. lib. 3. præsumpt. 97. nu. 16. & Matien. id limitans. l. 6. glos. 5. nu. 9. tit. 7. lib. 5. supr. & sic custodia talium Castrorum non est committenda priuato, secundum gloss. in dict. l. 2.

¶ Ibi, *Se reparen de nuestros dineros*, hic & in l. 2. præcedente habes textus probãtes quod reparatio castrorũ, & fortalitiorũ in confinibus alterius regni sitorum, quę
2 limitropha vocantur, ad regẽ pertinet † quæ iura ad hoc cõsiderat Auend. cap. 3. prætorũ. n. 4. versi. in arcibus. lib. 2. & gl. *De comun*, in l. 20. tit. fi. p. 3. eò quod sunt propria Regis, neqũe per priuatũ possideri possunt, vt in glo. præcedenti diximus: sed si nõ sunt limitropha, neque possidentur per dominos aliquos tẽporales, quia ciuitatis, aut villæ in quib' sunt, præsumũtur esse, vt in l. 1. suprà isto tit. dict. est, & sunt intra regnũ in locis pacificis, ad reparationẽ, & custodiã tenentur vicini, & nõ Rex, cura tamẽ reparãdi ea Regi pertinet † ex l. 10. ti. 28. par. 3. & l'. 20. titu. 32. par. 3. & huiusmodi reparatio ex pẽsis cõmunibus talis populi, quæ vulgo dicuntur; *Propios de Cõcejo*, faciẽda est, quibus deficiẽtibus (& in hoc casu loquitur l. 3. tit. 6. infra lib. 7.) imponitur collecta secundũ vires patrimonij vniuscuiusque vt in. d. l. 10. & notat Bar. in l. ad instructionẽ. C. de sacros. Eccles. & Alex. in l. rescripto. §. fi. ff. de mune. & honor. & Auend. vbi supra. n. 4. & cõtribuunt etiã vici illius ciuitatis, vel villæ subiecti, vt in dict. l. 3. tit. 6. infra lib. 7. dicitur, quod si talia castra & fortalitia nõ sunt limitrophia, & à dominis particularibus & inferioribus à Rege possidẽtur, licèt ex eis habitatores, & vicini locorũ ex eis cõmodũ sentiãt, ipsi domini tenẽtur † ad reparationẽ & custodiã eorum, tam tẽpore pacis quã belli, vt notat Angelus per tex. ibi in l. turres. C. de operi. publ. quem sequitur Iaso. sequũtur & alij relati per Auẽda. dict. c. 3. n. 4. in princ. & Loazes in allegat. de Mula, dubi. 1. n. 17. & . 18. §. & si forsan. pag. 168. & probat tex. in l. 1. ver. *Y aquellos a quien los dan*, tit. 18. p. 2. & text. in l. 15. eod. tit. & part. ibi. *Pero si el Señor no las hizieſſe*, & tenet glo. in dict. l. 20. tit. 32. partit. 3. & sic princeps potest præcipere & mandare, vt castrum, cuius est dominus reficiat, reparet, atque custodiat, & in eius negligentiã † princeps illud reparare, reficere, atque custodire valebit, vt
5 resoluit Bal. cons. 158. incipiẽti, Proponitur quod quidã locus. col. 1. vol. 3. Imo &
6 tẽpore necessitatis potest princeps † nulla præcedere monitione, ipso vassallo inuito, illius castrũ simul cum vassallo custodire, vt notat idẽ Bal. in. §. quid ergo. de inuesti. de reali, fac. in vsibus feu. quia interest eius tãquã sui regni dominus, & proprietarius, de sua proprietate, & regni castris se securũ facere. l. pen. ff. de vsufruct

Universidad de Deusto
Biblioteca

fructu.l.si ita legatus §. Dominus & ibi notat Albericus & in.l.fi.ff.de vsu & habitatione. Imo & potest Ecclesiæ turrim 11
fortificare, Ecclesiamque belli tempore
7 in castellare † quãdo aliter suæ defensioni nõ potest prouidere, vt notat Cynus, & Bald.in.l.nullus. C. de summa Trinit. 12
& fid.catho.idem Bal.consi.358.volu. 1. Bonifacius, in sua peregrina, verbo Ecclesiam, Capitius decisione Neapoli.17. Lucas de Penna, in.l.si diuina. C. de exact. trib.lib.10.est tamen verũ quod si Rex in tali refectione, & reparatione tempore belli facta aliquas expensas fecerit, neq; 13
ab ipsis castrorum dominis, neque ab eo
8 rum subditis † eas recuperare poterit, tales enim expensas & refectiones tẽpore belli factas, com de Regis, regnorum suorũ vtilitate, ac defensione agatur, facere tenetur, & ad eas minime eorum subditi, 14
& prædictorum castrorũ Domini astringuntur, nisi in casu quo principum reddi tus, atque marsupia non sufficerent, nam tunc & subditi & dicti Domini pro rata tenebũtur, & pro vt singuli de populo vt notabiliter voluit Bald.in.l.si in aliquam. ff.de offi.proconsu. Cremens. singul. 25. incipiẽti si princeps Cœpola deseruitur. Vrbano.c.39.col.fi. Boerius in tracta. de Custodia clauium, & Thomas Grãmat. 15
consi.13.col.penul.& glos.per tex. ibi. in l.15.tit.18.p.2.& de Castrorũ reparatione † quando Reges, quando vero Domini, quando subditi teneantur, vide Ioan. Socaratis, in cõsuetudinibus Cataloniæ, fol.53.in titulo qualiter datur potestas castri si castrum est destructũ, col.3. versi. at vero si castrum est dirutum.

9 ¶ Ibi, *Que los reparen y labren los vezinos y moradores*, hic colligitur alia cõclusio quod reparatio, & ædificatio murorum & tur
10 rium ciuitatum † & villarum ac oppidorum regni, ab ipsis vicinis, & habitatoribus earum debet fieri, & ab alijs qui tempore necessitatis, fruuntur murorum refugio. ex text. nostro, quem ad hoc considerauit Auend.c.3.prætorum.n.6.versi. si verò agatur, libr.2. Vbi autem sunt de nouo ædificandi, secundum eum ibi, expẽsa fit ab vniuersitate, † cui ob id præstãda est tertia pars portagiorum, vt in.l.7. tit.7 p.5. & in casu in quo ex redditibus cõmunibus dicta reparatio esset facienda, eis deficiẽtibus ex collecta † sunt muri reparãdi; ex tex.in.l. neque splẽdidissime. C. de operi.pu. & in.l.omnes, eo. tit. & notat Auẽd. vbi suprà. nisi secundũ eũ ibi reparatio esset parua, & modica, nã tunc ad talem modicã reparationem murorum non omnes vicini, sed illi tantum qui sunt proximiores, † habitatores circa muros, nã tales ob proximitatẽ habẽt maiorẽ vsum, vt per Ioan. de Platea in.l. per viciniã. C. de excusat.nemi. conced. Muri tamen principis authoritate aut sententia dirupti nullo modo sunt reparandi, † vt per Bart. in.l.sacra. §. muros. ff. de rerũ diuisione, Faber.l. si seruus. C. de pœnis, Auend.d.n.6.versi. sitamẽ, potest que iudex loci secũdum eum ibi, versiculo item iudex, muros reparatione indigentes reparare, vt in.c. sicut excellentiam.23.q.4.vbi idẽ de reparatione ecclesiarum & vide tex. & ibi glos. muros. l.20 titu.32.p.3.vbi quærit glo. an possit muros construi in prædio alicuius priua
15 to eo † inuito. An reparans Castrũ desertum, vel de nouo ædificat locum vbi se cõgregat populus an habeat iurisdictionẽ in illo populo, vide Bald. c. 1. §. marchio, de ijs qui feud dare pos.

SVMMARIA.

PErsonæ tot ponendæ sunt pro custodia castri, quot conuenient.n.1.
Fortalitia debent esse præmunita hominibus & omni alia munitione.n.2.
Maxime tempore guerræ in quo potest Rex castrum vassalli fortificare.nn.3.
Domini an possint compellere vassallos suos ad custodiam castri.nn.4.
Vassalli an possint per Dominos cogi hospites recẽpere nu.5.
Bastimentorum appellatione pro custodia castrorum, quæ veniant.nn.6.

Priuilegium

Priuilegium habens ad portandum salem, vbicunque esset, an possit portare ad regnum Portugalliæ.num.7.

Lex. 4.

Summarium.

Fortalitia limitropha quo tempore sint visitãda: & in vnumquodque fortalitiorum, quot personæ debeant adesse, describatur in libris Regijs, & arma, & munitiones necessariæ apponantur ibidem, & informetur de inutilibus fortalitijs, vt diruantur.

IBI, *Personas que cada Alcayde ha de tener en la fortaleza.* quiquidem erunt, tot, quot necessarij fuerint pro fortalitij custodia,
1 nam regulariter custodia † secũdum necessitatem ponenda est.l.sicut certo. §. custodiam. ff. commod & probatur ex tex. in.l.9. versic. *Quantos entiende que le conuiene.* tit.18.part.2.vbi glos.1. ita notat, & ex.l. nostra itidem decerpitur, ibi. *Que fueren menester.*

¶ Ibi, *En cada vna de las dichas fortalezas se ponga la municion*, debent enim esse fortalitia præmunita hominibus, & armis, †
2 & omni alia munitione necessaria, ita vt non perdantur, cum in eis maxima salus Reipub. consistat, & negligẽtia custodũ, vel culpa eorum, si deficiant, tenebũtur, vt inquit text.in.l.1.col.3.in fin.titu.18. par.2.& ex.l.9.& 11.eod.tit. & Part.maxime tempore guerræ, quo casu potest
3 Rex castrum vassalli fortificare, † & ibi ponere custodes, secundum Bald. in Authen. nunc si hæres. C. de litigio. relatum per glo. *Elos.* in.d.l.1.tit.18.p.2. Imo & ecclesiæ ædificia tali tẽpore potest fortificare, vt in præcedenti lege dictum remanet. Et an domini vassallorũ possint com
4 pellere vassallos ad custodiẽ † castri, nocturnã, vel diurnã, & in hoc teneo cũ Iacobo de sancto Georgio, in Tract. de homagijs, in princ.nu.43.p.2.tom.10. Tractatuũ diuersorũ Doct. fol.176. scilicet, ꝙ si est castrũ in periculo tẽpore guerræ, ꝙ omnes tenentur ire ad custodiã, secus ve
ro alias. Et an possint cogi hospites recipere? † vide Burgos de Paz, consil.2.nu.
5 67.volum.1.

¶ Ibi, *Bastimentos*, quæ veniũt in tali oc
6 casione bastimentorũ appellatione, † vide optimã.l.10.tit.18.p.2. vbi singulariter probatur, sal etiã venire eorũ appellatione, quod ibi glo. *La sal.* inquit esse notandum, quia nõ reperietur ita notabilis tex. ad hoc sicut d.l.10. & in facto inquit vidisse dubitari, an habens priuilegiũ ad
7 portandũ victualia vndecũque, † an posset portare salem à regno Portugalliæ.

¶ Ibi, *Que se derriben*, Potest enim Princeps debile castrum in hostiũ confinibus positũ à fundamentis destrui, facere, ac penitus demoliri, secundum Bald.consil. 232.vol.4. quem refert & sequitur Capitius, decis.17.n.3. & Loazes in allegatione de Mula, in responsione ad.3. fundamentum Oppi. de Mula.nu.9. pag.250.in paruis.

SVMMARIA.

DOmus fortes prohibẽtur fieri pluribus de causis.num.1.
Domus fortes ob delictum destructæ non debent. Amplius reædificari sine Principis licentia. num.2.
Munitio pernitiosa non debet fieri in aliquo loco. num.3.
Barones possunt Castra in suo territorio ædificare, dum tamen non sint ad æmulationem.n.4. vel nisi, vt ibi.& nu.5.
Priuilegium valide concessum, si post appareat nõ ciuum potest reuocari.nu.m.6.

Lex.8.

Summarium.

Domus fortes, & fortalitia, non sunt in regno facienda, sine speciali Regis licentia, & in contrariũ facta demoliantur, licentiæque Regis Henrici pro his construendis concessæ reuocãtur, & virtute earum fortalitia constructa, iubat lex nostra demoliri.

IBI, *No sean osados de hazer casas fuertes*, similis est text.in.l.18.tit.6.lib.3. suprà, vbi aliqua diximus, & ratio decisiua nostræ

Universidad de Deusto
Biblioteca

legis est, tam propter dãna regni, ex eis obuenientia, quam ob euitandam æmulationem, propter quàm fieri solẽt, qui-
1 bus † de causis omnino prohibenda sunt, argu.l.opus nouũ, & ibi Bart. ff.de oper. pub.Bald.in.l.ex hoc iure.col.4. ff.de iusti. & iur.notat gl. *En los*.in.l.1.tit.18.p.2. vbi legem nostram ad hoc considerat.& præsertim hæc procedũt quoties tale castrum, vel domus sunt destructa propter delictum, nam tũc amplius, absque Prin-
2 cipis licentia † reædificari nõ debent, secundũ Bart.post Dinũ, in.l.si quis adulterium.§.si quis. & ibi Angelus.ff.de adult. quos refert & sequitur Benedictus, in.c. Rainuntius.verbo, Domũ.fol.198.col.3. versic. Et tales domos, de testamentis. & Afflict. in loco statim allegãdo.nu.6. vbi ampliat etiam si in parte, & non in toto, ex Regis mãdato destrueretur, nam sine eius licentia refici non posset. Et similis constitutio huic nostræ legi in regno Siciliæ reperitur, vt patet ex Afflictis, in constit.Siciliæ.lib.1.Rubr.29.nu.4.subtitul. de nouis ædificijs.fol.124.vbi.n.5.ex Bar.in.d.l.opus, inquit, quod si aliquis faceret munitionẽ in aliquo loco, quę pos-
3 set esse periculosa † alicui ciuitati, nõ debet sibi permitti, & idem si esset verecundia alteri ciuitati quã ei, cui subiecta, & hæc est vna de limitationibus ad regulã, illã q in solo cuilibet est licitum ædificare, quas descripsit Cœpola, de seruit. Vrbano.c.89.Sic etiã limitat, vbi supra, Afflictis regulã illã, scilicet, quod varones possunt castra in regno ædificare sine licentia Regis in illorũ territorio, nam ibi
4 eã limitat, nisi talia ædificia † fierent ad æmulationẽ, vel iniuriã alterius, vel nisi esset in cõfinibus regni, quia præsumitur suspicio futuri scãdali, vel nisi ad tribulationẽ Reipub. vel aduersus quietem alterius ciuitatis fieret, vel nisi fieret in terra de dominio Regis, vel nisi fieret in solo priuati, & præberet causam seditionis, &
5 scandali. Nã tunc eriã de licentia † Regis fieri nõ posset, quia publica vtilitas priuatæ præfertur, & idẽ dicit vbi suprà, dict. num.5. Afflictis.si post quam factum est, tempore labente fuit causa tale castrum seditionis, & scandali, quia tunc potest destrui, sicut à principio potuit prohiberi, ne fieret data materia scandali, & seditionis, quia hæc paria sunt ex l.2.§. & generaliter, ff.de dolo except. & pro hoc allegat Afflictis, ibidem. text. in cap. suggestum de decimis. vbi priuilegium valide concessum, si postea potest scanda-
6 lum † ex eo oriri potest ex dicta noua causa reuocari, & ibi glo. allegat alia iura, & Baldus, in.l. fallo. C. de diuers. rescript. Platea, in.l.eos. C.de aquæ ductu. lib.11.Imola, in.l.ex facto.col.4.ff.de vulga. hæc tamen licet de iure ciuili procederet Regula, ex.l.tamen nostra, & similibus in nostro regno nullo in casu licet domus fortes, & fortalitia facere absque regia licentia, vt tenet ex nostris legibus Matienço, in.l.6.glo.5. num.9.titul.7.libro.5. supra, vbi & aliqua diximus, & ipse Matienço, per totam illam glo. plura refert, & Villalobos, in commu.opin. litera E, & Olanus in Concordia Antino.litera C, nu.4. Vbi ex eo quod in his regnis ex ædificijs dictorum fortalitiorum, & domorum fortium materia seditionis, & æmulationis præstatur, idem nunc hodie quod de iure communi dispositũ videtur, cum semper detur emulationis, & discordiæ ratio, ob quas neque de iure communi licebat sine Principis licentia ea construere.

Lex.10.

PRo eius exornatione, vide text. vbi glo.in.l.31.tit.18.pa.2.

Pro legis verò.11. vide Tractatus de Homagijs in diuersis Doctorum tractatibus insertos, & qualiter, & quomodo sint Castella reddenda Regibus per Castellanos, vide text.in.l.18.titu.18.par.2. & hæc pro hoc titulo sufficiant.

TITV

TITVLO SEXTO
De las Armas.
SVMMARIVM.

ARma, secundũ aliquos ab arcendo dicta sunt. num.1.
Arma quæ dicantur, & quæ veniant eorum appellatione. nu.2.
Armati, nõ solum sunt tela habentes, sed & quid aliud, quo nocere possunt. nu.3.
Armorum appellatione, an veniant lapides & fustes. num.4.
Armorum appellatione, an veniant saxa & lapides. n.5. & n.6. an cõprehendetur cultellus. & nu.7. quod hæc arbitrio iudicis relinquuntur.
Arma non comprehendũtur appellatione suppellectilium. vel massaritiarum. nu.8.
Arma iure Digestorum non erant prohibita, & quid iure C. & nostro. nu.9. & nu.10.
Arma, quis primus prohibuit. nu.11.
Armorum quotuplex vsus, & ad quid seruiant. num.12.
Armorum, primus inuentor. num.13.

ET cum superiori tit.de Castellis, castris, & fortalitijs dictum sit, pro quorũ defensione, & custodia arma sunt necessaria, ideo post præcedentẽ titulum, subsequitur hic noster de armis. Pro cuius Rubricæ declaratione sciendũ est, quod arma ab arcendo, secundum quosdam dicta sunt, † quod his hostes arceãtur, vel
1 ab armis, id est humeris, quod ab his pendeant: vel à verbo Græco, αρμόειν, quod est cõuenire, quod maximè corpori conuenire debeant: de quo verbo Græco Iurisconsul. ait, arma sunt omnia tela, † hoc
2 est fustes, & lapides, non solum gladij, hastæ, & frameæ, idem Rompheæ, in.l.3.§. armis.ff.de vi, & vi, arm.optima.l.7.tit. 33.p.7.& in.l.armorũ.41.ff.de verb.signifi. vbi Rebuf. plura de armis retulit, à quo & ab alijs necessaria ad hunc titulum & praxim colligemus. Et armatos non vtique tantum eos accipere debemus, qui tela habuerint, sed etiam eos qui habent
3 aliud † quod nocere potest.l.armatos.ff. de vi. publica, & armatos eos vocat Cicero, in Oratione pro Aulo Cæcina, qui scutis, telisque parati, ornatique sunt: quod si glebis, saxis, aut fustibus quis deiectus est, perinde valet, quasi armatissimi fuissent, si reperirẽtur, ita parati fuisse, vt vim vitæ, aut corpori potuerint afferre. Aliquãdo tamen Rhetores vtrumque exprimunt ad vberiorem, & certiorem elucidationem, vt arma tela, non tamen volunt ex hoc inferre, quin armorum appellatio sola non significet etiam tela, vt iuperius dictũ est, sicut masculum concipit fœmininũ, & aliquando vtrũque exprimitur, vt in.l.penult. ff.de Sicarijs. Intelligit tũ glos.in Clem.ne in agro. verb. Arma. de statu monacho. tunc lapides, & fustes, venire appellatione armorum, quoties iã est percussio facta, † ante
4 enim percussionem non dicuntur arma, vt & sequitur, & tenet Hippolyt.in praxi.§.pro complemento.num.14.vbi.nu. 13. plura iura, & glossas allegat ad declarandum, quæ veniant appellatione armorum: & secũdum hæc etiam declarabis dicta per Clarũ, in lib.5. Recept. sent. §.fin.q.82.nu.4.vbi dicit, quod ex cõmu-
5 ni vsu loquendi † saxa, & lapides, non intelliguntur appellatione armorum, & sic edicta prohibentia delationem armorum, non comprehendunt saxa deferentes, neque, itidẽ † comprehenditur cul-
6 tellus, ad incidẽdũ panẽ, vel calamos, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi per eum, & per Amædeū, in Tract. de syndicatu. n. 89. & Rebuf. vbi supra. pag. 312 verb. Gladios. ex glo. in rubr. C. de fabricēsibus. lib. 11. & in Authen. de armis. §. pen. verb. minores. Afflic. in Cōst. Neapo. lib. 1. tit. 9. col. 2. nisi aliud esset cōsuetū haberi la[illegible]s & cutellos pro armis, nā tunc pro ar[illegible] haberētur, & cō prehēderentur appellatione armorū, secundū Pyrrhū, in rubr. vt armorum vsus. lib. 11. Feli. in proœmio, Decretal. n. 6. Card. in d. Clem. ne in agro. §. quia vero. ex quo intelliges. l. qui cōmeatus. §. arma. ff. de re milita. vbi miles arma alienans grauiter delinquit, nam non intelligitur de lapidibus, sed de cæteris contētis, in. d. l. armorum, & sic etiam intelliges. l. 6. tit. 4. supra hoc lib. idē probantē, vt miles arma non alienet, & sic pro subiecta materia continebūtur, vel nō lapides armorū apprehēsione, ex quo inquit Menoch. de arbitra. casu. 394. n. 77. hoc iudicis arbitrio relin
7 qui † & an apprehēsione armorū, veniāt etiā defensibilia in. l. 7. infra eod. dicem' Deo volēte. Notandum q; est, q̄ appellatione, supellectiliū, vel masaritiarū non
8 comprehendūtur arma, † secundū Bart. in. l. supellectili, in princ. ff. de supel. lega. quod est summe notandū pro legatis supellectiliū, secundum Hippoly. in pract. dict. §. pro complemento. nu. 43.

9 Vlterius pro huius Rubr. & tit. † declaratione sciendum est, q̄ licet iure. ffff. arma portare nō esset vetitū, vt colligitur ex Bart. in. l. 1. ff. ad. l. Iul. de vi. tamē quia portatio armorū præstat causam ad violentias, & ad homicidia, vt cōstat ex. l. si seruus. C. de his qui ad ecclesias cōfugerunt. & l. si quis in hoc genus, in fin. C. de Episc. & cler. & semper remouēda est occasio ad malū, vt. l. vnica. §. sed ne. C. de Latina liber. tol. & in. l. 1. in prin. & in gl. fi. ff. naut. capo. & stabul. & 1. q. 1. c. emendari. & 23. q. 15. c. cū homo. &. 86. dist. c. culpā. ideo iure Codicis armorū vsus in-
10 scio Principe † interdictus est, vt in. l. vnica. C. vt armorū vsus, in Auth. de armis. colla. 6. c. quid culpatur. 23. q. 1. c. 2. de vi. & honest. cleric. & in Const. Neap. lib. 1. tit. 9. & ibi glo. verb. Deferre. & Afflictis latè ibid. & Hippoly. in Pract. §. pro complemēto, per totū. & Dida. Perez in. l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordi. col. 539. & Decisio. Perusina, Iosephi. Ludouici. 31. per totā. Menoch. de arbitra. libro. 2. Centuria. 4. casu 394. n. 18. cū plurib. sequen. & Soci. Reg. 30. & Dueñas, in suis regulis & fallentijs, regula incipienti. Arma. & Plaça, de delictis. c. 8. nu. 1. vbi plurima referūt in propositū, & arma ne in vrbe essent, Seruius
11 Tullus omnium primus statuit † secundum Menoch. vbi supra. num. 20. ex quo Poeta, lib. 1. Elegiarum. 10. Elegia contra inuentorem ensis hos versus annectit.

Quis fuit, horrendos primum qui protulit enses?
Quam ferus, & vere ferreus ille fuit:
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta via est.
Aut nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
Vertimus, in sœuas quod dedit ille feras.
Quis furor est, aliam bellis accrescere mortem?
Imminet, & tacito clam, venit illa pede.

Hæc tamē licèt ita essent iure ciuili Codicis, prohibita delatio, & vsus armorum sine Principis licētia, in pluribus tamē casibus licebat eis vti, relatis per Afflictis, d. lib. 1. cōstit. Neapol. Rubr. 9. de illicita portatione armorū. n. 4. cum sequen. plurib. & Hippo. d. §. pro cōplemento. & Rebuffus in. l. armorū apprehensione. ff. de verbo. signi. & Menoch. vbi supra. nu. 58. cū sequen. & Ioan. Redin. de maie. princ. nu. 187. cū seq. aliquibus. & Plaça, de delictis. c. 8. n. 27. & Soci. d. Reg. 30. quas tamē limitationes referre nō est necesse, cùm ex. l. 4. infra isto tit. & lib. sit iā permissum, tam intra ciuitatem, quā extra, siue itinerando, siue non portare ensem, & pugionem sine pœna, & sic est innouatum de iure regio, vt aduertit Didacus Perez, in. l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordin. col. 540. in prin. & Villalobos in Antinomia iuris ciuilis, & regij. verb. Arma, & Dueñas in suis regulis, regula. 55. nu. fin.

Item

Item notandū, quod armorum quędā
12 † ad nocendum, quædam ad tegendum, vel ad vtrumque parata esse tradit Cicero pro Cæcina: & ad defendendum sunt scutum, clypeus, parma, umbo, thorax, ciliciū, lorica, cassis, galea, & similia. Ad nocendum verò, sunt ballistæ, columbricæ, & aliæ machinæ, alia vero ad vtrūque, vt ensis, gladius, spatha, hasta, pugio, & similia, & vocantur offensibilia, de quibus in. l. 7. infra isto tit. & lib. & de
13 primo vsu armorū, † & qui prius arma inuenerint tradit Polyd. Virgil. libr. 2. de inuento rerum. c. 1. & sequent. & Plin. & alij relati per Redin, vbi supra. n. 206. vbi nu. 205. quis primo ea meditauit, & nu. 204. plures Doctores materiam armorum tractantes, & hæc pro Rubrica.

Lex Prima.

Summarium.

Arma vnusquisque debet habere secundum ordinem, & formam nostræ. l. quæ cum longa sit, aliter summari non potest, & breuiter ab eā nō expediemus aliqua aduertenda per Reges, ac Principes significando.

IBi, *Por quanto.* Cū hæc lex in manū veniret commentāda in hoc mense Iunij præsentis anni. 1589. successit inuasio Regni Portugaliæ per Don Antoniū præsumentē, & fingētem se esse Regē dicti Regni, & pro recuperatione eius reuertentem, qua imminente inuasione, & audacitate cōpulsi sunt Prælati, Duces, Comites, ac Marchiones consuetas sāceas præstare, & populos arma mouere, & cum hæc intentarentur vix equi, & arma reperta sunt, tanta enim est armorū penuria in Hispania, vt neque loricæ, armata pectora, & id genus alia nō reperirētur, neque archabusia, & quod magis est, q̄ puluis sulphureus (hoc est; *poluora*) nō reperiebatur, & audiui hoc in tēpore, stan chū esse impositū, vt nullus alius, quam vna & determinata, ac nominata persona sulphureū puluerē facere, neq; vendere auderet. Quæ quidē omnia, vel ex eo procedunt, quod lege cautum habemus, quod nulli' audeat, archabusio volatilia, apros, ceruos, & similia occidere, neq; in itinere portare archabusium quin à gabellinis, & iustitiæ gubernatoribus vexatur opponēdo, *Que no es de marca, o lo lleua armado, o es de fuera del Reyno, o si caça con el.* quibus ita homines molestāt, vt nulli' audeat, neq; in domo suā, archabusia & similia habere, neq; possūnt oēs, si sthanca sulphurei pulueris facta sunt, cū necessaria sit talis puluis cariori vendēdus precio, quā venderetur, si oēs facere, vendere, ac tenere illū possent, & sic lege regia esset cauendū, omnes tenere posse archabusiū, & similes munitiones, & portare libere per itinera quolibet modo, dū tamē sit mēsuræ limitatæ, & occidere quęlibet syluestria animalia, & volatilia, quolibet tēpore, dū tū non sit in tēpore *De la cria*, nam vltra quod esset causa omnes se exercendi in his ministerijs, & habendi archabusia, & similia arma, credo equidē carnes alias arietū, boum, & similiū viliori precio, & in abundātia reperiri posse vbilibet, nā aprorū, & ceruorū, & similiū syluestriū animaliū carnibus, & volatiliū, hominū maxima, & maior pars sustentari posset; & sic euitari aliarū carnium sumptus, & expensæ, item omnes hæc arma habebunt, & exercebunt. præsertim si sthanca (si quæ facta sunt) sulphurei pulueris tollerentur, & ab omnibus fieri, & vendi permitteretur.

SVMMARIA.

ARma permissa portari, an clericus portare possit. num. 1.

Arma etiam permissa possunt capi à clerico sacrorum ordinum, ea portante per iudicem secularem, siue de die, siue de nocte. nu. 2. pecuniaria tamen pœna coram Ecclesiastico est petenda. nu. 3. & nu. 4. an talis Ecclesiasticus puniet cū pœna ordinaria. & nu. 5.

Arma permissa poterunt clerici itinerando portare. nu. 6.

Clerici in minoribus exercentes arma, an perdant fori priuilegium. nu. 7.

Lusis denominatio, remissiue. in num. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex. 4.

Summarium.

Ensem, & pugionem potest vnusquisque asserre sine pœna.

IBi, *Mandamos*, lex hæc est correctoria legum iuris antiqui, de quibus diximus in Rubrica huius titul. prohibentes delationem armorum indistinctè, vel (vt melius dicam) est hæc declaratoria, & limitatoria legũ antiquarũ, scilicet, quod hæ antiquę leges prohibentes arma deferri, non procedãt, quo ad ensem, & pugionem, hæc enim deferri possunt sine pœna, & ad hoc allegat Ioan. Redin, de Maiestate Principis. nu. 203. vol. 16. tractauum diuersorum Doctorum.

¶ IBi, *Que cada vno*, sed an clericus potest hæc etiã arma à lege nostra permissa† deferre? & dicendum est ꝙ non, clericis enim omnia arma prohibita sunt ex tex. in c. clerici, de vita & honestate cleri. & ibi glo. & Doct. & in Clem. 1. eod. tit. & per totũ. 14. q. 8. Arma enim clericorũ lachrymę sunt, vt in. c. cõuenior. 23. q. 8. & in. c. porro. vbi gl. 16. q. 4. gl. in. c. ex multa. §. fi. de voto. & cũ de iure Cano. id clericis sit prohibitũ, non cẽsetur alteratum per. l. nostrã, neq; poterat alterari, cũ in alienã messem nõ sit manus regia mittenda, nisi vbi id, ab ipso iure canonico, vel à Vicario Christi summo Pontifice esset concessum, & tradit Plaza, de delictis. c. 8. n. 25. & hoc adeo verũ est, ꝙ si clerici sacrorũ ordinũ reperirẽtur arma portare in ciuitatibus, & populis, siue de die, siue de nocte, etiã à lege nostra permissa, pos- 2 set optime iudex secularis † illa tunc capere, vt per Dida. Couar. in Practi. q. 33. n. 7. quẽ (hoc passim obseruari testando) refert Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fi. q. 36. n. 26. & nouissimè post hæc scripta prodijt in lucẽ opus vtile Practic. q. D. Gutier. lib. 1. q. 12. n. 6. ita tenentis, & Plaza de delict. c. 8. num. 26. Pecuniaria tñ pœna, si quæ adesset, vel arma ipsa iuris ordine seruato, & ita in forma Iudicij procedẽdo, nõ possit secularis ab eis exigere, sed coram 3 iudice ecclesiastico esset petẽda, † vt per Plateam. §. itẽ lex Iulia, Instit. de publicis iud. & Did. Perez, in l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordi. col. 541. & Iulium Clar. vbi sup. & Pala. Rub. & alios relatos per D. Salcedo, in practica Canonica, Bernar. Diaz, in additio. ad. c. 55. versic. pro quo etiã mire facit, cũ seq. contra Redin, ibi allegatũ, cõtrariũ male tenentẽ, & respõdet optime ipse Salcedo fundamentis Doctoris Redin, & aliorũ ibi relatorũ, & Dida. Perez vbi sup. & Menoch. infra allegandus, & Doctor Paz, in sua Practic. & licet apud Gallos, secundũ Clarũ, vbi supra, & Salcedo, vbi supra, versic. apud Gallos aliud seruetur, nõ est Gallorũ mos, in hoc attendendus. Sed an iudex ecclesiasticus clericum talem puniet ordinaria pœna pecuniaria a lege ciuili imposita, clerico ar- 4 ma portanti? † Clarus, vbi supra, inquit, quod sic, & quod tenebitur ecclesiasticus eã illi imponere, nam si secundũ communiorem opinionẽ assertã per Clarũ. d. n. 26. in princ. clerici tali lege regia ob cõmunem, & publicam vtilitatem ligatur, 5 † tenebitur iudex suus eam illi imponere, & hoc mihi verius videtur, licet non ordinariam, sed arbitrariã pœnã in hoc, & similibus casibus iudices ecclesiastici imponere soleant, secundum Salcedo, vbi supra, vers. Tertio minimè, pag. 170. in nouissima impressione, & hæc conducunt ad l. pen. & fin. infra isto tit. corporali tamen pœna nullo modo plectetur clericus, vt per Clarum, & Salcedo, vbi supra, & refert etiam hæc Menochius de arbitra. casu. 94. nu. 31. cũ. 3. sequen. Itinerando tñ poterũt clerici arma permissa 6 portare pro defensione † suæ personæ vt per Hippol. in Pract. §. pro complemẽto. nu. 4 & an clerici in minoribus exer- 7 centes arma, † perdant priuilegiũ Fori, vide Redin, de Maiest. Principe. in. c. non armis. p. 2. nu. 174. vol. 16. Tractatuum.

8 ¶ Ibi, *Fueda traer vna espada*, Ensis † denominationem descripsit. l. 4. tit. 21. p. 2. vbi idem

idem in ense circa defensores patriæ statuebat lex hæc Partitarum, & pœnã, alia arma quam hic expressa portantis, v. de in. l. sequenti, sed cõuersi regni Granatæ, & sic *Moriscos*, non possunt vllo tempore ensem, neque pugionem portare, ex legibus nouis regijs, *De los Moriscos*.

SVMMARIA.

IVueni scandaloso potest interdici delatio Armorum. nu. 1.

Campana si non tangatur, an perdet arma deferẽs vltra horam nu. 2.

Verba simpliciter prolata à lege, vel statuto, debent intelligi simpliciter & proprius. nu. 3.

Forma vbi est substantialis, nõ impletur per æqui pollens. nu. 4.

Plura vbi requirũtur, si vnũ deficiat nil fit. n. 5.

Repertus in nocte Iouis, aut Veneris Sanctis cum armis permissis non perdet ea, quia non pulsatur campana. nu. 6.

Quid si ante horam consuetam tangatur campana, & post horam quis ferat ensem, an perdet illum. nu. 7. & num. 8 quid si stabat in parte remota, ita vt exaudire campanam non potuit, & nu. 9. quid si est surdus.

Ense perdito, an censeatur perdita vagina. n. 10.

Prohibitum vbi non potest portari sine permissu perdito prohibito, censetur & perditum permissum. nu. 11.

Alguazelo, vel officiali, an credatur quoà tempore vetito arma cepit. nu. 12.

Clerici aut sacristæ, si post sonum campanæ arma portant, capi ab eis possunt. nu. 13.

Apprehensio an requiratur illius qui arma portat. nu. 14.

Arma si quis non habeat in manu, sed in terra, iuxta se, an perdet ea. nu. 15.

Lex. 6.

Summarium.

Arma de nocte non portentur, nisi in casibus hic expressis.

1 IBI, *Rebueluen ruydos*, propter quod potest iuueni hæc facienti interdici delatio armorũ, vt per Rebuf. in l. armorũ appellatione, in fin. ff. de verb. signific.

¶ Ibi, *Despues de tañida la campana de queda*, sed quid si non tangatur, † videtur ꝙ 2 & adhuc tunc perdi debeant arma, quia cõsuetũ debet attendi, hora tamen consueta pulsandi campanã, est per. l. nostrã assignata, ergo quãuis non pulsetur lapsa illa hora, idem erit, ac si pulsata fuisset, argu. traditorum per Euerardũ, in loco ab vsitatis, vbi in versic. hinc etiam est, quod si dicat statutum, pag. mihi. 440. in antiquis, & Angelus de Maleficijs, in parte de nocte. n. 4. ita videntur tenere? contrarium tamen in proposito nostræ. l. tenendum credo, nam lex nostra, vt arma permissa portari possint, solũ cõsiderat sonũ campanæ, & horæ assignatio non est quo ad limitationem termini, vsque quo arma portẽtur, sed tantũ per quem terminum, & quãdo debet incipi sonus campanæ, & finiri, & sic tanquã forma requisita sonus cãpanæ est attendendus, non vero horæ assignatio ad pulsandam campanã, id enim quod principaliter disponit, est attendendũ, non vero quod secundario, verba enim simpliciter probata a lege, statuto, vel homine debẽt intelligi principaliter, † & proprius, nõ se- 3 cundario, vt per Bald. & Paul. in. l. 1. §. huius studij. ff. de iustitia & iur. & plura per Tiraq. in Tract. res inter alios act. num. 5. cum pluribus sequen. hic autem principaliter disponitur, & proprius, ꝙ post tactum, & sonum cãpanæ, nõ possint arma portari, & licet post assignetur tempus tangendi, id secũdario disponitur & in consequentiã, igitur vsitata tunc non sunt considerãda: item lex pluries geminat verbũ illud, *Tañida y sesaña*. & ibi, *Y si despues de tañida*, geminatio autem in iure plurimũ operatur, ita vt ex geminatione colligatur volũtatem determinatam disponẽtis esse, vt omnino attẽdatur geminatio ex late dictis per Doctor. in l. Ballistas. ff. ad Trebellianum, & Euerardũ, in loco a geminatione. Formaque data à. l. est omnino seruanda, neque est ab ea recedendum. Item. l. nostra copulatiue hęc duo requirit, scilicet, vt campanæ sonitus fiat, & hic sonitus si à tali hora vsque ad talem, & hæc est noua forma, & dispositio modificatiua, & limitatiua,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbicumque autem lex aliquid introducit de nouo, cũ certis modificationibus, cẽſetur omne introductũ eſſe de forma ſubſtantiali, ita vt omiſſa forma corruat actus, adeo vt per æquipollens †impleri nõ poſsit, vt dixi in l.1.nu.26.tit.4.lib.4. Recop.& vbi plura requirũtur adeſſe, ſi deficiat vnũ, nihil fit, debẽt enim omnes qualitates re quiſitæ † verificari ſecundũ Clarũ.lib.5.recept.§.fi.q.85. verſ.vbi agitur.nu.9. nã copula requirit vtrumq; copulatum verificari ex tex.glo. & Docto. in l.1.ff.de luſt.& iur.& ex argumento à coniunctis,& copulatis, & ſic hanc opinionem tenet Boniſ. in Tract. de Maleſi. tit.de forma libelli.nu.80. ex quo inquit Iul.Clar.in praxi.lib.5.§.fin.q.82.num.5. quod ſi in nocte Iouis, aut Veneris Sancti, quibus non pulſantur campanæ, †repertus quis fuerit cum armis non perdet ea,& Albericũ & Doct.ita tenere aſſerit. Ex quibus etiam infero, quod cũ lex noſtra ſonitum campanæ requirat,& certa hora tangendæ, quod ſi ante horam illã tangantur, & non hora determinata, nõ habebit † locum pœna noſtri tex.contra portantem arma, vt expreſſe inquit Bonifacius, vbi ſupra.n.81.quia præpoſterato ordinis vitiat actum, vt per Hippol. in Pract.§.ſecũdo, per tot.maximè.n.72. Sic etiam infertur, quod ſi quis ſit in parte ita remota, vt exaudire † campanam non poſſet, quod nõ incurret noſtri text. pœnã, vt per Ange. de Maleſ. in.d.verb. De nocte.n.4. quod ego intelligerem eſſe verum, niſi iſte talis iam de nocte exiens ad ambulandum per ciuitatem, cõtulit ſe in partẽ remotã, vel in campũ, vbi multũ ſe detinuit, vel extitit in conuerſatione aliorum, & vocibus aliorum non audiuit campanã, tunc enim eum non excuſarem, imputet enim ſibi qui tam longe ſe contulit, vel in tali loco, vbi exaudire non potuit. Sed ſi eſſet homo veniens ex itinere, & intrauit ciuitatem pulſata iam campana, iſte talis excuſandus eſt, etiam ſi eam audi ret, & multo magis ſi non audiuit, & ex hoc text. noſtro permittente arma portari de nocte, eunti bus ad labores, & ſimilia: & ex dictis per Gandinum relatum per Cæpolam, conſil. crimi.13. nu.24.&.25. infertur etiam quod ſurdus à natura, † ſiue non à natura ſurdus tenebitur pœna noſtræ.l.poſt pulſatam campanam hora conſueta, tenetur enim.l.noſtram ſcire quid, quid vnum ſurdum ab alio diſtinguat Angel.dicto num.4. & an perdito enſe, cẽſeatur perdita vagina? † Bald.per text.ibi in,l.cum proponas. C. de naut. fœnore, inquir, quod non quia cõmode ab enſe ſeparari poteſt, reſque licitè portatæ, cũ illicitis non confiſcẽtur ſecundũ Aules.c.52.prætorũ. verbo, *En la tierra*, nu.1. & quia res quæ ſine corruptione ſubiecti ſeparari poſſunt, nõ ſunt perditę, vt per Ripam, in Tract.de peſte. tit.de remedijs, ad conſer.nu.130.fol.21. & Mexia, in pragmat.Taſſæ panis.concl.1.glo.1.num.15.fol.13.in hoc tamen contrarium eſt tenendũ, & in pract.communi ſic receptum videmus, nam & vagina talis enſis perditur, ſicut enſis perditur, & hoc fundatur ex doctrina Bart. & Paul. in.l. cotem ferro.§. dominus. ff.de publica.& vect.dicentiũ, quod vbi prohibitum non poteſt portari, ſine permiſſo, perdito prohibito, cenſetur † & perditum permiſſum illud, in quo prohibitũ portabatur, & ſic perditis mercibus adductis in naui, & ipſa nauis, & ſaccus vbi portãtur, perdũtur, niſi nauis, vel ſaccus eſſet alterius ignorãtis, nã tunc poſſet ſuã nauim; vel ſaccũ petere, niſi aliud ſtatutũ, vel cõſuetudo diſponeret, & tũc ille recuperaret damnũ à conductore nauis, vel animalis. Eſt tamẽ ſingularis quæſtio, num credetur officiali, vel alguazello, quòd tempore vetito arma capta fuerunt, † vel quod erant arma vetita, & prohibita? & videtur quòd ſic, dictum enim notabilis viri inducit iuſtiſsimam credulitatem, ſecundũ Bald.l.iudicia. C. de crimi. vindi. credendum eſt enim bono viro, vt per glo.l.Titio, cui fundus. ff. de cond.

de cõd.& demonſt.Bar.in.l.de pupill. §. ſiquis ipſũ.ff.de noui oper.nũtia. benefacit tex.in.c.nobiliſsimus.87.d.Alex.con.311.volu.2.In contrarium tamen eſt veritas in noſtra quæſtione, imo quòd non ſit ei credendum; quia officialis quando aliquod delictum committitur in ſui præſentia, debet primo examinari facere teſtes de delicto commiſſo coram ſe ſecundum Angel.in.l.2.in.fi ff.de ferijs, & allegat aliqua ad hoc,& Bald.l.illicitas.§.veritas.ff.de officio prẽſi.& Butrius in.c.veſtra.fin.colu.de cohabit. clerico.& mul. & ſic debet facere iſte officialis qui reperit illum portare arma, vel ſcribi facere eius confeſsionem quod officialis reperit eum cũ armis prohibitis, vel cum permiſsis hora tamen prohibita, & poſt ſonum campanæ,& ſic ſit quotidie,&ita in expreſſo referens Angel. & ſupradictos tenet Afflictis in conſtit.Neapolita.li. 1. Rub.9.numer.28.fol.51.in magnis, & ſi quis pluries in vna nocte, cum armis vetitis, vel tẽpore vetito reperiatur, pluries poſſunt ei arma capi, vt per Auil.cap.29. prætorum gloſ.iuegos.n.8.fol.212.

¶Ibi, *Y las nueſtras juſticias ſe las quiten*, Nõ tamen poſſunt ob hoc incarcerari niſi ſint clerici, aut ſacriſtæ, nam ij ſi poſt ſonum campanæ percurrunt ciuitatos, & populos de nocte capi perſonaliter poſſunt, & ſuo iudici ſic capti † præſentari quam primũ fieri poterit, ex textu, in.l. 9.titu.3.lib.1.ſuprà, debent tamẽ ſi de facto incarcerentur relaxari etiã patre, vel cõſocio fideiubente, vt per Hippoly.vbi ſuprà.n.29.in pract.crimi.§.pro complemento: Notandum que eſt etiã ex ijs verbis, ꝙ requiritur apprehẽſio, aliter enim denuntiari nõ poteſt de tali vltra horam vetitam arma portãte, † vt per Bar.in.l.ſi Barſatorẽ.C.de fideiuſſor.quẽ communiter ſequũtur Doct.teſte Bellono, cõſ.49. n.4.& Iul.Claro alios allegante & teſtante ſic vſu eſſe receptum in practica.§. fin. q.82.de ſtatutis pœnalibus in genere. ſtatuto.6.nu.1.& Menochio de arbitr.caſu 394.n.49.& Hippolyto in pract.d.§.pro complemento.n.27.vbi hoc limitat vno modo ex Baldo in.l. ictus ſuſtium. ff. de his qui not.infam.vt non procedat quoties fuit inuentus cum armis, hora prohibita, & ſic in actis deſcribi fecit pro vt in ſingula: 395.ipſemet Hippolytus dixit licet ego non firmo quo ad noſtrum propoſitum cum apprehenſio requiratur;& ſic reperi poſt hæc contra Baldi limitationem tenere Mexiam in prag.panis,cõcluſione.1.n.33.licet latrũculatores aliud obſeruent,& plura in propoſitum refert Cœpola in.l.ſi fugitiui.num.72.&.79.& 84.C.de de ſeruis fugitiuis,Ripa de peſte titu.de Remed.ad conſ.Vber.ca.1.venio nunc admodum.n.104.Anto.Gom.l.45. Tau.num.48.vbi ponit vnam quæſtionẽ; cuius deciſio mihi pro nunc non ſatisfacit,& ſic contra Anton.Gom.faciunt dicta,per Hippol.in.d.§.pro complemẽto nu.24.Dubitat tamen ipſemet Hippoly. ibidẽ.n.28.quid ſi inuentus fuit aliquis nõ habens Arma in manibus,ſed erant inter ra iuxta pedes ipſius inuenti tacta iam cãpana per horam à lege noſtra ſignatam, an perdet ea,† & Bal.in.l.2.3.§.1.ff.de of fic.præf.vigil.inquit quòd ſic, quia præſũptio eſt cõtra eum,&ſi tunc plures eſſent iuxta arma illa,omnes puniẽtur alia pœna contra portatores impoſita per legẽ aut ſtatutum,licet ſolutio vnius omnes liberaret, Romani tamen opinio, ibi pro Hippol.relata erit tenẽda,ſcilicet, ꝙ nullus puniatur,cum ſit dubium quis proiecerit illa arma tamen cuiuſq; fuerint,perdita erunt,& tenet Plaza,de delict.c.8.n. 17.in fine.

¶Ibi, *Para que ſe ſepa*, dic per partis confeſsionem, vel teſtium probationem nã ipſi alguazello nõ credetur, vt iam diximus.

SVMMARIA.

Differentia inter arma & armaturam, & arma offenſibilia vel defenſibilia.n.1.
Arma offenſiua & defenſiua an veniant prohibitis armis.n.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex. 6.

Summarium.

Vbi Arma simpliciter sunt prohibita non solum offensiua, sed defensiua prohibita censentur.

IBi, *Fuere tomado*, & sic apprehensio requiritur, vt diximus in l. 5. supra eodem.

¶ Ibi, *Armas offensiuas y defensiuas*, differentiam inter arma & armaturam, † & defensibilia & offensibilia, vide per l. optimam, 4. & 10. titu. 21. & l. 3 tit. 23. p. 2. & per Rebuf. in l. armorum apprehens. pagina. 311. ff. de verborum significa.

¶ Ibi, *Las vnas y las otras las ha de perder*, nisi lex nostra id disposuisset, de iure armis 2 prohibitis solum offensiua, † non verò defensiua prohibita censebantur, secundum Angel. in l. armatos. ff. ad. l. Iuli. de vi publ. & Carol. a Grassallis, alios allegantem, lib. 2. regal. Franiure. 17. p. 102. in paruis, & Hippoly in pract. §. complemento. num. 14. & 19. vbi quid esset de iure Codicis declarat, & Rebuf. vbi supra. pag. 314. vers. 2. & Iosephum Lodo. decisio. Perus. 31. num. 4 & communem testatur Clarus lib. 5. sententiarum. § fin. q. 82. statuto 6. nu. 3 & Villalobos in Antinomia iuris, litera, A, num. 73. & Auen. in dictionario, verbo, armadura, ex nostra tamen lege communis hæc destructa est, vt aduertunt Hispani dicti, Plaza de delictis cap. 8. num. 9. & Ioan. Redin, in Tractat. de maiestat. prin. num. 178. cum 2. sequentibus, & præcedentibus, volu. 16. tract. diuer. Doct. vbi in numeris. 183 cum. 4. sequentibus, inquit hoc esse verum quoties arma defensibilia cum offensibilibus geruntur, nam tunc omnia perdita sunt, secus si defensibilia tantum portentur, nam tunc non sunt perdita, & placent eius rationes sed in practica male admittentur à iudicibus.

SVMMARIA.

Milites & Doct. portantes ensem vltra mensuram puniri poterunt. n. 1.
In casu nostræ legis non requiritur apprehensio ad incurrendam eius pœnam. n. 2.
Domi an haberi poterunt enses vltra mensuram nostri text. n. 3.
Forenses an legis nostræ pœna comprehendatur numer. 4.
Arma prohibita, portãs regulariter ea perdit. n. 5.
Officialis inueniens aliquem cum armis prohibitis potest illa frangere. n. 6.
Mandans alicui vt secum eat cum armis, ob quod arma sunt ei ablata an tenebitur mandatarius pro armis suis. n. 7.
Commodans alicui ensem ad se vulnerandum cũ alio perdit eum. n. 8.
Alguazellus permittens enses contra leges deferre ex quo rixæ oriuntur, qua pœna punietur, numer. 9.
Officiales iustitiæ si aliquos viderint rixari valentes prohibere debent. n. 10. & 11.

Lex. 9.

Summarium.

Longitudo seruanda circa enses portandos à. l. nostra describitur.

IBi, *Ninguna persona*, sed milites & Doctor. & officiales iustitiæ & alij qui tempore, quo arma prohibita erant, poterant ea portare, de quibus per Doctor. in l. 4. & 5. suprà eodem, per me allegatos, & per Ducñas in Regula. 55. ex lege nostra & eius pœna puniri poterunt, si vltra men 1 suram nostri text. ensem † portauerint, & crederem intrepide quod punirẽtur pœna nostræ l. nam vniuersalis hæc & negatiua neminem excludit, tum ob publicæ vtilitatis causam, tum quia indiffinitiua æquipollet vniuersali, tum etiam quia si itinerando non licet vlli hunc ensem immoderatum portare vltra nostri tex. mẽsuram, quod tamen licebat in tempore, quo erat prohibita armorũ delatio, neq; itidẽ licebit perpersonas illas aliàs priuilegia-

tas nostri text. mensuram excedere, & ita videtur mihi tenendũ, & id clarius ex verbis sequentibus, colligitur, ibi *De qualquier calidad y condicion que sea.*

¶ Ibi, *De traer ni traya espadas*, ex ijs verbis notandum est in casu eius non † requi 2 ri apprehensionem ensis contra mensurã nostræ. l. portatæ, sed sufficere probare portasse, quia hæc. l. non requirit apprehensionem, sed portationem, quo casu non requiritur apprehensio, secundum Ioann. Redin. optime in tractat. de maiestate prin. numero. 194. volum. 16. tract. diuer. Doct. vbi num. 195. inquit & bene quod si inuenitur cum ea, sufficit in actis scribi etiam si non apprehendatur, & alibi dixi, & Cæpol. l. fi fugitiui. nu. 72 cum sequentibus. C. de ser. fugiti. & Plaza de delictis. c. 8. num. 19. vbi ita tenet & distinguit in quæst. illa an visus cum armis & fugiens in domum suam possint sibi capi à iudice eum insequente, & inquit quod si requiritur apprehensio non sin minus sic, sed an domi haberi pote- 3 runt, videtur quod non † ex. l. 1. & ibi glos. ff. ad. l. Iuli, de vi. & ex auth. de armis, quæ iura ad hoc allegat vltra alios Ducñas. d. Regul. 55. nu. 3. sed cõtrarium in propositum nostræ. l. est verius & tenẽdum, tum quia lex solum portationem ensium vltra mẽsuram nostri tex. prohibet, ergò non includuntur domi existentia, tũ etiam quia legis illæ. 1. authen. de armis, loquũtur, quoties in genere arma prohibita sunt, ita vt nullorum sit licitus vsus, nos vero loquimur circa ensis portationem longioris mẽsuræ à nostro tex. declaratæ, tum etiam quia dicta. l. 1. circa hoc non est in vsu, secundum Angel. ibidem. num. 4. teste Claro, in. d. q. 82. statuto. 6. num. 7. & ita tenendum est, sed quid erit in homine forensi an legis nostræ di- 4 spositione † includatur, & in hoc Hippol. in pract. d. §. pro complemento. num. 23 inquit quod sic, eo quod per totam Italiã sunt statuta prohibẽtia portari arma, sed melius dixisset, quod quia iure communi est prohibita armorũ delatio ligentur, & idem voluit Mathæ. Afflict. in libr. 1. constitu. Neapoli, Rubric. 9. num. 24. fol. 50. ex Alex. consil. 86. volum. 4. eo quod exterus tenetur se informare de legibus regni, ego tamẽ dicerẽ quod cum in regno nostro ex. l. 4. supra eod. sit permissa ensium & pugionum portatio, licet ensis mensura per. l. nostram sit apposita excusabitur talis forensis pœnis nostri tex. ensem longiorem portans, nisi diu morã in regno traxerit, ex quo præsumi possit l. nostræ scientia, vt & voluit Afflictis. d. n. 24. vbi tandem allegat plures tractãtes an statuta ligent forenses, & late per Tiberi. Decia. consi. 71. num. 34. cum pluribus alijs volum. 2. quoad nostram tamẽ legẽ dicta tenerem, & faciunt dicta per dictũ Afflictis, vbi suprà Rubri. 10. n. 1.

¶ Ibi, *Pierda*, hoc enim regulare est, 5 quod portans arma prohibita debeat † ea perdere & ita consuetudine seruari inquit Hippoly, in. d. §. pro complemento num. 12. & Plaza de delictis. ca. 8. num. 22 vbi inquit praxim hanc rationẽ sumpsisse à glos. domi. l. 1. ff. ad. l. Iuli. de vi publi. cuius meminit Iaf. in. §. ex maleficijs. n u. 81. de actio. Barba. de præst. Card. 2. par. nu. 28. inquit enim Paris desyndic. quod officialis inueniens aliquem cum armis 6 prohibitis potest illa frangere, † vt eos refert & sequitur Clarus. d. q. 82. statuto. 6. num. 9. & Afflictis in. d. Rubri. 9. num. 26 dubium est an mandans alicui, vt secum eat cum armis, & arma eis per iustitiam 7 sint ablata, tenebitur ne † mandarius pro armis suis, glos. notat in. l. quoniam. C. ad l. Iuli. de vi publi. tener quod non, quia in re turpi non contrahitur oblatio. §. illud quoq; instit. manda. l. si remunerandi §. rei turpis. ff. manda. Abb. in c. bonæ el 2. num. 14. de postu. præl. Bar tamẽ & Fabi. Alberi. & Salice. in. d. l. quoniã. distingunt, nam aut erat causa licita, quia accedebat ad indulgentias & similia, & tunc tenetur ad resarciendum damna, secũdũ Abb. & Inno. in. ca. sicut. de iure iurando,

aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut vero ad cauſam illicitam, vt ad ſe verberandum cum alio & tunc non recuperat, vt per Ioann. Fabrum in dict. §. illud, Bald. l. nn. de fideiuſſo. C. mand. Specula. titu. de iudic. §. ſpecialia, in fine, refert & ſequitur Rebuf. de priuile. ſcholar. priui. 21. verſi. item aliam, vbi, in fine inquit, quod commodans alicui enſem ad ſe verberandum cum alio, non recuperat eum
8 † ex l. ſi vt certo. §. ſed interdum. ff. commoda.

¶ Ibi, *Que la tomare*, ſed quid ſi alguacellus permittat enſes contra. l. noſtram deferri, vt inde aliquod iniuſtum reportet, vel
9 rixæ oriantur, qua pœna punietur, † & in ijs & ſimilibus, inquit textus. in. l. ſi quis barbaris. C. de re mili. lib 12. quod viuus concremetur, quem ad hoc notat Paris de Puteo, in tract. ſyndic. verbo, familiaris. c. 3 incipi, an ex eo quod. n. 8. vbi inquit quod diuidentes prædam officiales comburi debent, vel ſi aliquem ſeducant vt ſe armet, vel faciant contra deuentum dicendo quod ſecure poterit, & poſt eũ capiunt, nam viuus deberet comburi ex dictis, quod ſi hoc vteretur, quod officialium eſſent iam combuſti, deberent tamen licet non hac pœna, alia tamẽ graui puniri, tanquam ſeductores & ſeditioſi & cauſam præbentes rixis, cum deberent eas excuſare, ſiquidem occaſionibus obuiare tenentur ratione officij, quia quos viderint ad rixã tendere prohibere
10 debent, † text. in. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. plane, ibi non eſt ſpectandum vt inſula ruat, & ſic deinde agi poſſit. ff. de verborum obligation. l. fin. §. ipſum autem, vbi. glo. ſi. C. de bonis quæ liberis, Hippolyt. conſ. 21. num. 23. quare officiales, qui rixantes vident, neque ſtatim ad eos accedunt, vt impediant, re
11 nentur † abſque dubio ſaltim in tribunali Dei omnipotentis, qui cuncta videt & iudicat, vt inquit in propoſitum Didac. Perez. l. 18. titu 4. lib. 2. Ordin. col. 564. in fine cum ſequent.

TITVLO SEPTIMO

De las Cortes y Procuradores del Reyno.

ALiter non poteſt continuari, quam quod per Regni procuratores & in curijs habendis de conuenientibus Regno & munitioni & fortificationi eius tractatur, & in armis habendis, & in fortalitijs ſeruandis & cuſtodiendis Regni defenſio maxime conſiſtit. ideo poſt præcedentes titulos ſequitur hic noſter.

SVMMARIA.

CVria caput regni vocatur. nu. 1. & mari aſsimilatur. n. 2.
Procuratores curiarum debent eſſe homines cordati, &c. nu. 3.
Concilium ciuitatis an poſsit collectam imponere. n. 4.
Procurator excuſator mittendus eſt ad nominationem procuratoris de cortes. n. 5.
Procuratorum de cortes ſalarium de cõmuni ſolui debet. n. 6.
Procuratorum horum aſſenſus etiam requiritur intributis & collectis nouiter regno imponendis. n. 7.

Lex Prima.

Summarium.

Tributa monetæ & ſimilia in regno non imponantur, niſi conuocatis curijs & procuratoribus earum, & eis annuentibus.

HBI, *Cortes*, vbi conuocãtur procuratores earũ, & in curia vbi Rex adeſt fit congregatio, eo quod curia † caput regni vo-
1 catur, vt inquit text. in. l. 1. in prin. titu. 4. par. 3. & locus vbi Rex exiſtit, vt probat text. in. l. 27. titu. 9. part. 2. & curia Regis
2 † mari aſsimilatur, vt per tex. in. l. 28. co. tit. 9. p. 2. vbi glo. 1. dicit aſsimilationem hanc eſſe bene notandam.

¶ Ibi, *Que no ſe echaſſen ni repartieſſen ningunos pechos*, hoc enim tanquam regno damnoſũm & nociuum maxima cum deliberatione eſt ſtatuendum conuocatis ciuitatibus, villis, & locis regni & pro eis eorũ procuratoribus, qui quidẽ deberẽt eſ-
3 ſe † homines graues bene cordati ac ſenſati & expertes ac intelligẽtes, & timoratæ conſcientiæ, ac conſtantis animi qui poſſent reſiſtere iniuſtis conſilijs & damnoſis regno, & inſuper deberent eſſe diuites, ne ſpe alicuius præmij cõſequendi in malum moueri poſſent & ex. l. 4. ſupra eod. decernuntur aliqua ex ijs, neque debet eſſe ciuitatis debitor vt in facto reſpõdiſſe inquit Ioan. Oroſci. in. l. 1. num. 36. col. 487. ff. de officio procu. Cæſa. ſed an
4 conſilium ciuitatis poſsit † collectam imponere, vide Capell. Toloſa, & eius additiona. in deciſione. 347. & quid in dominis vide Dida. Perez. l. 7. tit. 11. li. 2. Ordi. colu. 512.

¶ Ibi, *Procuradores de todas las ciudades, y villas y lugares dellos reynos*, qui quidem procuratores curiarum ſunt triginta & ſex, decem & ſex ciuitatum, & duarum villarum, quarum octo ciuitates & vna villa ſunt citra portas, reliquæ vltra. Quæ ſunt Seuilla, Guadalajara, Madrid, Burgos, Soria, Leon, çamora, Toro, Salamanca, Segouia, Auila, Valladolid, prout refert Did. Perez in. l. 1. tit. 11. li. 2. Ord. col. 505. & noſtra ciuitas Placentina, quæ aliquando ſecũdum quod de antiquis audiui procuratorem mittebat, nunc autem Salmãtina per noſtra Placẽtiæ ciuitate vult procuratorem mittere, & ciuitas noſtra ſemper requiſitioni dictæ Salmanticenſis ciuitatis cõtradicit, & lis magna vt audiui ſuper hoc introducta eſt, & nondum diffinita, & hac de cauſa mittit ſemper ciuitas noſtra excuſatorem tanquam iuſte impedita mittere procuratorem: nam licet vbi adeſt iuſta impedimenti cauſa neque procurator excuſator mittendus ſit, ex tex. in. l. ſi quis iudicio. ff. ſi quis cautio. vbi Doctor. tamen in nominatione
5 procuratores † ad conuentus peragendos (hoc eſt à cortes) procurator excuſator mittendus eſt pro vt ſemel & iterum in auditorio iudicatũ eſſe reſtatur, Oroſcius in. d. l. ſi quis iudicio, colu. 690. num.
6 3. & ſalarium iſtorum procuratorum † de cortes de communi ſolui debet, ſecundum Auenda. cap. 10. prætorum. num. 7. in fin. lib. 2.

¶ Ibi, *Sean otorgados por los dichos procuradores*, nam cum præiudicare poſsit ciuitatibus, villis, & populis, pro quibus mittũtur neceſſario requirituri approbatio, vel improbatio taliũ procuratorũ, & in hoc licet in alijs arduis rex cõſiliũ procuratorũ horũ requirere vel ſaltim ſequi non teneretur, in ijs tamẽ tributis † & collectis
7 nouiter regno imponẽdis aſſenſus etiam dictorum procuratorum requiritur, ex text. noſtro pro forma & ſubſtãtia actus, & ideo procuratores ij plurimum debẽt in præſtãdo aſſenſu eſſe ſenſati & maturo conſilio ſeſe deliberare, & non aliter ſe ſe prorumpere, nam vbi maius periculum vertitur ibi cautius agendum.

Lex

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

Rex debet requirere cõsilium suorum procerum & subditorum in arduis faciendis. nu. 1. vbi declaratur.

Lex. 2.

Summarium.

Arduaregni cum subditorum consilio, & conuentibus ad id congregatis Rex expedit.

1 IBI, *Consejo de nuestros subditos*, in arduis enim exercẽdis atque efficiendis consiliũ † suorum procerum, & subditorũ requirere debet, vt de Imperatore & Regibus probat tex. in. l. placet. C. de sacrosanct. Eccles. & in. l. humanum. C. de legibus, & in. l. fin. tit. 1. lib. 2. supra. vbi aliqua retuli & in summo Pontifice, idem probarunt Archidi. & alij relati per Loazes, in allegatione pro marchione de los Velez. 1. dubitatione. in. 7. pro parte oppidi fundamento. nu. 3. & 4. verum vt dixi in. d. l. fin. & iterum in meo tracta. de Decurl. vocato, Curia Pisana alio nomine lib. 2. c. 3. num. 1. & latissime plura inferens prosecutus est Loazes, vbi supra in responsione ad dictũ. 7. fundam. pag. 392. cum sequentibus a licubus in paruis, hæc summus Põtifex, Imperator, vel Rex, ex volũtate nõ vero ex necessitate compulsi obseruant, possunt enim si volũt ardua quæque sine procerum & Magnatum consilio efficere licet non soleant, vt pote quia, & ipsorũ Principum res vertitur si malè quid contigerit ex prætermissa consilij dicti requisitione, & præsertim circa noua tributa imponẽda, vbi Principẽ ipsum potius necessariũ credo perquirendi cõsilia procerum & procuratorum regni, quam voluntarium, ex. l. præcedẽte, vt pote quia ex ijs potius, quã ex alijs occasiones scandalis præbẽtur multoties, ideo cautius agenda, & in ijs & in arduis alijs consiliũ nostri text. requirendum, iuxta illud Ecclesiasti. 32. fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.

SVMMARIA.

Morosus non potest quis dici, cui terminus cõpetens ad veniendum non est assignatus nu mer. 1.

Curia in Regiam adeuntes bene tractandi sunt num. 2.

Lex. 3.

Summarium.

Terminus conueniens est assignandus cum ad conuentus per agendos procuratores eorum vocantur: quibus procuratoribus hospitia sunt danda & constituenda, & conuenienter tractandi.

1 IBi, *Termino conuenible*, aliter enim in mora non veniẽdi nec in culpa cõstitui possent, † cuilibet enim citationi ac vocationi terminus conueniẽs est assignãdus, ne inutilis citatio ac vocatio reddatur, vt probat tex. vbi, dixi in. l. 1. titu. 3. sup. lib. 4. nu. 1. 3. & 4.

¶ Ibi, *Bien tratados y aposentados*, ij enim quibus cura regni incũbit, & pro regno 2 curiam † adeunt benigne tractandi sunt, & hospitia eis præstanda, nam qui in vno oneratur, in alio debet releuari, licet hodie procuratores curiarum non onerari in aliquo, sed honorati & præmiari asseritur & communiter sic ab omnibus concipitur, quiquidem licet re vera in maximo honore constituantur, per maximũ onus suscipiunt si attente considerassent, cum ex eorum votis plerumque vniuersa Regni salus & quies pendeat, & è contrario maxima inquietudo & maximũ incommodum à suis malis cõsilijs, si quæ mala præbuerint, oriantur, ideo attente ac sensatim & mature sese in ijs gerendi sunt, ne inde nascatur iniuriæ vnde, vt tritum est Brocardicum iura nasci debent.

Summa-

SVMMARIA.

Rex potest cuilibet ciuitati tollere facultatẽ eligendi procuratorem de cortes. n. 1.

Lex. 5.

Summarium.

Nullus precibus eligendus est in procuratorem curiarum, Rex tamen motu proprio potest illum eligere.

IBi, *Ganar cartas de ruego*, officia enim & honores peti non debent, sed offerri aliter enim notaretur quis de ambitu, vt dixi in. l. 1. titu. 5. lib. 3. suprà.

¶ Ibi, *Mas de vuestro proprio motu*, sic limitabis supra proxima verba, & l. præcedentem, vbi electio libera competit populo cuiliber eligendi talem procuratorem, vt non procedat quoad Regem qui 1 ex motu proprio potest † eligere, & tollere electionem talis ciuitati & Populo, nam cum sit supra ius potest illud interpretari & tollere. c. proposuit, de cõcess. præb. & c. inter alia, de sententia ex co. vbi glo. verbo. interpretatio, notat ad eũ pertinere iuris interpretationem, ad quem cõstitutionem. l. fin. C. de legi. c. clericum §. ex ijs omnibus. 11. quæst. 1. tex. in. l. 3. ti. 1. suprà. lib. 2. vbi dixi in num. 16. sed contra nostrum tex. in hoc facere videtur. l. 2. & 3. tit. 14. supra lib. 4. vbi nullæ literæ regiæ etiam motu proprio cõcessę in præiudicium aliquorum sunt exequendæ, neque Rex potest iuri alicuius tertij præiudicare, vt in illis legibus. 2. & 3. latissime dixi, & alibi pluries, in nostra tamen materia & lege dicitur Regem eligere posse hunc procuratorem motu proprio, cum lex nostra & præcedẽs dicant ciuitati & Populo competere ius eum eligendi, ergo contra leges illas videtur hic hoc dispositum, cui quidem obiectioni respondeti potest, vt non obstet, vel quia princeps & legislator sic voluit disponere, & leges interpretari, vel quia potest Princeps si vult præiudicare cui voluerit, vel quia nullum, vel leue præiudiciũ est hoc, cum & ipsum Regem, credendum est, eligere velle hominem conuenientem & vtilẽ tali ministerio, vt colligitur ex verbis fina. nostri text. & sic cessat difficultas supra dicta.

Lex. 7.

Summarium.

Procurationes curiarum emi lex nostra prohibet sub eius pœna.

IBi, *De comprar*, quod iustũ sanctum ac rationi consentaneũ est, quid enim sperari potest à tali emptore, aut quam non communicationem tributum & onus nõ consentiet, vt aliquid ipse lucretur, & ideo iustè, sicut & officia iustitiæ vendi non posse statuitur per. l. 7. ti. 3. li. 7. infra, & per nostram in ijs procurationibus statuitur, & nostram ad hoc considerat legem Matien. in dialo. relato. 4 part. c. 11. num. 4. & an alia officia decurionatus tabellionatus ve vendi possint, dixi in. c. fi. libri 4. mei tract. decurionum, vel Curiæ Pisanæ.

SVMMARIA.

Missus est causa legationis ad curiam, ibi conuenire non debet, sed habet ius reuocandi dominum. n. 1. & 2. quod neque fideiussores dare tenetur de redeundo ad primam in. n. 3. hæc etiam prosequuntur.

Declarantur suprædicta & leges nostræ in. n. 4.

Lex. 10. & 11.

Summarium.

Procuratores curiarum non sunt durante legationis tempore compellendi litibus & accusationibus, neque fide iussiones

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes præstare nisi pro tributis Regijs: neque ititem secundũ legẽ. 11. possunt, capi pro debitis suæ ciuitatis, villæ, vel populi, nisi sit debitum proprium eius, & pro eo fuerit detentus, vel pignoratus.

IN.l.10.ibi, *Las nuestras justicias de la nuestra corte*, hic limitatur & restringitur potestas iudicũ curiæ, qui sine distinctione solent procedere contra in curia existentes, eo quod sit caput & communis patria, vt alibi diximus latius de Roma, fallit hoc tamen in casu nostræ.l. & id regulare est, vt missus causa legationis, vel ex
1 alia necessaria causa, † prout congregatio ad curias ex mandato regis faciẽdas, conueniri nõn possit in curia, sed habeat ius reuocãdi domum, prout dixi in meis additionibus, ad tracta. de decurio. vocatum Curia Pisana, in lib. 1. c. 11. n. 7. habẽt tamen hic ex.l. nostra, procuratores curiarum priuilegium scilicet, quod neque fideiussores tenentur præstare de redeũ
2 dõ † ad patriã pro suscipienda lite, quod regulariter est in alijs, vt diximus in. d. n. 7. & hoc credo processisse ex eo quod procuratores ij sunt quasi quidam legati missi à ciuitate sua vel populo ad Regis mandatum ad curias peragendas, & de iure legatus non potest conueniri † in lo
3 co legationis pro debitis ante contractis l. 2. §. legatis, & ibi Docto. ff. de iudi. nec pro possessione ante adepta, nisi tempore legationis adepta sit. l. non alias. §. 1. & ibi Bart. ff. de iudi. vel nisi adhoc legatio procurata sit, ex dictis per Bar. in. l. vniuersi. C. de legationibus lib. 11.

¶ In. l. 11. ibi, *No sean prendados por deuda del tal concejo*, de nihilo videbãtur hæc verba seruire, cum de iure dispositum reperiamus, quod nullus cuius pro debito suę ciuitatis, vel populi posset detineri capi vel exequi, vt dixi late in. l. 16. titu. 21. li. 4. supra, & sic nihil erat necesse per. l. nostram procuratores hos priuilegiari, verum tamen faciliter diluitur isthæc obiectio, si dixeris hos procuratores curiarum esse ciuitatum ac villarum rectores, prout sunt, qui quidem tanquam tales rectores conueniri possunt pro debitis suarum ciuitatum, vt dixi in. d. l. 16. num. 5. ideo lex nostra eos etiam ab hoc onere eximit, & priuilegiat, etiam si Did. Perez hic sub. l. 4. tit. 11 lib. 2. Ordin. colum. 509. cum sequentib. velit dicere eos non priuilegiare. l. nostram.

¶ Ibi, *Salvo si la deuda*, videtur hoc esse contra dispositionem. l. præcedentis, vbi procuratores hos curiarũ eximit ab omni petitione ciuili, quomodo ergo hic dicitur, quod pro debito proprio possit detineri, & certe est magna contrarietas harum legum, nisi. l. 10. præcedentem intel
4 lexeris † vt procedat, quoties tales procuratores vocatur à cortes. l. nostra quoties non vocantur ad hoc, sed adeunt curiam pro negotijs ciuitatis & populi sui, vel ex vocatione Regis ad aliam causam quã ad curiarum congregationem, & hunc credo verum & literalem harum legum intellectum, aliter enim plurimum sibi contrariarentur, neque scio aliter pro nunc concordari posse.

TITV-

TITVLO OCTAVO
De los Embaxadores.

CVm in superiori titulo dictum sit de procuratoribus curiarũ, quia tanquam legati & ambasiatores suarum ciuitatum, villarum, & populorum curiam adeunt, nũc sequitur immediate titul. generalis, de ambasiatoribus.

SVMMARIA.

EMbaxador quis Latinè dicatur. nu. 1
Triplex est legatus missus à Papa ad Regem, vel prouinciam reformandam. nu. 2.
Ambasiatoribus ijs, an credendum sit sine literis legationis. nu. 3.
Ambasiatoribus donatum cedat lucro eos mittentium. nu. 4. 5. & 6.
Ambasiator si infirmetur in itinere, expensæ debent ei solui à mittente. nu. 7.
Ambasiatores si decedãt in itinere, quomodo soluendum salarium. nu. 8.
Ambasiatorum vnus si decedat, an possit alter explere officium. nu. 9. vbi declaratur.

IT quia lex vnica habet parum condimenti in materia sua; ideo pro declaratione eius & Rubricæ, aliqua notabilia in hac Rubrica declarabo, & primo, quis dicatur Latinè embaxador, & dicẽdum
1 est, quod Latinè vocatur Ambasiator, † siue legatos, & is est, qui à Rege mittitur, vel ab alio Principe ad negotia, vel ad voluntatem suam alteri Regi, vel Principi, per ipsum ambasiatorem exprimẽda & tractanda, vt colligitur ex. l. 21. titu. 9. par. 2. quæ est singularis in hoc, & horũ ambasiatorũ officia magna maximi honoris reputat, & qualitates requisitas in eis cõmemorat, quibus addes hanc. l. nostræ, scilicet, quod debent etiam esse naturales huius regni: & de iure canonico
2 triplex est legatus † missus à Papa ad Regem, vel ad aliquã prouinciã reformandam, ex capit. 2. de officio leg. in. 6. primus est Cardinalis; & hic si mittitur à Papa, dicitur legatus de latere. c. 1. & Doct. ibi. de offi. lega. in. 6. & hic est dignior cũ sit Cardinalis de latere Papæ, & assistit negotijs arduis & secretis. c. volentes. & c. placet. & ibi glos. de offi. leg. in. 6. alius vero est legatus ratione dignitatis, qui legationem habet eo ipso quod dignitatẽ adeptus est, vt Archiepiscopus Remensis, & Cantuariensis, adhæret enim dignitati legatio, vt patet in. d. cap. 1. de officio leg. in. 6. alius vero est legatus, quia missus à Rege, & isti sunt, *los Embaxadores*, ita eos distinxit vltra alios. Fran. Mar. in decisione Delphina. 135. nu. 2. & Rebuf. in. l. Sylua cædua. 30. in ordine. §. stipula. pag. 248. ad fin. ff. de verborum significa. Sed est quæstionis, an ambasiatoribus ijs
3 credetur † sine literis ambasiariæ, siue legationis, & dicendum est non credi, nisi literas exhibeat, secundum Bart. in. l. Palatinos. C. de collat. fundo, lib. 11. nisi esse vir nobilissimus & præcellens, & notus Principi, de quo videdus est Mascardus, de probatio. tom. 1. conclusione. 84. per totam, præsumitur tamen pro sufficientia talium legatorum à Principe missorum, secundum eundem Mascardũ. in. 2. tom. de probatio. conclusione. 592. nu. 5. sed an id quod est donatum ambasiatoribus cedat eorum lucro, † an vero mit-
4

Universidad de Deusto
Biblioteca

rentium sint, & in hoc fuerunt opiniones Docto. diuersæ, vna pro ambasiatoribus, alia vero pro mittentibus, vt videbis ex Docto. in c. fin. in fine. 94. distin. & in l. sociũ qui. §. 1. ff. pro socio, & in l. qui proprio §. procurator. ff. de procurat. & in hac dissensione placet cõcordia Abb. in cap. postulastis. num. 4. & 5. de concess. præb. vt, scilicet, consideremus, an ambasiatores fuerint prius noti, & familiares ei ad quem missi sunt, & tunc cedũt eis, aut erant ignoti, & tunc inspicienda est qualitas donorum, nam quædã præsumptiue magis conueniunt mittenti, vt putà si daretur vnus leo, quædam conueniunt ipsis ambasiatoribus, putà si darentur eis congruentes vestes, & secundum hanc qualitatem fienda est interpretatio sicut & in donatis à consanguineis viri vxori eius, distingunt multi, vt licet videre ex Mascar. de probatio. tom. 1, fol. 362. conclusione. nume. 7. isthæc. tamen procedere possent iure antiquo attẽto, quo quidem permissum erat ambasiatoribus † donari, & recipere, vt in l. diuus. versi. Barbaros. ff. de bonis damnato. & l. vnica. C. publi. læti. lib. 11. sed cum ex d. l. 21. titu. 9. part. 2. vbi adnotante gloss. *alguna cosa*, nihil recipi liceat ab eis, † cessabunt isthæc, nisi de facto aliquid recepissent, quia tũc & huic quæstioni locus esset. Item no. quod si ambasiator infirmetur in itinere, expensæ debent † ei soluí à Principe, vel ciuitate mittente eum, secundum tex. in l. si cui. §. 1. ff. ex quibus causis maio. de quo per Barto. in l. ij. qui. §. tandiu. ff. eod. tit. & Anania in c. quam sit, de Iudæis, ambasiatoresque si decedant in itinere, salarium pro rata temporis, quo non seruierũt, debet restitui per hæredes ciuitati † mittenti, & si vnus ex ambasiatoribus decedat, † alter solus potest explere officiũ ambasiatæ, & valebit ab eo gestum, secundum Angelum, in l. 1. C. de legati. lib. 10. & Bartol. in l. 2. eod. titu. & lib. vbi ex additio. ibi optime hoc declarat, quoties ad idem officium duo deputati sunt, vt vno decedẽte, alter gereret vtriusque officium, & de mandato superioris, secus si diuersa, nam tunc cum officia sint distincta, & distincta habeant salaria, iste non poterit illud diuersum officium explere, quod si ex iussu superioris adimpleat, duplex habebit salarium, vt per additio. Bart. vbi supra, alia de ambasiatoribus vide poteris per Bertachi. in repertorio, verbo, ambasiator, & per Marti. Landens. in tracta. delegamaxime Principum, in tomo. 16. tractat. diuersorum Docto. nam isthæc sufficient pro nunc.

¶ Ad. l. 1. solum vnum verbum addo, scilicet, quod casus specialis eius pro naturalibus regni adeũdus est, pluribus alijs regnicolis permissis, & à me relatis, in. l. 14. tit. 3. lib. 2. supra, in nu. 50.

TI TV-

TITVLO VNDECIMO

De las imposiciones, tributos, y portazgos, y estancos.

SVMMARIA.

Rex est qui potest portagia imponere. nu. 1. & sine eius licentia ciuitates nõ solent id imponere. nu. 2. imo & tunc Rex cũ causa id concedit. nu. 3. aliter peccaret, & tyranniam exerceret ibidem imo & exactor, vt nu. 4.

Qualitates iustificantes portagia, remissiue. nu. 5.

Ius portagia imponendi potest tempore, vel priuilegio adquiri. nu. 6.

Alijs modis etiam adquiri potest ius hoc imponendi portagia. nu. 7.

Immemoriale tempus requiritur ad acquirendum ius hoc. nu. 8. & 9.

Priuilegium debet vt valeat facere mentionem de alijs portagijs loci illius. nu. 10.

In præscriptione contra Regem, scientia, & patientia requiritur. nu. 11.

Quibus testibus debet probari præscriptio hæc portandi portagia. nu. 12.

Actus præstantionis debet esse vniformis, & inuite factus, vt ius hoc portagiorum præscribatur, alias neque immemorialis sufficeret. n. 13.

Lex Prima.

Summarium.

Portagia imponi non possunt per alium quam per Regem, vel per alium ad hoc habentem Regis priuilegium, vel ex consuetudine immemoriali acquisitum ius habentem, sub nostri text. pœna.

1 HBI, *De los Reyes de donde nos venimos, ni de nos*, Rex enim est qui potest portagia † hæc imponere, vt in cap. super quibusdam. §. 1. de verb. signifi. Bart. & communis schola Doct. in c. 1. quæ sunt regalia, maxime Afflictis versic. vectigalia. l. vectigalia. in prin. ff. de publi. l. 1. & 2. C. nou. vet. impo. nõ pos. l. 2. & 3. infra eod. in aut. de mãda. Princi. §. sed neq; collatione. 3. l. 9. titu. 7. p. 5. Ferrara, in forma. lib. persol. pedag. gloss. 1. n. 3. & ibi additio. Rolan. Valle, consi. 34. vol. 3. n. 26. & ex nostris Auend. c. 4. præto. n. 2. lib. 2. & Auiles. c. 24. præto. glo. 1. & Lasarte in tracta. de decima vendi. lib. 1. in scholio ad l. 1. titu. 17. lib. 9. Recop. n. 1. vbi ampliat, & in tractatibus Docto. de vectigalibus, & collectis, & ideo si ciuitas ex magna causa velit quicquã imponere, impetrat literas à Rege, vt sibi permittatur, & solet visa causa cõcedere, † vt quotidie videmus, & testatur Guido Papæ, decis. 197. relatus per Rebuf. l. num°. 214. ff. de verb. signi. pag. 933. in fi. imo & ipse Rex non debet talia portagia imponere, nisi 3 ex iusta causa propter publicas † necessitates, videlicet pro stipẽdijs põtibus defensionibus stratæ publicæ, vel pro defensione fide, vel patriæ cõtra paganos, vt & inquit glos. seguros. l. 5. tit. 7. part. 5. & nouissime a Humada. d. l. 49. tit. 6. par. 1. glo. 3. n. 11. cũ seq. aliter tyrãnica portagia, & iniqua dici possunt, & mortaliter Rex ea imponens, peccaret, vt per Roland. vbi supra. nu. 26. & 27. & vbi supra Auend. n. 2. Nauar. in Manua c. 25. nu. 6. versi. 16. vbi ad restituendum eum obligat, & Grego. Lop. in. d. l. 9. glo. *semejante*, vbi inquit, quod etiam ipsemet exactor peccaret, si sciret sine causa imposi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 tum esse portagium, † & dicta etiam tenuit Decianus Tyberius, in cõs. 41. n. 66. vol. 2. cuius distinctionem ibidem ab eo propositam. n. 68. scilicet, quod de potestate ordinaria non possunt Reges sine causa imponere portagia hæc, de absoluta vero hic, reiiciendam puto, nã in Principibus Christianis nõ datur absoluta potestas, vt late fundaui, in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & sic sine causa nolunt iuri alicuius tertij præiudicare, & consequenter Reges etiam non possunt sine causa portagia hæc imponere, & qualitates † iustificandi hæc portagia, vid. per Castr. de lege pœnali. c. 10. & an credatur Regi dicenti portagia, & collectã imponere ex causa & vtilitate publica, vid. Mascar. in 3. tom. de probatio. cõclu. 1128. n. 13.

¶ Ibi, *No teniendo cartas o priuilegios*, & ibi, *o por vso de tanto tiempo*, ex ijs duobus titulis, vel quolibet eorum, scilicet, ex priuilegio Regis, vel temporis vsu potest acquiri per inferiores dominos ius
6 imponẽdi † portagia in locis suis, prout & erat de iure, ex. c. super quibusdam. §. 1. de verbo. signifi. & Barto. & Docto. in l. si publicanus. §. fin. ff. de publi. & vecti. & in l. 2. C. vecti. nou. vbi signanter per Sali. debetque secũdum eos, & ex dictis iuribus præscriptio hæc, vel consuetudo esse immemorialis, vt & optime per Zephalum, consi. 129. nu. 3. cum sequentib. vbi quãto tempore quis liberetur, alij vero quatuor modis dicũt acquiri posse ius
7 imponẽdi collectas, pedagia, † onera, & angarias, scilicet, conuẽtione facta inter Regem & subditos, de qua loquitur tex. in l. fin. §. præterea. ff. mun. & hon. & per totum tit. C. de anno, & tribu. lib. 10. munera conuẽta. Secũdo priuilegio, vt not. omnes in rubri. C. noua vecti. glos. l. forma. §. si quis vero agrũ. verb. leuari, in fine. ff. de censibus. & tradit Alberic. in l. fina. c. de inrisd. omni. iudi. & in Rubrica de mune. & honor. vers. sed pone quod, Alexan. consil. 145. volumi. 2. & est text. in l. placet. C. de excusat. mune. & l. 1. C. de superindict. Tertio consuetudine, vt per Alber & Cynũ, in Rubri. C. quæ sit longa consuetudo. & in d. l. fin. n. 8. C. de iurisd. omn. iud. & per Alexan. consi. 124. n. 3. ad finem. volu. 4. & de vtroque, scilicet, priuilegio & consuetudine, est tex. in c. seruitium. 18. q. 2. iuncto. c. contra morẽ. 10. distin. Quarto videlicet præscriptione, vt est text. notabilis, vbi not. Bar. in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & in l. litibus. C. de agrico. & censi. lib. 11. not. oẽs, in l. si certis annis. C. de pact. Bald. in l. solent. §. fin. ff. de offi. pro consu. & Tiberi. Decian. respon. 41. num. 3. volu. 2. & optime per Nauarrum, in consil. 1. tit. de constit. vbi & per quod tempus libera ratio consequatur, ij tamen quatuor modi acquirendi ius hoc, pedagia imponendi ad duos, de quibus in nostro tex. referri possunt, scilicet, ad priuilegium & concessionem Regis, sub quibus comprehenditur conuentio, nam quãuis per viã priuilegij & conuentionis id fiat, necessario per viam cõcessionis fit, & sic idem esse, iudicandum erit, item & tertius & quartus modus, scilicet, de consuetudine & præscriptione, ad vnum etiam deducitur modum, scilicet, per vsum tanti temporis de quo non est memoria in contrarium, siue id per consuetudinem, vel præscriptionem acquiratur, & sic iure optimo noster text. & Doct. alij inquiũt duobus ijs modis, scilicet priuilegio, & vsu immemoriali acquiri posse hoc ius, vt inquit Fran. Becius, in consil. 69. nu 5. & latum consilium in supradictorũ propositum fecit nouissime Tiberi. Decia. d. consil. 41. per totum. vol. 2.

¶ Ibi, *De tantò tiempo que se pueda ganar segun derecho*, in antiquis textualibus assignabatur hic per l. veteris ordinamẽti tẽpus quinquaginta annorum, nũc autem videmus tẽpus tot per. l. assignati, quot de iure sufficiens sit, & cũ imponere collectas sit de regalibus, merito quod im-
8 memoriale tẽpus † requiratur, ex dictis per nos, in l. 1. tit. 15. lib. 4. supra. n. 41. cũ seq.

seq. pluribus, per text. ibi, & in portagio immemoriale tẽpus requiri, sic habemus
9 decisum † ex. l. 19. tit. 6. lib. 3. supra, vt apparet ex subscriptionibus recopilatoris nostræ recopilationis, ad finem huius nostri tit. 11. & per. l. 8. tit. 15. lib. 4. supra. & no. Auiles. c. 14. prætorũ. glos. o prescripcion. n. 1. cũ seq. Auend. c. 4. præto. n. 7. & 9. in prin. libr. 2. vbi inquit, quod tunc
13 nõ sufficiet longęua subditorũ præstatio, & quamuis subditi instrumenta facerẽt in præiudiciũ suæ libertatis nõ valebũt, secundum Bald. relatum per Auiles, vbi supra, glo. 1. nu. 4. & tradit etiam glos. *sin mandado*. l. si. tit. 7. p. 5. vbi & inquit, quod quando, conceditur per Regem priuilegium vectigal. in aliquo loco imponendi requiritur, nè priuilegium & rescriptum sit subreptitium, quod in eo fiat mentio de alijs vectigalibus, seu pedagijs, quibus
10 oneratus est talis locus, † alias nihil valet tanquã subreptitium, vt & per Auen. c. 4. prætorum. nu. 6. in fine. lib. 2. & de ijs etiã tractabat Villalobos, in ærario com. opin. litera P, nu. 297. & 299. vbi inquit, quod tunc non est necessaria in tali præscriptione immemoriali scientia Principis & patientia, secundum magis cõmu. opin. vt & per Auiles. c. 13. prætorũ, verbo, Alcaualas, & dixi in. l. 1. n. 15. & 53. titu. 15. lib. 4. supra. & tenet nouissime Gutierrez, in quæstio. practi. lib. 1. q. 85. n. 1. & seq. pag. 156. in præscriptione tamen 40. annorũ contra Regem scientia eius, &
11 patientia † requiritur, vt per ipsos maxime Gutierr. ibidẽ. nu. 2. & 3. & in nostro casu hæc. 40. sufficeret annorum præscriptio cum scientia & patientia Regis inducta, secundũ Auiles, vbi supra, quod credẽ si aliquis adesset titulus apparenter verus, licet non esset verus, vel quo ad possessionẽ sufficeret hæc quadragenaria præscriptio, vt per Auend. vbi supra. nu. 13. & in casibus in quibus scientia & patientia requiritur, sufficit officiales, ac procuratores Regis id scire, vt ei præiudicetur, vt per Gutier. vbi supra, & ego ante eũ, in. d. l. 1. nu. 15. tit. 15. libr. 4. supra. de quibus & per Menesi. in. l. si aquã. nu. 37. cum. 5. seq. C. de seruit. & aqua, debet
12 tamẽ hæc consuetudo, † aut præscriptio amplius quam duobus testibus probari, vt per Auen. vbi supra, nu. 11. imo & tũc actus præstationis debet esse vniformis, & inuitè factus à vassallis, vt domini ab ei has collectas exigere possint, † alias neque immemorialis exactio sufficeret, secundum Auend. vbi supra, num. 12.

SVMMARIA.

OMnes exactiones de iure ciuili prohibitæ, sunt & damnatæ. nu. 1.
Pedagia antiqua non licet augere, sicut neque de nouo imponere. nu. 2.

Lex. 2.

IBI, *Impositiones nueuas*, vt in. l. præcedente dictum est, prohibitæ enim sunt, & damnatæ omnes exactiones de iure ca-
1 nonico † & ciuili, ex. c. quanquã de censibus, in. 6. & non possunt imponi nisi ab habente potestatẽ, vt in. l. 5. proximè diximus, & per Iulium Clarum, lib. 4. sententiarum, §. fœudum. c. 19. & per Grammat. consil. 98, nu. 12. cum sequen. pluribus. & Latius, in consi. 147. & id adeo verum est, quod antiqua augeri no possunt, vt ex. l. nostra probatur, & in glo. sequente dicemus, & quod noua pedagia impoui non possint, vide etiam Zephallũ, consil. 129. nu. 1. & sequent.

¶ Ibi, *Ni sean osados de acrescentar*, nam sicut non licet noua pedagia imponere,
2 sic neque antiqua augere, † ex. l. 1. & 2. C. noua. vecti. impo. non pos. pedagium enim auctum nouum dicitur, ex. l. vectigalia, in princi ff. de publi. Sal. in. l. vectigalia, in prin. C. noua vecti. Rolan. Valle, consi. 42. nu. 12. vol. 3.

¶ Ibi, *Con diez tanto*, augetur in hoc pœna dupli per. l. 9. tit. 7. p. 5. imposita, vt ibi aduertit glos. verbo, doblado.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

PErsonæ ecclesiasticæ, an dispositione legis nostræ ligari possint.nu.1.
Tributaria res in quem transit cum onere suo.nu mero.2.

Lex.3.

Summarium.

Domini vel eorum hæredes, nõ possunt nouа tributa, aut iura imponere in domibus aut hæreditatibus quibuscunque ab eis possessis in villis, aut locis horum regnorum, nisi illa tantum tributa ipsis domibus, aut hæreditatibus affixa.

IBI, *Personas ecclesiasticas*, sed an & personæ ecclesiasticæ legis nostræ dispositione ligari possunt,† & dicendum est,ꝙ sic ex eo quod in commodũ & fauorem publicæ vtilitatis, id est, statum per.l.nostram, quo casu & Ecclesiastici comprehenduntur, pro vt alibi diximus, intelligenda tamen est lex nostra de clericis, & personis Ecclesiasticis mercatoribus, seu negotiatoribus, non vero de alijs, secundum glos. *clerigo*, in.l.5.tit.7.p.5. & ibi inquit, quod tunc stabitur iuramento clerici, quod non portat causa mercantiæ.

¶ Ibi, *En las casas y heredamientos*, ita quod non possunt tales domini temporales in terris suis statuere quod omnia prædia, vel domus suæ iurisdictionis sint tributaria, & soluat tot tributa omni anno tali personæ, vel ad supplendam talẽ necessitatem, vel opus implendum, imo neque ipse Rex id posset facere si intelligeretur, quod id fieri iubebat, dolo, vel fraude in detrimentum Ecclesiasticæ libertatis, vt dixi in.l.11.tit.3.lib.1.supra.

¶ Ibi, *Eran aforrados*, id est tributarij, & tributo affixi, id enim vt in posterũ obseruetur iubere poterunt domini temporales in terris suis, nihil enim noui tũc iubent, sed vetera renouãt, & talis res tributaria in quemcunque † transeat, transit cũ onere illo soluendi tale tributum, vt dixi in.d.l.11.n.8.cũ seq.tit.3.li.1.supra.

Lex.6.

Summarium.

Priuilegia eximentia loca aliqua, & ciuitates à solutione portagiorũ seruanda sunt.

IBI, *En aquello que de derecho deuen ser guardadas*, & sic in terris vbi Rex ipse priuilegium tale concedens, eximens à solutiõe portagiorũ, percipit portagia, nõ vero in villis, & populis vbi perceptio portagiorum ex priuilegio, vel immemoriali consuetudine alicui particulari domino, vel personæ competit, nam cum ijs non loquitur, neque procedit similis portagiorum exemptio, † prout dixi in l.14.nu.39.titul.3.lib.1.supra, & faciunt dicta per Velascum, in tomo.1.suarum consultatio.c.12.nu.1.cũ.2.sequentibus.

SVMMARIA.

POrtagium non debetur de rebus, quas pro vsu proprio quis defert.nu.1.
An deferantur res pro vsu proprio iuramẽto deferentis statur.nu.2.vbi nu.3. quæ tales res dicantur.
Casus vbi de iure communi portagium non soluebatur.nu.4.
Portagium & pædagium, regulariter de rebus quæ negotiationis causa deferuntur, debentur. num.5.
Priuilegiati, non obligati, soluere portagium, vel gabellas, debet saltem dona publicano offendere.nu.6.
Res de quibus datium non debetur, non est necesse consignare.nu.7.
Mercatorem non portare res vetitas, sufficit per eum iurari.nu.8.
Malitiose occultans bona, vel deferens per loca insolita, punitur.nu.9.
Deferens res an debeat expectare quod officialis pedagij, ipsum interroget nu.10.
Perditis rebus, ex quibus datium debetur, an & perdentur illæ, ex quibus non debetur.nu.11.
Affio pro portagio consequendo, vel pro habenda pœna, quanto tempore durabit.nu.12.
Publicanus an possit propria authoritate mittere manum in rem pro qua datium solutum non est.nu.13.

Domi-

Dominium rei confiscatæ transit in fiscum, vel habentem causam ab eo, non tamen possessio. nu.14.
Publicanus in quam pœnam incurret, si plus debito petit.nu.15.
Mercator transiens per loca non consueta est in culpa.nu.16.
Mercator transiens non soluto portagio, quia ibi non erat cui solueret, excusatur à pœna. num. 17. secus si causa fraudandi.nu.18.

Lex.7.

Summarium.

Portagium non soluitur de rebus hic expressis, & pœna non debetur si recipiens portagium non adest in loco solito, & quam pœnã incurret mercator illud non soluens.

IBI, *Que no se lleue portazgo de cauallos*, adde quod neque de quibuscũque rebus debetur, quas quis defert † pro vso proprio, vt habetur in.l. vniuersi. C. de vecti.co. & in.l.cẽsoria, in prin. ff. de verb. signifi. tradũt Becius, cons.96.n.9. & Rolan.cons.34.n.16.cum seq.lib.2.Ferrara, in pract.in for.lib.pro solu.pedag.in glo. panni.n.1. vbi inquit ex glo.in Clemen. fin. extra de cens. quod super hoc stabitur iuramẽto † deferentis, &.n.2.inquit, quod illæ res dicuntur pro vsu proprio, quæ pro cultu, atq; pro quotidiano vsu ipsius personæ, † & familiæ suæ deferuntur, vt in d.l.censoria, & in d.l.5.conclu. 3.in prin.tit.7.par.5. & ibi glos. verbo, *para si*, cum seq. alios etiam casus vbi de iure communi, portagium nõ soluebatur, † refert gl.in.l.i publicanus.§.1. ff. de publica, & rex.in.d.l.5.tit.7.p.5. & ibi glos. ad limitationẽ regulæ, quæ habet, quod regulariter pedagium & portagiũ de omnibus rebus, quæ causa negotiationis deferuntur, † debetur, de quibus exprimitur, & habetur per tex.in.l.interdum.§. species. ff. de publica, verum tamen est quod priuilegiati, qui non tenentur soluere vectigalia, vel gabellas, debent saltim bona† publicano ostẽdere, alias confiscarẽtur, secundũ Roland. cons.79.nu. 90. cum duobus sequẽt.lib.3. & additio. Ferrarę, vbi supra, in glo.panni, addi.prima licet in aliquibus ciuitatibus, consuetudo dictat, quod deferens non tenetur consignare † officiali res, de quibus datium non debetur, secundũ Ferrara, vbi supra, in glos. ceciderunt. nu.2. & habemus nos optimam.l.8.titu.7.p.5. hoc approbantem, & disponentem sufficere † mercatorem iurare non portare res, ex quibus portagium debeatur, & tunc si talis priuilegiatus secundum additio. Ferraræ, ibidem, portaret res alienas, & diceret esse suas, dicetur fraudare pedagia & gabellas, & perderet omnia hæc, vt probatur ex.d l.5.ad fin.

¶ Ibi, *Sin pagar el portazgo do se deue, ayan de pena el quatro tanto del portazgo, y no perdimiento de las mercaderias*, de iure ciuili merces ipsæ perdebantur, in hoc casu, cũ pedagiũ non soluebatur, vt apparet ex.l.si publicanus.§.fi.in fi.ff.de publi.in.l.incẽsoria, in prin.ff.de verbo. significa. & ad hoc facit.l.vniuersi.C.de vectiga. sed an si malitiose quis occultauerit bona fraudandi causa, vel per loca deuia trãsierit, punietur amissione rerũ, quas voluit occultare, & dicendum est quod sic, † ex.l. 5.in fine. &.l.6.tit.7.part.5.quia secundũ glos. 1. in ea.l.6. casus isti speciales non corriguntur per.l.nostram, quæ solum loquitur cũ deficit malitia, & intentio fraudandi, sed tantũ cum quis transit per loca vsitata, vbi adsunt publicani & collectores portagij, & transit sine solutione eius, tunc enim quadruplum soluit, non vero amittit res, si publicanus existit in loco solito, secus si ibidem non adesset, nam tunc excusaretur mercator, ex.l.nostra, in fine, sed est in propositũ singularis quæstio, an deferens res debeat expectare, quod officiales pedagij ipsum interrogent, † an deferat res, de quibus soluere debeat pedagiũ, & dicendũ est quod nõ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imo ipſe deferẽs debet ſe offerre, & profiteri officiali, quod tales res defert, vt ex text. in l. interdum. §. diui. ff. de publi. quẽ ad hoc ſic tenendo allegat Ferrara, vbi ſupra, in gloſ. exciderũt. n. 2. vbi. n. 3. tractat, an ignorãtia in aliquo tunc excuſaret, & an minor ætas, vide. d. l. 6. titu. 7. par. 5. ſed an in caſu, in quo perditionis pœna locũ habet, perdentur res etiã, ex
11 quibus datiũ non debetur, † vel res alienа, vide per Ferra. vbi ſupra. nu. 5. cum ſeq. vbi inquit, quod non perdentur, ſed quãto tẽpore durabit hæc actio pro portagio conſequẽdo, vel pro habenda pœ-
12 na, dic quod quinquenniũ, † & nõ vltra, per tex. in. l 2. C. de vect. & com. & tex. in. d. l. 6. in fi. tit. 7. p. 5. ſed an propria autoritate poſsit publicanus mittere manũ
16 in rem cõmiſſam, pro qua datiũ ſolutum
13 nõ eſt, † Ferrara, vbi ſupra, gloſ. eius, inquit, quod de iure cõmuni nõ poſſet, ſed de conſuetudine obtenta optime poſſet, quia rei, in qua datur commiſſum, ſtatim perditur dominiũ, & tranſiuit in fiſcum,
14 vel habemẽ cauſam ab eo, † non tamen transfertur poſſeſsio, niſi ſequuto facto hominis, vt ibi inquit additio. Ferra. ex Rolan. conſ. 42. nu. 5. vol. 3. vbi tractat de iſta tranſlatione, vbi tamen id non eſſet de conſuetudine, iudicem addiri cõſulo.

¶ Ibi, *Donde no ſe acoſtũbran, ni pueden llenar*, ſed quã ne publicanus pœnã incurret, ſi plus debita, ac iuſta mercede &
15 portagio perceperit, † & in hoc diſtinguendũ eſt, ſcilicet, q̃ aut exigit nouũ ve
17 ctigal, nunquã hactenus impoſitũ, & tũc de iure cõmuni punitur pœna legis Cornelię, de vi publica, vt. l. fi. C. ad. l. Iul. de vi pub. de iure vero noſtro Regio punitur pœna. l. 2. ſupra iſto tit. & lib. aut exigit amplius quam conſuetũ eſt exigi ab antiquo, & tunc aliquãdo puniebatur in duplũ, aquando in triplũ, aliquando etiã extraordinariè corporaliter, prout iudici videbatur diligenter delinquentis circunſtãtijs põderatis, vt hæc probãtur in l. 2. in princ. &. §. 1. & l. licitatio. §. quod illicetè. ff. de publica. vbi non ſolum ipſe publicanus de ijs tenetur, ſed etiam familia eius, vt &. l. quantæ audaciæ, in prin. & in. §. 1. cũ ſimilibus. ff. de publican. refert Ferrara, in pract. in for. lib. pro. ſol. peda. gloſ. fin. nu. 9. & ibi additio. fina. & Menoch. de Arbitrar. iudi. libr. 2. Centuria. 4 caſu. 397. nu. pen. & fin. & in hoc vltimo caſu, quando percipit publicanus pluſquam conſuetum eſt iure Regio, punitur pœna. l. 8. tit. 7. par. 5. col. fin.

¶ Ibi, *Y que ſe cojan los que ſe pueden lleuar en los lugares, y partes donde ſe acoſtumbran coger, y no en otra parte*, & hoc quia mercatores tenentur ire, & tranſire per loca conſueta, vbi ſolet ſolui portagium, à quibus ſi deuiaret, & ſic à recto itinere eſſet in
16 culpa, † vt colligitur ex text. & ibi gloſ. *lugares*, in. l. 5. tit. 7. part. 5. & ideò, vt de ijs conuinci poſsint mercatores, iuſtè lex noſtra diſpoſuit portagia eſſe petenda in locis, & partibus conſuetis, & non alibi, & debẽt ibidem adeſſe perſonæ ad petendum portagia deputata, aliter nõ tenebuntur tranſeuntes ſi non ſoluerint, vt in gloſſa ſequente.

¶ Ibi, *No incurran en pena de deſcaminado ni en otra*, nam cũ ſuperioribus verbis dictum ſit, debere publicanos exiſtere per ſe, vel per alios in locis cõſuetis, vbi portagia ſolui ſolent, ſi ibidem non extiterint, nimirum quod mercator tranſiens, & non ſoluens, cum non adſit qui illa recipiat, non teneatur ad pœnas, ſed tantum ad ſoluendum portagium, † vt in ijs
17 verbis finalibus probat lex noſtra, & erat antea de iure communi, vbi enim mercator non reperit, cui ſoluat, nõ tranſit animo fraudandi, & ſic in nullam incidit pœnam, vt per Bertachi. de Gabel. parte fin. quęſt. 15. in princ. refert Rolan. conſil. 42. nu. 9. &. 10. volu. 3. ſecus vero eſſet, ſi animo fraudandi portagium tranſiret per loca inſolita, & non conſueta,
18 nam tunc pœna amiſsionis † locum haberet impoſita ſimilibus fraudatoribus, per. l. 6. in princ. titul. 7. par. 5. vt ibi optimè aduertit gloſſ. *Todas*, ſic declarando legem noſtram, quæ in antiquis contexturis pœnam quadrupli imponebat, & nũc diluitur, & ſolummodo portagium iubet ſoluendum per tranſeuntem per loca conſueta abſque eò quod ab ipſo peteretur portagium.

Lex. 8.

Summarium.

Conceſsiones & gratiæ à Regibus conceſsæ portagiorum, vel aliorum tributorũ, intelligendæ ſunt ſecundum quod ab antiquo conſuetum erat eas ſolui & percipi, etiam ſi aliud in eis dicatur.

IBI, *A qualeſquier perſonas*, allegat licet corruptè legem noſtram Ioan. Garſia, de nobili. gloſſ. 2. num. fin.

¶ Ibi, *Acoſtumbran pagar a los dichos Reyes nueſtros progenitores*, ex. l. 5. titul. 7. part. 5. ſignabatur & conſtituebatur pars danda & ſoluenda Regi, vbi gloſ. *Ochano*, hæc declarat, & Auend. cap. 4. præto. num. 7. in princ. lib. 2.

SVMMARIA.

Pontes quilibet ædificare poteſt & fortius reparare. num. 1.
Pontes, an poſsint fieri ſupra flumina. nu. 2.

Lex. 9.

Summarium.

Pontes in fluminibus fieri poſſunt, dum tamen fiant abſque impoſitione & tributo, neque impediendi ſunt pontes facientes ſub noſtri text. pœna.

IBI, *Qualeſquier perſonas puedan hazer, y edificar puentes, en los rios a ſu coſta*, ita quod licet antea ex. l. 1. titul. 11. part. 2. &. l. 20. titul. 32. part. 3. abſque licentia Regis non poterat fons priuatus ædificari, ſecundum Bald. in Rubr. ff. de rerum diuiſio. verſic. quæro, an in aquis, & pontium ædificatio, aut reparatio proprium erat Regis, ex lege tamen noſtra quilibet poteſt ædi
1 ficare pontes, & fortius reparare, † nam cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus, ita legem noſtram ad hoc allegat Auenda. cap. 3. præto. num. 8. in principio lib. 2. & idem Auend. cap. 12. nu. 13. in medio libr. 1. vbi & quærit, an poſsint
2 fieri pontes ſupra flumina, † & quod ex vtraque parte ſolo alieno imponantur, quòd vtique licebit, cum & ipſe Auend. in dict. num. 8. aſſeruerit, ad pontium ædificationem tanquam ad opus pium & publicum poſſe fundos priuatorum capi, & ad hoc allegat. l. 31. titu. 13. part. 3. quam hucuſque nondum reperi, & dato quòd id poſſet fieri, eſſet vtique faciendum refecto damno & dato bono cambio Dominis talium fundorũ, ex dictis per nos in. l. 1. titu. 1. lib. 4. ſupra.

SVMMARIA.

ALmoxarifazgo, *idem eſt quod portagium. num. 1.*

Lex. 11.

Summarium.

Portagia, vel alia tributa non petantur, nec portentur per ciuitates & villas regni Granatæ contra legis noſtræ diſpoſitionem.

IBI, *Ordenamos y mandamos*, vide in propoſitum. l. 15. titul. 27. infra libro. 9. de ijs diſponentem.

¶ Ibi, *Ni almoxarifazgos*, Idem in effectu; *Almoxarifazgo* eſt ſicut portagium, † & ſic Hiſpali vocatur, nos vero, *Portazgo*, vocamus, vt aduertit gloſſ. per tex. ibi, in. l. 5. titulo. 7. part. 5. verſiculo, *Elochano*.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

STanca maximè odiosa sunt & in iure reprobata.nn.2.

Lex. 12.

Summarium.

Stanca in regno imponi prohibet lex nostra.

IBI, *Ninguna, ni algunas personas*, salubris decisio & vtilis bono publico, sunt enim hæc stãca maxime odiosa & in iure reprobata, † vt per Auenda.cap.12.præto.num.12.libr.1. & idem disponitur in l.19.titu.6.libr.3.supra, & præmaximè Dominis in terris suis, qui neque prohibere debent vassallis ire ad coquendum panem ad alios furnos, quàm ad suos, de quibus impositionibus; vltra alios per eum relatos tradit Roland. à Valle, consil.22.nu.1.cum sequentib. vbi num.32. inquit quòd vassalli se opponant ne consentire videantur, & aliqua per Guido. Papæ, consil.1.& diximus aliqua, in l.8. titul.15.libro.4.supra, & ijs titulus iste finitur.

TITVLO. XIII, DE LOS

Teſoros y mineros de oro, o plata, o otro qualquier metal: y pozos de ſal, y bienes moſtrencos, y hallados.

ET cum superioribus titulis inceptum sit tractari de ijs, quæ Regibus pertinent, nunc autem sequitur de thesauris & metallis, & salinis, & bonis moſtrẽcis, quæ Regiæ coronæ sunt incorporata & ei pertinent.

SVMMARIA.

THesaurus quid sit.n.1.& 2.
Auendaño reprehenditur.n.3.
Fodere terram ad inueniendos thesauros non potest quis in loco vbi non moratur. numer.4.
Lex hæc an sit correctoria.l.45.titu.28.par.3. in num.5.
Thesauros ad fiscum pertinere in toto orbe, sic est receptum.num.6.cum amplia.

Lex. 1.

Summarium.

Partem dandam inuenienti thesaurum, & diligentiam super hoc à iudicibus faciendam declarat lex nostra.

PRo cuius legis introductione sciendum est, quod thesaurus † est pecunia ab ignotis Dominis supra hominum memoriam reposita.l.nũquam nuda.§.thesaurus.ff.de acqui.rer.domi. Thesaurus (inquit Paulus) est quædam vetus depositio pecuniæ, cuius nõ extat memoria, vt iam Dominũ nõ habeat, sic enim fit eius, qui inuenit, & nõ alterius sit. Alioquin si quis aliquid, vel lucri causa, vel metus, vel custodiæ condiderit sub terra non est thesaurus, † cuius etiam furtum fit, hæc

fit, hæc Iurisconsultus: ideoque hæc pecunia dicitur thesaurus, quasi reposita sit in futurum, sicut deducit Alciat. lib.4.Parergon, & lib.7. cap.1. vt refert Couar. in cap.peccatum.3.part.§.2. in princ.& glo.1.l.45.tit.28.part.3.& ex text.ibi, ita deducitur.

¶Ibi, *Qualquiera que supiere, o oyere dezir*, notanda est illa disiunctiua, o, quæ disiungit verba & disiungit sensum, ita vt in scientia, vel in auditu idem dicendum legem nostram disposuisse, & consequẽter est maxime considerandum, quod in illo verbo, *Supiere*, & sic in scientia comprehenditur casus inuenti thesauri, & iam apprehensi per inuentorem, vel ſ nondum apprehensi discooperti tamen, & in verbo illo, *O oyere dezir*, comprehenditur casus thesauri, neque nondum apprehensi, neque discooperti, sed tantum auditum esse existere in tali parte, vt ex ijs colligas perperam † dixisse Auendañum, in capit.12.prætor.num.33.conclu.7.in princ.libr.1.dicendo, quartam partem à nostro text.inuentori assignatam, esse illi dandam, quoties tantum denunciauit iudicibus alicuius loci vel territorij in quo ipse demoratur, quod in loco vel fundo Regis sit aliquis thesaurus & ad Regem pertineat, secus verò si iam inuenit thesaurum & apprehendit in dicto fundo Regio, quia tunc dimidiam partem habebit dicti thesauri, secũdum formam.l.45.titul.28.part.3. fallitur enim Auenda. nam lex nostra non sine mysterio apposuit disiunctiuè dicta verba, *Supiere, o oyere dezir*, vt in primis verbis illis, *Supiere*, de certa scientia & intelligentia procedente, siue ex inuentione tantum, vel ex inuentione & apprehensione, quæ est certior scientia, lex nostra loquatur, & verba sequentia, *O oyere*, tantum de auditu intelligantur, & consequenter quod doctrina illa Auendañi, tenenda non sit, nam id scire proprius dicimur, quòd vidimus & manu tenuimus vel tenemus, vel vidimus tantum, & consequenter, siue apprehensus sit thesaurus, siue non lex nostra procedit, idque deducitur clarè ex summario nostræ legis à Compilatore posito & iussu Regis approbato, dum designare legem nostram partem thesauri inuentori dandam, dicit, correctoriaque est lex nostra iurium, aliam partem inuentori thesauri assignantium.

¶Ibi, *Donde morare, o en su termino oviere teſoro*, notanda sunt hæc verba, vt optimè aduertit Auend. vbi suprà, in dict.7. conclusione, versic.item dicta lex, nam ex ijs deducitur verbis legem nostram non loqui, nec procedere posse, quando quis denunciat esse thesaurum extra terminos loci vbi ipse demoratur, vel illius territorij, quia in locis & termino vbi non moratur non potest quis fodere terram ad inueniendos thesauros, † ex dict. l.45.titu.28.part.3.&.l.3.&.4.§.2. nostri tituli, permittentes vbique licere fodere terram, loquuntur non quoad inueniendos thesauros, sed mineras auri vel alterius metalli, vt & inquit Cassaneus, in consuetu.Burgund.Rubric.1.§.1.verbo, Espauef.num.3.fol.22. & sic optima est aduertentia Auendañi, super his verbis & veram esse credo.

¶Ibi, *Que aya por galardon la quarta parte*, in Codicibus antiquis manuscriptis, inquit Couarru.in capit.peccatum.§.2.nu.4.in princip.partit.3. quod quinta pars dabatur, sed litera nostri text. est tenenda, & sic quartam partem dandam inuentori, vel denuntiatori, vt diximus contra Auendan. in glos. 1. nostræ legis. Sed est dubium, an lex nostra sit correctoria † legis.45. titulo vigesimo octauo, part.3. alias partes tali inuentori assignantis, & Gregor. Lopez, ibidem, in glo.penul. inquit non esse correctoriam, sed quod lex nostra esset intelligẽda quoties thesaurus inuenitur in loco Regis, & sic in eo, quod Regis est, secus vero

alias

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliàs, quia tunc procederet dict. l. 45. & idem, voluit Auend. vbi supra, in dict. ver sic. item dicta lex. Ego tamen salua eorũ pace crederẽ legem nostrã esse correctoriam dictæ. l. 45. & similium ex eo quod lex nostra generalis est, & generaliter est intelligenda, & processit ad assignãdam partem inuẽtori thesauri, & sic generaliter est seruãda, item quia fere totius orbis
6 cõsuetudine † inductũ esse testantur Palu. & alij relati per Couar. in dict. num. 4 contra Siluest, quòd thesaurus ad Reges & fiscum pertineat, & cum hoc sit de cõsuetudine, leges omnes ante à patres applicantes inuentoribus cessabunt, & lex nostra nouissime partem assignans inuentoribus est & non alia seruanda quocumque in loco thesaurus inueniatur, siue proprio, siue alieno, siue publicõ, siue Regis, vel Ecclesiæ, vel religionis, siue casu, siue data opera, & hoc quo ad partem dandam tali inuentori, quo ad partes verò dandas Domino fundi & Regi iura antiqua, & præsertim dicta l. 45. partitæ, in suo remaneant robore, & hunc credo verum nostri text. intellectum, & est consentaneum summario eius per compilatorem super eo apposito, & tunc quo ad alias partes Domino fundi & Regi dandas seruabitur dict. l. 45. & id quod de iure ciuili non est illi contrarium, quod succincte sub vnica cõclusione reassumpsit Couarru. in dict. §. 2. num. 2. & latius Auenda. dict. cap. 12. prætorum. num. 33 per totum. & per Anton. Gomez. l. 45. Taur. num. 51. cum sequentibus. quibus quidem lex nostra remanet declarata & intellecta.

SVMMARIA.

Minæ & argenti fodinæ, vel venæ, ad Regẽ pertinent. num. 1.
Minæ & venæ semper videntur exceptæ in concessione castri. num. 2.
Argentariæ & metalla inuenta in prædio alieno an sint Regis. num. 3.

Lex. 2.

Summarium.

Omnes Minæ Auri Argenti & Plumbi & alterius cuiuscunque formæ, cuiuslibet rei sit, Regi pertinent, & idem in aquis & Puteis salis, nisi Rex ea alicui concesserit, vel per tempus immemoriale ea præscripserit.

IBI, *Todas las mineras de plata, oro, y plomo*, iunctis verbis, *pertenecen a nos*, hic colligitur conclusio, etiam de iure antea habita & approbata, scilicet,
1 quòd minæ & argenti fodinæ, † vel venæ ad Regem pertinent, vt est text. in capitul. 1. quæ sint Regalib. in vsib. feudor. text. in. l. 11. titul. 28. partit. 3. Adeò quòd etiam si Rex concederet castrum, vel villam, semper videntur exceptæ di
2 ctæ minæ † & venæ, secundum text. in. l. 5. titul. 15. partit. 2. & ibi glos. *E mineras*, & idem in Francia esse asserit Carol. à Grasal. libr. 1. Regalium Franc. capitu. fin. pagin. 303. in paruis, & Matth. Afflictis, decisio. 321. vbi circa hæc mouet quæstionem, num scilicet, argentariæ & metalla inuenta in prædio alieno sint Regis, vel antea tantum, quæ reperiuntur in
3 prædijs Regis †, & in hoc describit tres opiniones, & in effectu, glo. *E mineras*, in dict. l. 5. sequitur opinionem, scilicet, quod minæ illæ sunt Regis, quæ sunt in prædijs eius, secus si essent in locis priuatorum, quia tunc non erunt Regis, nisi talia priuatorum loca essent donata ab ipso Rege reseruando sibi has minas, prout in dubio intelliguntur reseruata, redditus tamen metallorum sunt Regis, vt. l. inter publica. ff. de verborum significatio. de iure tamen nostro ex lege nostra,

nostra, & præsertim ex. l. 4. §. 1. infra, isto tit. indistincte vbicumq; inueniatur sunt Regis, eo quod per illum. § 1. sunt reducta & incorporata omnia metalla & mineræ in patrimonium Regis & in coronã Regiam, siue in publico, siue in priuato loco existant, ita quod iam non est locus dubitationi, & ad hoc in ead. l. 4. §. 2. permittitur subditis perquirere minas & metalla fodiendo fundo & loca etiam priuata satisfactis Dominis de damno in prædijs suis ex hoc secuto, vt apparet ex dict. §. 2.

¶ Ibi, *Y pozos salados*, in parte alteratur hæc nostra lex in hoc per. l. 19. tit. 8. li. 19. lib. 9. infrà, vt licet videre ex subscriptione marginali ibidem descripta, & vide l. 11. titu. 28. part. 3. & ibi gl. *De las salinas*, & vide dicenda in. l. 31. ti. 18. infra hoc libro. & quæ diximus in. l. 1. n. 70. cũ. 3. sequentib. tit. 15. lib. 4. supra.

¶ Ibi, *O nos los ouiessemos dado*, Vide quæ succinctè dixi in. l. 3. titul. 10. glos. 1. libr. 5. suprà.

¶ Ibi, *Por tiempo immemorial*. Vide quæ diximus in. l. 1. glo. fi. tit. 15. lib. 4. supra.

SVMMARIA.

Corrigitur lex hæc per legem sequentem in. §. 2. in quantum ibi, permittitur perquirere mineras & metella, etiam in fundo alieno. num. 1 & n. 2. alia correctio iuris cõmunis circa hoc.

Lex. 3.

Summarium.

Licet vnicuique perquirere Mineras, & Metalla inquibuslibet locis etiã priuatis cum Dominorum licentia, & pars inuentori danda hic assignatur.

IBI, *Con licencia de su dueño*, Corrigitur per legem sequentẽ in. §. 2. vbi etiam contra voluntatem Dominorum fun-
1 di permittitur † perquirere has mineras & metalla etiam fodiendo terram, satisfacto tamen de damno Domino terræ, vt ibidem dicitur, aliter enim esset lex iniustissima & diabolica, vt apparet ex Afflictis, in dict. decisio. 321. & ex dictis per nos in. l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in. l. sequente.

¶ Ibi, *Se parta en esta manera*, Alteratur per legem. 4. sequentem. in. §. 3. iũcta. l. 5. in. §. 1. cum. 4. sequentibus, vbi nouissimè disponitur, quæ pars sit danda inuentori & Regi.

¶ Ibi, *En canar*, Ex hac lege & præsertim ex. l. sequente. §. 2. corrigitur id quod
2 de iure † dispositum erat, ex. l. cuncti. C. de metall. libro. 11. ad hoc allegato, per Cæpolam, de serui. rust. prædi. cap. 22. numero. 4. & Iacob. de sancto Georgio, in Tract. de feudis. §. cum argenti fodinis. 1. parte, tomi. 10. Tract. diuersorum fol. 194. in nouis, scilicet quòd fodiens sub terra in agro alieno, non poterat impediri per Dominum terræ, sed fodiẽs suprà terram impediri poterat, ex lege tamen nostra indistincte siue sub terra, siue supra eam licet fodere etiam in agro alieno ad perquirenda metalla hæc & mineras: thesauri tamen inueniendi causa id non licet; vt dixi in. l. 1. glo. *Donde mora re*, supra isto tit. & lib.

SVMMARIA.

Damnum est resarciendum Domino fundi in quo Minæ quærunt. n. 1.

Lex. 4. & 5.

SVmmari nõ possunt, quia multas continent diuersas dispositiones, summãtur tamen noua forma & dispositio minarũ tã circa partẽ inuẽtoribus & Regi dãdã, & perquirẽdi ea in locis publicis vel priuatis, & alia huic minarum materiæ concernentia late disponuntur.

In. §

Universidad de Deusto
Biblioteca

In.§.2.legis.4.ibi, *Como en heredades*, similis est.l.3.præcedens, vbi dixi.

In eo.§.ibi, *Satisfaziendose el daño a los dueños*, Aliter enim & hæc sicut & præcedés in iustissima esset ex dictis per Afflictis, decis.321. neque valeret consuetudo in
1 contrarium † secundum Roland. Valle consil.69.num.48.volum.2. debet tamẽ tale damnum appreciari per duas personas à iudice nominatas, vt apparet ex.l. 5.§.15.secundum quod ibi disponitur & declaratur.

Leges.6.&.7.

PRo declaratione harum legum circa monstrenca bona disponentium, vide quæ diximus in.l.6.tit.15.lib.4.supra, & Casan.in consuetu.Burg.Rubric.1.§.1. verb.Espaues.

TITVLO. XIIII, DE LOS Pechos,y seruicios,y exemptos,y escusados dellos.

CVMQVE in præcedente titulo dictum sit de thesauris & mineris ; quæ Regibus reseruata sunt , nunc immediate sequitur de alijs Regibus ipsis debita, vt sunt munera ac tributa , & de exemptis ab eis.

SVMMARIA.

PEchos y seruicios latine munera appellantur numero.1.

Munus tribus modis dicitur.n.2.& n.3. quando hic capitur.

Munus,prout est onus,quid sit.n.4.& n.5. quotuplex est.

Munus personale quid sit.n.6.& nu.7. quotuplex sit.

Magistratum,quem esse est honor.n.8.

Munerum vacationem impetrans non censetur impetrasse vacationem muneris, cui est honor annexus.n.9.

Numerus liberorum vel ætas.70. annorum licet excusent à muneribus non tamen ab honoribus .n.10.

Excusatus ab aliquo munere ob numerum liberorum,non potest compelli post illud acceptare etiam si filij moriantur.n.11.

Munus cui honor est annexum , nihil aliud est quam officium publicum.n.12.

Munus personale sordidum quod sit & quod indici non possit quãdo iungitur personæ aliquod officium exercendum sumptu suo.n.13.& .14.

Munus personale est etiam aliud quod neque est sordidum neque honoribus annexum.n.15.

Munera personalia,an sint quibuslibet personis indicenda.n.16.

In vniuersitate seculari vocandi sunt maiores,siue masculi,siue fœminæ.n.17.

Illi qui non sunt vxorati non vocantur ad Concilium.nu.18.vbi.n.19.quia in minoribus.n.25 annorum.

Minores.25.annorũ,an excusentur à muneribus personalibus.n.20.

Aliquos casus in quibus quis excusatur á muneribus.n.21.

Munera personalia , an possint induci in duobus locis.nu.22.vbi.n.23.quis locus tunc præferetur.vbi num.24.an habeat quis iustam se excusandi causam si in loco originis idonei reperiantur.

Munera patrimonialia si principaliter rebus indicuntur attenditur locus,vbi res adest.n.25.

Munus

Munus patrimoniale,quid sit,num.26.
Munus mixtum,quid sit.num.27.
Nemo excusatur à muneribus patrimonialibus num.28.
Munerum patrimonialium quædam ordinaria, quædam extraordinaria.nu.29.
Capitatio,quæ pro singulo capite imponitur , an sit realis.nu.30.
Extraordinarium munus est, vt num.31.

ET pro Rubricæ & totius tituli materiæ introductione & declaratione,ac intelligentia sciẽdum est verbum hoc , *Pechos y*
1 *seruicios*,Latinè Munera† appellari, quod verbum,Munus, vt inquit legislator in.l. munus , la primera. & in ordine. 18.ff.de
2 verb.signific.tribus modis dicitur †,vno donum, & inde munera dici,Dari,mitti vè , Altero , Onus, quod cum remittitur, vacationem militiæ,muneriſque præstat inde immunitatẽ appellari: Tertio, Officium,vnde munera militaria , & quosdã 9 milites munifices vocari. Igitur & municipes dici,quod munera ciuilia capiant. Hæc Iurisconsultus dicit, In nostro vero
3 titulo capitur hoc verbum munus † pro, onere,& cũ hoc modo capiatur ab eodẽ Iurecõsulto,in.l.munus,la.2.quæ est.214. ff.de verb.signif. diffinitur dicẽdo, quod munus est propriè,quòd necessario subi-
4 mus lege† , more , Imperiouè eius qui iubendi habet potestatem , vbi Rebuf.p. 933.plura de his annectit , dequo inpræsenti tractandum est. Et huius muneris
5 quoddam est personale† ; quoddam patrimoniale, quoddam vero mixtum,prout de vnoquoque late prosequitur Bart. in.l.1.C.de mulier.& in quo loco libr.11. & Doctores , in Tractatibus de muneri. & honori.in. 12.volumin.Tractat.diuersorum,& per summistas , in verbo Munus,talia,& collectã.Et nihil intactum relinquamus eorum , quæ pro intelligẽtia dicendorum fuit necessaria, necessarium esse iudicaui , munera hæc diffinire & declarare, vt recursus hic habeatur. Et quo ad primum Munus; scilicet personale, di-
6 co, quòd munus personale † & mere est administratio Reipub. vel priuati hominis,in eius creatione authoritatem habẽtis sine vlla patrimonij erogatione,vt diffiniit Petr.Antiboli , in Tract. de mune. & hono.2.p.in prin.n.2.in.d. 12.volum. vbi diffinitionem hãc tenet & prosequitur & defendit ab aliquibus obiectionibus.Et huius muneris personalis,quoddã
7 est honoribus annexum †,quoddam sordidum,quoddã verò nec sordidum , nec honoribus annexum & illud,quod est honoribus annexum est veluti,quòd aliquis sit iudex, vel magistrat', vel quòd habeat Imperium, vel potestatem,nam istud est munus publicum,& habet honorem an-
8 nexum † , quia honor eis datur, vt.l.2.ff. de in ius vocand.&.l.part.ff.de iudici.& prodest hoc, quia si quis impetret vacationem munerum , non censetur impetrasse vacationem illius muneris , cui est †honor annexus vt in.l.2.ff.de vaca.mu ni.patri.&.l.cui munus.ff.de mun. & honor.&.l.18.§.muneris.ff.de vacat. & excus.mun.gl.l.vnica.C.de vaca.mun.pub. lib.10.& sic numerus liberorum, vel ætas
10 70.annorum †,licet excusent à muneribus, vt patet ex tit.C.de ijs qui mun. lib. & titu.qui æta.vel professi.lib.10.text.in l.2.& ibi glo.tit.17.par.6.Auen.c.29.præto.lib.1.tamen si munera hæc sint honori annexa non excusant , ex dictis iuribus, & ex.l.2.§. numerus,& in.l.in honoribus ff.de vacatio. mun. & late per Ferdinan. Paez,in Tractat.de muneribus,in.12. volum.Tractat.diuersorum Doctor. & semel excusato aliquo,ob liberorũ numerum non potest compellire dire ad excu
11 sationem illius † etiamsi filij post morian tur , secundum Tiraq.de cessante causa, limita.4.num.10.& in.l.si vnquam.verbo,susceperit.n.192.Peralta,in.l. Mæui⁹. §.duorum.nu.21.delegat.2. Istud autem munus,cui honor est annexus nihil aliud
12 est,quam officium † publicum , vt dicitur alibi,in.l.pupillus.§.munus.ff. de verborum signification.Aliud est verò mu-

nus etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus etiam personale, quod sordidum appellatur quod tamen iudici non potest,
13 quando alicui personæ iniungitur † aliquod officium exercendum sumptu suo, & illud non est proprie munus personale vt in. l. munerum. §. 1. ff. de mun. &
14 honori. sed sordidũ munus est, † quando personæ indicitur aliquod munus explicandum, quia dicitur vel reputatur esse vile & abiectum, vt sunt omnia officia in quibus quis habet ex suo corpore laborare, vt sit coquus vel barbitõsor vel similia, de quibus habes. ff. de mun. & hon. l. fin. §. 2. & hoc dicit quilibet text. loquens in mersaginarijs pascuorum vt. l. nequis ex vltimis. C. de Dignit. lib. 12. & in Authent. de testibus. §. sancimus, & habes de istis factam mentionem in. l. maximarum. §. sordidorum. C. de excus. mun. lib. 10. Aliud vero & tertio reperies esse munus personale, quod neque est sordidum, nec honoribus annexum, vt quan-
15 do imponitur alicui actus, quem facit, † sicut sumptum, vt in tutela vel cura, quæ sunt personalia, & sunt publica authoritate, sed vtilitate priuata, & ideo nõ est sordidum, nec honori annexũ: idem posset dici in iudice delegato si est in administratione, vel aliter quando habet territorium vt codice, vbi & apud quem cogni. res agi pos. l. fi. circa medium, & de isto loquitur. text. in. l. final. §. iudicandi. ff. mun. & honori. licet pqsit dici quòd sit aliquis honor adiectus, vt aliqui volunt. Sed est dubium nunquid ista munera personalia sint quibuslibet personis indicenda & iniungenda, & dicen-
16 dum est quòd non omnibus iniungentur, nam pupillis † non inducuntur, ex. l. 2. ff. de vaca. mun. secundum Guillielm. de Cugno, in. l. neminem. C. de sacrosan. Eccles. & sic inquit glos. *a pregon.* in. l. 5. titulo. 15. parti. 2. quòd in vniuersitate se-
17 culari vocandi sunt maiores. 14. annorum † siue sint mares siue fœminæ, virgines vxoratæ, vel viduæ, & tandem concludit quòd illi, qui non sunt vxori non
18 vocantur ad concilium, † & in minoribus. 25. annorum quod nominabeant vo-
19 cem † in concilio, neque in electione tenet Ias. dicens hanc communem, in. l. de Pupillo. n. 4. ff. de noui. oper. nun. quem relatum reperi in libr. 11. commu. opin. pagin. 237. columna. 1. Sed an maiores 14. annorum, minores tamen. 25. excu-
20 sentur à muneribus personalibus † aliqui distingunt, quòd aut sunt talia munera in quibus indicitur periculum, & tunc non indicentur eis nisi in subsidium, quando alij non inueniuntur, vt in. l. ad Rem pub. ff. de mun. & hono. si autem sunt talia munera in quibus non vertitur prompt periculum, tunc ipsis minoribus, sicut & alijs indici possunt, vt in portatione armorum & similibus: Alij vero distingunt & meo videri idem est in effectu, scilicet, quòd quædam sunt munera personalia in quibus requiritur cõsilium & discretio, vt esse de consilio & habere Regimen aliquod, & tunc non sunt indicenda minoribus, nisi in defectum aliorum, ex dict. l. ad Remp. & ex. l. 3. de Decurio. Quædam vero sunt munera personalia, in quibus non vertitur periculum hoc, vt facere custodiam ad portas vel muros, & ad ista possunt vocari minores, liberantur tamen ab eis propter studium, vt. l. 1. C. qui de ætate. libr. 10. & in alijs pluribus iuribus relatis per Petr. de Vvaldis, inde duobus fratribus. tit. de collectis. nume. 46. &. 50. sic distinguentem, & per Guillelm. de Cug. in Tractat. de muner. in princ. num. 8. &. 9. in. 12. volum. Tractat. diuersorum Doctorum. Alios casus vbi quis excusatur à muneribus personalibus & cogi non possunt
21 † illa acceptare, vide per Auendañ. cap. 19. prætor. num. 24. cum duobus sequentib. libr. 1. Sed an in duobus locis possint hæc munera personalia induci, dic quòd
22 sic †, scilicet in loco domicilij, & originis. l. 1. C. de municipibus & originarijs. Sed an si quis ad talia munera vocetur eodẽ tẽpore in ijs duobus locis, quis locus præferetur & dicendum est locum
23 originis præferẽdum †, quia potior est,

vt

vt. l. assumptio. ff. ad municip. l. 1. C. de municip. & origi. & ibi glos. & Bartol. & intellige de origine paterna, vel materna. l. filios. &. l. originem. C. de municip. origi. secundũ Guillelm. de Cug. vbi supra, nume. 10. & Petr. de Vval. vbi supra, num. 53. Habebit tamen talis iustam causam se excusandi à loco originis, si ibidẽ
24 adsint, † qui eligi possint, secundum Plateã. in. l. exemplo. C. de Decurio. lib. 10. & in. l. ciues. C. de incolis. cod. lib. aliter enim excusari nõ posset, sed omnino teneretur adire locum originis, & sic intelliges dicta per Auend. ca. 19. prætor. nu. 24. versi. sextus casus. lib. 1. & voluit Petr. de Vvaldis, vbi supra, numero. 54. & hæc de muneribus personalibus. In patrimonialibus verò est dicendum, quòd aut mune
25 ra patrimonialia principaliter rebus indicuntur, & tunc attenditur locus † vbi res adest, & ibi potest collectari, licet ibi non fuerit domicilium, sed vbi personæ principaliter pro rebus indicuntur munera hæc Patrimonialia, tũc attendimus locum Domicilij, & personam tanquam
30 principalem, & vbi est persona, & habet domicilium ibi collectatur, quia ibi prçsumitur esse res. l. ciues. &. l. cum neque. C. de Incolis. ita Pet. de Vvald. vbi supra, num. 56. quòd est singulare: Et hæc quo ad patrimonialia personalia. Quo ad patrimonialia verò & sic realia. Dico, quod munus patrimoniale verè & merè est il-
26 lud, † quod singulis annis, vel necessitatis tempore ipsis rebus, vel possessioni-
31 bus indicitur lege, vel Principe statuẽte, prout definit & declarat Pet. Antiboli, in Tractat. de munerib. & honorib. 2. parte, numer. 12. cum. 2. sequentibus, in. 12. volumine. Tracta. Diuers. Doctor. Aliud verò munus & sic tertium, quod dicitur
27 & vocatur mixtum, † eo quòd personæ pro rebus imponitur, quia partim capit à persona, partim à re, prosequitur Guilliel de Cug. vbi supra, numero. 13. cum sequentibus aliquibus, & Petr. Antiboli, dict. 2. parte, num. 8. & Bellonus, cons. 12. num. 8. & cum sequentibus, hoc patrimo
28 nium cum mero conculcauit & male. Et à muneribus patrimonialibus † nemo excusatur. l. 2. §. 1. ff. de vaca. mun. & excus. & alibi pluries, quæ quidem omnia munera prosequitur, Bartol. in. l. 1. C. de mulierib. & in quo loco, vbi & declarat, quibus possint imponi, & quibus non, &
29 horum munerum patrimonialiũ † quædam sunt ordinaria, quædam extraordinaria, quę tributa appellãtur indictiones & in dicta, iuxta text. vbi Bartolus, & omnes. l. 1. C. de indicti. libro. 10. & dicitur quando à Principe, vel à lege generali super certa forma, & regula perpetua, & vniformi indictum est, & tale tributum dicitur reale, siue pro patrimonio tantũ indicatur, siue pro capitibus singulis, ꝙ capitatio nuncupatur, siue pro possessionum & iugerum numero, quod iugatio appellãbatur, vt de ijs duobus est text. in l. immunitates. C. de agrico. & censit. libro. 11. licet enim capitatio videatur potius personale, cum pro singulo capite imponeretur, tamen proprie † est reale, cum personale sit, non pro singulis capitibus, sed pro industria operibus & lucro, quod consequũtur homines ex operibus suis, vt est text. l. final. in principio. ff. de munerib. & honorib. & de capitatione est titul. de cap. ciu. consi. libro. 11. gloss. in Rubric. C. de anno. & trib. eodẽ libro. & in. l. cum antea, verbo, capitis. C. de Agricol. & censi. Extraordinarium
31 verò † munus est, quòd imponitur non singulis annis, sed aliquando secundum temporum exigentiam, & hoc communi vocabulo collecta appellatur, vt est gloss. in. l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honorib. tradit Bartol. in. l. placet. C. de sacrosanct. eccles. Socin. & alij relati per Tyberium Decian. Respons. 55. nume. 4. volum. 1. vbi à num. 1. hæc describit munera, & in nostro titul. in prçsenti de muneribus patrimonialibus principaliter tractatur, & itidem de personalibus in aliquibus legibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

Sanctus ac Seraphicus Franciscus, tres ordines instituit. nu. 1.
Sorores & fratres tertij ordinis, possidentes bona in communi excusantur à collectis. nu. 2. Secus in possidentibus bona in particulari, & viuentibis in suis domibus, numero. 3.
Sorores & fratres huius tertij ordinis, non dicuntur habere Regulam. nu. 4.
Milites Alcãtaræ, Calatranæ, & Sancti Iacobi, laicis assimilantur. nu. 5.
Oblati qui non sunt religioni, non dicuntur personæ Ecclesiasticæ. nume. 6. & numer. 7. ampliatur.
Offerentes se & sua monasterio plenè, licet habitũ non mutent, Ecclesiasticæ personæ reputantur. nu. 8.
Oblati, qui dicantur. numer. 9. remissiue, & ibi quid conuersi.
Oblati & confratres sancti Ioannis de Rodas in sæculo remanentes, non gaudent priuilegio Fori, neque à decimis excusantur. nu. 11.

Lex Prima.

Summarium.

Monachi & sorores tertij ordinis sancti Francisci, existentes in domibus & bonis suis, non excusantur à contributionibus & tributis.

IBI, *Y de tercera regla de señor sant Francisco.* Sanctus enim ac seraphicus Frãciscus, tres
1 ordines † cõstituit. Primus fuit, fratrum Minorum, qui est arctissimus, & caret proprio in communi, & in particulari, vt in Clemen. exiui de paradiso, de verborum significat. Secũdus est ordo sanctæ Claræ, qui differt à primo, quia possunt habere bona in cõmuni, non verò in particulari secundũ glos. in Clemen. cum adeò, de senten. excommunication. Tertius verò ordo est de pœnitentia, qui fuit inuentus pro Maribus & fœminis etiam viuentibus in coniugio, & isti habent proprium in particulari, & dicuntur fratres & sorores tertij ordinis, & eorum propriè non est ordo, sed quidam viuendi modus approbatus à Papa Nicolao, & hoc tres ordines ita declarat Ioannes Andreas, in Clementina, cum ex eo, de sententia excommunicat. & in Clementina. 1. de Relig. Domi. & Barto. Socin. consilio. 245. volumine. 2. & Corneus, consilio. 220. volumine. 3. Franciscꝰ. Marcus, Decisio. Delphin. 965. Capici. decisio. 115. numero. 9. & 10. Felin. in Tractatu, quando Lite. Apost. noce. par. colum. 8. versicu, limitatur quarto, & de hac vltima Regula tertij ordinis loquitur nostra lex, vt in glossa sequente.

¶ Ibi, *Y se estan en sus casas, y en sus bienes*, multum ponderanda sunt verba hæc, vt intelligas quòd lex nostra non vult comprehendere fratres & sorores tertij ordinis, qui viuunt in communi, & in com-
2 muni possident bona, † & non in particulari, illos enim non comprehendit text. noster, neque dici possunt laici, cum à domo vbi in communi habitant, exire regulariter non possint, & habeant ministrum, cui obediunt, vt in effectu concludunt Lapus, & Cardin. relati per Socin. dict. consil. 245. numero. 1. & Corne. dict. consil. 220. & sic ij non collectãtur nisi in casu, in quo id fieret in fraudem collectarum, secũdum Baldum, in. l. semper. ff. de iure immu. & Abb. in cap. & plantare, extrà, de priuileg. & Petrus de Vvald. in Tract at. de collectis, nume. 63. pagin. 158. in paruis, vbi additio alios allegat, sed loquitur lex nostra in illis, qui propriè dicuntur de dicto tertio ordine, qui habitãt in domibus suis, & pos-
3 sident bona † in particulari, & ij vt laici reputantur, & contribuunt in tributis, & collectis Regijs, prout de consuetudine esse restabatur Bartolus, in dicta. l. semper. ff. de iure immunit. quem ad hoc allegat glossa magna, in columna 2. in. l. 1. titulo. 7. partita. 1. nam licet dicantur

dicantur fratres & sorores non sunt proprie ac strictè religiosi, sed fratres de pœnitentia, neque propriè dicuntur habere regulam, sed potius
4 † quendam viuendi modũ, vt est glo. not. in Clem. 1. de relig. domi. & in Clem. cum ex eo, de sentẽtia excommunic. & ita hanc opinionem tenẽt Anchar. in cap. 1. de immu. eccles. in 6. relatus per Dueñas, regu. 100. fall. 8. & Auenda in capit. 14. prætor. numero. 28. libro. 2. & Didacus Perez, in. l. 1 titulo. 3. libro. 1. Ordinament. colum. 93, & hanc veriorem testatur Nicolaus Festasi. in tractatu de æstimo & collectis. 4. parte. cap. 1. nu. 10. vsque ad. 15. vol. 12. tracta. diuersorum. fol. 183. & Aufredius, in repe. Clem. 1. de offic. or. titu. de potest. sesecul. super eccles. reg. 2. in. 4. & 6. ampli. fol. 30. licet contrariã ibidem dicat æquiorẽ, & sic possunt reduci ad concordiã opiniones contrariæ Docto. circa hoc, de quibus per Didac. Perez. l. 19. tit. 4. lib. 4. Ordinamenti.
5 Ibi, *Como los otros legos*, ergo & isti laici sunt, & laicis assimilãtur, vt per Calder. consil. 7. de iudi. & foro compe. & faciũt dicta per Fœder. de Sennis, consil. 97. num. 4. in fine, sicut, & militibus ordinum Calatrauæ, Alcantaræ, & sancti Iacobi, alibi diximus non esse verè religiosos, sed laicis † potius assimilari, vt inquit glos-
6 sa, in dicta. l. 1. & sic idem in istis monachis & prioribus tertij ordinis in domibus suis habitantibus, & in particulari bona possidentibus, eo quòd isti non possunt dici vere & proprie oblati religioni, ij enim, qui non sunt plene oblati, quia se & sua non transtulerunt in religionem stricto modo, non dicuntur personæ ecclesiasticæ, † secundum Abb. in capitulo, vt priuilegia. numero. 3. de priuile. & in capitul. 2. numero. 5. de foro competen. & Socin. in cap. 3. de priuileg. & Syluestr. in summa, verbo, oblatus. & deficio capellæ Tolosan. 8. & ibi additio, & nouissime Ignatiꝰ Lassarte, in tractat. de Decima vendi. capit. 19. numero. 89. & ideò secundum eundem Abb. in capit. penult. de priuileg. nõ gaudent priuilegio ordinis, nisi in casibus à iure expressis. Adeò vt etiam si solùm vsumfructum bo-
7 norũ retinuerint, non dicuntur † verè religiosi, secundum glos. sepulturam, iuncto text. in capit. final. de sepult. in. 6. conducit text. in cap. quoniam. & in cap. ex parte, de priuileg. ex quo si decedant sine electione sepulturæ, in suis sepeliuntur parochijs secundum Abb. in dicto cap. penult. numero. 1. & in cap. cum & plantare, de priuileg. quòd si extra Parochiam sepelirẽtur, debetur quarta parochis, secundum Abb. in. c. in nostra. nu. 3. de sepult. vbi dicit text. Vbi menti tenendum, & sic decimas soluent suis Ecclesijs parochialibus, secundum Rebuf. de decimis. quæstione. 14. verbo, religiosi, secus verò si se, & sua pleno
8 obtulissent † monasterio, licet habitum non mutassent, quia tunc ecclesiasticæ reputarẽtur, vt ex cap. per exemptionem, de priuil. in. 6. cõstat, quẽ ad hoc allegat Cardi. in Cle. 1. in fi. de decim. & Abb. in. d. c. cũ & plantare. nu. 4. vbi vult quòd non subsunt tales iurisdictioni Episcoporum, & ibi additio alios allegat & remittit se ad dicta per eum, in. d. cap. 2. de foro comp. eo quòd tunc gaudent priuilegio ordinis, ex. d. c. per exemptio-
9 nem. Et qui dicãtur † oblati, vide per Boeri. decis. 20. nu. 5. Calderi. cons. 6. in fin. de regul. & glos. 1. l. 9. tit. 7. par-
10 tit. 1. Et quis † etiã cõuersus dicatur, vide Rebu. de verbo. signi. pag. 1029. versi. oblatus, & Card. Zabarella cõsi. 21. per totũ quibus quidẽ rationibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Legislator in lege nostra motus disponit hos tertij ordinis fratres & sorores domos particulares habentes, & propria bona possidentes teneri ad tributa, quia laicis assimilantur, neque proprie dici possunt religiosæ, neque Ecclesiasticæ personæ, & sic non gaudent eorum priuilegijs, vt inquit text. in.l.1.titulo.7.partit. 1. Ex quibus semel cõsultus dixi oblatos confratres vocatos ordinis San-
11 cti Ioannis † de Rhodas, remanentes in mundo cum bonis suis, sicut antea, & in eodem habitu, quo antea vtebantur, licet portarent signum religionis talibus solitum dari, quòd vocatur media Cruz ò el Tau, non esse exemptos à iurisdictione Regia, nec à decimarum solutione, posseque habere Regis officia secularia, nec priuilegia ordinis sui cum eis loqui, sed cum illis, qui vere erant oblati religioni viuentes in eorum conuentus & hospitalibus, vt fratres cum dicto signo del Tau, & sic quo ad decimas, vide decisum.

SVMMARIA.

BAccalaurei volentes se excusare ex eo quòd baccalaurei sint, nulla excusatione eis datur à muneribus. nu. 1. vbi nu. 2. in quibus excusentur casibus.

Nobiles, aduocati, & exempti, an teneantur ad collectas, quæ belli ratione vel casus inopinati indicuntur. nu. 3.

Ius canonicum præminentius esse quam ius ciuile. num. 4.

Lex.2.

Summarium.

Baccalaurei in iure canonico vel ciuili, nõ excusantur à solutione tributorũ, nisi in casibus exceptis.

IBi, *Bachilleres*, pondera dictionẽ ita sicco vocabulo conceptam, vt intelligas, quòd ex eo tãtum Φ
1 baccalaurei † sunt, volũt se excusare, hac enim sola ratione nulla eis excusatio datur, & hoc est quod lex nostra in ijs verbis vult iunctis finalibus ibi, *excepto en los casos que por derecho son otorgados*, qui casus sunt, si legãt in scholis
2 publicis, vel in tribunalibus † aduocant, aliquo tamen horum deficiẽte, non excusantur baccalaurei solùm, prout inquit Didac. Perez hic, sub.l. 20.titu.4.lib.4.ord. & diximus late in l.8.tit.7.lib.1.supra. & nouissime Ioãnes Garsia, in commento de nobilit. glo.35.nu.31.cũ seq. aliquibus, vsque ad.39. vbi legem nostrã in finalibus verbis declarat procedere, etiã baccalaureo eminẽtis scientiæ, vt is etiã cẽseatur exẽptus, & ibi in glossa illa, quid de Licentiatis & Doct. de quo & per Dida. Perez, vbi supra, & latius & clarius per nos in dicta.l.8. vbi tenuimus, baccalaureos etiam aduocatos, imo & Licentiatos, & Doct. non graduatos in aliqua ex vniuersitatibus ab illa.l.8. designatis non excusari à solutione tributorum Regiorum, imo & designati in illa.l.8. debent legere, vel aduocare, vt dicta exẽptione gaudeant, vt ibi dixi, & tenet Didacus Perez, vbi supra. col.1443. in fin. & me referens nouissime Gutierrez, in Pract. quęst. lib. 1. quæst. 23. & Huma da, in.l.3.tit.10.part.2.glo.8.nu.1. & 2. etiam si Ioan. Garsi. vbi supra. nu. 9. aliud in tributis velit dicere. Sed an nobiles, aduocati, & exempti, tenebũ
3 tur ad collectas, quæ † belli ratione, aut casus inopinati indicuntur, vide Fran. Marcum, decis. Delphi. 458. nu. 2. 16. 18. 20. & 28.

¶ Ibi, *En derecho canonico o ciuil*, ex ordine litteræ colligere poteris, præemi-

4 præeminentius esse ius † canonicum quam ciuile, & nimirum cum ex dictis Patrum Sanctorum, & ex sacra Theologia deductum sit, & circa materias spirituales, & eis annexas versetur, vt per Villalobos, in Antinomia litera. A, in principio, numer. 15. & Didacus Perez, in quæst. 3. proœmi. ad leges. Ordin. & diximus in Rubri. titul. 1. lib. 2. supra, nume. 14. cum sequentibus.

Ibi, *Excepto en los casos*, puta si sit baccalaureus eminentis scientiæ aduocatus, vel lector, vt in glos. præcedente diximus, & exceptа tributorũ exemptione regiorum, quo ad alia priuilegia gaudebunt eis, vt in dicta.l.8. titu.7.lib.1.supra diximus. num.4. ad fin. etiam si Humada, vbi supra, nu.3. referat nos in contrariam partem, cũ eam non tenuerimus.

SVMMARIA.

TRibuta an per focularia fumates, vel capita essent distribuẽda. n.1. & nu.2. quòd regulare est, quòd per æs, & libram collecta imponatur.

Munus an sit reale, vel personale prima causa inspicitur. nu.3.

Recurrendum est ad æstimum antiquũ. n.4.

Possessiones steriles non collectantur. nu.5. neque pauperes. nu.6.

Æstimatione bonorum facta, si onus imponatur, an statim auferetur, vel expectabitur alia descriptio. nu.7.

Villa quælibet si dicatur quòd si habet quindecim focularia, debeat tenere decẽ equos, vel soluere centum aureos inter se, an debeat solui per focos, vel solidum & librã. num.8.

Collecta si imponitur super fumantibus, fumantes attenduntur. nu.9.

Infirmi si facultates eorum non sufficiant, ad alimenta excusantur, nu.10.

Artifices nihil possidentes etiam excusantur. nu.11.

Bona si diminuantur, vel augeantur, an diminuetur, vel augebitur æstimatio. n.12.

Æstimatio rerum immobilium per decuriones facienda est, nobilium verò per possessores. num.13. & si nolint iurare compelli possunt. nu.14.

Mercimonia an æstimari debeãt vt collecta subiaceant. nu.15.

Personæ singulæ an sint vocandæ ad æstimationem bonorum. nu.16.

Exhiberi debet el padron à collectore ad recuperandum. nu.17.

Grauatum se dicere potest quilibet intra annum, post verò non. nu.18.

Diuisio facienda est æqualiter & sine incommodo aliorum, & per quos, & quomodo sint æstimatores nominandi. nu.19.

Collecta imponenda pro quibus rebus fiet, & quando. nu.20.

Qualiter & quomodo vbi non adest æqualitas, vel populi sunt sine vicinis fiet divisio. nu.21.

Æstimum antiquum prius est inspiciendũ, si reperiatur. nu.23.

Bona semel æstimata si depereant vel augeantur, quod fiet. nu.23.

Exactor an possit remittere munus illi, qui est in extrema paupertate, & se remittat, an soluet de suo. nu.24.

Aliqui de ciuitate sinõ sint soluendo, an teneantur qui sunt. nu.25.

Lex.3.

Summarium

Forma diuidendi tributa Regi debita in præsenti disponitur.

HIbi, *Por cabeças*, tributa hæc & seruitia an essent per capita, vel perfumates & focularia distribuẽda † examinabat de
1 iure ciuili Petr. de Vbaldis, in tract. de collectis. numero. 13. cum sequentibus, folio. 152. in paruis. vbi distinguebat, quòd aut collecta est voluntaria, & tunc ciues habent inter se distribuere, prout sunt in concordia, quia huic libertati non imponitur meta, vt si vult facere honorem alicui Cardinali, vel nobili venienti ad partes, nam in rebus voluntarijs nemo necessarius existit. l. tutori. C. de negoti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti. gest. Aut imponitur pro vtilitate publica, vt pro soluendis stipendijs armigerorum, conducendorum ad seruitia communia, vel pro emendo Castro ipsi ciuitati, vel imponitur collecta pro necessitate publica, vt pro soluendis debitis ex contractu, vel ex maleficio, & talis collecta debet solui per solidum & libram, secundum Baldum, in l. etiam. C. de exec. rei iudi. id enim est regulare, vt per æs &
2 libram † collecta imponatur, secundum Bartolum, in l. 1. C. de Apoch. publi. & ibi glos. Bellonum, consi. 12. nu. 1. facit text. in l. rescripti. §. fin. ff. de munc. & hono. vbi dicitur quòd collecta imponitur personæ pro patrimonio, ergo pro rata patrimonij quilibet tenetur ad soluendam collectam, vt est text. in l. omnes. versi. pro viribus. C. de mun. pub. & in l. sancimus. iuncta glos. C. de Aduo. diu. iud. & in l. 1. C. de mun. patri. libro. 10. ibi pro modo fortunarum, & habetur per Specula. titul. de raptor. §. 1. versic. sed pone, sed si imponitur pro soluenda pœna, vide Bart. in l. ne quid. ff. de incen. rui. nau. Cornelius, consilio. 122. volumine. 2. & hæc vera in collecta principaliter imposita, sed quando collecta descendit secundario ab alio onere, tunc causa debet inspici, & ipsum principale onus, nã & ad sciendum, an munus sit reale, vel personale, prima causa inspicitur,
3 † secundum Bartolum, in l. vni. C. de muli. & in quo lo & alios relatos per Bellonum, vbi supra. numero. 4. 5. & optime per Zephal. consilio. 317. numero. 23. & sic si pro redimẽdo onere, cap. imposito, imponitur collecta per capita, vt pũtà ex forma statuti, quilibet debet ire in exercitum, cum deuentum est ad compositionem, quòd soluatur tantum, vel vadant in exercitum, tunc imponitur collecta per capita, sicut enim pro ream pecuniam sentiunt grauamen per capita, ita per capita soluant. §. illud inst. pro socio. l. secũdum naturam. ff. de reg. iur. si vero onus sit subeundum propter fumates, pura dicit statutũ, quod vnus de qualibet familia debeat ire in exercitũ, distribuitur collecta per familiã, siue focos, quia tunc omnes habitantes in vna familia habentur pro vno: si verò causa ob quam imponitur collecta, est debitum vrgẽs, vel stipendium soldatorum, tunc secundum libram & solidum deberur, nisi statutum distribuat expresse per aliũ modum, quia per illũ tunc distributio fiet, argumen. ff. ad Trebel. l. quotiens, & l. nonnunquam, in dubio autem vbi de hoc non liqueret, collecta imponitur personis pro viribus patrimonij, vt. l. rescripto. §. fin. ff. de munerib. & honor. & prædicta vera quando obligatio principalis, cuius loco fuit subrogata pecunia erat iam contracta, secus autem si non, nam tunc nihil possumus ex ea sumere, quia nihil est: Quæ omnia intelligo in locis vbi non adest æstimum in similibus distributionibus factum, vel nõ solẽt deputari officiales per quos id fieri debeat, nam si adesset æstimũ, recurritur ad illud, & pro quantitate & rata debent æstimari & collectari, & quod ad æstimum recurratur,
4 † est text. in l. incola. vbi notatur. ff. ad municipa. secundum Baldum, in l. 1. §. quibus. ff. quòd cuiusque vni. nom. vel si non adest æstimum, adsunt tamen officiales, qui hoc debent facere, prout ex textu nostro constituuntur, & nominantur ad distributionem similium tributorum, tunc enim ad eos est recurrendum, & recurritur quotidie. Et in tali distributione non grauantur possessiones steriles non afferentes

5 tentes aliquam † vtilitatem, eo quia istud est onus fructuum secundum Bald. in l. ad instructionem. C. de sacrosc. Eccles. l. neque stipendium. ff. de impen. in re. dot. fac. Item pauperes non contribuunt, neque collectantur,
6 † vt in hoc dicemus titulo. Item deducitur onus rebus impositum, nam non dicuntur bona, nisi deducto ære alieno. l. subsignatum. §. bono. ff. de verb. sign. tenet Rola. Valle. consi. 66. num. 34. lib. 1. ex. l. nouis. §. cum autem. ff. ad. l. Rhod. da lactu. Sed an si æstimatione bonorum facta onus imponatur an statim auferetur, vel expectabitur alia
7 descriptio, † vide Gerar. sing. 10. serua memoriæ: & nota quod si dicatur quòd quælibet villa in qua sunt quindecim focularia vel vltra, debeat tenere decem equos, vel soluere centum aureos inter se, tunc enim licet regulariter deberet solui per solidum & libram, secundum Innocen. in. c. grauem, de sent. excom.
8 tamen hoc casu debet per focos † solui, secundum Euerard. in loco à nomine officij, pag. 519. in prin. in paruis, & quia cum imponitur collecta
9 super fumantibus seu focularijs, † fumantes attenduntur, secundum Bellon. d. consil. 12. num. 5. & de ijs dixi alia in l. 26. tit. 6. lib. 3. supra. Itidem notandum est, quòd facultatibus diuites corpore tamen infirmi ita vt fructus suarum possessionum vix
10 sufficiant ad alimenta † sunt in his collectis subleuandi, argum. l. 1. & 2. C. qui morbo, & in. c. licet extra de censibus, ne afflictio detur afflicto, authen. nauigio. C. de fur. c. 1. de cleri. ægrot. & idem in artificibus nihil possidentibus † secundum
11 Per. Vual. vbi supra. n. 23. fol. 153. in paruis, & Rolan. Valle, vbi suprà nu. 50. & 51. De quibus an persoli-

dum & libra, vel per capita aut fumates fiat distributio, tradit AEgydi. Tomati, in tract. de collectis. §. retenta proxima discussione. n. 2. & 3. fol. 157. in. 12. vol. tract. diversorum, in nouis, & ibi. numer. 7. & 8. quid si bona diminuantur, vel augeantur an æstimatio diminuetur, vel au-
12 gebitur, † & Bello. d. consil. 12. per totum.

¶ Ibi, *La iusticia y regidores*, AEstimatio enim rerum immobilium per deputationes fieri debet, mobilium † veco per possessores, quorum affirmationi iuratæ assentiendum erit, si aliter vniuersitas id liquidare non possit, secundum AEgydi. Thomati, vbi supra. n. 15. fol. 158. vbi. num. 16. quærit, quòd si nolunt iurare, com-
14 pelli, † possunt, & inquit hanc esse suam nouam quæstionem à nemine disputatam, & allegatis hinc inde argumentis tenet opinionem, quod ad id compelli possint, & bene, hæc tamen procedunt, vbi non adest æstimum, secus si adesset vt supra, & infra ista lege. Et an mercimonia æstimari debeant vt collectis subiaceant
15 † vide per Tiber Decian. Respons. 69. vol. 3.

¶ Ibi, *Y llame al procurador del comun*, non tamen sunt singulares personæ vocandæ, quia quando fit partitio collectarum per singulares personas soluendarum ad extimanda eorum bona non sunt singulæ
16 personæ † vocandæ, sed presente syndico vniuersitatis, vel alia persona publica de mandato iudicis fit æstimatio & partitio, & illud dicitur; *Padron*, Vt expesse ex verbis ijs nostræ legis iunctis præcedentibus orationibus probatur, & illa æstimatio & partitio, & sic, *El padron*, Debet exhiberi à collectore,
17 tempore † quo exigit pecuniam à

Universidad de Deusto
Biblioteca

vicinis & intra annum à die publicationis potest quis dicere se grauatum, post annum verò † non secundum Auend. c. 14. prær. num. 36. li. 2. & per AEgyd. Thomati, vbi supra numer. 36. fol. 166. & facit pro hoc. l. 5. infra isto titul. & libr. & an semel reuisione facta possit iterum peti vt reuideatur, Lasarte, de decim. vendi. ca. 18. numer. 91. inquit quod non. De qua diuisione facienda æqualiter & sine incommodo aliorum & per quos † & quomodo sint æstimatores nominandi, vide Roland. Valle. consi. 66. numer. 52. cum sequent. li. 1. Et de collecta imponenda † pro quibus rebus fiet & quando vide Bar. & ibi addi. in l. 1. C. de mult. & in quolo. libr. 10. Et qualiter, & quomodo vbi non adest † æqualitas, vel populi sunt sine vicinis, vide text. in l. pen. & fin. titul. 6. infra lib. 7.

¶ Ibi, *Y todos juntamente vean y averiguen de que forma y manera se han echado y repartido y pagado hasta aqui.* Hic habes tex. probantem. quòd prius ad æstimum antiquum, † si reperiatur, est recurrendum, prout de iure anteà esse in hac remanet dictũ lege, & tradit Pet. de Vual. de collectis fol. 52. in paruis num. 15. cum sequen. Et quid si bona semel æstimata depereant ita quòd decrescãt, vel è cõtrario augeantur, an decrescet, vel augetur collecta ijs, quibus decrescunt, vel augentur, † vide AEgydi. Thom. vbi suprà num. 7. & 8. fol. 157. in. 12. vol. trac. diuersorum, vbi. nu. 10. annectit quæstionem scilicet, siquis in extrema paupertate constitutus nequeat onus indicti muneris satisfacere an poterit per exactorem remitti, & inquit quod non poterit, aliàs soluet de suo ex. l. omnes. C. de anno. & trib. lib. 11. & ibi Bart. & ibidem ipsemet AEgydi, Thom. n. 11. examinat quæstionem, an si aliqui de ciuitate non sint soluendo possint ne reliqui grauari præstatione † totius summæ. Et quid si vnus priuilegiatur an alij soluent pro eo, ibidem nume. 12. & Aluarum Velascum in consultatione Lusitania. 12. per totam maxime à nume. 4. & ego dixi in l. 25. num. 7. titulo. 6. libr. 3. suprà, vbi alia diximus, & tradit Franciscus Marcus, decis. 458. nu. 8. & an credatur testimonio rabellionis asserentis aliquem esse immunem. vide Didac. Per. l. 24. tit. 4. lib. 4. Ordinam. col. 1452. cum sequent. & in propositum huius legis & sequentis vide optimum cons. 66. Rolandi Valle lib. 1.

SVMMARIA.

Collecta soluenda est secundum tempus impositionis non verò secundum tempus solutionis. n. 1.

Vici tenentur ad fisum & contributionem faciẽdam. n. 2. & 3. an possint, procedente tempore petere æqualitatem si vsquetũc non seruatur.

Munera patrimonialia pro modo facultatũ sunt imponenda. n. 4.

Grauati leuandi sunt ex eo, quod per commẽta criminosa impositum est. n. 5.

Laborans dietim prouictu non est collectandus. num. 6.

Cuius an sit collectandus. num. 7.

Principum populorumque Imperium ad adiuuandum non ad nocendum est. n. 8.

Lex. 4.

Summarium.

Ordo habendus in distribuendis tributis & seruicijs Regis inter ciuitates villas & loca ac iurisdictionem, declaratur hic.

¶ Ibi, *Veya echado y repartido por nuestras cartas,* Ex ijs collige verbis, collectam esse soluendam secumdum tempus

pus impositionis, & non secundum tempus † solutionis, glosciu. l. in colff. ad municip. & est ratio, quia res est tacite obligata pro oneribus de quo per Alex. l. cum seruus. §. siquis circa finem de lega. 1. not. Petr. de Vbaldis, in. d. tract. de collectis. n. 24. fol. 153. in paruis.

¶ Ibi, *Todos los lugares de la tierra,* Nam & ipsi vici tenentur ad fisam † & contributionem faciẽdam, sicut & statutis ciuitatũ & cõsuetudinibus totum regitur territorium, vt vtrũque prosequitur Mexia, in pragm. panis. con clus. 1. numer. 75. cum. 2. sequent. Et quid si vici soluunt duas partes & ciuitas vnam ex statuti forma an procedente tempore † possint vici petere ne hoc modo diuisio fiat, vide quę diximus in l. 25. tit. 6. n. 5. lib. 3. supra vbi & alia.

¶ Ibi, *Teniendo consideracion a los vezinos que en ellos ay y a las haciendas y tratos y caudales,* Nam pro modo facultatũ munera patrimonialia sunt imponenda † masculis & fœminis minoribus & maioribus l. fi. §. Patrimoniorum. ff. de mune. & hon. C. eo. titulo. per totum, & C. quem ad ciuil. mun. in di. l. fin. libr. 10. & l. infraudem, de anno. & tribut. & grauati leuamen accipiunt, quod per commenta criminosa † est eis impositum, lex, grauatos. C. de censib. libr. 11. not. Pet. Antiboli, in tract. de mun. & hon. in. 2. parte, de modo mune. in principio. nume. 126. in. 12. volu. diuersorum tract. fol. 30. in nouis: notandum est etiam ex ijs verbis, quòd cum patrimonia sint respiciẽda pro partitione collectæ, ille qui est pauper & non habet patrimonium non est collectandus, neque ille, qui dietim † laborat pro victu quærendo, secundum Bald. in Authen. de funct. C. ad Tertullian. glos. in. l. omnes. C de anno. de tribu. lib. 10. Gerar. sing. 73. Pauperes, Mincha. controuer. illust. cap. 41. nume. 4. & 7. Pet. de Vual. in d. tract. de collectis. num. 18. & 23. folio. 152. in paruis, Rolan. Valle. d. cons. 66 numero. 20. & 21. volum. 1. & bene per AEgydi. Thomati. in tract. de collectis. §. Pauperes vero numero. 1. & 2. fol. 146. volum. 12. tractat. vbi. nume. 3. quid in eæco † & ratio horum est, vt inquit Minchaca. dict. numer. 7. nam cum Principum, populorumque Imperium ad adiuuandum non ad† nocendum sit, par. est, vt qui omnes agros, campos, fundos, terrasque habent, ijs sanè ad eos defendendos, hostiumque impetum propulsandum, manus, res & pecunias, bonaque ad moueant, & contribuant, diuersum est in ijs qui nihil rerum soli possident in ea regione, nam terram, quam nõ habent tueri ac defendere non iure cogerentur, prout prosequitur Minchaca. d. n. 7. & 8. sic declarans versus quorundam Pœtarum, & sic de bonis sterilibus non soluitur Gabella, secundum Bello. consil. 12. n. 6. & 7. & Tiber. Decian. Responso. 69. num. 6. volu. 3.

SVMMARIA.

Monendi sunt prius debitores tributi antequam soluant. n. 1.

Exactores tributorum non possunt prorogare terminum solutionis neque formam cõmissionis excedere. n. 2.

Exactor non potest cõuenire debitores tributi nisi prius acceperit nomina debitorũ. n. 3.

Lex. 3.

Summarium.

Antequam receptor & collector Regij tributi mittat eius recuperatores & ad recuperãdum ministros, tenetur certiorare

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiotare concilia vniuscuiusque capitis cuiuslibet districtus, vt distributiones suas faciãt & solutiones paratas habeãt.

1 ¶ Bi, *Notificar a los concejos*, debẽ enim prius moneri debitores † tales tributi, vt oppinatur per AEgydi Thomati, in tract. de collectis in §. retenta proxima discussione. n. 29. fol. 159. nu. 2. vol. tract diuersorum inuenio, imo & sunt eis exhibendi æstimi, vulgo *El padron*, vt in l. 3. supra eod. dictum est in glos. *Valamen*. Vbi & intra quod tempus potest quis dicere se grauatum.

¶ Ibi, *Y lo cobien a pagar al plazo y segũ fuere declarado en nuestra carta de receptoria*, à qua forma hõ poterũt exactores

2 excedere, neque prorogare † terminum solutionis, vt per AEgy. Tomati, vt supra. nu. 28. & ibi nu. 26. quòd punitur exigens vltra formã breuiũ datorum.

¶ Ibi, *Sin que primeramẽte el receptor del partido muestrey presente ante el la copia de como se ha notificado a los concejos del partido lo que de suso se contiene*, nam exactor non potest debitorum publicum

3 ob causam † muneris indicti conuenire, nisi prius acceperit à tabulario vniuersitatis nominatim breues debitorum ex. l. 1. C. de exac. trib. & sic solet fieri paruum volumen, in quo summatim describuntur libræ ciuium, qui in libro communi registrarunt sua prædia, & est summarium ipsius eximi, & in principio ipsius breuis debet esse impositio collectæ, vt puta ad rationem vnius Floreni pro singula libra registri, & ex qua causa & pariter debet esse in forma publica recepta, & subscripta per ipsum tabularium, & nisi facta fide quod receperit breues prænarratos non potest aliquem ex debitoribus compellere ad soluendum, vt per AEgydi. vbi supra. num. 25.

SVMMARIA.

IN exactione tributorum an iuris ordo sit seruãdus & citatio requiratur, n. 1. & 2. & n. 3. quòd audiendus est reus si legitimã proposuerit exceptionem summarie tamen audietur.

Actio quæ munus patrimoniale petatur, num. 4.

Exceptio quòd non est facta æqualis distributio legitima est, n. 5.

Vniuersitas an adstringi possit capere bona debitorum non potentiũ soluere tributa in numis. n. 6.

Exactor Principis in exigendo qua potestate vtatur. n. 7.

Decima an debeatur partis solutæ per executatum debitorem pro tributo. n. 8.

Lex. 6.

Summarium.

Trãsacto termino solutionis, qualiter & quomodo debeat fieri executio, & solutio recipienda à concilijs, & danda scriptura solutionis in præsenti declaratur, & quid si soluerint debitores ante executionem factam, quòd nulla iura sint soluenda.

1 ¶ Bi, *Mandamos*, in hac exactione munerum an iuris ordo esset seruandus † an vero simpliciter & præcisse compellẽdo personas soluere debentes, vel exequendo in rebus, late examinabat AEgydi. Thomati, in tract. de collectis. §. retenta proxima discusione. num. 30. cum sequen. fol. 159. in. 12. vol. trac. diuersorum, & ex pluribus iuribus & fundamentis concludit non esse in hac exactione tributorum publicorum seruandum ordinẽ iuris, sed sumariè & exequtiuè procedendum est, ex Bal. in consil. 434. volu. 3. & in l. 1. C. de

2 de Anno, etiam parte † non citata, vt ibi per eum, aliter enim male reipu. negotia expedirentur si absque citatione & processu non possent exigi collectæ, licet si debitor aliquam pro

3 poneret legitimam † exceptionem audiendus est super ea, ex l. si vacantia. C. de bon. vacan. ibi data reclamandi copia. l. defensionis facultas. C. de iure fisci. libr. 10. debet tamen summariè super his procedi, vt per AEgydi. Thomati. d. num. 30. & diximus in. l. 14. titu. 21. lib. 4. supra. nu. 1, & 2. nam cum ex lege præcedente iussum sit ac dispositum concilia esse certioranda prius per exactores tributorum vt habeãt solutiones paratas ad tale tempus, si non fecerint, mirum non est si executiue cõtra debitores procedatur, & velo leuato, vt aiunt, & num. 31. inquit ipse AEgy. Thomati. & quærit qua actione munus patrimoniale † petatur, & n. 34.

4 examinat qua actione erit debitor tutus ne præstet munus indictum, & an erit legitima exceptio quòd non fuit facta æqualis distributio, & inquit

5 quod sic † summarie tamen procedendo. Et in. num. 40. optimam ipse AEgydi. annectit quæstionem quotidie contingentẽ, scilicet, si in exactione muneris ne queãt aliqui ciues munus indictum realiter exoluere taliter quòd bona ipsorum capiantur re medio pignoris prætorij, poterit ne

6 iure adstringi † vniuersitas ad accipiendum dicta bona, ita vt in redditione sui computi exactor liber euadat per consignationem dictorũ bonorum pro illa quantitate, pro qua bona capta fuerunt, & in effectu concludit esse veriorem sententiam exactorem dictis bonis adimplere obligationem suam, ex tex. in. l. fin. C. de exac. tribu. nec obstat q̃ forma cõuentionis, legis ordinationis, attendi de

7 liber, quia non mutatur forma legis nec ordinationis, cum in omni conuentione generali ordinatione ac statuto legis tacite & virtualiter intelligitur admissa compulsio aduersus bona debitoris publici, si non potest soluere in pecunia numerata, ex l. à Diuopio. ff. de re iudi. Authen. hoc nisi. C. de solu. & ita in dies practicatur in debitore quantitatis constante forma liquidi instrumenti, qua inspecta condemnatur, & si non valet in pecunia soluere, capiuntur bona per pignus prætorium & subhastantur, & plus offerenti dantur, secundum formam iuris, & ideò non potest vniuersitas renuere consignationem bonorum, vt ex. l. 8. infra eo. colligitur, nisi expresse per exactorem renuntiatum fuisset, tunc enim lex conuẽtionis seruanda est. l. Lucius. ff. de posit. Bal. in. l. 2. C. de rescinden. vend. vbi rescissio non datur si sit renuntiatum expresse, ita AEgyd. Thomati, vbi supra. d. num. 40. quæ sunt singularia in practica: Et exactor Principis in exigendo † qua potestate vtatur, vide Menoc. de arbit. iudi. lib. 1. q. 71. nu. 12.

¶ Ibi, *O parte dello por lo que ansi pagare no se haga execucion*, hic habes text. clarum decidentem id quod diceba mus in l. 32. tit. 4. libr. 5. supra quod executatus si soluit partem debiti stante facta executione, & nunc intra. 24. horas vt diximus in. l. pen. tit. 21. infra lib. 4. non debere Decimam † 8 illius partis solutæ, quanuis aliàs de iure, qui totum non soluebat nihil egisse videbatur, quoad excusationem decimæ, tamen in parte soluta optimè excusatur si intra dictum tẽpus soluerit, & ita quotidie indistinctè practicamus & iure optimo vt in d. l. nu. 35. dixi.

¶ Ibi, *Lo q̃ouiere de auer por el camino lo repar-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

reparta en todos los dichos lugares, vide quæ dixi in.l.32.tit.6.lib.3.supra, sed quã male hæc obseruentur ob iudicum negligentiam nolentiũ punire trãsgressores omnibus est notum.

¶ Ibi, *Tomen y reciben do los que fueren a hazer las pagas, la moneda que les dieren*, vide quæ in hoc propositũ diximus in.l.6.tit.21.lib.5.supra.

SVMMARIA.

ANimalia laboris an possint capi pro executione debitorum.nu.1.

Lex 8.

Summarium.

Quodlibet Conciliũ prouinciæ caput tenetur designare domum & locum vbi pignora capta pro tributis & bona executa mobilia siue semouentia depositentur, & defensam signare vbi animalia pascãtur sub nostri tex. pœna.

IBi, *Y essen los ganados de labor*, hic est text. probans animalia laboris pos- 1
se capi pro executione † tributorũ 2
regiorum, de quo late diximus in.l. fin. glos. *En bienes*, titul.21. libr.4. supra.

¶ Ad.l.9.& eius declarationem, vide.l.11.infra eodem.

SVMMARIA.

REcedentes à loco postquam facta est obligatio pro collecta an debeant soluere sicut si non recederent.nu.1.

Populo conducente gabellas à rege & Encabeçãdose, si vnus ex vicinis recedat an pro bonis ibi relictis debeatur gabella.nu.2.

Incola & vicinus in vnoquoque loco cõtribuet pro rata tẽporis quo habitauerit.nu.3.

Ciues nouiter recepti non tenentur pro collectis antiquis.nu.4.

Forenses possidentes bona an pro eis contribuent.nu.5.& 6.

Collectandus non est quis duplici onere.nu.7.

Forenses an teneatur pro defensione terminorum, num.8.

Forenses an ad munera personalia teneãtur. num.9.

Consuetudo an valeat quod forensis non collectetur pro bonis alibi sitis.nu.10.

Collectam non imponẽdi an erit causalis mota super bonis illis.nu.11.

Lex 10.

Summarium.

Recedentes à loco tenentur pro collectis & tributis iam ibidem partitis & debitis.

IBi, *Despues de començado à correr el termino de la paga*, similis est text. in.l.5.titu.9.lib.7. infra, vbi Deo volente alia dicemus, & idem erat de iure ciuili, vt apparet ex Bart. in.l. incola. ff. ad munici. vbi optime loquitur & ibi eius additio. & idem ibi esse asserunt postquam facta est obligatio pro collecta † & tributo per populum, & est optimum singulare Gerardi à Petra sancta.10.in ordine, & per Petr. de Vualdis. in tracta. de collectis, fol. 153. in paruis. num. 28. cum. 2. sequẽ. Ex quibus idem esse semel consului quo ad gabellarum solutionem, nã si populo conducente gabellas à rege, & obligatione earum facta, vulgo *encabeçandose y hecho el encabeçamiẽto*, ali qui ex vicinis illius populi † recesserint alibi, tenentur pro parte eis distributa illius gabellæ pro bonis ibidem remanentibus, neque debet duplici gabella grauari, sed vna tantum pro tota bonorũ distributa, vt in simili inquit Graueta consil. 201. nu. 22. & 23. gaudebit tamen iste sic recedens gratia alijs vicinis in omnibus facta, secundum Bart. vbi supra, & eius additio, nisi vendiderint bona illa alijs vicinis, vel cõsumpta fuerint sine culpa eorum secundum Additio. Bart. ibidem, & Gerardum, vbi supra vel nisi aliud conuentum fuerit inter vicinos ipsos antequam recesserint abeuntes: nam tunc conuẽtum attendetur, vt excap.65. conuẽtionis generalis regni deciditur, vbi disponitur, in hunc modum, scilicet, quod si populus ille à quo quis recedit tempore conuentionis habet vltra.300. incolas & vicinos in vnoquoque loco contribuet pro rata tẽporis, quo habitauerit, si vero locus sit minor contribuet tibi pro primo anno, & non pro alijs, sed si locus est 6
3 desertus † seruanda est. l. 4. titu. 6. libr. 7. infra, & conditio. 8. dictæ cõuentionis generalis, vt nouissime inquit, Lasarte de decima vend. cap. 4. num. 41. & 42. vbi in ijs deuiatur à legis nostræ dispositione, & sic ex. l. nostra & ex. dict. l. 5. potest quis mutare domicilium sine præiudicio debitorum iam contractorum in populo illo, & ab eo.

¶ Ibi, *Que todos los vezinos que en los tales lugares se hallaren al tiẽpo de la paga del tercio primero*, idem dicimus in glos. præcedente, si tempore contractæ obligationis in loco reperiãtur insuper ponderandum est verbum illud, *se hallare*, ex quo deducitur, ciues noui ter receptos non teneri ad collectas 8
4 pro veteribus debitis † anteà contractis & impositis vt per Bar. in.l. prouidendum. C. Decurio. & in.d.l. incolã. nu. 5. ff. ad munici. & Petr. de Vual. de collectis, fol. 153. in paruis. nu. 30. vbi allegat ad hoc Alex. con. 144. in fi. vol. 2. & Corne. cons. 24. in princi. vol. 3. & tradit Rebuf. in. 1. to. const. Fran. tit. de liter. oblig. art. 2. glos. 1. num. 79. & Affli. dict. is, in cõst. Sicil. rub. 101. de contuma. viii. n. 2. fo. 211. li. 1. nisi in casu. l. 4. titu. 6. lib. 7. infra, sed

an forenses habentes & possidentes bona in populo aliquo † collectari 5
poterunt pro bonis illis, etiam si ipsi alibi morentur & vicinitatẽ habeãt, & dicẽdum est quod sic, vt per Petr. Antiboli, in tract. de mun. & hono. 2. p. §. 1. nu. 1. & sequen. fol. 30. n. 12. vol. tract. diuersorum, & latissime in eodem vol. per AEgyd. Thomati. in d. tract. de collectis. §. sanè. num. 13. vsque ad. 21. fol. 152. & late per Tybe Decia. resp. 55. per totum volu. 1. & Zephal. cons. 317. num. 24. 25. & 26. qui Decian⁹ & præsertim AEgy. vbi supra. nu. 21. fol. 155. quærit, an ciuis pro rebus, quas alibi possidet † col- 6
lectari poterit in ciuitate & loco vbi moratur, & in hoc ipse AEgyd. tenet contra Petr. Antiboli, & opinio ipsius Antiboli non est tenenda, quia est cõtra tex. in præsenti, & contra text. meliorem in.l.5. titul.9. lib.7. infra probantes vbi adsunt bona ibi munera subeunda, & fuit opinio glos. in l vni. C. de muli. & in quo loco, & sic nihil est de hoc dubitandum cum habeamus has leges expressas, neque est quis duplici onere collectandus, vno in ciuitate vbi degit, aliud in ci- 7
uitate † vbi bona sunt sita, sed in illo tantũ pro bonis ibi existẽtibus, & in loco vbi viuit pro bonis ibi possessis per eum. Et an pro defensione ter- 8
minorum forenses † teneantur, vel pro iurisdictione vide optime Auenda. cap. 14. præt. nu. 18. vsque ad. 23. li. 2. Et an ad munera † personalia fo- 9
renses teneãtur, tractat idem AEgyd. Tho. vbi supra, fol. 164. n. 35. & ex. d. l. 5. percipitur quod sic, vbi dicemus. Et an valeat cõsuetudo in contrariũ quod forensis nõ collectetur pro bo- 10
nis alibi sitis † vide Auend. respon. 16. per totũ, & in.d.l.5, declarabimus, sed an si super talib⁹ bonis lis sit mota erit hæc causa sufficiens vt collecta

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 lecta eis non imponatur, † & AFgydi.Thomati, vbi supra, fol.156. num. 28. inquit quod nō excusabitur propter hoc eo quod bona possidet licet sub lite, & Domini possidētes prę stationem munerum agnoscunt pro modo facultatum. l.1. C. de mun. patrim. & facit. l. litibus. C. de agricol. versi. sin autem hoc coloni, lib. 11. & quid si decrescit vel augetur patrimonium diximus in. l. 3. gloss. 1. in fine, supra eodem. & an emptores bonorum tributalium teneantur pro præteritis vel futuris tributis, vide Zephal. consi. 317. num. 40.

SVMMARIA.

ID in quo vnus priuilegiatus an præiudicet priuilegiati vel inter alios distribuatur. num. 1.

Lex. 11.

Summarium.

Id quod terris dominij indictum erit inter omnes villas & oppida distribuatur in receptoria comprehensas & contentas, & nihil amplius partiatur & distributiones mittantur regijs calculatoribus.

1 IBi, *Y lo que monta el dicho ser uicio se echa y reparte por las otras villas y lugares que quedan*, quod an iuste fieri possit, & id in quo vnus priuilegiatus prę iudicet priuilegianti, an vero inter alios distribuatur, † vide decisio. 348. c. Tol. & ibi add. late. & Boer. de cis. 213. nu. 3. cum sequen. Petr. Vval. in tract. de collectis. nu. 42. & Aluar. Velasc. consultatiō. Lusitan. 2. per totam maxime à n. 4. quod est optimū ad. l. 9. supra eodem, ad quam lex nostra se refert, in assignatione terminicentum dierum constitutorum ad demōstrāda priuilegia exemptionū.

SVMMARIA.

DIstributione facta si aliquis vicinus vēdit bona alicui nobili excusabitur ne venditor pro contributione bonorū vēditorum teneantur. n. 1. & ibi declaratur.

Lex 14.

Summarium.

Bona empta per nobiles & exēptos ab ignobilibus & contribuentibus exēpta sunt & libera à tributis ijs.

1 IBi, *Que quando quier*, quid tamen † si distributiones factę inter vicinos vēdat aliquis eorum bona aliqua mobilia alicui nobili an iā quōd nobilis excusetur à cōtributione etiā bonorum illorum emptorum excusabitur venditor pro illis bonis, crederem quod non vsque dum fiat alia noua distributio, ex dictis per Gerardum. d. singu. 10. & per nos. in. l. 10. supra eod. quod quidem vulgariter rustici vocant & nominant, *que por aquellos bienes pagaran hasta que aya otra nueua remuneda, que es hasta que se haga otro nueuo repartimiento*, ita quod durā te iam facto contribuet venditor pro illis bonis pro quibus sibi partitio facta erat, vsque dum finiatur distributio illa. Intelligenda tamen est lex nostra vt procedat, nisi onus, rei emptæ sit annexum, ita vt sit effecta tributaria, nam tunc in quemcūque transeat, transibit cum onere illo, vt est text. in. l. 11. titul. 3. libr. 1. supra, vbi dixi: vel nisi fiat emptio talis in fraudem fisci, secundum Didac. Perez in libro 1. Ordinamen. colum. 90. cum sequentibus, & in libro. 4. colum. 1431. & dixi in dicta. l. 11.

SVM-

SVMMARIA.

OFficium habitū in domo Regia etiam si sit coqui, honorosum est. n. 1 & 3.
Coqui dicuntur Artifices. n. 2.
Exempti propter artem, vel officium non gaudent exemptione relicto officio vel arte. num. 4. etiam si ratione industriæ sit concessum. numero. 5.

Lex 15.

Summarium

Ministri domus Regiæ mercedem habentes, non gaudent prærogatiua propter officium & ministerium illud concessa, si dictis officijs non vtuntur, etiam si substitutos nominent.

1 BI, *Que son nuestros officiales*, ex hoc tamen quod officiales dicuntur officium eorum honorosum est, nam officium in domo Regia habitum, licet extra eam vile reputaretur, non est tale reputandum, † secundum Cassane. in Catalogo glo. mūdi. 11. parte, consider. 3. fol. 253. vbi exemplificat de coquo Principis, qui 2 dicitur Artifex, † ita quo venit in statuto faciente mētionem de Artificibus, vt tenet Franc. de Crema, notab. suo. 98. in cip. statuto cauetur, & tamen secundum eūdem Cassan. vbi suprà, dicitur habere 3 dignitatē, † secundū Roma. singul. 649.

4 ¶Ibi, *Si aquellos no son sus officios proprios, por do viuan, y viuen por otros*, exemptus enim propter artem vel officium, non gaudet exemptione, † nisi arte illa, vel 4 officio vtatur, vt dixi in. l. 8. titulo De *los estudios*, li. 1. supra & ista lex est notabilis pro hac doctrina, & super ea notauit Didac. Perez, in. l. 8. verbo, *Aunque*, titul. 4. lib. 4. Ordin. col. 1427. in prin. & iterum sub. l. 13. gl. 1. eod. tit. 4. & lib. 4. col. 1432.

¶Ibi, *Y si non firuieren por sus personas*, 5 Officium etiam ratione personæ, † & industriæ eius concessum, cessat cessante personali seruitio, vt per Dida. Per. dict. colum. 1427. in princ. & probatur in. l. sequente.

Lex. 17.

Summarium.

Regis officiales mercedē eius percipientes tenentur contribuere in Betica prouincia, sicut nobiles ibidem contribuunt.

IBI, *Los quales viuen en el Andaluzia, donde todos comunmente pechan*, pro declaratione horum verborum, vide Otalora de nobilitate. 3. part. princ. cap. 4. nu. 7. pag. 164. in antiquis.

SVMMARIA.

OFficiales Reginæ gaudent eisdem priuilegijs, quibus officiales Regis. n. 1.
Priuilegium personale vel artificiale durat durante officio vel artificio. n. 2.
Viduæ gaudēt priuilegijs mariti. n. 3. quod secus in filijs si priuilegium est temporale ibi. num. 4. & 5. & nu. 8. rationem vide.
Filius naturalis legitimatus an gaudeat patris priuilegio. num. 6. & 7.

Lex 18.

Summarium.

Priuilegium exemptionis officialium domus Regiæ eis mortuis obseruandum cum vxoribus eorum legitimis & honestis, filij tamen eo non debent gaudere.

BI, *De la nuestra casa*, pondera verbum hic & in. l. sequente scriptum, vt ex eo colligas & intelligas officiales etiam Reginæ comprehendi, nam officiales Reginæ † gaudent eisdem priuilegijs, quibus 1 gaudent Regis officiales, secundum Carol. de Grassallis, libr. 1. Regal. Frāc. pag. 261. in paruis, & probatur ex. l. 20. istius nostri tit. & lib. & vide Boerium, decisione. 246.

Ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibi, *A los tales en su vida*, & sic personale priuilegiũ est, & Artificiale durat enim durãte officio, & extinguitur cum persona, † ex l. fordidorum. C. de excus. mun lib. 10. iuncto. c. priuilegium personale, de reg. iur. in. 6. neque enim potest esse perpetuũ, quod nõ rebus sed personis cõtemplatione dignitatis atque militiæ indulsisse nos cõstat. l. semper. §. negociatores &. §. quibusdam. ff. de iure immuni. nor. Auendañus. cap. 14. præto. nu. 26. in medio, lib. 2. Didac. Per. l. 13. titu. 4. glos. 1. col. 1432. lib. 4. Ordin.

¶ Ibi, *Se guarde a las mugeres*, vt & inquit Cõsultus in. l. quoties. C. de priuil. Schol. lib. 12. ibi, vel eorum coniuges, siue adhuc viuerent earũ mariti, siue post mortem eorum in viduitate † cõstitutæ sunt dum tamen seruẽt Castitatem vt inquit text. hic, de quo & nos alia diximus in l. 9. titu. 11. lib. 2. supra, & Didac. Perez. l. 6. verbo, *Otro si*, tit. 2. lib. 4. Ordin. & processit etiam lex nostra à dispositione. l. fœminæ. ff. de Senator. de quo & per Menes. in. l. voluntas, nu. 4. & 5. C. de fideicom. & Carolus à Grasallis lib. 1. Regal. Fran. iure. 18. & nouissime legem nostrã allegans Ioan. Grasia. de nobilit. glo. 1. §. 1. nu. 44. & 45. & faciunt dicta per Casan. in Catal. glor. mun. 2. parte considera. 40.

¶ Ibi, *Pero que los hijos pechen*, nam cum exemptio hæc detur propter officiũ Regiæ domus, merito quòd cesset cessante officio & quòd ad filios vel hęredes † nõ transeat, vt. l. semper. §. immunitati. ff. de iure immun. l. 1. §. 1. C. eo. tit. De cuius intellectu tractat. Deci. consi. 223. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in priuilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regia concessum, in alijs enim perpetuo duraturis eodem † filij gaudent, secundum Ioan. Garsiam, dict. §. 1 nu. 25. & 26. vbi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filijs extẽdatur, & num 48. an ad filias nuptas, & num. 46. an ad filios naturales, & Timidus tenet ad filios naturales nõ extẽdi contra Otaloram aliud tenentem, cũ ipsemet Ioan. Garsia, ibidem num. 49. sine dubitatione tenuerit filios naturales † legitimatos gaudere Patris priuilegio, cum secundum veram opinionẽ de qua diximus latè in. l. 10. titu. 8. num. 36. libr. 5. supra in propositũ. l. 12. tit. 2. suprà isto lib. 6. filij ob legitimationem solam non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliàs sine tali legitimatione nobilitate gauderet, & sic teneo ꝙ nisi ex tenore priuilegij aliud resultet & colligatur filius naturalis gaudet † patris priuilegio, de quo & filij legitimi aliàs gaudere debebat. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicatur, sicut & vxor vna caro cum viro dicitur, quomodo vxor in nostra lege gaudet priuilegio mariti, filius autem nõ, & in hoc nullam rationem cõgruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium vxoris mortuo marito, imò & vt inuẽtetur ad honestè viuendum, & in castitate perseuerandũ, vt apparet ex tex. hic ibi, *No casando y manteniendo castidad*, & in hoc est casus vbi pater maius † priuilegiũ trãsfert ad vxorem, quam ad filios proprios, & gaudet vxor priuilegio mariti etiam exorbitãte, secundum Auend. dict. c. 14. prætorum, nu. 26. in med. lib. 2. & faciunt dicta per nos in. l. 1. tit. 17. lib. 3.

Lex. 19.

Summarium.

Limitat præcedentem legem, vt officiales Regij teneantur ad contributionẽ fontium, Pontium, viarum & murorum publicorum.

Ibi, *En reparo de muro y cercas y fuentes y puẽtes*. prout late diximus in. l. 11. titu. 3. lib. 1. supra in clericis & alijs exemptis.

¶ Ibi, *Pues que es en prouecho comun*, allegat eam Otalora, de nobili. 3. part. capit. 9. nu. 10.

num. 10. & dixi in dicta. l. 11. vbi dixi hoc procedere quoties propria populi deficiunt ex. l. 20. tit. 32. part. 3.

SVMMARIA.

Reginæ seruientes gaudent eisdem prærogatiuis, quibus gaudent Regũ ministri. nu. 1.

Obstetrices Reginæ gaudent ducali dignitate. nu. 2.

Priuilegium exemptionis cessat cessante causa. nu. 3.

Lex. 20.

Summarium.

Famuli Reginæ, qui seruitij ratione erãt exempti à tributis, ea mortua nõ gaudebunt exemptione, nisi aliud Regi visum fuerit.

Ibi, *En seruicio de la Reyna mi muger*, deseruiẽtes enim Reginæ gaudent † eisdẽ prærogatiuis, quibus ministri Regis, ex. l. 3. C. de præposi. sacri. vbi & obstetrices eius gaudent ducali † dignitate, secundũ Ripam, relatum & secutum, per Carolum à Grasallis, lib. 1. regali. Frã. iure. 18. pag. 4. in prin. in paruis, & itidem in fol. 259. &. 261. & diximus etiam in. l. 18. supra eod.

¶ Ibi, *Cessa el seruicio, o la causa de la excepcion*, hic habes text. expressum probantem, cessante causa priuilegij & exemptionis, † cessare priuilegiũ ipsum & exemptionem, vt & probat text. in. l. Athletæ. §. 1. vbi quo ad in præsidatu sunt, & l. geometræ, ibi do nec curam gerunt, & l. idem Vlpianus. ff. de excus. tut. quæ iura, & alia plura allegat. Tiraq. in tract. de causa cessante, in regula. nu. 210. vsque ad 221. pag. 28. in nouis.

SVMMARIA.

Priuilegium incipiens esse damnosum, reuocari potest. n. 1. & 2. ratio ponitur.

Lenius quid portatur à pluribus, quam ab vno. nu. 3.

Peccant immunitates tributorum sine causa concedentes. nu. 4.

Lex. 21.

Summarium.

Reuocantur exẽptiones aliquibus cõcessæ, vt non sint collectores, neque tutores.

Ibi, *En daño de los otros*, & sic cum priuilegium incipit esse damnosum, † debet reuocari, ex. c. sugestũ. de decimis. & l. 5, tit. 20. p. 1. & l. 43. tit. 18. p. 3. & ibi Glossator Gutierrez, in cons. 5. & ideò inquit Lucas de Pẽna, in rubr. C. de excus. mun. lib. 10. quod immunitates sunt restringendæ, eoque redundant in diminutionem † publicæ vtilitatis, vel reliquorum, qui ex earum immunitate grauantur, vt probatur ex. l. sequente, leuius enim portatur à pluribus, † quam ab vno. l. actores. & ibi gloss. C. de exac. trib. lib. 10. l. rem priuatam. & ibi glos. C. de priu. dem. Augu. libr. 11. Bart. l. famel. nu. 3. C. de apoch. pub. lib. 10. & ideò peccãt immunitates, † has sine causa concedentes, vt per Dida. Per. l. 1. tit. 4. lib. 4. Ordin. col. 1413. gloss. *porque*, vbi tractat quando Rex vrgente necessitate, potest has immunitates & honores vendere.

SVMMARIA.

Priuilegij originale est exhibendum pro eius probatione. nu. 1.

Priuilegij requiritur scriptura ad sui probationem. nu. 2.

Priuilegijs non gaudent famuli quo ad patrimonialia, saltim. nu. 3.

Priuilegijs ordinum, an gaudeant hospitantes eos. nu. 4.

Lex. 22. &. 23.

Summarium.

Importunitates sunt restringendæ, ita vt solum personis, quibus principaliter concessæ sunt, non vero suis familiaribus, etiam si in eis aliud disponatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, & hoc quo ad tributa Regia ob Regis seruitiũ, vel ob populi necessitatem imposita, quo ad hæc enim familiares nõ excusantur, & ex l.23.id generalius obseruandum iubetur.

IBi, *Que aunque algunos tengan priuilegios*, sed an erit necesse priuilegia hæc demonstrare, vel sufficiet testimonium alicuius publici notarij, asserentis immunitatẽ alicui esse concessam à Principe, & in hoc tenendũ est, quod licet ad substantiam gratiæ & priuilegij scriptura nõ requiratur, requiritur tamen ad probationem, & sic priuilegiũ originale † est ostendendum.cap.Porro,de priuile.l.2.3.10.11.12.&.44.titu.18.p.3.& ex alijs pluribus ita concludit late Dida. Perez,in.l.14.in glo *ya sentados*,per totã. titu.4.lib.4.Ordi.col.1452.cũ.6.seq. vbi respondet legi, si solemnibus, de fide instrum. quam vt cõtrariam adducit, & licet tandem ibi cogitandũ reliquerit,hoc mihi tenendum videtur, idque ab omnibus indifferenter resoluitur in priuilegio, vel gratia Principis, quòd ad sui probationem scriptura requiritur, neque testibus probari † poterit, secundum Molin. de primoge.libr.2.c.8.nu.7.&.8.neque crederé testimonio tabellionis, asserentis aliquem esse immunem, vt supra,in.l.3.in fin.remissiue dubitauimus.

¶ Ibi, *Resultaria grandaño*, & ideo restringẽdæ sunt exemptiones,vt diximus in.l.præcedente.

¶Ibi,*En quãto a los familiares*, de quo late agit Boeri.decis.213.nu.4. cũ sequent. aliquibus, contrarium tamen videbatur anteà dispositum ex auth. habita.C.ne fil.pro patre,vbi Rebuf. in glo. tam ipsi, quam eorum nuncij, & in priuilegijs scholarium, priuilegio.166.& ex text.in cap.licet,de priuileg.in.6. sed contrarium hic statuitur,& ideo seruandum, vt inquit Dida.Per.in præsenti,sub.l.1.tit.4.libr.4.Ordi.col.1415.in prin. idque ex.l. sequente generalibus loquente colligitur clarius, & ideò vt euites correctionem,vel dicendũ est, illos esse casus speciales, qui per leges nostras in præsenti non censentur correcti, vel è cõtrario dicendũ est, has leges nostras in præsenti in suis casibus particularibus procedere,scilicet, quo ad munera patrimonialia, quo ad quæ famuli † nõ excusantur, nõ obstãtib⁹ priuilegijs aliud dicentibus, quo ad personalia verò ius commune remaneat in suo esse,ꝙ est optimũ ad familiares & syndicos ordinũ mendicantium,& † S.Trinitatis,& aliorũ se volentiũ excusare priuilegijs oporum ordinũ,& de ijs dabitur in cõsilio Regis prouisio si petatur, prout iam vidi datã,in qua cõtinetur,quod solum hospitates fratres Frãciscanos,aut Dominicos, aut August.excusantur solũ à receptione hospitũ militũ,& gentis de guerra,& non quo ad alia:quo ad vxorẽ tñ talis priuilegiati hæc omnia cessant:gaudẽt enim priuilegio quocũque ex.l.18.supra cod.vbi dixi. De l.25.vide quæ dixi in.l.1.&.3.tit.10. lib.5.supra, de donationibus Regijs tempore tutoriæ, vel inquietationiũ factis. De lege.27. finali nostri tituli, dum dicit, *y otros qualesquier*, notandũ est,tabelliones, vel notarios nõ gaudere propter officia nobilitate aliqua, † neque haberi ex hoc inter nobiles, secundum Guid. Papæ, decisio delphi.9.quem sequitur Aymon Crauета,cons.163.volu.1.alleg.Auen.in Dictionario,verbo,*caualler*o, in prin. & vide.l.11.tit.25.supra.lib.4.vbi aliqua dixi, & intellige nisi alias notarius sit nobilis,nam propter officium non perdet nobilitatẽ, † & hæc pro hoc titulo sufficiant.

TIT V-

TITVLO DECIMO.

octauo, De las cosas prohibidas sacar del Reyno y meter en el, y de las que pueden andar libremente por el Reyno.

CVm de non exemptis, & exemptis à tributis in præcedẽtibus dictum sit,& in præcedente de equis, nunc de ipsis, & alijs prohibitis extrahi à Regno,vel portari in eo.

SVMMARIA.

EXtrahens res vetitas à Regno tantum, vsus sui causa nõ incurrit pœnã.n.1. & nu.2.idẽ si causa transitus vel gustus.
Minor viginti quinque annorum,an incurret pœnã appositã extrahẽtibus, vel cõtrà aliatũ legum dispositiones facientes. n.3.
Forenses licet ligari dicamus statuto prohibẽte extrahi res aliquas, excusatur tamẽ ex iusta ignorantia.nu.4.&.n.7. nisi vt ibi.nu.9.10.&.11.
Cines possunt rebus, quas volunt legem imponere.nu.5.
Statutum licet non posset ligare personas forensium, potest tamen res & bona in suo territorio sita.nu.6.
Res vetitæ extrahi à Regno, neque pro redemptione captiuorum.nu.12.
Extrahens res vetitas, an requiratur quod cum effectu id fecerit.nu.13.latè.
Quid si quis separaret ad occultãdum res, an punietur.nu.14.
Ad incurrendam mortis pœnam extractio requiritur.n.15.vbi.n.16.quòd ista pœna mortis non solet imponi.
Testibus sufficit probare extractionem, nec requiritur apprehensio.n.17.
Probatio legitima an erit, si vnus testis dicit vidisse Titium in via exportãtem frumentum, alter vidisse eum cum frumento extra territorium.n.18.
Leges hæ punientes, exportãtes res extra Regnum, sint contra libertatem Ecclesiasticam, si clericos cõprehendãt.n.19.&.20.
Statutum laicorum prohibens rem alienari in forensem,an valeat.n.20.
Lex ciuilis si potest afferre commodum, vel incommodum, nõ dicitur contra libertatem Ecclesiasticam.nu.21.

PRohibetur in præsenti extrahi monetã à Regno, & cũ decem legibus sequẽtibus prosequatur hæc materia. De qua in titul. de cursu publico, lib.12. vbi habemus.l.3.& ibi Bar. dicentẽ, ꝙ potest quis compelli per custodes Regni ostendere res quas portant,& portantes retinere, vt adimpleant & ostendant eas,vt sciatur,an monetã, vel res vetitas extrahant, & habes etiã.l.1. & per totum.C. quæ res exp or.prohib.

Ibi, *Cegados cõ la codicia de la ganãcia*, ergo si tantũ vsus sui causa extrahãt, † nullã incurrent pœnã, cessat enim tunc cupiditas adquirẽdi, & insuper adest necessitas se sustentandi,& per cõsequens excusatur talis extractor, non enim lex nostra necessaria ad vsum vetare vult,sed cupiditatẽ adquirendi, & prohibitio nõ se extendit,nisi vltra vsus necessarij causam, secundũ Doct.in.l.cætera,de lega.1. & Orosci.super.ff.veteri.col.419.n. 10.& idẽ esset si trãsitus causa,vel gustus † occasione,vt,in vino,id fieret, vt vtrũq; tenet alios allegãs Mexia, in prag.panis, cõclu.1.glos.1.nu.27. 29.&.30. & Rebuf.in 2.tom. consti. Fran.tit.de pan. Merca.art.2.versic. statuit ergo, & in fine articuli illius, & Clarũ,in lib.5.senten.q.82.sub statuto.7.n.3.&.4.Ripa,de peste,tit.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem. ad cons. vber. fol. 19. nu. 109. cum seq. & nu. 114. cum seq. & Auiles. cap. 52. præt. glo. *en la tierra*, nu. 18. & Suarez, alleg. 18. versic. sed posito. & probatur ex. l. 8. infra eod. tit. & li.

¶ Ibi *Que persona ni personas algunas no sean osados de sacar*, sed an minor sub ijs
3 verbis comprehenditur, † dic quod si est minor. 14. annorũ, ex text. in. l. Imperatores, in fin. ff. de publi. & vectig. tenet quod nõ, Cœpola in. l. mulieris. 13. nu. 16. ff. de verbo. sig. & ex tex. in. c. 2. de delict. puer. Bal. & alij relati per Dida. Per. l. 26. tit. 9. libr. 6. Ordi. col. 339. & probatur ex. l. 6. tit. 7. p. 5. quæ singularis est, & probans, q; etiã si est maior. 14. annorũ, minor tamen. 25. non comprehendetur, neque tenebitur legis pœna, adeo vt non sit opus restitutione, vt ibi not. glo. licet ex lege, si ex causa. §. si in cõmissum. ff. de minoribus, restitutionem esse necessariam disponatur, prout tenebat Castillo, in. l. 1. Tauri, fol. 20. col. 4. in medio, vbi ad plures leges id applicat, & Ant. Gom. tom. 3. Vari. c. 1. num. 61. & Auiles. d. c. 52. prætorũ. glos. *en la tierra*, nu. 10. versũ. & idem dic in minore, sed ex dicta l. 6. part. nulla est necessaria restitutio, & hoc nisi probaretur sciẽter & malitiose, minorem hunc id fecisse, nã tunc tenebitur, secundum illam. l. partitæ, in dubio tamẽ in minore dolus non præsumitur, & quãuis præsumeretur, restitueretur tunc aduersus talem dolum præsumptum, cum sit
6 de præterito, ex gl. & omnibus, in. l. vbi exigitur. ff. de edendo, vbi tamẽ dolus verus probaretur, cessaret restitutio, quia non conceditur aduersus delictum, vt. l. auxilium. ff. de minori. quod quidem delictum fine dolo non committitur. & eo dato minor delinquit, & sic tunc nõ restituitur: ex eodem etiam themate tenendum est forensem, licet dicamus li-
4 gari statuto, prohibẽte † extrahi monetam frumentum, & similia, vt cõmunẽ dicit Ripa, vbi supra. nu. 119. & Auiles, vbi supra. n. 7. cũ seq. & Mexia, vbi supra, cõclus. 5. nu. 78. cũ seq. pluribus. & Clarus, in dict. quæst. 82. statuto. 7. nu. 2. & quæst. 85. nu. 2. &
5 3. cum ciues possint rebus, quam volunt legem † imponere. l. 1. C. de cõtra. emp. l. 1. & per totum. C. quæ res expor. proh. tradit Tyber. Decia. respon. 71. nu. 2. &. 3. vol. 2. quia secundum eum ibi licet non possit ligare personas, potest tamen res & bona
6 in suo territorio † sita, & hanc communem testatur cum Ripa. Francis. Becius, cons. 60. nu. 1. excusari tamẽ forensem est asserendum, si ignorauerit † tale statutũ, ex text. in. cap. 1.
7 de constit. in. 6. & l. fin. C. de Decret. 2bor. faci. cõmunem testatur Alex. cons. 86. libr. 4. & Becius, vbi supra, nu. 12. quæ quidem ignorãtia in dubio præsumitur, attento quod ipsa exportatio non est de genere prohi-
8 bitorũ, † vt in. d. c. 1. nisi talis forensis fecisset longã moram in loco statuentiũ, secundum Alexan. cons. 86.
9 lib. 4. vel diu conuersatur † fuisset in ipso loco, ex. l. iubemus. C. de liber. cau. vel nisi in locis circũuicinis esset similis prohibitio † secũdũ Ioan.
10 Andr. in nouellis. in. d. c. 1. & Doct. in l. fin. §. & licet. ff. de publi. & Alex. & Ripa, vbi supra. nu. 121. & idem dicẽ, si aliqua lege † iuris cõmunis an-
11 tea id esset dispositũ & vsitatum, vt per Auiles, vbi supra. dicto nu. 7. & sic si idem quod in nostra lege esset de iure communi antea dispositum, nõ excusaret forensem ignorantia, quia in omnibus id erat statutũ, sed si id nõ est de iure cõmuni prohibitũ excusabitur ex capite iustæ ignorantiæ, nisi vt dictũ est in locis suis, vel circu-

circumuicinis idem esse statutũ, vel diu ibidem forensis morã traxisset, vel conuersatus est; nam tunc iusta ignorantia nõ datur, sed crassa & supina, & sic non excusaret, & in hac materia an forensis ligetur statuto alienæ ciuitatis in. l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & in. l. omnes populi. ff. de Iust. & iur. tradunt oẽs latissimè, quãuis autẽ hic non in statutõ, sed in. l. loquimur disponente, circa exportationem monetę frumenti, & similium extra regnum.

12 Ibi, *Sacar, ni saquen*, etiã pro redemptione captiuorũ, secundũ Abb. in. c. significauit. nu. 2. de Iudæis, sed an requiretur q; cũ effectu id fiat, vel sufficiat reperire extrahentẽ in itinere, †
13 & si deuiat à recto itinere culpabilis est, vt. l. si quis. C. de cursu pub. lib. 12. & sic teneri videtur pœna legis, ex. l. 6. titu. 7. p. 5. vt notabat Barr. in. l. qui fiscales. C. de nauicul. lib. 11. verũtamẽ quia in cõtrariũ plura vrgebant de iure cõi communiter distinguebatur, an statutum, vel lex loqueretur per verbũ extraxerit, seu exportauerit, & nõ puniebatur, aut per verbũ extrahet, seu exportabit, & punitur, & hãc dicebat cõmunẽ distinctionẽ Ripa, de peste, tit. de remed. ad conser. vber. nu. 71. cũ seq. & eũ referens Clarus, in. d. q. 82. statuto. 7. nu. 8. & Auiles. d. c. 52. præto. n. 11. cũ sequẽt. & Mexia, in. d. prag. panis, conclus. 1. nu. 26. sic volens intelligere & declarare legem nostrã, & tradit Hippol. in pract. §. pro complemento. nu. 26. fol. 143. in paruis, & iterũ in. l. is qui cũ telo. nu. 33. C. ad. l. Cor. de sicar. nihilominus tamen licet hæc sit cõis opinio de iure cõmuni, cõtra eã tenebat Ripa, vbi supra, & Clarus. d. n. 8. nunquã enim possent tales delinquẽtes in fragrãti crimine deprehendi, si antequã limites exirent, inuenti nõ punirẽtur, nõ certũ sit, quod postquã exierũt limites regni, nõ possunt officiales extra territoriũ illos persequi, nec cõprehendere, propterea apud suos indistincte seruari inquit Clarus, vbi supra, puniri deprehẽsos in itinere, cõstito quod vellẽt illud extra territoriũ exportare, perinde ac si exportassent, & sic inquit Ripa, vbi supra, nu. 75. de consuetudine nõ seruari dictã distinctionẽ, sed quod omnes reperti in via puniũtur, ac si exportassent, & sic ipse ibidẽ facit aliã distinctionẽ, scilicet, quod aut repertus in via sponte iam retro cedebat quãdo fuit repertus, & tũc nullo modo punitur, aut fuit repertus in via continuãdo & exportãdo, & tũc aut cõfitetur quod exportasset, nisi fuisset prohibitus, & puniẽdus est legis pœna, aut nõ confitetur, licet sit præsumptio cõtra eũ, & tũc nõ venit puniendus, quia poterat pœnitere antequã exijsset à limitibus, licet tũc arbitrio iudicis puniri posset, licet si nulla subesset coniectura, quod extrahere volebat, absoluẽdus esset: & si reperitur in loco nõ suspecto, standũ est ipsius iuramento, vbi tñ adessent probabiles cõiecturæ, quod extrahere volebat, punietur, putà si per inuia, & deserta loca esset deprehensus, nisi recta via esset ab hostibus inuasa, vel innũdata aquis, quia tunc excusaretur, vt optimè per Ripam, hanc & alias coniecturas describentem, vbi sup. n. 77. cum pluribus seq. & itidem si esset bonæ famæ & non solitus id facere, secundum Pureum, de Syndicatu, verbo, testis, cap. 2. nu. 3. folio. 434. & post hæc scripta reperi late de ijs tractantem Cœpolam, in. l. si fugitiui. numero. 65. vsque ad 70. de seruis fugit. vbi à num. 71. cum sequent. tractat, quid si non sunt reperti in itinere, sed præparauerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 se ad hoc occultando frumentũ † in domo, vel alio in loco: ex legibus tamen nostris videtur in ijs rebus vetitis extrahi à regno esse iam determinatũ, quando deprehensus in itinere punitur, ac si iã exijsset, siue vadat per inuia & insolita, vel per recta ſblita & vsitata loca, legẽ scilicet, 43. infra isto tit. & libr. quoties quis deprehenditur cũ rebus vetitis, extrahens eas per vnã, aut duas leucas à finibus regni, sed & adhuc videtur legem hãc solũ loqui, vt quilibet tales res possit capere, nõ verò ad diffiniendã dictã dubietatẽ de iure communi existentẽ, ideo videtur in suo esse durare doctrina Doctorũ circa hæc, quoties nondũ sunt transgressi limites regni, etiã si per viam rectam irent ad transeundũ, secusũ iam limites exijssent, eis tamen non transgredientibus limina & confinia regni, tenerem tũc distinctionem, scilicet, quod si vadit via indirecta, & non solita & vsitata, nec vlla alia dari põt ex tali itinere cõiectura, quã extrahendi res vetitas, tunc pœna legis eũ punirem, ex d. l. 6. tit. 7. p. 5. & ex dictis in prin. huius glo. & ex l. 5. & ibi glo. *los lugares*, eod. tit. & par. nisi esset homo bonæ famæ, & nõ solitus hæc facere, vt dixi, si verò ibat per viã directã, tunc vtique dicta cõmunis distinctio esset obseruãda, & attendendæ essent coniecturæ, de quibus per Ripã, vbi sup. nã & poterat pœnitere antequam confinia exiret, & hæc mea distinctio corroborari põt ex l. 9. infra isto tit. & lib. licet ad imponẽdam pœnã mortis nostræ legis, vtiq; requiri credo, q extraxerit cũ effe-
15 ctu, † & ita denotant verba illa nostræ legis, *de sacar, ni saquẽ*, & iterũ ibi, *so pena que si el oro y plata, y vellon, o moneda de oro y plata, o vellon que sacare*, ecce igitur, factum præfectum denotatur, & non aliãs, neq; aliter, ita quod non sufficiat ad imponendã nostræ legis pœnã voluisse extrahere, & reperrũ fuisse in via directa, siue indirecta, posset tñ tunc extraordinariè puniri & arbitrariè: neque obstat huic opinioni, q eo iã exeũte à regno nõ potest puniri, vt inquit Clarus, vbi sup. quia per denuntiã & testium probationem sufficiet id probare, neq; requiritur apprehẽsio, prout ex legib⁹ istius tituli clarissimè patet, & ex l. nostra iubente, in omni anno semel saltim inquisitionẽ faciendã, & sic videtur tenendũ sub saniori consilio.

¶ Ibi, *Muera por ello*, idem in ducatu Mediolani statutum est, & tamen, vt inquit Clarus. d. q. 82. statu. 7. n. 1.
16 non seruatur † rigor hic mortis, & itidem in nostra Hispania credo nõ seruaretur, sed aliæ pœnæ à lege nostra statutæ imponerentur, ad terrorem enim potius imponitur, quam quo ad executionem.

¶ Ibi, *Que vna vezen cada vn año barã a lo menos cada vno dellos pesquisa e inquisicion*, ecce quomodo non requiritur apprehensio in terminis nostræ legis & similiũ, sed sufficit testibus proba-
17 ri † esse deuentũ per aliquẽ nostræ legis dispositioni, vt tenebat Ripa, de peste. tit. de reme. ad conser. Vber, n. 104. & 105. & Mexia, in. d. conclu. 1. nu. 36. vbi à nu. 26. plura dixit, & licet regulariter, vt ibi per eos sit communis quod requiratur apprehensio, in nostra tamen materia sufficit testibus probari, & probatur ex ijs verbis, licet quo ad armorum amissionẽ & priuationẽ extra horã portatorũ, vel contra mensurã à legibus designatã, apprehẽsio in practica requiritur, & Clarus, vbi supra. n. 7. refert etiã dictam cõmunem in nostris terminis, & licet ibi dicat, quòd Ripa dixerit esse contra communẽ, tamen

men Ripa asserit, in nu. 105. quòd cõmunis est sufficere testibus conuinci, etiam vbi apprehẽsio requiritur, de quo vltra eos tradit optimè Cœp. in l. ũ fugitiui. nu. 72. cũ seq. C. de seruf. & Redin. in tract. de mai. prin. n. 193. cũ. 2. vol. 16. trac. diuersorũ: sed an erit legitima probatio, si vnus testis dicit, vidisset Titiũ in via exportãtem frumentũ, alter verò dicit, vi-
18 disse eũ extra territoriũ † cũ frumento, & Bal. l. obseruare. C. quo app. nõ reci. inquit non esse plena, quia non sunt coniungendi, sequitur Ripa, vbi supra. n. 106. fol. 20. Et pro intellectu horum verborũ nostri tex. vide quę diximus in l. 38. tit. 6. lib. 3. supra.

Ibi, *Aya lugar contra los prelados y clerigos exemptos*, videtur hoc cõtra liber-
19 tatem ecclesiasticã †. & personas ecclesiasticas, & earũ prærogatiuas, de quibus principibus secularibus nulla est data iudicãdi potestas, neq; cõtra eos disponẽdi, est tex. & materia in. c. ecclesiã S. Mariæ, de constitu. in authen. Cassã. C. de sacr. eccl. c. nouerint, de sentent. excõ. extrauag. vna, de consuet. in communibus, & per cõsequens cõtra clericos, nullã vim legem nostrã obtinere, prout in simili statuto cõmu. opin. testatur Felin. d. c. ecclesia S. Mariæ. n. 89. & Clar⁹ in. d. q. 82. statuto. 5. n. 2. dicentes, nõ valere statutũ laicorũ prohibens rẽ
20 immobilẽ † alienari in forẽsem cleri cũ sub pœna, & q est cõtra libertatẽ ecclesiasticã. & sic nõ ligare clericos & expresi⁹, & clarius in statutis prohibẽtibus aliquid exportari extra regnũ. Ita tenet Ripa, vbi sup. n. 122. fo. 21. distingues, q si frumẽtũ, vinũ, vel moneta processerunt ex prędijs, vel redditib⁹ ecclesiarũ nõ ligat clericos, si vero ex bonis patrimonialibus clericorum, tunc si bona hæc patrimonialia gaudent priuilegio bonorum ecclesiasticorũ idem erit, secus verò alias, ita Ripa, ibidẽ, vides igitur quo modo dispositio generalis nostræ legis, claudicat quo ad clericos & ecclesiasticas personas, præmaxime cũ Couar. in. c. possessor. §. 4. n. 8. id expresse velit tenere cũ Grammatico, decisio. 100. dicente ita fuisse iudicatũ: contrariũ tñ defendit Minch. contro. vsu. frequ. li. 1. c. 4. n. 18. & cũ eo Mexia, in prag. panis, concl. 5. n. 17. dicẽs id similibus statutis receptũ esse in pluribus oppidis Hispaniæ, & in puncto iuris veritus. & Resp. cõducibilius, & sequitur nouissime Docto. Salzedo, in addi. ad prac. Ber. Diaz. c. 55. addi. 1. versicu. 3. his vbi tractat à quo iudice debeat puniri, nã cũ clericus, qui in hoc oppido, vel regno cõmoratur, quasi pars populi & regni videatur, & cõmoditatũ ac incõmoditatum sit expers, par est vt statutis æqualibus regatur. l. secundũ naturã. ff. de reg. iur. nec dubiũ est, quin tale statutum vtile sit, nã fines illius territorij abundant vineis sufficientibus ad victum totius populi, & amplius, si vina aliunde ibidem intromittantur, non possent municipes vina suã vendere, sicque id vtile est vineas habentibus, reliquis non ita, id tamen sufficit vt statutum valeat, vt in simili per Felin. in. d. c. Ecclesia. n. 81. Frederi. conf. 35. Aymõ, & alios relatos per Minch. vbi sup. itẽ quia clericis vineas habẽtibus prodest hoc statutũ. Et sic in nostrũ propositũ, iplis etiã clericis prodest, ne bladũ, vel vinũ, vel moneta extrahatur à regno, ne fortasis in regno hæc deficiãt, & qñ lex ciuilis põt afferre commodũ & incõmodũ, nõ dicitur præiudicia
21 lis, † neq; cõtra libertatẽ ecclesiasticã, secũdum Abb. in. d. c. Ecclesia S. Mariæ. n. 13. de constit. & alios plures relatos per Mexiam. d. concl. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 16. cum alijs, ante & post, & si lex nostra ob statum Reipublicæ communitati cōuenit, potiſsimè ad eius, vel tutelam, vel regimen, iuste poterit fieri, & ligat clericos, vt per Couar. vbi supra, d. nu. 8. & meo videri; si monera, aut frumentū extrahatur à regno, aut vinū ad exteros deferri clericis, liceret contra legis nostræ intentionē, quis dubitat, nisi quod maximum damnū toti regno & clero resultaret, & cum ob publicam & communem vtilitatem facta sit, clericos ligari, potuit lex nostra disponere, cum & ipsis etiam commodum ex ea resultare possit, & resultat, & per consequens sub censura Ecclesiæ & eius Vicarij, & alterius cuiuslibet melius me sentientis sic tenendum videtur; & secundum hæc sunt declarāda dicta & allegata pro prima opinione, vt dixit Mexia, vbi supra, nu. 18. & nos alibi diximus.

SVMMARIA.

SPecialis casus hic cōstituitur in quo particeps & complex delicti habet præmium. nu. 1.

An reuelans delictum, vt præmium consequatur, debeat illud probare. nu. 2.

Index contra capientes res aliquas extra regnum portatas debet de illis facere inuentarium. nu. 3.

Lex. 4.

Summarium.

Si portās nummos sibi datos ab aliquo ad portandum eos extra regnum, id manifestauerit, lucratus eos, & liber remanet à qualibet calumnia, vel pœna, itidem denuntians, & probās aliquem extraxisse nummos à regno, lucratur etiam partem pœnarum à tali extractore incurſarum.

¶ Ibi, *Y lo aya, y gane el que assi lo llenaua*, specialis casus, vbi particeps & cōplex delicti habet præmiū, † & partē eius, quod fisco, vel alteri propter illud delictum erat applicandum, cum de iure ex Barto. in l. 3. §. si ex stipulatu. ff. ad Syllani. communis sit opinio, quod particeps delicti illud reuelans, non capit partē præmii reuelanti constitutum, vt dixi in tract. de decurio. vocato, Curia Hispana. libro. 2. cap. 18. numer. 13. potest enim ad hoc constitui præmium per correctorem ciuitatis, vt ibi dicitur in eodem cap. 18. num. 4. & 5. & an tunc consensus concilij ciuitatis requiratur & assensus, ibidem dixi, nume. 25. sed an iste, qui reuelat, debeat illud † probare, vt præmiū nostri text. vel simile consequatur, reneo quod sic ex text. nostro in finalibus verbis, & ex dictis per me dict. cap. 18. nume. 24. aliter enim esset in potestate alicuius dicere, sibi traditā esse monetam à Petro, ad portandū eam extra regnum, cum sua ipsiusmet extrahentis esset, & sic eludere legem nostram, & eius pœnam, & consequenter efficere, molestiā pati Petrum illum, cuius pecuniam esse, asserebat, & sic omnino tenetur probare id, quod asserit. Et nota, quòd cum ceperis res aliquas extra regnū portatas, facias statim † de illis inuentarium, alias non obtinebis, vt per Suarez allegat. 18. col. fin.

¶ Ibi, *La tercia parte*, Vide in propositum per me adducta in l. 38. glos. fede. tit. 6. lib. 3. supra.

SVMMARIA.

VAlet lex, vel statutum prohibens aliquid vendi forensi, in nu. 1.

Lex. 5.

Summarium.

Alienigena non potest Indijs contrectare, tractare, neq; emere aurū aut argentū per se neq; per interpositā personā. sub. nostri text. pœna, & idē in Azarenis, & mulionibus disponit lex nostra.

¶ Ibi, *Ninguno estrangero pueda tratar*, eam in sua dispositione cum alijs multis exteris à regno prohibitis considerauit in l. 1. n. 50. tit. 3. libr. 1. supra.

¶ Ibi, *No puedan comprar oro ni plata*, valet enim lex. & statutum prohibēs vendi aliquid † forensi, & extraneo, vt per Tiraquel. de retract. Linagi. in præfatio. num. 14. & quid si ne alienetur in clerico dixi in l. 1. supra isto tit. & lib. n. 20.

SVMMARIA.

MOnetā vēdere vel permutare an liceat in cōsientia pluris vendere quā valeat, n. 1.

Lex. 6.

Summarium.

Precium solum taxatum peti potest pro moneta, & non amplius.

¶ Bi. *No se pueda sleuar mas de lo que valere*, sed an inconsciēt ela licebit, pluris vendere, vel permutare † monetam quam taxatum sit à lege pretium eius Nauarr. in addit. Hispan. ad capitul. 28. man. in addit. ad capitul. 23. numer. 84. fol. 55. inquit, quòd sic, dū modo sit modicum, & exiguum, & sequitur Couar. ru. alios referens in tract. de Monet. capitul. 7. numer. 3. vers. secunda conclusio, vbi in illo numer. 3. per conclusiones hæc disserit, dummodo aliqua causa, videlicet, cum numismata, non permutantur, aut venduntur, vt numismata, sed ad deaurandum aliquid, vel ad ornamentum, vt annulos, in auras, torques, & cum his similia conficienda.

¶ Ibi, *Pero bien permitimos*, vide Couarr. in vbi supra. n. 4. conclu. 3. dans differentem.

Ibi, *Que las leyes permiten*, feliciter. l. 4. tit. 18. lib. 5. supra.

SVMMARIA.

PRosui vsus, gratia an liceat monetam extrahere a regno. n. 1.

Licentia ad extrahendā monetam à regno aliter cōpiatur n. 2. & 3. per quod tēpus duret talis licentia.

Correctur populi non potest licentiam præbere extrahendi monetam à regno. n. 4.

Lex. 8.

Summarium.

Ex euntes à regno pro expeditione suorum negotiorum possunt extrahere pecuniam auream, vel argentea pro expensis faciendis necessaria seruato nostræ. l. tenore.

¶ Bi. *Han menester llenar moneda para su costa y gasto*, prosui enim vsus gratia licitum † est pecuniam extrahere vt dixi in gl. 1. legis primæ sup. eod. Ibi, *Mandamos y ordenamos*, qualiter autē sit concipienda licentia ad extrahendos † nummos extra regnum vide tex. in l. 29. tit. 18. par. 3. vbi glo. alia dicit, & per quod tempus duret talis † licentia & per Rebuf. in l. vnica. C. de seuerijs, quæ pro eo quod inter. notab. 1. n. 13. pag. 356. corrector tamen populi non potest talem licentiam concedere † secundū Mexiam vbi supra conclu. 1. num. 25. & Auiles. c. 52. prætorum, glo. magna, nu. 26. nisi expermissu nostræ. l. & seruato eius tenore, & non alias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

PAstoribus & custodibus quando credendum sit de morte animalium, vel eorũ, quæ eis custodienda dantur. n. 1.
Epidemia accidens excusat pastorem ab interitu animalium. n. 2.
Dominus si ex solitus dimittere oues in cãpo excusatur pastor si eas ibi dimittat, & lupus comedat. n. 3.

Lex 21.

Summarium.

Habentes animalia, & greges intra duodecim leucas tenentur ea in æstimo describere, & si moriãtur aliqua, vel perdãtur, standum de ijs in iuramento dñi.

HAbi. *Pero si dixere q̃ se le perdio, o murio sin auer en ello encubierta alguna, sea creydo por su juramẽto.* Videtur hic esse text. pro bantem, quod credatur pastoribus 1 super † morte, vel amissione gregis idque clarius videtur probari. in. l. 2. tit. 21. infra lib. 9. vbi dicitur, quod satisfaciet pastor demonstrando pelle cũ iuramẽto, quod est illa pellis animalis mortui sibi in custodiã dari, & sic quod corrigãtur iura antiqua probantia, id nõ excusare pastoris, nisi probẽt, id sine culpa sua cõtigisse, vt est text. l. si quis fundũ. §. imperator. ff. locat notat gl. secundũ vnũ intellectũ Bart. & communiter doctores in. l. sequis ex argentarijs. §. prætor ait in fine. ff. de edend. & notat Ant. Gom. 2. tom. variarũ. c. 3. n. 22. versi. aduertẽdũ tñ, itẽ. l. 15. tit. 8. p. 5. quæ idem designare indistincte videtur, quidquid Ant. Go. vbi sup. velit, distinguere, sint ne de casib⁹, qui sine culpa euenire solẽt, vt tũc pellis, & iuramẽtũ sufficiat, sec⁹ si de alijs, qui cũ culpa, vt tũc nõ sufficiat, nisi probet, sine culpa sua id accidisse, nam hęc distinctio est cõtra prędicta iura & cõtra dictũ cõmunẽ Bar. intellectũ & cõtra eã insurgit gl. penul. in. l. 10. ti. 14. p. 3. etiã si dictã distinctionẽ sequatur etiã Orosc. in. d. l. siquis ex argẽtarijs co. 748. vers. 10. vbi sic dictã legẽ part. voluit intelligere, & voluit gl. *por otra*. in. d. l. 10. ti. 14. p. 3. nam. d. l. 15. ti. 8 p. 5. nõ patitur hãc declarationẽ. cũ & in dãno quolibet loquatur, & sic de morte, qui est de casib⁹, qui sine culpa euenire solẽt, & nihilominus inquit lex, debere, pastorẽ probare, id sine culpu sua euenisse, probãdo tũc tẽporis in regione illa, vt ibi, inquit gl. *seũales*. tertiam, vel quartã partẽ animaliũ gregatim pascentum mortuã esse, excusat enim pastorem ab interitu pecudũ Epide- 2 mia † accidens secũdũ Ripã de peste 1. p. 2. p. n. 167. cum duobus sequẽt. fol. 7. vbi inquit, quo modo pastor probabit mortẽ animaliũ, & Boerius decis. 216. vel itidẽ excusabitur pastor, si probet q̃ dñs erat cõsuet⁹ dimittere oues in talẽ loco, vbi pastor 3 eas dimisit nã tũc si lupus illas comedat excusatur pastor secũdũ Cæpol. in. l. quis sit fugitiu⁹. §. apud labeonẽ. n. 5. ff. de edẽd. fo. 66. Tib. Decia. cõs. 25. n. 16. & 17. li. 1. hęc tñ omnia videntur correcta per has nostras leges in prędicti. & in. d. l. 2. ti. 21. infra li. 9. prout tenere, videtur Pal. Rub. in rep. c. per vestras. §. 12. n. 12. fo. 115. co. 3. quẽ seq. videtur Did. Perez. in. l. cohęredi. §. cũ filiæ. ff. de vulgari. n. 277. & in. l. 12. ti. 14. li. 2. ord. co. 555. in princ. & tenebãt aliqui relati per Boer. d. decis. 216. n. 1. & 2. & Cas. in consuet. Bur. Ru. 4. §. 23. n. 56. & 62. de ijs etiã agit. Vides igitur quomodo aliqui ex nostris ita tenẽt in correctionem iuriũ ciuiliũ. Ego tñ, si licet meũ exiguũ verbũ proferre, teneo leges nostras non derogare, neque corrigere legem illã partitarum, neque iura com

communia prædictam dictionem facientia, sed potius in suo esse remanere, inquantum probant, non sufficere iuramentum pastoris, neque pellem ostendere, nisi & aliquibus signis pastor probauerit, id sine culpa sua contigisse, vt inquit dicta lex part. & insuper secundum text. ibi iurauerit, id ita sine culpa sua contigisse, siue sint de casibus, qui sine culpa accidere solent, siue non, ex hoc intelligo verum esse, quoties pastor ille ex officio publico, vel priuato ad custodiam tenetur, & insuper recipit mercedem pro hoc, tunc enim loquitur dicta lex part. & leges similes, quæ sub titulo de locato & conducto loquuntur, ita vt custodia etiam in commodum pastoris resultet propter mercedem ei cõstitutã, secus vero si etiam si ad custodiam teneatur ratione officij publici, vel priuati, custodia hæc est sine salario, & mercede, solumque principaliter resultat in commodum illius, qui animalia, & pecudes mortua non esse prætendebat, nam tũc sufficeret, demonstrare, & probare occasionem illam amissionis, vel mortis ad se excusandum, & excusabitur custos, nisi è contra probetur, culpa sua occasionem contigisse & ita procedant. l. 20. tit. 13. par. 5. & l. 10. titul. 14. p. 3. & hic vltimus casus limitetur, vt non procedat in casu. l. nostræ, & dict. l. 2. titul. 21. libr. 9. infra, vbi iramentum sufficit, & pelles, tanquam casus speciales, quia sic legislator id specialiter in eis voluit, statuere, aliæ vero legis generaliter & sic euitatur correctio, quæ omnino euitanda est, & post hæc scripta vidi Peraltam in. l. cum ita legatur. §. species, nu. 5. delega. 2. dictam distinctionem volente cum doctoribus ibi, quæ notanda sunt, quia non sic reperies de 4 clarata, & congesta, & procedunt hæc nisi aliud de consuetudine antiqua in regione illa, vel ex contractu partium resultet, nam tunc consuetudo seruabitur, & itidem cõtractus à partibus super ijs initus prout quotidie recurrimus ad contractus, & obligationes à pastoribus pecudum factas cum populis, & vicinis eorum,

SVMMARIA.

FRumenti appellatione non continentur legumina. nu. 1.
Leguminum appellatione continentur cicera, lentes, fabhæ, pisa, & similia, nõ tamen venit cannabis. nu. 2.
Triticum si prohiberetur exportari legumina comprehendentur. nu. 3.
Statutum puniens bladum exportantem an cõprehendat legumina. n. 4. & an tunc licebit exportare hordeum, speltum, vel auenam. n. 5.
Statuto prohibente extrahi triticum an licebit exportare farinam. n. 6. & n. 12. & n. 13.
Permedium non prohibitum potest fieri trãsitus in effectum non permissum. nu. 7.
Portando farinã fraudari poterit Episcopus cui ex cõsuetudine vel priuilegio debetur certa parua mensura frumẽti pro quolibet mollio quod portat in ciuitatem. nu. 8.
Contraria opinio imo quod extrahens farinã cõprehendatur legis nostræ & similiũ pœna. nu. 9. & sequen. fundatur.
Prohibiti extrahere ligna extra territorium nõ possunt extrahere naues & galeas quæ ex illo ligno fiunt. n. 10.
Prohibitus portare ligna Saracenis & Barbaris non potest eis vendere ligamina galearũ. n. 11.
Frumẽti appellatione non venit proprie farina. n. 12. & n. 13. id aliomodo declaratur.
Lex pœnalis etiã si sit odiosa extenditur ob fauorem publicum. n. 14.
Prohibitus extrahere frumentum an sit probitus extrahere farinam. n. 15.
Saccus vbi portatur frumẽtũ an erit etiã perditus. n. 16. vbi n. 17. 18. an res licita extrahi cõfiscabitur propter illicitã cũ ea extractã, & n. 18. & 19. cõtraria pars fulcitur & n. 21. limitatur, & 26.
Partis ratione totam aufertur. n. 18.

Naui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Naui confiscata an censeatur cõfiscata scapha, & confiscato asino censeatur nesalma confiscata nu. 19. & sequent.
Res vnius socij non censentur confiscatæ ob confiscationem rerum alterius socij illicitas portantis. nu. 20. nisi vt ibi, n. 21.
Valet statutum & consuetudo vt res licitæ, propter illicitas confiscentur. nu. 22.
Dominus rerum vbi illicita exportantur an habeat regressum ad res suas vel contra exportantem nu. 23.
Domini ignorantia ipsius iuramento probatur nisi contra probetur. nu. 24.
Lex vel statutum etiam si dicat debere stari iuramento alicuius probari potest contrarium. numer. 25.
Res licitæ & illicitæ confiscantur quoties inseparabiles sunt. nu. 26.
Extraḃs sui vsus causa res vetitas si mutato proposito eas vẽdat an excusetur. n. 27
Agricultores forenses si frumẽtum suæ agriculturæ in suum extraneum Regnum portent an puniantur. nn. 28.

Lex. 25.

Summarium.

Panis, & legumina extrahi à regno non possunt sub nostri text. pœna.

IAB I. *Panis legumbres*, caute adijcitur verbum (legumbres) quia non continerentur frumenti appellatione † legumina ex l. frugem. §. frumentum. ff. de verb. signi. & l. pœnum. §. fine autem frumentum, &. §. fin. ff. de pen. leg. & l mella. in fin. ff. de aliment. & cibarijs leg. & hoc verius esse testatur Rip. de pest. titul. de remed. ad conseruand. vbert. nume. 53. fol. 19. & Rebuf. in dict. l. frugem pagin. 500. versicul. 5. sub nomine, vbi pagin. 498. versicul. leguminibus inquit, leguminum † appellatione contineri cicera, lentes, fabas, pisa, & alia id genus, non tamen venit cannabis, vt ibi inquit ipse Rebuf. sed si prohiberet triticum † exportari, legumina comprehenderentur, quia est ampla tritici appellatio, vt per Ripam vbi supra numer. 55. Sed quid si statutum puniat exportantẽ Bladum, an etiam contineatur † exportans legumina, dicendũ est quod sic secundum gloss. & Bartolin. l. 1. §. eo ff. de aqua pluuia arcend. & Rip. vbi supra numer. 56. vbi numer. 57. quærit, an tunc licebit portare hordeum, speltam, vel auenam, † & post disputationem inquit, & concludit, quod sublato communi vsu loquendi, non licebit, eo tamen vsu attento licebit: Sed an ex simili statuto, vel lege, vt nostra prohibentibus extrahi triticum, comprehendetur etiam † farina, & videtur, quod non quia verba statuti non conueniunt, & sic non conuenit depositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. l. quod constitutum. ff. de testa. milit. frumenti enim appellatione nõ continetur farina, mutata enim forma mutatur res, frumenti namque potentia permutationem in farinam adeo victa est, quod ad suas vires, suaque initia amplius reuerti non potest. l. Iulianus. §. sed si quis. ff. ad exhibend. l. quæsitũ. §. illud. ff. de leg. 3. à verbisque statuti non est recedendum. l. non aliter, deleg. 3. per medium que non prohibitum potest fieri transitus in effectum non permissum † l. per iusiurandum. §. & si fide iussor. ff. de accept. & sic dixit Felin. in capitul. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut. quod portando farinam fraudari poterit episcopus, cui ex consuetudine, vel priuilegio deberur certa parua mensura frumenti pro quolibet modio † quod portat in ciuitatem, ex quibus hanc opinionem tenuerunt Dynus in d. l. quæsitum. §. illud, & Gand. in

in tract. malefic. Rubr. de rebus non por. contra debit. q. 4. versi. item pone. dicés ita fuisse Paduæ iudicatum, & hanc sequitur subdens esse communem, & quod ita vidit de facto seruari, in tract. de statur. 2. p. q. 5. no. 2. p. tom. 6. tractat. diuer. doct. Bald. in margarita. verb. frumentum. Pro cõtraria tamen parte, imo quod extrahens farinam comprehendatur legis nostræ, & similium pœna, † & pro hoc facit, text. in. l. si cui lana. ff. de legat. 3. vbi lanæ appellatione etiam comprehenditur lana filata, quæsem per lana intelligitur, donec ponatur tela, & sic dicemus, quod appellatione frumenti contineatur farina, donec conuertatur in panem, & frumẽti, & farinæ eadem est vsia. in venditionibus. §. fin. & l. sequent. ff. de contrahend. emp. imo & fortius dicendum videtur de farina, quam de lana, eo quod farina non videtur noua species à frumento, sed ea, quæ prius latitabat, detecta potius apparet. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquirẽ. rerum domi. Item & quia prohibiti extrahere ligna extra territoriũ non possunt extrahere naues, & galeas, † quæ ex illo ligno fiunt ex text. in. c. ita quorundã. de Iudæis. Vbi prohibitus portare ligna Saracenis, & Barbaris non potest eis vendere ligamina † galearum, quem ex ad hoc alia adducens allegat Boerius decis. 177. n. 4. Item quia ne fiat fraus legi, idẽ dicendum de farina, quod de trifico, ex text. in. l. sed Iulianus. §. mutui. ff. ad Macedon. vbi prohibitio Macedoniani de non mutando pecuniam numeratam filio familiãs extenditur ad frumentum, & farinam, ne fiat fraus legi, itẽ quia militat eadem ratio in farina, quod in frumento, eo quod ratio, & mens statuentium fuit prouidere, ne proueniat careslia propter exportationem frumenti, quæ ratio etiã militat in exportãte farinam, ergo etiã militabit dispositio. l. à Titio. §. illud. ff. ad l. aquil. & in talibus non verborũ sonus, sed effectus attendi debet, ex quibus hanc secundam opinionẽ tenent Bart. & Rainer. in d. §. quæsitum, & Bald. sibi contrarius in. l. nõ dubium. C. de leg. & in. l. quod nõ ratione. ff. eod. & Rebuf. in d. l. frugem. pag. 500. versi. & prohibitus, & Guid. Pap. decis. delphi. 373. sic pluries per parlamentum delphinatus iudicatum fuisse confirmans, & magis ample Alex. cons. 130. incipiens, super eo, de quo quæritur, an fides col. 1. vol. 6. & eam etiam sequitur Auil. c. 52. præt. glo. *en la tierra*, nu. 19. vbi falsò allegat Albericum pro hac opinione, & hanc etiam secundam opinionem sequitur eam dicés communem Ripa in tract. de peste, tit. de remed. ad conseruan. vbertat. nu. 50. vbi incepit à n. 43. cũ sequent. quem refert Viuius relatus per Iuliũ Clarum. li. 5. recep. sententiarum. §. fin. q. 82. statuto. 7. num. 6. vbi inquit ita vidisse semper seruari, & sequitur Bertach. de Gabel. in. 11. q. 2. parricule. 8 partis princip. & Fracil. Lucan. in tract. de fisco. 4. p. num. 19. in. 12. volum. tract. diuer. doct. & nouissime Mexia alios allegans in Pragm. tassæ panis 200cl. 4. per totam. Neque obstat quod in appellatione frumenti non venit farina, quia id verum de propria tali vocabuli, & sic si aliqui legatur frumentum, deberur legata farina secundum Bald. in. l. 1. C. de fruct. & lit. expens. & Bart. in. dilà Titio. §. illud ff. ad. l. Aquil. & ibi gloss. Nos autem non dicimus in hac secunda opinione, quod ex vi verbi comprehendatur farina, sed tantum ex mente statuentium, quæ mens nõ minus est obseruanda, quã verba

Universidad de Deusto
Biblioteca

verba. l. nominis, & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verborum significa. item & quia id verum est, quod farina non continetur appellatione frumenti in oratione, & dispositione † affirmatiua, vt cum quis tenetur dare frumentum, farinam dare non teneatur, & ita procedat. 1. opinio secus vero in prohibitiua dispositione quia in prohibitione totum negatur. glos. in. l. hoc genus. ff. de condition. & demonstrat. Rebuf. dict. pag. 500. in fi. ne. Neque obstat quod lex est pœnalis, & sic odiosa, & ideo non extendenda, ex capit. odia. de Reg. iur. in. 6. quia cum sit in fauorẽ publicum introducta, amplianda est & non restringenda, † præsertim ex identitate rationis. l. illud. C. de sacros. eccles. Roland. à Vall. consil. 72. numer. 34. cum aliquibus sequentibus libr. 1. etiam si agatur, de fauore publico secundario. l. hoc modo, in fine, de cond. & demonstr. etiam in penalibus. l. cæteras. §. hoc senatus consultum, & ibi Iaſ. notabil. 5. ff. de legat. 1. traditur per Felin. in capitul. translato. de constitut. Hippoly. in practic. §. aggredior. numer. 64. vbi plura de vtilitatis publicæ fœnore. Ex quibus etiam idem erit dicendum in exportante panem cõctum, † cum sit eadem ratio, vtenet Rip. vbi supra numer. 52. & Mes. dict. conclus. 4 numer. 3 fol. 67. colum. 4. Boerius, decision. 177. numer. 5. etiamsi Auil. dict. capitul. 52. dict. numer. 19. aliud velit in pane docto, sed fallitur, quia est eadem ratio, quæ tamen vbi deficeret, non veniret panis coctus appellatione frumenti secundũ prædictos maxime Rip. dict. numer. 52. Sed est quæstionis, non minus singularis, an saccus, vbi portatur frumentum, vel farina etiam amitteretur, † & sic vbi alij aliomodo quærunt, an res licita portari confiscabitur propter illicitam cum ea portatam, † & videtur, quod confiscetur ex text. in. l. cotem ferro. §. si dominus. ff. de Publ. & vectigal. & ex. l. qui Saccum ff. de Furt. & ex. l. 26. nostri. tituli & libri, & quia saccus est quid accessorium ad ipsum frumentum, & sic debet sequi suum principale. l. eos. C. de vsur. cum vulgar. Item & propter partem minantem ruinam, quis mittitur in possessionem totius domus ruinosæ. l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de damn. infect. & facit. l. si peculium. de pecul. & de excep. rei iud. l. si quis cũ totũ, & ratione † partis totum auferetur. l. etiam si partis. ff. de legat. 1. l. 1. & 2. C. de plus petit. & sic hanc opinionem tenuerunt Dyn. & Iacob. de Aret in. in dicto §. si Dominus, sequitur Castillo, in. l. 1. Taur. fol. 20. column. 4. in fin. versic. & nota super hoc duo menti tenenda, & hanc dicit esse communem, siue sint res licitæ portantis, siue alterius, modo sit sciens, & consentiens, Boerius decision. 178. numero. 25. quem refert Clar. dict. quæstion. 82. statut. 7. numero. 9. Pro contraria vero parte, imo quod illicitæ solum confiscentur, facit, quia separatorum causa, separata est ratio. l. fin. ff. de calumniat. l. rescriptum. ff. de ijs, quibus vt in dict. & pro hac opinione allegatur text. in. l. Publicanus. §. 1. ibi, vt si quis amplius. ff. de publicanis, & vectiga. l. l. Sancimus. C. de pœnis, & argumento. l. 1. §. idem Labeo. ff. de aqua quotidian. & estiu. & l. 1. §. si duæ. ff. quorum legat. Neque debet extendi pœna vltra delictum, vt in dicta. l. Sancimus, sed in pœnis stricta interpretatio est facienda, vt. l. interpretatione. ff. de pœnis, & sic confiscata naui non censetur confiscata scapha, nec confiscata † salma-

censetur asinus confiscatus, & è contra, quibus hanc opinionem tenuerunt Cyn. in. l. cum proponas. C. de Nauti. fœnor. Bartolus in dict. l. cotem ferro. §. Dominus Angelus in. l. vsuras. ff. de vsuris, Baldus in dict. l. cum proponas, & hanc communiter seruari affirmat Albericus in tractat. de statut. 4. parte quæstion. 4. numero. 5. & eo relato dicens eam vt mitiorem sequendam Clarus in dict. numero 9. & sequitur eam Bertach. de Gabell. part. fina. quæstione. 12. & sequentib. & Ripa in dicto. tractat. de pest. in titulo de remedio ad conseruandum, vbert. numero. 131. vbi pro ea dicit facere, text. in. l. Nam quod liquide, in principio. ff. de pœnn. legat. vbi in legato pœnoris, quod est fauorabile, non veniunt vasa, ergo in confiscatione odiosa confiscato frumento non censetur vas confiscatum, & hanc itidem opinionem sequitur Auiles dicto capitul. 52. glos. *En la tierra*, numer. 1. & Mex. in pragmat. Panis, conclu. 1. glossa. 1. numero. 15. &. 21. Suarez allegat. 28. folio. 144. versicul. sed posito quod omnia. in antiquis, & sic ex hac vltima communi opinione reijcienda est distinctio Baldi in dicta. l. cum proponas, & relatorum ab eo distinguentium, quod si res licitæ, & illicitæ erant delinquentis, omnia confiscabuntur, secus vero alias, hæc tamen distinctio est contra hanc communem ideo reijcienda, nam res commodatæ, & alienæ clarum quod non sunt confiscãdæ, nec res vnius socij alterius socij illas portantis contra deuentum † altero socio, & non consentiente, secus aliàs, vt per Ripam vbi supra. n. 131. & Mex. vbi supra nu. 16. &. 22. & sic hæc opinio secunda tenẽda est, & sequenda. Quam limitabis primo in duobus casibus, in quibus procedit prima opinio, & eius fundamenta, primo enim limitatur, vt non procedat hæc secunda opinio, quoties lege, vel statuto aliud disponitur, † tunc enim saccus, & plaustrum & schapha, & asinus confiscabitur, vt in. l. sequenti pro prima opinione allegata disponitur expresse, pro ut de iure, & consuetudine fieri potest, & valet tale statutum, † & consuetudo, secundum Baldum in dict. l. cum proponas, & Francis. Licea. in tractat. de fisco. 4. part. numero 11. in. 12. volum. tractat. diuers. doct. & tunc si res licitæ sunt alienæ, & non illius, qui eas portat, Dominus, qui ignoranter cõmodauit, habebit regressum contra exportantem, qui si nõ sit soluendo, restituetur ex clausula generali contra statutum, & sic recuperabit † eas, vt per Ripam vbi supra nu. 132. cum duobus sequentibus, & Mex. vbi supra nu. 17. & tunc ignorantia domini rei illius iuramẽto probabitur, † vt per Rip. vbi supr. nu. 135. nisi contrariũ probetur, quia quando ex legis vel statuti dispositione defertur iuramentum, potest nihilominus aduersarius probare cõtrarium, etiam si lex, vel statutum dicat stari, debere iuramento † secundum l. 2. §. si absens, vbi DD. ff. si ex noxali caus. agat. quam sequuntur relati per Tiraquel. de Retract. linagi. §. 4. glos. 1. num. 1. cum alijs sequentibus, vbi n. 3. hanc dicit magis communẽ sententiam, & Hoied. de Benef. in compat. 1. p. c. 13. num. 45. in vol. 15. tractat. diuers. doct. p. 1. vbi nu. 4. cũ sequentibus differit cum Felin. & doctoribus in. c. cognoscentes de constit. n. 12. & ibi Det. n. 18. an probatio ignorãtiæ, quæ fit iuram. illã allegãtis dependeat ex iudicis arbitrio vel nõ, secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundo limitatur hæc secunda communis, vt non procedat, quoties res licitæ, & illicitæ inseparabiles sunt
26 † vt frumentum, & aliæ merces commixtæ nam tunc omnes confiscantur secundum Alberi. vbi supra. d. q. 14. n. 5. & Rep. vbi supra, nu. 131. vbi inquit, quod generaliter res, quæ possunt sine corruptione subiecti separari à re confiscata, non comprehenduntur in ipsa cõfiscatione. Quæ omnia notabis, quia non sic reperies cõgesta, ac declarata, vlterius, quod pro vsus sui causa licebit exportare frumentum extra regnum, puta si cum familia se ibidem confert, & iuramento suo stabitur super hoc, vt vtrumque tenet Ripa vbi supra num. 108. & 109. & in l. 1. supra eod. diximus, & ibi idem Ripa num. 111. cum duobus sequentibus tractat, quid si dum sui vsus causa extraxit, mutato proposito vendiderit, an reincidat
27 in pœnam, † & qualiter probabitur animus hic, ibidem declarat. Et quid in agricultoribus sõrensibus partem
28 suam frumenti portãtibus † ad suum regnum, vel partem suam vendentibus vniciui, vide Rip. ibi nume. 107. & 108.

¶ Lex. 26. & 27. immediate sequentes eandem prohibitionem panis extrahi à regno prosequuntur, de quibus iam dictum est, in præcedente. l. 25. ibidem dicta videnda sunt.

SVMMARIA.

VIctualium nomine venit panis. nu. 1.
Auctionatores, & regatarij prohibiti emere victualia ante horã nonã non possunt ante illã horam emere hordeũ fœnũ & similia inspecta proprietate vocabuli. n. 2.
Inuitatis ad nuptias an sint danda necessaria pro equorum sustentationem. num. 3.
Verbum, libere, actum liberum, & spontaneũ & generalem sine restrictione denotat. nu. mer. 4. & 5.
Panis & victualia an possunt extrahi de vno loco ad alium in regno etiam si dicatur quod locus ille prius est prouidendus. nu. 6. & num. 7. declaratur.

Lex. 28.

Summarium.

Quod intra regnum, & in locis *de señorio* prohiberi non possit panis extractio, & aliarum sustentationum, sed quod libere de vno ad alium intra regnum exportentur.

IBI, *Y otras viandas* Ponderãda est dictio illa (*Y otras*) Latiene, alius alia aliud, quæ de sui natura est repetitiua similium, vt sic intelligas hic esse text. probantem, quod panis,
1 potest dici † (victualia) nam cum ijs verbis text. noster, victualia, nominet per dictionem repetitiuam, & similitudinariam, necessario fatendum est, legem nostram probare, panem dici victualia, & consequenter victualium appellatione panem, & sic fœnum, auenam, hordeum, & similia ad victum equorum deputata comprehendi, quia dicit canon visitatori danda esse victualia, & sub hoc nomine includuntur fœnum, & similia necessaria pro equitaturis cap. cum Apostolus, de cens. capit. si episcopus, de offic. ordin. in. 6. ex quo inquit Bald. cons. 192. quidam nomine. volum. 5. quod auctionatores prohibiti emere victualia ante horam nonam, non possunt ante il-
2 lam horam emere hordeum, † fœnũ, & similia inspecta proprietate vocabuli, sequitur Rip. in. d. tracta. de peste in titul. de remed. ad conseruat. Vber. n. 58. & Rebuf. in l. verbo, victus, pag. 328. versi. notandum est. ff. de verbo. significa. qui aiunt, quod attento vsu communi loquendi per excellentiam, solum cõprehenduntur appellatione victualium necessaria ad victum hominis, & ideo non sine mysterio lex nostra ad excludẽdam difficultatem talis communis vsus loquendi, verbum, pan, prius præposuit, vt intelligeretur, quod nõ solum victualia ad victum hominis necessaria comprehẽduntur, sed ad equorum sustẽtationẽ conuenientia. Ex quo Rebuf. vbi supra tradit pro inuitatis ad nuptias, quod talibus etiam necessaria pro æquorum
3 sustentatione danda non sint, † si in loco illo hospitia adsunt, secus verò alias, licet inter nobiles personas inuitantes ad nuptias, alios extraneos à loco illo indistincte prouident victualia pro hominibus, & equis necessaria.

¶ Ibi, *Y mandamos que libremente se pueda sacar el pan, y viandas de vn lugar a otro dentro del Reyno*, notandũ est aduerbiũ illud, *libremente*. Latinè libere, vt intelligas facultatẽ hic concessam libere in toto regno extrahendi panẽ,
4 & victualia † de loco ad locum, nulli restrictioni, aut limitationi subiacere, de ea enim intelligitur facultate, quæ nec iure, neque æquitate, neque ratione aliqua regulatur, sed in absoluta illius residet potestate, est enim maxima vis dictionis huius (libere) cũ potestatem tribuat faciendi actũ
5 sua sponte † alterius volũtate nõ requisita, vt vtrũq; dictũ refert, & tenet cũ aliis ab eo relatis Menoch. de arbit. iud. lib. 1. q. 7. nu. 33. & 34. cum aliquibus sequentibus. Itidẽ etiã aduertẽda sunt verba sequẽtia nostrę. l. *y que la saca sea comun en todos los nuestros reynos*, & ibi, *y que ninguno tenga poder de le vedar, sin especial licencia y mandado nuestro*, dũ cum ijs enixis verbis, & geminatis lex nostra loquitur ex geminatione verborũ, & sensuũ in idẽ recidentiũ enixã legislatoris voluntatẽ comprehendendo ex late dictis de geminatione per Doctores, In l. Balista. ff. ad Trebel. & per Euerar. in loco, à geminatione, vt sic ex lege nostra recte intelligas esse dispositum, ita liberã esse potentiam extrahendi victualia, & panem de vno loco ad aliũ in toto regno, quod nullo modo possit prohiberi, nec vetari per iudices aliquos, etiã si dicant, quod prius
6 prouidendus est populus, † quo talia extrahuntur, idque verba illa, *sin especial licencia y mandado nuestro*, quasi cũ Rex sibi hanc potestatẽ reseruauerit, omnibus alijs eã ademisse videtur, Regem autem hanc licentiã non concedere, nisi cum causa asserendũ est, quia leges suas obseruare credere debemus, neque leuiter eas subuersurum esse, causa autem, quænam alia esse potest, quã quod populi prius prouideantur, vt apparet ex l. 29. immediate sequenti, hanc tamen causam Rex sibi reseruabit ex. l. nostra, ergo iudices inferiores Regis etiam sub prætextu huius causæ non poterunt prohibere extractionem hanc à loco suæ iurisdictionis ad alium Regni locum, & per consequens ex ijs omnino sic asserendum assumptum Auenda. cap. 19 præt. nume. 35. in fine. libro. 1. ei attributum à Mexia, in pragmat. tassæ pan. con. 1. numer. 56. non esse compatibile cum dispositione nostræ legis, dum eam voluit declarare, vt procedat, prouiso populo, falluntur enim meo videri in hoc, & sic in terminis vidi iam prouisione regia legem nostram seruari iustam, & quamuis per iudicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

respõsum fuit, imo per ciuitatem dictum, quod erat penuria in populo illo, qui prius prouidendus erat de pane, nihilominus secunda prouisione fuit iussum, vt non obstãte responsione illa lex nostra seruaretur, & ex dicta l. 29. sequenti hæc opinio corroboratur, & fulcitur cõtra Auenda. & Mexiam, ita vt nulla responsio congrua possit in contrarium assignari. Præsertim quod Auenda. ibidem & ante eum Afflictis, decisione Neapol. 290. nume. 9. idem asserens, loquũtur quoties ad partes prohibitas extrahi, talis panis extrahatur, † & victualia cum licentia Regis, tunc enim nimirum si licentia illa sit interpretanda, vt potius populi regni prius remaneant prouisi, vt inquit dicta lex. 29. quia in dubio Princeps videtur id obseruandum velle, sed vbi ad loca permissa à lege sit extractio', nullo modo fieri potest prohibitio prætextu cuiuscunque causæ, nisi ex speciali licentia, & mandato Regis, nam cum lex ei reseruat, omnibus alijs adimit potestatem dispensandi, & interpretandi legem, cum eius sit interpretari, cuius est condere, & sic populi prætendentes hanc extractionem prohibere, adeant Regem, & eius consilium significantes ei necessitatem populi, vt dignetur præbere prouisionem, ne extrahantur panis, & victualia à populis illis, nisi prius facta æstimatione, & cala, & cata, & prouisio populi pro anno illo, & pro semine anni sequentis, vt inquit dicta lex. 29. vel vtantur tales populi remedio. l. 18. tit. 11. supra libro. 5. permittentis pro tanto capi panem pro prouisione depositorum publicorum, vel vicinorũ, qui vt ibidem, & alibi dixi, poterũt petere panem illum pro tãto ex dictis per Couarru. libr. 3. Variarum. cap. 14. nu. 6. & sic vidi iam concessam prouisionem à Regio consilio cuidam villæ, vt daretur ei, & vicinis frumentum decimarum, pro tanto ab arrendatoribus earum, & dabitur quotidie petentibus hæc prouisio in consilio, *por carta acordada*, vt si bene memini, dixi in dict. l. 18.

¶ Ibi, *Pierdan*, hunc ad alios casus per me congestos sub. l. .tit. 25. libro. 4. supra, vbi priuationi officiorum est locus, adde.

Lex. 29.

Summarium.

Carnes, & panis non extrahuntur à Regno, neque in locationibus redditũ regalium contrarium apponatur pro cõditione, & cedulæ, & prouisiones contrariæ obediantur, & non adimpleãtur, & dentur ad hoc Regiæ prouisiones in Seuatu Regio, licẽtiaque exrahendi, non aliter detur, nisi prouiso prius Regno.

EIbi, *Sean obedecidas, y no cumplidas*, vide, quæ in propositũ diximus in. l. 1. nume. 17. & in. l. 2. numero. 53. titulo. 14. libro. 4. supra.

¶ Ibi, *Sin hazer primeramente*, pro horam declaratione, vide quę diximus in. l. præcedente.

¶ Lex. 30. sequens est declaratoria, aut limitatoria nostræ, & præcedentis, & allegat eam in sua dispositione Auenda. cap. 19. præt. num. 35. ad finem libri. 1.

SVMMARIA.

VInum quotuplex sit remissiue. nu. 1.
Prandium caninum quid sit, nu. 2.
Vinum non est mustum, neque è contra, neque vinum est acetum, vel contra. nu. 3.
Copulæ natura est inter diuersa apponi. n. 4.
Acetum non continetur appellatione vini. num. 5.
Mustum non licet reddi pro vino mutuato. nu. 6. neque contra.
Vini appellatione an vuæ cõtinebãtur. n. 7.
Vini appellatione non continetur exportans aqua ticeum seu posiama; ceruisiam, zidronicum, zitum aromatteũ, & similia. n. 8.
Filam vini exportans cõtra legem, causa gustus non tenetur. nu. 9.
Salem de iure ciuili licitum videbatur vnicuique emere & vendere, sed Domini temporales vsurpauerunt contrarium. nu. 10. & nu. 12. in contrarium arguitur, & ibi declaratur, & nu. 13.
Salinaria vocantur domus vbi sal portatur & venditur. nu. 11. vel dicũtur certa tributa danda domino terræ. nu. 12.
Salinas quis prius instituerit. nu. 13.
Salinaria priuata Rex capere non potest nisi data æstimatione priuatis illarum dominis. nu. 14.
Salinaria omnia iure nostro regio in Regem sunt incorporata. nu. 15.

Lex. 31.

Summarium.

In hoc Regno non immittatur vinum Aragoniæ, Nauarræ, & Portugaliæ, neque aliæ res in lege nostra cõtẽtæ.

1 IBi, *Vino*, quotuplex sit vinum. † Boherius, in decis. 177. n. 10. ex Aulo Gelio, libr. 14. noctium Atticarum. c. 30. vbi inquit, tria esse genera vini, nigrum, album, medium, quod vocant, *Kirron*, giluum, & nouum, vetus, medium, & efficere nigrum vires, album vrinã, medium *Tetin*, nouum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium caninum. Quid vero significet prandium
2 † caninum, rem leuiculam diu, & anxiæ quæsiuimus, prandium autẽ abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino carer, cum igitur medium vinum appellasset, quod neque nouum esset, neque vetus, & plerunque homines ita loquantur, vt omne vinum, aut nouum esse dicant, aut vetus, nullã vim habere significauit, neque nouum, neque veteris, quod medium esset, ideirco pro vino non habendũ, quia neque refrigeraret, neque calefaceret, hæc Aulus Gelius, vbi supra, alia per Doctores in. l. vinum. ff. si cert. petat. videri possunt.

¶ Ibi, *Y mosto, y vinagre*, hic habes text. probantẽ, quod vinum non est mustũ, neque acetum, & contra ace-
3 tum, & mustum † non dici, possunt vinum, nam cum text. hic loquatur copulatiue, per dictionem illã copulatiuã, y, omnino est intelligendũ, esse diuersa omnia illa, inter quæ copulatiua apponitur. Hæc enim est copu-
4 læ natura, † vt inter diuersa apponatur, secundũ glo. & Doct. in. l. 1. ff. de Iust. & iur. pro vt & Micheæ. 6. habetur, dũ dicitur, tu seminabis, & non meres: tu calcabis oliuã, & non vngeris oleo: & mustũ, & nõ bibes vinũ, pro vt eã sic intelligit Monrolonius, in suo promptuario iuris, verbo, mustum, & sic inquit text. in. l. si quis vinum, in princ. ff. de vino, trit. & oleo
5 leg. quod acetum non continetur † appellatione vini, nam si quis legauerit vinum, omne illud continebitur, quod ex vinea natum vinum permansit, & sic acetum nõ continetur, quia vinum non permanet, neque itidem minus permanet mustum, quia nondum vinum est, vnde dicit Bartolus, in. l. cum quid. ff. si cert. pe-
6 tat. quod pro vino mutuato † non licet reddi mustũ, neque è cõtra refert & sequitur Montolo. in. d. suo promptua. iuris, verb. mustum, glo. 1. & sic non sine mysterio lex nostra nõ fuit contenta loqui per verbum, vino, vt mustum, & acetum comprehenderet, sed specificauit omnia hæc. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

an, vuas, appellatione vini continebuntur, † ita vt ficut de ijs terris in 7
præsenti prohibitis non licet portare vinum, ita neque vuas, & de proprietate sermonis non est idem, ex.l. fin.§.cui dulcia. ff.de vino, trit. & oleo leg. sed ex mente idem esse dicendum, si ex eis vinum esset faciẽdum, ne fraus fiat legi, pro vt de farina diximus supra isto tit. & sic decidit Baldus, in.l.quod non ratione. ff. de lega. sequitur Ripa, in tracta. de peste. tit. de remed. ad conseruand. vbert. num.60. vbi cum tribus sequentibus inquit, quòd non continebitur ex- 8
portans aquaticium, † seu positam, ceruisiam, zidronicũ zitum, aromaticum, & similia vina artificiosa. Sed an continebitur exportans filam † 9
causa gustus, & dic quòd non cũ Salicet.in.l.1.C. quæ res export.nõ poss. & ita contra Bald.ibi; verius esse dicit Ripa, vbi supra.num.64.cum pluribus sequentibus, & humanius, & quod ita sibi placet.

¶ Ibi, *Sal*, de iure communi licitũ 10
videbatur vnicuique † sal emere, & vendere, quia etiam in fundis priuatorum possunt esse salinæ.l.magis puto.in princip.ff.de rebus eorum. Domini tamẽ temporales vsurpauerũt contrarium, vt inquit Andr.de Isern. in cap. 1. ver. redditus, quæ sint Regal.in vsibus Fæud. vnde salinaria vocantur † domus, in quibus salem fa- 11
ciũt deportare domini terrarum, & à præpositis illius officij venditur, & emitur, ita quod nullus alius audet, nisi vsque ad certam mensuram pro necessarijs suis emere, vel vendere, secundum Hostien.in cap.super quibusdam. col. 1. de verbo. signific. vel vt inquit Innocent. ibi salinaria dicũ- 12
tur † certa tributa dãda domino terræ, vt permittat salem emere, & vendere: in contrarium tamen videtur, imo quòd etiam de iure communi licet salem emere, vel vendere, solis à Principe deputatis, ex textu.in.l. si quis sine. C. de vectig. & communi. & facit etiam text.in.l.inter publica. §.1.ff.de verb.signific. sed dicendum est, leges has in salinis publicis loqui, in quibus totum emolumentum est, Regis, & in his conducendis possunt homines societatem inire.l.1.§.1.ff. quod cuiusque vniuers.nomi. & qui eas conducit, publicanus appellatur. l.sed hi. ff.de publ.& Ancus Marcius 13
Rex Romanus primus † salinas instituit, tesse Plinio, lib.31, c.7.in priuatis vero salinis, ex quibus priuati cõmodũ percipiunt, vt Narbonæ, in.l. magis puto.§.1.ff.de rebus eorum.& l. generali. §. vxori.ff. de vsufru.leg. &.l.forma.§.salinæ.de censibus procedunt prius dicta, vt de iure cõmuni non esset prohibitũ cuilibet, salem emere, & vendere, eo quod proprietas omniũ salinarum non spectat ad Principem, secundum Isern.& Aluarotum, in dict. c.1.quæ sint reg. ideo illa priuata salinaria iure capere non 14
potest, nisi data † æstimatione priuatis.l.si locus.§.fina. ff.quemad.seruit. amit. Decius, in.l.id, quod nostrũ.ff. de reg. iur. imo firmat Petr.Iacob. in Pract.Rubri.de iuris, in fin.derisoriũ esse, omnia pertinere ad Regem, quę sunt descripta in illo titu. quæ sint regalia, quia illa constitutio est localis, ideo in suo loco seruetur, sed illi Principes, qui alia quandoque vsurpant, ita firmissimè tenent, vt diuelli ab eis vix possint, id (vt Rebuf. arbitrari dicit, in.l.inter publica.§.salinarũ. pag. 159.) iure primogenituræ occupantes, vel forte societatis, de qua in.l. si non fuerint, in fine. ff. pro socio, sed iusti iudices hoc prohiberent: hodie tamen, inquit Rebuf. vbi supra, omnia ad Principem trahunt iniusti iudices, sed væ illis, quia maximam rationem de ijs summo iudici præbebunt, ideo aduertant consulentes Principibus, quæ cõsulenda nõ sunt, & omnia regalia esse putantes, & affirmantes, cum non sint, vt dictũ est, quibus dici potest, salem eorum euanuisse, & ad nihil valere vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. ex.l.tamen. fin. titu. 8. lib. 9. 15
infra, omnia salinaria incorporata † sunt in Regiam coronã, & quod alibi non fiat sal, & in.l.2.titul.13.supra eod. Putei salati Regis sunt & salinaria, & redditus salinarũ ad Regẽ spectãt.c.1. quæ sint Regal. c.super quibusdã.§.præterea, de verb.signif.l.si quis. C. de vectig. late Decius, consil. 292. & Guagui.libro.7.c.2.relati per Cassa. in Catalog.gloriæ mund.7.p. consi.22. & Carol.Grassi.lib.1.regal. Franc.iure.18.pag.2.in fin.cũ sequenti. sic dicentes, cum multa bella inter Philippum Vallesium Regem Francorum, & Edoardũ Angliæ Regem mota essent, & cum Philippo parum pecuniæ suppeterent, nouam exigendæ pecuniæ formam excogitat, qua fine cuiuscunque conditionis discrimine, omnes regnicolæ tenerentur sal, quo nemo facile abstinet, comparare non aliunde, quam ex publicis; quæ instituerat proptuarijs.

supra, lib. 3. vbi legem hanc declaraui, & intellexi.

SVMMARIA.

VLtra vnã vel duas leucas exiens à Regno cum rebus vetitis, non potest pœnitere vt pœnitentia prosit. nu. 1.

Ex legis permissu propria authoritate aliquid capiens, nullam incurrit pœnam. nu. 2. dum tamen intra. 24. horas iudici præsentet, & manifestet. nu. 3.

Lex. 43.

Res prohibitas extrahi à Regno repertas intra vnam, vel duas leucas à finibus Regni, vnusquisque sua authoritate capere potest, & præmium nostræ legis percipere.

IBi, *Y fallaren que las sacan de dẽtro de vna o dos leguas de los fines de nuestros Reynos*, qua si tunc de vero animo † extrahendi eas con- 1
stet, & sic neque pœnitẽtia tunc locũ habebit; si reperiantur, & capiantur, per quẽlibet, de qua pœnitentia loquebatur Suarez allegatio. 18. fine.

¶ Ibi, *Que por su propria autoridad*, & sic nulla iudicis interueniente licentia, vel mandato, & in hoc casu non incurretur crimen aliquod, cum ex legis permissu fiat, sicut neque incurritur, † cũ ex partis mandato, & con- 2
sensu, vt in.l.2.tit.13.libr.8.infra faciunt, quæ diximus in.l.1.glo.fina. & in.l.5.nu.9.&.21.tit.13.supra.libr.4. & vide, quæ in declarationem huius legis dixi, in.l.1.glos.sacar.supra isto tit.& libro.

¶ Ibi, *Dentro de veynte y quatro horas*, aliter enim si intra istud tẽpus nõ præ- 3
sentauerit, & iustitiæ † notificauerit, & inuentarium, & memoriale earũ fecerit, fraus contra eũ præsumitur secundum Suarez, alleg. 18. col. final.

Lex. 38.

Summarium.

Iudices prohibitorum possunt informationes facere, & qualiter, & quomodo, & de assecuratione testium, declarat lex nostra.

IBi, *Fagan pesquisa cada y quando*, pro intellectu huius legis & verborũ, vide, quæ diximus in.l.38. titulo.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi legem noſtram ad hoc allegat, & regulariter, hoc eſt, quod intra viginti quatuor horas tenetur aliquem, vel res aliquas capiens ex delicto in flagranti cõmiſſo, & reperto iudici præſentare, ex.l.cap.5.ff. de adulterijs. vt in dict.l.5.diximus, nu.4.&.5. tit.13.ſupra, lib.4.

¶ Ibi, *Y probada la dicha faca*, & ſic ſolũ hoc ſufficit probari, ſcilicet, quod à duabus, vel vnica leuca exierat limites regni cum rebus vetitis, & qui cõtrariũ dixerit, probare tenebitur, vel non extitiſſe extra fines, vel ſui vſus cauſa, vel tranſitus gratia portaſſe, & exijſſe, vel alia ex cauſis excuſantibus, & demonſtratis ex conſecturis à Ripa, in dict. tracta. de peſte, titul. de remed. ad conſeru. vbert. fol. 19. nu. 71. propoſitis, quæ etiam ſtante lege noſtra procedent, vt eam voluit declarare, & intelligere Mexia, in dict. pragma. taſſe pan. fol. 15. col. 3. conclu. 1. nu. 26. ad finem.

¶ Ad.l. 48. dũ omne genus armorũ prohibet extrahi à regno, adde, vt etiam defenſibilia cenſeantur in eius propoſitum prohibita, ex eo, quod qui totum dicit, nihil excludere videatur, & ex.l.7.tit.6. ſupra iſto libro, vbi dixim⁹ aliqua, & ex dictis per Menoch. de arbit. iudic. caſu. 95. num. 4. &. 26. quibus prolixus hic titulus remanet expeditus.

TITVLO VIGESIMO

De los lacayos, y otros criados,

Finalis huius libri.

ESTE titulo hic ad præcedentes cõtinuatur, quaſi titulus hic ſit prohibitiuus & taxatiuus, famulorum pro ſeruitio habendorum, & niſi ſic continuaueris, difficulter eius continuationem dabis, licet non ſit continuatio ita neceſſaria, vt reprehendendus omnino ſit compilator huius recopilationis, quamuis non ſit ita concludens continuatio.

SVMMARIA.

ORigo famulorum à quibus incepit. numero.1. & numero.2. qui famuli dicuntur. & numero.3. qui proprie tales dicantur.

Familiæ appellatione continentur famuli. num.4.

Famuli differunt à ſeruis. nu.5.

Bona Eccleſiæ vacantis, ſi quis prætendat ſibi competere, debet intelligi deductis expenſis famulorum ſalarijs ac oneribus. numero.6.

Rubrica.l.1.

EN rubrica ibi, *Y otros criados*, 1 famulorum origo † ab oſcis depẽdet, apud quos ſeruus famul nominabatur, vt legitur apud Enniũ, li.8. ſeruũ mortalẽ ſummũ fortuna repẽte reddit, vt ſummo regno famul optimus eſſet, & inde famulos

famulos verbum, Authore Neſtore, & familia, & familiares, qui ex eadẽ familia ſunt, ita Rebu. in.l. pronũtiatio. §. familiæ, in prin. pag. 853. in fin. ff. de verb. ſignifi. & famuli dicuntur
2 † qui quotidie famulantur. l.1. C. de ijs qui in Eccle. manum. Pariſ. de Pu. in tract. Syndicatus. §. an ex eo quod fuerint familiares, pag. 110. tom. 14. diuerſorum tract. nũc autẽ dici poſſunt Cõductitij ſeruitores, id eſt, qui pretio ſeruiunt, vt inquit Abb. in.c. nullus. nu. 6. de iud. vbi Apoſtilla eius de famulo, artificijs, & operarijs, tradit, & per Bal. in.l. aduerſus. & l. ſequenti. C. locati, & ille proprie dicitur famulus, † qui viuit expenſis ali-
3 cuius. c. fina. de verb. ſignific. in. 6. l. Si chorus, de legat. 3. l. 2. §. familiæ. ff. de vi bon. rap. Guido Papæ. ſing. 321. &
4 appellatione familiæ continentur † famuli. l. 1. §. familia. ff. de vi & vi arma. Innocent. in. c. ſi verò de ſent. excomm. & hæc pro cognitione huius verbi, *criados*. Differuntque à ſeruis, nam ſi dominio ſeruos habemus, ſer
5 ui † ſunt, non famuli. Altia. in.l. meorum. ff. de verb. ſign. ſeruique ſtricto modo dicuntur carentes libertate, largo vero modo, etiã ſeruiẽtes pro mercede, qui famuli proprie dicuntur, vt diximus, & dixit Abb. in Rubrica de Iudæis, & tradit de ijs noniſſime Hippolyt. de Bona Coſſa, in tract. de ſeruis vel famulis, in prin. 1. p. tom. 6. diuerſorũ tract. vbi. q. 193. inquit optime, quod ſi quis ex priu. vel conſuetudine ſibi prætendat cõpetere bona Eccleſiæ vacantis, debet intelligi de ijs tantum quæ ſolu-
6 tis expenſis, & famulorum ſalarijs † atque oneribus ſuperſunt, ex Rota dec. 702. per. c. præſenti §. porro, de offic. ordi. in. 6. Tira. de retract. §. 15. gloſ. 1. nu. 7. prout quotidie in Regio conſilio iubetur ſolui, antequam Camera Apoſtolica Bona relicta Epiſcopo mortuo percipiat & capiat, & ad hoc fit inuentarium & ſecreſtum bonorum ipſorum, vt alibi dixi.

SVMMARIA.

FAmulos plures habens vltra taſſam, an punietur duplici pœna. nu.1.

Lex Prima.

Summarium.

¶ Nullus poteſt vltra duos famulos (lacayos nuncupatos) vel duos famulos calcaris habere, ſub noſtri text. pœna.

IBI, *en pena de veynte mil maraudis cada vez*, ſed quid ſi habet in ſimul plu-
1 res famulos, † punieturne duplici pœna, & dicendum eſt quod non, ſecundũ Barto. in.l. inficiãdo. §. infans, num. 6. ff. de furtis. & per Cœpolam, in authen. ſed nouo iure. nu. 71. cum 3. ſequent. C. de ſeruis fugit. & Boer. deciſ. 219. parte. 2. fol. 1.

SVMMARIA.

TEmpore ſeruitij completo poteſt famulus à Domino recedere ſine illius licentia, & alteri ſeruire ſine pœna. nu.1.

Famulo ante tempus impletum recedenti, an debeatur ſalarium. nu.2.

Dictio nec negatiua copulatiua eſt. nu.3. & nu.4. infertur ad legem hic.

Lex vbi vnum diſponit, & alterum præſupponit vt habeat locum diſpoſitum, debet verificari præſuppoſitum. nu.5.

Ignoranter recipiens famulum alterius, non punitur. nu.6.

Omne quod agitur contra legem prohibitoriam delictum eſt. nu.7.

Legem non contemnit, qui legis qualitatem neſcit. nu.8.

Diuinare quis non tenetur. nu.9.

Ignorantia facti alieni præſumitur iuſta, & iuramento eam allegãtis probatur. n.10. neque neceſſe eſt eam allegare, vt nu.12.

Iuramento alicuius ſtatur in deponentibus ab animo. nu.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contrahens cum alio, licet debeat scire eius conditionem, nõ procedit quoties ignorantia est multum probabilis & iusta. nu.13.
Vxorata mulier si sine licẽtia sui mariti recepit famulũ alterius, an puniatur. n.14.
Pœnitentia in delictis quando locum nõ habet. num.15.

Lex.21.

Summarium.

Famuli seruientes vni, quando, & quomodo possint ingredi cum alio domino ad seruiendum sine pœna, vel quando non possint absque pœna, declarat lex nostra.

IBi, *se despidiere*, Ponderãdum est vltimum hoc verbum ad intelligendum legem nostram, tantũmodo loqui quoties ante tempus, impletũ famulus à domini seruitio recesit, idque clarius colligitur ex hac lege, in fine, ibi, *en los que se fueren del seruicio de su amo, auiendo recebido dineros adelantados*, & ibi, *no auiendo acabado de seruir el tiempo*, non vero loquitur lex nostra posi quam tempus couentum ad ser-
1 uiendum † est impletum, nã tunc libere poterit cum alio domino ingredi, aliter enim esset liberos homines seruos facere, si etiam impleto tempore seruitij esset habenda licentia à domino, vt posset alterius seruire sine pœna, & essent aliqui, qui eis prębere licentiam non vellent, & liber homo non est adstringendus seruire vni dño si nolit, & non alteri, & sic practica communi videmus sic legẽ nostram intellectam, & interpretatam, & cum sit lex pœnalis in quantum fieri potest est restringenda, vt terminos suos & verba nõ transgrediamur. Sed an debeatur salarium sa-
2 mulo ante tempus impletum † recẽdenti, tradit Bald. in l. ædem. num. 8. C. locati. & diximus in l. titul. *de las prescripciones*. lib. 4. supra.

¶Ibi, *No puedan assentar ni seruir*, Pondera dictionem illam ni, Latinè nec, vel neque, quę copulatiua † negatiua est, vt diximus in l. 10. titul. 1. supra. lib. 4. vt sic intelligas, non sufficere cum alio domino se conuenire famulum, vt incurrat nostri text. pœnam, nisi & in simul ei seruiat, neque
4 sufficiet vt seruiat, nisi sit per viam † conuentionis, & pacti: nam ad verificationem copulę, requiritur virumque copulatũ verificari, vt dixi in. d. l. 10. ex quo decerpes, quã pessima & mala sit aliquorum iudicum cupiditas, qui legis nostræ pœna punire volunt tutores consanguineos, vel amicos, & charitatiuos homines, vel mulieres, qui minorũ suum, consanguineum, amicum, vel pauperẽ, à domino cui seruiebat, recedentem, & in domibus suis recipiẽtes absque vlla conuentione seruitij, sed vt interim quod in domũ domini reuertitur, vel foris se confert ibidem se contulit, ne remaneat talis famulus destitutus auxilio, domo, vel remedio aliquo, & ideo boni timoratæ conscięntiæ iudices has, & similes cauillationes effugere debent, ne dum Bursæ consulere volunt, animas dãnent, & condẽnent, & verba sequentia nostri text. ibi, *ni otra persona le pueda recebir ni acoger, sin expressa licencia y consentimiẽto del señor*, nihil supradictis obstant, nã debent intelligi, *recibir ni acoger*, scilicet, per viam pacti ad seruiendũ, cũ sequentia ex præcedentibus sint declarãda, & quia cũ lex nostra præsupposuerit nullũ, talẽ famulum ante tempus recedentem, debere recipere ad seruiendũ, neque ipso famulus posset cum alio ad seruiendum conuenire, verba illa sequentia, *recibir ni acoger*, sub illo præsupposito ad seruiendum, sunt intelligenda, nã quoties lex vnum disponit, & alterũ præsupponit, vt habeat locũ dispositum, debet verificari præsup-
5 positum †, ex glos. commu. recepta, in l. si mancipia. C. de seruis fugit. & quia si aliud diceremus, lex nostra auferret charitaté, punireq; charitatiuos, cõsanguineos, tutores, & amicos, quos nec ipsa receptationis lex punire vult, & sic dicta sentẽtia est renenda, quæ quidẽ clarius in lege nostra decerpitur, in sequentibus verbis, *y el que recibiere en su seruicio*, iunctis antecedentibus verbis, *y sin la dicha licẽcia y cõsentimiẽto assentare cõ otro*, ecce ergo quomodo requiritur pactio, & insuper quòd pactio fiat ad seruiẽdũ. ¶Ibi, *Ni otra persona alguna le pueda recebir ni acojer sin expressa licencia y consentimiento del señor*. ex ijs verbis notare poteris, dum dicit, *sin licencia y cõsentimiẽto del señor*. quod requiritur sciẽtia illius, qui famulum alterius recepit ad seruiendũ, vt sciat alteri ante seruire, aliter enim non venit ignorans pu-
6 niendus, † nã cũ ex lege nostra pars pœnæ fisco applicetur, criminalis causa iudicatur, ex glos. commu. approba. in l. pen. ff de sepult. viola. de qua diximus in lib. 4. supra an id hodie iure Regio procedat, & omne id quod agitur contra legem prohibito
7 riam † delictũ est, ex. l. nemo Martyres. C. de Epis. & cleric. vt tamẽ delictũ dicatur dol' requiritur ex l. 1. C. ad l. Cor. de fic. aliter nõ punitur, vt per Hippo. in l. 1. §. præterea nu. 11. & l. lege Cornelia. §. 1. nu. 4. ff. de sicar. ignorãs tamen non præsumitur dolum habere, quia ignorat, quod facit, & sic non delinquit, nõ enim legem contemnit, qui nescit qualita-
8 tem legis ob quã † incurritur pœna ex tex. in l. si ignorans. ff. locati, quẽ ad hoc alia bona in propositum referendo allegat, Felinus, in. ca. cognoscentes num. 7. de constit. & Bald. in l. quicunque, in principio. C. de ser. fugi. & faciunt optime dicta per Ioa. Andr. in ca. cum quis, de Reg. iur. in 6. in mercuria. & Abb. in cap. â nobis 1. de sent. excommu. Feli. in. ca. si verò. eo. titul. quia diuinare † quis non tenetur, vt in arg. inquit consultus, in l. si fideiussor. §. si cum debitor. ff. mãda. & ibi glos. Alex. consil. 205 vol. 2. maxime num. 5. ergo in præsenti scientia requiritur illius, qui famulũ recepit, ita vt sciat famulum hunc alteri tunc seruire, vt pœna legis nostræ puniatur, & sic hæc ignorantia cum sit facti alieni præsumitur iusta,
10 & iuramento † eam allegantis probatur, ex text. in ca. nulli, in fine, de electio. in. 6. & in. c. in tua, qui mat. accus. pos. & ca. præsumitur, de reg. iur. in. 6. & in dependentibus ab ani-
11 mo statur iuramento † alicuius, secũ dum glo. communiter approbatam, in l. 1. ff. de itin. act. priu. imò & ignorantiam facti alieni non est necesse allegare, quia præsumitur probabili-
12 ter † nisi scientia probetur, secundum Bald. in l. quicumque nu. 1. C. de ser. fugi. in tantum quod licet contrahẽs
13 cum alio debet † scire illius conditionem, ex l. qui cum alio. ff. de regul. iur. hoc tamẽ non procedit, quoties ignorantia est multum probabilis & iusta, secundum Dec. & Cagnol. ibidem, vel cum resultaret delictũ, secundum Dec. ibidem, ex quibus & alijs in facto pronũciani liberã, quãdam mulierem famulum alterius ignoranter recipiẽtem in suo seruitio. Sed an si mulier vxorata sine sui viri
14 licentia receperit famulum † contra legis nostræ dispositionem incurret nostræ legis pœnam, dixi in l. 55. Tauri posita pro lege. titul. 3. supra libro quinto.

¶Ibi, *Sin expressa licencia*. & sic tacita non sufficiet ex dictis per nos in l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

titulo 3.supra eodem.libro.5.

¶Ibi, Y *el que le recibiere en su seruicio*, pondera verbum illud, *recibiere*, vt intelligas ex receptione sola ad seruiẽdum, committi delictum, & delictũ esse perfectum, & consequenter nõ esse locum purgationi moræ, ita vt etiam si receptor hic offerat talem famulum primo domino non excusetur à pœna ob delictum illud commissa, & incursa, eo quòd pœnitentia in delictis non habet locũ, † quoties res in pristinũ statum restitui nõ potest, circa quod tamen vide distinctionem Bar.in.l.qui ea mente.nu.3. ff.de furtis.

¶Ibi, *sobre lo qual*, scilicet, an famulum dominus eiecerit, vel famulus ipse à domino recesserit, stari dicto prioris domini disponit versiculus hic, & per consequens ad proximiora verba refertur, non vero ad alia ante dicta.

Ibi, *Pero bien permitimos*, hæc est limitatio, omnium supradictorum, scilicet, quòd si ante seruicium impletũ ipse famulus recesserit, possit nihilo minus in eiusdem loci districtu, imò & in suburbijs eius in operis vel manuum labore, & officio cãpestri, vel alteri domino seruire extra locum illum, & eius suburbia, non vero in loco illo vel intra eius suburbia, dum tamen id non fiat in fraudem, quod quando fiat in fraudem declaratur in versiculo sequente, *y se entienda ser hecho en fraude*, ex quo notabis differentiam in eo quod famulus seruiat à jornal, vel ad officium aliquod in operis & labore cãpestri, vt hæc fieri possint per famulum in loco illo & suburbijs eius ingredi tamẽ cum alio domino ad seruiendum non possit in loco illo neque in eius suburbijs, & hæc clarè deducũtur ex lege nostra, cum in dicto primo casu suburbia nõ exceperit, in secundo verò sic, & ideo firmatur in primo casu regula contraria.

Ibi, *Cõque lo susodicho no se entienda*, limitat versiculus hic duos versiculos præcedẽtes abinde, *pero bien permitimos* & inferius, ita vt licet in ijs versiculis sit permissum famulo seruire alteri domino extra locum illum, vel suburbia eius ad officium, vel operas, vel laborem cãpestrem, ita vt dominus illũ compellere nõ possit, vt redeat ad illi seruiendum: hæc tamen non procedunt si iam famulus ipse pecuniam recepit anticipatã, vel vestes, nam tunc compelli poterit redire ad implẽdum tempus seruitij omissum & insuper tenebitur pœna nostræ legis, & hæc sunt literales huius legis declarationes per aliquos male intellectæ, & lex nostra nouissime iubetur seruari per.c.50.curiarum de Madrid.anni.1590.

SVMMARIA.

Correctio paterna erga filiũ, Domini erga seruũ, mariti erga vxorẽ dũmodo nõ fit excessiua permissa neque iniuriãtur ex hoc.n.1.& 2.
Famuli debent dominum adiuuare clamore & armis.n.3.
Famulus si occidat inimicum domini pro ipsius domini defensione an teneatur.n.4.
Lex acriter punit filium patrem iniuriantẽ vsque ad exhæredationem.n.5.
Seruum licet vinculis continere si contra dominum insurgit.n.6.
Iniuria personalis etiam cum manu facta dicitur atrox.n.7.
Percutere cum manu aperta in facie est magis ignominiosum quam cum pugno.n.8.
Grauior est iniuria illata à fratre amico vel ab eo quẽ nũquã offendi quã ab hoste.n.9. & facta à coniũcto quã ab extraneo.n.10.
Pater licet possit remittere iniuriã illatã filio ab extraneo, non tamẽ si à coniuncto.numer.11.
Socius si insidias parat socio proditor est.n.12.
Vbi lex iubet aliquẽ puniendum tãquã falsarium

falsarium nõn est puniendus pœna criminis falsi.num.13.
Verbum habeatur improprietatem denotat & fictionem.n.14.
Aliud est esse ciuẽ vel haberi pro ciue.n.15.
Ignoscendum est ei, qui prouocatus vltus se fuit.n.16.
Famulo percutienti dominũ non imponitur vere pœna aleuosi.n.15.& 17.
Conatus punitur in casu nostræ legis.n.18.

Lex. 3.

Summarium.

Famulus iniurians dominum verbo vel facto qua pœna puniendus est.

¶Ibi, *Que iniuriare a su señor y amo*, quamuis enim patri filium, marito vxorem, domino famulum liceat aliquando corrigere increpando verbis, & facto moderatè, & hæc non solum non vocatur iniuria, sed potius virtus ac salutaris (licet acris) ad bonos mores, & ad honestam disciplinam correctio, cum ad corrigendum & emendandum eos fiat, & ad virtutis & obedientiæ instigationẽ, nulla, tali correctione, siue filius, vxor aut famulus sit, iniuria fiet, sed virtutis materiam corrector pater maritus aut dominus suppeditant, & animi vicijs salubriter † medentur, ex.l.3. & ibi Bal.C.de pat.pot.ca.sicut alterius.7. q.1.iuncta glo.verbo iudicari.l.congruit.§.furiosi, & ibi Bald.ff.de offic. præsi.l.serui & filij.ff.de furtis.l. respiciendum.§.furta domestica.ff.de pœnis.l.prætor.§.præterea.ff.de iniur.§.fin.institut.de his qui sunt sui vel ali.iur.l.2.§.fi.ff.eod.tit.cap.duo ista nomina.23.q.4.&.ex.l.3.in fine titul.17.par.4.& hoc quia correctionis ius & castigatio moderata datur in ijsce casibus superiori in inferiorem, vt per Menoch.de arbitr.iudic. casu.364.Alex.cons.75.lib.3.hæc tamen cõcedi seruo, vel famulo cõtra dñm, vel filio cõtra patrẽ, vxori contra maritum, natura fieri denegat, & æquitas, nõ enim hos in suos superiores sæuire, & eos facto, aut verbis iniuriare licet, & in seruis, filijs & filiabus, & vxoribus hæc notoria † erãt, ex dictis legibus, & ex dicto titu.17. p.4.& ex.l.5.&.6.tit.71.ea.pa. & ex l.16.tit.8.partit.7. in famulis tamen hoc idem esse, quamuis liberi sint, ex.l.nostra nouissime disponitur, debent enim domino obsequium & operas, & quasi quadam seruitute adstringuntur ad hoc: & debent dominũ iuuare clamore † & armis & quo, quo modo poterunt sine periculo suo, vt inquit gloss.per text.ibi.in.d. l.19.ti.8.par.7.& eadem glos.*por ellos* in.l.5.titu.21.part.4.& Plaza, de delictis.capit.22.num.17.quem referendo sequitur Hippoly. Bona cossa, in tract.de famulis & seruis.q.66.in.1. parte tomi.6.tract.Doctorũ, & an si occidat inimicum Domini ipsum dominum defendẽdo teneatur, † vide Blancũ, in pract.crim.in.§.iuris permissione.num.33.vbi inquit non teneri; sequitur Hippoly. Bonacossa, vbi supra.q.78.& ideo quibus obsequium debent & tenetur eis præstare, iniquum est castigare & iniuriare eos facto vel verbo, quibus de causis iuste à lege nostra punitur talium perpetrator, nam si filium patri iniuriam dicẽtem lex punit acriter, † ita vt eum exhæredare potest ob hanc causam, ex tex.in auth.vt cum de appellatione cognos.§.causas, &.l.4. titu.7.p.6.cum nullus sit amor, qui vincat paternum erga filios, & seruum licet vinculis continere si contra dominum insurgat, & inobediẽs sit, † secundum Bal.in repeti.l.Imperium

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium col.6.ff.de iur.om.iud. & glo. 1.l.6.tit. 21. p. 4 & cum occidere si cum vxore eum reperiat, ex.l. qui seruum.ff.de verbo. obliga. & dicta l.6.&.l.19.tit.11.parti. 5. notat Oroscius, in.l. 1. ff. de ijs qui sunt sui vel ali.iur.col.255.in princip.cur &non idem erat disponendum contra famulum conductitium etiam liberũ domino infestantem, & iniuria affi cientem, & sic lex nostra iuste constituta est.

¶Ibi, *Poniendo las manos en el*, quæ quidẽ est atrox iniuria etiam si sanguis nõ exeat ex iniuria illata verbo vel facto, tum quia iniuria personalis etiã cum manu facta dicitur grauis &
7 atrox, † secundum Angel. in tract. malefi. verbo Sempronium mandatorem,& Cyn.Bal.& Salyc.in.l.non ideô minus.C. de accusatio. relatos & secutos per Fran.Marcum, decis. Delphin.905.num.11.&.12.fol.306. veluti si traxit per capillos & barbam, vel si alapam dedit, quæ in nostra Hispania grauissima iniuria reputatur, vt in alijs locis consuetudine etiam habetur, quod percutere aliquẽ cum manu aperta in facie, est magis ignominiosum, quàm cum
8 pugno,† vt ibi.n.7.inquit ipse Fran. Marcus,& Iulius Clarus,li.5. select. sent.§.iniuria,in princip.& tex.in.l. 20.tit.9.partit.7.tum etiam quia ex qualitate personæ,& sic domini,cui famulus reuerentiam debet iniuria atrox dicitur ex.d.l.20. exemplificãdo in facta â filio patri, vel à nepote auo, vel Domino â vassallo,& famu
13 lo,& ideo merito lex nostra tanquã atrocem iniuriam punit hanc cũ manibus domino à famulo suo factam, & sic videmus, quòd iniuria illata personis iudiciarijs ac publicis officialibus, aut aliquibus de senatu, vel concilio, aut Episcopo, aut sacerdotibus ad sacrificia facienda & celebranda constitutis, & vestitis atrox est, vt in.§.atrox, instit.de iniur. grauiorque est iniuria † illata à fratre &
9 amico, vel àb eo, quem nunquam offendi, quam ab hoste, & inimico, vt inquit Tyberius Decian. respon. 82. num.5.volu.2. & facta à coniuncto itidem est grauior, quam facta ab ex
10 traneo †.l.cum oportet,in versi.grauius.C.de bon. liber. Hippoly. sing. 573.grauior, idem Tyber. Decian. 35.num.30.volu.1.vbi.n.29. ex hoc singulariter infert, quod licet pater posit remittere iniuriam illatam filio,ex.l.sed si vnius §.fi. ff. de iniur.
11 non tamen poterit † si a coniuncta persona est illata,ex tex.in. l. Lucius ff.soluto matrim.quem ad hoccommen.Roma.sing.93.incip. tu habes, Iaf.in.l.in personam.ff. de pact. ex text.in.l.Papinianus, in princ. ff.de inoffi.testam.vbi omnes notant teste Arias Pinelo,in.l.1.3.part.n.105. C.de bon.mater.

¶Ibi, *Sea auido por aleue*, nam si insidias paret socius aduersus sociũ†
12 ditor est.c.Quilisarius.23.q.4. & faciunt in propositum cõsiderata per Dida.Per.in.l.1.tit.15.libr.8.Ordin. glo.1.& nota dictionem illã, *sea auida* vt sic habeatur pro tali aleuoso,&cõsequenter verus aleuosus non sit, sed pro tali habendus,& cum nullum similem sit idem.l.quod Nerua. ff. depositi,nõ punietur pœna aleui vero imposita nã vbi lex iubet quem puniri tanquam falsarium, non est punien
13 dus pœna criminis falsi,† ex text. in c.non nulli in fine,ibi tanquam falsarius puniatur, de rescrip. vbi Bal. & Rebu.in cõpen.ali.rerũ eccles.n.101 & idẽ Rebuf.in.3.tomo const. Fran. tit.de sent.art.3.glos.vna.n.39.item
14 quia verba illa, *sea auido*, Latinè,habeatur, improprietatem† denotãt,& fictio

ction, ex. l. iuris ciuilis. ff. de cond. & demonstra.not.Bart.in.l. si is qui pro emptore col.5.&.15.ff.de vsuc. pro emp.Tir.in l. si vnquã, verbo susceperit liberos.nu.45.de reu.don.& sic aliud est, esse ciuẽ vel haberi pro
15 ciue,† quia illud veritatẽ dicit, hoc fictionẽ iuxta.gl.in.l.mercis appellatione,& ibi Bar.ff.de verborum sig. & Tir.vbi sup. in verbo reuertatur. n.221.& sic in præsenti aliud est,esse Aleuosum, vel haberi pro tali, quia primũ veritatẽ dicit, secundũ verò fictionem,&cum verus aleuosus iste dici nõ possit in præsenti, merito ꝑ pœna veri Aleuosi non puniatur,sed ficti & improprij,& consequẽter pœna mortis. *Aleuoso*,imposita,non punietur,sed alia mitiori corporali attẽta qualitate personarũ famuli & Domini:&dixi corporali,quia si corporalis non esset,minuspuniretur in hoc casu,quam in sequente cum famulus non iniecit & imposuit manus in Dominũ, sed voluit euaginãdo ensem vel capiendo arma contra eum,quo in casu lex nostra pœnã verecundiæ lex nostra illi imponit, si vilis est famulus, ergo in primo dicto casu quando cum effectu manus imposuit, si est homo vilis poterit verberibus affici,& ad triremes dãnari,cõsiderando causam & occasionem si quam famulus habuit, vt minoretur pœna: nam legem nostram non est censendum velle tollere defensionem dẽ iure naturali permissã neque itidem tollere causam vrgentem à Domino illatam impellentem famulum ipsum ad hæc faciendum. Ignoscendum est enim ei qui prouo
16 catus vlciscí† se voluit,vt.l.absentẽ. ff.de pœnis,& sic tũc famulus mitius punietur,attentis qualitatibus personarum.Item ex dictis non imponetur huic famulopœna amissionis me
17 dietatis bonorum veris † Aleuosis imposita per.l.10.tit.23.inf.lib.8.neque itidẽ priuabitur gaudere immunitate ecclesiæ,quæ meæ & nouæ cõsiderationes sunt & verę meo videri.

¶Ibi *sino de palabra*, hic est tertiusca sus & tertia nostri text. dispositio in qua pœna arbitrio iudicis relinquitur considerata qualitate personarũ & verborum,quasi in duobus præcedẽtibus non versetur ita liberum arbitrium:& notandus est secũdus nostri text.casus, scilicet cum famulus incepit euaginare ensem, vel arma alia capere contra Dominum, quasi casus hic sit especialis in quo cona-
18 tus punitur † & grauiter, cum dura sit quælibet corporalis pœna, cum regulariter conatus puniri nõ soleat neque delictum non perfectum, vt alibi diximus & in.l.sequente.

SVMMARIA.

VErba de actu iã perfecto & consumato intelligenda sunt.n.1.secus est insidiatario volente deosculari vxorẽ Dñi.n.2.

Famulus deosculans ignoranter vxorẽ Domini vel famulam non punitur si errorẽ iustificet.num.3.

Adulterium non cõmittit cognoscẽs vxorẽ alterius credẽs nõ esse coniugatã,neque cõiugata credens esse suum maritũ vt in famulo fingente se esse suum maritum punitur tum famulus.n.4.&.5.

Famulus coiens cum Domina,quæ meretrix est non incurrit nostræ legis pœnã.n.6.

Accusationem contra famulũ cõmiscentẽ se cũ aliqua Domini famula solus Dominus & non alius instituere potest.num.7.

Mitius agitur etiam in pœnis corporalibus cum nobili quam cum ignobili.n.8.

Ancillã alterius corrũpens nõ tenetur pœna legis partitæ sed de seruo corrupto.n.9.

Lex nostra an intelligatur de famula domino domus affinitate coniuncta.n.10.& ibi intra quartum gradum.

Lex nostra an intelligatur in virgine domi retenta & educata.n.11.& quid si esset mulier vidua honesta,vel religiosa.n.12

Seruus si coierit cum Domina ambo concremen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentur.num.13.
Mediatores delicti perpetrati puniendi sunt. n.14.

Lex. 4.

Summarium.

Pœnam imponẽdam famulo accessum carnalem habenti cum muliere famula, aut seruiente in domo Domini sui declarat lex nostra.

¶ Vbi, *Accesso carnal*, quasi sec' si osculum vel tactus mamillarum tantum accesserit, vt tunc legis nostræ pœna locum non habeat, cũ lex nostra accessum consummatum requirat, & sic delictũ perfectum, sed alia mitiori arbitraria punietur osculator talis & tangens dictus, verba enim de actu iam perfecta, & cõsummato
1 intelligenda sunt † in quacumque dispositione, & sic cum effectu. c. relatum, de cleric. non resid. l. 1. §. hæc autem verba, & ibi late Ias. num. 6. ff. quòd quisque iur. glos. in cap. super quæstionum, verbo si non possunt, de offi. deleg. & in cap. qualiter, de pact. Hippoly. in l. is qui cum telo num. 52. de sicar. pœna quæ à iure imposita habet locum in actu iam consummato, non autẽ in cæpto tãtum, vt per Feli. in tracta. de conatu, col. 3. & faciunt dicta per Dida. Per. l. 2. tit. 13. libr. 8. Ordina. neque punitur affectus, nisi sequatur effectus, osculum tamen & tactus mãmillarũ præludia sunt copulæ carnalis, neq; per ea censetur caro copulata & commixta, & consequẽter cessat nostræ legis pœna consummationem copulæ requirentis: quod secus est in feudatario si per lasciuiam ausus fuerit
2 † osculari vxorem domini, nam hic beneficio priuabitur, secundum Couarru. in 4. par. 2. cap. 7. §. 6. num. 3.
3 & itidem si per errorem credẽs non esse domini vxorem† vel famulam, famulus ad eas accesserit non puniretur legis nostræ pœna, dũ tamen errorem iustificaret, ex glos. in ca. 1. qui. mo. feu. amit. allegata adhoc per Ang. de Malefi. in parte, & appẽsate, in fi. verbis, vbi disputant an in delictis præualeat opinio, vel veritas, nos tamen habemus. l. 5. titul. 17. parti. 7. iuncta glos. probantẽ, quòd non committit adulterium cognoscens vxorem alterius credens non
4 esse coniugatã,† vel cognita ab alio credens maritum suum esse ad suggestionem vel dolum alterius, vel coniugata cum alio credens primũ virum esse mortuum, vel si famulũ admisit de nocte credens suũ maritum, puniretur tamen tunc famu-
5 lus,† & sic inquit Rebuf. in casu simili, in. l. inter stuprum. 100. pag. 590. versi. ego quoque vidi. ff. de verbo. signifi. vidisse apud Parisium, famulum laqueo suspensum, quod furtim maritum simulans vxorem eius dominam suam noctu quiescẽtẽ in thoro maritali cognouisset.

Ibi, *Con alguna muger*, intellige, dum tamen sit honesta, nam si esset meretrix
6 † non incurret famulus pœnas nostri text. ex dictis in simili per Boeri. decisio. 217. numero. 14. vbi ita tenet.

¶ Ibi, *O sirviẽta de la casa de su señor, ò amo*, Didac. Perez. dict. l. 1. tit. 15. li. 8. Ordinam. p. 283. in col. 1. super ijs verbis inquit, accusationẽ, non ad-
7 mittẽdam † super hoc ab alio propositam quàm à domino quòd quidem durum videtur, nam reipub. interest delicta puniri, maximi luxuriæ, lex quæ nostra non solum dominoactionem præfixit, sed indistincte pœnã proposuit talibus delinquẽtibus, ergo cuilibet licebit delicta hæc accusare

sare. Itẽ quia. l. 2. ti. 1. li. 5. sup. quæ antea erat pars quædã nostri tex. id expres. disponit vt nullus alius quã pater vel mater admittatur in casu illi' legis ergo in nostra cum id nõ exprimatur aliud esset censendum, nihilominus tamen quia lex nostra principaliter domino prouidere intendit & magna est authoritas angeli ab ipso Didac. vbi sup. alleg. sustineri posset hæc opinio licet difficulter apud iudices obtineretur.

¶ Ibi, *cien açotes publicamente*, idem erat ante statutum ex. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordinamenti, non est enim lex nostra noua in hoc. & licet dura videatur seruanda tamen est, sicut le. prospexit. ff. qui & à quibus, tum ob grauitatem delicti, cum ab eo in quo confido sim delusus. & is, qui meum tenebatur defendere honorẽ de honestat me, & famam denigrat meã, & famulæ & ancillæ meæ genus quo
10 dam Aleuosiæ exercent, vt. l. præcedente diximus tum etiam quia delictum hoc plurimum cõmitebatur à famulis & ideo fuit necesse riguosa pœna delinquentes tales punire, vt metu & terrore pœnæ se abstineãt vt inquit singularis. l. 5. tit. 27. par. 3. quam in propositum considerauit Dida. Perez. dict. l. tit. 15. lib. 8. ordin. pag. 283.

¶ Ibi, *Le saquen ala verguẽça*, hic habes tex. probantem quod etiam in
8 pœnis corporalibus mitius agitur † cum nobili, quã cum ignorabili prout considerat Did. Perez. d. p. 283. gl. *fijo Dalgo*, & dixi plura in meo tract. de Decur. li. 1. cap. 12. n. 20. cum quatuor seq.

¶ Ibi, *Del Reyno*, sed an illius vbi deliquit, vel ab omnibus populis, quæ sunt regis, vide Did. Perez vbi
11 sup. p. 287. gl. *del reyno*.

¶ Ibi, *Con parienta del señor ò amo*, intelligẽ in eadem domo viuente non verò aliter, nam cum lex nostra de mulieribus domi habitantibus disposuerit, & de famulis, prosequens hãc materiam circa consanguineam idẽ est supponendum disponi scilicet quæ domi habitet, & ex verbis sequentibus etiam id clare deducitur & est sine dubio, nam & ancillam propriam si quis non domi sed extra domum viuens corrumperit nõ
9 tenetur pœna† l. fi. ti. 19. par. 7. sed tenebitur de seruo corrupto, ex. l. inter liberas. ff. de adult. nor. art. Soc. consi. 148. n. 9. lib. 1. & sic est sine dubio verba hæc de consanguinea domi retenta esse intelligenda, vt & optime post vidi animaduersum per Dida. Perez hic. p. 287. d. lib. 8. ordin. verbo *en su casa*, & ex. l. 6. tit. 20. lib. 8. id deducitur. Sed an & intelligetur lex nostra etiam de illa, quæ est Do-
10 mino domus † affinitate coniũcta, & crederẽ quod sic quia est eadẽ ratio vt & diximus in. l. 2. ti. 1. n. 3. li. 5. sup. sed intra quantum gradum an intra quartum gradum attento iure ca non. vel decimo attento Iur. Ciuil. & crederem in materia nostri text. quod intra quartum gradum fiet cõputatio & non vltra, cum Dida. Per. hic sub. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ord. p. 282. verbo *con la parienta*, & pag. 287. ver. *parienta*.

¶ Ibi, *O donzella q̃ cria en su casa*, Did. Per. hic in. d. p. 282. in g. *que crie*, intelligit hoc esse verum, si Dominus talem virginem in domo nutrinit, secus si extra domum nutrira est, nam tunc legis nostræ pœna locum non habebit, ego tamen salua eius pace contrarium teneo scilicet legem no
11 stram procedere † etiam si non fuisset in domo Domini nutrita, sed extra domum nutriuit eam, tempore tamen delicti commissi in domo

exi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

existebat, & alimentabatur & nutriebatur, idque ex ijs verbis nostræ legis colligitur, dum dicit, *que cria en su casa*, ponderando verbũ illud, *cria*, quod est temporis præsentis, quo delictum committitur, & non dicit, *oviere criado en su casa*, colligitur quo clarius ex.l.6.tit.20.lib.8. infra dum dicit, *o con donzella que tenga en su casa*, ad quã legem se nostra referre vult, dũ maiori rigore tũc plectendũ famulũ hunc text. hic disponat, & rigor hic 14
erit ab illa.l.6.propositus, & intelligę sufficere domum esse conductitiam, siue propriam, quia lex nostra habitationem non vero domus proprietatem considerat vt satis in hoc perplexus tenet Dida.Per.in. d. glo. *que crie*, sed quid si hæc esset mulier
12 vidua† honesta, vel virgo aut religiosa, ex.l.fi.in fine titul.19.p.7.con cremari disponitur vbi glo. *firuiente*, legem nostram allegat, & latius tractat, in.l. 15.titul .17. in glos. *con su fierno*, ead. par.7.vbi est lex probãs, quod si seruus coierit cum domina
13 ambo† concrementur, sed si cum filia seruum dñs reperiret, vel cũ vxore posset eũ occidere, secundũ text. in.l.6.tit.21.p.4.&.l.19.tit.11.par.5. quã ad hoc allegat Croscius, in. l. 1. ff.de ijs qui sunt sui co.255. in princ.

¶ Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est præsentis temporis, vt sic qualitas adiũcta verbo debeat intelligit secundum tempus verbi, ita vt tunc temporis cum famulus ad illã accesit, mulier hæc filium domini nutriat domi, secus verò si ante nutriuit, tunc tamen non nutriebat, quia tunc pœna in princ. nostri text. apposita puniretur tanquam mulierem domi habitantẽ cognoscẽs, nõ vero tanquã nutricẽ, ita intelligit & bene Did.Per.d.l.1.ti.15 lib.8.Ordina.pag.282.in fine, & probatur ex.d.l.6.tit.20.lib.8.infra.

¶ Ibi, *Y haga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in.d.l. fin. tit. 19.p.7. & nouiter in.d.l.6.tit.20.li.8 infra ad quã nostra quoad dictũ rigorẽ remittere se voluit, debet tñ attenta qualitate facti id tẽperari, vt ex sequentibus verbis disponitur, & bonus iudex arbitrabitur, qui sẽper debet in mitiorẽ partẽ inclinari, & pietati, & misericordiæ, se accõmodare.

¶ Ibi, *Auer fido terceros*, agentes enim & cõsentientes eadẽ pœna† puniendi sunt prout & in.l.1.ti.1.li.5.sup. disponitur, circa mediatores clãdestini matrimonij vbi.n.43.diximus: Imò & mediatores ij esser acrius puniẽdi & castigãdi tãquã principales delicti in tercessores, & perpetratores: plerũ q; enim hæc nõ fierẽt mala nisi inter cessores ij adessẽt. Alia in propositũ huius legis dixi.in.l.7.ti.8.li.5.supra.

SVMMARIA.

Receptores furũ alias occultatores an puniantur vt fures.n.1.

Lex.5.finalis.

Summarium.

Emẽtes à famulis res aliquas ex cõtentis in nostra lege tãquam furti occultatores & factores puniendi sunt.

IBi, *Ni cõpre de criado ò criada*, ampliat dispositionẽ legis. 16.ti.11.li.5.sup. quæ in seruis loquebatur vt ibi dixi.

¶ Ibi *Que sea auido por encubridor*. notanda est hæc improprietas verborũ vt scias non pœna ordinaria occultãtis
1 furẽ† & res furatas esse puniẽdũ hũc emptorẽ, sed alia minori arbitraria, ex ijs, quæ diximus in.l.3.verbo *sea auido*, supra isto tit. & lib. quibus totus iste titulus & liber remanet expeditus ad laudẽ & gloriã omnipotentis Dei eiusq; B. Matris & sanctorum. 9. mensis Februa. anni huius. 1590.

L.I.

LIBER SEPTIMVS

De los Ayuntamientos de los concejos justicia y Regidores, y de sus ordenanças.

QVi quidẽ liberad precedẽtem difficiliter continuabitur, nisi dixeris, q cũ superiori libro dictũ sit de personis vt de militibus nobilibus, & ignobilibus, nũc autem sequitur in hoc libro de cõciliis quæ ex dictis tribus statibus constituũtur, & de eorum bonis & commercijs, & alij & isto modo cõtinuabis eum.

SVMMARIA.

Ciuitas est ciuiũ multitudo.n.1. vel vbi per alios.

Ciues ipsam ciuitatem & vniuersitatem efficiunt.n.2.

Concilium dictum est à societate multorũ.n.3. velut ibi.

Concilium ciuitatum dicitur triplex.n.4.

IN cuius Rubricæ propositum conducunt verba illa Aristo. Politicorum 1. ca. 1. in prin. scilicet, omnem ciuitatem societatem quandam esse omnemque societatẽ boni cuiuspiã causa constitisse videmus omnia nãque eius, quod speciem boni præfert gratia, omnes agunt, dubitari nõ potest, quin omnes societates ad bonũ aliquod spectent, sed ea maxime, & ad id quod in bonis principatum tenet, quę eunctarũ est facile princeps, & alias omnes amplectitur, hæc autẽ est ciuitas appellata, ciuilisque communitas. Quæ, vt inquit idem Arist. vbi supra lib.3.cap.1.in prin. ciuitas
1 est ciuium† multitudo, & Cicero de somnio Scipionis inquit, quòd cętus hominũ iure sociati, ciuitates appellantur, & idem Cicero pro Sestio, cõuenticula hominum, quæ postea ciuitates nominatæ sunt. Siquidem ciuitas nihil aliud est, quam ipsorum ciuium collectio, ipsique ciues ipsam
2 ciuitatem, & vniuersitatem† efficiũt, secundum Cardi. in cap. requisisti, de testam. Barto. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœnis, probat textus in l. ciuitas. ff. ficer. pet. l. ciuitates. ff. quod cuiusque vn. nomin. l. omnibus ciuitatibus. ff. ad Trebel. & hæc ciuitas & populus proprie nõ pro ipso loco, neque pro ficta persona capitur, sed pro ipsis singulis loci habitatoribus: Ex quibus concilium nominatur, & deriuatur, & sic inquit Alberic. in Dictionario, concilĩ dictum est à societate † mul
3 torum in vnum: vt hæc & alia per Lacobati. in tract. de concilijs lib.1. art. 1. num. 1. cum pluribus sequentibus. vbi plura de eius Etymologia, & diffinitione, & n. 10. inquit quod cõciliũ dicitur cœtus, congregatio, coadunatio siue collectio personarum in vnum authoritate superioris disposita ad tractandum communi intentione de rebus necessarijs, & quoad

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostrum propositum videtur bona diffinitio quia conuenit in omnibus cum suo definito. Et concilium hoc
4 † ciuitatis triplex est, Primũ enim est concilium magnum arduum & generale, scilicet cõgregationis totius populi, in quo conueniunt omnes & constituunt, & hoc communiter vocatur *concejo abierto*, Secundum concilium est, quod vocatur concilium generale, idque tertiũ constituit concilĩ minimũ ad regendum ciuitatem castrum villam, & populum: Primũ cõcilium potest quicquid vult, quod sibi à Principe diuina, vel humana lege prohibitum non est: Secũdum vero potest quidquid potest primũ, nisi sit à primo prohibitum, Tertiũ potest omne, quod sibi permissum est ab ipso secũdo, vt latius dixi in meo tract. de Decurio. libr. 2. c. 18. nu. 22. vbi, hodie, asseruimus, in ciuitates ipsas & populos, singulares de ciuitate potestatem transtulisse, de quo concilio ciuitatum & populorũ lex nostra disposuit, & totus titulus noster.

SVMMARIA.

Domus vna altius quam alia elevari nõ potest inter Florentinos. n. 1.
Index in domibus publicis habitare antiquitus debebat. n. 2.
Rectores cõpelli possunt venire ad hãc domũ publicam ex causa publicæ vtilitatis. n. 3.
aliàs multari possũt vt ibi, & ibi declarãt.
Congregatio Rectorũ debet fieri in domo publica certis temporibus neque debent semper congregari ad libitum superioris. n. 4.
Domus De ayũtamiento, debent fieri sine magno ciuium incommodo, n. 5.
Ædificia antiqua ciuitatis prius sunt reparanda, quam alia de nouo erigenda, nu. 6.
Opera publica expensis ciuitatis facienda sine Principis licẽtia fieri non possunt. n. 7
Horrea publica, aut publica stabula index sine licentia Principis facere potest. nu. 8.
vbi idem in necessarijs ædificijs publicis.
Expensis quibus sit facienda domus publica. num. 9.

Lex. I.

Summarium.

Domus publicæ ad concilia congregãdain qualibet ciuitate & villa cõstruẽdæ sunt.

IBi, *Ennoblecen se las ciudades*, Ob quam quidem formositatem & apparẽtiã adest in aliquibus locis statutũ, & consuetudo vt altius vna domus quã alia non eleuetur, neque ædificari possit, sed vt omnes in eadem permaneant altitudine, vt apud Florentinos † inquit glos. l. 1. C. de ædif. priua. adesse, refert Menes. l. altius. numer. 8. C. de seruitut. & aqua vbi. nu. 9. & 10. & ampliat vt & alienigena & clerici ligentur hac consuetudine, fuit enim semper maxima cura legũ latoribus publicorum ædificiorum aspectus. l. 2. in fin. C. de ædif. priu. & sic lege cautum erat, ne ædibus affixa legari possent, ne publicus deformaretur ciuitatis aspectus. l. cætera, de leg. 1. l. 2. C. de præd. & om. re. nau. lib. 11. l. 13. tit. 9. par. 6.

¶Ibi, *En las ciudades y villas*, Et sic nõ in vicis, vulgo *aldeas*, in quibus tãtus splendor domus publicæ non requiritur, cum vbique possint homines facilius congregari, vt inquit Auen. cap. 20. præt. in prin. versiculo, vt autem. lib. 1. licet & in vicis etiã hodie idem fiat.

¶Ibi, *En tener casas grãdes*, Sicut & olim fabricanda prætoria & domos publicas statuebatur, vt essent vsui publico, & quibus iudices inhabitarent, vt l. nulli. C. de offic. Rector. qua domo
2 publica facta, ibidem & nõ † alibi iudex inhabitare debeat, secundũ Bar. in l. Aquilius Regulus. ff. de donat. de quibus domibus publicis habemus etiam. l. prætoria. C. de operi publi.

¶Ibi,

¶Ibi, *En que se ayũten las justicias y regidores y officiales, a entẽder en las cosas cũplideras a la republica*, Quòd esset maximi momẽti si ad id congregarentur, sed plerumq; ad destruendã Rempu. congregantur, præsertim vbi adest multitudo rectorum, & partialitates hinc inde contrariæ: cũ deberẽt pro bono publico, vt inquit text. noster cõgregari, & vt consuli possent vice populorum, vt in §. senatus consultum, inst. de iust. & iu. Et ad domum hanc
3 publicam † compelli possunt rectores venire ex causa publicæ vtilitatis secũdum Abb. in. c. quia propter. not. 2. de electio. & qui moniti non venerint, possunt à iudice mulctari, etiam si tot ex cõsiliarijs venerint, quot eorum præsentia possit actus expediri, secũdum Plate. in. l. in filijs. C. de Decurio. lib. 10. quod intellige, vt dixi in meo tract. de Decurio. libr. 1. c. 2. num. 7. si iudex in mãdato deueniendo pœnam expresserit non venientibus imponendam, tam tunc eam, exqui poterit: Debetq; congregatio fieri certis temporibus neque debent †
4 semper congregari ad libitum superioris, secundum Abb. in. c. his quæ, col. 1. de maio. & obed. Pauinũ, de potes. cap. sede vac. §. & q cætus & à quo sint vocandi & cõgregandi, dixi in. d. trac. de Decurio. & an sit necesse actus fieri in eadẽ domo, & nõ extra, diximus. l. 15. tit. 6. lib. 3. supra.

¶Ibi, *Fagan su casa de ayũtamiento*, Si cõmodè fieri põt intellige, & sine magno †
5 ciuiũ incõmodo, secundũ Bal. in. l. singularium. C. de oper. pub. data enim difficultate maxima ædificatio difficilis reputatur impossibilis, vt l. non. dubiũ in fi. de leg. 3. & l. si alieni. ff. de solutio. glo. in. l. fideicõmiss. §. si seruo, de leg. 3. not. Feli. in. c. Ecclesiæ S. Mariæ. col. 34. de cõstit. & in maxima difficultate idẽ citat Castro de lege pœnali, fol. 4. in paruis, difficultas aũt nõ minima reputatur, si sunt alia ædificia publica indigẽtia refectione, vel imperfecta, nam prius
6 sunt hæc perficienda, quàm † alia inchoanda, vt in. l. fi. & ibi Bal. C. de oper. pub. & in. l. nemo iudicũ, eo. tit. & in. l. fi. in prin. ff. de ope. pub. & notat Auẽ. c. 3. præt. n. 1. lib. 2. vbi ampliat etiã si pecunia legata sit ad nouũ opus inchoãdũ, deficiẽtibus tũ operũ antiquorũ reparationibus, noua hæc domus consistorij fieri poterit ex legis nostræ pmissione absq; alia principis licentia, licet regulariter opera publica expensis publicis facienda nõ possint fieri sine regis licẽtia, † vt. l. nemo, & l. si qñ. C. de oper. publ. notat Auẽ. d. n. 1. vbi in vers. ista tũ regula inquit fallere hoc quoties horrea publica: aut publica stabula essent faciẽda, nãtũe solus iudex † sumptu publicõ posset id facere ex tex. in. d. l. nemo, & Auẽ. vbi supra. idẽ dicit esse in quibuscunque ædificijs publicis, quorũ ædificatio necessaria est populo, nam præcedẽte necessitatis informatione id fieri posset, vbi. n. 2. idem de reparatione eorum dicit: Ego tñ etiã tũc cõcilium requirerem, vt eius permissu & cõsilio hæc fierẽt, & hæc qui
9 bus expẽsis sit facienda † domus consistorij, dixi in. l. 15. tit. 6. lib. 3. supra & nouissimè Gutier. in prac. quæst. lib. 1. q. 36. vbi nos refert & sequitur, & quamuis limitationẽ nostrã in. d. l. 15. n. 7. in fi. dicat se non examinare pro tũcunq; eam verã iudico, ex. l. 20. titu. 32. p. 3. quam ibi allego pro mea limitatione, & ex. l. omnes, la. 2. C. de oper. pub. etiam comprobatur.

SVMMARIA.

Nullus ingredi & existere in cõsistorio ciuitatis põt nisi quibus à iure permissũ est. n. 1.
Prætorium siquis bis aut pluries intraverit acquirit possessionem ingrediendi. n. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Possessio multum opitulatur etiã in iure eligendi adquirendi. n. 3. vbi id in electione actiua, non vero in electione passiua. n. 4.
Possessio non adquiritur ex actibus meræ facultatis. n. 5. nisi vt ibi. n. 6.
Aliud est ius aliud facultas. n. 7.

Lex. 2.

Summarium.

Quæ personæ & quæ nõ, possunt ingredi concilia, & in eorum negotijs se intromittere, declarat lex nostra.

IBi, *No entren ni esten cõ ellos en fut ayuntamientos*, Hic habemus regulam, quam alijs à me citatis in l. 1. tit. 1. lib. 2. supra addes, scilicet, ꝙ nullus potest ingredi, & existere in consistorio
1 ciuitatis, nisi tantum † illi, qui sunt in iure expressi, & est ratio, quia deputari ad aliquem vsum vel ad aliquod ministerium, illi tantum & nõ alij vti debent, ex l. quicunque, & ibi Bal. C. de oper. publicis, quem ad hoc. & legem nostram considerat Auen. c. 15. præto. nu. 1. libr. 2. & dixi ego in mea Curia Pisana, de Decurio. libr. 1. cap. 10. sed an si quis ingressus fuerit concilium semel vis aut plus acquiret
2 possessionem † ingrediẽdi, & Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itiner. actuũl. nu. 1. inquit, quòd si ciuitas pateretur aliquem esse in concilio, ex eo solo actu nõ adquireretur ei quasi possessio, sed opus esset, quòd per triginta dies interueniret, in concilio, sed vbi concederet eum esse ex decurionibus & prioribus concilij ex eo solo actu quasi possessio esset adquisita, & idem censuerũt alij plures, quos retulit Mænoch. de arbit. iudi. lib. 2. casu. 160. num. 1. & sequitur Cœpol. de ser. rus. c. 1. n. 25. Barba. consi. 68. colu. 2. & colu. pen. libr. 3. & Couar. in c. possess. parte. 2. Rebuf. in. 3. tom. const. Fran. tit. de mater. possessorijs in præfatione. n. 188. quos ad hoc allegauit ipse Mænoc. de retin. pos. remedio. 5. n. 12. nã & in iure eligendi
3 acquirẽdo multum opitulatur † possessio, vt nõ. in. c. cũ ecclesia sutrina, de caus. pos. & propri. late Lãberti de iure patro. in. 10. & 11. art. 3. q. prin. 1. partis. libr. 2. Abb. consil. 54. l. 1. Soci. cons. 258. lib. 2. Couar. in prac. c. 14. n. 2. Menes. in. l. 1. C. de serui. & aqua. n. 14. & Bertach. de episco. 3. p. lib. 1. n. 7. & Iaso. & Angel. in. §. çquè si agat, inst. & actio. & quanto tempore ius tali eligẽdi acquiratur, vide Balbum de præscrip. 1. p. 5. p. prin. q. 8. Ripam, in. d. c. cum ecclesia. n. 126. cum seq. & hoc vt dixi est quoad acquirẽdum ius eligendi, & sic in electione actiua quando extranei, & qui nõ sunt de capitulo admittuntur ad electionem faciendam, sed in electione passiua, licet per mille annos aliqui nõ habentes ius & iustitiã † eligantur & nomi
4 nentum, nõ propterea adquirũt possessionem, vt in posterũ ipsi, vel alijs de eorum collegio eligantur, quia isti sunt actus meræ facultatis, ex quibus
5 † nunquam adquiritur possessio, vel quasi, vt per Doct. maxime Ripã, ind. c. cũ ecclesia sutrina. nu. 43. de causa pos. & prop. & Ange. n. 20. Iaf. 41. in. §. æque si agat, inst. de act. Rebuf. in. 3. tomo. cõst. Fran. titu. de mat. possess. n. 177. Mænoch. d. casu. 160. n. 7. vbi ex hoc plura inferunt, & Balbus, de præscri. 4. p. 5. p. prin. & optime Burg. de Paz, cons. 10. n. 29. cum seq. vol. 1. in qua quidem simplici facultate nunquam præscriptio procedit nisi a tẽpore prohibitionis, vel negationis, †
6 secundum dictos Doct. & diximus in dicta Curia Pisana, libr. 2. c. 26. nu. 2. etiam si sit immemorialis præscriptio, vt per Rolan. Valle, consil. 53. n. 25. cũ sequ. volu. 2. & iterum cons. 22. nu. 20. &, 27. co. vol. & cões dicit Balb.

Balb. vbi supra. d. 4. p. 5. p. q. 5. & 6. & Villalob. in A Erario mille com. opi. litera P. n. 327. cum duobus sequen. vbi ampliat. & Auto. Gabriel. in commu. opi. tit. de præscriptio. concl. 10. Tiraq. de retract. conuentionel. §. 1. glo. 2. n. 23. quidquid velit Ioa. Gart. in tract. de nobilita. gl. 35. n. 54. cum sequent. Est tamen verum, quòd si facultas procedit ex aliquo contractu, & sic depẽdet à iure aliquo, ita quod facultas hæc denotatius aliquod nã tunc præscribitur, vt optimè per Roland. Valle. consi. 21. nu. 51. volum 2. & Octauia. decis. Pedam. 115. n. 2. vbi optimè dicunt aliud esse ius, aliud fa
7 cultas †, nam in iure, vt diximus, præscriptio procedit, etiam si adsint dictiones quandocunq; & similes perpetuitatem denotantes, vt in. l. 6. tit. 15. num. 30. cum sequen. lib. 4. supra dixi, quæ nota, quia non sic reperies declarata.

¶ Ibi, *Que resistan a los q̃ lo contrario hizieren*. Eam in hoc allegat Auenda. c. 23. præto. num. 4. lib. 2.

SVMMARIA.

Consensus & negligentia iudicis debet adesse vt puniatur si extraneus à cõsistorio, ibidem intrauerit, num. 1.
Casus vbi concilium ciuitatis habet iurisdictionem. nu. 2.

Lex. 3.

Summarium.

Pœnã imponit lex nostra iudici permittenti ingredi in consistorio & concilio ciuitatis vel villæ personas aliãs quam rectores & concilij officiales.

IBI, *Que consintieren entrar*, Fortificatiua est legis præcedentis, & pœnam etiam imponit iudici negligenti per cõsensum personas extrancas à concilio ibidem ingredi, debet tamen interuenire consensus † vltra ne
1 gligentiam, neque sufficeret negligẽtia sola iudicis ad id non aduertẽtis, nisi esset requisitus, nullus enim de negligentia tenetur si sit leuis aut leuissima, licet si tanta esset negligentia, quòd esset lata & sic dolo proxima, vtique teneretur, ex dictis per nos in. l. 4. n. 10. tit. 6. lib. 3. supra.
2 ¶ Ibi, *Entregue y tome*, Hic est vnus † de casibus vbi cõciliũ ciuitatis habet iurisdictionem, quem & alios retulit Auend. c. 1. prætor. n. 31. per totũ, lib. n. dixi in. l. 2. tit. 13. n. 60. lib. 4. sup.

SVMMARIA.

Nõ ea quæ sunt gratiæ debent omnes cõsentire. num. 1.

Lex. 5.

Summarium.

In diuersitate votorum quid nam obseruãdum est in Decurionũ collegio.

IBi, *Que baste la mayor parte*, Idque verius est, cũ de negotijs iustitiã tangentibus agitur & tractatur, secus
1 in ijs, quæ sunt de gratiã, in quibus † omnes debẽt consentire, vt per Feli. & omnes, in. c. cum omnes, de cõstit. & nos diximus aliqua, in tract. de Decurio. lib. 1. c. 2. & iterum lib. 2. c. 14. vbi in. c. 15. egimus de remedio à minori parte intentando, & c. 17. quid erit faciendum si decuriones sint in pari votorum numero.

¶ Ibi, *Lo que el derecho dispone*, Vt diximus in. d. c. 2. n. 5. dicti tract. de Decurio, vbi legem nostram in hoc allegauimus & considerauimus, & ibidẽ in libr. 2. c. 4. tractauimus quis de dicto collegio prius loquatur, & vide etiã Auen. c. 19. præto. n. 6. & 7. lib. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

Populus Romanus nõ potest renocare potestatẽ quã trãstulit in Imperatorẽ. n. 1. Intelle tius. l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facien. n. 2.

A Decretis decurionũ licet non appelletur, per viã tamẽ querellæ remed. ũ adhiberi potest. n. 3. vbi quod tribus modis potest allegari contra ea cum seq. numeris.

Declaratio facta per Sũmũ Põtificẽ in præiudicĩũ iuris alteri quæsiti nõ tenet. n. 4.

Iniustitia statuti & Decreti à concilio editi nunquam transit in rem iudi. n. 5.

Si statutũ licet verbis generalibus sit cõceptũ dicitur speciale si in effectu est singulare. n. 6 & ibi remissiue cõiecturæ apponũtur ex quibus statutũ cẽsetur speciale & in præiudiũ.

Lex. 6.

Summarium.

Decreta cõcilij valida sunt & firma, & si aliqua eorũ populus cõtradixerit, iudex eum exaudire debet, & iustitiã ministrare.

HAbbi, *Que vala y sea firme*, q enim semel ordo decreuit non oportet rescindi, Diuus Adrianus Nicomediẽsibus rescripsit, vt in l. quod semel. ff. de Decret. ab ordi. faci. ex qua lege notabat Bart. in l. non ambigitur. n. 1. ff. de legib. quod populus Romanus non potest renocare potestatem Imperatoris, cum in eum iam omnẽ †transtulerit, qũ quidem Bart. in l. omnes populi. n. 29. in fi. ff. de iust. & iure, legem illam, quod semel intellexit, † posteaquam ex tali decreto secutus est quasi contractus, qui resultat ex litis contestatione, & hãc communẽ intelligentiam refert Oros. in ca. l. omnes, ccl. um. 64. vers. 17 sed an lex nostra patiatur hanc declarationem dubitabile est licet meo videri eodem declaranda est modo deficientibus cõtradictoribus, nam eis existentibus, si de iure iniusta sunt talia decreta, renocari per iudicem possunt, & ibi Bart. & Oroscius, latè tractant quando priora statura per posteriora reuocantur: Et an id quod semel in cõcilio actum est, possit statim in alio concilio dirui & euerti dixi in d. meo tract. de Decurio. libr. 2. c. 14. n. 14.

¶Ibi, *Que las nuestras justicias*, hic habes tex. probantem, quòd licet à Decretis in cõcilio Decurionũ factis nõ appelletur, per viam tamen querellæ 3 †remedium adhiberi potest, quia nõ transeunt talia decreta in rem iudicatam & tribus modis potest allegari cõtra ea: Primo per exceptionẽ doli, vtpote si facta sunt & statuta in odiũ alicuius particularis personæ cõtradicentis, & in præiudicium iuris ei iã quæsiti, tũc enim iniqua sunt, & nullius momenti, secundũ Abb. in c. cum omnes. notab. 5. de cõstit. & in cons. 55. col. 2. lib. 2. & dicit Bal. in c. 2. de iur. iur. q statuta, quibus dolus inest nõ tenẽt, allegat. rex. quẽ ad hoc vnicũ dicit in l. 1. in fi. ff. de except. doli, & dicitur, secundum Bal. inesse dolũ, cum fit in odiũ particularis personæ. refert & sequitur Iaso. cons. 161. circa primum. nu. 3. libr. 2. benefacit quod notabiliter decidit Anchar. cõsi. 298. præmitto pro clariori ad fi. q declaratio facta per summum Pontificem in præiudicium iuris alteri. † quæsiti non tenet, tanquã non æqua & contra ius. l. quoties. & l. rescripta, C. de preci. Imp. offer. de quo alibi dixi lati⁹ ad ibi dicta, me remitto circa istud dictum Ancha. Secundo per appellationem in talibus Decretis remedium haberi potest secundũ Bar. in d. l. omnes populi. 5. q princ. n. 63. ff. de iust. & iur. & l. fi. ff. de appell. recip. Bal. in l. iudicibus. C. de appel. cũ similibus, vt per Alex. cons. 190. in 4. ture Digestis. nu. 14. libr. 2. Decius, cons. 361. omissa n. 7. Tertiò quãdo non esset appellatum agi potest per viam querellæ post tẽpus datũ ad appellandum, vt est tex. in d. c. cũ omnes, vbi Abb. not. 5. Deci. consil. 528. pro resolutione. nu. 7. & in d. c. cum oẽs. n. 5. & talis iniquitas, seu iniusti- 5 tia † statuti & Decreti nunquam trãsit in rem iudicatam, vnde quandocunq; ex interuallo absq; appellatione perviam querellæ sequi potest retractatio talis Decreti, vt comprobat Fel. in d. c. cum omnes col. 1. vers. secunda conclusio, & Decius, cõsi. 335. viso, colu. fin. & Francis. Betius, cons. 3. num. 70. & 71. à quo desumpsi cum eius consilia non passim habeantur, vbi num. 72. inquit ex Bald. in l. quisquis. C. quorum appel. non recip. q statutum licet verbis generalibus sit 6 cõceptum † dicitur speciale, si in effectu est singulare, vt & per Feli. in d. c. cũ omnes nu. 4. nam statutum nõ solũ verbis, sed & opere debet esse generale, vt per eundẽ Bal. in c. cum ordinem, de rescript. sensit Deci. in ca. consuluit. 3. nu. 4. de appellat. & alia plura ibidẽ. ipse Fran. Betius, allegat singularia, & per Iaso. consi. 120. in fi. libr. 4. & cõiecturas Betius vbi supra cõsiderat, ex quibus hoc præiudiciũ in statutis colligitur & decerpitur.

SVMMARIA.

Censari non possunt neq; condemnari impedientes gubernationem populi & consilij. nu. 1.

Lex vel statutum vbi profert aliquam rem cũ qualitate aliqua debet vtrũq; probari. n. 2. & ibi ex hoc infertur ad assassinum. Casus alius vbi rectores ciuitatum habẽt iurisdictionem. n. 3.

Iudex qui petitur resistentiam est iudex cõpetens ad puniendam eam. n. 4.

Lex. 7.

Summarium.

Ciuitates villa & vicinarum gubernandæ sunt constitutionibus ac consuetudinibus cõcilij ipsarũ: neq; scãdala inducenda sunt aduersus cõcilium ad imponẽdũ gubernationem & iustitiæ exequutionẽ: aliter enim iustitia & rectores id punire poterunt secundum ius.

IBi, *Se han gouernado segũ las ordenãças y costũbres q tienẽ*, hic habes tex. probantẽ, quod statuta populi obseruanda sunt, de quo in l. sequente dicemus.

¶Ibi, *Para embargarles en regir y gouernar*. notãda est qualitas hæc vt dispositio nostri tx. loeũ habeat, scilicet, q dictæ adunationes & cõgregationes fiãt ad hoc, vt iustitia & Rectores nõ possint regere neq; gubernare Rẽpublicam, neq; vt exequi possit iustitia & per consequens non probata hac qualitate, non possint accusari neq; 1 condemnari in pedirẽtes †gubernationẽ populi & iustitiæ exequutionẽ, ex remedio nostri text. quia vbi lex vel statutũ profert aliquid cũ aliqua 2 † qualitate, debet vtrũque probari, vt l. 1. § ait prætor. vbi in princi. not. Bar. ff. ne quid infumi. pub. vnde lo. Andr. in ca. 1. de homi. in 6. refert se euasisse quẽdã prælatũ à pœna illius c. 1. quod capitulum punit acriter faciẽtes Assassinari aliquẽ Christianũ, nam cõtra prælatum solũ erat probatum fecisse Assassinari quendam hominẽ, & non fuit deductũ, neque probatum, quod ille assassinatus fuisset Christianus, ob quod euasit prælatus pœnã illius capituli: refert & sequitur in nostris terminis Alex. consi. fi. n. 31. cum seq. vol. 2. vbi tractat quomodò probabitur andata vel assonata.

¶Ibi, *Y Regidores*, hic est vn⁹ de casib⁹ vbi Rectores iurisdictionem habẽt, 3 & eam † exercere possunt, quas notat legem nostram cõsiderãs Auend. c. 1. præto. vers. nona conclusio. nu. 31. lib. 1. & iterum. c. 3. præ. num. 4. vers. 10. deducitur lib. 1. ex lege nostra

Universidad de Deusto
Biblioteca

stra considerat & notat, quod ille, qui patitur resistentiam est, † iudex competens ad puniendum eam. 4

¶ Ibi, *Guarden las ordenanças y costumbres.* Quinquaginta casus vbi est expressum à iure, quod Corrector teneatur seruare cõsuetudines locorũ quorum est Corrector, vide per Luc. de Penna. in l. missi opinatores. C. de exactor. tribut. libro.

SVMMARIA.

Statuta populorum facere an solis iudicibus competat. n. 1.

Statuta populorum singulares personas concernentia sunt ambitiosa & citandi sunt illi quorum interest. n. 2.

Confirmatio regis an requiratur omnino pro obseruatione statutorum ciuitatis. n. 3. & nu. 5. conclusio & n. 6. limitationes.

Citatio eorum quorum interest in decretis populorum quoties sunt ambitiosa talia decreta & statuta. n. 4. Vel si sunt nimis gratiosa, vt ibi. num. 5.

Lex. 8.

Summarium.

In cõdendis statutis debent iudices seruare ordinem & tenorem huius legis.

IBI, *A las justicias delas ciudades y villas pareciere*, hic videtur esse tex. probantem solis iudicibus ciuitatum & villarũ competere facere statuta, † contra. l. 6. & 7. supra isto titu. lib. & contra. l. 14. titu. 6. lib. 3. supra expresse disponentes etiam cum consilio & assensu Decurionum esse facienda, ideo vel dicendum est, quod nostra suppleatur per illas, cum non sit nouum leges posteriores per priores & è cõtra declarari, vel melius quod lex nostra loquitur quoad hoc scilicet vt fiant statuta nec ne, hoc enim solũ ex potestate Correctoris & iustitiæ pendet vt inquit Auend. in capit. 19. 1

præto. num. 5. versic. tertio limitatur cum sequentibus lib. 1. constituto tamẽ & declarato per iustitiam & Correctorem, quod conuenit statuta fieri, tunc in condendis eis debet concurrere concilium talis ciuitatis vel villæ vt significant verba illa. d. l. 14. ibi, *con acuerdo*, prout optime considerat Auend. vbi supra. nu. 6. in princi. & colligitur etiam ex lege nostra, dũ dicit hæc verba, *les pareciere que conuiene hazer.* 2

¶ Ibi, *De las partes a quien tocaren*, & sic sunt prejudicialia & ambitiosa Decreta, & consequenter citandi sunt illi quorum interest, & Rex † adeundus ex l. 1. & ex l. Ambitiosa. ff. de Decret. ab or. faci. notat Oroscius in l. omnes populi. n. 13. ff. de iust. & iur, & sic lex nostra in ijs nõ in alijs loquitur & disponit, & vbi adsunt contradictores dictorum statutorum & per cõsequens in eis vt obseruentur confirmatio regis requiritur, non vero in alijs nõ ambitiosis, in quibus nõ sit informatio de qua hic, & in l. præcedente in fi. allegaui Betium coniecturas ponentem & describentem.

¶ Ibi, *Se deua mandar guardar o confirmar*, hic est tex. cui Ioa. Gartia, infra retẽdus, asserit satis audacter totum mũdum respõdere nõ posse pro opinione sua, scilicet, quod statuta facta à cõcilijs ciuitatũ & villarũ omnino sunt per Regem cõfirmanda pro obseruatione ipsorũ, & quod antea non sunt obseruãda † quam quæstionem multo ante ipsum ego examinaui in d. l. 14. tit. 6. libr. 3. supra. & inclinaui licet aliquantulum dubius in contrariam opinionem, scilicet quòd regulariter statuta ciuitatum & populorum interim quòd non infirmantur vel confirmantur per Regem obseruanda sunt, & nunc maturius considerans hanc etiam vt verio- 3

rem amplector opinionem, tũ quia hæc ex d. l. 14. probatur & colligitur clare, tum etiam quia ex l. 16. supra isto titul. & libr. semel Decretum in concilio est omnino seruandum, & si quis contradixerit audiendus est super eo, & sic supponit lex illa, interim seruãdum, tum etiam ex alijs in dicto l. 14. per me adductis in confirmationem huius opinionis, quam & nouissimè post reperi secutum fuisse Matiençó, in l. fin. titu. 14. libro. 5. supra, nume. 2. satis versatus in chancellarijs & curijs, & sequitur alij relati per Humada, in l. 12. tit. 1. p. 1. gl. 1. num. 6. vbi nu. 9. hãc communem testatur, & veriorem testatus est, Bẽuentus, per me in d. l. 14. relatus, & facit pro hac etiã opinione expresse lex. 54. tit. 5. libr. 2. supra. vbi iubetur Dominis Regij concilij, vt nullo modo statim iudicibus inhibeant super exequutione Decretorum ac statutorum ad Reipubl. gubernationem factorum, sed potius prius debere sẽ super eis informare à conditoribus eorum, & adhuc informatione habita non iubet lex illa dandam inhibitionem, si ergo inhibitionem denegat & prohibet lex illa ne impediatur dicta exequutio, ergo clare probatur ex ea nostra opinio, quia inhibitio non datur, nisi vbi exequutio conceditur, & sic postquam legem hanc 54. pro hac consideraueram opinione reperi ante considerasse Aniles, in cap. 17. præto. glos. *Prouecer*, numer. 1. dum dicit relata opinione contraria esse contra pragmatic. 47. in volumine antiquarum pragmaticarum quæ iam est dict. l. 54. ab ipsissimet Regibus Ferdinando & Elisabeth condita, ex quo clarius est eosdem in dict. l. 14. idem disposuisse, & vt apparet ex subscriptione marginali dict. l. 54. dabitur ad hoc Regia

prouisio, cum ibidem appareat iam semel fuisse datam, & sic Anules, vbi supra in. 2. hanc nostram tenet, & pro ea reperit idem tex. expressissimum in l. 4. tit. 14. lib. 8. infra, ibi, *Y entretanto se vendellan*, in quib' verbis nulla est necessaria inductio, & hæ possunt dici leges pro hac opinione, quibus responderi non potest, & licet videatur legem hanc. 4. casum specialè determinare, tamen in omnibus vbi datur eadem ratio, idem est dicendum ex dictis per nos in Rubric. tit. 4. lib. 3. supra nullaque ratio differẽtiæ dari potest in statutis factis in terminis illius l. 4. quã in aliis quibuslibet statutis populi statum & gubernationẽ concernentibus, sed eadem potius militat, & sic est ibi tex. expressissimus pro hac opinione, etiãsi dictus Ioan. Gartia, de nobilitat. in inscriptione. nu. 12. 13. & 14. audacter nimis preruperit (vt de alijs aduertit Oroscius per me allegatus in dict. l. 14. tit. 6. libro tertio supra) in contrariam opinionem, carpens ibidem ipse Ioan. Gartia, Auendañum, & nos, eo quod secuti simus dictam contra eius opinionem, cum ibidem ego aliquantulum dubius extiterim, & nunc indubiè sequor eam contra ipsum Gartiam, & sequaces, cum Oroscio præceptore meo. & Auendañ. Matien. & Benuen. ibidem relatis, & quamuis Ioan. Gartia, vbi supra, dicat à nobis cauendum, rectius fecisset ipse cauẽ nos legisset, & leges considerasset, legique nostræ, in præsenti, cui totũ mundum asserebat Gartia, respondere nõ posse, in dicta l. 14. satisfecimus & respõdimus, scilicet, quod lex nostra in præsenti loquitur in Decretis & statutis ambitiosis & præiudicialibus aliquibus personis, & ab eis contradictis, & per consequens in alijs nõn ambitiosis, & vbi contradicto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res tales deficiunt, firmat lex nostra Regulam in contrarium, iuncta dicta l. 14. nostram in præsenti declarante, & quòd in ambitiosis lex nostra loquatur: patet quia informatiões fieri iubet à personis interessantibus, & de iure tũc citario requiritur quoties ambitiosa † sunt statuta, ex l. 1, & l. ambitiosa. ff. de Decret. ab ordi. faci. vt in glos. præcedente diximus, & ex dictis per nos in. l. 6. supra isto tit. & libr. Item & ambitiosa dicũtur eo ipso ꝙ nõ apparent † rationabilia, vel sunt nimis gratiosa secũdum Bal. in. l. nulli. C. de sent. & inter. omn. iudi. item quia in præsenti nullũ adest verbum disponens ꝙ interim ꝙ confirmãtur nõ obseruẽtur, & sic hoc remanet in dispositione aliorum iuriũ: Ex quibus tantum abest ꝙ lex nostra faciat pro opinione Garciæ & sequaeium. ꝙ potius cõtra eum & pro nobis facit, prout faciunt aliæ leges iam à me allegatæ, & dict. l. 14. titu. 6. libr. 3. supra. nam cum in principio dixerit & disposuerit esse seruanda statuta facta vel facienda de nouo à populo, verba ciusdem legis finalia disponentia esse Regi mittenda, sunt intelligenda sub præsupposito illo, quòd seruentur, nam quoties lex vnum disponit, & alterum presupponit, vt habeat locum dispositum debet verificari presuppositum, ex gloss. singul. & communiter approbata in. l. si mancipia. C. de ser. fugit. quam commendant relati à Frãcis. Becio, consil. 53. num. 7. & secundum hæc est declaranda lex nostra, nam dict. l. 14. est nostræ legis in præsenti declaratoria vt apparet ex subscriptione marginali dictæ. l. 14. & per consequens non est contraria, etiam si vellemus dicere legem nostram non loqui in decretis ambitiosis, & sic malè dixisse Ioan. Garsiam, vbi supra dum asserit quod lex illa. 14. ex nostra esset, declaranda, scilicet, quod in illa. l. 14. esset, ex nostra in præsenti præsupponendum, statuta esse iam cõfirmata, in quo in duobus præsertim erranit. Primo cum vt apparet ex subscriptione dicta marginali illius. l. 14. à Cõpilatore, imò potius ab ipso Rege nostro, qui omnia cõtenta in hac legũ Cõpilatione approbauit, illa lex 14. est nostræ declaratoria, nullo modo est dicendum ex nostra illam esse declarandã & supplendam. Secundo quia cum illa. l. 14. condita fuerit à Regibus Ferdinando & Elisabeth, anno millesimo quingẽtesimo, nostra verò lex in præsenti à Carolo Quinto Imperatore nostro, Anno 1539. quo iure quonè collore potest affirmari nec præsumi, ꝙ legislator illius. l. 14. præsupposuerit ex nostra lege, confirmata esse statuta & sic ꝙ Ferdinandus & Elisabeth, qui mortui fuerunt multo antequam lex nostra esset condita, præsupposuissent ex nostra lege eis incognita & incondita tempore ipsorum, esse ibidem statuta confirmata, certe ridiculum hoc censetur & vt per capillos ac per vim leges à suis terminis extrahere, vt appareant coloratè fundare oppiniones ab aliquibus, prorsus vt in hoc proposito inquit Oroscius, vbi supra, sequutis, non præuidendo legum tempora, & cõditores earum, nec subscriptiones legum marginales, quæ non in vanum, sed potius cum maximo mysterio sunt appositæ. Præmaximè cum lex nostra in præsenti nichil meminerit, sint ne interim obseruanda necnè dicta populorum statuta, pendẽte dubio an confirmabuntur, & sic lex nostra potius pro nobis quam contrà nos est: & quia dictæ leges. 54. titu. 5. libr. 2. supra, & l. 4. titu. 14. libr. 8. infra, expressissimæ

sissimæ sunt pro hac nostra opinione, quibus neque ipse Ioan. Garcia, neque alius, quilibet sit, respondebit, sicut non respondit dict. l. 14. neque nostram iuridice intellexit, & sic ab eius opinione cauendum censeo, nec putet quis, me hæc dixisse in retorsionem verborum ab ipso Garcia, contra & aduersus mea scripta, prolatorum, sed vt veritas elucidetur, mei enim non est, nec vnquam fuit immodesta verba cõtra aliquem proferre, sed cum omni moderamine & casto ac nobili modo scribendi meam proferre sententiam & contrariam asserẽtes referre, vt cui mea non placuerit aliam si verior videbitur, sequatur, veritatem enim semper sequi in animum duxi, & verbis humilibus, nõ vero iactantibus, & superbis, cũ omnibus gratificare, absque aliorum iniuria, nec mihi deficerent sermones, si aliud velle, sed abstrà me, malo enim in his deficere, quàm alios lædere: Ex quibus omnibus est elicienda conclusio, scilicet, quod statuta à populo facta ad eius & Reip. gubernationem & commodum confirmanda sunt à Rege, in rerum tamen quod confirmãtur, vel infirmantur, obseruanda sunt.

¶ Quæ quidem conclusio ex lege nostra, secundum meum intellectum, 6 non procedit, quoties talia † statuta sint ambitiosa, & aliquibus præiudicialia & ab eis, quorum interest contradicta, nam in non ambitiosis, sed in bonis statutis lex illa. 14. loquitur, quæ quidem nostram declarat, vt in bonis, & sic in non ambitiosis, non sit obseruanda legis nostræ forma & ordo, sed in ambitiosis tãtum. Secundo, non habet locum dicta conclusio quoties in tali populo residet curia regis, nam tunc cum talia statuta facere non possint iustitia & recto

restalis loci, quia Rex & eius curia ibidem existit, nimirum si confirmatio requiratur, vt obseruari possint, vt dixi in dict. l. 14. num. 11. & tenet Francis. Marcus, decis. Delphi. 804. num. 5. Item & tertio limitatur vt nõ procedat dicta conclusio, quoties tale statutum autoritatem tangeret superioris, vt & ibidem dixi. Quarto, non procederet dicta conclusio quoties talia statuta essent contra ius Regium, nam tunc interim quod non confirmantur non sunt obseruanda, quia nõ licet inferiori tollere legem superioris. l. fi. C. de testam. & ex dictis per Fran. Marcum, in dict. nu. 5. qui videtur ibidem se inclinare in nostram opinionem, dum ibidem in fine opinionum refert Bald. in. l. receptitia. C. de consti. pecun. ita tenẽtem.

De lege. 10. quæ de iuratis loquitur, diximus in Tract. de decurio. lib. 3. cap. 2. ad ibi dicta me remitto, de quibus & aliqua dixit Didac. Per. lib. 7. Ordina. pag. 412. col. 1. in fin. cum sequentib.

SVMMARIA.

Claues portarum ciuitatis apud quem deberent esse, olim contentio aderat, ex lege tamen nostra determinatur, n. 1.

Lex II.

Summarium.

Claues portarum ciuitatis apud quem debent esse.

IBI, *Las tengan los vezinos de ellas, y quien el concejo las encomendare*, Olim erat cõtentio de iure cõmuni, apud quem deberet esse custodia † claui- 1 alicu us Reipub. & portarum ciuitatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis,nam nonnulli dicebãt,quòd apud solos iudices, argum. text. in. l. officium.§. 1.ff.de re milit. Alij dicebãt, quòd apud consules ciuitatis,vt probat Guido Papæ,consil. 1.nume.7. & Ripa,in Tract. de peste, titulo de remed. ad conser. Vber. n. 184. vsque ad.192.quos retulit Auend.cap. Prætorum.21.nu.1. lib.1. Ex lege tamen nostra vides determinatum,quòd illi vicini talis loci debent eas habere, quibus cõcilium eas dederit, vel officiales iustitiæ eas habebunt, qui de consuetudine eas habere solẽt,dummodo tamen non sint sractati, diuites homines aut alij Potentes. Hodie tamen iustitia & concilium ciuitatis solent nominare personas,quę tempore sui tim pestis(à qua Deus noster pro sua clementia liberet)eas habeant.

De lege finali,vide similes in.l. 11. &. 12. tit.8.lib.9. infrà.

TITVLO SEGVNDO,

De la guarda que se ha de hazer a las ciudades y villas, de los Priuilegios y costumbres, que tienen en elegir y nombrar officiales.

ET cũ in titulo Præcedẽte dictũ sit de concilijs,nunc autẽ de Priuilegijs & cõsuetudinibus suorũ ciuitatum & villarum obseruandis agitur.

SVMMARIA.

Beneficium principis debet esse mansurũ. num.1.

Regis scientia & patientia, an requiratur in inducenda consuetudine contra eum.n.2.

In cõsuetudine inducẽda,nõ requiritur iudex unus alius iudiciali sententia cõfirmatus.n.3.

Lex. 1.

Summarium.

Priuilegia officia ac exemptiones ciuitatum villarum ac populorum omnino seruanda sunt.

1 BEneficium enim beneficium concessum à Principe esse mansurum †, vt in capit. decet,de regul.iur.in.6. & in. l. beneficium.ff.de const.Princ.& ibi glos. & Doct.plura dicunt.

Ibi, *Y buenos vsos y costumbres*, Ex ijs verbis Auenda.in capit.1.prætorum, nu.24.in princ.libr.1.& in cap.8.n.3. in princ.eod.libro.& in dictionario, verbo, *Costumbre*, Concluf. 3. colligit, quòd in consuetudine bona inducta, vel inducenda, etiam contra regem non requiritur † scientia & patientia eius, cuius doctrina sic generaliter dicta vera non est, erit tamen si eam intelligas procedere,in consuetudine, aut præscriptione immemoriali, in ea enim scientia & patientia

tia non requiritur probari, secus verò in quadrageneria, vt latè diximus in.l.1. num.15.cum sequentibus aliquibus.titu.15.libr.4. suprà, & Duenas,in Regul.141. limit.4. & nouissimè post hæc ita declarauit Gutierrez, in suis Pract. Quæst.libr.1. quæstio. 85. per totam, sufficiet tamen, vt diximus in dict. l. 1. & dixit Corduba,in *Summa de casos*. quæst. 78. folio.228. colum.2. cum sequentib. in paruis, tunc probare scientiam & patientiam Magistratuum ac Prætorum illius loci in casu dicto,quo scientia & patientia Regis requiratur ad inducendam consuetudinem aliquam, vel præscriptionem, & ita est declarandus Auenda. vbi supra,aliàs malè loqueretur, & ipsemet in dict. capit. 3. numero. 4. versicu. item in quantum, contra supradicta adducit vnum, scilicet, quòd ad inducendam consuetudinem non requiritur
3 de eius essentia binus actus † iudiciali sententia confirmatus, sed potius absque ijs introducta consuetudo valebit, dum tamen cum patientia populi introducta sit, vt & tenet glos.7.l.5. titul.2,part. 2. & Molina de primogen. libr.2.cap.6. num.27. fol. 254. & esse conforme communi Doctorum sententiæ testantur Doctores relati ab Humada,in.d.l.5.gl. 7. nu.3. quidquid ipse ibi.nu.2.velit distinguere inter actus iudiciales, & extraiudiciales probandos: quod si in nostro casu & proposito legis nostræ Auendañus, patientiam & scientiam populi requirit,cur non erunt requirenda in consuetudine inducenda contra Regem minori tẽporẽ quam immemoriali.

SVMMARIA.

Vsu & consuetudine põt adquiri ius eligẽdi rectores iuratos ac tabelliones.n.1

Consideratur contrarietas legis nostræ ad. l. 1.tit.9.lib.3.supra,& ad.l.1.tit.15.lib. 4.suprà,& dilucidatur in num.2.

Exceptio debet esse de Regula cessat vbi absurditas & correctio inducereture,n.3.

Lex. 2.

Summarium.

Populis ex priuilegio,foro,vsu & consuetudine, aut ex priuilegio Regis ius habentibus eligendi officiales publicos ciuitatis aut villæ,aut loci seruandum est.

IBI,*Vso y costumbre*, Hic habes text. quod vsu & consuetudine potest adquiri ius eligendi Rectores iuratos tabelliones & alios publicos† officiales,quem text. ad hoc considerat Auenda.lib.prætorum.c.1.nu.9. versi.secundum.& iterum in co.lib. cap.10.num.3.& sic licet creatio tabellionum & iudicũ ad Regem pertineat, vel cui ipse concesserit per priuilegium, vt apparet ex.l.nostra, & ex.l.2.titu.4.par.3.& dixi in Rub. tit.25.in prin.lib.4. suprà,tamen per consuetudinem etiam & vsum adquiri potest, vt & lex nostra probat, & faciunt dicta per nos in. l.1. titulo *De las prescripciones*. lib.4.suprà, & in l.3.num.6.titu.5.lib.3.suprà. Et quæ consuetudo debet esse hæc, in.l.4. &.5.infra isto titu. videbis determinatum & dictum Deo volente. Et hæc obseruabatur antea cõsuetudo in hac Placentina ciuitate,nã ipsi eos creabant,recessit tamen in ea abvsu: in vicis tamen & populis iurisdictionis vsque nũc durat cõsuetudo hæc, nam concilium cuiuslibet loci nominat tabelliones publicos & de concejo in eodem loco, & cum hac nomina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

minatione examinãtur in cõsilio Regio,& approbatur: & prouisiones aliter factas dicti populi contradicunt, prout in facto contradixi & admissa fuit cõtradictio,& supplicatio à prouisione quadam aliter facta, in consilio Regio: nam & secundum. l. 5. infrà eodem,prouisiones aliter & contra talem consuetudinem factæ non sunt exequendæ,licet obediantur, vt ibi videbis, & hoc cum vacant per mortem, non vero si per renũtiationem,vt in.l.4.infrà eodem dicemus.

¶Ibi, *Que nos solemos proueer,y no las dichas ciudades*, Cum in principio lex nostra dixerit valere † consuetudinem eligendi Rectores & alios officiales concilij,& in hoc versiculo excepserit electionem iudicum,& officialiũ iustitiæ,videtur circa hæc denegare consuetudinis introductionẽ & validitatem, quia exceptio debet esse de Regula & consequenter, præmaximè in hoc lex nostra contraria videtur.l.1.tit.9.lib.3. suprà,& l.1.tit. 15.libr.4. suprà, vbi manifestissimè probatur ius eligendorũ iudicũ consuetudine & præscriptione adquiri posse,& cẽseo hãc ita esse maximam cõtrarietatem,quod de rigore cogit nos dicere,ꝙ aut lex ista in hoc correcta est per dictas leges contrarias, aut illæ per nostram, cum in effectu, vt apparet ex subscriptionibus marginalibus earum, illæ conditæ sunt à Rege Alphonso, Anno millesimo trecentesimo octuagesimosexto,nostra vero à IOANNE SECVNDO, Anno millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, & sic nostra tanquam nouior corrigat illas, vel verius nostra corrigatur per illas saltim per illam. l. 1. titu. 15. libro. 4. suprà, cum à Rege nostro PHILIPPO SECVNDO, Anno. 1566. sit confirmata, & consequenter hæc, vt nouior seruanda contra nostram legem, & sic etiam consuetudine adquiri ius eligendorum iudicum: vel vt euites correctionem, & hoc verius esse iudico, lex nostra & verba eius declarentur per illas, vt procedant nostri textus, verba, nisi aliud de consuetudine habeatur ex legibus illis nostræ contrarijs,& licet hæc sit maxima suppletio ad nostram legem dicto modo per me ponderatam, sed vt iura iuribus concordentur,præsertim huius Recopilationis, ita tenendum erit, quia verum est dictum assumptum dictarum legum. 1. titul. 9. libro. 3. suprà,& .1. titul. 15. libr.4. suprà, & seruandum, & mirum videri non debet si in hoc casu cesset Regula illa,quòd exceptio debet esse de Regula, vt euitemus correctiones & contrarietates legum nostrarum & absurditates, quo casu cessat Regula illa †, vt per Euerad. in Centuria locorum, cap. de exceptione ad Regulam, versic. & procedit iste modus arguendi in dubio. pagina trigesimaquinta,in paruis & antiquis. 3

Lex. 3.

Summarium.

Seruanda est consuetudo ciuitatum,& villarum quòd ad petitionẽ eorum, vel maioris partis prouideantur per Regem officia publica.

IBI, *Que a peticiõ de los cõcejos y officiales dellos*, Loquitur lex nostra in ciuitatibus & villis,vbi de consuetudine officia hæc Rectorũ tabellionũ, procuratorũ & aliorũ officialium

ficialium dictarum ciuitatum,& villarum prouidentur ab eis, idque patet ex præcẽdente lege, & itidem ex sequẽte,& ex nostræ legis principio, & sentit Auend.c. 10. præto. nu. 3. in princ.lib.1.

¶Ibi, *O de la mayor parte*, Nam cum habita dicta consuetudine prouidere ciuitates & villas hæc officia, non consistat in mera facultate, sed in iustitia, & sic non sit negotium gratiæ, sed iustitiæ,merito quòd votum maioris partis sufficiat, neque omnium incõcusse cõsensus requiratur,prout de iure in similibus iustitiæ negocijs habetur, per Doctores, maximè Felin. in cap. cum Ecclesia sanctæ Mariæ de constitut.

SVMMARIA.

Ex nostra quo ad possessionẽ loquitur & sufficit quadragenaria.n.1. quo ad proprietatem vera immemorialis requiritur, vt ibi.

Lex loquens per verbum, Costumbre, *Denotat proprietatem, & prouerbium*, vso, *possessionem.n.2.*

Declaratur legis huius dispositio per.l.3.tit. 4.infrà isto lib. in officijs vacantibus per mortẽ,non si per renuntiationem.n.3.misi vt ibi.

Lex. 4.

Summarium.

Ciuitatibus villis & vicis seruanda est possessio quadragenaria, & priuilegiũ eligẽdi & nominandi tabelliones publicos & notarios; & ita summantur secundum verum,& tenendum intellectum.

IBI, *Siendo el vso de quarenta años*, Ex ijs verbis de vsu tãtum mentionẽ faciẽtibus intelligendum est legẽ nostram quo ad possessionem loqui, & hãc sufficere † quadragenariam,quo ad proprietatem vero requiritur immemorialis, prout ex.l. sequẽte probatur, nam cum tabelliones creare ad Regem pertineat,vt dixi in Rubr. tit.25. lib. 4. supra quo ad hoc vt in proprietate ius acquiratur immemorialis requiritur, ex dictis in.l. 1. tit. 15. lib. 4. supra, & sic diriguntur iam difficultates quas circa has leges Doctores antiquitus considerabant, vt iam diximus in nostra Curia Pisana,de Decurionibus,lib.1.cap.13.n.7. per totum,vbi cõsideraui mus legem nostram non sine mysterio locutam fuisse per verbum, *Vso*, in sua dispositione, vt ex hoc intelligeremus de possessione tãtum loqui, legem vero sequentem per verbus, *Costumbre*, Locutam fuisse,per quod proprietas de notatur †, vt est singularis doctrina Baldi,in cap.cum Ecclesia,colum. fi. extra de electio.quem sequitur Burgos de Paz,in l. 3. Tauri. nu. 1063. cũ sequent.& hi sunt veri & tenendi intellectus harum duarum legum:quibus sic obseruatis declarãtur lex nostra & sequens per text.in l.3.titul.4. infra isto lib.vt obseruanda hæc sint, quoties officia hæc † vacant per mortem, secus vero si per renuntiationẽ, vel priuationem vacarent,nam tunc populi ij prouidere eas non possent, nisi ob impedimentum aliquod esset renuntiandum,nam tunc idem esset sicut si per mortem essent prouidenda talia officia,obseruatis tũc ijs,quæ in eadem.l.3. disposita sunt, quæ singularis est, & iam semel habui in practica,vt dixi in. d. Curia Pisana, dict. capit. 13. numer. 7. vbi allegaui Gregorium in l. 3. gloss. 2. titul. 19. part. 3. & Auend.cap. 10. præto. num. 2. & 3. lib. 1. de difficultate harum legum differentium:populi tamen dicta consuetudine vtentes, ne illudantur per tabelliones nominatos per eos, si renuntiassent officia hæc ante nominationem, cogunt eos per scripturam publi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

publicam se obligare & confiteri, & officium illud habere à dicto pupulo,& quod illud non resignabunt in aliquem nisi cum populi licentia, & in illum,quem ad hoc populus nominauerit,sed cum cautela hæc facienda sunt & consilio, nè videatur confidentia, quæ per pragmaticas nouas *De los officios de escrivanos*, Madricij factas,reprobata est sub grauibus pœnis,& sic lex nostra satis remanet declarata.

SVMMARIA.

Lex nostra quo ad proprietatem loquitur num.1.
Immemorialis consuetudo vim habet privilegij.num.2.
Scientia & patientia Regis nõ requiritur in immemoriali,sed in quadragenaria sic.n.3.
Decẽ annorum spatio naturalitas acquiritur vivendo in aliquo loco.4.
Vicinitas.l. 1.tit. 3. lib. 7. huius sufficit ad quiri per habitationẽ decẽ annorum cum animo ibi remanendi, vel per contractum matrimonij.num.5.

Lex .5.

Summarium.

Obseruãda sunt privilegia & consuetudines immemoriales civitatibus villis & vicis eligẽdi ad officia publica cõcilij,vt ad Rectorias,Tabellionatus,Fidelitates, & æconomos concilij, & alia similia officia, & provisiones Regiæ,in contrarium concessæ non valẽt, lexque præcedens in possessione intelligẽda est: & in civitatibus, & populis vbi deficiũt dicta privilegia,vsus aut consuetudines,Regi soli pertinet hæc officia providere.

1 HABI,*Costumbre antigua*, Pondera verba hæc multũ, vt intelligas legem nostram quo ad† proprietatem loqui,& sic quo ad petitorium,vt diximus in lege præcedente.

¶Ibi,*Y guala al privilegio*, & sic immemorialis debet esse,hæc enim vim
2 habet privilegij, vt est text. in cap. præterea. §. super quibusdam, extra de verbo.signif.l.1.§.ductus aquæ.ff. de aqua cotid.& æsti.l. 15.tit.31.p.3. vbi glos.quod tempus sit hoc(examinat)vt immemoriale dicatur,de quo & per Balbum de præscript.2. p.princi.quæst.2. num. 1. cum pluribus sequentibus,& melius per Aymon Crauer.in Tract.de Antiquit. tempo.in c.incip. absolutis differentijs. n.9. & per Couar.in cap. possessor.2.par.§. 3. de regu. iur.in.6. vbi latè de præscriptione immemoriali, & centenaria:& in hac immemoriali nõ requi-
3 ritur scientia †& paciẽtia Regis,quia habet vim tituli & privilegij, in quadragenario verò requiritur,vt inquit Couar. vbi supra in initio partis. 2. nu.8.& diximus in.l.1.supra isto tit. & libro.

¶Ibi,*La ley del Rey Don Alonso*, quæ est præcedẽs, & in possessorio loquitur,vt ibi dictum est.

¶Ibi,*Que de en uno*, Regulariter enim ius eligendi rectores,tabelliones & alios cõcilij officiales in Rege residet, vt dixi in Rub.tit.25.lib.4.supra.

¶Ibi,*Sean vezinos y moradores*, Idem disponit.l 1.tituli sequentis,vbi Deo volente dicemus

Ibi, *Diez años*, Cuius spatio natu-
4 ralitas † adquiritur, vt probat text. in.l.2.& ibi glos.C.de incolis.lib.10. tex.in l.2.tit.24.p.4.& in.l. 32. tit. 2. p.3. & idem crederem si in loco illo matrimonium exterus ab eo contraxerit cum naturali & vicina, quia secundum dicta iura ex hac causa naturalitas adquiritur,dum tamen ibidem habeat animum remanendi,& itidem non sit extraneus à Regno: & dictas leges Partitarum allegauit Auẽda.cap.3.præto.num.5.versic. naturalis autem.libr.1.& Auiles, capit.17. Præto.in principio, fol.159.col.1.versic.facit alia ratio,& ego in.l.19.tit.3. lib.1.supra,& ex ijs declarabis.l.1.tituli sequentis,de vicinis loquẽtem populi illius, vt sufficiat † si naturalitas
5 loci illius adquiratur per aliquem ex dictis modis.

¶Delege.6. vide quæ diximus.l. 29.tit.25.lib.4.supra.

SVMMARIA.

Leges hæ in quo casu loquantur.n.1.
Prælatus si provideat iure devoluto tenetur in fundatione servare qualitates à iure requisitas.n.2.
Idonei ad officia publica etiã si provisi sint, precio tamen vel dono aut promissione rei facta eorum provisio nulla est.n.3.
Emens officium privilegio illius gaudere nõ debet.n.4.
Populus Romanus nullo titulo venditionis suffragia concedebat.n.5.
Officia Regia vendi non posse per legem nostrum asserebat Tellius,& examinatur veritas in præsenti.n.6.
Gabella an de beatur ex venditione officiorũ publicorum decurionatus tabellionatus & similium.n.7.
Simoniacũ est beneficia Ecclesiastica precio, aut dono habere, & nulla est talis promissio sicut & provisio officiorum publicorũ sic habita nulla reputatur.n.8.
Princeps omnia in derogationem iuris civilis concedere potest.n.9.
Preces prò digno in electionibus beneficiorũ Ecclesiasticorũ licet simoniam inducant, non tamen nocent electo,quòd secus in electione ad officia secularia publica.n.10.
Iurandum est in renũtiatione beneficiorũ Ecclesiasticorum nullam simoniam intervenisse.nu.11.

Lex 7.&.8.

Summarium.

Ad officia providenda per civitates, villas, aut populos liberare nõ autẽ precio, dono aut promissione sunt vota præstãda sub pœnis legibus ijs statutis. Et lex.8. est septimæ confirmatoria & augmẽtatiua pœnarum.

HBI, *Porque la ambicion y auaricia*, Quæ omnino fugienda est tanquam radix omnium malorũ, vt diximus in.l.1.titulo.5.numero.2.cum sex sequentibus,libro.3.supra,sed videmus hodie sic ambitionem & auaritiam radicatas non solum in inferioribus verum& in superioribus personis,quod vereor aliquod ministrum ob hãc causam successurum, (quod Deus optimus maximus dignetur auertere.) Quid enim sine precio conceditur, quid sine intercessu? quid nõ corrumpitur auro? omnia iam precio æstimantur, siue sint officia publica, siue non,siue administrationis,siue iurisdictionis.

¶Ibi,*Que tuniere voz y voto en cõcejo para elegir algunos officios de alguna ciudad villa,o lugar*, Et sic leges hæ nostræ.7. &.8. quas commẽtamus loquuntur, cum privilegio aut consuetudine id habent civitatum Rectores vel aliæ
1 personæ,quæ gratis † vota præstare tenentur,non vero precio,dono,aut promissione,quas leges ad hoc referens literam nostræ legis.8. considerat Dida.Perez,in.l.22.titul.2. libr.7. Ordinam. pagina.409. vbi cum sequent.aliquas quæstiones in nostum propositum annecti, vbi in pagina 412.versicul.omnia,inquit omnia requisita nostræ legis & sequentis esse seruanda in renuntiationibus officiorum publicorum factis in manibus aliorum,quã Regis,virtute privilegij aut cõsuetudinis,quia quanuis sit recessum à persona nõ tamen à forma

Universidad de Deusto
Biblioteca

alioquin ad superiorem deuolueretur potestas ipsorum, ex glo. dispositione in Clement. vni. de supplend. negli. prælat. & ibi alia allegat, & faciunt dicta per nos in l. 8. titu. 6. libr. 1. supra. quod etiam si prælatus prouideat † iure deuoluto capellaniam aliquam tenetur in prouisione seruare qualitates omnes in fundatione requisitas. Ex quibus infero non placere opinionem eiusdē Didaci Perez, vbi supra, gl. 1. n. 4. asserentis in col. 2. illius pagin. & dicentis quod si idoneus & habilis fit electus ad aliquod horum officiorum publicorum à dictis electoribus & personis, quibus ex priuilegio aut consuetudine id competit, valere electionem, quantum vis eligentes præstiterint vota precio dono aut promissione aliqua, eo quod tunc deficit ratio proœmialis dictæ pragmaticæ, quæ est l. nostra 8. scilicet, quod multoties indigni prouidebantur hac de causa, & sic cessante hac ratione, cessaret & eius dispositio, displicet enim mihi hæc opinio, & consequenter teneo quod etiam si sint prouisi idonei presto tamen vel dono pacto aut promissione intercedentibus, nihil valeat prouisio, † & quod pœnæ nostræ legis tunc incurrantur, nam non fuit principalis causa constituendi leges nostras illa, scilicet, quod inhabilibus prouiderentur officia hæc, sed abusus vēdendi vota hæc & electorum suffragia, vt apparēt ex proœmio nostræ legis 8. quæ fuit Pragmatica Regum Catholicorum in volumine pragmaticarum per ipsum Didac. Perez collectarum, in pragmat. 65. *Que en toda disolucion y desorden es vendido el vender y comprar de los officios*, Et sic hoc voluit lex nostra prohibere, & confirmare dispositiones antiquas idem prohibentes, nam emens officium priuilegiat † illius gaudere non debet, ex text. in l. vnic. C. de legatio. libro. 10. ad hoc relato per Rebuf. in Tract. de nominatio. quæst. 5. numer. 11. & incommoda magna, quæ ab inde Reipubli. proueniebant euitare voluit legislator, nam & habilis ad regendum si precio dono aut promissione vota adquirunt hæc & officia, quomodo gubernare scient, cum malum principium habeant, peius medium, & pessimum finem censendum est habere, precio enim vendent, quod precio emerunt, & male conscientiati præsumuntur, vt & alibi dicemus, & ideo leges nostræ in præsenti indistincte intelligendæ sunt, & obseruandæ, præsertim cum dicta pragmatica loquatur per verbum, *Aunque no sea habil*, Quod verbum, habilem etiam comprehendit, dictio enim illa *Aunque*, Latinè quamuis, inclusiua est, aliorum, casuum non vero exclusiua, & id deducitur clarius ex conclusione perimonis, quæ generalis est, dum dicitur, in dicta pragmatica, *Por ende que nos suplicamos y pedia* (Fiscalis, scilicet Regius) *Mādassemos proueer è remediar en lo suso dicho, por manera que los dichos officios fuessen dende en adelāte mejor prouydos, e cessassen las ventas y conuēciones q̄ se hazē en los mismos*. Ita quod duo ibidem petitur, scilicet, quod respublicæ essent melius gubernatæ, & quod venditiones & conuentiones cessassent, & cum rex ibidem & hic disposuerit conuentiones cessare debere, generaliter inter, omnes eas prohibet, tanquam gubernationi rerum publicarum conuenientius & rectius, neque solum ad prouisionē inhabilium respexit, sed ad generalem conuentionum prohibitionem, velut ad immediatum

remedium euitandi eas, & melius gubernādi respublicas, & cōsequenter opinio dicta Dida. Perez, vbi suprà, mihi non applaudet, & contra leges nostras & earum dispositionem esse credo, & sic cum ius suffragiorum olim populo Romano † competebat, & in magistratibus decernendis, & in legibus condendis & ferendis versabatur, nulli venditionis titulo suffragia super ijs concedebantur, vt testis est Iuuenalis, Satyra decima, dum dicit: Ex quo suffragia nulli vendimus, & refert Crotius, in l. de quibus. nu. 153. col. 193. ff. de legibus.

¶ Ibi, *Que pierda*, Alios casus vbi amissioni officiorum locus datur retuli, in l. 23. tit. 25. lib. 4. supr. & vltra hanc pœnam ex l. 8. sequente, quam hic commentamus augetur, vt electio nulla sit, & alia continentur ibidem, cum sit dict. l. 8. suppletiua nostræ legis. 7. ideo ambas in simul cōmentamus.

¶ Ibi, *Y como se manda por ley se fagā*, Quæ est l. 6. tit. 9. lib. 3. suprà, vbi plura diximus, & in omnibus officialibus Barateriam committētibus hoc idem admittitur, secundum Auend. cap. 2. præt. nu. 18. lib. 1. & sic in tabellionibus idem statuitur, *En el aranzel de los escriuanos publicos*, lib. 4. suprà.

¶ In l. 8. ibi, *Vender, trocar, ni dar en pago*, Ex ijs verbis Tellius, in l. 26. Taur. numero: 9. cum sequentib. asserebat hic esse legem probantem quod officia hæc iam vēdi non possent per Regem, † nec per alium, sed vt inquit Cordoua, in summa: quæst. 117. & 134. communis est in contrarium & opinio Tellij non est attendenda, prout non attenditur, de quibus dixi late in Curia Pisana, de Decurio. libr. 4. cap. 7. per totum, quæ hic repetere non est necesse, & nouissimè tetigit Gutierrez, in libr. 2. Practic. Quæst. q. 64. & Humada, in l. 1. tit. 13. part. 1. glo. 3. per totam, vbi numer. 3. dubitauit an lex nostra. 8. hodie procedere possit cum praxi communi habeatur horum officiorum venditio, & inquit, legem nostram esse antiquatam & in nostro foro obligare, qui quidem Humada, si perpendisset legem nostram esse confirmatoriam legis præcedentis, non vtique hoc asseruisset, nam cum lex præcedens loquatur, quoties officia hæc per alios, quam per Regem prouidenda sunt, ex priuilegio aut consuetudine à talibus habitorum, & obtentorum, quibus quidem personis non licet precio, dono, pactione aut promissione vota sua præstare, & electionem facere personārum ad hæc officia lex nostra. 8. præcedentis confirmatoria & augmentatiua pœnārum in eadem materia est intelligenda & intelligitur, prout ex verbis eius clare patet, & itidem ex summarijs earum, & per consequens leges nostræ. 7. & 8. hodie in vsu sunt, & in foro fori, & Poli obligant & debent seruari, & in hoc nulli dubium, nō enim loquuntur quando per Regem hæc officia dantur venduntur aut donantur, nam circa prouisiones à Rege faciendas horum officiorum etiam virtute renuntiationum à particularibus personis ea possidentibus factarum, practica communis & doctorum opinio in suo esse remanent, vt hæc fieri possint per Regem, neque circa hoc leges nostræ hic loquuntur, sed vt dixi circa illa officia per vota particularium personarum, ciuitatum aut villarum prouidenda ex vi priuilegij, aut antiquæ cōsuetudinis, in ijs enim leges nostræ. 7. & 8. omnino seruan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dæ sunt in vtroque foro absque vllo dubio, & licet principium nostræ legis. 8 generale videretur, restringendum tamen est ex sequentibus verbis, & ex lege præcedente, vt tota lex. 8. in officijs ijs per vota prouidendis per alios quàm per Regem ex vi priuilegij aut consuetudinis antiquæ intelligatur, ne demus legẽ confirmatoriam & pœnarum augmentatiuã excedere terminos legis confirmatæ, cum id non sit in dubio censendum. Ex quibus omnibus idem Humada, vbi suprà, num. 8. inquit, deberi gabellam, ex venditione dictorum officiorum Decurionatus †, scilicet tabellionatus & similium, licet tandẽ non videatur remanere cũ hac opinione, sed cum contraria, scilicet, quod ex eorum venditione nulla debeatur gabella, prout praxi cõmuni videmus non peti nec deberi, & nouissime, quasi hæc sint iura quædam incorporalia tenet La sarte, de decima venditio. capit. 9. nume. 43. & addo ego aliam vrgentem rationem ad hoc, scilicet quòd quamuis Rex vel particularis persona possidens aliquod horum officiorum, illud alteri vendat, nunquam fit venditionis mẽtio, sed per viam simplicis renuntiationis conceditur à Rege, & ad supplicationem renuntiantis Rex gratiã concedit & beneficium suum impartitur, vt renuntiatio effectum habeat, & cum ex gratia concedatur nimirum si gabella nõ debeatur, neque peti possit, prout quotidie videmus non deberi, neque percipi.

7

¶ Ibi, *Ni desfues de auidos*, Intellige ex vi promissionis ante adeptionem factę, hoc enim reprobatur, vt ex verbis ijs & præcedentibus clarissimè colligitur, & dixi de ijs promissionibus plura in. l. 4. n. 23. titu. 6. libr. 3. supra, & Menoch. de Arbitra. iudi. casu. 342. n. 28.

¶ Ibi, *Ni por virtud della, y prouisiõ que sobre ella se diere, no se pueda tener ni ganar derecho alguno a los tales officios*, Idem in renuntiationibus & electionibus, & collationibus beneficiorum Ecclesiasticorum institutum est, & simoniacum † reputatur. cap. quam pio. 1. quæst. 2. cap. cum pridem. & cap. fin. de pact. cap. vnico. vt eccles. bene sine dimi. conf. text. cum glos. in cap. 2. de electio. in sexto. glo. in cap. ex parte. de offic. de legat. Rebuf. in concordata. tit. de collatio. & in practic. benef. titu. de permu. nume. 52. Aymon, consil. 122. colu. 1. l. 6. titulo 10. part. 1. Intellige tamen hæc & legem nostram in ijs verbis, quoties partes id inter se machinarentur nulla habita superioris ratione, secus verò si hæc partes fecerint, & conuenerint quatenus principi placuerit & non aliàs, nec alio modo, nam tunc si Princeps concesserit & confirmauerit valebit prouisio & confirmatio eius, Princeps enim omnia poterit † in derogationem nostrę legis & iuris positiui concedere. cap. proposuit. de conces. præb. notat Didac. Perez. l. 22. titu. 2. lib. 7. Ordinam. pag. 411. col. 1. versi. item quòd, vbi inquit hæc verba, imò hodie officium tabellionatus & alia huiusmodi officia Princeps concedit ex renuntiatione, dato renuntianti certo precio, & ideo censentur bona patrimonialia, & compellitur quis vendere officium publicum, vt satisfiat creditoribus eius, & si pater emit tale officium imputatur filio in legitimam, & conferuntur, & æstimantur in bonis proprijs possessoris pro bonis firmis, & sic inquit Hispaniæ practicari apud supremos causarum iudices, vt & nos diximus

8

9

mus in Curia Pisana, libro. 4. cap. fin. hæc tamen dicta Didaci Perez intelligo vera ex lege nostra quoties talia officia habuit quis à Rege, hæc enim venduntur per possessores & ea in emptores renuntiant renuntiatione ordinaria nulla facta in ea mentione de precio conuento, & rex admittit has renuntiationis & ad supplicationem renuntiantium ea prouidet illi, in cuius fauorem renuntiatio fuit facta, benè tamen scit Rex & intelligit esse vendita & precio habita: & validæ sunt similes prouisiones etiam si legi nostræ non derogetur, & censentur per regem confirmatæ quia per ipsum quotidie venduntur. In illis tamen officijs, quæ ex votis, iuiuarum & villarum ac locorum & particularium personarum ex priuilegio vel consuetudine prouidendis alicui, si precio fiant, renũtiationes & electiones, nisi Regi manifesterur, precio, scilicet pacto & promissione aliqua esse factum, nulla est Regis prouisio & confirmatio, & sic sunt verba nostri text. intelligenda & dicta per Didac. Perez, vbi suprà.

¶ Ibi, *Y la persona que lo comprare*, Nihil distinguit lex nostra sit persona hæc habilis ad officium illud nec ne, sed indistinctè excludit omnes personas ementes precio supplicatione rogitu, vel dono, officia, de quibus in nostro tex. & sic lex nostra emptiones, dona rogitus ac permissiones repellit & reprobat, ita (vt iam in hac diximus lege) quantumuis emptor ille, vel impetrator importunus sit habilis, & idoneus ad illud officium habeat locum dispositio nostri tex. sicut si inhabilis esset, & hoc clarius deducitur ex verbis præcedentibus annullantibus prouisionem & receptionem tanquam falsis precibus impetratam, & quòd licèt obediantur prouisiones Regiæ non tamen exequetur, etiam si ad rogitum aliorum id fiat, quod in ijs officijs secularibus in nostra lege designatis amplius quã in beneficijs Ecclesiasticis dispontũ reperimus, in quibus preces pro Digno quamuis sint † prohibitæ in electionibus, & inducãt simoniam, non tamen nocent electo, nec simoniacam electionem faciunt, secundum gl. in. c. Moyses. verbo, Rogauerint. 8. quæst. 1. cap. illud, iũcta prima glo. 8. quæst. 2. & ibi Archidiac. cap. quibusdam, iuncta glos. Actionis. 1. q. 1. quæquidem considerabat Dida. Perez, in dict. l. 22. titu. 2. libr. 7. Ordin. pag. 410. in fin. pro sua opinione, quã hic in terminis nostræ legis refutamus, vt habilem ad inhabili precio ementem & habentem officia hæc dono promissione, rogitu suo vel aliorum non distinguamus, quin prouisio sit nulla, vt dictum est.

10

¶ Ibi, *Aya perdido y pierda los tales maruedis*, Idem in notarijs Ecclesiasticis venditis per possessores earum dispositum fuit in concilio Prouinciali Compostellano Salmanticæ celebrato, Anno. 1465. Actio. 3. Decreto 24. statutum est.

¶ Ibi, *Jure que no dió ni prometio*, Idem in renũtiatione beneficiorum Ecclesiasticorum † iurari solet & iurandum est quod libere sine vllo precio & absque labe simoniæ talis renuntiatio fit, ex Regula. 8. cancella. Apost. Innocen. III. quam ad hoc considerat Didac. Perez, vbi suprà, pag. 413. col. 1. in fine, cum sequent. & sic quotidie practicatur in renuntiationibus beneficiorum, Ecclesiasticorum, & hæc pro hoc titulo.

11

Universidad de Deusto
Biblioteca

TITVLO TERCERO DE los Regimientos, juradorias, y los otros officios publicos de los Concejos.

CVM superioribus titulis dictum sit de Concilijs, & seruanda consuetudine ciuitatum villarum ac populorum & priuilegio prouidendi officia conciliorum, nunc immediatè sequitur videre in hoc titulo de officijs ipsis Rectorum & Iuratorum ac aliorum publicorum concilij officiorum.

SVMMARIA.

Naturales ciuitatum & villarum præferendi sunt in officijs publicis. numero. 1.

Vicinus quis dicatur, remissiue. num. 2. & quis naturalis.

Testes testamentorum non requiritur vicinitas eorum stricte proprie sumpta, sed sufficit quòd sic habeatur. nu. 3.

Vicinus non reputabitur alicuius loci ille qui originarius si ibi idem non habitet. num. 4.

Officia tabellionatus, an possint dari recepto in ciuem, qui naturalis non erat. numero. 5.

Ciuis dicitur quâ illius loci in quo domicilium habet. nu. 6.

Alienigenæ regni per decennium in regno morantes possunt esse proxenetæ in eo. numero. 7.

Qualitates à lege nostra requisitas debet habere recipiendus ad officiũ publicum tempore quo recipitur. nu. 8.

Lex. 1.

Summarium.

Officia perpetua ciuitatum, & villarum ciuibus & habitatoribus earũ, vel saltim naturalibus, qui ibidem venerint ad habitãdum, & non aliter cõferenda sunt, & hoc dicit secundum verum & literalem intellectum.

TAL, que alos naturales dellas, que sean ellas vezinos y moradores. Allegatea in hoc Auẽda. cap. 49. præcepto. numer. 17. in princ. libr. 1. naturalesque ipsarum † ciuitatum & villarum præferendi sunt, vt & in l. infrascripti sequentis disponitur, tanquam melius scientes idioma consuetudines & statuta ipsarum ciuitatum & villarum, & quibus amor patriæ, & descendentium suorum impellet ad rectè officium gerendum, prout in multis alijs, quæ retuli in l. 19. nu. 50. tit. 3. lib. 1. suprà, idem in fauorem naturalium regni statutum est, & originariorum particulariũ locorum. Est tñ aduertẽdũ, quòd non sufficit in casu nostræ præsenti legis esse naturales, sed & insuper vicinos & habitatores, vt ex verbis sequentibus patet. *Que sean ellos vezinos y moradores,* & proponi batur clarius ex l. 5. titul. præcedentis. Et quis dicatur vicinus, præter † Barto. & alios relatos per Burgos de Paz, in l. Taur. num. 363. vbi allegat Signorol. de Homodeis, consi. 32. id late tractantem, in nume. 364. inquit ipse Burgos, vicinum illum dici, secundum loci consuetudinem, qui de eadem est contracta, ex l. cum delanionis. §. Asinam. ff. de fundo instruc. & sic, qui maiori parte anni ibidem domicilium habuerit, vt ex dicta l. cum delanionis. §. Sabinus. notat Auenda. cap. 3 prætorum. numer. 5. versic. dicitur autem, vicinus, libr. 1. vbi & in versicul. sequente declarat quis dicatur naturalis, & allegat de ijs Boeri. decisio. 13. per totam, neque requiritur ita stricta & vera vicinitas, vt omnino constare debeat, receptum fuisse in vicinum â concilio populi illius & fideiussionem dedisse de stando ibidem per decennium & soluendi onera & tributa vicinis imposita, sed sufficere quòd in loco illo vt vicinus, habitauerit & habitat, pro talique à populo censeatur, & communi æstimatione reputetur, prout in testibus testamentorum † nuncupatorum inquit optimè Burgos de Paz, vbi suprà, num. 367. ita quod sit ciuis prout ex consuetudine vulgi assumitur, ex dict. §. Asinam; & ex l. librorum. §. quòd tamẽ Cassius. de legat. 3. quod & suadetur secundum Burgos. ibidem nume. 368. quia hoc verbum Vicinus, iure cauetur esse explicandum communi vsu loquendi, vt sat constat ex l. sed si accepto. ff. de iure fisci, & meliùs in. l. vt Alphenus. ff. de verborũ signific. vbi Rebuf. & sic tenet Barto. in l. si tertius. colum. 1 ff. de aqua plu. arcend, & consequenter adoptatus manumissus, seu originarius proprijs aut paterna † origine non iudicabitur vicinus in hoc casu, neque poterit dici vicinus, prout in propositum nostræ legis eã allegando inquit idẽ Burgos, vbi suprà, numer. 369. cum sequentib. & probatur ex. l. nostra, dum in fine disiunctiuè loquendo, inquit originarium venientem ad habitãdum in populo posse eligi in officialem publicum perpetuum dicti populi, in quo distinguit illum à vicinis, prout eam in ijs verbis optimè considerat Burgos, ibidem num. 371. Item & ex ijs verbis habes notare, quòd cum text. noster requirat esse vicinos & naturales non poterunt dari officia hæc recepto in ciuem nisi naturalis sit †, secundum Velaez, de maior. 1. part. quæst. 51. num. 28. & sic recipiendus in officio aliquo publico & perpetuo alicuius loci debet probari quod est vicinus & naturalis illius loci & habitator eius, vel saltim naturalis ex origine paterna veniẽs ad ibi habitãdum, & insuper quòd est idoneus ad officium illud, & ipse vel eius antecessores nunquam fuerunt punitia ab officio sanctæ Inquisitionis, neque infamis est aut vilis mercator vel aliud vile officium exercens tunc temporis, licèt hoc de naturali nõ ita exactè requiritur in practica.

¶ Ibi, *O seyendo naturales*, ex hac disiunctiua, O, Latinè, aut colligitur clarè hic esse tex. probãtem naturalem, alicuius loci & originarium eius nõ esse ciusdem loci ciuem, prout in gl. præcedente dictum est.

¶ Ibi, *A fazer morada en ellas*, idem dicerem de illo, qui naturalis neque ciuis est, in loco tamen illo per decennium habitauit, cuius virtute ciuilitas acquiritur, vt ex text. in l. 5. in fin. titu. præcedentis clarissimè colligitur. Nã ciuis dicitur † quis illius loci in quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

in quo domicilium habet, vt per Zephalum, consil. 424. num. 51. volu. 3. & notat in propositum nostræ legis Auend. cap. 19. præto. nu. 17. libr. 2. & Burgos de Paz, vbi suprà, nu. 372. ex text. in l. 2. in fin. titu. 24. part. 4. & in l. 32. titul. 2. part. 3. & Socin. Iun. consil. 7. num. 6. libr. 2. imò & ex his legibus idem indicarẽ in eo, qui matrimonium in loco contraxit animo ibidem permanendi, cum ex dictis iuribus per matrimonium contractum ciuilitas acquiratur. Ex quibus inquit Burgos de Paz, in dict. l. 3. Tauri. num. 373. auditus se percepisse, quòd licet nullus in Regno proxeneta esse possit, nisi sit regni naturalis, tamen alienigenæ per decennium † in Regno commorantes sunt admittendi ad dictum officium, & ex his attentis cessat doctrina Baldi relata per glos. *Vezmos*, in l. 2. titu. 19. part. 3. Insuper notandum est quod qualitates has à nostro text. requisitas debet habere recipiendus ille ad officia hæc perpetua tempore quo assumitur ad illud officium, † secundum Barto. in l. Impuberem. ff. de falsis. & Suarez, allegat. 12. fol. 147. pag. 2. in medio in antiquis, imò & non sufficeret qualitatem illam superuenire officio durante, quando quidem statim exercendum est officium hoc, ex doctrina Bart. in l. excusantur, in princ. num. 10. ff. de excusa. tuto. & ex dictis per Gutierrez, consil. 1. & alibi nos diximus latius meminimus.

SVMMARIA.

EXpedit Regi & Regno non per exteros, sed per Regnicolas Regi. n. 1. & n. 2. ad officia publica ampliatur. & nu. 3. idẽ in Francia dispositum est.
Exteri à Regno qui dicantur. num. 4.

Lex. 2.

Summarium.

Exteri à Regno non possunt in eo obtinere officia iustitiæ, neque Rectoriæ ciuitatum & villarum, neque gubernationis earum, neque vecaria, piscaria, nec frumentaria & similia.

BI, *Que sea estrangeros destos nuestros Reynos*, Expedit eũ Regi & Regno non per † exteros, sed per Regnicolas Regni ciuitates & villas gubernari, tũ ne Arcana Regni publicẽtur per exteros tales, tũ etiã ob amorẽ Regnicolarũ Regno & suis adhibẽdum, & ipsorum cũ eis, nã vt alibi dixi, facilius qs cõuersatur cũ cane suo, quã cũ homine extero, & facit illud Eccles. cũ extero nõ facies consiliũ, nescis enim quid pariet, diximus l. 14. tit. 3. hb. 1 supr. n. 19. 20. & 26. cũ sequent. & n. 31. vbi in n. 50. nostrã legem allegaui, & Auend. eam allegantem & cõsiderantem. & in l. 1. tit. sequẽtis, hoc ad omnia officia publica † ampliatur, & in d. nu. 50. alia accumulaui exteris à regno prohibita. Et idem q̃ in nostra lege est etiam Franciæ † lege dispositũ, secundũ Rebuf. in 2. tomo, constit. Franciæ. tit. de liter. natur. gl. 2. per totam, vbi inquit & declarat, qui sint exteri, † & diximus latè quo ad beneficia Ecclesiastica in l. 19. titulo. 3. libro. 1. suprà, & in Cantabria idem disponitur in l. 6. titu. 1. sui fori.

SVMMARIA.

SPectatiuæ officiorum reuocantur ne detur votum captandæ mortis. nu. 1. nisi de patre ad filium, ibi, & nu. 2. quid contra.
Dispositum in vno ex correlatiuis censetur & in alio. nu. 3.

Lex. 3.

Lex. 3.

Summarium.

Spectatiuæ ad officia publica secularia dandæ vel concedendæ non sunt nisi tantũ de patre ad filium. Et regiæ prouisiones in cõtrarium datæ & concessæ reuocantur & annullantur, etiam si intercedat secunda nuncio.

BI, *Ni dar para ello spectatiuas de officios, Alcaydias ni regimientos*, Et hoc ne detur votum captãdæ mortis, nam spectatiuæ istę dabãtur officiorũ non dum vacãtium, quod quia periculosum erat vitis ea posidẽtium officia, in præsenti iure optimo† reuocãtur, sicut in beneficijs Ecclesiasticis erat dispositum & reprobatũ. ex. c. nec aptãdæ de concess. prab. & ex alijs pluribus iuribus per me relatis. in l. 13. tit. 10. lib. 5. supra & ex Socino, notabat glos. fi. l. 3. tit. 5. p. 5.

¶ Ibi, *Saluo de padre a hijo*, In quibus nulla dari potest sinistra suspicio, quia meliorẽ amicum nemo habet quàm patrem, & coniunctio hæc patris & filij nihil mali suspicari permittit. Sed an idem erit econtra de filio ad patrẽ, † & crederem quod sic, quia eadem datur ratio cum sint vna caro & carnem suam nemo odio habuit, & pater & filius pro vno capite cõputantur secundum glos. l. 2. C. qui ætate. lib. 10. notab. secundã Bal. in l. etiã col. penul. C. de exec. rei iud. Alex. cons. 48. n. 2. volu. 1. & ibi additio, & dispositum in vno ex correlatiuis cẽsetur, & in alio disponi, † vt per Eugard in centuria, in c. à natura correlatiuorum, & faciunt etiam quæ diximus in l. 1. tit. lib. 2. supra. n. 2. & hãc credo veritatem licet à nemine videri consideratum in propositum nostræ legis.

SVMMARIA.

DVos simul honores quis capere nõ potest. nn. 1. & 2. declaratur.
Voces plurium obtinere non potest quis in iurisdictione contentiosa. n. 3. secus in voluntaria. n. 5. & n. 6. opinio autoris.
Aduocatus & assessor non potest quis esse numero. 4.
Pluralitas etiam in officijs & beneficijs Ecclesiasticis reprobata est. n. 7.
Vnumquodq; opus melius perficitur dum circa vnum intenditur quã circa plura. n. 8.
Intelligitur riuerseculus, Y si tomaren otro, Nostri rex. in. n. 9.
Possessor duorum officiorum poterit renunciare vnũ etiam si sit lapsus terminus nostri text. & euitabit pœnam. n. 10.
Dictio vsque in præsenti excludente ponitur. num. 11.
Dictio, Despues, Latine postquam, excludit præcedentia. n. 12.
Mensis quot dies habeat. n. 13.
Iudex & tabellio an possit quis esse. n. 14.
Pœna tam vbi ipse iure incurritur declaratio requiritur. n. 15.
Prouisiones dantur in regio senatu, ne quis duo officia incompatibilia obtinere possit. num. 16.

Lex. 4.

Summarium.

Rector vel quilibet cõcilij officialis nõ potest habere in cõcilio vltra vnum officium, neque duas Rectorias in diuersis locis, neque alia in lege nostra prohibita obtinere sub eius pœna.

BI, *Mas de vn officio*, Duos enim simul honores quis capere † non potest, vt l. libertus. § præscriptio. ff. de mun. & honor. & l. fin. C. de assessori. l. quisquis. C. de postulan. l. hac parte. C. de proxi. sacro. Scrini. libr. 12. l. 1. C. de mun. non conti. lib. 10. quæ iura ad hoc allegat glos. in pragma. sancti. tomo. 1. titulo de col-

Universidad de Deusto
Biblioteca

latio.§.cui rei, glo. pluralitatis col.2. folio.170. in paruis, vbi id præsertim
2 procedere ait, quoties per actum † vnius impeditur exercitiũ alterius, facit quòd notatur in.l.à Decurionatu.ff.de vacati.mu.& hoc est quòd dicit glos. *Dos officios*, in.l.60.tit.5.p.1. quòd si duo officia habent administrationem ambo obtineri non possunt, eum Io.de Platea, in.l.1.C. de dignita.lib.12. & regulariter verum est, quem non posse duo officia gerere nisi ex causa, secundum glos. in.c. ex literis, de probatio. Feli. tamen ibi
3 num.10. inquit, quòd in iurisdictione contentiosa † non potest quis voces plurium obtinere, secundũ Specula.tit. de assessore.§. fin. quia non
4 potest † esse aduocatus & assessor, secundum Bart. in.l. iubemus, la. 1.C. de sacro.Eccles. secus vero in voluntaria iurisdictione † vbi non est impedimentum iuris vel facti, in eo enim potest quis duplici officio fungi, ex l.6.consul.ff.de adoptio. vbi Bart. &
5 Humada.in.d.l.60.tit.5.par.1.ego tamen † siue in voluntaria siue in contentiosa iurisdictione dicerem, quòd vbi per legem prohibitum est duo officia habere *siue* administrationẽ habentia siue non, siue sint compatibilia siue non seruanda est omnino legis dispositio: vbi verò non esset lex prohibens duo officia in simul obtineri, si incompatibilia non sunt bene possunt in eodem subiecto concurrere, sed si compatibilia essent exercitiumque & administrationem requirerent, prout in assessore & aduocato, nullo modo obtineri possent vt & diximus in Curia Pisana de Decurio.lib.2.cap.22. sic & in officijs &
7 † beneficijs ecclesiasticis pluralitas reprobata est, vt per glos. prag. sanctio. vbi supra, & Ogedam, in tracta. de benefi. compati. & incompati. &

horũ ratio est, quia vicem duorum vnus gerere non potest. l.si plures. ff. de pactis. glos. per text. ibi in verbo cõsistentes in auth. vt deter. sit.n. clericol.1. vnũquodque enim opus melius perficitur dum circa vnum intenditur, quam dum circa plura, † secun-
8 dum Aristotel. 1. metaphisi. bonus tex in. cap. diuersis fallacijs. de cleri. coniug. dices diuisum in duo plenam sui nõ habere potestatem, & ibi glos. & sic quis nõ debet diuersis fungi officijs, vt late vltra dictos per Pet. Antiboli, in tract. de muner. & honor. c.3. nium.61.

¶Ibi, *Y si tomaren otro officio, que pierda el que primero tenia, y no le aya mas*, idẽ probat text. & ibi Bart. in.l. quisquis. C. de cohortali. lib.12. & glos. prag. sancti. in tit. de collatio. §. cui rei, verbo, pluralitatis. fol.170. tomo.1. in paruis & probat tex. in.c. vt quis. 25. de electio. in.6. notat. Dida. Perez. l.22. pag.411. col.2. versi. quid autem, tit.2. lib.7. Ordin. & ex ijs verbis & præmaxime iuncta secunda & finali dispositione nostri, text. infero, intellectũ assignatum per Dida. Perez. in.l.1. titu.5. lib.2. Ordi. col. 428. relatum & secutum per Humada, in.d.l.60. tit.5. part.1. glos.3. non posse compati ad hæc verba, dum dicũt, quòd hæc. verba intelliguntur quod non vacat statim primum officium, sed demum si post requisitionem labantur duo mẽses, nã versiculus hic, † nullum terminum constituit, sed potius vult quod
9 perdet primum sine temporis præfixione, dũ dicit, *Pierda el q̃ primero tenia y̆ no le aya mas*, Præsertim iunctis verbis præcedẽtibus, *Y si tomare otro*, Quę verba tempus apprehensionis considerant & non vltra quid: & qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi, ita vt statim quòd secundum capit, perdit prmum, in eo

dem

eodẽ concilio habitum, & in hoc casu nullus terminus assignatur, prout assignatum reperimus quoties in diuersis concilijs & locis quis in simul adipiscitur duo officia, vel vnũ habes adispicitur aliud in alio diuerso loco, in hoc enim casu lex nostra in fine li. dispositione terminũ assignat, & itidem in secunda eius dispositionem, versi. *Y mandamos*. Dum de Rectoria & tabellionatu illius loci, loquitur duos mẽses cõstituit lex nostra post requisitionem labendos &, non fecit in dicta prima eius dispositione, & sic non cẽsentur cõstituti credere tamẽ verbum, & cũ verbũ, *Pierda*, nostri tex. Latinè amittat vel perdat, nõ fit latæ sententiæ, sed ferendæ, vt per
10 Tiraq. l.si vnquã, verbo, Reuertatur, numeris 1. cum. 5. sequentibus, interim quod non priuatur primo officio poterit eius possessor illud renũtiare † & euitare pœnam etiam si sint
11 lapsi duo menses & plus antequã priuetur primo officio, non tamen erit necessaria requisitio in primo hoc casu huius legis vt possit obtinẽs duo primo priuari, & declarari illud amisisse: sicut requiritur in duobus sequentibus casibus eo quòd in eis sic reperimus dispositum, nisi velis hunc primum casum per sequentes intelligere & declarare, est tamen nimis legẽ nostram supplere, & declarare aut restringere.

¶Ibi, *Fasta dos meses*, Non credo inclusiue poni in præsenti dictionem
11 hãc, *Fasta*, † Latine, vsque cum pœnalis lex sit, & magis adhæreamus sic dispositioni & regulę iuris, q̃ dies termini nõ computatur in termino maxime attenta illa dictione, *Despues que fuere requerido*, Quæ dictio *Despues*, Ex
12 cludit præcedentia, † vt dixi in mea Curia Pisana de Decurionibus, vel si dies ille esset computandus, computa-

retur de momẽto ad momentum, vt in eadem Curia diximus. Et mensis
13 quot dies habeat, † vide Laurẽ. Siqua. in tract. de feud. recog. q.11. fol. 74. p.1. vol.10. trac. Diuer. DD. & Menoch. de Arbit. iudi. lib.2. cent.1. casu 50. & an possit quis esse iudex † & tabellio. vide Detium. cons. 42.

¶Ibi, *Y el mismo hecho*, Et sic ipso iure ita quod lapsis illis duobus mensibus ipso facto vacent officia, hæc tamen licet ita sint declaratio amissionis requiritur, id enim regulare est, vt in libro.4. supra diximus apponendo regulam, scilicet quod etiam vbi
15 pœna incurritur † ipso iure declaratio requiritur pœnæ incursæ.

¶Ibi, *Y assi mismo mandamos*, Vsque nunc lex hæc in præcedentibus duobus casibus locuta est cũ duo officia in eodem consistorio, vel in eodem populo possidentur contra tenorem & dispositionem nostri tex. In hoc vero versiculo vsque in finem loquitur lex nostra, quoties quis duas Rectorias in diuersis locis obtinet & possidet, quo in casu si post requisitionẽ possidenti factam vt vnam dimitat, duo menses labãtur absque vnius renũtiatione, ambæ Rectoriæ remanent ad prouisionẽ regis, & hoc est quod dicebat Bart. in.l. duum virum. C. de Decurio. lib.10. & dixi in dicta Curia Pisana, de Decurio. lib.2. c.12. per totum. Et sic ex.c.54. curiarum de Madrid. anni. 1578. dantur prouisiones in Regio senatu, ne quis duo officia incompatibilia † optinere possit.
16

Lex. 5.

Summarium.

Pater & filius, vel aliæ duæ personæ nõ possunt vnum & idem officium habere & facultas Regum in contrarium lata nulla est.

Ibi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

BI, *Iuntamente*. Ex ijs verbis & ex præcedentibus & sequẽtibus clarissime colligitur legẽ nostrã tunc demũ procedere, cũ pater & filius vel aliæ duæ quælibet personæ vnũ & idẽ habẽt officium, ita vt alternatim illi seruiãt, quasi secus si vnusquisq; eorũ de per se duo possiderent officia, vnusquisque suũ hoc enim nõ est ex lege nostra neque ex alia prohibitũ, vt latius considerauiin. d. Curia Pisana, lib. 4. c. 1. n. 2. & 3. idq; clarius colligitur ex tex. nostro idẽ in alijs quibuslibet personis quã patris & filij disponẽte.

SVMMARIA.

Rector potest abesse à ciuitate, soluet tamen nostræ legis pœnã. n. 1. & n. 2. an possint acceptare officiũ extra terminos ciuitatis. n. 3.
Decurio habitans in rure potest cogi redire ad ciuitatem. n. 3.
Decurio absens non est tutus in conscientia, neque alijs ei consentientes. n. 4.

Lex. 6.

Summarium.

Rectores absentes nihil lucrari possunt, nisi in casibus hac in lege contentis & declaratis.

BI, *O est iuuiere ausente no sea pagado de su salario*. Hic videtur tex. probans, quòd Rector
1 potest abesse à ciuitate† cũ incursione huius pœnæ, lex enim nostra sola hac pœna amissionis salarij contentatur, ergo ea soluta abesse potest, & sic probat lex, siquis Decurio. la. 1. C. de Decurio. lib. 10. notabilis secundum Bar. ibi: quòd cõsiliarij nõ debent recedere à ciuitate sine licentia alias puniuntur, siue velint recedere causa legationis siue rei propriæ, & ob id non possunt acceptare
2 aliquod officiũ† extra terminos suæ ciuitatis. l. curialis vltra terminos. C. de Decurio. lib. 10. ex quo inquit Bar. in. l. 1. ff. de Decur. q; Decurio. habitãs in comitatu vel rure cogitur redi
3 re† ad ciuitatem, & habemus de hoc tit. C. si curiales de relic. ciuit. rus habit. malu. lib. 10. quem ad hoc allegat Petrus Rauena, sing. 834. quidã mihi dixerat, vt ibi inquit, q; reuocari grauari & puniri poterit. & faciũt dicta per Aimes. c. 54. præt. glo. *Partiere*. n. 2. quẽ & alia allegaut in. d. Curia Pisana, de Decurio. lib. 3. c. 2. vbi & dixi q; licet lex nostra solũ salarij amissionem imponat, nõ excludit quin non possit per iudicem sub alijs pœnis talis rector absens à ciuitate cõpelli in
4 ea residere, & iuste nã & Rector talis absens† non est tutus in conscientia, neque alij Rectores id permittentes, vt inquit Cordoua, in summa. q. 55. per totam, sed hæc parui penduntur pereos & alios exactiorem rationem rẽdituros penes summum iudicẽ: & circa hæc nostræ legis verba vide Auenda. c. 3. præto. n. 3. lib. 1.

SVMMARIA.

Officia iurisdictionis vendi & emi non possunt. n. 1. & omni iure prohibitũ est. vt ibi.
Contra ementem hæc officia præsumitur omne malum. n. 2.
Simonia & maximũ ambitionis cõmittitur in emptione officiorũ etiã secularium. n. 3. & 5. & ibi commodo tunc committitur.
Rarissimi sunt vẽdere iustitiam & committere simoniã. n. 4. imo vt ibi grauius est vendere iustitiam quam præbendam.
Culpa tanto grauior est quanto res in qua cõmittitur sit sanctior. n. 5.
Ea quæ sunt publici iuris æstimari non possunt. num. 6.
Titulus ad. l. Iuliam de ambitu an habeat locum in Papa vel Rege. 7.
Officia iustitiæ cum veniunt cum vniuersitate & sic cum populo vendito optime fieri potest. n. 8.
Ius patronatus transit cũ vniuersitate venditum. num. 9.
Officia iustitiæ neque locari possunt. n. 10.

De

De iure diuino non reperitur expresse prohibita officiorum venditio. n. 11.
Ambitus quòd de iure ciuili dicitur, de iure canonico vocatur simonia. n. 12.
Emptor horum officiorum eorum priuilegio gaudere non debet. n. 13.
Emptor horum officiorum infamiam incurrit, & item esset damnandus inhabilis perpetuo ad illa. n. 14.

Lex. 7.

Summarium.

Nulli officium iurisdictionis vendatur, & nullus emat sub pœnis in hac nostra & alijs legibus descripta.

BI, *Vender ni comprar officio de jurisdiction*, Vt ex officiũ correctoris, † iudicis, aut gubernatoris alicuius ciuitatis aut populi, vt in Auth. vt iudi. sine quo. suf. §. hæc autem colla. 1. gloss. in. l. 2. de murilegul. lib. 11. tex. in. cap. cum ab omni, de vita & honcleri. de quo latissime agitur per Benedic. in. c. Raynuntius, verbo, Duas habens, num. 52. cum sequẽtibus, & omni iure id prohibitum esse testatur, Socin. consil. 146. volu. 1. & tradunt plures relati per Auendaño, responso. 9. num. 1. & id in Francia esse vetitum inquit Rebuf. in. 2. tomo consti. Fran. titu. de magist. Artium, articulo. 3. glos. vni. & in. 3. tomo. titu. de salarij taxatio. articu. 1. gloss. vna. numer. 7. cum sequentibus, & itidem Neapoli. vt per Afflictis, in constit. Siciliæ. rubric. 60. §. 1. num. 2. contra
2 ementem enim hæc iurisdictionis officia præsumitur† omne malũ secundum Bar. & Plat. in. l. vna. C. de murileg. lib. 11. neque enim, vt inquit ipse Bar. relatus per Oroscio. in. l. Barbarius. n. 8. col. 393. ff. de offi. præto. iurisdictiones venales esse debent, imò & in emptione etiam horum officiorum secularium iustitiæ simonia, & maximum vitium ambitionis cõmit
3 titur, † secundum supradictos Doct. & maximè Rebuf. in. d. titu. de salarij taxatio. artic. 1. gloss. vna. n. 11. nam vt ibi dicit. num. 7. ex Casiador. libr. 6. Epistol. variar. Epis. 21. paria sunt
4 vendere iustitiam, & simoniam† cõmittere. c. accepimus, in fin. de purga. cano. imo grauius esse dicit ibi Rebuf. vẽdere iustitiam, quam præbendam, quia Christus est iustitia, cap. existimant. 11. q. 3. & culpa tãto grauior est, quanto res in qua committitur sit† sanctior, vt ait Boeri. relatus
5 per Lucam de pen. in. l. 1. colu. 19. C. de desertori. libr. 12. & hoc cũ iudex vendit iustitiam, vt ibi loquitur Rebuf. qui quidem iudex secundũ eum ibi simoniacus hæreticus vocari potest: nos autem loquimur cum venditur officium iustitiæ, & adhuc tunc simonia cõmittitur, vt ibi per Rebuf. nu. 11. cum. 2. sequent. vbi tres casus cõstituit. Primus, q; officium iustitiæ emi non debet, & emens simoniacus est, vt & per Sylvest. in summa, verbo, Simonia. nu. 9. ad finem: Secundus quòd non licet dari iudici pecuniam etiam in causa iusta, vt in mei fauorẽ sentẽtiam ferat, sic enim corrumpi videretur. l. 2. in fin. ff. de cond. ob turp. causam, & an sit hoc simoniacum, vide Sylvest. vbi suprà, nu. 10. Tertius, quòd licet iudici non habenti aliunde stipendia pro labore aliquid recipere, vt ibi per Rebuf. & primus casus nostræ legis materiam concernit, & ratio eius est, secundum Auenda. d. Respon. 9. nu. 2. versic. & ratio, quia ea, quæ sunt pu-
6 blici iuris non† possunt æstimari tanquam deficiat pars substantialis venditionis, vt not. Barto. in cap. 1. §. eadem lege, de lege Conradi. in vsi.

feud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

feud. & in capit. 1. §. ad hæc, de pace iur. fir. & ob id videtur impossibile horum officiorum venditio: sed melior ratio est, ob maximũ damnum Reipub. eminens si venderentur officia iustitiæ, quis namque emptor esset, qui quod precio emit, precio non venderet: Item inhabiles & infimi homines, diuites tamen, emerẽt hæc iurisdictionis officia, habiles vero, & idonei & benemeriti ob paupertatẽ reijcerentur. Item & ambitionis vitium introduceretur, quod est maximum & reip. perniciosissimum, de quo conqueritur in propositum, Iodocus, in sua practica, tit. 131. de emptio. officio. per totum: Sed quot nũc vendãtur officia per correctores populorum. vt emptores pro suis nominent locum tenentibus suo tempore patebit, & nunc etiam manifestatur, ob hoc enim & hisce de causis idiotas secum ferunt, qui iustitiam facere nesciunt, neque audent multoties ex quo multa imminere credo mala, nã vt inquit Ripa, in tract. de peste ex mala iustitiæ administratione pestes oriri solent & ideo deberet maxima super ijs inquisitio fieri, & emptores & venditores perpetua infamia essent notandi, & alijs legum pœnis afficiendi, & tempore quo ad officia prouidẽtur id deberent iurare, & lege Regia esset cauendum, vt in conscientia venditores essent adstricti precium restituere cuidam loco aut operi publico, & emptores precium istud ad hunc effectum perderent, neque in conscientia possent redditus ac emolumenta ex officio illo adquisita sua facere, sed in bonũ commune talis populi essent conuertenda & expendenda, & alijs etiam pœnis fisco & denuntiatori ac iudici talis causæ applicandis afficerentur, ita vt iam quòd timore conscientiæ non abstinuissent, saltim formidine pœnæ temporalis se se refrenarent à similibus abusibus delictis & peccatis: Et idem etiam esset prouidedum contra correctores iura & salaria officialium suorum in parte vel in toto percipientes, nam & hæc est quædam officiorũ palliata venditio: quę si ad aures nostri Christianissimi Regis ac domini peruenissent non dubito quin ea mederi iussisset. Et an in Papa vel Rege habeat locum titu
7 lus † ad. l. Iuli. de ambitu. vide Barbar. in. c. ex parte, de offi. del. n. 14. & Abb. consi. 54. volum. 2. num. 12. Dubitari tamen potest, nam nonne videmus quotidie vendi officia iustitię cum venduntur villæ cum omni iurisdictione mero & misto imperio quomodo hoc fieri potest, in quo di
8 cendum est, ideò id fieri quia vẽduntur † cũ vniuersitatẽ, & sic nimirum quòd cum ea transeat iurisdictio & iustitia, veniunt enim quasi in consequentiam, sicut & cum venditur vniuersitas quædam in qua adest ius patronatus, quod quidem alias vendi non põt, vt in. c. de iure, extrà de iure patronat. & tamen cum vniuersitate
9 vendita transit, † vt in cap. ex literis, de iure patronat. nisi specialiter excipiatur, vt in. c. cum seculum, & in. c. ex literis, eo. tit. & voluit gloss. fin. in. c. cum Bertoldus, de re iudi, & ita respondit Afflict. in. d. lib. 1. constit. Sicil. rubrica 60. §. 1. num. 3. & late etiam de ijs tradit Matienzo, in Dialogo relatoris, parte. 4. cap. 10. n. 7. vbi. nu. 10. rationem etiam ad hæc annectit, & tradit Nauarrus, in Manuali Latino. c. 25. num. 7. per totum.
10 Imò neque † locari possunt officia iustitiæ ex. l. sequente, & ex. l. 1. titul. 11. libro. 3. supra, & de ijs itidem dixi in. l. 13. tit. 10. libr. 5. supra. Est tamen notandum, quod licet hæc officia iustitiæ

11 stitiæ vendi non possint, de iure tamen diuino non reperitur † id expresse: prohibitum, secundum Bald. in dict. l. Barbarius, ideò de facto maximè à Papa vel Regibus vendi solent, vt sunt rectoriæ & notariæ secundum Auend. dict. Respon. 9. nume. 2. versic. & licet, de quo alibi latius, & videnda est etiam de ijs, decisio. 749. Francisci Marci, in propositum multa dicentis.

¶ Ibi, *Sólas penas contenidas en las leyes de nuestros Reynos*. Leges has Regni nostri nẽdum reperij, nisi dixeris esse. l. 7. & 8. titu. 2. supra isto libr. licet dici posit in differentibus casibus loqui, & si ad has dixeris non tẽ ferri fateor me vsque nũc alias non reperisse, de iure tamen communi habemus titul. ad. l. Iuli de ambitu, nam id quòd de iure ciuili Ambitus vocatur, de iure Canonico simonia
12 dicitur †, quando ambitus committitur cum pecuniaria munerum redemptione, secundum Barto. in. l. 1. ff. ad. l. Iul. de ambitu. Matienzo, in dict. cap. 10. num. 8. de quibus per Iodocum, vbi supra, numero. 11. & ideò quæres, quæ sint hæ leges ad quas nostra se refert: sed vltra alias pœnas est vna, scilicet, quòd em-
13 ptor talium officiorum iustitiæ † eorum priuilegio gaudere non debet, secundum text. in. l. vniuersi. C. de legatio. lib. 11. ad hoc allegatum per Rebuf. in tracta. de nominatio. quæstione. 5. num. 11. & in dict. tomo. 2. constit. Franc. titu. de Magist. Artifi. articulo. 3. glossa vnica, vbi inquit quòd hodie plures sunt, qui non gauderent, si hoc mordicus seruaretur.

¶ Ibi, *Y de mas que sea infame*. Et itidem esset damnandus vltra infa-
14 miæ † publicæ pœnam, in perpetua inhabilitate, vt probat text. in. l. si quenquam, in fine. C. de Episcopis & cleri. & in. l. vni. ff. ad. l. Iuli. de ambi. notat Iodocus, vbi suprà dict. nu. 11. vbi & inquit, q etiam id permittens & cuius permissu id sit punitur.

SVMMARIA.

Locari non possunt officia publica negotiæ reddituum, num. 1.

Lex. 8.

Summarium.

Officia iustitiæ locari non possunt sub nostri text. pœna.

¶ BI, *No sean osados de arrendar ni arrienden los dichos officios*, Idem en Alcaldes de sacas, disponitur, in. l. 11. titul. 11. libr. 3. supra, & in notarijs
§ 1 reddituum, † idem inquit text. in l. 4. titu. 25. libr. 4. supra aliqua dixi, & legem nostram ad hoc considerat Matienzo, in dicto Dialogo Relatoris. 4. par. ca. 11. n. 1. & Didac. Fer. in l. 16. tit. 14. lib. 2. Ordin. & habemus nũc pragmaticã sanctionẽ editã Madritij, anno præsenti. 1590. prohibentem locari officia tabellionũ de camara & procurationes, receptorias & tabellionatus del numero, sub pœnis ibidem contentis, & cum eius declaratio dũ hæc primo scriberem spectaretur nolui quæstiones aliquas inferere, quę post modũ fuit promulgata & in dubijs anteà mihi, propositis, fuit, secũdum responsum meũ percũctantibus, datũ prouisum. Et cũ lex nostra esset in obliuionẽ iã translata, sanctiõe illa iustissima & sanctissima fuit renouata quõ ad officia tabellionatus & cõductores ac locatores, prouiserũt de remedio ne officia perderẽt, licet vereor, ne cũ cautela, aliqua fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerint facta, nam condita lege excogitatur etiam & malitia ad subterfugiendam pœnam temporalem, nam spiritualis pœna à talibus in hoc mũdo non attéditur & malé, nam quam cõmutationem dabit homo pro anima sua, & ideo cum rigore essent legum nostrarum pœnæ exequẽdæ in transgressores, & iudices negligẽtes in executione earum puniendi.

¶ De legibus 9. & 10. dixi eas referendo in mea Curia Pisana, de Decurio. lib. 4. c. 1. n. 4. vbi in illo cap. in sẽrui plura decurionibus prohibita, & à bonis fugienda.

SVMMARIA.

VAcatio per renuntiationẽ non includitur sub alio expresso modo vacandi n. 1. neque sub mandato de primo vacaturo, vt ibi.

Vbi nullus est vacandi modus expressus omnis venit n. 2.

Resignatione perditur titulus & possessio quælibet. n. 3. vbi ampliatur, nisi vt ibi.

Duodecim modos quibus vacat Beneficium describit. nu. 4. vemissine & alios plures ibidem.

Vacatio per privationem an comprehẽdatur expressa vacandi modo. n. 5.

Princeps potest, creare nova officia & erecta consumere. n. 6. vbi declaratur.

Lex. 11.

Summarium.

In ciuitatibus villis & populis vbi certus adest numerus rectorũ & aliorũ publicorũ officiorum possessores, si acta fuerint officia hæc si vacauerint, consumantur, & regiæ literæ contrariæ annullentur: loquitur tamen lex nostra in auctis per Regem Ioannem Secundum.

¶ BI, *Que no sea por renunciacion*, Hic videtur text. probans, quod vacatio per renuntiationem, aut resignationem non includitur sub alio † expresso modo vacandi, neque sub mandato de primo vacaturo officio, aut beneficio per mortem prouidẽdo continetur vacans per renuntiationem, ex tex. & glos. in. c. susceptum de rescrip. in. 6. c. 2. de renũc. eod. lib. c. dudũ, de præben. in. 6. quæ iura ad hoc allegat Corras. in paraphasi sacerdotit. de mandato Apostol. num. 51. sed vbi nullus † est expressus modus vacandi omnis venit, secundum glos. vacat in. capit. quia sæpe, de præben. in. 6. & glos. mori in clemen. 1. vt lite pen. glos. in cap. si propter tua debita, de rescrip. in. 6. glos. mortem, in c. grandi, de supplen. neg. præla. in. 6. Anchar. consil. 117. Deci. consil. 224. Gometi. in Reg. Can. de infir. resig. quæstione. 34. n. 4. &. 6. &. q. 35. & de benefi. vacan. per obitum Fami. Car. quæst. 7. late Feli. in. c. in nostra, corol. 37. nu. 37. de rescriptis, nam per resignationem † perditur titulus & possessio quælibet, Rota, antiq. 2. de renunti. resignatione enim admissa ius aliquod apud resignantem non remanet, sed intelligitur abdicatum ab eo omne ius etiamsi in supplicatione adsit clausula cum reseruatione fructus, nominis, stalli in choro. & vocis in capitulo, secundum Veralum, in. 3. parte, decisio Rotæ, decisi. 81. resignatio, & Staphile. de literis gratiæ & iust. tit. de varijs modis vaca. num. 9. &. 10. folio. 54. quod intelligerem procedere & esse verum nisi in casu in quo resignatio esset facta cum clausula, non alias neque alio modo in fauore talis, quia secus erit, ex dictis per Rebuf. in praxi. bene. titu. de resigna. condit. & per Oldra. consi. 282. num. 2. & in materia beneficiali duodecim modis quibus vacat beneficium describit, † Pauinus, de potes. cap. sede vacan. prælud. 7. & triginta duos modos retulit Rebuf.

1 nem non includitur sub alio † expres-

2

3

4

buf. in concor. Fran. titu. de Regia ad præla. nomi. falci. §. monasterijs, verbo, vacantibus, & quamuis text. noster expresserit excipiendo vacationem per renuntiationem, cum prius de vacatione per mortem dixerit, & sic ex dictis videbatur non esse necesse excipere renuntiationem, tamen ideò excepit propter generalitatem illam in verbis præcedentibus appositam, dum dicitur, *o en otra qualquier manera*, quibus verbis ne videretur vacationem factam per renuntiationem comprehendi, expresse excepta fuit. Et an includeretur vacatio per † priuationem, ex dictis Doctoribus decerpes, & maxime ex Gometio, in dicta regula de impet. bene. vacan. per obit. car. quæstione. 7. per totam.

5

¶ Ibi, *Se consuman aquellos que ansi vacaren*, ex hac lege notari potest, quòd Princeps potest creare noua officia, & item numerum officiorum consumere de plenitudine potestatis, † secundum Cassan. in consuet. Burgun. rubrica. 1. nu. 104. &. 105. fol. 121. vbi & inquit, quòd licet Princeps possit reducere numerũ officiariorũ ad minorem numerum, tamen talis diminutio, vel reductio non debet afferre prçiudiciũ officiarijs, iam electis tempore reductionis, sed tantum præiudicabit creationi officiorum nouorum, vt tenet Iacobus Rebuf. in. l. cõperimus. C. de proxi. sacro. scrini. libro. 12. & ibi Bartol. & ample. Bald. consil. 327. incip. pridie enim consuluj, colũ. 1. &. 2. lib. 1. & ideo iuste lex nostra prouisit in officijs vacantibus, non vero in non vacantibus, & ita etiam declaratur ex. 14. infra eo. vbi in glos. excepto.

6

¶ Ibi, *Las obedezcan, pero que no las cũplan*, hic est text. contra miseros iudices, videntes Regias literas esse iniustas & statim eas obediunt & adimplent, cũ deberent potius Regem de ijs certiorare, vt late diximus in. l. 14. tit. 3. lib. 1. supra. & in. l. 1. titulo. *de las prouisiones*, lib. 4. supra.

¶ Ibi, *Si por alguna importunidad*, quæ quidem in ijs, quæ iuris dispositioni contrariantur, inuenitur importunitas, vt in. d. l. 14. diximus, quibus quidem importunis precibus sæpe numero iniusta impetrantur & damnosa conceduntur, & ideo non statim sunt exequenda.

¶ Ibi, *Pierdan los officios*, alios casus vbi priuationi officiorũ locus est posui in. l. 23. titu. 25. lib. 4. supra.

SVMMARIA.

OFficia vendi posse hodie decurionatus & tabellionatus.

Lex. 12.

Summarium.

In prouisionibus rectoriarũ duæ clausulæ apponẽdæ sunt: prima, quod nõ sit vltra numerũ antiquũ: secũda, dũmodo prouisus nõ habeat aliã rectoriã.

¶ IBI, *Ordenamos*, ex hac legali ordinatione, & maxime iunctis. l. 7. &. 8. rituli præcedentis, dum hic disponitur, duas tantum clausulas esse apponendas in prouisionibus decurionatuum, & dũ in dictis legibus. 7. &. 8. solùm prohibetur vendi officia electiua, & quæ votis adquiruntur, colligit inquam, quòd iam hodie ex ijs legibus sic consideratis, permissa est horum officiorum venditio, † & per consequens, in eis assignari legitimam filijs posse, & exequi in eis pro debitis, contra Tellium. l. 26. Tauri, numero. 11.

1

Universidad de Deusto
Biblioteca

de quo late diximus in Curia Pisana. libro. 4. capitul. final. & alibi, quæ hic non est necesse referre, de quo & per Matienzo, in Dialogo Relatorũ, 4. part. cap. 9. cum duobus sequentib. sed iam legis nostræ dispositio quotidie per Regem abrogatur, derogat enim Rex eam, dum officia hæc vendit, vt non obster venditioni, potest namque Rex legem tollere & interpretari, neque sibi legem imposuit, à qua resilire non possit, & consequenter ob necessitates imminentes excedit Rex numerum antiquum, licet hæc nisi ex magna & vrgente necessitate non fiunt, neque fieri debent, nam ex multitudine decurionũ causatur confusio, maxime in ciuitatibus, & villis partialitatum, imo & in vicis, vbique enim iam animi regẽtium partiti sunt in varios sensus, ac voluntates, nec voto viuitur vno, medeatur qui potest.

Lex. 14.

Summarium.

Officia aucta ab inuictissimo Imperatore, & Philippo Secundo eius filio, si vacauerint, consumẽda sunt, & ad numerum antiquum redigenda, nisi fuerint personarum licentiam habentiũ disponendi de eis, vel eorum, qui renũtiauerint, & vixerint post. 20. dies à lege constitutos.

IBI, *Que vacassen defuncs*, intellige per mortem, vel per amissionẽ & priuationem, quia simplex hic modus vacandi, omnia hæc comprehendit, ex dictis in l. 11. istius tituli, & itidem renuntiationis comprehenderet vacationem, nisi obstarent verba finalia nostri text.

¶ Ibi, *Se consumiessen*, in pluribus capitulis curiarum Madritij factarum à dicto Rege, ac domino nostro Philippo Secundo, post legis nostræ dispositionem idem statutum est, sed nunquam vsque nunc vidi obseruatum, licet audiui in aliquibus vacantibus per mortem, sic esse executum, & iustissime, nam conuenientissimum, & sanctissimum est sic fieri & obseruari, absque obstaculo aliquo necessitatis, non vrgentissimæ.

¶ Ibi, *Excepto*, hæc est vna limitatio præcedentis dispositionis, vt scilicet, ita demum vacantia consumantur, si ille, ob cuius mortem, vel delictum vacant, non habuisset à Rege facultatem disponendi de illis, nam si eam habuisset, non essent consumenda: & idem si possidens renuntiauit officium, & post renuntiationem vixit viginti dies à lege. 4. titulo. 4. istius libri assignatos.

¶ Lex. 15. est etiam eiusdem materiæ, in qua solum ponderabis verba illa in principio eius apposita, dum dicit, *los daños e inconuenientes que se seguian*, & ibi, *El daño y confusion que trae la multitud de los officiales*, vt intelligas, ꝙ dãnosa est nimis rebus publicis augmentatio officiorum publicorum, & maxima versatur vtilitas in consumptione eorum, & id ita est notorium, vt nulla indigeat probatione, multitudo enim personarum confusionem generat, nisi omnes in Deum, & eius seruitium dirigant voluntatem & vota sua, nam tunc multitudo bonorum esset potius procuranda, quam minuenda, sed cum hodie in concilijs publicis populorum, non in vnum dirigãtur sermones, sed vnusquisque quod suum est, quærit, vitanda est multitudo, & consumẽda sunt officia. Et addit hæc lex. 15. circa hæc officia ab Henrico Quarto aucta, & à Rege Ioanne, & alijs Regibus ab anno. 1440. vsque ad annum. 1480. quod statim quod vacauerint absque alia declaratione, aut promissione noua sint consumpta, & quod non possint renuntiari, & renuntiationes aliter factas & admissas, nullas & inualidas declarat lex hæc. 15. & renuntianti, & illi in quem renuntiantur, pœnas priuationis imponit: & esset vtile memoriam horum officiorum habere in Regio consilio, vt exequi id posset, & sic iam hodie in Curijs de Madrid anni. 1590. in capitul. 18. statutum est, vt officia decurionatus populorum possint ab ipsis populis pro tanto redimi præcedente in Regio consilio informatione necessaria, & sic iam vidi executum. Sed an hæc de renuntiatione sint intelligenda in officijs auctis ob precium, vel remunerationem alicuius seruitij, dubitabile esset, ex dictis per Gutierrez, in repetitione. l. nemo potest, numero. 176. de lega. 1. sed esset hæc nimia restrictio ad magnam legis nostræ generalitatem, & vnusquisque videat, quid emit, cum legis nostræ dispositionem ignorare nondebeat.

¶ Et hæc nostra lex. 15. procedit, & intelligenda est, nisi in casibus duobus per legem sequentem propositis, scilicet, de illis, qui in Maurorum bellis mortui sunt, vel cum essent captiui, officia sua renuntiauerunt in vnum ex filijs suis, dummodo talis filius eis non vtatur officijs, vsque dũ sit decem & octo annorum impletorum.

¶ De lege. 17. nihil aliud sumendum iudico consideratione dignum, quam quod eius verba summopere essent attendenda, dum dicit, *Conuiene que se den y prouean a personas habiles, y varones prudentes de buen entendimiento y temerosos de Dios, tales que pospuestas todas las inclinaciones naturales, gouiernen la Republica por justicia y razon, y experiencia, teniendo respecto a esto, y a los officios, y no a las personas.* Singularia sunt hæc verba, licet præposterata, nam prius deberet dici, *que se den y prouean a personas temerosas de Dios.* Nam in hoc consistit principalior sufficientia, & experientia, & bonum publicum, timens enim Deum, faciet bona, Ecclesiast. 15. & iterum. 19. da locum timori altissimi, quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis, & Prouerbiorum. 1. timor Domini initium sapientiæ, & 15. capitul. per timorem Domini declinat omnis à malo, & Ecclesiast. 1. plenitudo sapientiæ timere Dominum, & iterum ibidem capitul. 40. facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Domini, & in nihil melius, quã timor Dei, vt ibi capitu. 23. prope finem, & ideo viri timentes Deum essent eligendi, nam ij sapientes sunt, Deus adiuuat illos, experientiam quærunt à doctis, & sanctis cum opus est, non se iactant vbique, neque præcipitant sententias suas, sed cum omni timori & tremore iustitiam quærunt, & quæ sua sunt vnicuique tribuunt, neque sufficit scientia & experientia, vbi deficit timor Domini, & vbi timor hic deficit, quotidie erratur: Et cum in prouisionibus officiorum hæc non considerentur, neque informationes de hoc fiant in iudices & administratores Reipublicæ, & populorum nominantur male conscientiati, homines auidi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

auidi, ac cupidi, & sic impij, & peccatores in loco iudicij existunt: de quo cum alibi dixerim, sat sit hoc aduertisse, medeatur qui potest.

Lex. 20.

Summarium.

Rectores, iurati, aut tabelliones populorum, non debent esse regatarij & negotiatores victualiũ sub pœna priuationis officiorum: quo ad alias vero negociationes Senatores Regij habita informatione, ea quæ conueniũt prouideant.

IBi, *No vsen del dicho officio y trato*, iusta lex & sancta, si seruatur vbique, sed vereor ne in aliquibus violetur locis. Et hæc, & alia rectoribus prohibita, retuli in mea Curia de Decurio. lib. 4. cap. 1. per totum.

¶ Ibi, *Y en quanto a los otros tratos*, idẽ fuit dispositum in l. 25. titulo. 7. lib. 3. supra, vbi diximus.

SVMMARIA.

NOn debet percipere expẽsas ille, qui pro negotijs propijs curiam adiuit. n. 1.
Rectori eunti Curiam, præbendum est salarium de propijs populis pro quo vadit. 2.

Lex. 21.

Summarium.

Rectores aut iurati, negotia propria habentes in Curia, non possunt ad eam venire, pro negotijs suæ Reip. sub legis nostræ pœna.

IBi, *Mandamos*, vide etiam l. 39. tit. 6. lib. 3. supra, vbi & aliqua diximus remissiue.

¶ Ibi, *Buelua*, quia non debet percipere expensas ille, qui pro negocijs
1 proprijs † Curiam adiuit, ex glos. penult. in cap. vt præteritæ, de electio. Imò & committit delictum Legatus Regis, aut Prouinciæ, si dum in legatione est pro se libellum præsentat, vt licet videre ex Angel. consil. 319. non enim dicitur verè Reip. causa abesse, qui sui priuati negocij causa in legatione est, secundum text. in l. non vere, & l. Reip. causa. ff. ex quib. cau. maiores. gl. pen. in cap. 2. de priuil. in 6.

¶ Ibi, *Salario*, ex hoc verbo colligo, quod rectoribus & iuratis ciuitatum & populorum cũtibus Curiam pro
2 negotijs ciuitatis, † aut populi debet constitui, & præstari salarium, vt notat Auenda. cap. 1. præto. num. 8. lib. 1. & quid pro existentia operum publicorum, dixi in l. 24. tit. 6. libr. 3. supra, & hæc pro hoc titulo.

TIT V-

TITVLO QVARTO

De la renunciacion de los officios publicos.

ET quia ea, quæ electione, aut mercede adquirũtur, plerumque si non renuntiẽtur, perdũtur: ideò post titulum præcedentem, vbi de officijs renuntiabilibus actum est, sequitur titulus noster, prouidens de renuntiationis remedio.

SVMMARIA.

LEx nostra an corrigat leges. 1. & 2. tit. 3. istius lib. in nu. 1.
Potentibus hodie prouidentur, etiam officia decurionatus, nu. 2.
Rex in conscientia tenetur officia hæc idoneis prouidere, nu. 3.

ET pro declaratione rubricæ solũ scire oportet, quid
1 sit renuntiatio, † siue resignatio, & dicẽdum est, quòd propriè rei, vel iuris spõtanea refutatio, cap. super hoc, de renunti. quem ad hoc allegat Rebuf. in l. inter diuortium 191. in ordine. ff. de verborum signific. pag. 849. & tex. in cap. quàm periculosum. 7. quæst. 1. quẽ ad hoc considerat Angelus de Clauasio, in Summa, in verbo, renuntiatio, vel vt breuius diffiniuit idem Rebuf. in praxi benefi. tit. de Resigna. in princi. pagina. 14. scilicet, quòd renũtiatio, siue resignatio, est iuris sui libera dimissio, seu cessio, & dixit iuris sui ad differentiam alieni, quia iuri, quod ter-
2 tius habet † in beneficio, renuntiando nihil agp. capiru. dilecto, in fin. de præbend. Et etiam dixit iuris, quia si nullum ius habeam, non possum renuntiare, vel resignare. l. si vniuersæ delegatis, Codice. l. traditio. ff. de acquirenda rerum dominio. l. obseruare, in fine. ff. de offic. pro consul. dixit, libera dimissio ad differentiam coactæ dimissionis, quæ nullius est momenti, ex dicto cap. super hoc, de renuntia. & renuntiare, idẽ est quòd
3 repudiare, † siue resignare, vel cedere. l. naturaliter. §. nihil commune, in fin. ff. de acquirenda possess. l. sed & si quis. §. quæsitum ibi, sponte renuntiatum est. ff. si quis caution. not. Rebuf. in l. inter stuprum. §. diuortium. ff. de verb. signi. pag. 594. in princ. Et huius renũtiationis, siue designationis, etiã quo ad rectorias & officia †
4 duplex est forma. Prima est tacita, altera vero expressa, sicut in beneficijs, distinguit etiã Rebuf. in d. tit. de Resigna. tit. de tacita renunt. Et tacita est, cũ per secundi officij ademptionem primũ vacat, vt in casu. l. 3. tituli præcedentis. Expressa vero est, quæ à resignante verbis ad hoc accõmodis fit, & hæc etiã est duplex, sicut in beneficijs Ecclesiasticis, distinguit Rebuf. vbi supra, in d. praxi benefic. titul. de resigna. expressa: vna enim est pura

Universidad de Deusto
Biblioteca

& simplex, quæ ex mera liberalitate procedit. Altera verò conditionalis, scilicet, quæ fit sub conditione, vel ob causam, vt quia officium rectoriæ tibi renuntio ob tale prædium, vel ob causam aliam permutationis, vel venditionis, vel vt tibi detur in solutionem legitimæ à me tibi obuenientis, vel ad implementum legati alicuius, vel ratione sanguinis, amicitiæ, vel affectionis, & dicitur hæc in fauorem, & quotidiè in vsu habetur, renuntiat enim obtinens rectoriam, vel officium aliud publicum renuntiabile in manibus Regis in fauorem talis, & non alias, neque alio modo, aliter si non admittatur per Regem renuntiatio, renuntians protestatur in renũtiatione sibi eam retinere, nec perdit renuntians officiũ
5 illud, † donec is, apud quem resignatur, amittat resignationem, ex text. in c. fin. de renuntia. resignatio enim debet fieri in manibus eius, qui conferre potest officium resignatum, vt in. l. quinta, infra isto tit. dicemus. & sic facta apud eum resignatione supradicto modo, si non conferat officium, neque velit conferre, remanet apud resignantem, eo quòd non fuit impleta conditio, in fauorem talis, & non alias, neque alio modo, nõ tandum tamen est in transcursu pro rubricæ complemento, quòd etiam si quis non renuntiet in manibus Regis, sed coram tabellione aliquo va-
6 lebit renuntiatio, † quo ad renũtiantem & resignantem, vt non repetat officium, si per viam contractus, & causam permutationis, venditionis, aut alterius onerosæ facta sit, ex tex. in cap. quod in dubijs. &. c. 3. de renuntia. notat Rebuf. in. d. titu. de resigna. ex presta, nu. 13. pag. 316. in resignatione tamen liberali & mere gratuita, hoc non habet locum in ijs officijs publicis, quia reuocari potest renuntiatio à renuntiante, interim quod coram Rege non præsentatur, vt quotidie videmus fieri.

SVMMARIA.

Lex nostra an corrigat leges. 1. & 2. tit. 3. istius lib. in nu. 1.
Potentibus hodie prouidentur, etiam officia decurionatus. nu. 2.
Rex in conscientia tenetur officia hæc idoneis prouidere, nu. 3.

Lex Prima.

Summarium.

Qui sunt prouidendi in officijs publicis vacantibus per mortem, vel resignationem, declarat lex nostra.

HIbi, *Mandamos que los que vacaren por renunciacion*, hic cõstituitur primus casus, & prima dispositio nostræ legis, scilicet, in officijs publicis vacãtibus per resignationẽ, & in ijs inquit, ꝙ habita informatione qualitatis, & sufficiẽtiæ, idoneitatisq; personæ, in cuius fauorẽ fit renuntiatio, prouideatur: ex quo videtur, ꝙ tex. hic in ijs verbis, & præsertim attenta secũda dispositione nostræ legis, scilicet, quãdo vacat per mortẽ, vt vna ab alia differẽs sit, corrigat leges. 1. & 2. tit. præced.
1 † vbi in. 1. illa lege disponitur, quod officia hæc alijs quam naturalibus & vicinis, populiq; illius habitatoribus nõ dẽtur, in secũda verò lege dicitur, quod exteris à regno nõ prouideantur, lex tamen nostra in hac sua prima dispositione hæc nõ requirit, sed tantũ quòd qualitas & sufficiẽtia cõsideretur, ergo correctio inducitur, quæ tñ vt euitetur (prout est omni novitãda) eo ꝙ est miserrimi ingenij eã inducere; & nõ euitare dicendum est,

est, legem nostram per illas intelligi & declarari, scilicet, vt sub verbis, *qualidad y habilidad*, in nostra insertis lege, qualitates ab illis alijs legibus necessarias, & inductæ inspciantur, vt concurrant in illo, in cuius fauorẽ renũtiatio fit, prout quotidie per informationem factam & missam Regi, & eius supremo Senatui constat, & constare debet, vt renuntiatio admittatur, & in hac renuntiationis vacatione strictius proceditur, & strictior fit informatio, quam in illa, quę per mortẽ, in qua quidem Rex prouidet, cui vult officiũ vacans, inspiciendo tamẽ qualitates prouisi, ne sit exterus, & itidem vt sit illius loci vicinus, si ibidem Idoneus reperiri potest, sin minus alienigena, dum tamen regnicola sit persona talis, per Regem præficitur, & nominatur tali officio, & sic lex nostra non est contraria primæ, & secundæ tituli præcedẽtis, nõ est enim nouum leges præcedentes, per sequentes intelligi & declarari, & è contra, vt in. l. non est nouum. ff. de legibus, potẽtibus tamen nõ prouidebantur antea hæc officia, secundum Auenda. cap. 19. præto. numero. 18. verſic. notabis igitur. lib. 1. ho
2 die tamẽ in multis † partibus (prout Toleto & Hispali) potentibus prouidentur.

¶ Ibi, *En los que vacaren por muerte*, hic est secundus casus, & secunda nostræ legis dispositio, cum per mortẽ vacant officia hæc, nam & tunc Rex qualitates & idoneitates prouidendi respicit, & iure optimo; nec posset salua conscientia Rex aliter officia hæc prouidere, quam idoneis ibidem exi
3 stentibus, † vt inquit Didac. Perez, l. 23. tit. 2. lib. 7. Ordin. pag. 414.

¶ Ibi, *Y las preferimos*, ex ijs verbis colligitur clare, vera esse dicta per nos in glosis præcedentibus, vt concordemus legem hanc cum. l. 1. &. 2. tituli præcedentis, & not. in propositum Auend. cap. 19. præt. num. 17. lib. 1. de naturalibus præferendis.

Lex. 2.

Summarium.

Renuntiationes officiorum nullo modo admittendæ sunt, nisi de patre in filium, cũ Regis assensu & volũtate, non excedendo numerum antiquũ, & filio tali idoneo existente.

IBi, *Saluo de padre a hijo*, antiquata sũt hæc verba, hodie & vsu contrario abrogata, in quoscũque enim fit iam renuntiatio horum officiorũ, & admittitur, verum tamen est quòd huic legi in cõcessione derogatur, & eius dispositioni, & sic nihil obest, nam & ille, qui legem condit, potest eam cũ voluerit, abrogare & suspendere, ac declarare, vt prouisis non obstet.

Lex. 3.

Summarium.

Ciuitates, villæ, ac populi ex consuetudine, aut priuilegio, officia hæc publica prouidentes, nõ possunt per renuntiationis modum illa prouidere, nisi obseruauerint, tunc contenta in lege nostra.

IBi, *Establecemos*, declaratoria est legis. 4. titu. 2. supra isto lib. vbi diximus & declarauimus, & ad ibi dicta te remitto.

SVMMARIA.

Renuntiatio, ac resignatio, an per procuratorem fieri possit. nu. 1. dum tamen habeat speciale mandatum ad hoc.
Renuntiãs debet viuere per viginti dies post renuntiationem. nu. 2.
Viginti ij dies à quo tempore currant. nu. 3.
Viginti ij dies renuntiationis, an debeãt esse completi, vel sufficiat tangere vigesimũ diem. nu. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Natura dictionum post, postea, postea quam. nu. 5. & 8. & 9. & 11.
Termini currunt de momento ad momentū. nu. 6. nisi vt ibi.
Actus vt valeat, & non pereat. in dubio debet intelligi. nu. 7.
Dies termini computatur in termino. nu. 10.
Dies computatur more Romanorum. 24. horarum. nu. 12.
Renuntiationem in aliquem idoneum factā, possit Rex non admittere. nu. 13.
Quare lex nostra assignauerit potius viginti, quam triginta dies. nu. 14.

Lex. 4.

Summarium.

Renuntians officium publicum, renuntiabile viuere debet post renuntiationem viginti diebus, aliter enim per mortem vacabit, & Rex illud prouidebit absque renuntiationis obstaculo.

IBi, *Entonces le renuncia*, sed an per procuratorem poterit † hæc renūtiatio fieri, & dicendum est, quòd per procuratorem ad id specialiter constitutū fieri poterit, tū quia id possum per aliū, quod per me. l. certe. §. 1. ff. de precario. cap. cum olim, de offi deleg. cap. mulieres. §. illi vero, de senten. excōmu. tum etiam ex Clemen. vnic. de renuntia. vbi Card. innuit in. 1. oppo. requiri speciale mādatum, quia procurator, seu administrator, sine speciali mandato non potest donare. l. contra iuris. §. fin. ff. de pact. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & ita expresse hanc opinionem tenet Didac. Perez. l. 32. tit. 2. lib. 7. Ordi. pag. 412. versic. vtrum autem. 1

¶ Ibi, *Veynte dias*, idem in beneficiorum Ecclesiasticorum renuntiatione † dispositum est, ex regula. 18. chancellariæ Apostoli. Innocent. 8. & Pauli Tertij reg. 19. de infirmis benef. resig. quam refert Gometius, in eadem reg. & Mandosius, ibidem, vbi ipsi, & alij scribentes, super ea plura dicunt, quæ hic possent transcribi, per ipsos tamē videri poterūt, & ob fraudes, & ne Regio præiudicetur patrimonio statutum est, vt ex text. nostro clare colligitur, & in materia beneficiali sic ob fraudem eujtandam asserebat Gometius, ibidem, quæstione. 25. & Didacus Perez, eam allegans in dicta. l. 22. glossa. 1. titul. 2. libro. 7. Ordinament. pag. 406. in fin. vbi in pag. 407. versic. quæritur vtrū, inquit legem nostram esse fauorabilem, & non odiosam, & ad hoc ibi alios allegat, ego tamen odiosum iudicaui in mea Curia Pisana, libro. 4. capitu. 2. Sed à quo tempore currant ij viginti dies, ipse Didacus Perez, in eadem pag. 407. in princip. versicul. quęritur † primo, inquit, quod à tempore, quo ad missa fuit resignatio per Regem, ita quod post factam & admissam renuntiationem per Regem, currant ij viginti dies, vt & ipse Didacus Perez repetit, in eadem pag. 407. versicul. sed est dubium, & iterum in glos. fina. illiusmet legis. 22. pag. 413. de quo miror virum valde peritum & expertum, hāc asserere opinionē, cū & vsu communi & praxi votoria receptū sit, à die renūtiationis etiam nondū admissæ per Regem in ijs offi cijs publicis currere hos viginti dies & numerari, & itidem ex cadē. l. 22. quæ est nostra in præsenti, non requiritur admissio, vt ij viginti dies currāt, sed sufficit renūtiatio, & hc ab actu renūtiationis currūt, vt patet ibi, *Si no viniere veynte dias despues que fuere otorgada*, quę verba sūt ita clara, vt nullā patiātur responsionē, nisi velimus dicere ipsum Dida. Per. ibidē in verbis sequentibus, dum dicit per Regem, 2 3

gem, vel aliū, qui habuit potestatem recipiendi eam, intellexisse de tabellione coram quo renuntiatur in illis verbis, vel aliū qui habuit, &c. & verba illa, per regem intelliguntur, quoties in manibus regis ipsius fit renuntiatio, quod si hoc voluit dicere Didacus Perez, prout credēdū est, voluisse, benè locutus est, aliter enim malè loqueretur, cum renuntiationes quotidiè fiant corā tabellionibus publicis, & à die renuntiationis coram eis factæ dies ij viginti numerantur. Sed dubitatur an ij viginti dies debeant esse completi, vel sufficiat tangere† vigesimum diē & dicendum, est debere esse complet os, neque tangere vigesimum diem sat sit, vt tenet Dida. Per. vbi supr. pagi. 409. in prin. & dixi in dicta Curia Pisana. d. li. 4. ca. 2. n. 2. &. 3. Imò & q plus est dies totus in quo renuntiatio fit, non cōputatur in termino si constat de hora renūtiationis, sed ab ipsa potius hora numerantur ij viginti dies, ita vt de momēto ad momentū sint numerādi, & currār, vt expresse tenet Gometius Leon, in sua Centuria informationū iuris, c. 22. nu. 5. & sequent. quem sequutus sum in mea Curia Pisana, dict. libr. 4. cap. 2. nu. 2. cum sequent. aliquibus ponderando ad hoc verba nostri text. ibi, *No vala sino viniere veynte dias despues q̄ otorgare la tal renunciacio*, ponderando dictionē illā, *Despues*, Latine, Post, vel postea quā, postquā, quarū quidē dictionum natura est, quod vbicūq; adijciuntur alicui actui successiuo, qui ad fū perfectionem non habet † terminū præfinitum, significant tractum cœptum sed non finitū, & sic si dicat statutum quod si quis fuerit inuētus post sonū cāpanæ quòd pœna duplicetur, quòd tunc sufficit quod sit incepta sonatio campanæ propter vim illius dictionis, post, adiectæ actui successiuo secundum Socin. l. 2. §. creditum. numer. 6. ff. si cert. per. sed si actus ille successiuus, cui adijcitur aliqua dictarum dictionum, habet terminum præfinitum, vt in nostro casu, tunc inspicitur finis actus illius, & requiritur eius implementum, secundum Bart. & omnes, in dict. §. creditum. & cum in text. nostro requiratur actus renuntiationis consummatus & perfectus, statim quod facta est renūtiatio adest perfectio, & ex tunc currunt ij viginti dies: tum etiam quia de iure est, quod termini currūt de momento ad momentum† nisi aliud sit expressum, vt communem testatur Corneus, consil. 279. volumi. 4. Tiraq. de retractib. Linagiel. §. 1. glos. 4. num. 9. & Villalobos, in AErario opi. comm. litera. T. num. 19. ac proinde ab illa hora, qua renuntiatio facta est viginti ij dies incipiunt, & implentur de momento ad momentum, & hoc si constat de hora factæ renuntiationis, sed si de ea constare non posset, tunc vtique totus ille dies in quo facta est renuntiatio computatur, neque dies ille excludendus est ab ijs viginti, sed numerandus in eis, cum lex nostra non loquatur per præpositiones illas, a, vel ab, quæ exclusiuæ sunt, prout loquitur Gome. in quæst. 37. Regulæ cancella. de infir. resig. & quia semper debemus capere intellectum, si per quem actus valeat, & non pereat, ex. l. quoties. ff. de rebus dub. & hæc præsumptio per quam actus sustinetur alijs prævalet præsumptionibus, & cum in meliorem partem trahitur, prout est, ne perdatur officium, ob quod renuntians tractat de damno vitando, Rex verò de lucro captando, & ita tenui in dicta Curia Pisana, dict. ca. 4 num. 6. & 7. etiam si Didac. Per. in. d. l. 22. pa- 4 6 7 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

gina. 407. cum sequentib. aliud velit fundare, & male meo videri, contra quem, & vltra ibidem, dict. nu. 6. & 7. per me dicta, considero etiã quod lex nostra & pragmatica, quam in illo cap. 4 refero non dicunt, *Despues del dia de la renunciacion*, sed dicunt, *Despues de otorgada la renunciacion*, & sic actus & non dies consideratur, quæ multum differunt, nam in primis verbis clarum est, quòd dies ille remanet excluſus, in ſecundis verò verbis, non excluditur dies renuntiationis, ſed tantum actus ille renuntiationis factæ, & tempus in quo renuntiatio fit, ea tamen facta ſtatim incipiunt ab eo momento currere viginti dies, vt inquit Tiraquel. de retract. Linagi. glòſ. 11. numer. 24. ſicut & inciperẽt currere alio die poſt renuntiationem ſi lex noſtra loqueretur per verba, *Despues del dia de la renunciacion*, quæ tamen non loquitur. Item quia ſi fatetur ipſe Didac. Perez ibidem, quòd ſi conſtat de hora rẽnuntiationis currunt dies ij viginti de momento ad momentum, ergo & cum de hora non conſtat, current à principio illius diei factæ renuntiationis ij viginti dies, & ſic computabitur terminus in termino. Item quia dictiones illæ poſtea, vel poſt, aut poſtea quam, poſitæ inter ea,
8 quæ naturæ talis † ſunt quòd in eodem tempore concurrant, non inducunt temporis interuallum, ſecundum Roman. relatum per Tiraquel. in l. ſi vnquam, verbo, & poſtea, num. 3. C. de reuocand. dona. qui licet illum non ſequatur ibidem num. 7. tandem concludit ex ſubiecte rei argumento iudicandum, denotare dictas dictiones interuallum temporis an non, noſtra tamen materia dilationem non requirit, imò potiùs vult ſtatim facta renuntiatione coram tabelione & teſtibus currere hos viginti dies, igitur habemus intentum, maximè in odium pœnæ hic appoſitæ ſi non vixerit renuntians dictis viginti diebus, nam perditur officium, in cuius pœnæ
9 odium † dictio poſtea, intelligitur in continenti, ſecundum Corſet. ſingul. incipi. poſtea: dictioneſque poſt, & ſimiles, tempus præteritum excludunt, non vero ſequens, ex l. AEmilius. ff. de minori. notãt Doctores in cap. cum tu. de teſtib. Pariſi. conſil. 31. nume. 83. volum. 1. & cum conſtat de die renũtiationis non excludit illum ſed præcedentem diem. Item quia de iure ciuili dies termini
10 computatur † in termino, vt magis communem teſtatur Corneus, conſi. 279. num. 4. libr. 4. relatus per Villalobos, in Antinomia iuris ciuilis & Regij, verbo, Dies. & lex ſeptuageſima Tauri, quam ibi allegat non probat contrarium, quia loquitur in caſu ſpeciali, vt optimè aduertit Olanus, in Concordia Antinomiarum, verbo, Dies termini. num. 36. cum ſequentibus, & dato quòd in hoc adſint hinc inde opiniones, in propoſitum tamen noſtrum hæc eſt tenenda ex dictis, ſcilicet, quòd dies renuntiationis computatur in termino dictorum viginti dierum, totus ipſe dies ſi de hora factæ renuntiationis non conſtat, ſed ſi de ea conſtaret, tunc vtique ab ipſa renuntiationis hora current. Et quia licet dictio poſt, adiecta alicui diei vel actui excludat diem, vel actum
11 illum †, vt inquiunt Rebuf. in. l. Labeo. §. item ſi Dominus, verſiculo, & hæc. pagina. 139. ff. de verborum ſignific. & Tiraqueil. de retract. Linag. §. 1. gloſſa vndecima. numero. 50 pag. 193. tamen nihil hoc obſtat, nam quãtumuis excludatur per hanc

hanc dictionem tempus renuntiationis, ea tamen facta ſtatim currunt viginti dies, vt in ſimili inquit Tiraquel. dict. gloſſa 11. number. 28. & cum de momento & hora renuntiationis non conſtet nimirum ſi totus ille dies computatur in termino, cum id ſit regulare obeuitandum odium, vel fauorem adipiſcendum, ſecundum Tiraquel. in dict. gloſ. 11. nu. 45. & quia ſecundum eum ibi nunteris 21. contra legiſlatorem, qui legem dicere poteſt apertius eſt interpretatio facienda, & ex alijs ibi dictis per Tiraq. in numeris ſequentibus maxime in nu. 34. hæc fortificare poteris. Et compu-
12 ratur iſte dies more Romanorũ † viginti quatuor horarum à media nocte vſque ad aliam mediam noctem, quia vbi ius ciuile facit mentionem de die, de tali intelligitur, ſecundum Rebuf. in l. 2. §. fin. ff. de verb. ſignifi. pag. 30. in medio, vbi pag. 29. ad finita expreſſe tenet, & inquit ſic fuiſſe pronuntiatum, & idem Rebuf. in praxi benefi. titu. de infir. reſig. gloſ. 9. & Tiraq. dict. gloſ. 11. num. 7. pag. 186. & in beneficijs conferendis teſtatur idem ſeruari Ioſeph. Ludouic. deciſ. 116. num. 7. part. 2. Et an Rex poſsit renuntiationem in aliquem idoneũ
13 factam non admittere †, late Matienço, in Dialog. Relato. 4 part. cap. 12. per totum, nã quam tamen vidi eam non admiſiſſe, ſed potius cõtrarium. In ſupra dictis tamen ſemper conſulo, vt tempus computetur de momẽto ad momentum, ſi de hoc conſtare poſsit, vt veritas conſideretur, & vera relatio fiat, ne aliter graues conſcientiam tuam. Et quare lex aſsignauerit potius viginti quam triginta
14 dies † dubitauit Gomet. in dict. Regul. Cancel. de infir. reſignan. quæſtione. 25.

SVMMARIA.

Reſignari non poteſt officium, niſi coram concedente. n. 1.

Lex. 5.

Summarium.

Renuntiatio officij publici reſignabilis intra viginta dies à die renuntiationis, numerandos præſentanda eſt coram Rege.

IBI, *Ante nos*, non enim poteſt officium reſignari, niſi coram concedente † lex dictis per Rebu. in praxi bene. titu. de reſig. expreſſ. num. 14. pagin. 476. in fin. in antiquis, & in nouis, eſt in num. 11. pag. 315. per text. in cap. admonet, ibi, te ineonſulto dimittere, & in cap. fin. de renuntiatio. & Roma. ſingul. 352. an tabellio, 9 intelliges, ne videamur nos contraria re dictis in. l. præcedente, vt ſufficiat præſentare reſignationem coram tabellione publico factam per renuntiantem & ab ipſo tabellione ſignatam per ipſum renuntiãtem, vel procuratorem ſuum ad hoc ſpecialiter conſtitutum coram rege intra triginta dies ab hac lege conſtituros, non verò vt intelligas, quòd coram alio, quam coram ipſo Rege renũtiari nõ poſsit, nam equidem coram publico & approbato tabellione renũtiatur quotidie, ſed vt admittatur reſignatio debet fieri præſentatio cũ renuntiatione ſignata coram ipſo Rege intra terminum noſtræ legis.

SVMMARIA.

Publicatio prouiſionis factæ de Decurionatu requiritur quid fiat intra. 60. des poſt gratiam factam. n. 1.

Poſſeſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Possessionem decurionatus an sufficiat per procuratorem capi. n. 2.
Possessio mobilium, & immobiliũ, & iuriũ & actionũ potest per procuratorẽ capi. n. 3 & etiã per actũ fictũ procuratoris vt ibi.

Lex. 6.

Summarium.

Postquam admissa est per regem renuntiatio, & expeditus titulus nouo in fauorem illius, cui datur & cõceditur, tenetur iste nouus successor se cũ titulo præsẽtare in cõcilio ciuitatis villæ aut populi vbi tale officiũ est constitutũ, & capere possessionem ipsius officij intra. 60. dies à die concessionis numerãdos sub nostri tex. pœnis.

1 IBI, *Lo presente en el cõcejo*, Ex ijs verbis habes notare, quod sicut in beneficijs ecclesiasticis † requiritur publicatio ex Reg. Cancellar. Apost. de publi. resig. ita etiam in officijs secularibus publicatio requiritur intra sexaginta dies à lege nostra constitutos post diem gratiæ à Rege factæ numerandos, vt bene aduertit Didac. Perez, in dict. l. 22. titu. 2. lib. 7. Ordi. pag. 412. col. 2. in fi. cum sequẽtibus, & sic plures ex quæstionibus per Doctores, in dict. Regula Chancella. motas poteris hic adaptare.

¶ Ibi, *Y tome possession del*, sed an sufficiet per procuratorem capere hãc
2 possessionem †, videtur quòd non, quia tenetur iurare statuta ciuitatis villæ, aut populi vbi officium illud consistit, & capitula alia, quæ ab omnibus iurari solent, quod iuramentũ personalem præsentiam requirere videtur, & per. l. 3. tituli sequentis disponitur, quod non detur hæc possessio, nisi prius iurentur ibidem contenta, & per consequens alij committi non possunt, quia industria personæ videtur requisita: Nihilominus tamen cõtrarium verius mihi videtur, imò quòd per Procuratorem ad hoc specialiter constitutum id fieri possit nam id regulare est, quod per talem procuratorem possit hæc possessio capi, tam mobilium †, quam im-
3 mobilium, & etiam iurium & actionum ex. l. 1. §. per procuratorem. ff. de acqui. possess. rex. in cap. accedens, de præbend. & vtrobique scribentes, optima. l. 3. titul. 30. partit. 3. adeò vt etiam per actum fictum factum per procuratorẽ acquiritur domino vera possessio, secundum Dyn. consi. 15 quæstio talis est, Bart. & Ias. nu. 396. cum sequentib. in. l. fi is qui pro emptore. ff. de vsucapion. potest enim quis per aliũ, quod potest facere per se ipsum vt in Reg. potest quis, de reg. iu. in. 6. neque obstat quod debet iurare; nam & Prælatus tenetur iurare statuta suæ ecclesiæ, & nihilominus per procuratorẽ capit possessionem sui Episcopatus, vt quotidie videmus sicque & sponsalia per procuratorem fieri possunt, soletque procurator in animã domini sui præstare iusiurandum. c. nouit. de officio de le. & in alijs casibus relatis per Doctores maxime Pet. Pe kium, in dict. cap. potest quis. Industriamque personæ nõ videmus in hoc casu de iure requisitã, & sic iure optimo potest per procuratorem capi possessio hæc, quoniam & procurator nomine Domini iuramenta præstare poterit, & itidem ipse Dominus cum primum venerit ad consistorium poterit implere obligationem hanc iurandi statuta sicut & prælatus facit, cũ primum (capta iam possessione Episcopatus) ingreditur Ecclesiã suam Cathedralem: & licet hæc scrupulo nõ carere aliqui dixerint, hæc mihi posterior placet opinio. Habes tamen notare, quod

quòd hodie habemus quandam nouam pragmaticã, quam retuli in mea Curia Pisana, de decurio. libr. 4. cap. 2. circa has renuntiationes & possessiones officiorum capiendas disponens ad euitandas fraudes solitas fieri ne officia perderentur, quam post hæc in vltima impressione nostræ Recopilationis faciendã insertam reperies, & hæc pro hoc titulo.

TITVLO QVINTO

De los proprios y rentas de los concejos.

ET cum superioribus titulis dictũ sit de concilijs populorũ & officijs publicis eorum, nũc consequẽter debonis proprijs agendum est in hoc titulo.

SVMMARIA.

Respublica duplicis generis communia bona habet, num. 1.

Lex Prima.

Summarium.

Propria ciuitatum & populorum & officia eorũ ab aliquibus occupata restituenda sunt, non obstãtibus Regijs literis & promissionibus contrarijs.

1 IBI, *En sus proprios*, & hæc sunt propria ipsorũ loco rũ nõ vero publica, omnis enim respu. duplicis generis bona cõmunia † habet: quædã enim sunt, quæ velut in peculio, vel in pecunia ipsius populi consistũt vt. l. sed Celsus, in princ. ff. de contra. empti. l. 15. ti. 5. par. 5. veluti serui, modeline, redditus & similia, quæ sunt velut quæ liber priuatorũ bona, & hæc strictissimè publica appellãtur, vt in l. inter publica, & ibi glo. ff. de verbo. signifi. & quia vere publica nõ sunt, datur eorum propria & vera venditio, quod nõ est in alijs, quæ sunt in publico vsu, & de his bonis, quæ sũt velut patrimonia populorum loquitur Iurisconsultus in titul. ff. de admi. rerum ad ciuit. pertin. & text. in. l. 10. tit. 28. part. 3. & lex nostra & sequentes, debentq; hæc bona cõmunia, quæ sunt in redditibus populorum in communem omnium vicinorum vtilitatem erogari, vt probatur in. l. 20. titul. fi. parr. 3. ibi, *Deuen ser metidas en pro comunal de toda la ciudad, o villa cuyas fueren*, veluti in pluribus exemplis positis per Auend. cap. 10. præto. n. 3. cum sequent. libr. 2. Quædam verò bona sunt in vsu publico & communi, vt Platea, theatrum, via & similia, quæ nunquam occupanti concedun tur, vel quæ cælo terraque inueniun tur, & occupanti naturali iure conceduntur, & licet proprie non sunt reipub. particularia, sed totius orbis, sunt tamen in vsu publico, & conceduntur, vt diximus occupanti, vt. l. fin. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

fin. & ibi Paul. sic distinguens. ff. de vsucapio. & de ijs bonis loquitur Bal. in Rubric. C. de contrah. emptio. & Bart. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. l. 9. titu. 28. par. 3. de quorum vsu abunde tradit Auend. ca. 4. & 22. præto. lib. 1. & nos diximus in l. 1. titu. 15. lib. 4. supra, quæ sunt necessaria pro nostri tituli declaratione, & sic considerauit Auend. cap. 10. præto. num. 1. & 2. lib. 2. & Rebuf. in l. inter publica. 17. in ordine. pag. 155. versic. Glo. primæ cum sequentib. ff. de verb. signifi. & nouissime Humada, in l. 5. titu. 26. part. 2. glo. 6. nu. 16. cum sequentib. vbi late examinat in cuius dominio sunt hæc bona, & diximus in dict. l. 1. numer. 56. cum sequent. titu. 15. lib. 4. suprà.

¶ Ibi, *Que las tiendas, y boticas, y albõdigas, y lonjas, y suelos*, in quibus etiam habebit locum dispositio. l. 3. titu. 7. infra isto lib. remedium adhibẽs contra occupatores bonorum concilij ciuitatis aut alterius populi, ex text. in ea. l. 3. ita disponente, & ex nostro hic, ita adnotãte Auend. cap. 4. præto. num. 32. versic. item remedium, lib. 1. & id sine dubio est, cum habeamus has leges ita disponentes.

SVMMARIA.

Rex in dubio nõ videtur velle alicui præiudicare. nu. 1. nisi vt nu. 3.
Tollere vni & dare alteri, non licet nisi ex causa publica. nu. 2.

Lex. 2.

Summarium.

Beneficia principium concedentium propria ciuitatum vel populorum nihil valent.

¶ IBI, *De guardar sus derechos, yrẽtas, y pprios, a las nuestras ciudades, villas y lugares*, rex enim

1 † in dubio non videtur velle alicuius iuri præiudicare, ex. l. 1. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco pub. in cuius propositum plura dixi in l. 14. titu. 3. nu. 39. lib. 1. supra, & in l. 1. titu. 1. libr. 4. supra, & in alijs pluribus locis, & sic in nostra lege dicitur, quod non est voluntatis Regis, iuribus & proprijs ciuitatum & villarum, & vicorum præiudicare, nam postquam Rex vnicuique ciuitati, villæ, aut populo terminum assignauit, & terras, ac redditus concessit, vt propria illius essent, non est censendum velle donationem hãc reuocare, cùm priuilegium eius debeat esse mansurũ, vt & notat Areti. cons. 15. col. 2. & eo relato Auend. c. 12. præt. num. 20. in prin. lib. 1. & diximus latè in l. 1. titu. 15. libr. 4. supra, nu. 56. cũ sequentib.
2 neque licet vni tollere, † & alteri dare, nisi ex causa publica, ex. l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. & in l. Lucius. ff. de posit. & l. 2. titulo. 1. par. 2. & Auend. dicto. num. 20. & diximus in dicta. l. 1. tit. 1. libr. 4. supra,
3 nisi Rex ex certa scientia terras † has concederet, derogãdo legibus & priuilegijs, nam si id faceret, obtemperandum esset, secundum Bald. in capit. cum ad eo, de rescript. rarò tamẽ id facit, & tunc cum causa, & populo citato, & non contradicente, vt inquit, tunc fieri posse, Auend. dicto numer. 20. versicul. & in tali casu, & habemus etiam. l. 11. tit. 7. infra isto lib. vbi idẽ quod in nostra prohibetur, & ad administratores ciuitatum & populorum extenditur, vbi & alia dicemus annuente Deo.

SVMMARIA.

Tabellionis & alij hic prohibiti non possunt cõducere redditus Regios. nu. 1.
Procurator cõis, vulgo procurador del comũ, *ciuitatis vel villæ, & procurator terræ, an*

possint conducere Regios redditus. nu. 2. nisi vt ibi.
An decimas Ecclesiarum & Ecclesiasticorum censeantur prohibiti conducere decimones & alij hic contenti. n. 3.
Bona Populorum & vicorum ciuitati vel villæ subiectorum an poterunt decuriones vel tabelliones vel aduocati talis ciuitatis vel villæ conducere num. 4.
Vecarix populorum habentur vt propria eorum. nu. 5.

Lex 3.

Summarium.

Personæ in lege nostra contentæ conducere non possunt propria, vel redditus conciliorum, neque census ac bona Regia, neque esse fideiussores, vel assecuratores conductorum sub nostræ legis pœna.

¶ IBI, *Que ni justicia*, & sic neque iudex fraternitatis, vulgo, *Alcalde de Hermãdad* hæc poterit facere, nam & hic iustitia dicitur, & ad eã administrandã in populo illo electus est & nominatus, & eadem ratio militat in eo, quæ in alijs iudicibus ordinarijs, præsertim cũ in præcedẽtibus verbis, *Ningun alcalde*, generaliter loquatur, & de alijs omnibus dixerit, ita vt in ijs verbis, *Ni justicia*, iudex fraternitatis etiã comprehendatur, & ampliative nõ verò restrictiuè verba hæc intelligamus, maximè in hac materia favorẽ publicum concernente.

¶ Ibi, *Ni del numero*, Ampliãtur per nostram legem, lex. 4. 5. & 9. titulo. 10. lib. 9. infra, prohibentes tabellionibus ijs, *Ni del numero*, redditus hos
1 Regios conducere, † vt etiam lege nostra addatur tabelliones in persõ nis ibidem prohibitis cõducere Regios hos redditus, & sic lex nostra est ampliatiua dictarum legum, prout ex subscriptione marginali nostri rex. colligitur, vbi inseritur capitulũ

25. anni. 1525. à Carolo. V. Toleti cõstitutam, quod in tabellionibus concilij loquebantur, & per cap. 77. Anni. 1528. per eundem Carolum ad tabelliones numeri extenditur, de quibus & in l. 25. titu. 7. lib. 3. supra vbi & alia dixi, & sic considerat Auiles. c. 32. præto. glos. f. *Officiales*,

¶ Ibi, *Ni otros officiales que han de ver hazienda de concejo*, idem in aduocatis populi illius disponitur, per. l. 4. titu. 10. lib. 9. infra, de quibus personis legẽ nostram considerãdo tradit Auẽ. cap. 12. præto nu. 13. versi. Octauum est, lib. 2. ex quo infero malè dixisse eundem Auend. cap. 19. prætorum. num. 24. versi. & hac ratione, lib. 1. dicentem, quod deputati & alij, qui tãtum consulunt, & assistunt concilio ciuitatis non censebantur per legem nostram prohibiti concedere reddit⁹ populorum & Regis, nam id ex lege nostra in ijs verbis, & ex repetitis in fine nostræ legis dum dicitur, *Por los otros officiales que no son de los suso dichos q̃ no han de ver hazieda de los cõcejos*, videtur comprehensum, ergo deputati & assistentes concilijs, qui debẽt videre distribui bona ciuitatis nullo modo possunt conducere bona hæc, cõtra Auend. vbi suprà, quod intelligo de deputatis ad videndũ bona cõciliorum distribui, & de consultoribus eorũ à ciuitate nominatis & designatis, quorum cõsilio hæc ceri debent. Ex quibus infero, quòd procurator communis, vulgo, *Procurador del comun de la vezindad*, 2 villæ, & procurator terræ & districtus, vulgo, *Procurador de la tierra*, qui in cõcilijs assistũt, vt videant an ibi aliqua statuantur in præiudicium communis vicinorũ ciuitatis, vel terræ suæ, vel an in ijs fiat aliquid contra priuilegia ciuitatis, aut terræ, nõ videtur, ⁊ sint cõprehensi sub nostræ legis prohibitione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibitione,& ex ijs verbis,*Ni otros officiales que han de ver hazenda de concejo*, colligitur clarius,quia iſti duo procuratores,communis ſcilicet vicinorũ ciuitatis,vel terræ ſuæ iuriſdictionis, nihil aliud agunt, quam contradicere ea quæ in talibus concilijs in præiudicium ſuarum partium ſtatuuntur, non verò vident bona propria conciliorum, neque de eis adminiſtrandis ſe intromittunt, & cui non conueniunt verba legis, neque eius conuenit diſpoſitio.l.4.§. tories. ff. de damn.infect.l.1.§. loquitur. ff.de aqua quoti. & æſti. late Mexia in .l. de Toledo, in.1.parris fundamento 2.num.2.&.3.& quia lex noſtra prohibitiua & pœnalis eſt,neque de vna perſona ad aliam debet fieri extenſio in qualibet diſpoſitione, vt alibi diximus,& ſic videtur ita tenendum, niſi in caſu in quo eſſet cõſuetũ,quod & ij procuratores aſsiſterẽt in expẽdendis vel reuidendis proprijs talis ciuitatis & populi,nã tunc & ipſi cenſerentur cõprehenſi ſub legis noſtræ diſpoſitione,& hæc mihi pro nũc placent,latius qui conſilium aut ſententiã ſuper ijs præſtare voluerit cõſiderabit,nollem enim nouarum opinionum propoſitione aliquem lædere.

¶Ibi,*Ni ſean fiadores*,vt eſt tex. in.l. Curialis.C.locati.Platea in.1.ſi quis procuratore.C.de decurio.libr.10. Boeri.deciſi.315.nu.2.& Auiles, vbi ſupra, vbi ampliat ad ſacerdotes & milites.

¶Ibi,*Derentas de propios, y cõcejales, ni derentas Reales*,ſed an & de Decimis Eccleſiarum clericorũ,vel religioſorũ cenſentur dictæ perſonæ † prohibitæ conductionẽ facere, & videtur dicendũ quod ſic, nã ex illis decimis Rex habet tertias coronæ Regiæ incorporatas,de quibus in tit. *De las terciasdel Rey*,infra lib.9. ergo cũ ibidẽ 3

includantur redditus Regij neceſſario videtur dicẽdum idem eſſe prohibitũ.Nihilominus tamen cõtrarium mihi verius videtur,nam decimæ hę Eccleſiaſticæ non ſunt de proprijs ciuitatũ, neque de redditibus Regijs, ſed Eccleſiarũ & miniſtrorũ ipſarũ, vt in toto titul.extra de decimis, & in parr.1.tit.20.& in lib.1.ſupra & ipſis Eccleſijs & miniſtris eius principaliter cõperũt,& quãuis in eis Rex habeat ex cõceſsione Romani Pontificis partem,tãquam decimalia tamẽ ſunt cenſenda, & ſic de eis debet iudicari,ſicut de alijs decimis, nã ſubrogatus debet ſapere naturam illius in cuius locũ ſubrogatur,& ꝙ principaliter agitur eſt attẽdendum,nõ verò id quod incidenter, vt per Tiraq. in Tract. res inter alios acta,& ex dictis per nos,in.l.34.tit.6.lib.3.ſupra, & cum principaliter decimæ conducantur,licet ſub eis tertiæ dandæ Regi contineãtur,non videtur hoc conſideratione dignum in propoſitũ noſtrum, & cum in decimis lex noſtra & ſimiles non loquãtur, neq; diſponant merito dici poteſt earum diſpoſitiones non habere locũ in decimis, maxime ſi Regis nomine tertiæ eius ſeparatim ab alijs decimalibus adminiſtrentur & cõducantur, prout fieri ſolet,nã licet quo ad has tertias tũc dici poſſet legẽ noſtram & ſimiles locum habere, non tamen quo ad alia bona decimalia Eccleſiarũ & perſonarũ eccleſiaſticarũ vel religioſorũ.

¶Ibi,*De las ciudades, villas y lugares, dõde tuuierẽ los dichos offiçios*, ſed an de vicis & populis tali ciuitati ſubiectis idẽ dicẽdum † erit,& in hoc duo caſus ſunt conſiderãdi. Primus circa officiales talis vici & populi ſubiecti,& quoad ꝓpria corũ,& reddit⁹ Regios ab ipſis vico & populo Regi ſoluẽdos nihil dubiũ quin officiales talis vici & po- 4

& populi hæc conducere nõ poſsint, cũ de omnibus lex iſta loquatur. Secundus caſus eſt,circa officiales ciuitatis volentes conducere propria vici & populi alicuius illi ciuitati ſubiecti, vel redditus Regios ibidem Regi ſoluendos, & in hoc caſu idem videbatur dicendum, ſicut in primo caſu circa officiales ipſiuſmet vici & populi,ſed an circa officiales ciuitatis, loci, & vici illius, ſaltim circa rectores & tabelliones del numero, dubiũ mihi videtur,nam ꝙ idem ſit in eis facit,nam & iſti ſuis tẽporibus viſitant vices & populos iuriſdictioni ſuæ ciuitatis,ſubiectos in ſimul cum iuſtitia & rationes quærunt, & gerunt propriorum talium vicorũ, & ſic videntur comprehẽdi ſub diſpoſitione noſtræ legis & ſimiliũ, & quia cum lex noſtra fauorabilis ſit territoria comprehẽdit,ex dictis per Alexandrum, in.l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.num. 6. ff. de damno infecto. cum quo eſt communis, ſecundum Gomezium, in.§.rurſus. num.19.Inſtitu. de actio. & traditur per Balb.in Tract.de præſcriptio.3.part.5.partis princip. quæſtione. 2. in contrarium tamen facit lex noſtra, ibi, *Donde tuuieren los dichos officios*, ergo non extra illum locum, quia qualitas adiuncta verbo, debet intelligi ſecundum tempus verbi, ex iuribus vulgatis, & quia videtur non militare rationem noſtræ legis, nihilominus tamen dubiam credo eſſe quæſtionem hanc circa rectores & tabelliones ciuitatis illius,cui vici illi & populi ſubiecti ſunt,nam circa eorum rectores & officiales ſuos talis ciuitatis, nulli dubium niſi quòd neque in vicis ſuæ iuriſdictionis non poſſint conducere prõpria locorum illorum, neque redditus Regios,eo quòd in ciuitate & tota eius iuriſdictione prohibitum eſt per alias regias leges ne emanant bona aliqua, neque negotientur quòd non eſt in tabellionibus & rectoribus ciuitatũ, circa populos iuriſdictioni ſuæ ciuitatis ſubiectos, & ſic circa tales rectores & tabelliones latius erit cogitandum.

¶Ibi, *Ni de las carnicerias dellas*, hic habes text.probantem, quòd vecarię † populorum habentur, vt propria eorum,& ſic in eis, ſicut in alijs proprijs procedẽdum eſt, & diſpoſitum cenſetur,& habent locum omnia circa propria locorum diſpoſita, vt diximus in.l.2.num.13.titul.1.libro.2. ſuprà. 5

¶Ibi,*Recebidos a la poſſeſsion*,vide ad quid notaui & conſideraui hæc verba,in.l.5.tituli præcedentis, verbo, *Y tome la poſſeſsion*.

SVMMARIA.

Bona ciuitatis vel villæ, non eſt de eſſentia vt locentur, nam & per perſonas nominandas à concilio adminiſtrari poterunt.num.1.hodie ſecus nu.5.

Locatio in publica ſubhaſtatione facta excluſiua,eſt omnis doli & fraudis.nu.2.poteſt tamen probari contrarium, vt nu.3. & nu.4 declaratur.

Ex licitatione ad diem certum facienda,colligitur vera certificatio ad licitandũ.nu6.

Aſsignatione diei ad vltimam ſubhaſtationem,ſi aliquis licitationem fecerit, non licebit diem illum prorogare. nu.7. niſi conſuetudine aliud ſit introductum.vt ibi.

Præco ſi deficiat ad præconizandum per edicta in loco publico affixa poteſt locatio bonorum fieri. nu. 8. vel per tubam & ſonũ Campanæ,ſi ita eſt conſuetũ,vt ibi.nu.9.

Subhaſtationis forma quæ ſit.nu.10.

Subhaſtatio quid ſit. nu.11. & ibi à quo dicatur & derinetur.

Bona ciuitatum vel villarum non poſſunt extra formam noſtri textus locari. n.12.

Intereſt noſtra conuicinos fundos adquirere etiam ſupra iuſtam æſtimationem.nu.13.

Præconia in loco cõſuetudo ſufficit dari,etiã ſi ibidẽ non ſit res locãda.n.14.vbi quid ſi adeſt peſtis, vel ſunt in diuerſis territorijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Terminus Præconiorum arbitrarius erat hodie in rebus ciuitatum & villarum locandis. iam est taxatum ad nouem dies. num. 15. vbi quid in venditione. vbi & an minui, vel prolongari possint.

Præconium quolibet horum nouem dierum dari, an sit de substantia. nu. 16.

Index licet præcipiat alicui quòd intra nouem dies cõtinuos accedat ad eum, adhuc datur vnus ad quietem. nu. 17.

Vltima subhastatio non debet fieri in aliquo horum nouem dierũ, sed eis elapsis est assignandus dies Para el remate, *vel intra nouem dies, ad diem primum. secundũ, vel tertiũ, post nouem dies. nu. 18.*

Vltima subhastatione ritè & rectè facta non admittitur alius licitator. nu. 19.

Adiectio del quarto non admittitur in alijs bonis quam Regijs. nu. 20. nisi vt ibi.

Per viam restitutionis bene admittitur nouus licitator. nu. 21.

Plus offerenti danda est res licita. nu. 22. & nu. 28. declaratur.

Lege nostra attenta corrigitur dispositio distinctionis, Bar. in l. si tempora. C. de fide instrum. lib. 10. nu. 23.

Non ad precium, sed ad maiorem conciliorũ vtilitatem est attendendum, de quo, & de hac vtilitate meliori. nu. 24.

Idoneus debet esse ille, in quem bona conciliorum subhastantur. nu. 25. & ideò fideiussores dantur quotidie per talem, etiam si idoneus sit.

Licitatore secũdo plus dante, an primus ante eum liberetur. nu. 26.

Si quis per errorem adiectionem fecit super precio, quod in rei veritate non erat autum, an valebit. nu. 27.

Quilibet admittitur ad locanda prædia Reipub. qui non sit in iure prohibitus. nu. 29.

Requisita in rebus ciuitatũ adhibẽda. n. 30.

Aliquid si est expendendum pro reparanda re locata ciuitatis, iudex cum rectore habet potestatem consumendi tertiã partem pensionis. nu. 31. vbi ad omnes locationes rerum priuatarum extenditur.

Facta locatione statim conductores possunt vti ea, & recuperare, & administrare, ac si haberent mandatum. nume. 32. imo & inter ipsos conductores censetur adesse mãdatum ad agendum. nu. 33.

Respub. etiam potest agere contra cõductores & eorum socios statim facta locatione, & adueniente termino solutionis designato per conductores ipsos, ac si à principio ipsi socij conduxissent. nu. 34. vbi an idem sit in alijs socijs.

Lex nostra non loquitur in rebus, quæ in foro venduntur, vt frumentum, vinum, oleum, & similia, quia hæc sine præconio venduntur. nu. 35.

Solemnitates esse adhibitas, quis debet probare. nu. 36.

Rectores tanquam administratores Reipub. tenentur de negligentia. nu. 37.

Lex 4.

Summarium.

Forma locandi propria, & redditus populorum describitur in præsenti.

IBI, *Y lo ouieren de arrendar*, Ex ijs verbis colligitur clarè, quòd non est de necessi
1 tate † locare propria ciuitatis, villæ, aut populi, nã & per suos administratores possent coli prædia publica & fructus percipere, sicut tutor facit in rebus pupilli, vt in l. 15. tit. 16. par. 6. ibi, *Hazer labrar las heredades*, nã intelligitur siue per se, siue per Colonũ, & ita lex nostra innuit, dũ in casu in quo propria sunt locãda, inquit, seruãdas legis nostræ solẽnitates, & per consequens quod non subijcitur necessitati, vt locari omnino debeant, sicut & Rex ipse suos redditus per suos thesaurarios administratores, ac collectores plerũque administrat, & hoc præsertim cũ non reperitur, qui precio iusto ea cõducat, verum quia segnius gubernantur per plures bona communia, nã videntur quasi neglecta, vt in l. 2. C. quando & qui. 4. par. debe. Ideò vt neq; iustitiæ & rectoribus imputetur, frequẽtior est horum bonorum cõmunium locatio, & vtilior: & exclusiua est omnis doli & fraudis, locatio hæc publica subhasta
2 tione † facta, vt probat Abb. consil. 69. volum. 2. & Ripa, Responso. 9. sub titulo

titulo de legibus, & probatur ex. l. 32. tit. 26. part. 2. & ex. l. 52. titu. 5. part. 5. & faciunt notata per Barto. in. l. 2. C. de præd. curi. & Ange. in l. precia rerum. ff. ad. l. falci. potest tamen proba
3 ri † cõtrarium, & transfert onus probandi in aduersarium, quia nõ est iuris, & iure præsumptio sed iuris tantum, vt per Mascardum, de probatio. conclus. 655. & quia cõiter iam solẽt locari bona hæc ciuitatũ, & populorũ, sicut & pupillorum & minorũ, sic semper cõsulo fieri, vbicumque fieri potest. Habes tamen notare, quod in subhastatione bonorũ executatorũ, quæ fit in executione contractus publici sententiæ, aut confessionis iudicialis, vel priuatæ scripturæ recognitæ, cum minori precio vendi soleant quam debeat fieri, & submissa voce præconia dentur, fraus præsumitur, li
4 cet publica subhastatio † dicatur, secundũ Didac. Per. in l. 4. tit. 8. lib r. 3. Ordin. col. 1073. in prin. & facit in Argumẽtũ. l. 40. in fi. tit. 5. par. 5. Ex quibus habes etiã notare, quod licet de iure in locationibus nõ requirebatur subhastatio, secundũ glo. in l. quãuis. in verb. Prædij. C. de vend. rei ciuit. lib. 11. & in l. 3. verb. Licitatio. C. de fund. patri. libr. 10. tamen verum est, & erat in rebus priuatorũ, secus si lo
5 centur † res publicæ, vt hic, & notabat Bertachi, de gabellis. 2. p. q. 6. & seq. per. l. penes. C. de vectig. & commotat Rebuf. de præconijs, in. 2. tom. consti. Franc. art. 4. glo. vnic. n. 32. & idem est in rebus pupilli minoris, vel Ecclesiæ, vbi & quãdo locãtur, secundũ Guido. Damhoud. in tract. de subhasta. c. 1 n. 15. cũ seq. & c. 2. vbi c. 4. tractat. de subhastationis forma, & modo, ibidẽque. nu. 1. asserit, in hac subhastationum materia opiniones Bart. Bald. & Specu. & eorũ dogmata & interpretamenta omnes sequi Doctores passim & laudant, & afferunt.

¶ Ibi, *Dia cierto*, nã ex tali assignatione colligitur vera certificatio ad
6 licitan lum, † facit tex. in l. at qui aliter. §. 1. ff. ꝙ vi aut clam. & ibi probatur, ꝙ si assignatio diei esset obscura, nõ valeret, vt per Roma. cõsi. 379. & facit lex, ea quæ. §. fi. ff. de cõtr. empt. notat Auẽd. d. c. 12. præto. n. 4. requisito. 3. libr. 2. vbi tñ inquit, ꝙ postquã semel assignatus fuerit dies iste *Para el remate*, si aliquis fecerit licitationẽ, quæ vulgo dicitur, *Postura*, postea nõ
7 licebit variare † in assignatiõe termini, quia esset in prejudicium iuris adquisiti, secundum Platea. in. l. 2. C. de fund. reip. lib. 11. & Bart. in. l. si rẽpora. C. de fide instrum. lib. 10. in versi. Quinto quæro vtrũ. nu. 5. & quando fit, *En almoneda*, loquitur. l. 32. tit. 27. p. 2. in hoc tñ posteriori dicto praxis se in contrarium habet in hac ciuitate Placẽtina, in qua id ausim affirmare; in ea enim quotidie siue in bonis priuatis, siue reip. siue minorum etiam si sit assignatus dies & terminus ad vltimam adiectionẽ, & sic *Para el remate*, & etiam si dictum sit, quod die illo & termino elapso res illa remaneat subhastata *De vltimo remate*, facta licitatione aliqua, si alius maiorẽ licitationẽ fecerit intra terminũ illũ cum hac cõditione, quòd terminus assignatus *Para el remate*, prolõgetur in lõgiorem terminum, vel in breuiorẽ, admittitur talis licitatio, & si bene inspiciatur Bart. in. d. l. si tempora. n. 5. non dicit id ad quod Auend. vbi supra, eum allegat, sed potius contrarium, nam Bart. ibi loquitur, quoties iam est lapsus dies & terminus assignatus, *Para el remate*, tunc enim mirum non est si alius non admittatur, nisi per viã restitutionis in rebus publicis minorũ Ecclesiæ, vel Regis, vt inquit Bartolus vbi supra, nu. 7. & alibi diximus late,

Universidad de Deusto
Biblioteca

secus verò est, si antequam dies ille & terminus assignatus *Para el remate*, labatur, alius compareat plus offerens, tunc enim nimirum, si admittatur plus offerens intra terminum illum cum conditione, vt longius prorogetur, quia tunc nondum est adquisitum ius primo offerenti ex assignatione termini, cum intra terminum illum posset alius comparere & maiorem licitationem facere.

¶ Ibi, *Por pregon*, si in loco illo adest præco, nam si ibidem deficeret, per edictum fieri posset in valuis Ecclesiæ positum, vel in alio publico † & 8 consueto loco, nam ista solemnitas edicti, æquipollet voci præconis, & plus, vt est text. in l. loca, & ibi notat Platea. C. de loca. prædi. *Fiscal*. lib. 11. & per Angel. in Authent. de alien. & emphyteut. §. hoc etiam, collat. 9. & Auenda. eos referens in dicto capitu. 12. num. 2. versic. & aduerte, lib. 2. Itidem si consuetum esset has publicationes fieri per tubam, vel sonum † 9 campanæ sufficiet, neque hoc debet omitti, vt notat Bart. in l. 1. C. de pascuis publi. & Bald. in Rubr. C. de rescinden. vendi. Felin. in cap. cum M. col. 3. de constitut. Auend. vbi supra, nume. 3. vbi tamen adesset præco, per præconium hęc fieri deberent, eo vero deficiente per edictum & proclama, vt dictum est, nam præconium est inclamatio, & præco est, qui hæc programmata inclamat, cuius etiam officium est edicta Regis, & præceptum Magistratuũ publicare, & programma dicitur Edictum publicum, vt in Rubric. C. commina. Epis. programmata, vt not. Rebuf. in 2. tomo constitu. Franc. titu. de præconijs, in princ. Et sic inquit Bartol. in l. licitatio. ff. de publi. & vectig. subhastatio-
10 nis formam esse, quod edicto † aut præconis voce notũ manifestumque fit dicendo, quòd quicunque talem rem emere, aut comparare voluerit coram talibus infra tot dies ad promittendum, vel licitandum compareat, & plus offerenti dabitur, vt refert Iodocus Damhouderi, in Tract. de subhastat. cap. 4. nu. 4. & sic secundum eundem Iodo. ibi. c. 1. nume. 9.
11 subhastatio est rei venalis publice † expositio cum præconis voce, veledicto, vel proclamatione, quæ pluris licitanti, seu offerenti conceditur, vt probatur in Authen. hoc iusporrectum. C. de sacrosanct. eccles. & in l. 1. C. de fide instrum. & iure has. fis. libro. 10. & dicetur subhastatio ab hastario, quod secundum Papiam, locus est vbi venduntur, vel vendebantur proscriptorum bona, vt ibi per Iodocum, vel secũdum Rebuf. vbi supra, num. 6. subhastatio vocatur illa venditio in publico loco facta, quia olim ea, quæ publicè vendebantur, Veteres haste supponebant, & hasta in Auctionibus ponebantur, vt terror esset debitorum, quorum bona vendebantur, ne vendere impedirent. Et idem fiebat, quando illa ad fisci vtilitatem vendebantur, vel bona debitorum fisci, vt in titul. C. de fide instrument. libr. 10. Ex quo nunc intellexi à quo habuerit originem hic Placẽtiæ tempore publicæ feriæ in die sancti Andreæ, quolibet anno habendæ in portis publicæ domus de consistorio apponitur quędam hasta cum vna rodela per tempus, quo feria illa durat, quòd credo processisse à dicta antiquitate apponendi hastam in subhastationibus publicis, vt nemo audeat per tempus illud feriarum impedire rerum venditionem. Et notandum est quòd absque nostri text. solemnitate non possunt locari propria hæc
12 ciuitatis, vel populi, † nisi Rex præberet licentiam ad contrarium obseruandum

uandum & faciendum, secundum Húmada. l. 5. tit. 26. par. 2. glo. 6. num. 18. ibi, *Pregonandolo*, intelligein locis cõsuetis, & vbi bona sunt sita, nam verisimile est, quòd ibidem facilius empror reperietur quàm alibi, propter affectiones vicinorum, qui sæpe habent fundos conuicinos, quos nostra interest adquirere etiam suprà
13 iustam † æstimationem. l. ficui, de lega. 2. l. 1. §. sed si alij. ff. si quòd in frau. patro. notat Pelaez. de maiora. 1. part. q. 58. nu. 23. & ante eum Rebuf. in dict. tit. de præconijs, art. 1. glo. 2. nu. 6. vbi n. 7. inquit quòd nõ intelligit, quòd super fundo ipso locando, vel vendẽdo debeat præconium fieri, sed sufficit,
14 quòd in ciuitate vel loco † cõsueto præconia dentur, ex l. vnica, in fin. versi. edictis ex more proponendis. C. de iust. cod. confir. & in locis frequentioribus ciuitatis, per text. in l. iubemus, ibi in frequentioribus locis proponendi. C. de defensori. ciuit. quòd si locus ille esset peste confectus in alio proximo loco debet præconizari, & multiplicari, vt Doct. notant. in l. 1. §. si iusserim. ff. de aquir. poss. quæ enim proximè sunt inesse videtur. l. lecta. ff. si certum pet. sed si in pluribus locis res sitæ sunt, ita vt sub diuersis tribunalibus & territorijs existant, tunc in quolibet territorio debent præconizari & publicari, secũdum eundem Rebuf. vbi suprà, artic. 7. glos. vna. nume. 5. & Pelaez, vbi sup. id ad bona vendita virtute executionis super eis peritæ appli
15 catis, ita vt ex contrario facto multæ executiones rescindi possint & annullari.

¶ Ibi, *Por nueue dias*, de iure communi (excepta venditione rerum fiscalium & minorũ & Ecclesię, vbi viginti dies dabantur ad subhastationem) tẽpus hoc erat arbitrariũ in rebus aliarum ciuitatum † & cõciliorum, vt no
tat Bar. in. l. licitatio. in princi. ff. de pub. & vectig. quem & alios referens sequitur Auend. d. cap. 12. præto. n. 2. libr. 2. & Menoch. de arbit. iudi. lib. 2. cent. 2. casu. 171. n. 28. & Clarius in eadem cẽtu. 2. casu. 129. per totum, ex lege tamen nostra vides determinatum & in locatione bonorũ & reddituum, cõciliorum, ciuitatum, villarum, & populorum nouẽ dies dãtur & assignantur; in vẽditione vero triginta dies assignari solent. Et nouem ij dies de quibus in nostra lege minui non possunt, prolongari verò sic, & valebit subhastatio, vt per Auenda. d. n. 2. & Iodocũ, in. d. tracta. subhastationum. c. 5. n. 81
2. & sic, secundum Auenda. vltra nouẽ dies durabit & hodie arbitrium iudicis & decurionum ad subhastationem vltimam faciendam rei locãdæ, sicut olim durabat. Ex quibus deducitur q̃ non est de substantia quod quolibet
16 die † horũ nouẽ præconizetur, sed sufficiet interpollatim præconizari; dũ tñ per nouẽ dies dentur præconia publicè & in loco consueto, nam si nouẽ dies prolongari possunt ergo non quolibet die præconia danda sunt, item quia licet tempus censeatur esse continuum, ex text. in c. 1. & ibi Ioan. And. de vita & hon. cleri. in 6. c. laudabile, cum glos. de frigi. & malef. Alexan. in Rubri. de diuers. & temp. præs. Anto. Gom. tom. 3. c. 1. nu. 3. tamen adhuc dicitur continuum, etiam si adsit interuallum. c. sint tibi, de consecr. dist. 5. rex. l. 1. §. 2. &. 3. ff. de aqua quotid. & æsti. quos allegat Additio. glos. continuatis, in cap. quamuis, de offi. ordin. in 6. nam & secundum illam glo. quantumuis dicatur alicui per iudicem, quòd intra decem dies continuos
17 accedat ad eum, adhuc datur † vnus dies ad quietem, quam gloss. allegat Oroscius in. l. 1. ff. si quis cautio. colu. 688. in fin. neque vitiatur contractus

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet interuallum transeat inter præconium & obligationem secundum Auiles.c.32.præt.glos. *De pujar*.n. 5. & sic pęque vltabitur vltima subhastatio licet inter vnum & aliud præconium interuallum adsit, dum tamen in illis nouem diebus non vnum aut duo præconia dentur, sed plura potius licet non quolibet die præconizetur, vt inquit glos. *Pregonar*, l.52.titulo.5. part.5.

¶ Ibi, *Señalando dessues dia para el remate*, nota dictionem illam. *Dessues*, vt
18 intelligas non † ad vltimum nouem dierum signandam esse vltimam subhastationem, sed ipsis nouem diebus elapsis signandus est dies ad eam: neque dico quod assignatio huius diei sit omnino facienda lapsis iam nouem diebus, sed quòd dies ille assignandus sit illorum dierum post nouem dies labentium, qui quidem & intra hos nouē dies poterit dies aliquis assignari, in quo nouem ijs diebus elapsis fiat vltima subhastatio, & detur vltimum præconium. Dilatione enim nouem dierum stante, non fit *Remate*, neque est aliquid aliud faciendum, quam præconizare, vt.l. sine pars. C. de dilatio. notat Auend.dict.cap.12.num.5.lib.2. præto.

¶ Ibi, *Y se remate en*, quo quidem remate facto iustè, iuridice, absque, dolo fraude & collusione non admittitur
19 amplius adiectio aliqua † precij, vt remoueatur res ab emptore vel conductore & detur nouo huic adiectori, ex text.in.l. Lucius.§. fin. ff. ad municip.& ibi glos.alia iura allegat, & notat Bart.& relati per Auend. d. cap.11. præt.num.9.libr.2.& Iodocus, in dict. tract. subhastatio. capit. 3. nume.5. Adeò vt neque adiectio, *Del quarto*, admittatur, prout admittitur in ga-
20 liellis, quæ quidē adiectio, *Del quarto* †, non practicatur in alijs, bonis ac redditibus quam Regi debitis, non verò in alijs bonis ciuitatum & conciliorum, vt per Auenda. vbi suprà num.10. &. 11. nisi id in pactum deductum sit, vel statuto, aut cōsuetudine obtētum, vt per eundem Auend. ibidem, & Auiles, vbi suprà.num.9. Cessante verò pacto statuto aut cōsuetudine, *Hecho el remate*, nullus alius admittitur licitator,
21 nisi per viam restitutionis † in casibus in quibus dixi in l.2 glos. *Por que diga*, titulo.1.libro.2.supra, & me referens Doctor Gutierrez, dixit in suis practicis Quæstionibus libro. 1. quæstione.38.

¶ Ibi, *Que mayores precios diere*, plus
22 enim offerenti est danda res † licitata, per text. in Authen. hoc ius porrectum. C. de Sacros. Eccles. l. si tempora. C. de fide instrum. lib. 10. vbi Barto. inquit, illa verba inducere obligationem, ita quòd non sit gratificationi locus, vt & per Bertachi. de Gabellis. 2.parte, quæstione.9. facit glos. faucre in cap. venerabilem, de electio. notat Rebuf. vbi supra, articu.7. glos. vnica. numero.18. & tradit Auenda. d. capitulo.12. numero.7. & Auiles capit.32. præto. glos. *De pujar*, qui ambo inqui-
23 unt lege nostra attenta † corrigi distinctionem Barto. in. d. l. si tempora. nume.4. & in.l. licitator, vbi Angel. altercat. ff. de public. & vecti. idem Angel. in.l.is, qui bona. ff. de pignori. qui distinguebant, quòd si verba præconij dicebant, quod plus offerenti daretur omnino esset dandum, si verò hoc nō dicebant, non astringeretur ad hoc ciuitas, quæ quidem distinctio ex lege nostra cessat, nam siue præconium dicat, quòd dabitur plus offerenti in die signato *Para el remate*, siue hoc non dicter præco, omnino vltima subhastatio est facienda in fauorem illius, qui tunc maiorem auctionem & licitationem fecerit, & id expresse

presse in ijs verbis probat lex nostra, dicens: *Y se remate en aquel que mayores precios diere*, & ponderādū est, ꝙ lex nostra non dicit, *Que mayor precio diere*, sed in plurali, *Que mayores precios diere*, vt intelligamus, quod non ad solū preciū, nummariū est attendendū, sed etiā
24 ad quamcūque vtilitatē † conciliorum, de qua vtilitate & meliori cōditione ponit exempla, text.in.l.eum qui emit.§.melior, cū duabus sequentib.ff.de in diem addictio.& not.Lucas de Pēna, in.l.cōgruit.C.de locati. prædi.ciuil.lib.11.& Rebuf.in.d.art. 7.glo.vnic.n.21.& diximus in propositū aliqua, in.l.2.tit.1.lib.2. supra, & notat Auiles.c.32.præto.gl. *De pujar*, num.6. vbi & inquit, ꝙ est aduerten-
25 dū, quod ille in quem subhastatio † vltima fit, sit idoneus ad soluēdum ex text.& ibi Bald.in.l. & si proponebatur. ff. de in diem addictio.& in dict. §.melior, & hac de causa licet lex nostra non requirat, quod fideiussores præstet ille, in quem sit vltima subhastatio, de consuetudine tamen semper petuntur & dantur, ne posteà iudex & decuriones commissarij teneantur, & cum de consuetudine id fiat, tenentur omnino fideiussores recipere & petere, secundum Auiles, dicto nume.6.& Auenda.id pro requisito ponētem in dicto cap.nu.12..13. Sed an per secundum maiorem licitatorem liberetur † primus ante eū
26 minorem summā offerens, & dicendū est quod sic, per text.in.l.Valerianus. ff. de prætorijs stipula. l. stipulatus es. ff. de fideiuss. l. cum plures. §. lege. ff. locati. dicit singulare, Cremensis, singu.41.tu scis quòd forma, vbi refert Bald. dicentem ex eo fuisse lucratum centum ducatos: quia per secundum actum ante rem receptam â prima licitatione videtur recessum, vt in Authentic. qui, mo. testa. infir.§. posteriore.& nouissimè factū prætulet, lex pacta nouissima. C. de pactis. tradit plura Cassaneus, in Catalog.glor.mund.part.fina.considē. fina.& hanc opinionem vltra Bald.& Cremens. vbi supra, tenet Paul.de Castro, in dict.l.licitato.in princi. nu.3. ff. de publi.& vectig. vbi dicit se recordari vidisse Bald. consulere pro hac parte in ciuitate Arimini dum esset Papię, & sequitur Hippolyt.& Boeri. relati per Additiona. Cremensis, in dict.singul.41.& Auiles, vbi suprà, numero.8.& Auenda. dicto cap.12. prætorum.num.8.versic.item infertur.libro.2. Contrarium tamen, imò quòd primus nō liberetur, tenuit Bartolus, in dict.l.licitatio.ff. de publica. per text. in.l. Sabinus. ff. de in diem addictio. quem ad hoc refert Rebuf. vbi supra, nu.21. eum tamen pro concordia intelligens, quoties secunda licitatio non est acceptata, secus vero si acceptata sit, nā tunc procedit Baldi & sequaciū opinio, & bene, prout & tenet Cassaneus, in consuetudin. Burgun.Rubr.5.§.2.nu.23.&.24. Sed quicquid sit de iure ciuili, de iure tamen Regio in redditibus Regijs habemus.l.11.tit.11.lib.9.infrà. opinionō Bart. approbātem, & iubētem esse rē deuoluēdam, *En quiebra*, ita vt primus non liberetur licitator, quā legem ad hoc cōsiderat Castillo.l.70.Taur.nu. 37.& de ijs fractionibus, vulgo, *Quiebras*, vide optimè per Boer. deci.248. per totā, & Cassan. vbi supra, & Benuenut.in Tracta.de mercatu.titul.de Decoctori.5.p.num.8.fol.331.in paruis, vbi cum sequentibus numeris alias quæstiones proponit. Sed Reip. quod remediū dabitur cōtra conductorē si deseratrem locatā, & de nouo locatur à Republica, quod vulgo dicitur, *Torno se en quiebra*, qualiter agat de interesse, Auenda. vbi supra,

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 16. versi. & qualiter, remittit se ad Iaſ. in. l. diem functo, nu. 34. ff. de offic. aſſeſſor. Et vt euitares tu conductor primus hæc inconuenientia conſulerem, quòd quãdo feceris hãc licitationem dicas, *Hago eſta poſtura cõ tanto que en mi ſe remate, o ſi ſe rematare en mi. y no de otra manera*, ſed raro recipietur, hæc licitatio maximè in Redditibus Regijs: ſed pro Reipub. cõmodo eſſent ſtatuta facienda, quòd propria ac redditus Reip. locarentur eiſdem conditionibus, & grauaminibus ac formis, quibus locantur redditus Regij, prout in Eccleſiaſticarũ decimarum locatione de conſuetudine habetur. Sed quid ſi quis per errorem
27 putans primum licitatorem † in tanto poſuiſſe rem aliquam, ſuper hac licitatione aliam maiorem fecerit, an tenebitur ex ea, vide glo. *Prometido*, in l. 33. titul. 26. part. 1. & Auenda. dicto cap. 12. prçt. nu. 7. lib. 2. Notandũque itidem eſt pro complemento huius gloſſæ, quòd in quantum in ea diximus, bona Reipub. eſſe locanda ijs, qui maiora precia obtulerint, vt lex noſtra probat, eſt intelligẽdum, dum
28 tamen non excedant verum valorẽ † & precium, nam in foro conſcientiæ vltra precium iuſtum non eſt licitum res locare, quia non debent plus offerenti dari, ſed iuſtum precium offerenti, ſecundum Auendã. vbi ſuprà, 30
numero. 8. verſiculo, & nota, inquit tamen ibidem, quod in dubio licitatio deſignat iuſtum precium. Et an rectores aliud facientes teneantur in conſcientia ad reſtitutionem, & memini me hanc quęſtionẽ legiſſe apud Nauarra. in Tractat. de reſtitutione. & dum hæc ſcriberem non potui reperire, ſolummodo enim reperi, quòd in conſcientia non licet plus iuſto precio vendere, vel locare, conducere, vel emere, vt per ipſum Nauarra. vbi ſuprà, tomo. 2. libro. 3. capit. 2. num. 13. cum ſequentibus aliquibus, vbi hanc aſſerit eſſe veram, & tenendam ſentẽtiam, & contrariam erroneam, & conſequenter, neque rectores ciuitatum aliud faciẽtes excuſabuntur.

¶ Ibi, *En l. as perſonas prohibidas*, de quibus in lege præcedente diximus, & de illis & alijs tractatur in titulo. C. quibus ad conducti. lib. 11. & cum numerentur perſonæ prohibitæ, Regula erit in contrarium, ſcilicet, quòd quilibet admittitur ad locanda prædia † Reip. qui non ſit in iure prohibitus, vt colligitur ex. l. ad officium. C. cõmuni diuidun. & voluit Auend. d. c. 12. n. 13. requiſito. 8. vbi in fin. inquit, quòd licet decurio prohibeatur cõducere bona ſuæ Reip. non tamen prohibetur ea retinere, eſt text. expreſſus, in. l. decurio. ff. de decurio. & ibi glo. ꝙ nõ vſque quaque firmũ reputo propter leges noſtras Regias, de quo alibi me latius dixiſſe credo. 29

¶ Ibi, *Haga juramento*, hic eſt aliud requiſitũ pro locandis rebus, ac redditibus conciliorũ, quod quidem rariſsime obſeruatur, neque tale iuramentum vidi, neque audiui factum, neque receptum à conductoribus, ita vt in deſuetudinem abierit. Ex quibus omnibus habes requiſita adhibẽda † in locatione retũ, ac reddituũ populorũ. Primò enim dies certꝰ eſt aſſignãdus ad licitãdũ & ſubhaſtandũ. Secundò, per præconium publicũ, vel per modũ conſuetũ eſt publicanda locatio & licitatio. Tertiò, per nouem dies eſt præconizandũ. Quartò, dies vltimæ ſubhaſtatiõis debet aſsignari ad aliquem, ex diebus currendis poſt dictos nouem dies præconij. Quintò, debet ſubhaſtari in maiori licitatore. Sextò, quod non locetur perſonæ prohibitæ locari ſimiles res.

Septimò,

Septimo quod detur idoneo & cum fideiuſſoribus. Octauo debet licitatio & ſubhaſtatio fieri iudice præſente, vel ſaltim præſentibus officialibus Reipu. quibus à concilio id cõmiſſum eſt, aliter non valet licitatio, ſecundum Bald. in. l. fin. C. noua vectig. & Auenda. d. cap. 12. prætor. n. 6. Nono quod cõductor iuret ſe non conducere dictos redditus, vt ſint perſonæ alias prohibitæ eos conducere, & hoc in locis vbi ita vtitur, in alijs verò vbi ſimile iuramentũ abijt in deſuetudinem non erit neceſſe illud facere: quibus requiſitis impletis locatio bonorum ac reddituum conciliorum non erit irrita, vt inquit 36
Auenda. vbi ſupra, num. 14. vbi in fine inquit, quòd ſi pro reparanda re locata aliquid erit neceſſarium ex-
31 pendere † iudex habet cum rectoribus poteſtatem conſumendi in reparatione rei locatæ tertiam partẽ penſionis ac emolumenti locationis, ex l. reſtaurationi. C. de diuerſ. præd. vrb. lib. 11. vbi Platea, ad omnes locationes ſetiam rerum priuatarum id extendit, quod eſt ſingulare: factaq; locatione conductores eius ſtatim dicuntur habere ius in rebus & redditibus locatis, & tanquã procuratores concilij & cõmunitatis poterunt vti omni iure cõcilijs à quibus cõduxerũt, competente, etiam ſi non fue-
32 rit datum † mandatum vulgo recudi miento, ſecundum Bart. in. l. in Prouinciali. §. ſi ego. ff. de noui. oper. nunti. imò ſi ſunt plures arrendatarij videtur inuicem habere mandatum
33 † ad agendum, vt not. Iaſ. in. l. ſi vnus. ff. de pactis, & eo relato Auenda. d. c. 12. prætò. num. 15. vbi. num. 16. inquit, quòd reſp. etiam poterit agere cõtra ſocios in locatione illa per con-
34 ductores nominatos ac deſignatos † ſine mandato Reip. ac ſi à principio ipſi ſocij conduxiſſent, ſicut contra ipſos principales cõductores, & notat Anchar. conſ. 332. & an idem eſſet in alijs ſocijs vide Bertachi. in reperto. ſuo verbo, ſocius. verſi. 120. & in. n. 17. ipſe Auenda. vbi ſupra intelligit legem † noſtram non loqui in
35 rebus, quæ in foro venduntur publico, in quibus non cadit particularis affectio, nam tales res, vt frumentũ, vinum & oleum ſine licitatione vendi poſſunt, & valet venditio, & hæc pro huius legis declaratione ſufficiant, cætera per Doct. videbuntur: ſolum tamen, vt nihil neceſſarium omittamus erit cõueniens ſcire, quis debet probare ſolennitates † omnes & ſic requiſita interueniſſe in talibus locationibus, & in hoc dic, quod ſi inſtrumentum dicat ſolennitates interueniſſe, qui contrarium dixerit probare tenetur, nam pro inſtrumento præſumitur. l. cum precibus. C. de probatio. ſi vero inſtrumẽtum nihil diceret, & emptor vel conductor eas allegauerit, probare illas tenebitur l. ei qui. ff. de proba. ita Bart. Plat. & Rebuf. in. l. 1. C. de fide inſtru. lib. 10. quos & alios referẽs ſequitur Rebu. in. d. titu. de Præconijs. art. 7. gloſſ. vnica. n. 23. & 24. in. 2. tomo conſti. Fran. Et no. quod rectores tanquam adminiſtratores Reipu. & bonorũ eius tenentur refarcire ciuitati id, quod per eorum negligẽtiam † amiſit. l. fi. C. de iure Reipu. lib. 11. & habet hypothecam in bonis ipſorum. l. 2. C. eo. tit. & lib. Rebuf. in. l. inter publica, pag. 151. ff. de verbo. ſigni. 37

SVMMARIA.

Ciuitates villæ & populi habent fundatã ſuam intentionem intra terminos ſui diſtrictus. num. 1.

Occupans terras publicas iniuſte cenſetur occupaſſe. nu. 2.

Ciuitates an poſſint compromittere ſuper terminis ſuis ſine Regis licentia. n. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex.21.

Summarium.

Ciuitates villæ & populi non sunt spoliãdi vicis terminis & locis, nisi præuia citatione aliter enim restituendi sunt.

HAbi, *Estando en posseſsion dellos no sean desapoderados*, habent enim ciuitates villæ & populi fundatam suam intentionem intra terminos sui districtus
1 postquam termini † sunt diuisi, vt inquit Auenda. cap. 4. præto. num. 3. in prin. lib. 1. & sic alius possidẽs terras
2 has præsumitur eas † occupasse iniuste & de facto, & nisi ostendat titulũ cogitur ad restitutionẽ possessionis, qua quidem detentor ipse ciuitatem vel villam spoliauit, secundũ Auend. vbi supra. num. 10. vbi inquit quòd in hoc casu si de spolio cum violentia constaret non loquitur lex de Toledo. 3. titu. 7. infra isto lib. neque auditur volens docere de titulo, sed ante omnia restituere debet secundum text. in præsenti, dum in finalibus verbis dicit, *Sean restituydos sin alongamiento de audiencia y juyzio*, nisi notoriæ constaret in cõtinenti de titulo spoliantis, secundũ quod dixi in l. 2. glo pen. tit. 13. lib. 4. suprà, & de ijs etiã aliqua dixi. l. 1. titu. *de las prescripciones*, eodem lib. 4. dum de ijs terminis ciuitatum disseruimus aliqua, sed an super ijs
3 terminis possit † cõpromitti per ciuitates & villas sine licentia Regis, vide gl. magnam, in l. 24. tit. 4. par. 3.

¶ Ibi, *Sin que sean llamadas y oydas*, nullus enim etiam detentor debet re sua priuari nisi prius audiatur, ex text. & ibi Docto. in cap. licet Episcopus, de præben. in 6. & alibi dixi.

TITVLO SEXTO

Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer a los lugares despoblados.

SVperiore titulo dictum est de proprijs ciuitatũ villarum & populorum, & quia in defectum horũ propriorum fit aliquãdo collecta communis pro subueniendis necessitatibus communibus & publicis, nunc consequenter subsequitur titulus noster ponens formam & modum circa hæc obseruandum.

SVMMARIA.

Ciuitas imponere collectas nõ potest quia est de regalibus. n. 1. nisi pro suis necessitatibus vt nu. 2. vbi quid sit hodie. nu. 4. ampli. & nu. 6.

Vsq; ad tres mille morapetinos põt sine Regis licentia imponi collecta etiam per viã fisci in pane vel vino aut victualibus ad limitationẽ. l. 16. tit. 18. lib. 9. infra prohibentẽ imponi fisam num. 3.

Collecta iã adquisita bene potest præscribi. n. 5.

Licentia præsumpta non sufficit vbi expressa requiritur. num. 7.

Limitatur legis nostræ conclusio quòd vltra tres millia marapetinos nõ potest imponi collecta sine licentia Regis aliquibus modis. n. 8.

In Francia idem quodam nostra lege est statutum, num. 9.

Lex. 1.

Summarium.

Cõcilia ad quam vsque summam in defectum propriorum possunt diuidere ad subueniendas necessitates communes & publicas sine pœna, & quã pœnam incurrent contrafacientes absque Regia licentia.

IBi, *Sin nuestra expressa licencia*, licet de iure cõmuni ciuitas imponere † collectas
1 non posit, quia est de regalibus, & de Principi reseruatis, ex cap. 1. quæ sint regalia, not. Bald. in l. etiam. C. de executi. rei iudic. & est in. l. 1. vbi diximus titu. 11. supra lib. præcedente: tamen ciuitas & villa
2 pro suis necessitatibus † bene poterat imponere collectã, vt not. Bart. in. l. 1. C. de superindicto. & in. l. 1. C. de muli. & in quo loco lib. 10. & concludit Alex. multa allegans in. l. si non obtulit, ff. de re iudi. & hoc de iure communi esse indubitatũ asserebat Cassane. in consu. Burg. rubric. 1. §. 4. in glosi & surses. nu. 47. & Afflictis, & Grammaticus relati per Auenda. cap. 14. præto. nu. 2. in fi. lib. 2. vbi ampliabant etiam pro necessitate vicorum, & aliorum, qui sunt intra prouinciam. Ego tamen etiam de iure communi id non ita indubitatũ video, sicut asserit Cassan. & sequaces, vbi supra: nam Sicul in. c. præterea, de immuni. Eccles. colu. 7. tenebat, quòd ciuitas etiam pro vtilitate publica non poterat imponere collectas, ex. l. vni. C. de superindicto, libr. 10. & ibi Bar. Alex. & Iacob. Rebuf. sed pro necessitate ciuitatis bene posset, & idem in prouintia tenebat Barto. Imol. & Rebuf. in ea. l. vñ. C. de superindicto. lib. 10. & in. l. vni. C. de muli. & in quo loco, & in l. Placet. de excus. nu. libr. 10. idem Ang. Bar. Bald. & moderni. l. 4. §. actor. ff. de re iudi. & ibi Io. de Imol. & Bald. in. l. etiam. C. de execu. rei iudi. & glos. & Bart. in. l. 1. §. quòd si nemo. ff. quòd cuiusque vni. nomi. & per eundem Bart. in cons. punctus quæstionis talis est, quidam nomine, & facit quod notat Innocen. in cap. grauem, de sent. excom. per Ang. in authen. qui. mo. nat. effi. sui. §. si quis igitur in. 2. & in prælleg. §. actor, Bald. in. l. ciuitas. ff. si cer. pet. Propter quòd Iacob. Rebuf. in. d. l. vni. C. de super indicto, formans quæstionem in consulibus, rem distinctione concordare volebat, scilicet, quòd aut consules volunt facere collectam propter necessitatem, sine qua non possunt perficere suam administrationem, vt puta propter firem vel debitum exoluendum, & tunc possunt, vt in. d. l. a. ff. quòd cuiusque vni. nomi. cum glos. Aut propter publicam vtilitatem, vt quia volunt constituere salarium Medico, vel Aduocato, & itidem possent, ex l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. faci. & l. vni. C. de decret. Decuri. libr. 10. Aut volunt facere collectam propter ludos, vel pro nouo aduentu Principis, & non possunt, vt. l. 1. C. de præbend. sala. quod intelligit inuitis & nolentibus, vt in. l. 1. C. de spectaculis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis libr. ti. & hoc esset verum, nisi consuetudo esset in contrarium, tamen vt alicui donaretur non poterat imponi collecta, secundum Bar. in prædictis locis, quia esset decretum ambitiosum, ex d. l. ambitiosa, neque itidem pro vtilitate publica totius Imperij, nisi cum licentia Principis. l. 1. §. 9 si nemo. ff. 9. cuiusque vni nom. & ibi Bart. & in. l. n. C. de mun. & in quo loco. l. vnic. C. de superindicto, Angel. de Clauasio, in summa, §. rallia. versic. 2. & sequentibus, quos omnes ad hoc allegat addictio capellę Tolos. quæstio. 347. & distinctio Iacobi Rebufi etiã de iure cõmuni refutari possit, ita vt res hæc esset in conflictu opinionum, hac de causa lex nostra, vt opiniones sedaret processit disponendo, quòd vsque ad tres millẽ morapetinos possint index & consules ciuitatis collectam imponere in ciuitate, & vicis itidem cum consensu iudicis & consulum ciuitatis, cui subsunt ex lege sequente; vltra vero tres hos mille morapetinos nullo modo sine Regis licentia pro nulla necessitate, pro nulla vè causa potest imponi collecta, vt vides ex iis legibus nostris, & sic in parte approbantur & in parte corriguntur opiniones Docto. vt inquit Auen. vbi suprà num. 4. in vbi versi. & istas leges inquit optimè, quòd vsque ad hos tres mille morapetinos non solum imponi potest per viã collectæ, sed etiam
3 † fisæ in pane, vel vino, vel in alijs victualibus, & sic limitabis. d. 118. gabellarum transcriptam, in. l. 16. tit. 18. lib. 9. infrà prohibentẽ imponi fisam, nam procedet quoties vltra hos tres mille morapetinos imponenda esset, secus vero si vsque ad eos, ex text. nostro, qui tanquam specialior declarat generalem illius. l. 16. dispositionem, prout tenet Auend. vbi supra, & bene. Quæ quidem nostri text. conclusio amplia
tur primo, vt consuetudo etiam immemorialis contraria nihil opitule-
4 tur, † ex. l. 25. titulo sexto, libro. 3. supra, reprobante contrariam consuetudinem, quo casu etiam immemorialis reprobata censetur ex dictis per nos in. l. 3. titulo 1. libro. 2. supra & tenet in nostrum propositum Auiles, in capitulo. 24. præto. glos. *O prescription*, numero. 10. & Auenda. dict. cap. 14. numero. 5. lib. 2. vbi inquit ex hoc corrigi dicta Barto. & Alex. ibi relatorum, contrarium volentium, non tamen negatur secundum eum, ibi eo numero. 5. in fine, quin collecta iam adquisita & alicui debita præscribi
5 non possit, quia bene poterit † ex Barto in. l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publi. & vectiga. Secundo ampliatur noster text. vt etiam si sit casus in quo princeps aditus concederet collectam, ad huc tunc non licet ciuitati vltra taxam nostri text. eam impo
6 nere, † quia sola opinio, quòd princeps eam concederet non est iusta concedendi causa, vt excusetur à pœna concedens, quia non sufficit licentia præsumpta vbi expressa † requiri
7 tur, vt hic, ex communi asserta per Corset. in sing. verbo licentia, & tenet expresse Auendaño, in. d. capitulo 14. numero. 6. Tertio ampliatur nostra lex & conclusio eius, etiam si pro donando principi in aduentu, vel quolibet alio casu, non licet excedi meta nostri text. vt tenet Auendaño, dict. numero. 6. versiculo, tertio extende, & Auiles, capitulo. 34. præto. glos. *sin nuestra licencia*, numer. 1. Limitatur
8 † tamen nostra lex & eius dispositio quatuor modis à me propositis in dict. l. 25. titulo. 6. libro. 3. supra, & quatuor modis limitabat eam Auendaño dict. capitul. 14. numer. 7. 8. & 9 qui si bene inspiciantur non sunt omnes limitationes, quia exceptio debet

debet esse de regula, quia prima limitatio & tertia ibidem proposita, cum aliqui homines particulares nõ per modum concilij, sed inter se ad aliquem bonum finem se congregãt & ad illum implẽdum finem aliquid de suis pecunijs aut bonis contribuunt, hæc non sunt limitationes nostræ legis, quia lex nostra loquitur quoties ciuitas villa aut populus se congregant ad collectandum cæteros vicinos, & hoc est differens à dictis duabus limitationibus: Item & quartus casus ibidem ab Auend. propositus in num. 9. scilicet, quòd possunt compelli ciues aliqui diuites mutuare ciuitati pro subuenienda aliqua necessitate, neque itidem hic est casus nostri text. quia hic omnes vicini collectari prohibentur vltra metam hic taxatam sine licentia Regis, vt & semel collecta soluta nihil amplius teneatur concilium eis soluere, in casu vero Auendañi, non collectãtur omnes, sed vnus aut duo diuites, & id quod mutuant, est ipsis postea soluendũ, & sic male hos tres casus pro limitationibus nostri tex. ibidem Auenda. considerauit, licet veri sint in suis terminis: Secundus verò casus ibi per eum constitutus num. 8. scilicet ob magnam & eminentem necessitatem, hæc est vera limitatio ad legem nostram, quam & posui in. d. l. 25. & sic non dantur vltra illas tres aut quatuor limitationes ibi à me constitutas nostro text. in præsenti, & vltra ibidem descriptas reperi nunc aliam ex. l. 41. titu. 13. li. 8 infra, quam addes suprà dictis in illã. l. 25. per nos. Et idem quod in
9 nostra lege vt in Francia † asserebat Rebuf. 1. tomo consti. Fran. titu. de lite, obliga. articu. 2. gloss. 1. numero. 80. & 81. & Carolus à Grassallis, lib. 1. regali. Frãci. iure fin. versic. ius indicendi. pagina. 300. in paruis.

SVMMARIA.

LEx hæc declaranda est per legem præcedentem. nu. 1.
Vici vbi solent per se contribuere tunc poterunt inter se tres mille morapetinos impartiri. nu. 2. & n. 3. declaratur.

Lex. 2.

Summarium.

Nulla diuisio fieri potest per statutũ tributariorum & plebeiorum nisi præsente iustitia & rectoribus populi ciuitatis aut villæ illius, vbi status illo plebeiorum de per se vniuersitatem cõstituit.

HEBI, *Ningun repartimiento*, intellige legem hanc cum diuisio hæc & partitio nõ est vltra tres mille morapetinos, secundum dispositionem legis præcedẽtis, nõ vero vt intelligas legẽ nõstrã velle derogare legi præcedenti quia ei non derogat, sed nostra
1 potius per illam † declaratur.

¶ Ibi, *Sin ser a ello presentes las justicias y regidores*, idem notabat Bart. in. l. omnes populi. quæst. 1. ff. de iusti. & iure, & Auend. cap. 19. præto. num. 10. libr. 1. vbi limitat, nisi vici legitime præscripserint contrarium, vt & per Ripam, de peste. 2. parte. nu. 468. & probatur ex text. nostro in finalibus verbis. Item nota quòd ex lege nostra videtur probari & clarius ex. d. l. 25. tit. 6. li. 3. supra quod vbi vici & sic loca ciuitati aut villæ subiecta solent
2 † per se contribuere, tunc poterũt inter se hæc tria milliaria morapetinorum distribuere, secº vero alias, quia tunc non possent, sed vna cum eis & villa vel ciuitate esset hæc partitio & contributio facienda horum triũ mille

Universidad de Deusto
Biblioteca

mille morapetinorũ, vbi vero vici solent per se imponere collectã tũc ciuitas, vel villa poterit imponere ciuibus suis tres mille morapetinos, & vici ei subiecti alios tres mille inter se, etiam si sint plures vici, non enim po-
3 terit quilibet † vicus inter se illos distribuere, vt vtrumque considerat Auend. d. cap. 14. præto. nume. 4. in princi. & num. 10. lib. 2. vbi in eo. nu. 10. quærit, an vici petere poterunt, quod fiat diuisio inter eos & ciuitatem aut villam, cui subsunt & dicit quod nõ, sine authoritate superioris, aut cõsuetudinis, vt ibi per eum, & vide glos. porlo, in. l. 20. titu. 32. part. 3. an vici possint reclamare ma-
1 le fuisse factam distributionem.

Lex 3.

Summarium.

Reparationes murorum, & eis adiacentium ciuitatis, aut villæ, quibus expẽsis sint faciendæ in casu in quo protalibus reparationibus est imponeda aliqua collecta.

Bi, *Quando se ouiere de hazer y repartir algun repartimiẽto*, notanda sunt verba hæc, vt scias, quod quanuis repartitiones hæ sint faciẽdæ non semper est imponenda collecta vicinis & habitatoribus, sed tunc demum cum deficiunt propria ciuitatis & villæ, tunc enim eis deficientibus si collecta imponatur, contribuent in ea ciuitas, vel villa, & omnes vici ei subiecti, secundum quod dixi in. l. 2. titu. 5. lib. 6. supra.

SVMMARIA.

CAsus specialis est iste vbi vicini noniter † venientes contribuunt pro tributis præteritis. n. 1, vbi vide an id probet.

Lex 4.

Summarium.

Pro locis desertis alicuius ciuitatis aut villæ quo modo collecta est imponẽda alijs non desertis, & itidem si iterum populentur, quid fiet.

BI, *Mandamos*, hanc legẽ & dispositionem allegat in suo casu nouissimè, La sarte, de decima vẽditio. cap. 4. num. 42. lib. 1.

¶Ibi, *Viuieren en ellos tãtos vezinos poblados*, hic est casus specialis vbi vicini † nouiter venientes contribuunt pro tributis præteritis tempore aliorum vicinorum contractis, cum regulariter de iure aliud sit, vt dixi in l. 10. titul. 14. libr. 6. supra, quod tamen si bene consideras, lex nostra non probat, sed potius contrarium, nam tributa præterita & delita antequam tales vicini popularent loca hæc deserta non tenentur vicini noui populatores soluere, sed illa tantum, quæ post populationem decurrunt, prout deducitur ex illis verbis, *Que ellos sean obligados a lo pagar de alli adelante*, ergo non includuntur tributa præterita vsque tunc decursa, sed abinde decurrenda, & per consequens non probat lex nostra casum specialem contrarium, nisi dicamus, quòd eo quod tributa hæc habent dependentiam de præterito dicuntur præterita non tamen vt decursa ante populationem soluant noui populatores, sed decurrenda populatione facta, licet habeant dependentiam à tributorum distributione antea facta. Et quid erit si in populis regni sint aliqua loca diminuta & alia aucta, ita quod

quod æqualitas antiqua non est conueniens seruabitur tunc dispositio legis sequentis, quæ est eiusdem materiæ, non tamen aperit à quot annis & in quot annos esset eius dispositio exequenda, ideo conueniret tempus assignare vt eius dispositio verificari posset, & nunc & toties, quoties opus fuerit, quod quidem faciliter medebitur si regnum vel aliqua eius prouincia in Senatu regio id pereret, prout ex tenore legis sequẽtis colligitur. Et hæc pro hoc titulo sufficient.

TITVLO SEPTIMO

De los terminos publicos y de dehesas y montes y pastos de las ciudades, villas y lugares.

VM superioribus titulis dictum sit de proprijs ciuitatis villæ & populorum, in quibus etiam pro vicinorum commodo adesse solent exitus defensæ & prata publica, nunc consequenter subsequitur titulus noster.

SVMMARIA.

MOntes dupliciter designantur, in nu. 1.
Montium vsus omnibus communis est. nu. 2.
Termini à montibus differunt. n. 3. & ibi declaratur quomodo diuidatur terminus in terras baldias, & alias. n. 4.
In vsu & commoditate harum terrarum publicarũ siue in pastu siue in agricultura cõsuetudo antiqua seruanda est. n. 4. & deficiente cõsuetudine Rex adeundus est pro eius declaratione. n. 5.
Regis proprium est pensare & statuere ordinem quo eius subditi vtantur incõmoditate terrarum publicatum. n. 6.
Regia licentia necessaria est vt vsus terræ publice mutetur in alium vsum. n. 7. & 13. & 16.
Bona publica ciuitatum & populorum quæ & qualia. n. 8. & 9. & 10.
Forma legis de Toledo seruata circa restitutionem terminorũ publicorum exequetur condemnatio sine obstaculo appellationis, non vero alias. num. 11.
Limitationes legis nostræ remissiue. n. 12.
Alienationis verbo quid cõtineatur. n. 14.
Vbi solum de venditione fit mentio non cõprehenduntur alij contractus. n. 15.
Rex est administrator bonorũ publicorũ in vendendo pignorãdo & alienãdo ea, n. 16.
Regis licentia an requiratur in compromisso faciendo super rebus ciuitatis. n. 17.

Lex. 1.

Summarium.

Termini montes exitus & hæreditates cõciliorũ per aliquos occupata ipsis concilijs sunt restituenda, non tamẽ possunt concilia ipsa vẽdere cultiuare aut alienare ea, sed vsui publico & cõmuni sunt relinquẽda, & si aliud est factũ erit destruendum.

Bi, *Montes*, dupliciter † hoc intelligi potest, vel de mõti b^s in alto positis sine lignis agriculturæ solũ appriatis; vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel pastibus animalium, vel de montibus ad scindenda ligna deputatis, vel ad vsum glandis legendæ secundum naturam & proportionem terræ: Et vtroque modo sunt, in vsu cõmuni & publico, non tamen debent esse omnes ad vsum lignorum, nam sic fere totus terminus esset in vsu montium, sed certa mõtium pars solet limitari ad vsum glandis legẽdæ, alia ad vtilitatem pastuum ouium & aliorum animaliũ, alia vero ad agriculturam, vt sic omnibus prodesse possint, nam vni ligna vendunt, alij culturæ intendunt, alij autem oues creant, vaccas & alia generis huius vel alterius in pastibus publicis pascendo cum eis, sicut alij vicini & habitatores terræ, & in effectu sic voluit Auend. c.4. præto. nu.9. versi. & hæc dupliciter lib.1. & diximus in. l. 5. tit.7. lib.3. supra, vbi alia in propositum cõducibilia retulimus: Et vsus
2 horum montium cõmunis est † omnibus habitatoribus terræ ex. l.9. tit. 28.p.3. quã corrupte allegat Auend. c.12. præto. n.1. li. 1. & probatur etiã ex tex. nostro, quem ad hoc considerauit ipse Auend. in. d. c.4. præt. nu. 9. versi. facta autem, eo. li. 1. & nu. 4. versicul. item fontes, cum sequen.

¶ Ibi, Y *terminos*, ex hac copula, y, quæ solet quasi semper inter diuersa poni, vt per glos. & Docto. in. l. 1. ff. de Iust. & Iur. colligitur, terminos
3 differre † à montibus, vt per Auend. d. cap. 12. præto. versi. & dicta lex, li. 1. nam alia pars terræ publicæ extra montes, est intra terminos ciuitatis vel villæ, quæ nõ est deputata alicui communi vsui, & solet dici, terras baldias, in quarum vsu & commoditate antiqua ciuium consuetudo siue in agricultura siue in pastu, siue in aquis diuidẽdis siue in scindendis lignis seruanda est, † vt elegantissime
4 not. Bald. in. c.1. § 1. de pace constan. col.4. in parte sicut ab antiquo, vbi allegat tex. in. l. domini prædiorum. C. de agricol. & censi. li. 11. & Auenda. d. c.4. præto. n.9. versic. alia pars terræ, cum sequen. vbi & inquit consuetudinem hãc esse omnino seruandam, quòd si consuetudo circa hæc non adsit tunc, secundũ Auend. ibidem versi. si vero non sit cõsuetudo,
5 tunc adeundus est Rex † vt eius arbitrio fiat terrarum distributio, sicut in diuisione aquarum statuitur in. l. de vsu. ff. de var. & extra. cog. proprium enim Regis est pensare & statuere †
6 quo ordine & qua cultura debẽt vti subditi sui in proprium commodum terrarum regni, vt l.1. tit.11. p.2. & facta diuisione Regia authoritate tunc ipsi vicini singulatim vtentur terminis & terris in communem eorũ vtilitatem, vt per Auend. d. nu.9. versic. ideo, cum sequen. quæ diuisio cum facta sit in qualibet ciuitate & villa & terminis suis ipsi iam vicini consuetudine introductum habẽt modum & formam eis vtendi, ad mutandum tamen hanc formam antiquitus habitam, puta quod illud quod erat pastui ac propriatum cultiuetur, Regia authoritas esset necessaria, quæ dabitur si pro aliqua subuenienda necessitate esset cultura tradenda terra illa, aliter enim videtur quædam noua impositio, quę nõ nisi authoritate regia fieri potest, sed si in vicinorũ commodum resultaret, ita vt sicut antea pastu illius terræ vtebãtur, nunc possint eã cultiuare omnium cõsensu in publico concilio habito id fieri posset dum tamen id in futurorũ vicinorũ damnum non resultaret, neq; in fructifera remaneret in posterũ terra illa, licet securius esse iudico & consulo vt instincte in hac terrarum mutatione saltim de pastu ad culturam

7 ram Regia prõcuretur † autoritas, vt & vult Auend. d. c.12. præto. nu.29. versic. si tamen, & ex dispositione. l. 12. infra isto lib. & titu. decerpitur.

¶ Ibi, *De los concejos*, Non intelligas quòd hæc sint propria conciliorum, vulgo, *Propios de concejo*, Sed quia in vsu publico & cõmuni vtilitate sunt cõstituta, vt ex. l.9. tit. 28.p.3. colligitur, & ex dictis per Auenda. c.4. præt. n.8. versi. item ex his cũ seqnẽt. lib.1.
8 nã quædã † bona sunt à legibus huius regni deputata in vsum publicũ, quæ ad vtilitates particulares, & proprias singulorum debenire nõn possunt, vt est platea, via, defensa exitus, mercatorum forum, Ripæ, Riui & flumina publica, mõtes muri, & viæ iuxta muros, pontes, fontes publici, & hæc in communem & publicum vsum vicinorum deputantur, vt colligitur ex. l. 4. & 6. tit. 28. & l.7. tit. 29. & l. 20. 22. & 23. titu. 32. part. 3. quædam vero sunt bona ad vniuersitatem perti-
9 nentia & non sunt in vsu publico, † sed redditus talium bonorum seruiunt in communi, vti in casu. l. 10. tit. 28. par. 3. & bona ista possunt mutari in alterum vsum, & ad alias deuenire personas, quod non est in præcedentibus bonis: Alia vero sunt bona appellata vulgariter, *Tierras baldias*,
10 Quæ sunt de termino † ciuitatis aut villę non tamen sunt à lege deputata in certum vsum, & in ijs consuetudo vtẽdi eis seruabitur, vt dictum est, ita bona hæc considerat Auenda. dicto cap.4. prætorum. n.8. & 9. vbi & quibus modis & temporibus hæc adquiri possint, declarat, & ego dixi in l.1. n.60. cum sequentibus aliquibus tit.15. libr.4. supra quæ hic repetere non est necesse, sed tãtum scire quòd de dictis bonis loquitur lex nostra.

¶ Ibi, *sean luego restituydos*, Nam spoliatus est ante omnia restituendus, vt
11 † appellationis, vt ex. l. 5. & 6. infra eodem, constat quod non erit si forma illa nõ seruetãr, nam ea nõ seruata nõ exequetur sentẽtia restitutoria, parte cõdemnata appellãte ab ea, nisi constitisset esse omninò appellatio nẽ friuolam, ex. c. appellationibus friuolis, de appellatio. in. 6. quòd iudex bonus arbitrabitur secundum iuris obseruationes, & dispositiones: limi-
12 tabis † tamen legem nostram vt non procedat in casibus descriptis per Auẽd. c.12. præt. n.29. versic.1. cũ duobus sequentib. lib.1. quas in progressu huius tit. referam.

¶ Ibi, *No se puedan labrar*, similes sunt text. in. l.6. & 7. istius tit. & in. l. sed & & Celsus. ff. de contra emptio. not. Rebuf. l. inter publica, pag.155. de verborũ significa, & hoc nisi populus creuit, & necessaria est agricultura pro frumentis colligendis, nam tũc arari poterunt, vt per Auend. dict. cap.12. & n.29. verbc. & non omittam cum sequenti. dum tamen secũdum cum ibi interueniat † ad hoc Regis licẽtia
13 quam tamen faciliter ipse Rex præstabit si de necessitate & cõmodo cõstiterit, & quòd sine magno pastus in commodo fiat, vt inquit Mexia in. l. de Toledo in. 9. fundamento. 2. p. n. 54. & 55. & faciunt dicta per Suarez alleg. 15. in fi.

¶ Ibi, *Ni enagenar*, Alienationis verbum † generale est, per text. in. §. alie
14 nationis in Authen. de non ali. re. Ec

Universidad de Deusto
Biblioteca

cle.col.2.& latissima est eius significatio, secundum Anchar.cons.102.cõtra,col.1.omnis enim cõtractus per quem dominium trãsfertur comprehenditur,& sic vsucapio, transactio, promissio, obligatio, pignoris datio vbi non est spes luitionis, vt hæc & alia prosequitur singulariter Rebuf.in.l. Alienationis verbum. 28. ff. de verbo.signi.pag.222.cum sequen. aliquibus. Sed cũ ex venditione dominũ transferri intendatur, & trãsferendam omnino sit vt effectus venditionis sequatur,& cum iridem alienationis verbo venditio comprehendatur l.fi.C.de reb.ali.non ali.in.d. §.alienationis, late Fabian. de Monte,de emptio.& vendi.q.4.versi.22. siue alienatio prohibita fuerit à lege, siue à testatore,vt in.d.l.fi.not. Socin.consil.75.volu.1.quomodo in verbo præcedente hoc nostrum,quod commentamus, de venditione fuit facta mentio cum omnis superfluitas euitanda sit,& dicendũ est ad maiorem claritatem id esse factũ, & quia si solùm de venditione † fieret mentio regulariter non cõprehenderentur alij contractus,ex l.vollitas. C. de fideicom.& Rebuf. vbi supra, pagi. 226. ideo post mentionẽ factam de vẽditione, fuit verbum generale constitutum, *Vt enagenar.* Vt omnis alius contractus quilibet is sit cõprehenderetur, si ex eo dominium trãsferretur, adeò vt & locatio ad decẽnium,quæ dicitur ad longũ tẽpus cẽsetur etiam prohibita,ex cap. nonnulli, de rebus Eccles. non ali. not. Rebuf. pag.224. in prin.cum licentia tamen Regis ad populi petitionem alienari possunt, & sine licentia ejus nullo modo,quia ipse est administrator † horum bonorum in vendendo pignorando alienando,vt per Paulo Cass.in.l. continuus.§.cum quis.nu.4. ff. de verbo. obli.& ibi Bar.n.5.& Humada.in.d. l.5.titu.26.p.2.gloss.6.nu.10.& an in compromisso faciendo super rebus ciuitatis licentia ‡ Regis requiratur, vide glos. *Estonce*, l.24.tit.4.part.3. Et an Rex ipse possit alienare, populis non petentibus, tradit Humada, in d.l.5.tit.26.p.2.glos.6.n.4. cum pluribus sequen.quæ cum otium habueris videbis.

¶ Ibi, *Para el pro comunal.* Vt in.d.l.8. tit.28.p.3. cõtinetur & supra dictum remanet.

¶ Ibi, *Y si algunos han labrado*, non contrariatur.l.7.& 9.inf.eod. vt ibi dicam.

SVMMARIA.

Ex hac specialiter prouidet contra rectores ciuitatum bona ipsarum occupantium. num.1.

Ea, quæ communiter omnibus prosunt, ijs, quæ specialiter quibusdam vtilia sunt, præponimus.n.2.

Lex. 2.

Sommatum.

Officiales concilij restituere tenentur, id, quod à concilijs ipsis & bonis eorum occupatum & detentum habuerint sub nostræ legis pœna.

¶ Ibi, *Qualquier alcalde mayor, o regidor*, specialis lex hæc est prouidescõtra officiales cõciliorũ iniuste occupantes † & detinentes eorũ bona secundum Auenda.in.c.4. prærorum. nu. 32.in fi.libr.1. & Mexia, in.l.de Toledo,in 1.fundamento.1.partis.n.15 fo.3.nõ tamẽ ex hoc tollitur, quin & remedio legis Toleti sequentis & eius instructionis vti non possit ciuitas & villa spoliata bonis suis, nã equidem poterit, ne q̃ in earum fauorẽ est introductum in odium ipsarum retorqueatur, contra.l.q̃ in fauorẽ.C.de legibus: Et cũ lex nostra specialiter prouideat cõtra rectores & officiales concilij non potest argui de superfluitate, sed potius notãda est aduersus rectores ciuitatũ villarũ,& vicorum, qui semper intendunt occupare,& appropriare sibi res& bona ad ciuitatẽ & villam pertinentia in detrimẽtum ipsarum ciuitatũ & villarum,cũ iuxta officium eis cõmissum debuissent,ad cõmoda publica exclusis suis particularibus attendere,ea enim,† quæ cõmuniter omnibus prosunt,ijs, quæ specialiter quibusdã vtilia sunt, præponimus, vt in authen. res quæ.C.com.de leg.ch.rationula,de præben.vbi Deci.n.2.l.2.tit.28.p.3. Loazes,de matrim.regis Angliæ,fo.21. col.2.n.1.nã quæ sunt publica,& ad vsum publicũ destinata, nemo potest etiã Rex diminuere ex lege nostra & ex sequẽte, & not. Signorol.de Homod. consi. 26. col.7.& Auiles.c.1.præto.verbo, *Tierre.* num.2. & vide.l.1.tit.5.supra. isto libro nostræ similem.

Ibi, *Y allende de las otras penas cõtenidas en las leyes destos reynos*, scilicet in lege præcedente,& in.l. sequente; quæ est antiquior hac nostra; vt ex earum subscriptionibus marginalibus patet, & sunt salutiferæ iustæ & vtiles dispositiones si bene obseruentur,& exequerentur.

SVMMARIA.

Ex hac an habeat locum in locis ducum comitum & marchionum.nu.1.

Dictio præsertim, vel maxime implicatiuæ sunt eiusdem iuris sed per maiorem.n.2.

Lex nostra an comprehendat Ecclesiam & ecclesiasticas personas.n.3.

Quilibet de populo an possit secundum terminos nostræ legis denunciare & petere vt procedatur.num.4.

Præscriptio nunquã currit contra vniuersitatem & ciuitatem ad petendum bona publica occupata si dominus terræ illius contradicit.nu.5.

Libellus in remedio nostræ legis. nu.6.

Domus tiendas y alhondigas cõciliorum comprehenduntur in dispositione nostræ legis.nu.7.

Commissio particularis an requiratur vt procedi possit secundum terminos nostræ legis.nu. 8.

Etiam iniustus possessor & occupator citandus est.num.9.

Ciuitas intra terminos suæ iurisdictionis habet fundatam intentionem.nu.10.

Tuendus non est quis in possessione refragante iuris præsumptione.nu.11.

Aduersus spolium præsumptũ vel etiam festinum habet locum exceptio dominij, secus contra verum.num.12.

Contra iniuste occupantes & sine titulo respublicas lex nostra loquitur non vero contra titulo possidentes.nu.13.

Dominium non probatur per possessionem etiam præsumptiue.nu.14.

Possessorium remedium non datur ei à quo difficulter recuperari res posset.nu.15.

Titulus principalior demonstrandus per reũ contra quem agitur ex remedio nostri tex. est licentia principis.nu.16.

Princeps potest donare ex causa publicos terminos & terras ciuitatũ, non vero sine causa.n.17.

Titulus etiam contra remedium nostræ legis est possessio immemorialis.nu. 18.

Possessio immemorialis præbet titulum.nu.19.

Platea exitus aut defensa publica an possint tempore immemoriali præscribi. nu.20. vbi quod nullo modo possunt alienari.

Declaratur.l.7.tit.29.p.3. nu.20.& 21.

Sylua vel defensa manente publica potest adquiri ius venandi.nu.22.

Bona publica & terræ si rediguntur in vsum & commodum particulare ciuitatis alicuius præscribuntur per 40. annor.nu.23.

Ædificia facta in placeis & defensis publicis cũ populi consensu possunt relinqui dum tamen vijs publicis non offendant.24.

Demolitio fallorũ in vijs publicis potest fieri mãdato iudicis secularis etiam si fiat ab Ecclesiastico.num.25.

Dũum in antiquis probatur per indicia. nu. 26.

Titulus circa terras, verbidas baldias vocatas quãdo probetur. nu.27. cum seq.

Appellatione terræ vel agri non venit plantata vel vineata.nu.28.

Restitutio datur concilio intra quadriennium post impletum præscriptionem.nu.29.

Lex nostra non loquitur quando cum licentia populi adest possessio.40. annorum.nu.30.

Quadraginta annorum possessio cum quolibet colorato titulo in terris plantatis & araiis sufficit vt non demoliantur.n.31.

Plantata & ædificata si populis restituantur de

Universidad de Deusto
Biblioteca

bent in eodem esse conservari.n.32. nisi vt ibi.
Titulus etiam erit ad excusandum quem à restitutione rei occupatæ ex publico, scilicet, æstimum & allibratio eius in libro publico.nn.33.
Titulus alius consideratus per autorem pro excludenda prætensione concilij petentis terram aliquam.nn.34.
Confinia & limites multis modis probantur.nu. 35. vbi quòd probatio per aspectum est potior.
Probatio per aspectum oculorum nunquam censetur exclusa nu.36.
Limitum continuatio debet fieri recta via,& nõ indirecta.nn.37.
In probandis cõfinibus & in contrarijs probationibus ea quæ de antiquiori probat, præfertur. num.38.
Pasculatio aratio liberatio sunt modi significatiui possessionis terminorum.nu.39.
Probata antiqua possessione præsumitur antecessores juste possedisse & fouere iustitiam.n.40.
Verum dicitur & est id quod præsumptiue est probatum.nn.41.
Testes deponentes de limitibus solo assixis & in terra natis, vel per montes vel flumina aut riuulos præferuntur.42.
Præsumptio naturalis præfertur alij cuicunque opinioni.43.
Ex contiguitate & vicinitate verisimilitudo capitur.nu.44.
Vna scriptura per aliam declaratur.nn.45.
Si dono tibi vel vendo talem fundũ talis nominis solum corpus considerando, etiã si adyciã, qui est sub talibus limitibus, & tot iugerum, si plura iugera post apparant eiusdẽ donatarij, & emptoris.nu.46.cum sequen.
Demonstrationis causa dicta nõ disponunt.n.47.
Casus vbi inquisitio fieri potest contra occupatores terminorum publicorum.n.48.
Appellatio non admittitur quoties agitur remedio nostri tex. etiam inter duo concilia.n.49.
In casu nostri tex. admittitur probatio de dominio per nouas probationes vt euitetur restitutio.nn.50.
Clues an admittẽtur in testes in causis nostri tex. num.51.
Testium repulsa non admittitur in causa summaria.nn.52.nisi vt ibi.
In casu nostri tex. an possint instrumenta contradici.nu.53.
Pœna nostræ legis non incurritur vbi non est obseruata eius forma.nu.54.
Appellatio in casu nostræ legis nõ perdit effectũ deuolutiuum,sed tantum suspensiuum.nn.55. nisi vt ibi per totum numerum.
Restitutio an admittetur in casu nostræ legis cõtra sententiam secundum formam eius. Illam num.56.
In appellationibus nostræ legis an ad chancellariã fit recurrẽdum vel an ad senatum regiũ.n.57.

Lex. 3. Toleti anno.

1480 constituta.

Summarium.

Forma & ordo habendus & habenda per iudices in restitutione terminorum & bonorum occupatorũ & iurisdictionũ ciuitatibus villis & populis facienda, describitur in lege nostra cum.3.aut.4. sequentibus.

EBi, *Los procuradores de las ciudades y villas*, quorum procuratorum concursu Curiæ congregantur, vbi disceptandũ est de præiudicialibus ac damnis ciuitatibus villis & populis regni obuenientibus vt medeantur,& lex nostra confirmata fuit quadã pragmatica Madritij facta anno 1552.perme relata in meo reportorio de cortes sub.l.5.tit.1.lib.7. vt me referens inquit Dida.Perez,hic sub.l.5.tit.3.li.7. ordi.pag.417. quæ quidem prag. inseritur sub.l.5.infra.isto tit.& libr.

¶ Ibi, *De nuestros reynos*, sed an in locis ducum comitum & marchionum habebit 1 locum lex nostra & eius dispositio. & Auend.d.c.4. prænum.50. versi. sed quæro.cũ seq. lib.1. arguit pro & contra dicens & videtur quòd nõ,ex.l.fi.in.fine, tit.14.lib.3.ordi.vere. quę est lex.7.tituli proxime præcedentis, quæ videtur decidere quoad id, quòd est Regiæ coronæ, procedendum esse ad restitutionem occupatorum non extra eam, prout sunt terræ dominorum, quæ non sunt dictæ coronæ,& cui non cõueniũt verba neq; dispositio.l.4.§.roties. ff.de dam. infec. cũ similibus ibi allegatis, hoc tamẽ non obstante inquit & bene Auend. ibidem contrarium esse tenendum, imo quòd lex nostra Toleti habeat locum non solum in terminis Regiæ coronæ, sed & in terminis locorum dominorum huius

huius regni, & quòd ipsi possunt iudicibus suis committere vt procedatur secundum formam nostræ legis, nam lex nostra generalis est, & sic vniuersaliter in toto orbe seruanda à dominis inferioribus, vt diximus in titu.1.lib.2.suprà,sub.l.5.idque & ex lege nostra probatur clarissime, ibi, *De nuestros Reynos, y especialmente de nuestra corona Real*; nam cum dicat, *especialmẽte*, Latine,præsertim,vel maxime de cuius natura est,quòd implicet 2 eadem ius, sed per maiorẽ vt est tex.& glo.in.l.illud.ff.ad.l.Aquil.& glo.in.l.quod si minor,in.§.restitutio.ff.de minori.& per Bartol.in extrauag.ad reprimendum,verbo,maxime.& sic quod statuitur in locis coronæ Regiæ censetur etiam statutum in locis dominorũ inferiorum, quòd ibi intelligit verum Auend. in locis dominorum populatis tamen & habẽtibus rempublicam,secus verò si sunt termini Heremi dominorum, nam de his non loquitur nostra,lex Toleti,& tũc in eis ad querelam dominorum ordo iudiciarius erit seruãdus, non vero forma nostræ legis, quæ in rebus publicis tãtum loquitur,neque obstat supradictis illa lex fin.titu.14. lib.3.Ord.veter. nã secũdum nostrã est intelligenda,& quia licet sit transcripta in.l.7.tit.5.supra isto libr. verba illa finalia de corona Regia loquẽtia nõ sunt ibidem iam inserta, & sic nihil dictis obstat,ex quibus hãc etiã opinionem tenet Mexia in.l.de Toledo, in primæ partis.1.fundamento. n.112.cum sequentibus.

Ibi,*Se quexaron*, Tanta est enim hominum cupiditas,& hisce præsertim temporibus,vt nitantur toris viribus ascẽdere ad iurisdictiones, honores, possessiones, & turpia concilliorum, vt inquit Ferrara in pract. in forma libe. in acti. confes. versic. plenam,& vt ijs malis medela adhibeatur lex nostra de remedio prouideretur vt licet in ciuilibus regulariter inquisitio nõ fiat, in hoc tamen casu fieri possit.

¶ Ibi, *Y otras personas*. An eius series & tenor comprehendat Ecclesiãm 3 & ecclesiasticas personas, Auenda. cap.præmultis.in prin.libr.1.volluit quod nõ cum lex nostra cõtra seculares loquatur, & sit noua dispositio corrigens. l.iudices. C. de iudicijs,& multa alia iura in propositum allegata per Afflictis, in constit. Sicil.libr.1.Rubri.73.incip.Bayulos,& per Hippoly.singul.13. in fine, ita q cum cõtra Ecclesiam agitur admittitur appellatio, & idem videtur tenere Mexia in.l.de Toledo,1.fundamẽto part.2.n.3.cũ seq.fol.36. mihi tamẽ tenendũ videtur legẽ nostram & sequẽtem & earũ tenores cõprehẽdere etiam Ecclesias & ecclesiasticas personas occupantes absque iure bona,& terras populorum, ita quod possint cõpelli secundũ tenorẽ nostrarũ legum per iudices suos restituere sic occupata nõ tamen est eis denegãda appellatio, neque est exequendum ea nõ obstãte cõtra Ecclesiam ecclesiasticas personas hospitalia & monasteria & ordines militares, etiam si secũdũ tenorẽ legis sequẽtis procedatur, prout ex ea clarissime colligitur,quę nostrę declaratoria est, nam cum lex nostra sit iusta, sancta & fauorabilis ac vtilis reipublicæ ita obligat ecclesiasticas personas sicut laicos, debet tamẽ vnusquisque sub suo iudice cõueniri secũdum quod dictũ est, & ex dictis per Doct. Ignatiũ de Salzedo, in addi.ad prac.Ber.Diaz.c.55.addi. 1.versi.nũ si clericus cũ aliquibus seq.licet ex lege nra aliud detur intelligi, in locis vero de abbadẽgo itidem & clarus est locus nostræ legis, secundum Auend.vbi supra.n.33. in fine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ibi, *Especialmente de nuestra corona Real*, Ex ijs verbis notaui in glo. 2. nostræ legis, quòd lex nostra etiã in terris dominorum locum habet.

¶Ibi, *Que quãdo algun cõcejo*, sed an idẽ sit si ab vno tãtum vicino alicuius ciuitatis villæ, aut populi id petatur tãquã ab vno de populo † & dicẽdum 4
est, q̃ si bona petatur fide, valet quod actũ erit, & habebit locũ petitio, cum actio sit popularis, de qua in l. cum qui. §. in popularibus. ff. de iure iur. notat Matth. Afflict. in consti. Sicil. Rubr. 37. n. 10. quem sic tenẽdo refert Auend. d. c. 4. præt. n. 3. lib. 1. prin. lib. 1. vbi ad istud inquit posse induci l. 10. tit. 11. p. 3. & ibi idem inquit, q̃ si populus vel vniuersitas vult petere terminos occupatos à dño, vel ab alijs, & dominus loci prohibeat peti ob id nunquam cõtra vniuersitatẽ † 5
currit præscriptio terminorũ, & semper potest petere quod vsurpatũ est ex l. 10. tit. 29. p. 2. & idem tenet Mexia, in l. de Toledo, in 9. fundamento. partis. n. 87. vbi 2. n. 88. hoc intelligit procedere quotiès nullũ remediũ dari posset ad remouendũ obstaculũ istud, secus verò si dari potest, puta quia dominus prohibens est inferior à Rege & recognoscit superiorem, nam tunc debet populus adire Regẽ & senatum eius, vt id medeatur, quia vbi potest tolli impedimentũ nihil prodest, vt ibi per Mexiam cum aliquibus numeris sequentibus, & alibi nos diximus, & ita teneo, licet idem Auend. cap. 12. præto. num. 2. lib. 1. velit dicere quòd si alius quã vniuersitas petat tuendus erit in possessione reus, qua si excludat alium agentem, quam vniuersitatem, sed fallitur meo iudicio, nam si vnus de populo petit tanquam vnus de populo, nomine vniuersitatis petit, & per consequens militat ratio & dispositio nostri text. & quia possessio non datur in occupatore, cui bis resistit. ex cap. ad decimas, de restit. spol. in 6. & ex traditis per Couarr. in pract. c. 17. n. 6. Et qualiter formabitur libellus in remedio nostri tex. tradit Auiles. d. cap. 6. præto. glos. ley de Toledo fol. 119. n. 6. scilicet, cõm 6
pareo † coram vobis, & conqueror de Titio & dico quod cũ ciuitas hæc vel villa aut populus (pro quo agitur) possederit & possideat tales terminum, dictus Titius turbat dictam ciuitatẽ, villam vel populum in possessione suã, quare peto vsque ad tales terminos & fines dictæ ciuitati villæ vel populo adiudicari, & tales debere esse confines & terminos declarari, & super talibus finibus silentium dicto Titio imponi, quem tamẽ libellum ego intelligerem quoties termini occupantur per aliquem, sed si certa pars terræ petita sub confinibus ciuitatis vel villæ ab ea ab antiquo possessis posita petatur, tunc melius meo iudicio ordinabis libellum dicendo: coram vobis compareo & conqueror de Titio, & dico quod cum talis ciuitas, vel populus habeat suos terminos distinctos, & diuisos per sua confinia & limites, intra eos dictus Titius habet iniuste & contra ius occupatam talem partem terræ in tali parte & sub talibus confinibus & limitibus turbans dictam ciuitatem, villam vel populum in sua possessione, quam de iure fundatam habet in tota sua iurisdictione termino & territorio, quare peto breuiter, & summarie secundum formam, ordinem & terminos legis de Toledo Titium ipsum excludi à turbatione dicta, & ciuitatem villam, vel populum in sua possessionem defendi, & si de aliqua decidit possessione restitui, & in

in pristinum statum reduci & reponi turbatorẽ ipsum vel spoliatorem sub grauibus cõpescendo pœnis, né deinceps contrarium attẽtet & quod suis expensis si aliquid ibidem ædificatũ habuerit demoliatur, super quibus omnibus & singulis & annexis & dependentibus peto mihi ius & iustitiã ministrari omni meliori modo, & expensas peto & protestor & iuro, &c. & peto quòd procedatur secundum formam & ordinem nostræ legis & eius terminis assignaris & obseruatis. Et hic mihi videtur congruentior libellandi modus in materia nostræ legis, ex qua si bene inspiciatur colligitur clare.

¶Ibi, *Y otras cosas pertenecientes al tal cõcejo*, & infra in hac columna dũ dicitur, *o otra qualquier cosa comun que sea*, per hæc verba etiã cõprehẽdũtur domus 7
† *tiẽdas y allondigas de concejo*, & aliæ descripta in l. 1. tit. 5. supra isto lib. quã ad hoc sic tenendo allegauit Auend. dict. c. 4. prætorum. n. 32. versic. item remedium lib. 1. & Mexia, in l. nostra de Toledo, in 1. fundamento partis. 1. n. 19. fol. 3.

¶Ibi, *El pesquisidor que sobre ello por nos fuere dado*, & sic particularis commissio 8
† requiritur vt executio nostræ legis locum habeat, nam si absque commissione hac processum fuerit, nõ habebit locum executio sententiæ parte condemnata appellante, nam cum lex nostra sit noua, & noui iuris introductiua, ita vt non obstante appellatione executio sententiæ sit facienda si secundum legis nostræ formam processum fuerit, quæ substantialis forma est, & omnino seruanda sub nullitatis pœna, vt tenet Mexia, vbi supra, in 12. fundamento partis secundæ, numero primo cum sequentibus, merito quod omnia ab eadem proposita requiran-

turin progressu litis & sic quòd commissio specialis requiratur Regis, vel eius supremi senatus, vt videtur voluisse Auendaño, dict. cap. 4. prætor. numero 31. versic. tamen in ciuitatibus, vbi numero 32. in principio, inquit, facilime debere Regum cõcedere iudices ad inquirendum super terminis ijs, ex l. 5. tit. 37. part. 3. maxime contra tales qui terminos delent, aut prata, quæ vulgo *dehesas concejiles* nõcupantur, de quibus in lib. 3. infra eod. l. vbi aliquo dicemus: ibi tamen non obstantibus contrarijs mihi tenendum videtur, imò quòd specialis cõmissio non requiratur, sed quòd corrector talis ciuitatis aut villæ poterit procedere secundum terminos nostræ legis, & sic procedendo eius remedium locum habebit, vt colligitur ex lege nostra, ibi, *que el corregidor o otra, juez, &c.*

¶Ibi, *Llame a la otra parte*, nam etiam detentor & occupator † iniustus ci- 9
tandus & vocandus est, vt late diximus, in l. 2. titulo 13. numero 3. cum sequentibus pluribus, supra, libr. 4.

¶Ibi, *Treynta dias*, per legem sequentem septuaginta constituuntur.

¶Ibi, *Y muestre el titulo y derecho que tiene*, nam cum ciuitas & villa possidens terminos sub certis limitibus, & intra illos censeatur de iure habere suam datam suam intẽtionem tam quoad dominium quam quoad possessionem, vt inquit Auendaño, capitu. 12. prætor. numer. 3. lib. 1. & in capit. 4. num. 4. versic. constito, cum sequentibus, & iterum ibi n. 5. versic. patet, & lib. 1. & iterum ibi n. 5. versic. patet, & diximus in l. 1. tit. 15. n. 58. cum aliquibus sequentib. libr. 4. supra: nimirum si, vt ibi dixit Auend. cogatur occupator terrarum intra terminos illos existentium demonstrare titulum, vt inquit lex nostra, neque quis est 10
† dominium quam quoad possessionem, vt inquit Auendaño, capitu. 12. prætor. numer. 3. lib. 1. & in capit. 4. num. 4. versic. constito, cum sequentibus, & iterum ibi n. 5. versic. patet, & lib. 1. & iterum ibi n. 5. versic. patet, & diximus in l. 1. tit. 15. n. 58. cum aliquibus sequentib. libr. 4. supra: nimirum si, vt ibi dixit Auend. cogatur occupator terrarum intra terminos illos existentium demonstrare titulum, vt inquit lex nostra, neque quis est

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 tuendus in possessione † refraganteiuris præsumptione, secundũ Couar. in pract. c. 17. nu. 6. versi. vndecimo, cum sequent. & Auenda. ca. 4. præto. nu. 7. versi. si vero regio lib. 1. & faciũt dicta per nos in l. 2. titul. 1. libr. 4. supra, & per Mexiã, in l. de Toledo. 9. fundamento partis. 2. nu. 15. 16. & 17. fol. 82. Sed cum hic agatur de remedio restitutorio, & sic spoliationis quomodo admittitur exceptio tituli, cũ in remedio restitutorio soleat dici non habere locum regulam illã, frustrà petis quòd statim restituturus es, sed omnino fit facienda restitutio spoliatæ possessionis non obstante exceptione dominij, & dicẽdum est ideò id esse vel quia lex nostra loquitur in spolio præsumpto vel clandestino sine violẽtia per occupationem terrarũ facto, in quo admittitur pro-
12 batio domini in continenti † facta, ex l. 27. titu. 2. p. 3. & in l. 5. tit. 10. ea. par. & non est in spolio facto per violentiã in quo non auditur volens docere de titulo etiam in continenti in odium violentiæ, ex regula spoliatus est ante omnia restituendus, vt. ca. in literis, de resti. spoli. & in. l. siquis ad se fundum. C. ad. l. Iuli. de vi. & probatur ex. l. 6. titu. 10. p. 7. & ideo nimirum si lex nostra titulũ admittat etiã probandum per testes noviter receptos & examinatos intra terminum nostræ legis, quod non est in spolio cum violentia facto in quo exceptio dominij nõ admittitur nisi statim cõster de dominio ex titulo, vel probatione probata inter easdem partes, vt diximus latissimè, in. l. 12. tit. 13. nu. 73. cum sequen. pluribus lib. 4. supra: & ita hãc rationẽ ad nostram legem assignat & considerat Auenda. d. cal. 4. præto. n. 12. vbi n. 10. & 11. inquit legem nostram in dicto spolio præsumpto loqui, non verò ũ cum violẽtia, & Mexia, in. l. de Toledo. in. 9. fundamento partis. 2. n. 19. & 21. fol. 83. vel quia ex consuetudine & sic à fortiori ex legali dispositione, vt hic in duci potest, quòd simul de possessorio & petitorio agatur, vt not. Anto de But. in. c. fi. in fine, de ordine cogni. & expresse Auenda. d. n. 12. versi etiã potest cum sequen. & ideo iustè lex nostra admittit probationẽ tituli, si iusta enim causa ostenditur, quare conciliũ non possideat, sed reus cõuentus, etiam si allegetur præsumptũ spolium, non fit restitutio, vt nõt. Innoc. in. c. cũ ad sedẽ de restit. spoliat. Afflictis, decis. Neap. 392. num. 27. & sic contra iniustè & indebite occupantes nostra lex loquitur, non vero
13 contra † possidentes cum titulo, secundũ Mexiam vbi supra in. 1. fundamẽto. 2 par. n. 1. fol. 35. & Latium in. 2. fundamẽto eiusdẽ. 2. par. n. 1. & sequen. ad hoc ponderando verba nostræ legis, ibi, *Injusta y no deuidamẽte*, Et benè debet tamẽ à reo conuẽto probari titulus vel ius certum ex tex. nostro in ijs verbis, *Si no exhive el titulo o derecho que tiene*. Et sic ius proprietatis nõ vero antiquioris possessionis, eo q in hoc casu nõ sufficit probare possessionẽ ad probandũ dominiũ, qd qui
14 dẽ etiam præsumptiue nõ probatur per eã, † vt not. Bar. in. l. si duo, in fine. ff. vti possi. de. & Auend. in. d. c. 4. n. 8. in prin. & iterũ ibidẽ. n. 13. ad finẽ eo q constito q res occupata erat intra confinia talis ciuitatis vel villæ probata est eius intẽtio tã quoad dominiũ quã quoad possessionẽ, & sic resistit ius possessioni cõtrariæ ab occupatore allegatæ: & per consequẽs nihil prodest, neq; quoad dominiũ inducit probationẽ, & consequenter reus conuentus debet ostendere titulum & ius certum vt inquit Auenda. d. n. 13. infine, & Mexia, vbi supra in di-

in dicto. 9. partis. 2. n. 26. fol. 63. Aliã rationem quare lex nostra admittit titulũ probationem reddere poteris, scilicet, quia cum ciuitas sit persona potens & à qua facta ei restitutione, difficulter res restituta recuperari posset ideò denegatur ei possessionis restitutio, nisi in defectum probationis tituli à reo conuento demonstrati, vt regulare est in hoc casu, in
15 quo & denegatur possessio †, vt colligitur ex Abb. consil. 55. & alijs relatis per Auenda. dict. nu. 14. & diximus in. l. 3. num. 65. tit. 13. lib. 4. supra. Sed est necessarium videre in casu & remedio nostræ legis, quem titulum tenebitur demonstrare reus cõuentus ad excludendam ciuitatem, villam, aut populum à possessionis petitæ restitutione, ex remedio nostræ legis inferata, & quia hic est principalior nostræ legis punctus eum late declarãdum iudicaui. Et in primis principaliorem titulum reputo, licẽ-
16 tiam Principis datã † ciuitati vt huic reo cõuento daretur terra illa super qua lis mota est, hæc enim licẽcia est verus titulus, ex. l. 11. infrà titu. & libr. Rex enim est legitimus ad ministrator rerum ciuitatum & villarum ac populorum & bonorum eorum, & ad eum super ijs est recurrendum. Et ante assignationem terminorum potest illas, cui voluerit donare, post assignationem vero non liceret nisi ex populi consensu & adhuc non nisi ex causa publica id Rex faceret, vt
17 vtrumque membrum † prosequitur Auend. in. dict. cap. 12. num. 19. & 20. Rex enim ipse nisi ex causa & cum maxima moderatione & causæ cognitione id facere non solet, vt experientia cõpertum habemus, maximè iste ẽ temporibus in quibus magnæ necessitates populis contigerunt ex militũ congregationibus & missionibus in has partes, vbi pro eorum sustentatione & expensis magna consumpserunt bona pro quibus damnis reparandis necesse eis fuit imponere censum & alienare aliqua ex publicis, & id neque Rex concedebat, nec alienari volebat, nisi adhibita causæ cognitione necessitatũ illarum & expensarum factarum, & quod non habebant populi alia bona ex quibus id fieri ac solui posset, & alia, quæ in ipsa schedula Regia iubebantur probari, quorum informatio cũ ipsa originali schedula Regi remittebatur & cameræ suæ. & abinde cũma xima deliberatiõe prouidebatur id, quod iustum erat, & necessarium pro illorum necessitatum reparatione & satisfactione, & titulus ob hæc datus, à rege datus censebatur ad petitionem populorum, & hic est verus titulus pro defensione habitorum à populo illo. Secundus verò titulus erit,
18 possessio immemorialis †, probãdo q reus conuentus & antecessores sui possidet & possederũt rem illam per tantum tẽpus, cuius in contrariũ non est memoria articulãdo immemorialẽ ipsam & probãdo eam iuxta iuris formã, sufficeret: probans enim eam,
19 probat se esse verũ †† Dñm & possessorem, vt in cap. super quibusdã. §. 1. de verbo signifi. l. 1. §. denique, de aqua plu. arcen. per glo. l. 1. de seruit. & aqua, vt per Feli. & Ripam, relatos per Auend. sic tenentem in dict. cap. 13. præto. num. 51. lib. 1. & de hac immemoriali tradit plura Couar. in Regul. possessor. 2. par. §. 3. num. 6. & 7. de regul. iur. in sexto, & nos alibi diximus. Quod adeò verum est, quòd secundum Auend. dict. cap. 12. num. 6. non solum procedit quoad terminos terbidos, vulgo *Baldios*; Sed etiã intra illud quod dicitur, *Plazo y Exido o Dehesa*, †
20 Nã licet ista sint impræscriptibilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptibia, ex l. 7. titul. 29. parti. 3. & ex l. viam publicam. ff. de via publi. neq; in talibus posit cõstitui seruitus perpetua, ex l. 13. titul. 31. part. 3. & sic nõ possint pro censu obligari, sed neque pro censu vniuersitatis vendi, secundum Alex. in l. commodis. ff. de re iudi. & præsumitur publicum omne quod est intra limites illos, secundũ Bald. in Rub. C. de contrah. emptio. sequutum per Socin. consi. 227. vol. 1. Tamẽ hæc præsumptio excluditur per probationem possessionis immemorialis & priuatæ esse præsumitur & non publica terra illa petita, cessaret tamen hæc præsumptio ex tali immemoriali causata si quoquo modo constaret terram illam fuisse publicam, ex l. si arbiter, & ibi glos. ff. de probatio. nótan Fel. alios allegans in c. sicut olim de re iudi. & sic cum de certa parte agitur non verò de tota platea, vel defensa aut exitu, præscripto immemorialis procedit secundum Auenda. dict. nume 6. vbi nume. 7. & 8. Respondet legibus contrarijs vt non obstent huic ampliationi. Ego tamen in l. 1. num. 64. titu 15. lib. 4. supra tenui & nunc etiam teneo contrariũ vt verius, imo quod etiam in parte plateæ, exitus, aut defensæ publicæ non procedat præscriptio immemorialis quoad proprietarem, quoad quã in præscriptibilia sunt, licet quoad vsum & seruitutem pascúlandi bibendi & similium bene procederet hæc immemorialis præscriptio. Et cum quoad proprietatẽ non procedat vlla præscriptio, & pars exitus defensæ, aut plateæ sit in ipsis exitu, platea, vel defensa inclusa, nulla ratione effici potest, quin illa pars sit publica, cũ aliæ partes & publicæ sint, id enim iudicãdum est de parte quod de toto, & accessorium naturam sequitur principalis, quòd si totam plateam, exitũ vel defensam imprescriptibilia esse fatetur Auend. cur & non partem sub toto & in toto illo comprehensam nõ reddemus etiam in præscriptibilẽ, & sic ampliatio hæc Auendañ. quoad exitum, plateam, & defensam non placet, nisi tãtum quoad vsum pascendi vel bibendi & similium, non vero quoad proprietatem & sic cõsului cum alijs in quodam Colmenario posito ab immemoriali tẽpore in quadam defensa publica boyal, vel quando defensa exitus & platea non redeunt ex tali præscriptione in potestatẽ priuatorum, sed manent semper publica, vt est videre in defensa, quæ est communis duabus ciuitatibus vniuersitatibus vel populis, nam per prohibitionem vnius vniuersitatis cõtra homines illius alterius vniuersitatis adquiritur ius, vt illa defensa, quæ erat communis remaneat apud vnã ex illis vniuersitatibus publica & in vsum publicum tantummodo, altera vniuersitate à communione & iure eius exclusa, vt per plures allegationes concludit Iacobus in sua practica, titulo de seruit. pec. 9. & voluit glos. l. 7. tit. 29. part. 3. & Auend. eos allegatis in dict. cap. 12. n. 9. & in dict. Colmenario, sic ego concluſi, & alij adhæserunt huic meo consilio scilicet, ꝙ Colmenarijs illius terra publica remaneret, vt oẽs illius pasto vti possent, nec prohiberi per Dominum Colmenarij, prout volebat & prætendebat & sic vsum non verò proprietatem præscriberet, & secũdum hæc dicta l. 7. titu. 29. part. 3. † est declarãda, procedatq; quoties nititur per præscriptionem bona talia, quæ sunt publica, facere particularia & priuata sed si semper publica manent, lex illa hoc non vetat, vt optimè probat Auend. in eo. cap. 12. nu. 9. & 10. vbi num.

num. 11. ex supra dictis infert, ꝙ manente sylua vel defensa publica 22 posset adquiri prescriptione ius veniendi illa per certos homines alijs exclusis, & ius piscandi; & hoc est quod diximus supra nos tenuisse in dict. l. 1. nu. 64. tit. 15. libr. 4. supra, quòd ius piscandi, bibendi vel pascẽdi posset hac præscriptione immemoriali adquiri in defensa platea aut exitu publicis, nõ tamen proprietas, & secundum hæc etiam est intelligendum id quod inquit Auend. dict. c. 12. nũ. 10. vers. Quarta conclusio. cum. no. 12. Idem etiam notandum est in declarationem supradictorũ ꝙ si id quod est occupatũ per aliquẽ particularẽ ad petitionẽ ciuitatis villæ vel populi restituatur ciuitati ipsi villę vel populo, & ipsemet populus retinet huiusmodi bona non in forma plateatum exitus viæ aut defensæ publicæ, sed retinet sibi illa ædificia, plantas, aut arbores ibi constituta per priuatum illum occupatorem & restitutorem, & vtitur populus eisdem velut bonis ipsius particularibus, & non in vsu communis facultatis, in huiusmodi casu, quia rediguntur ad bona cõmunia in redditum solius vniuersitatis, & non in vsum omnium, tunc si qs huiusmodi bona sic redacta possederit per spatium quadraginta † an- 23 norum præscribet ea, vt in l. 7. tit. 29 p. 3. ibi, *Y esto es porq̃ maguer sean de todos communalmente, no vsan cõmunalmente de llas todos*, mutãt enim talia bona naturã primæuã mutato vsu possessionis, vt in l. 23. tit. 32. par. 3. ibi, *Deuen vsar dellas assi como de las otras cõmunales q̃ ouieren*, Si ergo sic vti eis debẽt, præscribi poterũt, cum cesset prima causa ob quam imprescriptibilia reddebantur, & sic debet cessare effectus, ex cap. cum cessante, de appellat. & ex notatis per Docto. in l. maritum

ff. solut. matrim. ex quo infert idem Auend. dict. cap. 12. num. 16. verſic. & ex hoc infertur, libr. 1. quod si defensa, quæ debet esse in vsu pascendi tantum, vt dictus Agricultura & non pro alijs, quam defensam vulgus vocat, *Dehesa boyal*, si talis defensa restituatur a vniuersitate, & ab ea vt fructificet fruendo & ordeando reddatur populi ad soluenda vectigalia Regia, puta seruitia & similia (vt nunc fiunt *pagando los seruicios millones*,) vel forte quot annis venditur herba ad dicta onera soluẽda, tali casu lapso decennio quod consuetudo hæc & populi volũtas hoc ipso probatis colligitur, dicta defensa quæ iam non est in communi publico & vsu cõmuni, poterit sicut alia bona, quæ sunt in reddit. vniuersitatis præscribi spatio quadraginta annorũ, vt ex ratione dict. l. 7. tit. 29. part. 3. inquit Auenda. vbi supra, colligi, quod vt firmum non refero, obstat enim & nimis huic illationi *De la dehesa boyal*, Prohibitio. l. 12. infra isto tit. & lib. Item intelligo supradicta quòd ædificia facta in vijs, plateis & defensis publicis populo restitutis possint populo volente facta 24 remanere, quo ies non nocent † vijs publicis & plateis & pastui communi, nam tunc volentibus & consentientibus singulatim omnibus in publico concilio non sunt demolienda ex dict. l. 23. tit. 32. part. 3. secus verò si impediant cursum publicum & pastum, vel aliter offendant, nam tunc iudex populi poterit ea diruere non obstante cõsensu concilij, nec sunt sic retinenda vt inde populus cõmodũ, vel reddit. percipiat, vt deduci. tur ex l. 7. infra isto tit. & lib. ibi, *Pero en quanto lera a los pozos, y aximeces. &c.* quæ sic est intelligenda ne obster legi. 9. huius met tituli & libri. ædificia non esse demolienda disponenti, vt

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ibi dicemus, & ita inquit Auend. dict. cap. 12. num. 17. & 18. vbi asserit, quod hæc demolitio poterit fieri per
25 iudicem † secularem etiam si ædificium factũ sit ab Ecclesia, vt per eundem Auend. c. 19. præto. nu. 39. cod. lib. & Menochiũ de retinen. possess. remed. 3. nu. 489. & notãdum est pro hac secunda forma probandi, quod
26 si de aliquis agatur per indicia † probatur dominium & per famam publicam & possessionem, vt optime per Bero. in, in quæstione familiari. 65. num. 6. cum sequent. Tertio modo probatur titulus circa terras, verbi-
27 das, † *Baldus*, Vulgo dictas, de quibus notat est sermo, quando cum populi licentia datur aliqua pars terræ huius alicui vt ibi ſeminet hordeũ, auenã, vel aliud genus leguminũ, vel vt ibi plantet arbores, vel vt ædificiũ faciat ad populi ornatũ, & eã sic iste titulo possiderit spatio 20. annorũ seminando & arando, vel plãtando arbores, vel ædificando: nam licet sit prohibitũ administratoribus ciuitatum & alijs, regulariter terras has dare vicinis, ex l. 11. infra isto tit. & lib. notat Auend. dict. cap. 12. num. 21. & 22. Tamen si dantur per populum, & concilium eius ad plantationem seminationem vel ædificationem, licet licentia sola esset inutilis, tamen si cũ ea probetur possessio illa. 20. annorum & quòd plantatũ est, aratum, vel ædificatum & factum, id ad quod fuit concessa talis terra, valet vtique & tuendus est in possessione possessor hic imposito sibi solario & censu, ex l. 9. infra isto titu. & lib. quam sic semel fecit practicari & tenet per eam Auend. dict. cap. 12. num. 24. versic. item dictum cap. cũ sequentib. nam appellatione terræ vel agri non ve-
28 nit plantata, vel vineata †, vt in l. nulla, & ibi per Bal. & Apostil. C. de acquir. possess. secundum Auend. d. cap. 12. num. 22. & 23. vbi in versic. quòd intelligere mo, hoc intelligit adeo esse verum, quòd etiam si vellent possessores arbores dirumpere & tollere & ædificia destruere non possent, nisi essent, vt diximus, ædificia & plãtationes populo nociua, & ornatui eius, nam tunc essent diruenda ex dicta. l. 7. infra, eod. & prosequitur ipse Auend. ibidem num. 27. versũ, si verò cum sequentib. vbi idem inquit si adesset titulus hæreditarius, puta quia possessor talis terræ eam habuit à maioribus suis titulo hæreditario vel dotali, vt ibi per eundem Auenda. n. 29. vel alio particulari vel vniuersali, cũ possessione. 40. annorũ & ædificata, vel aratam & cultiuatam secundum terræ illius qualitatem, & sequitur Mexia. in tuu Toledo, in. 9. fundamento. part. 2. nũm. 42. fol. 86. datur tamen concilio restitutio intra
29 quadriennium † post impletam præscriptionem, secundum Suarez, allegatione. 15. allegatũ ad hoc per Auẽda. in dict. nu. 27. versic. si tamen, vbi in versic. sequente, addit ad Suarez, de plãtatis solum boquẽtem, vt idem sit de aratis, vel ad cultura appropriatis, prout sunt terræ datæ, *para alcaçeles* licet secundum eam ibi in eod. n. 27. versũ. in plantatis; datur quid plus in plantatis quàm in aratis, scilicet, q̃ post factam plãtationem si terræ sunt habitæ à concilio perpetuò durabũt apud possessores, etiã si possiderint minori tẽpore 40. annorũ, & iste ad operatur licentia populi & bona fides causata ex titulo illo impositio eis solario, siue censu, ex dict. l. 9. infra eod. nam si vltra quadraginta annos dicta bona sic fuerunt possessa in tali casu liberè & sine vllo solario præscribentur, nam dicta l. 9. infra eod. non loquitur quando cum li-

centia

30 centia † concilij adest possessio maior. 40. annorum. In terris vero aratis, de quibus lex illa. 9. non meminit, vel in plantatis habitis tamẽ alio titulo quam Regis vel concilij qua-
31 draginta annorum spatium † cum titulo dotis vel hæreditario requirerẽ vt possessor tueatur in possessione imposito sibi censu ex dict. l. 9. si probet eas arasse temporibus congruentibus, vt voluit Auenda. dict. cap. 12. num. 27. versũ quando vero, & in versic. in plantatis. Imò & plantata si ad populum reuertãtur eique restituantur ex aliqua causa debent, vt dictũ
32 remanet, cõseruari † in eisdem plantis & ædificijs, secundũ. l. 7. infra eo. & secundũ hæc, est declaranda lex. 1. supra isto titu. disponens quòd omnia plantata vel ædificata in publicis terris & partibus demoliantur, nam non procedit in ijs, quæ per spatium quadraginta annorum cum quolibet titulo possessæ sunt, vel per spatium viginti annorum cum licentia Regis vel concilij plantatæ sunt, ædificatæ, vel cultinatæ, nam non auferuntur à possessoribus, sed imponitur census, secundum quod in dict. l. 9. infra eo. disponitur, nisi ædificia essent multũ nociua, tunc enim diruũtur, ex dict. l. 7. infra cod. & sic declarat dictam legem Auend. d. cap. 12. præto. nu. 29. in princ. lib. 1. & Humada, in. l. 5. tit. 26. part. 2. glo. 6. nu. 10. cum sequent. Quæ notabis, quia non sic reperies congesta & declarata. Alius & quartus titulus vel quintus posset esse vt possessor in possessione tueretur, scilicet, quoties res, quæ petitur, fuit in
33 extimo publico † posita & allibrata tãquam illius à quo petitur, nam quo ad ipsum populum agentem alio nõ petente probatur dominium ex eatinuo illo, secundum Paul. in. l. si pater. C. de Actio. emptio. notat Soci. consil. 90. col. 4. volu. 1. & Auenda. dict. c. 12. nu. 29. versic. item vltra, vbi in versic. alios, allegat. l. 10. tit. 14. part. 3. alios modos assignantem, quibus titulus iste probari possit. Vltra quos ego considero alium probandi modum titulum hunc, saltim vt possessor excusetur à petitione cõcilij, scilicet probando, quòd res illa existit extra limites & territoria populi illius, vel quòd populus ille perens non
34 habet fines † & terminos limitatos & cõfinibus distinctos, nam hoc probato, obtineret vtique possessor hic conuentus & excluderetur concilium à petitis, eò quòd lex nostra solum loquitur & procedit, quoties populus habet terminos distinctos, & facta est assignatio terminorum illius loci ab antiquo, idque debet concilium probare vt obtineat, vt iam in hac diximus lege, & tenet Mexia, in l. *De Toledo*, in dict. 9. fundamento, 2. part. num. 2. cum sequentib. aliter enim dicerentur *Tierras Realengas*, vt inquit Auend. in cap. 4. præto. nu. 5. versic. patet ergo, lib. 1. & Humada, in dict. l. 5. tit. 26. part. 2. glo. 6. nu. 15.
35 Probanturque limites & confinia † multis modis, & decem modos concludentes probationem terminorũ, not. Guido Papæ, decis. 193. & octo describit Cassa in Consu. Burg. Rubric. 1. §. 1. glo. *Ou territore*, verbo, Multa. & Auend. dict. capit. 4. num. 19. & Auiles, cap. 6. præto. glo. *La ley de Toledo*, num. 14. cum sequentib. & Mexia. vbi supra. nu. 2. cum sequentibus. & Mascard de probatio. tom. 1. concl. 393. cum. 9. sequent. & in probationibus confinium & terminorum probatio per aspectũ est potior, ex ex. in l. si irruptione. §. ad officium. ff. fini. regun. l. 4. tit. 14. part. 3. l. fin. titu. 15. part. 6. notat Auend. in dict. ca. 4. num. 19. versic. ideo. lib. 1. Hippolyt. in pract.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in prac. §. secũda. n. 23. cũ plurib. sequẽt. & Mexia, vbi suprà, nunquãq; probatio hæc per aspectum † oculorum censetur exclusa, secũdũ Iaſ. in. l. cũ. §. in popularibus. n. 6. ff. de iur. iur. & requisita vtiuscunq; hæc oculorum inspectio, siue per iudicẽ causæ, siue per cõmissariũ ejus, vide per Rebuf. in. 3. tom. consti Franc. 11. de dilatio. art. 2. glo. 2. nu. 21. cũ seq. & continuatio limitum attentio iure cõmuni & omissa prouinciæ consuetudine debet fieri recta via †, & non indirecta, vt in. l. adeò. §. insula. ff. de acquirer. rerum domi. cũ quo concordat. l. 27. tit. 28. part. 3. nor. Spei. cõs. 181. col. 3. vol. 1. Auen. d. nu. 19. versi. & continuatio, & Mexia, vbi supra. n. 6. & in conflictu probationum (si inuicẽ contrariantium, prout quotidie contrariantur, & in finalibus quæstionibus antiquior probatio tam testiũ, quã instrumentorum debet † prævalere, secundum Alueri. in. l. in finalibus. ff. fini. reg. & Auen. d. nu. 19. versi. & ibid. & glo. *Majones* l. fi. tit. 15. p. 6. standum est enim vetustati, vt. l. 2. C. fini. regun. in Authen. de admi. offi. in fi. col. 3. l. siue possidetis. C. de probat. & testes de actibus positiuis deponentes præferendi sunt aliis de eis nõ deponentibus: qui actus positiui sunt, liberatio, pascuatio, volatio terrarũ, qui sunt, modi significatiui possessionis † terminorum, secundum Bald. l. sicut. §. 1. ff. g. cuiusque vni. nom. sequitur Aſſlictis. decisi. 176. & Auẽd. d. c. 4. nu. 20. versic. & inter alios, & probata in ijs antiquis † possessione, præsumitur antecessores iustè possedisse, secũdum Bald. in cap. fi diligenti, ad fin. de præscript. & præsumitur possessorem fouere iustitiam perennem, & habet talis possessio vim tituli, constitutionis & priuilegij, vt per Rolan. Valle, consil. 3. num. 96. 97. & 107. vol. 1. & præsumptio oritur ex antiquo actu, vt not. in. c. veniens, de verb. signif. & q̃ constat præsumptiuè satis dicitur apparere, secũdum Abb. in. c. scribam, de præsump. Bald. in. l. fi. ff. de hær. instit. Aſſlict. decis. 13. num. 24. & verum dicitur & est, q̃ præsumptiuè est probatum † æque ac si verè probaretur, secundum Tyraq. in. l. si vnquã, verbo, Donatione largitus. nu. 158. cum seq. pag. 238. & sic Antiqui limites præferuntur, vt per Frãc. Marcum, decisio. Delphin. 216. Itidemq; testes deponentes de limitibus solo affixis & in terra natis, vel per montes, vel flumina † aut riuulos distinctis præferuntur testibus de limitibus diuersis deponentibus, qui solum sunt positi supra terram, vel in arboribus & positis per manus hominum; ijs enim mutabiles sunt, appositi verò à natura immutabiles vt flumina, & æterni vt montes, & ijs quod olim fuit verum, & hodie etiam est verum. l. qui bona. §. si quis stipulatorius. ff. de damno infect. notat Bald. in dict. l. in finalibus. ff. fini. regun. & vbi duæ concurrunt rationes & præsumptiones, naturalis præfertur, accidentali. l. cum qui probabilem. C. de episcopis & cleri. & ibi Bald. inquit, quòd præsumptio † naturalis prævalet alteri cuicunque opinioni, & tenet Craue. consil. 250. num. 2. volum. 1. & quia limites vrales sint, debent esse erecti & terræ affixi. l. 1. §. qui in rebus. ff. de falsis. l. qui tabulas, in princip. ff. de fortis, & debent ire recta via non verò indirecta & tortuosa, vt l. adeò. §. insula. ff. de acquirend. rerum domin. Item & præferuntur testes de limitibus deponentes in fauorem rei ad excludendum delictum reo impositum ex occupatione limitũ, & eorum functione,

ne, præfertur enim præsumptio exclusiua delicti, secundum Roma. consil. 68. ex Bart. doctrina. in. l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui operum. quam sequitur totus mundus, secundum Iaſ. ibi, sequitur Gramma. decis. 18. nu. 2. eò quod præsumptio est potẽtior, quæ benignior, ex Bart. in. l. si pupillo. ff. ad l. Falcid. Iaſ. in. l. nominatim. nu. 6. ff. de libe. & posth. Alciat. l. 2. in princ. nu. 34. ff. de verbor. oblig. præmaximè si terræ cõfinæ itidem limitantur per eosdem limites, quibus terra de qua est quæstio, nam ex contiguitate & vicinitate tot verisimilitudo capitur & colligitur, ex text. in. l. si seruus pluriumue. §. fin. de legat. 1. l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testam. quę iura ad hoc allegat Dynus, in capi. inspicimus, de regul. iur. in. 6. Manica de coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 13. n. 3. & Mascard. tom. 3. de proba. cõclu. 1499. vicinitas, & prius in. 1. tomo, concl. 271. Castrum, sicut & vna scriptura per aliam declaratur, & vnum priuilegium † per aliud, vt hæc & alia per Iaſo. in. l. triticum. nume. 6. ff. de verbn. oblig. fol. 127. quæ & alia multa in facti contingentia in quadã oculorum inspectione ab vno ex auditoribus Pinciana chãcellariæ facta allegaui, quæ longum esset hic referre, & alijs itidem præsumptionibus iustificari potest, per coniecturas enim limites probantur, vt per Mascard. dict. tomo. 1. conclu. 393. cum. 5. sequentib. Quem post supra dicta vidi vnum tamen in proposito volo te scire tanquam singulare, scilicet, quòd si dono tibi vel vendo talem fundum talis nominis solum fundi illius corpus considerando etiam si adijciam, qui est sub talibus limitibus † & tot iugerũ, si post appareat alia plura iugera cõtinere erunt donatarij & emptoris, ex text. in. l. si venditor habẽs in princ. & in versic. sin minus. ff. de actio. empt. vbi si vendo tibi seruum cum peculio, quod peculium est decem aureorum, si peculium est maius erit emptoris, sin minus debet suppleri vsque ad illa decem, & ratio est quoniam tunc solum corpus consideratur, & illa decem vel limites & iugera causa demonstrationis adijciuntur, & apponuntur, & ea quæ demonstrationis causa † dicũtur non disponunt, ex ijs verbis. C. de testa. milit. & cum non disponãt non obligant, & sic augmẽtum est emptoris, vel donatarij, prout in spetie consuluit Oldrald. consi. 197. communiter approbatus secundũ relatos per Burgos de Paz. consi. 25. num. 22. & Anil. 3. Tauri. num. 268. & 269. & Socin. Iun. consi. 42. n. 4. volum. 2. & Anto. Gom. tom. 2. cap. 2. nume. 16. Aſſlict. decisio. 68. numer. 3. & ibi Addnio. vbi declaratur quando dicetur incæptum à corpore, late per Pinel. in. l. 2. C. de resc. vend. 3. part. c. 2. n. 3. cũ plurib. sequent. & illam Ofdraldi doctrinam sequitur Deci. consi. 347. & Soci. consi. fi. lib. 3. vbi optime infert ad plura, & Tyber. Decia. Resp. 44. per totum lib. 1. declarat & exornat, & Alex. consil. 8. libro. 4. neque obstabunt doctrinæ adductæ per Bart. Socin. consil. 98. volum. 1. quoniam vt ibi ipse attestatur in facto illius consilij alia diuersa & vrgentia interuenerunt ad contrarium cõsulendum; quæ in transitu retuli, vt cum casus generit scias partem tuã defendere ex dictis Docto. veriora colligendo.

¶ Ibi. *Otra qualquier cosa*, Et sic etiã pro officijs cõciliorum & iurisdictionibus & similibus locũ habebit, prout iam dictum remanet.

¶ Ibi. *Pesquisa, simplicissimè, y de plano*, hic est vnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

est vnus casus vbi in ciuilibus potest fieri inquisitio cõtra occupatores ter
48 minorũ publicorũ †, quẽ & alios refert Auiles.c.6.præto.glos. Ley.nu.5. cum sequentib. fol. 119. & quod fiat simpliciter & de plano est maximi effectus, vt constat ex dictis per Doct. in Clem. sæpe, de verb. signifi. & per Marant.in pract.4.p.dist.9.nu.12. & per nos in.l.10.n.125.cũ seq.aliquib. tit.17.libr.4. supra quorum duos effectus describit Auend. dict. capi. 4. præto.num.16. lib.1.scilicet, vt non admittatur testium repulsa in casu nostri text. vt infra in glo. *Ni tacha de testigos*, Dicemus. Item quòd etiam si inter duo concilia agatur remedio nostri text. nõ admittitur appellatio
49 † in isto possessorio, & ob id non procedit practica Marantsi, in tit. de appellat.n.301.posita, vt aduertit Auen. ibidem.d.n.16.

¶Ibi, *O testigos*, Et sic nouis testibus probari poterit. Sed an & ex parte occupatoris nouis testibus proba
50 ri poterit dominium in iudicio † restitutorio, vt impediatur restitutio petita ex remedio nostri tex. & crederem quòd sic. & quòd est hic specialis dispositio in hoc, ita vt licet de iure ciuili in remedio recuperãdæ possessionis (secundum aliquorum opinionem) admittebatur exceptio defectus dominij & proprietatis, hoc tamẽ verũ est & procedit, dum tamen non ex nobis probationibus id probetur, sed ex probatione probata anteà inter easdem partes in alio iudicio, vel ex sententia vel instrumẽto, vt diximus in.l.2.numer.42. titul.13 libro.4. suprà, tamen in remedio nostri text. id est singulare, scilicet, vt admittantur probationes dominij & eius exceptiones probatæ etiam ex nouis dictis testium nunquam anteà super hoc examinatorum, & hoc nulla alia ratione, nisi quia procedi-
tur in casu nostri text. ex præsumpto spolio, vt supra dictum est, & ideò mirum si hæc probatio, quæ alias in remedio probati spolij & veri & nõ præsumpti nõ admitteretur interminiis nostræ legis. Sed an admittentur † ciues in testes prò ipsa ciuitate
51 vel contra, & contra eam nulli dubium: pro ea vero an admittendi sint, vide quæ latè diximus, in Tracta de decurioni. Curiæ Pisanæ.lib.2.c. 19. per totum, maxime in additione magna.

¶Ibi, *Dentro del dicho termino*, Ita vt si lapso eius termino fiat probatio nihil prosit, nam cum lex ista sit noua dispositio cum nouis modificationibus facta, quidquid in ea expressum est, censetur esse de forma substantiali, ita vt ea non obseruata corruãt in contrariũ acta, vt in simili diximus in.l.3.tit.10.lib.4. sup. & interminis nostri text. dixit Auenda.d.cap.præto.4.nu.17. vers. item est aduertendum, lib.1.

¶Ibi, *Ni tachas de testigos*, nam cum ista causa sit summaria non admitti-
52 tur † testium repulsa, vt notat. Roma. singul.283 & Maran. & Lãfran. relati per Auend. dict. cap. 4. nume. 16. in princ. eo quòd præiudicium in summarijs est reparabile, secus verò si irreparabile esset nam tunc admitterentur testium reprobationes, secũdum Rebuf. in tract. de repro. testi. artic. 1. glo. 1. & 2. n. 14. relatum per Auend. dict. num. 16. sed cum ex lege sequente sint termini prorogati, datur potestas reprobandi testes; vt ibidem expresse disponitur.

¶Ibi, *Ni de las escripturas*, Puta si esset allegandum, quòd erat falsa in-
53 strumenta †, cancellata, fraudulenta, nulla vel à notario aut tabellione publico non confecta, vel quod nõ erat tabellio. Hæc enim in materia legis nostræ allegari non possunt, cum sit causa summaria, & in qua simpliciter & de plano procedendum est, & aliter à lege nostra id sine dubio procederet, sed cum ex sequente termi nus prolongetur; & datur facultas reprobandi testes, poterũt & instrumenta contradici.

¶Ibi, *Que luego sin otra figura de juyzio*, Et sic absque obstaculo appellationis, vt in glos. *Aunque*, Istius legis dicemus.

¶Ibi, *Pierda y aya perdido*, Quam tamen pœnam tunc incurreret resistens hic, quoties in sententia illa & processu super quo lata est obseruatus fuit ad vnguem tenor nostræ legis, secus verò si nõ esset, nam
54 tũc neque dicitur † perturbari concilium, neque contraueniri sententiæ, neq; incurritur legis pœna, secũdum Mexiã, hic suprà.d.l. *De Toledo*, in.4. fundamento.2.p. nu.2. fol.52. vbi cum sequent. id fundat, eo q; vt ipse ibidem in.5. fundamento ejusdem partis, fundat sententia nulla non est sententia, & in.6. fundamẽto, etiam ex alijs pluribus id fundat & prosequitur.

¶Ibi, *Y que pierdan*. In casu proxime præcedente hæc intellige, scilicet, cum legitimè, & iuridicè lata sententia secundum terminos nostræ legis cõtra talem occupãtem officia hæc, & restitutionem rei iam facta cõcilio cõdemnatus ille adhuc persistit resistẽdo & turbãdo cõcilium in possessione sua, tũc enim amissio officij locum habet, nõ verò pro prima occupatione, & eadem idem dicendum, quoties in defectum officij est imponẽda pœna amissionis tertiæ partis bonorum, vt inquit versiculus sequẽs, *Y si no tuuiere*, Qui in casu in quo loquitur versiculus hic *Pierda los officios*, Intelligẽdus est, cũ subrogatum sapiat naturam illius in cujus locum subrogatur, ex iuribus vulgaribus.

¶Ibi, *Aunque la parte que tuuiere hecha la tal occupacion apele*, Hic versiculus correspondet primæ nostri tex. dispositioni, scilicet, cum procedi-
tur ad restitutionem rei occupatæ contra occupatorem, tunc enim si processum est seruato legis nostræ tenore exequenda est sentẽtia absque obstaculo appellationis, quod intellige, vt nõ tollatur ex toto appellatio, sed tãtum q; appellatio non obster quin executio fiat, ita vt hæc appellatio nõ habeat effectum suspensiuum, nõ tamẽ perdit deuolutiuum
55 †, nã executione sentẽtiæ facta prosequi potest appellatio, vt colligitur ex finali versiculo nostri text. *Y porque esta causa*. Limitatur tamen hæc nostri text. conclusio aliquibus modis. Primò quoties non appellatur à sentẽtia, sed ab inhordinato processu, tunc enim admittẽda est appellatio, secundum Bald. in cap. ex conquestione. col. 1. de restit. spol. Bart. l.2. col.2. ff. de appe. recipit. Iaf. in.l. 1. notab. 3. ff. de bon. poss. secund. tab. Mexia, in.d.l. *De Toledo*, In resp. ad.2. fundamentũ. 1. part. num.49.

Secundo limitatur nostra lex, vt procedat respectu executionis sententiæ in possessorio, secus verò quo ad cõdemnationem fructuum in ea factam, quo ad eam enim bene admittitur appellatio & supersedetur in executione quo ad fructus, & ita colligitur clarè ex nostra lege dum tantum quo ad restitutionem possessionis loquitur, & verba profert, nihil autem de fructibus meminit, vt scribit Baldus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in lege prima. C. si de momentanea possessio. Afflictis, decisione septuagesimaseptima, & alij relati & secuti per Mexiam, vbi suprà, numero quadragesimooctauo, folio centesimo sexagesimooctauo. & Auendañum dict. cap. 4. prætor. numero decimoseptimo. versic. item ex serie. Tertio limitatur nostra lex, vt non procedat quoties agitur contra Ecclesiam, aut Ecclesiasticas personas, hospitale, vel monasterium, vel ordinem militarem, tunc enim ex lege sequente suspenditur executio sententiæ interposita ab ea appellatione, & refert Auendañus, dicto numero decimoseptimo, versiculo, Itaque quando. & tunc appellatio est interponenda & præsentanda coram supremo Regio senatu, non verò in chancellaria secundum legem sequentem, vbi repetemus. Nota tamen quod si Ecclesia, vel aliqua ex dictis personis in hac limitatione contentis tantum pro fundamento suæ intentionis ostenderunt solummodo licentiam concilij loci illius, & fatererentur se nullum alium titulum habere, neque possedissent longo tempore, in hoc casu etiam contra Ecclesiam & personas ecclesiasticas & loca pia fiet executio non obstante appellatione, vt colligitur ex lege quinta, infrà isto titulo & libro, adnotante sic subscriptione marginali posita in columna penultima, infine, legis quartæ sequentis. Nam etiam si anteà ex lege nostra præsentato titulo concilij, interim quòd disputatur de eius validitate esset admittenda Appellatio, tamen iam ex lege quinta, infrà eodem, non admittitur, si solummodo titulus concilij præsentetur, prout inquit Auenda. dict. numero 17. versiculo, Item quando, & Mexia, vbi suprà, numero. 50. fol. 169.

56 Sed an admittetur † restitutio iam quòd cesset appellatio, & in hoc videtur non cessare, eo quod lex nostra non excludit expræsse restitutionis remedium, sicut apellationis; & restitutio non censetur exclusa, nisi aliud expresse dicatur, vt diximus in lege prima, titulo sexto, numero vigesimoprimo, libro quarto, suprà, & latè per Franciscum Becium, concilio duodecimo, numero sexagesimooctauo, eũ sequẽtibus: & ita in terminis nostræ legis tenet Auend. dict. c. 4. prætorum, numero decimoseptimo, in fine, cum principio sequẽtis libri primi, & Mexia, in dicto Responso ad secundũ fundamentũ, prime partis, numer. quadragesimoquinto, folio 168. Sed eorum pace dixerim, Mihi videtur in terminis nostræ legis cõtrarium, nã lex nostra postquam exclusit appellationem, & itidem nullitatem, omne etiam quodcunque aliud remedium excludit, & sub vniuersali illa, *O de otro qualquier remedio contra la sentencia*, Restitutio cẽsetur exclusa, vt neque per eam exẽcutio sententiæ impediatur, vt in simili latè diximus, in l. 2. nu. 4. & 5. titulo. 19. libro. 4 suprà, & in l. 4. titulo. 17. num. 5. cum sequentibus, eõdem lib. Et hoc (supposito pro vero) esse processum in causa secundum tenorem nostræ legis, & conseruato, tunc enim etiã si inspectis probationibus videretur iudicẽ ius partis cõuentæ lęsse non impediretur executio sententię ob restitutionem contra eam intentatã, & ita mihi videtur salua in omnibus dictorũ patrum & aliorũ censura, & versiculus

nostræ

nostræ legis in finali eius columna, ibi: *Pero si las tales sentencias fueren dadas sin llamar primero las partes*, non obstat; nam loquitur & procedit, vt expræcedentibus vetsiculis apparet, quoties exceptio sententiarum iam prodictarum petitur, & ex tenore earum, & processu apparet formam nostræ legis non esse seruatam, ex eo quòd pars condemnata non fuit audita; quia tunc non est exequenda, sed de nouo est processus fulminandus, nos verò non loquimur in hoc casu; sed cum pars est audita, graduata tamen in condemnatione, in quo casu dicimus nullitatem & restitutionem denegandas, vt non impediant executionem sententiæ condemnatoriæ latæ contra talem oeconomorum, id quod etiam colligitur ex alijs verbis versiculi sequentis nostri textus, dum dependentia limitat dixit, addit, *Y no embargante otras qualesquier causas y razones que alleguen para impedir la execucion*, notanda sunt enim hæc vniuersalia verba, & gemino actio; vt enim in contrarium allegata quæcunque sint non impediunt executionem, nisi illa tantum, quæ impedire lege nostra attenta dictum est.

Ibi, *Que parezcan ante nos en el nuestro consejo*, hoc vt inquit subscriptio marginalis nostri texti alteratum est per l. 2. n. titul. 4. libro. 2. suprà, scilicet, quod super appellationibus prosequendis in ijs casibus non est adeundus Rex, neque eius senatus

57 supremus, sed cancellaria † districti illius, in quo fuit restitutio occupatorum ex dict. l. vigesimaprima. Fallit tamen eius generalis dispositio in casu. In sequentis propositæ sub versiculo, *Salvo si la sentencia fuere dada*, scilicet, cum processum est contra Ecclesiam, aut ecclesiasticos, aut hospitale, monasterium, vel ordinem militarem, nam tunc etiam sententia lata cõtra Ecclesiam, & personas ecclesiasticas, & hospitale, & monasterium, vel ordinem militarem, in grado appellationis adeundus est Rex & eius Regius senatus, & hic casus cum sit specialis & in fauorem dictorum statutus non censetur derogatus per dispositionem generalem dictæ l. vigesimæ primæ, sed potius hæc l. vigesima prima, per suprà dicta declaratur, vt nõ procedat quoad hæc.

¶ Lex Quarta sequens est declaratoria huius l. nostræ tertiæ, & ideò quæ in hac d. 3. dicta sunt, sunt etiam pro declaratione huius l. 4. dicta; vt ibi videri potest, & sic non est necesse iterum eam perpetere.

¶ Lex Quinta itidem est, declaratoria dictæ nostræ l. 3. & eiusdem materiæ, & circa eam solum notare debebis, quod licet titulus solus consilij per eum conuentum allegatus non sufficiat, tamen si cum eo concurrat possessio longa & res illa sit plantata, vel ædificata sufficiet ad impediendam executionem sententiæ condemnatoriæ durante appellatione, vt ex l. 9. infrà eodem dispositum est ad huius declarationem, alias nullo modo leges hæ se compatiri possent, & in l. 3. suprà eodem diximus.

Lex. 6.

Summarium.

Quæ sunt illa, quæ reducenda sunt ad passum communem, declarat l. nostra, quæquidem bi eius summari nõ poterit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TLEX iſte diuiditur in quatuor caſus. Primus apponitur in princip. ibi, *Por euite para obrar*, vſque ad verſiculum: *Y los otros terminos*, Et ab inde vſque ad verſiculum, *Y los terminos y exidos*, ponitur ſecundus caſus, & ab iſto verſiculo, vſque ad verſiculum, *Y enquanto*, apponitur tertius caſus: & ab iſto verſiculo, *Y enquanto*, vſque ad finē apponitur quartus caſus, & in verſiculo, *Lo qual todo*, in fine noſtræ.l. iubetur omnia dicta in iijs quatuor caſibus eſſe omnino ſeruanda & exequenda, & in relatione ſenatui Regis ſupremo mittenda illa, quæ in exequutione ſupradictorum egerint, & hæc continet tota noſtri text. diſpoſitio, quæ ſolum loquitur quo ad reducendum ad paſtum illa, quæ cum antea paſtui communi eſſent deputata, in culturam redacta ſunt, vt ad paſtum antiquum communem reducantur & reſtituantur.

¶ Ibi, *Rompian los paſtos*, ex quo magna incommoda prouenie-
1 bant, vt inquit noſter text. hic, expedit enim Reipubl. paſtibus abundare, ita vt licet militum animalibus ſint danda † paſcua & alimenta, id tamen ita fieri debent ſi fine læſione cultilium & vicinorum id fieri poſſit, ex tex. in. l. 2. & ibi Doctores. C. de paſcuis publi. lib. 11. Adeò vt ſi ſtatuto vſu munito concedatur ſingulis de populo certo tempore anni, quod eorum animalia cuiuſcunque ſint generis ſyluas publicas, ſeu ipſius populi paſcua depaſcantur: & deinde maior pars ipſius populi ſtatutum hoc reforment, & conſtituant, nulli licere ſub certis pœnis ſyluas ſeu paſcua, aut eorum partem eius animalibus paſci, niſi illis tantum, quibus agri & terra arantur, quod ab hac reformatione, ſeu ſtatuto † vt pote iniquo, appellare licet,
2 imo & hoc vltimum ſtatutum eſſe diruendum; eo quod prædicto vltimo ſtatuto ciues oppidorum expelluntur ab vſu communium paſcuorum, contra l. 1. C. de paſcuis publ. libro. 11. & in l. in tantum. § vniuerſitatis. ff. de rerum diuiſione, & ex eo etiam quia pauperes tali reformatione grauantur, quos ipſis paſcuis iure vti poſſe non eſt ambiguum, vt colligitur ex. l. 4. titu. 28. part. 3. & renet in expreſsis terminis Ripa Reſponſo. 93. quem refert & ſequitur Burgos de Paz in l. 1. Tauri, nu. 352. cum tribus ſequentib. vbi & alia infert, vbi in l. 3. num. 502. cum ſequentibus pluribus examinat an paſcua pro modo poſſeſsionum, vel indi-
3 gentiæ ciues habere † debeant, & an plus diuitibus quam pauperibus ſint applicanda: & nota quod paſcuorum
4 quædam ſunt † æſtiua, quædam hyberna, vt inquit Ripa vbi ſuprà, nu. 12. & rerum experientia vbique & præſertim in iijs prouincijs *De Eſtremadura*, clarius apparet & quotidie videtur, locantur enim hybernalia ſuo tempore & æſtiua itidem ſuo, quæ vulgo vocantur, *Inuernaderos, y veranaderos*.

Ibi, *Sin licencia nueſtra*, ex his verbis iunctis verbis ſequentibus, *Sin embargo de qualquier appellacion*, colligit Auenda. cap. 4. præto. num. 17. verſi. *Item quando*, libro. 1. quod vbi adeſt licentia Regia in terminis occupatis per perſonas particulares appella-
5 tio † ab eis interpoſita à ſententia condemnatoria de reſtituendo eas, ſuſpendit effectum ſententiæ, vt in l. 3. ſupra eodem, diximus: Neque obſtat verſiculus noſtri text. ibi, *Y los terminos y exidos*, vbi appellatio reijcitur etiam ſi adſit licentia, quia non reijcitur ſi durante tempore licentiæ fieret condemnatio reſtitutoria, ſed tunc demum cum tempus licētiæ eſt adimpletum, & ſic non eſt cōtrarius verſiculus noſtro.

¶ Ibi, *Y reduzir à paſto comun*, iudicem enim decernere debere eam
6 manere depaſcendi neceſsitatem † quam ſtatui antiquitas, diſponit Imperator. l. 1. C. de paſcuis publi. libro. 11. & notat Ripa, Reſponſo. 93. num. 13.

SVMMARIA.

CIuitas poteſt ædificatum vendicare numero. 1.

Maior fauor publicus vertitur in conſeruatione plantarum & vinearum & ædificiorum ciuitati reſtitutorum, quam in deſtructione. nu. 2. vbi ampliatur.

Statuto fieri ſolet, vt ligna de ſiccis & nō de viridibus fiāt. n. 3. Niſi aliter vtatur, & tunc ordo noſtri tex. erit ſeruādus, vt ibi.

Locatio paſtuum communium nihil valet niſi omnes præſent conſenſum, vel ex licentia Regis fiat. nu. 4. quod ibi diſcutitur & examinatur.

Diruenda ſunt ædificia & plantæ ſi vijs publicis impediant. nu. 5.

A Edificium vbi lædit viam poteſt iudex illud propria autoritate diluere. n. 6. & hac de cauſa poteſt ius prohibere ne quis proprium fundum vallet aut circundet, vt nu. 7. & num. 8. quòd ex hac cauſa poteſt appenditia frangere, niſi vt ibi.

Ciuitas vt latior & pulchrior efficiatur poteſt iudex deſtruere domos parui præiudicij, ſoluto precio. nu. 9.

Lex. 7.

Summarium.

Omnia reſtituta ciuitati ſiue montiū vinearum & ædificiorum vt aliarum rerum conſeruanda ſunt pro bono cōmuni, & vtilitate, niſi impeditiua ſint publici cōmodi, hoc dicit in ſumma,

IBi, *Otros edificios*, poteſt enim ciuitas ſi vult ædificatum vēdicare †, ex textu: vbi glo. Barto. & Platea, in
1 l. 1. C. de diuerſis prædi. lib. 11.

¶ Ibi, *Y fueren reſtituydos*, intellige in caſu, in quo de iure eſſent, reſtituēda, & reſtitura forent, non vero ex hoc intelligas quòd indiſtincte reſtituantur, ſed in eo caſu in quo de iure reſtitutio ſit, eo quod poſſeſſor non docet de titulo, vt in. l. 3. ſuprà eodē dictum remanet & ſic declarabis. l. 9. infra eodem, vt dixi in dicta. l. 3. & in eadem. l. 9. repetemus, nam hæc. l. 9. loquitur & procedit quoties non aufertur terra, aut ædificiū à poſſeſſore quia probauit titulum, noſtræ vero cum aufertur.

¶ Ibi, *Los conſeruen para el bien y pro comun*, cum in hoc maior fauor pu-
2 blicus vertatur †, vt inquit Auend. in noſtræ. l. propoſitum, in cap. 12. præto. num. 23. verſicul. Cum in hoc tantus. lib. 1. vbi in verſic. quod intelligerem, ampliat hoc vt etiam ſi ædificantes, vel plantantes voluerint diruere ædificia, vel arbores aſportare non poſsint, & nota quod bona populi reſtituta quæ debent in redditu populi remanere, & non in communi vſu, poſſunt præſcribi, etiam ſi ſint plantata, ſecundum Auenda. cap. 12. num. 16. in. fin. lib. 1. & alibi dixi in. l. 3. ſupra eod.

¶ Ibi, *Y dexādo en ellos horcay pēdō*, hoc regulariter iubetur ſeruari in. l. 20. infra eod. vbicūq; mōtes ad ligna faciē da ſcindi poſſunt, imo & in locis bene gubernatis ſolet ſtatuto, ordinari, q̄ ligna ſolū de ſiccis arboribus fiant,
3 nō vero de viridibus † ſed vbi aliud liceret, debet ſeruari ordo noſtri textus, ſcilicet, vt cū moderamine ſcindantur, ita vt non ex toto inciſi arbores remaneāt, ſed relinquatur *Horcay*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pendon, idque quotidie inter partes conuenitur dantes & recipientes defensas aliquas habentes montes arbores ad cultiuādum. Et nota quod in præsenti versiculo: *Saluo los montes*, vsque ad finem. l. triplex casus constituitur in modo fruendi terminis restituris ciuitatibus, villis, & populis. Primus casus est, in isto versiculo: *Saluo los montes*, scilicet, vt si montes sint magnorum multorumque arborum, de quibus montibus hic loquimur, deputentur ad vsum lignorum scindendorum. Secundus casus est in versiculo sequenti: *Y que los otros montes*, scilicet, vt si montes ij non sint ita populosi sicut in versiculo sequenti dicitur, tunc non scindantur, sed remaneant potius ad glandes legendas, & tutamen armentorum tempore hyemis, & ipsi montes & alij etiā termini sint etiam pro pastu communi armentorum. Tertius vero casus constituitur in versiculo: *Y las viñas, y huertas, y plantas*, scilicet, vt si restituta ciuitatibus, villis, & populis, sint plantata tunc remaneant pro proprijs concilij, & hoc non omnia debent esse, vt in hoc titulo, diximus, ad scindenda ligna, vel pro pastu, vel pro proprijs conciliorum, sed diuidi & applicari certa parś lignis alia pasturæ, alia vero culturæ, & alia proprijs conciliorum, nisi aliud videatur conuenire, nam tunc cum licentia Regis facta relatione moderabitur, & modum fruendi disignabit, eo quod vt alibi diximus, ipse est administrator generalis eorum & moderator verus pro vtilitate vicinorum.

¶ Ibi, *Y los otros terminos*, hic decerpitur aliud esse, mons, aliud vero terminus vt iam diximus in hoc titulo, & notat Auend. dict. cap. præto. 12. nu. 29. versic. & dicta lex tertia, lib. 1.

¶ Ibi, *Embien ante nos*, hic colligitur conclusio contradicta per Auendañ. dict. cap. 12. præto. num. 25. in princip. libro. 1. dicentem, locationem siue arrendationem pastuum communium in redditū populi non
4 valere †, si omnes habentes ius pascendi non assentiant, nisi fieret ex Regia licentia, quasi velit quod si omnes, habentes ius pascendi assentirent valeret sine Regia licentia, nam est expresse contra textum nostrum, & sic assumptum illud Auendan. à contrario sensu est falsum & non tenendum, & contra illud est noster text. hic, qui postquam pasturandi & scindendi & vtendi montibus & terminis publicis & conciliorum restitutis ciuitatibus & populis modum constituit, & inquit quod si ciuitatibus, villis, aut populis aliud visum fuerit conuenire id cum Regia licentiat fiat, & non aliter & licet videatur id procedere in terminis restitutis ciuitatibus & populis, idem tamen est in illis, quæ semper fuerunt ciuitatum & populorum, neque in manus particularium personarū peruenerunt, ita vt restitutionem facere necesse foret, nam ex. l. 1. supra isto libro & titu. Generaliter id veratur, & antiquus vsus vtendi terminis publicis seruandus est, & si aliud est faciendum debet fieri cūRegis licētia & non aliter, vt eadem. l. 1. diximus, & sic assumptum Auendañi non est verum à contrario sensu, nisi Regis adsit licētia quę solet dari licet cum maxima consideratione, & causæ cognitione pro soluendis tributis & oneribus impositis ciuitatibus, villis, populis, & habitatoribus earū, & sic videmus fieri & non aliter. & itidē & à fortiori resultat esse falsa nec sequenda dicta per Auenda. in eod. nu. 25.

numer. 25. versic. item licet, dum inquit, quod maior pars populi sufficeret ad locationem hanc faciendam, sicut & sufficere adhuc, vt Rex licentiam concederet, & valet quantumuis alijs dissentientibus, nam licet hoc de Regia licentia cum maiori parte populi, sit verum, illud tamen quod Regia licentia non requireretur est falsum, & secundum hæc intelliges dicta per eundem Auend. in eodem cap. 12. nume. 16. versicul. ex hoc infertur, & dicta per eundem Auend. cap. 12. num. 1. lib. 2. de proprijs ciuitatum, quod locentur, procedunt in diuerso casu, & sic circa propria & redditus proprios ciuitatis & populorum, quæ solent quasi semper locari, secundum quod disponitur in l. 4. titulo. 5. supra isto libro.

¶ Ibi, *Pero en quanto a los poyos*, vers. 7
hic limitatiuus est præcedentium, & itidem dictorum & dispositorum in l. 9. infra eodem, scilicet, quod si ædificia in publico facta & restituta ciuitati villæ aut populo, eo quod in solo publico facta, vel itidem in publico plantata, essent impeditiua cursus platearum aut callium, vel viarū publicarum, tunc vtique non sustinenda, sed diruenda † sunt, ita notat Auē
5 da. c. 12. præto. nu. 24. versic. quod si. ex supradictis. lib. 1. & clarius ibidem nu. 37. in princ. & nu. 18. versic. quod si, & sic voluit. l. nostram cum. l. 9. infra eodem concordare, Doct. Humada. in. l. 5. tit. 26. part. 2. glos. 6. nu. 10. & supra. in. l. 3. diximus iterum.

Ibi, *Calles*, vbi enim ædificium publicam lædit viam, aut vtilitatem, propria etiam autoritate potest iu-
6 dex † demolire, vt notat Bald. l. lapilli. ff. de rerum diuisione; & facit l. Proculus. §. fin. ff. de vsufruct. & l. præscriptio. C. de oper. publ. & hoc est, quod prouidetur in toto titulo, ff. ne quid in loco publ. notat Iaſ. in l. de quibus. num. 21. ff. de legibus, & ex. l. 23. titulo. 32. part. 3. Id videtur consideratum dum dicit, *Caesos lugares tales fueron dexados para apostura, e pro comunal de todos los que hi vienen, y no los deue ninguno tomar, ni labrar para si mesmo*, quam ad hoc considerat Auend. cap. 4. prætorum. nume. 7. versiculo quod iure. libro. 1. & iterum corrupte tamen eam allegando in eo lib. cap. 19. num. 39. versiculo & quādoi & itidem in capitulo. 12. num. 17. in princip. vbi in versiculo, & talis, ampliat etiam si ædificium sit factum ab ecclesia, prout in. l. 3. supra eodem, diximus, & hac de causa, ne via publica occupetur, & transitus eius impediatur, potest iudex prohibere, ne quis proprium fundū vallet, aut circundet †, etiam si fundus esset, longe à ciuitate, si scādalum ex hoc oriri potest, secundum Platea. l. 1. C. de fund. limitroph. & Auend. dict. cap. 19. numero. 39. vbi sic inquit intelligendam glos. & text. in. l. per prouincias. C. de ædifi. priua. & hac de causa potest iudex frangere pondera & mensuras quantumcumque iustas in
8 via publica † pendentia, secundum Cassan. in consuetudine Burgundiæ. titulo *Des justices*. §. 1. in princip. nu. 97. ad fin. fol. 20. licet secundū Auendan. dict. cap. 19. num. 39. versiculo item limito per gulas; quibus vendentes vtuntur, vt se tueantur à vento & pluuijs, non debet iudex prohibere, ex Bal. in. l. Basilicā. C. de operi. publi. item supradicta intellige, nisi occupatio hæc esset temporalis; & non perpetua, putà dum aliquid in ciuitate ædificatur, nam lapides & rudera, ac ligna possunt poni in via publica, ad tempus, nam si ædificatio licita est, omnia illa ad eam

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessaria sunt toleranda, vt nominatim notat Bald. in l. præses. ff. de officio præsid. Iaſ. l. quo minus. num. 68. ff. de flumi. quos ſequitur referens Auend. dict. ca. 19. num. 39. verſic. & iſtam. Imo vt via latior efficiatur, vel pulchrior ciuitas poteſt ſecũdum Auend. ibidem dict. num. 39. in
9 princip. iudex de facto proijcere † & deſtruere domos parui præiudicij ſoluto precio dominis; & hæc quo ad occupantes vias publicas, quo ad illas tamen quæ ſunt iuxta muros, loquitur text. in l. 22. tit. fin. p. 3. & quæ erat pœna de iure communi, occupantium vias publicas, vide per eundem Auend. dict. cap. 19. num. 40. & iterum in dict. cap. 4. num. 9. verſic. facta autem, per totum.

Lex. 8.

Summarium.

Balcona & ſimilia diruenda ſunt, nec reædificanda ſi ruant, ita vt viæ & calles ſint clara, & non occupata ſub noſtri text. pœna.

IBI, *Paſſadizos, y valconet*, poſt multum tempus à publicatione huius. l. lapſũ, vidi executionem eius in hac Placentina ciuitate fieri, & iuſtificatur eius diſpoſitio, tũ ne proſpectui publico officiatur, tum etiam ne viæ publicæ obſcurentur, & ſic latior aperiatur delictis via, de quibus balconibus meminit Cæpola, de ſerui. Vrba. prædi. cap. 62. de feneſtra. nu. 13. vbi ſe remittit ad alia loca.

¶ Ibi, *Ni reedifiquen, ni renuenen, ni adoben*, hic eſt ſpecialis caſus, vbi non licet reparare, reficere, vel conſtruere ędificia, cum regulariter omnibus id licitum ſit de iure in rebus ſuis, & hoc efficit vtilitas publica, ob quam multa ſunt ſpecialia in iure introducta, de quibus per Hippolyt. de Maſſil. in pract. crimi. §. aggredior. num. 61. cum ſequentib. plurib.

SVMMARIA.

Lex hæc noſtra, & l. 1. ſupra eodem, in quibus caſibus loquantur. nu. 1.
Legis. 1. infrà eod. declaratio. nu. 2.
Lex noſtra non procedit quoad ædificata in plateis & viis publicis. nu. 3.
Lex noſtra etiam in terris aratis procedit pro cenſu imponendo. nu. 4.
Ædificanti in publico poteſt cenſus imponi. nu. 5. vbi quod in ædificante in littore maris.

Lex. 9.

Summarium.

AEdificatum plantatumve in ſolo publico cũ licẽtia concilij, & per viginti annos poſſeſſum non eſt demoliẽdum, ſed cenſus ſuper eo imponendus ad mẽſuram in. l. noſtra declaratã, & eſt ſingularis lex, quam iam ſemel ſeci practicari, multo ante Copilationis huius publicationem.

IBi, *Con licencia de los tales concejos*, & ſic. l. 1. ſupra hoc tit. non loquitur cum adeſt licẽtia concilij, ſed potius ea
1 deficiente, lex vero † noſtra cũ adeſt dicta licẽtia & poſſeſsio cum ea. 20. annorum, tũc enim ſi ſolaria hæc publica ſunt ædificata & plantata, non ſunt diruenda nec auellẽda à poſſeſſoribus, ſed eis potius cenſus imponendus, vt in noſtro text. diſponitur, & ſic eas declaraui in l. 3. ſupra eod. & nor. Auenda. dicto cap. 12. præto. num. 29. lib. 1. & legem in ſua diſpoſitione conſiderat Anton. Gom. in l. 46. Tauri, num. 13. in fin. Neque obſtat. l. 11. infra eod. † prohibens con
2 cilijs & rectoribus eorum datas concedere particularibus perſonis ex termi

terminis publicis & communibus, quia l. illa procedit generaliter & vniuerſaliter prohibendo, ſed ſi conceſſæ fuerint ad plantationem ædificium, vel culturam, & plantatæ ac ædificatæ ſint vel aratæ ſuis temporibus, *y a ſus hojas que dizen*, tunc vtique non diruentur neque tollentur à poſſeſſoribus, ſed imponetur cenſus de quo hic, & ſic. l. illa. 11. per noſtram declaranda eſt ne ſibi contrariẽtur, prout non contrariantur & ita intelligit Auend. d. cap. 12. nume. 23. in prine. neque obſtat. l. 7. ſupra eodẽ, ibi, *pero en quanto toca*, quia loquitur ibi dixi quoties ædificia hæc eſſent nociua, & impeditiua viarum & ſic quoad plateas & vias publicas & exi
3 tus † occupatos non proceder. l. noſtra, quia illa omnino reſtituuntur concilijs, & ad plateas & vias ac exitus publicos redigũtur pro vt antea, quia eſſet alias nimis nociua impoſitio cenſus, quibus quidem declarationibus leges iſtæ optime ſuſtinentur, & practicantur quotidie.

Ibi, *Y por luengo tiempo*, ſcilicet. 20. annorum vt ex noſtra. l. patet, dum infra in deciſione meminit de. 20. annis, ſed ſi licentia concilij, vel titulus alius non adeſt quadraginta anni eſſent neceſſarij, & ſufficerent, vt per Auenda. d. cap. 12. prætorum, n. 27. & 28. & in l. 3. ſupra eodem, diximus iterum.

Ibi, *De veynte años a eſta parte*, nõ intelligas quod iſti vigiuti anni ſint numerãdi à data noſtræ. l. ſed à data potius & licentia concilij, alias parũ aut nihil operarerur legis noſtræ diſpoſitio, & quia cum. l. futura regulariter reſpiciat, non hæc ſed præterita omnino reſpiceret, vt poſt vidi conſideraſſe Auend. in d. cap. 21. verſic. & illa pragmatica, lib. 1.

Ibi, *Se les ponga cenſo*, eam in hoc cõſiderat Auend. d. cap. 12. prato. n. 23. in prin. lib. 1. qui in nu. 27. verſi. & in quantum. l. noſtram pro cenſu imponendo intelligit etiam procedere in
4 rebus tantum aratis † licet non plantatis; quamuis in aratis ibidem in. d. num. 27. verſi. quando vero, quadraginta annorũ ſpatium requirat etiã cum titulo, vt ſic in hoc diſtinguantur à plantatis in quibus cum titulo viginti anni ſufficiunt, vt in. l. 3. ſupra eodem, dictum eſt, & nu. 28. ipſemet Auenda. inquit quod ſi cum titulo poſſeſſę ſint iſtæ terræ cum tranſcurſu pluſquam. 40. annorum, nihil ſolatij nomine eſt imponendum, ſed libere apud poſſeſſorem relinquendæ intelligitur tamen noſtra. l. vt non procedat ſecundum quod in gloſ. 1. noſtrę. l. diximus, quoties eſſent nociua talia ædificia, quia tunc omnino ſunt deſtruenda, &. l. noſtram in hoc de cenſu imponendo allegat Suarez allegatione. 15. verſicul. item quia, & Grego. Lopez in. l. 23. titu. 32. par. 3. & quis cenſus ſit iſte in gloſ. ſequẽte videbis, itidẽ non procedit ſi in platea, via publica, vel exitu ſit plantatum: nam tunc deſtruitur & diruitur, ex. l. 7. tit. 29. par. 3. vt iam dictũ eſt.

¶ Ibi, *Cinco maravedis por cada alũçada* olim ex. l. 1. C. de diuer. præd. lib. 11. & in. l. ſi legatũ. §. fin. ff. de operib. pub. & in. l. 1. §. ne quis mẽmine. ff. ne quid in loco pub. & in. l. præſcriptio. C. de oper. pub. indeterminatũ erat & incertum pretium, ex. l. tamen noſtra videmus iam deciſum, niſi in caſibus de quibus per Alex. in. l. 1. §. nunc videmus. ff. de noui. oper. nun. vt inquit Auendã. d. cap. 12. prætor. lib. 1. num. 23. verſic. ex quo concluditur, & hoc nimirum eſt, ná ędifi
5 cãti in publico † imponi poteſt cenſus, ſecundũ Roma. in. d. l. 1. §. quod ſiquis, per text. l. 1. §. ſiquis. ff. ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid in loc. pub. & Alex. relatus per Horos. in. l. tantum in prin. ff. de rerum diuisione. colu. 331. vbi tamen inquit ædificanti in littore maris non esse censum imponendum, cum iure permittente id faciat, vt per Auend. in. d. c. 12. num. 27. versic. item quæ dicta.

Lex. 3.

Summarium.

Donanda non sunt per Regem restituta cõcilijs ciuitatum & populorum.

¶ Bi, *Y en daño de la cosa publica*, cui quidem nunquam princeps vult præiudicare vt in. l. 2. §. iuquis à princ. ff. ne quid in loco pub. deduxi plura in propositum in. l. 14. tit. 3. lib. 1. suprà num. 38. cum sequentibus alijs duobus, imo non potest princeps vt ibi dixi, absque peccato alicui tertio præiudicare, neque tollere ius quæsitum nisi expublicâ causa & adhibito bono cambio, vt diximus in. l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in alijs pluribus locis, & ideo nimirum si Rex in præsenti sibi auferat facultatem similia bona restituta concilijs & ab occupatoribus ablata, alijs quem cõcilijs tradendi & dandi: esset enim vnum altare cooperire, alterum discooperiẽdo, vt dicitur, imo & proprius diceretur, quod esset sumere panem filiorũ, & dimittere canibus.

SVMMARIA.

Terminorum publicorum ciuitatis villæ aut populi non debet Rex mercedem facere nisi ex causa publica. n. 1. nisi vt ibi.
Corrigitur per tex. nostrum. l. 3. titu. fi. p. 3. permittens dari publica per concilium ciuitatis. num. 2.
Omni populo consentiente an possint dari data hæ. num. 3.
Compromissum factum ab vniuersitatibus super iure pasturandi an valeat. nu. 4.
Domini in terris suis an possint dare licentiam capiendi publica. nu. 5.
Iudices & rectores ciuitatis non possunt alicui concedere viam publicam sine speciali regis licentia. num. 6.

Lex. 7.

Summarium.

Beneficium à principe non passim concedendum, bonorum publicorum ciuitatum & populorum, neque concilia & iustitiæ possunt in cõtrarium præbere, & super datis iustitia ministranda est.

¶ Bi, *No se hiziesse merced*, intellige per Regem, nam populi nullo modo eam facere possunt, vt in versiculo, *pero mandamos*, nostræ. l. dispo-
1 nitur, Rex autem non debet facere quia postquam facit assignationem terminorum ciuitati, villæ, vel populo, hanc donationem non debet reuocare nisi ex causa † publica ex. l. item si verberatum. §. ff. de rei vẽdi. l. 2. tit. 1. par. 2. dixi. in. l. 4. tit. 10. lib. 4 supra & in alijs locis, si tamen Rex ex certa scientia id vellet derogando legibus & priuilegijs contrarijs, & sic. l. nostræ, & l. 2. tit. 5. supra isto lib. valeret vtique tale beneficium, secundum Bald. in. c. cum adeò. de rescrip. relatum & secutum per Auend. c. 12. præto. nu. 20. in prin. lib. 1.

¶ Ibi, *Pero mandamos*, hic corrigitur
2 l. 3. titu. fin. par. 3. permittens ex licentia populi capi posse † publica, & sic datas dari per concilia populorum, ex. l. tamen nostra id vetatur, neque est contra. l. 6. supra eod. quia vt ibi dixi illa quantum ad hoc procedit quoties dantur terræ ad ædificium, vel plantationem, nostra vero quo

quoties nõ datur ad hoc: item & nostra procedit etiam in terris datis ad plantandum, & ædificandum & non dum est transactum tempus. 20. annorũ de quibus in illa. l. 6. tunc enim etiam si adsit licentia populi diruere tur, nisi præcessisset tempus. 40. annorum nam tunc etiam sine licentia populi nõ dirueretursecũdum quod diximus in. l. 3. & in. l. 6. supra isto tit. & lib. ad ibi dicta me remitto, ne sæpius eadem repetamus, &. l. nostram ad hoc considerat Auend. d. c. 12. præto. num. 21. li. 1. & Mexia. l. de Toledo. in. 9. fundamẽto secundæ partis, num. 44. cum seq.

¶ Ibi, *Que la justicia y regidores*, ergo si
3 omnis populus id vellet, valeret vtique talis data, † quia. l. nostra id non prohibet, neque censetur vello corrigere. l. fi. C. de vendi. rebus eius. lib. 11. disponentem quod si omnes de populo ad id cõgregati adhibita forma & solemnitate illius. l. id concessissent, valeret vtique concessum, quia. l. nostra tantum loquitur quoties iustitia, & rectores ciuitatis id faciunt, non vero si omnes ciues, secũdum Auenda. in. d. cap. 12. num. 21. versic. iure autem, cum sequentibus, libr. 1. vbi num. 22. id ampliat etiam quoad actiones ad terminos vel terras, nam & hæc sine licentia Regia alienari non possunt: attenta tamen nostra. l. &. l. 1. supra eodem titul. & l. 2. titu. 5. supra eodem lib. egò tenerem quod etiam si omnes ciues consentirent, nisi licentia Regis adhiberetur, nihil posset fieri contra. l. nostræ prohibitionem, neque valerent in contrarium acta, & sic vidi postquam hæc scripta haberem quod tenet Mexia in. l. de Toledo. 9. fundamento. 2. part. nu. 45. contra Auend. & alios ibi relatos, & an valeat compromissum factũ ab vniuersitatibus super iure pasturandi, vel similibus
4 comoditatibus terminorum, † vid. optime Corneum cons. 148. volu. 1.

¶ Ibi, *no pueden dar*, neque minus vẽdere secundũ tex. in. l. 15. tit. 5. par. 5. vbi glo. optime & l. 1. supra isto titu. & lib. aliquando tamen nuntijs Regijs aliquid dant, secundum Auend. c. 10. præto. nu. 11. lib. 2.

¶ Ibi, *Sin preceder licẽcia nuestra*, vel
5 dominorũ † in terris suis, secundum Auenda. cap. 12. præto. num. 24. in princip. quod dubium apud me est, eo quod domini ij non possunt derogare. l. nostræ Regiæ & similibus, ex dictis per nos in rubric. tit. 1. lib. 2. supra, licet de fact. id aliquando domini faciant, sed forrasis quia non contradicitur: multa enim, per patientiã tolerantur, quæ si in iudicio deducta fuissent non tolerarentur.

¶ Ibi, *Ni valgan las dadas en que no oviere interuenido la dicha licencia*, intellige Regia, de hac enim locuta est. l. nostra permisiue: & sic de ea tantũ debet intelligi ita vt ibi ipsa non interuenerit, nihil valeant datæ concessæ per iudices vel rectores ciuitatis terminorũ publicorum cõtra. l. nostræ dispositioñem, nam officiales Regis non possunt concedere aliquam viã
6 publicam alicui priuatæ personæ † sine speciali licentia Regis, secundum Bald. in Rubrica. C. de contra. emptio. colu. 1. quem & Matth. Afflict. referens sequitur Cassan. in consue. Burgun. rubrica des iustices, rubrica 1. num. 37. fol. 15. & alia huic nostræ l. concernentia diximus, in dict. l. 1. & 6. supra eod. ex Auenda. dict. cap. 12. præto. numer. 21. cum tribus sequentibus, vbi de nostra tractauit. l. prout in dictis legibus resoluimus.

Sum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA.

DEfensa boum ad id deputata non potest cum alijs pasci animalibus. num. 1. nisi. vt ibi.

Rusticus vt pascere possit cum suis bous defensam boum requiritur quòd sit habitator illius populi. nu. 2. vide ibi.

Pœna damnificantium Prata exitus aut vineas. num. 3.

Animalia inclusa in custodia publica danda buntur sub fideiussoribus. num. 4.

Custodes pratorum si animalia ibi capta pro precio dimiserint sunt grauissime puniendi. nu. 5.

Custodes defensæ alterius quam de la labor non possunt pignorare nisi à iudice saltim sint confirmati. nu. 6. vide ibi.

Custodes capientes pignora non possunt sibi ipsis illa applicare nec capere pœnam sine iudicis mandato & pignoratione. num. 7. & 8.

Lex. 12.

Summarium.

Defensæ pro animalibus culturæ deputatæ custodiędæ sunt, pœnæ quę contra trāsgressores cōstitutæ exequędæ per hæredes & cōductores, vel quoslibet alios laboratores terrarum illius populi, vel familiares eorum.

HBI, *Por quanto no*, rationem finalem nostri text. vt sic ea cessante cessare debeat eius dispositio, & consequenter vbi non adest consuetudo deputan-
1 di tales defensas pro pastu boum † & animalium culturæ solummodo, nō impedientur vicini alia animalia ibi dem immittere, vbi tamen talis consuetudo adesset, hæc & non alia sunt immittenda, & ita apparet ex ijs verbis & seq. *para lo qual siẽpre fueron situadas*, & ibi, *en que ay la dicha costumbre*, & iterū ibi, *saluo tansolamente con los dichos bueyes*, nisi sit pro alijs talis defensa sufficiēs, nam tūc seruabitur dispositio l. finalis infra isto titulo, & libr. versi. *y porque*.

¶ Ibi, *Los herederos y vezinos y moradores en ellos*, ex ijs verbis videtur quod si
2 non est habitator illius loci † non potest depasci cum animalibus suis, etiā si habeat partem, & sit hæres terrarū illius loci, & hoc ex copulatiua, y, de cerpit & colligit Auenda. c. 1. præto. n. 13. lib. 1. vbi tamen inquit aliquando fuisse iudicatum in chancellaria, *que los herederos pazan aunque no sean moradores*, imo & non solum aliquando, sed & semper sic fuit iudicatum, & iure optimo, nam copulatiua hæc, y, inter ista verba apposita resoluitur in disiunctiuam, pro vt multories fit in iure, maxime vbi resultaret absurdū, pro vt hic resultaret nisi sic intelligeretur, nam ex. l. 9. tit. 28. p. 3. habitator solummodo alicuius loci gaudet eius pastibus publicis & cōmunibus, ergo absurditas esset, dicere, quod si non est habitator non gauderet pastu huius defensæ boum culturæ, nisi esset vicinus & hæres, ergo vt hæc euitetur absurditas necessario est fatendum copulatiuam in præsenti in disiunctiuam resolui, & consequēter ille qui solum est *Heredero*, gaudebit pastu dictæ defensæ *boyal*, cum suis animalibus culturæ, pro vt iudicatum quotidie fuisse in chācellaria inquit Burg. de Paz, in. l. 3. Taur. num. 391. cum sequentib.

¶ Ibi, *Cayan en pena de cinco marauedis por cada cabeça*, Intellige nisi plus, vel minus percipiēdi sit consuetum, nam tunc consuetudo seruabitur, vel statutum vsitatum, aut à Rege confirmatum, vbi tamen hoc deficeret. l. nostræ pœna imponetur, & quæ sit pœna damnificantis parata aut exi-
3 tus aut vineas † aut messes, vide per Auenda. cap. 13. prætor. num. 1. lib. 1. vbi nume. 3. an imponi possit pœna

quinti

quinti, & vid. l. 1 ¶ infra eod. tit. per-
mittentem imponi posse pœnas contra scindentes montes, de quo & dixi in. l. 5. tit. 7. lib. 3. supra.

¶ Ibi, *Que puedan ser prendados*, de pignoratione armentorum contra legis aut statuti prohibitionem depascentium in publico, vel in priuato loco, vid. l. 1 tit. 15. par. 7. & dixi plura in propositum in. l. 11. glo. pen. ti. 17. li. 5. supra, & an animalia inclusa in custo
4 dia † publica dabuntur sub pignoribus mōtuis vid. Auend. cap. 4. præto. núm. 30. ad fin. lib. 1.

Ibi, *O renteros*, Quiquidem & alij custodes pratorum & vinearum si recepto precio dimiserint animalia gra-
5 uissime † puniēdi sunt, ex text. & ibi Platea in. l. 1. C. de fun. & sal. rei domi. lib. 11. & Rebuf. in. l. vineulorum. 224. in fine. ff. de verbo. signifi. pagi. 993.

¶ Ibi, *O otros labradores*, Etiā si in custodes talis defensæ deputati nō sint, secundum Auend. d. c. 1. nume. 13. in princ. lib. 1. & hæc, in defensa de qua hic, *Que esta diputada para pasto de ganados de labor*, Procedunt: nā si defensa esset, propria populi, & nō tantummodo in vsum agriculturæ, de quo est text. in. l. sed & Celsus. ff. de contrahend. emptio. in isto casu quia pignorare est demere imperio, vel mixto sola vniuersitas sine autoritate domini illius loci aut saltim iudicis, non po-
6 test huiusmodi custodes † ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem iurisdictionis, quam non potest dare, secūdum Auenda. d. c. 1. nume. 13. versicu. si autem, qui licet ita teneat, ego tamē cum Bald. in. l. 1. num. 2. C. locati teneo, scilicet, quod resp. potest creare custodem publicum, vt bene per Alber. Brun. consil. 101. & ita quotidie apponūtur custodes non solum pro custodia defensarum publicarum, sed etiam priuatarum, qui habentur ab ipsis dominis & præbent eis mandatum faciens ad hoc coram rebellione pu-
blico, & pignorant, vel ad locum destinatum ducūt animalia reperta ibi dem damnum dantia, & includont ibi, vel pignora capiunt, vsque dum pœna vel damnum soluatur, licet ut
7 ¶ ita dictum est. l. 1. tit. 15. par. 7. & dixi plura in propositum in. l. 11. glo. pen. ti. 17. li. 5. supra, & an animalia inclusa in custo
4 dia † publica dabuntur sub pignoribus mōtuis vid. Auend. cap. 4. præto. núm. 30. ad fin. lib. 1.

Ibi, *O renteros*, Quiquidem & alij custodes pratorum & vinearum si recepto precio dimiserint animalia gra-
5 uissime † puniēdi sunt, ex text. & ibi Platea in. l. 1. C. de fun. & sal. rei domi. lib. 11. & Rebuf. in. l. vineulorum. 224. in fine. ff. de verbo. signifi. pagi. 993.

¶ Ibi, *O otros labradores*, Etiā si in custodes talis defensæ deputati nō sint, secundum Auend. d. c. 1. nume. 13. in princ. lib. 1. & hæc, in defensa de qua hic, *Que esta diputada para pasto de ganados de labor*, Procedunt: nā si defensa esset, propria populi, & nō tantummodo in vsum agriculturæ, de quo est text. in. l. sed & Celsus. ff. de contrahend. emptio. in isto casu quia pignorare est demere imperio, vel mixto sola vniuersitas sine autoritate domini illius loci aut saltim iudicis, non po-
6 test huiusmodi custodes † ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem iurisdictionis, quam non potest dare, secūdum Auenda. d. c. 1. nume. 13. versicu. si autem, qui licet ita teneat, ego tamē cum Bald. in. l. 1. num. 2. C. locati teneo, scilicet, quod resp. potest creare custodem publicum, vt bene per Alber. Brun. consil. 101. & ita quotidie apponūtur custodes non solum pro custodia defensarum publicarum, sed etiam priuata-

rum, qui habentur ab ipsis dominis & præbent eis mandatum faciens ad hoc coram rebellione pu-
blico, & pignorant, vel ad locum destinatum ducūt animalia reperta ibi dem damnum dantia, & includont ibi, vel pignora capiunt, vsque dum pœna vel damnum soluatur, licet ut
8 ¶ ita dictum est. l. 1. tit. 15. par. 7. & dixi plura in propositum in. l. 11. glo. pen. ti. 17. li. 5. supra, & an animalia inclusa in custo
4 dia † publica dabuntur sub pignoribus mōtuis vid. Auend. cap. 4. præto. núm. 30. ad fin. lib. 1.

Ibi, *O renteros*, Quiquidem & alij custodes pratorum & vinearum si recepto precio dimiserint animalia gra-
5 uissime † puniēdi sunt, ex text. & ibi Platea in. l. 1. C. de fun. & sal. rei domi. lib. 11. & Rebuf. in. l. vineulorum. 224. in fine. ff. de verbo. signifi. pagi. 993.

¶ Ibi, *O otros labradores*, Etiā si in custodes talis defensæ deputati nō sint, secundum Auend. d. c. 1. nume. 13. in princ. lib. 1. & hæc, in defensa de qua hic, *Que esta diputada para pasto de ganados de labor*, Procedunt: nā si defensa esset, propria populi, & nō tantummodo in vsum agriculturæ, de quo est text. in. l. sed & Celsus. ff. de contrahend. emptio. in isto casu quia pignorare est demere imperio, vel mixto sola vniuersitas sine autoritate domini illius loci aut saltim iudicis, non po-
6 test huiusmodi custodes † ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem iurisdictionis, quam non potest dare, secūdum Auenda. d. c. 1. nume. 13. versicu. si autem, qui licet ita teneat, ego tamē cum Bald. in. l. 1. num. 2. C. locati teneo, scilicet, quod resp. potest creare custodem publicum, vt bene per Alber. Brun. consil. 101. & ita quotidie apponūtur custodes non solum pro custodia defensarum publicarum, sed etiam priuata-

¶ Ibi, *Con tanto que las dichas prendas se lleuen luego ante la justicia*, Hic videtur tex. probans quod capiētes pignora nō possunt sibi ipsis illa applicare, ne-
7 q; itidem poterunt capere † pœnā sine iudicis cōdemnatione, de quo tradit in custodibus pratorum & vinearum, Auend. d. c. 1. præto. nu. 13. ad fin. cum sequenti. lib. 1. & in iudice diximus in. l. 11. tit. 6. lib. 3. supra, vbi nouissime Ioann. Gutierrez sub. lib. 2. Pract. Quæstio. q. 35. n. 4. deuiauit ā nostra opinione, vt in glos. sequēte dicemus, vbi & an si pars volens soluit pœnam recipi poterit.

Ibi, *Y si algunos no quisieren pagar las dichas penas*, Ergo à contrario sensu colligitur quod si voluerint soluere pœnas possit custos, vel hæres, vel habitator loci reperiens animalia damnum dātia pœnas ipsas recipere absque condemnatione, cum lex tunc demum iudicem adeundū dicit cum reus non vult soluere pœnas, vel tradere pignora prout voluit Auenda. d. c. 1. n. 13. & 14 lib. 1. & iterum in. c. 13. num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

13. num. 12. dolib. sed si alia eius pars & alterius melius fundentis con-
8 tra eum crederem tenere de iure, imo quod etiam si pecunia non soluat, non possit sibi ipsi capere custos vel pignora tot, vel tanta de alij absq; iudicis condemnatione, idque probo ex hac nostra, nam si hunc casum cum pœna non vult soluere, damnificatus recurrat ad l. nostra casui illi, scilicet, cum pignora non vult tradere, ita vt in ijs casibus iudex prouideat, & in casu in quo custos capit pignora inquit text. noster in præcedentibus verbis, quod tamen sint illa pignora coram iudice portanda, ergo non dum & in probis, vt annexum dex. duos casus adijciat dispositum in vno censeatur & in alio dictum & dispositum, ex dictis per Dec. in cap. Tua & alibi diximus, licet & in iudice, idem diximus nos in l. 1. tit. 6. lib. 3. supra, quod non ipsi super pœnis eodem modo per eum condemnatis pecuniam quam debitori dum vero spoliatus sententia quo est lapsa in rem iudicatam, nam licet vt ibi dixit Gutierrez sub lib. 1. Pract. Quæstion. 35. n. 4. pro iudice sit præsumendum quod nihil iniquum faciet, hoc non sufficere credo, nam leges sicut & formam recte iudicandi proponunt, ita & minuitatibus obuiare intendunt, & ansam & occasionem in leges calumniandi intercidunt, & consequenter in nostra l. custodibus, & habitatoribus vicinis, colonis, & agricolis incidenda est occasio, ne forte si absq; iudicis condemnatione pœnam caperè possent, & manifestare ei non tenerentur faciliter se concordarent, in damnum aliorum agricolarum, quibus ex nostra pœna hæc sunt applicanda, qd & leges nolunt, & vetare ac euitari omnibus procurat modis, plurimum timo circa hos custodes operaretur inueterata consuetudo inter vicinos populi illius, circa quos ab apprehensis damnum dantibus volentibus soluere pœnam, acquiritur eam, cum certa & determinata est per populorum statuta, neque vlla requiritur sententia iudicis, nam negotium hoc iam iudicatum est, & damnificator soluendo sponte pœnam acquiescere videtur tali determinationi à lege vel statuto facta, neque requiritur in notoriis certo indicium ius, sed si damnificator reperiret tunc vtique esset iudex adeundus, & sic vbi datur hæc consuetudo sic faciendi per custodes seruari poterit, quod totum contrarium est dicendum in iudicibus, quibus nulla consuetudo, nullum velamen iuuare debet, vt absque condemnatione pœnas caperet etiam notorias, prout distinguit Auend. ibi late prosequens in d. cap. 12. num. 14. & d. ad lib. 1. & diximus in dicta l. 1. tit. 6. lib. 3. supra.

IN concessione territorij alicui baroni per Regem facta non venit id, quod antea erat vicinis concessum. nu. 1.

Rex si concedit ciuitatem cum terminis & aquis, solam iurisdictionem concedere videtur, nō vero terminos vt finium. n. 2.

Rex sicut fines causarū tollere non potest, ita neque quæ communia sunt. n. 3.

Nec cū consensu populi & domini illius potest quis defensare aliquem sui termini partem. nn. 4.

Herba nascens naturaliter in terra, colligitur fructibus, esse debet esse in pastu communi, neque potest dominus terræ illius defendere, vicinos ne immittant ibi animalia. nu. 5.

Lex nostra licet localis videatur, tamen idē per eam est iudicandum in quibuslibet locis vbi est eadem ratio. nu. 6.

Lex .8.

Summarium.

Hereditates & cortijos regni Granatensis

sis nullo modo possunt defensari defendi, aut prohiberi fructus naturales eorum absque Regia licentia, & mandato, neque in eis possint pignorare si non sunt plātata vel pane seminata sub nostri tex. pœna.

IBi, *O hizieremos merced*, nā quod particulares vicini possidebant tempore donationis alicui baroni à rege factæ, quodque iam per occupationem, vel ex alio legitimo titulo, vel à lege, erat acquisitum, id nullo modo venit in con-
1 cessione illius territorij alicui domini, vel baroni facta, vt est tex. & ibi Bald. in. c. 1. de capit. qui ciui. vend. scribens quod si imperator cōcessio nē alicuius Castri cū pertinētijs fecerit, in huiusmodi concessione nō veniunt defensæ, vel molendina, quæ communitatis propria erant, neque res vicinorum singulares, quia tantū videtur Rex conferre quod eius erat proprium. l. si domus. §. fi. deleg. 1. l. vxor patrui. C. delega. l. qui rabernā. ff. de contrah. emptio. & Bald. sequitur Areti. consil. 15. volu. 3. cum enim ab ipso Rege (cuius proprium est prouincias diuidere. l. si eadem ff. de officio assessorū. l. 1. C. de metropo. ve. lib. 11. c. 1. § præterea ducatus de prohiben. feud. alie. per Frederi. notat Brunus cons. 93. in causa & lite) illud territorium integrum assignatum prius tā fuerit, formamque limitibus Rex ipse dederit, nimirum si noui domini non possint terminos hos diuidere, neque permittere intra eos ædificari, vel sepia & nouas defensas fieri herbarum, vel fundorum, vt inquit Bald. relatus per glos. in. l. 5. tit. 28. par. 3. & Bertran. cons. 1. 3. par. & Auer. d. c. 4. prat. n. 7. lib. 1. & Mexia, in loco nunc allegando, num. 67. contra Suarez contrarium asserentem allegatione. 7. col. pen. versi. habito, quem in hoc reprobat idem Mexia in. l. de Toledo. 9. fundamento. 2. partis. nu. 75. vbi tamen inquit eius dictum procedere posse quando de consuetudine immemoriali aliter in regno esset, assuefactum, vt ante ipsum Mexia dicit Auend. d. c. 4. num. 7. versic. quod notat, ex Boerio, decisione. 227. nu. 16. & sic si Rex concedit villas aut ciuitates cum suis terminis & aquis iurisdictionem tantummodo concedere † videtur non vero terminos
2 ipsos talis villæ aut ciuitatis, secundū Mexiam, vbi supra. nu 77.

¶ Ibi, *Que sin nuestra licencia y especial mandato no los puedā defesar*, quā quidē licentiam non passim & indistincte Rex eā concedere potest, sicut enim sine causa publica rem priuatam tollere non debet, ita quæ communia sunt prohibere, ac quę omnium sunt tollere, † vt scribit Hernia in tit. quæ sint Regal. verbo, Portus, colu. 2. & eo relato Mexia in. d. l. de Toledo in. 9. fundamento. 2. partis. n. 69. & ante eum Auend. d. c. 12. præto. n. 31. in prin. lib. 1. à quo multa eo tacito desumpsit Mexia in eadē de Toledo: & ideo Rex difficulter licentiam hanc & cum maxima deliberatione & causa cōcedere debet, & nō alias: aduertendumque est hic esse text. contra Auenda. cap. 12. num. 30. lib. 1. & Mexiam in. d. num. 69. & 70. dicentes, quod ex volūtate & consen-
4 su † populi & vniuersitatis, possint domini in aliqua parte defendere, & sic commoda pasturę prohibere, vel si omnes ciues singulatim voluerint sponte renuntiando iuri suo, & obligando per pactū se & suos ad obseruantiā huiusmodi defensę possint id facere, nā ego semper dubitaui & dubito de hac opinione, & teneo id nō sufficere, sed expressam Regis licentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam omnino requiri, ex text. noſtro & ex l.1.tit.14.§.8.lib.3.ſupra, vbi id etiam aſſeruimus, niſi vt ibi dixi id fieret ad paruum tempus.

¶ Ibi, *Ni dehesen*, eam in hoc conſiderat Auenda.cap.4. præto. nu. 7. in prin. & num. 12. verſic. item nota, & cap. 12. nu. 30. & 31. lib. 1. & Mexia vbi ſupra. nu. 66. &. 68. & Couarr. in pract. cap. 37. nu. 2. in prin. & num. 3. verſic. quidquid ſit, &. n. 4. in fine lege noſtra allegat.

¶ Ibi *Ni defiendan la yerua ni otros frutos que naturalmente la tierra lleua*, iuſtificant hæc verba doctrinam Fabri. in rubri. de lege fuſi. cani. tollen. relati per Auend. cap. 13. præto. n. 8. & ca. 4. num. 31. verſi. item nota, & cap. 1. nu. 30. lib. 1. & Coua. d. cap. 37. nu. 3. verſic. quidquid dicentis, quod herba naſcens naturaliter in terra collectis † iam fructibus, eſt & debet eſſe in paſtu communi, nec poteſt dominus terræ defendere alios vicinos immittentes animalia ſua ad paſturandum talem herbam temporibus conſuetis, prout quotidie fit, *en los alcazeles cercados*, nã collectis fructibus aperitur porta vt poſſit herba ibi naſcẽs depaſci per animalia vicinorum, & vide Couarr. d. c. 37. n. 2. cũ ſequen. alia in propoſitum adducẽtem: & nota quod licet iſta lex videatur localis circa Mauros regni Granatæ, tamen idem eſt iudicandum in quibuſlibet locis vbi eadem ratio decidendi † dari poteſt, ex dictis per nos in rubric. titu. 4. lib. 3. ſupra pro lege 14 ſequenti. ſufficiunt in hac. l. dicta 1 & quod. l. hanc. 14. in fin. ſi eius colu. & diſpoſitione, allegat eam Auenda. in dict. c. 4. præto. num. 22. verſic. & ideo lib. 1.

SVMMARIA.

Ripa quæ ſit, & quæ dicatur, nu. 1. vbi & quid ſit ritus.
Riuum habens an poſſit in ripa eius ſalices plantare. nu. 2.
Illud quod perſonaliter eſt expediendum non poteſt committi. n. 3.
Ciuitas poteſt imponere pœnas pro conſeruatione montium publicorum. nu. 4.
Populus poteſt res ſuas per cuſtodes publicos cuſtodire. n. 5.

Lex. 15.

Summarium.

Plantandi montes & frondoſi arbores, & pro eorũ cõſeruatione & montiũ nouorum & antiquorũ faciẽda ſunt ſtatuta & ordinationes.

1 IBi, *En las riberas*, quæ ſit ripa † & alia huic. l. concernentia dixi in. l. 5. tit. 7. lib. 3. ſupra, & ripa dicitur fluminis, littus vero maris, licet aliquando ad maiorem declarationem dicitur ripa fluminis, & littus maris, vt l. 2. & l. nemo. ff. de rerum diuiſione. l. qui autem. ff. de acqui. rer. domi. optime per Rebuf. in l. littus eſt. 96. ff. de verbo. ſignific. pagi. 372. vbi pagi. 373. ex hoc infert, aliquas vtilitates, quas longum eſſet referre; & an
2 riuum habens poſſit in ripa eius † ſalices plantare, vide Rebuf. in l. ſubſignatum in princi. pag. 294. ff. de verb. ſignifi.

3 ¶ Ibi, *Por ſus perſonas y ſin lo cometer*, nã illud quod perſonaliter eſt expediendũ non poteſt alteri cõmitti, † gloſ. perſonaliter in ca. prælatorum de accuſatio. not. in c. cũ dilecta de reſcrip. neque habet locum regula qui per alium de reg. iur. in. 6. notat gloſ. iuncto text. verſic. publice & perſonaliter, in Clemen. 1. de vita & honeſt. cleric. not. Bart. in l. aut qui aliter. §. hæc verba. ff. quod vi aut clam. &. l. hæc verba. ff. de adulte.

quod

quod no. pro ſtatutis imponentibus pœnam aliquid perſonaliter faciẽti.

¶ Ibi, *A los vezinos*, idem crederem quoad alios, qui & ſi vicini non ſint, habitatores tamen ſunt illorum locorum, nam cum & ij gaudere poſſint ſi velint dictis terminis, vt l. 4. & 9. titul. 28. part. 3. nimirum ſi teneantur ad hanc contributionem, nam qui commodum ſentit, ſentire debet & onus, ex regula, qui ſentit commodũ de regulis iuris in 6.

4 Ibi, *Y ſo las penas*, & ſic ciuitates † in hoc caſu imponere poſſunt pœnas & ſtatuta pœnalia facere pro conſeruatione & plantatione montium in qua publicum verſatur commodum vt dixi in dicta l. 5. titulo 7. libro 3. ſupra.

Ibi, *Y que de ynteles perſonas*, aliquãdo enim cuſtodia datur ab homine ad cuſtodiendum defenſas populorum, quia neceſſaria eſt cuſtodia illius defenſæ, vel alterius ſaltus publici, vt l. ſi ita. §. ff. de fund. inſtr. popu-
5 lus ciuſque vniuerſitas † poteſt rem ſuam per cuſtodes publicos cuſtodire, vt inquit Auenda. in cap. 1. præt. n. 13. in princip. lib. 1. ſecus vero ſecundum eũ ibi, ſi defenſa ſit propria populi: nam tunc ſecundum eundem Auend. ibid. in verſi. ſi autem, non poteſt ſola vniuerſitas ſine authoritate ſaltim iudicis cuſtodes hos ponere ad pignorandum, quod tamen iam ſupra hoc titulo, reprobaui, nam vbique ponuntur per dominos defenſarum, & pignorant, non tamen creditur eis de damno dato niſi cum licentia iudicis id fecerint, vt in l. 12. n. 6. ſupra iſto tit. diximus.

¶ Ibi, *Fueren ordenado*, & id etiam clerici tenebuntur ſeruare quia redundat in commune & publicum omnium commodum, ſecundum Auen. cap. 4. præto. num. 25. verſic. & ſicut, lib. 1. quod ſi iudices in ſuis locis ſeruare nõ faciunt hæc puniũtur in ſyndicatu, vt dixi in d. l. 5. tit. 7. libr. 3. ſupra, & ex verbis ſeq. id colligitur, ibi, *porque es bien vniuerſal al bien y pro comũ*. Lex ſequens. 17. ponit formam & ordinem ſeruandi, & exequendi diſpoſitionem noſtræ. l. 15.

Pro legibus. 18. & 19. & 20. eius declaratoriæ & reſtrictoriæ, ſolum ſcire debes, & notare quod in ſcindendis lignis etiam ſi ſit pro vſu domus Regiæ certus ordo ſeruandus eſt, quo mediante; montes non diſsipẽtur & deſtruãtur, & ſic hac de cauſa in pluribus locis ſtatutũ eſt, quod ligna ſolũ fiant de arboribus ſiccis, vel infructiferis. vt dixi in d. l. 5. tit. 7. lib. 3. ſupra, vel vbi ſiccæ arbores deficiũt, habetur ſecundum quod in l. 20. infra eod. diſponitur, & in l. 7. ſupra eod. quod in qualibet arbore relinquatur *borca y pendon*, quod verũ intelligerẽ, vt dico niſi adſint ſiccæ arbores, & cæſi, nam tunc de ijs ligna potius facienda ſunt quam de fructiferis, & nõ cæſis, vbi de hoc, vt dixi, eſſet in loco ſtatutum, quod de ſiccis fiant ligna.

SVMMARIA.

Monaſteria concilia, & hoſpitalia an veniãt appellatione perſonæ. n. 1. vbi aliqua inferuntur cum n. ſeq. vbi n. 4. in propoſitum noſtræ legis aliud eſt.
Excommunicatio prolata contra quaſcunq; perſonas nõ cõprehẽdit vniuerſitatem. n. 2.
Priuilegia derogantia quibuſcunq; perſonis non derogãt collegio n. 3. vbi id in procuratore conſtituto cõtra quamlibet perſonã, & n. 6. declaratur id de procuratore.
In lata ſignificatione appellatione veniunt capitula & alia corpora inanimata. n. 5. vbi ex hoc declarantur aliqua Doctrinæ.
Qualitatem vnam ſufficit rem aliquam acquiſiuiſſe, vt perpetuo illã conſeruet. n. 7.
Res ſemel alienabilis effecta perpetuo talis remanet

X

Universidad de Deusto
Biblioteca

manet. num. 8.
Legis nostræ dispositio, an cessauerit iam, numero. 9.
Concordia & intellectus legis nostræ. & l. 3. supra eodem. & l. 22. infra eod. n. 10.
Conductor defensa per plures annos, an possit vltimo anno eam excoriatam, y destrojada, relinquere. num. 11.

Lex. 22.

Summarium.

Defensæ pastui deputatæ si cultiuatæ & ruptæ sunt à tempore constituto in nostra, l. reducanturad pastum antiquum.

BI, *Y de otras qualesquier personas*, Cum in verbis præcedentibus lex nostra de Ecclesijs, monasterijs, hóspitalibus, & concilijs, dixerit, & in ijs loquatur per verbum, *Otras*, Latine, alius, alia, aliud, quod est repetitiuum similium, secundum Bald. in. l. conuenticulam. C. de Episcopis & clericis, manifeste videtur probari in nostra. l. cum adiunxerit dictioni illi, *Otras*, illam aliam, *Personas*, quod monasteria, concilia, & 1 hospitalia † sunt personæ, & quod appellatione personarum veniant, contra quod videtur, quia actus actiuorum debent cadere in subiecto bene disposito, vt fuit sententia Aristote. & tradit Domi. in capit. sicut. colum. 27. quæstione. 1. sed in collegio, concilio, vniuersitate, monasterio, & hospitali non datur subiectum, cui conueniat verbum Personæ, ergo. l. nostra in hoc assumpto procedere non potest, ex quo inquit Domi. vbi suprà, quod ex-cõmunicatio prolata contra † quas- 2 cunque personas non comprehendit vniuersitatem. capit. Romana. §. vniuersitatem, de sentent. excommunic. in sexto, quia excommunicatio ligat animam, & vniuersitas non est materia subiecta ad hoc, cum animam non habeat, & idem inquit Dei. in. l. familia. col. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. & reassumit latissime Felin. in cap. eam te. in. 12. colu. cum sequentib. de rescript. item & ex hoc in collegio, vniuersitate, vel monasterio, vel simili, corpore repræsentato, non cadit administratio sacramentorum, debet enim eorum administrator confessiones audire, & sacramenta omnia fidelibus suis administrare, quod personis repræsentatis & fictis non conuenit, vt in fœmina & vniuersitate, not. Abbas, & omnes per text. ibi in cap. noua, de pœnit. & remiss. Sanctus Thomas in. 4. distinctione. 25. quæst. 2. sunt enim huiusmodi personæ corpora inhabilia, tum respectu sexus, tum etiam respectu corporis imaginarii: ex quo Romanus consilio. 436. ait quod priuilegia derogantia quibuscumque personis, non derogant † 3 collegio: & procurator constitutus contra omnem personam non potest agere contra vniuersitatem, vel capitulum per dictum Bald. in Rubrica. C. ad Trebellia. & in Authen. item quicumque. C. de Episcopis & clericis. Felinus dicto cap. eam te, in 2. colum. de rescript. & in capi. dilectus. 2. colum. penult. de simon. Paul. in dict. Authen. item quicumque. Romanus. l. si quis mihi bona. §. seruus. ff. de acquirend. hæredita. Iacobus de Sanct. Georg. in. l. collegium. C. de hæred. instit. Cassaneus, in cõsi. 1. dubio. 5. Decius in. d. l. si familia. igitur ex dictis assumptum nostræ. l. procedere non potest. Sed ijs non obstantibus

bus in propositum nostræ. l. verum 4 est dictum † assumptum, nam cum l. nostra continet materiã fauorabilem, & reipub. conuenientem, & sic eius verba late sint interpretanda quoties datur fauor hic & lata interprætatio appellatione personæ indistincte comprehenduntur omnes tã masculi quam fœminæ, & vniuersita 5 tes, & capitula, † vt tradit Domi. post Ioann. Andr. & alios in ca. cum in illis. §. 1. in fine, de præbend. in. 6. cum concord. vt scribit Iaso. in. l. si quis maior colum. 2. C. de trãsactio. & Roma. dict. consil. 436. quod iudultum: & in hoc casu est intelligendum id quod dixit Bald. in. l. qui cũque in. 3. columna de seruis fugi. & in. l. metum. §. aduertẽdum. ff. quod met. causa, dicens indistincte contrarium, sic & in hoc casu intelligitur dictum eiusdem Bald. in capit. 1. de noua, form. fide dicentis, mandatum contra personas comprehendere vniuersitatem, capitula, & repræsentatas personas, quem sequi videtur Barb. in. ca. cum non ab homine in. 1. notabi. de iudi. & consil. 47. colum. penul. volumin. 4. tamen intelligendum est hoc, quoties tale mandatum est ex parte rei conuen- 6 ti, & datur † ad ipsum defendendum, quod est fauorabile, vt inquit Cassa. vbi supra, & sentit Alexand. in apostil. ad Bar. in. l. mortuo. ff. de fideiussor. & sic in procuratore rei procedet hoc dictum Bald. & Barba. cum sequentis, nam in procuratore actoris in contrarium est communis, & ita Rotæ iudicatum esse reperiasser tum per Gometi. in regul. de idiomate quæstione. 2. in fine, vbi & in quacunque dispositione, vbi verba debent propie accipi intelligitur, vt appellatione personæ non comprehendatur vniuersitas, & similia corpora representata: & sic iure optimo in nostra. l. sumpsimus assumptum illud, quod appellatione personarum veniebant monasteria, & vniuersitates, & collegia, & sic eis numeratis, dicit. l. nostra, & aliæ quæcunque personæ.

¶ Ibi. *De doze años a esta parte*, Ergo si ante hos duodecim annos ruptæ fuissent, non habebit locum. l. nostræ dispositio, nam limitata causa limitatum producit effectum. l. age cum Geminiano. C. de transactionibus, & ad tempus prohibitum, post illud censetur permissum ex text, & eius materia. l. in rempus. ff. de hæredi. instit. idque adeò in nostra. l. verũ esse credo, quod si semel ante terminũ nostræ. l. ruptæ fuerunt hæ defensæ, quantumcunque post multum temporis non rumpantur, neque arẽtur, postea vero ruptæ sint, non habebit locum. l. nostra, sufficit enim rem in tempore habili acquisisse vnam qualitatem vt perpetuo illam conser- 7 uet, † secundum glos. sufficit in. l. videamus. ff. quod met. causa, commẽdatam ad hoc per Otaloram de nobilitate. 3. part. 3. partis princi. capit. 6. numero. 4. cum. 2. sequentib. & sic res semel effecta alienabilis perpetuo 8 talis manet †. l. codicillos. ff. de legat. 2. Molin. de primogen. & Ioannes Gutierrez in consilio. 21. nume. 16. vbi in causa ibidem relata ipse & ego informationem illam iuris fecimus & misimus Regijs auditoribus Pincianis, & eius de causa fuit postea Regia lex statim sequens facta, quæ in plurimum correxit ius, & est. l. satis exorbitans, & ambitiosa meo videri, sed est dubium, num dispositio istius. l. cessauerit iam, 9 †, ita vt tempora ab ea constituta sint computata à data nostræ. l. & adimpleto eius mãdato vlterius non

Universidad de Deusto
Biblioteca

procedat, nec sit necessaria nec seruãda eius dispositio, & videbãtur dubium hoc constituere, verba ista, *A esta parte*, Ergo vsque tunc & nõ in posterum, item quia, si cũ. l. nostra, tempore quo fuit condita, fuit adimpleta cessabit dispositio eius, nihilominus tamen contrarium teneo, & sic quod & nunc & quotiescunque casus ab ea propositi contigerint, & nunc, sicut ante eius dispositionem, habebit locum nostra. l. quià eius ratio non defecit, scilicet, ne deficiant pastus & ne defensæ, & terræ pastui deputatæ mutetur forma & consuetudo ac vsus vrendi ea: lex quæ semper est inviridi obseruantia, & ad euitandum hoc dubium incurijs de Madrid anni. 1573. fuit iussum vt obseruaretur, & quod pro eius obseruantia daretur in consilio Regio prouisiones necessariæ, & lex nostra non est contraria. l. 3. suprà eodem, † vt ibidem & in hoc titulo, diximus, & intellectum huius. l. ne cõtrarietur legi. 24. & sequent. describit Gutierrez consil. 34. nu. 2. sed nullo modo sunt contrariæ loquuntur enim in diuersis casibus, nam. l. nostra loquitur in defensis, quæ solo pastui erant deputatæ, & vt non rumpantur aut arentur: lex vero sequẽs. 24. loquitur in differenti casu, scilicet, cum quis vult conducere pastus alicuius defensæ, ne cõducatur per conductorem non habentem animalia ad pascẽdum ea. vt reuenditioni herbarum via præcludatur: quod est differens, licet quoad casum ibi propositũ per ipsum Gutierrez lex nostra obstare videbatur, sed ei respondet ibidem ne intentui suo obstare possit, sed quia alio in loco apponi non poterit quæstio quotidie contingibilis in ijs partibus & similibus vbi defensæ vel terræ aliquæ conducuntur ad culturam per quatuor, quinq; aut plures annos solet dubitari an in vltimo anno possit conductor talem defensam & terram relinquere † excoriatam, & consumptam, *V de rastroje*. Quæ quidem quæstio cum sit dissimilis nostræ materiæ videbitur per Iosephum Ludouicum in decisione Perusin. 62. per totam partis. secundæ.

SVMMARIA.

Lex nostra an habeat locũ in defensis ad pasturam & culturam locatis. n. 1. & n. 5. & ibi. concordia autoris.
Mixtum comprehenditur sub simplicibus ob fauorem publicum. n. 2.
Habens potestatem legitimandi spurium, & item legitimandi incestuosum, an possit spurium, & item legitimare. n. 3.
Legitimandi facultas fauorabilis est. n. 4.
Legis nostræ dispositio an cessabit si tempore conductionis non habet conductor armẽta & gregem, emit tamen postea. n. 6.
Qualitas excludẽs vel admittens quando debet adesse. n. 7. & 8.
Lex nostra an procedat si tempore conductionis herbæ habebã pecora ad pascendũ post vero illa vendidi. n. 9.
Venditio non datur in herba sed locatio, & sic non debetur gabella. n. 10

Lex. 23. Quæ secundum ordinem nouiorem est. 24.

Summarium.

Carens gregibus nõ potest defensas, pastui destinatas conducere sub pœna nostri text. potest tamen pastum necessarium & tertiam etiam partem vltra cõducere, & quod supererit alteri habenti gregem locare pro eodem precio, sub ammissione totius gregis.

1 IBi, *Debesas de yerua*, Sed an idẽ erit in defensis † pastus & culturę, vel culturæ

turæ solum dotatis, & videtur quod sic, quia lex hæc fauorabilis videtur: cũ concernat publicũ cõmodũ ne ob hãc causam pastus deficiãt, & reuenditioni herbarũ locus detur, quo casu ob fauorem hunc, mixtum in com-
2 prehenditur sub simplicibus † exil. fin. ff. de liber. & post. & l. clemens in pr. ff. de hæred. inst. not. Iason. in. § omnium instit. de action. n. 28. & ibi addit. & sic esset cũ dũ cũ ibi n. 30. & 32. habens potestatẽ legitimandi spurium, item & legitimãdi incestuosum poterit legitimare spurium & incestuosum simul, † &
3 ibi hã addit magis communẽ opinionem quod legitimandi facultas fauorabilis dicitur, vt per Villalobos in ærario mille communi opi. verbo legi-
4 timãdi † facultas, cõmunem etiam dicit Alciat. in. l. 2. num. 46 ff. de verb. oblig. ergo idem in nostro casu dicẽdum videtur, nihilominus tamen contrarium tenendum credo, † tum
5 quia lex nostra expresse, *En debesas de yerua*, loquitur & pœnalis est, & exorbitans, in quibus casibus mixtum nõ comprehenditur sub simplicibus, vt per addit. Iaso. in. d. n. 28. & quia regulariter mixtum non comprehenditur sub simplicibus, ex. c. mãdato. de simonia. l. vim passam. §. præscriptione. ff. ad. l. Iul. de adulter. & quia publicus etiã & maximus versatur fauor publicus in cultura terrarũ & earũ agricultura, quæ maxime in iure est priuilegiata, vt licet videre per Cassang. in Catalogo gloriæ mundi, parte. 11. consider. 37. & sic licet in curijs de Madrid anni. 1563. petitum fuit ob euitandas plurium iudicum malitias, volentium legem nostram in defensis de labor intelligere nihil prouisum fuit, & vt capitulum nõ prouisum non fuit insertum in secunda impressione nostræ recopilationis, in qua capitula decisa in curijs post primam editionem facta inferũtur: & ita hanc opinionem videtur tenere Gutierrez in. d. consil. 34. Ego tamen in hoc contrarietate distinguerem, scilicet, quod si sic debebat defensa illa in toto, vel in parte cũltiuari & arari, tũc vtique esset clarior casus quod l. nostræ dispositio locũ non habeat, quia cessabat fraus & occasio fraudandi l. nostram, & hæc etiam verba cessabant, cum dicant, *Debesas para yerua*; Si vero non solebat arari, tunc vtique fraudis conjectura sumi poterat ob fraudanda l. nostram conduxisse defensam herbæ ad pastum & cultura, & tunc posset procedi ad. l. nostræ executionem, licet & in hac contrarietate, & dubietate opinionum semper inclinarẽ me in mitiorẽ partẽ pro reo: cũ casus ocurrerit vnusquisque latius pensitabit, & ex dictis per Alciat. in. d. l. 2. in prin. num. 4. & sequen. ff. de verb. oblig. hæc prosequentur & declarabuntur. 3

¶ Ibi, *No teniendo ganados*, Quid tamen si postea emat armenta, an cessabit. l. nostræ dispositio, & videtur quod non, † quia lex nostra tem-
6 pus locationis & conductionis consideraße videtur, dum dicit, *Nosea osados arrendar*, iunctis ijs verbis, *No teniẽdo ganados, para ellas*, Et sic qualitas illa habendi pecora debet adesse tempore, quo herba conducitur, nam qualitas adiuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. & qualitas aliquem admittens, vel excludens ad aliquem actum † de-
7 bet esse tempore actus, ex glos. constitutus & ibi Docto. in clementina secunda, de ætate & qualitate, dixi in l. 4. titu. 1. libro. 2. supra. numero. 2. Nihilominus tamen contrarium est

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenendum, imo quod etiam, si nō habeat tēpore lorationis pecora aliqua quibus cum herbam depascatur, si tamen postea habuerit tēpore, quod pascenda est herba illa sufficit, nam omnia in contrarium dicta non procedūt quoties in tempore disponendi, vel exercēdi actum illum adest qualitas illa, † vt in terminis d. §. si extraneus, tenet Bar. in l. ex facto in prin. n. 11. ff. de vulg. & pupil. & in terminis d. glo. in d. clemen. 2. tenent ibi, Doct. maxime Imol. & quia in hoc casu militat ratio nostræ. l. scilicet, ne pastus deficiāt, vel fiāt cariores & reuenditionibus locus denegetur. & pariter est aliquid esse de per se, vel per relationē ad aliud, & sufficit quid ex æquipollentibus fieri, verum tamen est quod si esset homo solitus reuendere & in quo fraus præsumeretur & denūciatio fieret antequam emeret emptor herbæ, pecora ad illam herbam pascēdam nō vtique excusarem eum licet post emerēt, deberet tamen fraus hæc liquido probari, & consuetudo hæc per illum faciendi, & quod intelligebatur post venditionem omisse pecora, vt euitaret pœnā & fraudis præsumptionem, cum alias hæc facere soleret sine pecoribus, & reuendebat, & pecora non trahebat quæ iudex rectus debet considerare, cū casus occurrerit. Sed quid si dum herbā † cōduxi pecora ad illius pastum ac gregem habebā, post tamē ex aliqua de causa vēdidi pecora illa, an sine pœna porero vendere herbā illā & in hoc nulli dubiū quin possim ex doctrina Barto. & omniū in l. cætera. §. sed si parauerit de leg. 1. & Hippolyt. sing. 86. & Tiraq. de utro. retract. in præfatio. numer. 78. vbi hoc intelligit, cum Barto. procedere dummodo. cōstet. de primo illo proposito, alias enim præsumeretur id fuisse ab initio propositū reuendendi, vt postea fecit.

¶ Ibi, *Cient ducados*, Si personæ viles sint vel ignobiles, secus si nobiles nā nobilibus nō. est imponenda similis pœna vel alia infamatoria, vt libri dictum est.

¶ Ibi, *El arrendamiento non vala*. Nō solum locatio & conductio à tali facta contra l. nostræ dispositionem, sed etiam locatio illa, si quam ipse primus conductor alteri fecit, nam cum principalis causa non subsistit plerumque neque ea, quæ sequūtur locum habēt ex l. cum principalis. ff. de reg. iur. & sublato principali tollitur accessorium ex l. fin. ff. de const. pecu. & resoluto jure dantis, resolvitur ius accipientis, neque potuit primus conductor in secundum plus iuris transferre quam ipse habet, & sic secūda locatio ab eo facta nihil valebit. & notandum quod hæc nullitatis pœna nō habet locum, neque censētur repetita in versi. & dispositione sequente, cum sit diuersa dispositio & diuersus casus & vnusquisque casus pœnam specialem sub se contineat.

¶ Ibi, *Prenda vrrēdar*. Nō dicit, *Vēder*, Quia in herba nō datur † venditio, vt per l. a sarte de deci. vēd. c. 2. n. 55. li. 1. & sic in pluribus partibus ex herbæ locatione nō debetur gabella, quia licet sonet cōtractus in vēditionem nō est vēditio sed locatio licet in hac nostra Placentina ciuitate ex antiquissima consetudine inductū est deberi gabellā ex tali locatione herbarū, & vocatur. *Alcauala de yernas y landes*.

¶ Lex finalis nostri tit. declaratoria. l. 12. supra. isto tul. prohibēte in defensis boum, alia pecora quam agriculturæ nō esse immittenda, vt fallit tamen vt in versic, *Y porque*, Nostræ. l. & hæc pro hoc tit.

TIT V.

TITVLO OCTAVO, DE la Caça y pesca, y que no se maten terneros ni ternecras.

CVM in defensis, pratis & montibus tā volatilia quā terrestria animalia reperiātur, & in riuis ibidem sitis & transeuntibus piscatilia itidem adsint, & vitelæ creentur & nascantur, post titulum præcedentem de montib' terminis publicis & defensis tractantem, iuste sequitur hic noster de aucupio venatione ac piscatione tractans, & in huius rubricæ declaratione plura adnotāda & singularia dissemus antequam ad textualium declarationem deueniamus.

SVMMARIA.

Venatio quid sit. n. 1. & nu. 2. quod tres habet species, & n. 3. quæ sit venatio licita, & quæ non.

Piscatio piscaria & piscatura ijs nominibus vocatur & quæ sit, n. 3. & n. 4. quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.

Venatio & piscatio quo iure sint introducta nu. 5.

Venatione & piscatione an possit quis prohibere alium vti. nu. 6.

Domini terrarū cū prohibent vassallis ne piscentur aut venationem faciant in tali loco & parte debēt vassalli protestari contradicendo, ne videantur consentire. n. 7.

Ius venandi aut piscandi adquiri potest. n. 8

Venatio & piscatio potest per principem prohiberi ex causa. n. 9. & per dominos inferiores etiam ad tempus, vt ibi. & n. 10. ponitur triplex causa prohibendi.

Prohiberi pōt ne venetur aut piscetur instrumēto quo cū animalia vel pisces destruātur. nu. 11.

Crudele est pœna corporali plecti ingredientes loca vetita venationis causa. n. 12. nisi vt ibi. Princeps debet resarcire dāna data à venationis prohibitione ab animalibus inclusis. n. 13.

Venari an liceat in alieno territorio. nu. 14. vbi & an ciuitas possit exteris prohibere venationē, aut piscationē in flumine vel loco.

Sex casus vbi non licet piscari in flumine pio Fundū alienū licitum est ingredi ad venandum vel piscandum. nu. 16. nisi &c. ibi, & ibi quid in consecutione, & ibi ampliatur.

1 IBi, *Caça*, Latinè venatio nūcupatur, & est venatio † ferarū persequutio, seu aliter dicendo, venatio est exercitiū ordinatum ad captionem animalium terrestrium, sicuti aucupiū ad captionē auiū, & piscatio piscium, vt inquit Sylues. verb. venatio. n. 1. in prin. & venatio in genere sumpta tres habet species † scilicet, ferinā, aucupiū, & piscariam: ferina quę fit multis modis, retibus, scilicet, laqueis pedicis, præcipitijs, arcu, iaculis cuspide, indagine, pennarum odore accipitribus canibus, aucupium autem fit retibus laqueis, pedicis, præcipitijs, arcu vinsu, hamo, piscatura autē fit retibus, sagēnis, garguslijs, hamis, iaculis, secundū S. Antoniū in. 1. p. tit. 1. c. 3. §. 3. verbo, venatio, & itidē venatio † qhædā est & dicitur oppressiua hominū, & hæc est omnino illicita. c. non est. §. his itaq; 6. dist. vt faciebat ille Nemrot Genes. cap. 10. in bello tamen iusto intellige, licita est hæc venatio, quædā adulatoria quæ fit per verba & hæc etiā est illicita. c. qui venatoribus. 86. dist. c. sunt nonnulli. 56. d. ca. plurimi. 6. q. 1. quædā vero venatio dicitur clamorosa, saltuosa & laborio-

2

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

riosa, vt ad apros, vrsos, leones & similes bestias feras. c. 1. §. nemo retia, de pace tenen. l. 1. C. de vena. fera. libr. 11. & talis venatio est licita laicis, secus clericis, nisi in casu necessitatis, quãdo tales bestię deuastarẽt fructus bonorũ Ecclesiæ, vel religionis, quia tũc talis venatio esset eis licita, secundũ Ganfr. in summ. de cler. venat. & Enri. Bohic. in c. 1. eod. titu. alia vero dicitur arenaria vel arenosa, vt cum quis cõtra ferã bestiã in arenã pugnat prout fuit mos Romanorũ antiquorũ vt in spectaculis populorũ ludi loco exhiberẽtur feræ bestiæ, cum quibus homines aliqui decertarẽt, & ab arena Arenarij dicti sunt. l. ob carmẽ. §. si ea. ff. de testi. l. hę demũ. ff. de ope. liber. hos bestiarios appellat Iulius Capitolin' in Antonino philosopho, qui exercendæ virtutis suæ gratia, in arenã descendebant, no infames, sed laude digni existimabantur. l. Athletas. ff. de his qui not. infam. sed si adhæc precio operas suas locarent infames reputabantur & viles. l. 1. §. item senatus. ff. de postu. l. 2. §. fin. vbi omnes. ff. de his qui not. infa. hæc tamen venatio est mala ex c. infamis. §. tria 3. q. 6. & nõ solum clericis, verum & laicis est interdicta siquidem ex quo hominum interitus sequitur peccatum est mortale, vti admonuit Turrecre. in c. quivenatoribus. 86. distin. n. 3. qui hoc declarat nisi hoc fiat ex causa necessitatis ad mortem euitãdam nec dissentiũt Abb. & cæteri in ca. 1. de cleri. venato. & summistæ verbo, venatio. Quædã vero venatio est spacio sa seu recreatiua ad exercitãdum calorẽ naturæ, & talis dum tamẽ nõ sit de prohibitis & infestis, vel alio tempore prohibito facta, est permissa maxime laicis, secundum gl. & Enri. in. d. c. de cler. vena. Hosti. in sum. de cleri vena. §. 1. & clericis etiam dũ tamen raro fiat per eos & tempore congruo, vt tenẽt dicti Doct. & Bern. Diaz in pract. crim. c. 67. vbi nouissime eius additionator Salzedõ, plures Doct. de his agẽtes retulit, & distulerit an Episcopis etiam hæc vltima venatio licita sit, & ex. c. quorũdã. 24. dist. & ibi gl. omnis venatio Episcopis est prohibita, & sic inquit ibi. gl. secundũ Hieronymium nõ inueniri neque legi venatorem sanctum, & licet Beatus Eustachius qui fuit venator dicatur beatus, fuit quia non permãsit in venatione, sed dimisit & pœnituit, alias existente venatore nõ reperitur sanctus, secus vero in piscatore, capi. Esau. 86. d. vbi ponit gl. rationẽ differentiæ, scilicet, quod venatio sit cum clamore, piscatio sine eo, vel quia maior delectatio est in venatione, quia tunc nihil potest cogitari de diuinis, secus in piscatione, nisi & piscatio esset continua & fieret causa voluptatis, nã tũc etiam clericis cẽsetur prohibita, si ex ea Ecclesia damnũ pateretur in spiritualibus & tẽporalibus, & sic potest procedere quod dicebat Specul. in tit. de cler. vena. vers. piscationibus, dicẽs etiam piscationẽ clericis prohibita, ita Fran. Mar. decis. delphi. 530. nu. 8. alias rationes quare venatio clericis prohibetur nõ vero piscatio, vide per Sebast. Medi. de venatione. q. 8. n. 2. cũ seq. & ibi, n. 13. cum seq. reassumit. quæ venationes sint clericis prohibitę, episcopis tamen causa recreationis honestæ, vel ex necessitate vt suam sanitatem defendãt, venari liceret, vt per Menoc. de arbit. cẽt. 5. casu. 413. n. 13. & hoc dũ tamẽ ipsi episcopi nõ venẽtur suis manibus, sed venari videant, vt probatur ex. l. 57. tit. 5. parti. 1. ad hoc allegata per Salzed. vbi supra in 1. additione in prin. & de ijs venationibus licet nõ ita clare & late agitur per gl. & Doct. in c. 1. de cler. vena. per summis. verbo. venatio, & per Frã. Mar. & Me-

& Meno. vbi supra, per Sebast. de Medi. in tract. de venatione in prin. nu. 34. cum seq. & in q. 1. & 3. in. 17. vol. tract. diuers. Doct. & Gassane. in cathal. glor. mun. 11. parte cõsiderada. 49. cum seq. Monachis tamẽ nec recreationis gratia licet, etiã si suos reditus habeant in venatione, debent hæc per alios facere, nõ perse nec eis interesse, secũdum Doct. commu. testa Dida. Perez. d. 1. tit. 22. lib. 2. ordi. col. 693. in medio, & vide. c. 13. sess. 24. concil. Triden.

3 ¶ Vbi, *Ypesca*, Latinè, piscatio ſ, piscaria, & piscatura à doctoribus vocatur, & est quasi piscių captio, & posset diffiniri sicut venatio, in gl. præcedenti diffinita est, scilicet quod piscatio est quasi piscių persecutio, vel est exercitium ordinatum ad piscių captionem, & genus piscandi duplex
4 est & dupliciter exerceetur ſ, scilicet, retibus & hamo, secundum glos. Archid. Turre. & Bellam. c. est & aliud. 24. quæst. 1. de retibus dicitur capit. non turbatur, ead. causa, & quæstione, an sit licita piscatio & quibus personis, & in hoc Turre. relatus per Cassane. in Catha. glori. mundi. dict. 11. part. consider. 51. inquit quod si fit propter necessitatem, vt sunt illi, qui de ea victum quærũt, est licita, & dicit istam esse cõclusionem Gregorij super Ioan. 21. vbi legitur, Apostolos post Christi resurrectionem redijsse ad opus piscationis, quod idem dixit si propter solatium adhibitis circunstantijs, de quo & per Menoc. de arbi. dict. lib. 2. centuria. 5, casu. 413. nu. 20. & 21. Sed quo ad venationem & piscationem inuestigandum est quo
5 iure sit venatio ſ & piscatio introducta, & in hoc dicendum est, iure gentium ex. §. feræ. Instit. de rerum diui. ibi, feræ igitur & bestiæ, & volucres, & pisces, & omnia animalia, quæ cœlo, & terrà nascuntur simul atque ab alio capta fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt, quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupãti cõcedit ur, vt & in l. 1. & 3. & l. quod in litore. ff. de acquir. rerũ dom. l. 1. ff. de acquir. possessio. q. tit. 18. p. 3. summus enim Deus omnia animalia creauit in hominum vsum, & cibum Genes. c. 1. facit. l. in pecudũ. ff. de vsur. & Cicer. libr. 3. de finibus, cumq; hæc animalia ipsa natura fecerit, plane, licet per eãdem nãturæ legẽ cuilibet primo capienti, ea acquirere, vt per Couar. in c. peccatum. 2. p. §. 8. n. 1. vbi hãc ex Iasi. cons. 119. lib. 4. testatur esse communem opinionẽ, & tradit gl. 6. l. 6. tit. 28. p. 3. & Mẽcha. de succes. creati §. 26. n. 79. & Dida. Pere. in. l. 1. tit. 22. col. 693. lib. 2. edi. & Iaco. de S. Geor. in Tract. de feudis sub. §. & cum venationibus. 17. volu. Trac. diuersorũ Docto. vbi pluribus modis respondet

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.cap. nemo retia.de pace tenen.& eius viol. vsib. feud. quisi bene cõsideretur non modo non est contrarius, sed facit & pro hac opinione, vt optime considerat Couar. vbi suprà, & de ijs etiam tradit Francis. Marcus. decis. Delphina. 533. num. 14. cum tribus seq. & Roland. Valle cons. 22. n. 27. cum seq. volu. 2. vbi tñ inquiunt quod quãdo domini
7 terrarũ faciũt has prohibitiones debent protestari & contradicere, ne videantur consentire, & præscriptione acquirant ius hoc prohibẽdi venari aut piscari in certa selua defensa vel
8 flumine prout acquiri posse inquit Auen. c. 12. prẽto n. 11. & 12. lib. 1. & late Balbus de præscriptio. 4. p. 5. partis prin. q. 6. per totam, & Aymon in Tract. de Anti. temp. 4. p. §. materia ista singularitatis. n. 79. cũ seq. aliquibus. Ex variis tñ causis secundum dictos Doct. prohiberi possunt venatio & piscatio peb principẽ nõ recognoscentẽ † superiorẽ, & per dominos inferiores ex iustissimis causis ad tempus & nõ in perpetuum. vt per Iac. de San. Georgi. vbi suprà, & Couar. vbi suprà, nisi secundũ cum tibi ius id per immemorialem præscriptionẽ legitimè quis acquisierit. Imo & tũc cautè
11 est recipienda & seruãda præscriptio hæc tã in foro exteriori quã interiori, præsertim si ea institumà tyrãnide habuit, vt & hæc per Rebuf. in l. inter publica. 17. ff. de veb. signifi. pag. 160. & tradit Sebast. Medi. in Tracta. de venatio. q. 5. fol. 397. in. 17. volu. Tra-
10 ctatuũ, vbi inquit ex triplici † de causa hæc prohiberi posse. Primo, si venationis locus sit communis ciuitatis aut oppidi, vetari potest, à principe, vel à domino per viam gubernationis, nam feræ volucres, & pisces non solum ornamento sunt, verum & necessitati seruiunt, ob idque non est vulgi temeritati venatio commit
tenda, sed debet ordine hac lege fieri ne disperean. Secundo, quia Princeps etiam communia loca reipubl. potest alicui proprio vsui dicare, neque ad hoc, vt quidam putant, requiritur consensus populi, in suum quippe est, vt pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat præterquam quoad apros, & cervos, & id genus, bestiarum, non decet à plebeijs venatu impeti, sed vt reseruentur ingenuis, qui præliorum simulacra aduersus eos imitentur. Tertia ratio est, quia prohiberi potest venatio, nempe quia est in loco non communi oppidi, sed propria ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si potest fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratia illud ingrediatur, multo magis princeps, quod tamen in magnatibus & principe inferioribus non procedit. Imo & princeps ipse in totum prohibere non debet venationem, sed pro loco & tempore, addo tu, & pro forma piscandi, aut venandi, nam vt cum fraude venatio aut piscatio non fiat prohiberi potest, vt si fiat cum instrumento, vel modo, quibus quidem omnia illius generis † animalia capi possent, & postea non inuenirentur, vt inquit Rebuf. in l. vnica. C. de venatio. feral. libro 11. & eius nepos. Petr. Rebuf. in 3. Tomo constit. Fran. titulo de vsu & consuetud. in præfatio. numer. 48. & Couarr. vbi suprà, nume. 3. versic. Secundo. & hoc est quod leges nostræ prohibere voluerunt, ne ermentur animalia & pisces, modum, & formam, venandi & piscandi, & locum, & tempus, leges nostræ declarant in præsenti, & in propositum dixit Sebastia. Medina, in dicto Tractatu de venatione, quæstione. 5. per totam, in. 17. volum.
11

Tract.

Tract. vbi & inquit quod in prohibi-
16 tione etiam cauendum est ne pœnæ iacerẽtur statuantur, quia illud non æstimatur furtum, aut latrocinium, proinde ac dum domus aut bursæ expilantur, vende crudele est pœna corporalis plectí ingredientes loca vetita, ver-
12 bationis † causa, sed satis si duplum fiat simplum per dent, & retia aut instrumenta quibus venantur ac piscantur, quod si mijs crebret contumacia possent relegari, quod si contemptus superioris adesset, tunc non ratione venationis prohibitæ, sed contemptus posset pœna corporali puniri pro modo contemptus, de quo debet ex presso constare, itidem & in
13 prohibitione hac debet aduerti vt damna data ob eã re sarciantur à Principe † his personis quæ damna passa sunt ab animalibus à Principe ipso in feru inclusis, vt hæc & alia aduertẽda prosequuntur Sebast. Medi. in dict. quæst. 5. & Couar. vbi sup. nume. 11.
14 & an in alieno territorio liceat † venari vid. Frãcis. Marc. Deci. Delphi. 533. ex quibus habes prohiberi non posse venationes & piscationes, nisi per Principem, & tunc ex causis publicis, vel si ex causis priuatis causa recreationis ipsius Principis faciẽtis setum, *Coto*, vulgo nuncupatũ, & tũc cum moderamine & aduertẽtijs dictis faciẽdum est, posset tamen ciuitas in cuius territorio est flumẽ extra ris piscationem fluminis illius prohibere per l. Diuus. ff. de serui. rust. prædi. l. 16. titu. 28. part. 3. not. gloss. fi. l. 6.
15 eod. tit. & part. & sex casus † in quibus piscari non licet in flumine publico, vid. per Cepolam de serui. rust. prædi. titul. de piscatione, & Balbum de præscripti. 4. part. 5. part. princip. q. 6. nu 4. cum sequent. & vide Anto. de Cordoua, in sua summa. q. 119. per totam, vbi plura dicit in conscientia

annotanda, ex supradictis etiam in-
16 fertur licitè posse ingredi fundum † alienum ad venãdum vel piscandum nisi venatio, vel piscatio sint fructus & in reddit. ipsius fundi consistant, adeò vt etiam si domino prohibente fiat venatio in fundo alieno non teneatur capiẽs restituere in conscientia, neque itidem in iustitia, animalia ibidem capta, licèt venator teneatur actione iniuriarum, vt per Seb. Med. vbi suprà, quæst. 6. æst. 7. & comprobat Couar. dict. cap. peccatum. 2. p. §. 8. num. 4. versic. quarto ab eadem, & latius & nouissimè Humada in l. 12. tit. 20. part. 1. in glo. 2. nu. 1. cum sequentib. plurib. vbi respõdet leg. 17. tit. 28. p. 3. & alijs legibus, quæ in contrarium facere videbantur, & in n. 5. versi. quinto ab eadem, id ampliat procedere etiam si dominus agri ius venãdi alicui locauerit, aut in vniuersum venationem in eo fundo prohibuerit, ea ratione quod ipse capere vellet easdem feras intra proprium agrum enutritas, & pecunia vedere. Tenebitur tamẽ venator talis in alieno fundo capiẽs animalia ad restitutionem damni in eo fundo, ob venationem facti & contingẽtis domino prohibẽti, & in hac æstimatione habenda est ratio animalium, quæ nisi extraneus venatus fuisset, dominus fundi eiusve conductor habuisset, suaque fecisset per apprehensionem, habendaque itidem erit ratio venationis, quæ in eo fundo per dominũ solum exerceri solebat, ita vt hic venator, qui domino prohibente agrum alienum ingreditur non tenetur ad restitutionem ratione caprorũ animaliũ sed ratione damni illati per venationem ipsi domino, qui venari iure & iustitia solitus intra proprium agrum fuerat, vt inquit Couar. vbi suprà, nume. 11. versic. Præterea.

vbi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi,& inquit ad damnum factum in segetibus & fructibus illios fundi,teneri tales venatores:aliud & itidem damnum in piscatura considerat Couar.vbi supra.num.12.versic.quin & præter.inquit tamē,ibi,Couar.n.14. & 15.quod licet animalium captorū in septis & saltibus euagantium sit captio propria capientium,neque teneatur ad restitutionem,tenebuntur tamen ferarum & piscium,qui priuatim alicuius proprij sunt;puta quia priuatim inclusa sunt vinarijs,leporarijs,piscinis,& stagnis,vt ibidem per Couarr.u.diffis numeris:14.& 15. & per Sebast.Medi.dict.quæstio.7.vbi hæc amplia & limitat,quæ longum esset referre.Et hæc pro Rubric. declaratione sufficiant,vt ad declarationem legum deueniamus vbi alia declarabimus Deo volente,alia per Sebast.Medi.vbi supra videri possunt.

SVMMARIA.

Ciuitas potest ex causa publicæ vtilitatis prohibere venationē & piscationē n.1.
Ecclesiasticæ personæ tenentur etiam seruare leges nostras venationis & piscationis, nu.2.vbi coram quo iudice agendum.
Clericis repertis cum instrumentis prohibitis ad venandum,vel piscandum,possunt eis priuari per seculares officiales.num.3.
Venatores,vel piscatores,contra legum nostrarum dispositiones venantes,vel piscantes,peccent mortaliter.num.4.& ibi quid si in die festo.
Ludere contra legum dispositiones,an sit peccatum.num.5.

Lex Prima.

Summarium.

Tempore quo animalia nutriuntur omne genus venationis cessare debet sub nostri text.pœna.

IBI,*Tiempo de cria*,Hæc est vtra de iustissimis causis prohibitioni venādi & itidem piscandi occasionem præbens,ne tunc omnia animalia capiantur,& publicæ vtilitati lædatur, qua de causa & ciuitas adhoc posset statuta facere †,vt inquit Deci.cons. 779.relatus per glo.fi.in l.6.titul.28. part.3.& legem nostram ad hoc notat Couar.in dict.cap.peccatum.2.p. §.8.num.3.& eo relato Sebast.Medi. in d.tract.de venatione.quæst.11. per totam.

¶ Ibi,*De qualquier estado y condicion que sea*,& sic ecclesiasticæ personæ cēsentur etiam prohibitæ cōtra prohibitionem nostrarum legum venari aut piscari,nam cum leges nostræ publicam cōcernant vtilitatem & commodum publicum,imo & priuatum commodum cuiuslibet ecclesiastici, etiam tenētur has seruare leges †,vt in propositum nostrum inquit nouissime Doct.Salzedo,ad pract.Bernar. Diaz edpit.67.addi.2.vbi tamen inquit pœnam nostræ l.& sequentium imponēdam talibus ecclesiasticis per suum iudicem debere imponi,vt & ipse dixit in cap.55.ibidem.& nos alibi diximus. Inquit tamen ibidem in eod.c.67.addit.2.in versicul.illud autem noue,quod si clericus repertus fuerit cum instrumētis prohibitis venationi vel piscationi,poterūt ab eo capi per iudices seculares eos sic reperientes †,prout quotidie fit cum perdices in iabula reperiuntur ad venandum,vel aucupandum,vel cum retibus prohibitis. Sed an venatores seu piscatores cōtra prohibitionem harum legum venantes,vel piscantes,peccent mortaliter †,& in hoc quoad restitutionem nulli dubium, quin ad eam non teneantur,vt tenet Couar.dict.c.peccatum.2.part.§.& num.3.

nu.3.& Sebast.Modin.in dict.Tract. de venatione.q.7.nu.14.& q.8.nu.fi. volum.17.tractatuum diuersorum, vbi & inquit quod etiam si in die festo quis venetur aut piscetur licet male faciat non tenebitur ad restitutionem captorum animalium & piscium in campo,vel flumine publico,sed an peccabunt,& in hoc Menesi.in l. per agrum.nu.8.C.de serui.& aqua, inquit,quod sic,quod durum videtur quia lex nostra satis contentatur pœna ab ea imposita,& nihil vltra exigit, sicut & ludere contra leges non esset peccatum †,asserit Naua.in Manuali cagit.19.numer.6.& 7,non est enim Regiæ intentionis obligare ad peccatum cum pœnā imponit temporalem secundum eundem Nauar. ibidem.cap.23.num.56.licet in contraueniente iudicis præcepto præcipientis non piscari aut venari per alium,asserit Couarr.dict.§.8. nu.4. in prin.& Dida.Perez,in l.2. titul.9. libr.2.Ordin.colum.502.versi. hinc etiam est,& quamuis res dubia fuerit apud aliquos in mitiorem partem inclinarem,ne leges sint laquei animarum,cum ipsæ satis pœna temporali se contentant,& hoc dum tamē non fiant venationes & piscationes in die festo dum diuina celebrantur officia,licet hæc de peccatis theologis & confessoribus,potius determinanda relinquere sit melius,qui circunstantijs circunspectis hæc deliberare poterunt.

Lex. 2.

Summarium.

Tempore niuis,venari non licet sub pœna in lege præcedente contenta.

IBI,*De fortuna y nieue*, Allegat eam Couarr.in dict.c. peccatum.2.part.§.8.n.3. & Sebast.Med.in dict.Tract.de venatione.q.11.Est enim & eadē tūc ratio,sicut tēpore quo prægnātes sunt animalia hęc siue perdices

¶ Ibi,*Con ninguna genero ni instrumento de caça*,Et sic neque retibus aut instrumentis permissis venari licebit hisce temporibus,hic & in lege præcedente contentis.

SVMMARIA.

Prohiberi potest piscari,aut venari,certo instrumento.nu.1.
Pœna nostri tex.vt incurratur,debet esse actus perfectus.n.2.
Perdices habere in domo,ad aucupādum prohibetur hic,non verò si recreationis causa habeantur.nu.3.

Lex. 3.

Summarium.

Venari non licet instrumentis & rebus hic contentis sub pœna hic contēta, & quod nemo perdices habeat ad venandum,neque in domibus suis sub i nostri text.pœna.

IBI,*Con lazos de alambre*. Potest enim prohiberi ne tali instrumento venetur aut piscetur †,ne publica lædatur vtilitas in captione multorum animalium aut piscium ex tex.in cap.1.§.nemo retia,de pace tenenda,& eius viol.not.Couarr. d.2.p.§.n.8.nu.3.& Sebast.de Medi. de venationib.q.10.n.1.eo quod secundum eum,ibi,feræ,volucres,& pisces,non solum sunt pro ornamento vniuersi,sed etiam pro vtilitate hominum,vnde princeps prohibet venationem,quæ fit cum instrumento,to

nx,

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ,quia eo plures extinguntur,& capiuntur feræ,atque inde sequitur animalium siluestrium, & ferarum innumera extinctio, quæ Reipubl. incommoda est:nõ enim retia, laquei, aut alia instrumenta permittũtur ad capiendas venationes nisi vrsos, lupos,& apros,ex dicto §. nemo retia. not.Guid.Papæ decis.218.n.2.quod conducit ad legem.5.&.6.infra eod. & Cæpola de seruit.rusti.prædi.c.22. num.8.&.9.

¶Ibi,*Ni con otro genero de instrumento*, obscura sunt hæc verba,& diminute fuerunt apposita per Compilationẽ, nam in originali dicitur, *Ni otro genero de instrumento dello*. vt designaretur, non quod omne instrumentum,quo cum animalia & perdices capi possunt prohiberetur,sed tantum illud, quod simile præcedentibus,& proxime dictis simile esset,ita quod cum eo venatio destruebatur,& extinguebatur,non vero cum alio,in quo ratio hæc deficeret,nam lex de habilitate est restringenda,ex.l.vt gradatim.ff.de nunc.& hono.& ex præcedentibus & sequẽtibus declarãda sunt intermedia,cũque ex præcedentibus & sequentibus de instrumẽtis ijs venationẽ extinguentibus loquatur lex nostra,verbã hæc intermedia,*Ni con otro genero de instrumento*. De ijs intelligenda sunt ; aliter enim & lex nostra absurditatem contineret& superfluitatem si indistincte de omnibus instrumẽtis intelligeretur.& quia cum lex nostra prouidere voluerit extinctioni animalium, vbi hæc cessat dispositio cessare debet, & sic practica cõmuni declaratum videmus, nam miluli cum canibus & retibus venantur, leporesitidem, & perdices cum cane & balista & similibus quibus cum animalia non destruuntur, neque fugantur, & nisi sic intelligeres destrues legem nostram, & praxim ac vsum quotidianum.

¶Ibi,*Ni con reclamos ni bueyes*, Hæc enim venatio fraudulẽta dici potest & cum fraude facta,vtpote quia hæc instrumenta eremant animalia & aucupia,& deficere faciunt, & sic iuste prohiberi possunt.& sunt prohibita, secundum Rebuf.l.1.C. de venatio. fera.& Petr.Rebuf. 3. Tom. constit. Fran.tit. de vsu & consuet.in præfat. n.48.& Mexia in pragm.panis, concl.4.n.19.& Seb. Medi.d.Tract. de venã.q.10.

¶Ibi,*Que lo contrario hiziere*. Notat verba hæc,quia denorant factum nõ verò faciẽdum,& sic cum delicta hęc cum affectu sunt facta & perfecta nõ
2 vero si intentata † solummodo, pœna enim à iure imposita locum tantũ habet in actu consummato, nõ vero incepto tantum,nisi aliud dictum sit, vt per D.dac. Perez in l.16.tit.3.col. 145.lib.1.Ordin.& iterum in l.2.tit. 13.libr.8.Ordina.& nos alibi etiam diximus.

¶Ibi,*Ni los tengan en sus casas*, intelligo,*para caçar*, vt in præcedentibus verbis dictum est,ibi,*para caçar*†, nã quãdo lex vnum disponit,& alterum præsupponit,vt habeat locum dispositũ debet verificari præsuppositum, ex glos.singul. & communiter approbata in l.si mancipia.C.de seru.fugit. de qua plura alibi diximus, cumque lex nostra præsupposuerit in præcedentibus, quod nullus perdices ad
1 aucupandum habeat,disposueritque statim & immediate,vt neque domi illas habeant, intelligendum est sub præsuppositio illo,ad venandum,quasi secus sit,si pro recreatione & cantu illas habuerint domi,nam tunc non incurritur.l.nostræ pœna.Et ex hoc perperam faciunt iudices & eorum ministri,qui nulla præhabita informatione,

tione, quod perdices halicantur ad aucupandum, statim eas capiunt,& occidũt,cum deberẽt prius hæc per informationem eis constare,& sic vidi iã in facto discussum,& quia qualitas hæc non erat probata fuit absolutus dominus perdicis, & iure optimo,sed quis hæc iudicibus persuadebit tenẽda & sequẽda,tanta est enim eorũ cupiditas per fas & nefas aliena percipiendi,ne dicam surripiendi.

¶Ibi,*Le maten*, Intellige vt dixi in præcedẽte glos.si habuerit quis illos ad aucupandum,& tunc etiam clericus tenebitur,& ei poterit occidi talis perdix,vt inquit Saleedo in practica, ad Bernard. Diaz. d.c.67. additio.1.pag.213.col.2.in fin.cum seq.& iam in hoc tit. remanet dictum.

Lex.4.

Summarium.

Aucupium aliquod occidi nõ potest arcabusio,vel alio sulphuris instrumento,neque cũ balista cũ herba, neque aliquis eam domi habeat herbam sub nostri text.pœna.

HBI,*Con arcabuz*, Nam vltra quod arcabusio ermantur aucupia,& extinguntur,terrentur etiam & fugantur,vt inquit Couar.in nostrũ propositum, in dict.cap.peccatũ.2 part.§.8.nu.3. & Sebastia. Medi. de aucupatione, quæst.10.nu.2.

¶Ibi,*Ni con yerua de ballestero*, Probanda est hæc qualitas,vt scilicet,cũ herba hac sint animalia, vel aucupia occisa, nam si hoc non probaretur, etiam si probaretur cum balista & hasta jarea occisa fuisse,non haberet locum nostri text.pœna,nam cũ possint occidi cum balista sine pœna,vt pœna incurratur nostri text. probãda est qualitas hæc,aliter enim licitè præsumitur occidisse,ex Bart. doctrina communi,& ab omnibus laudata, in.l.nõ solum. §. sed vt probari.ff. de noui.ope.nuncia.de qua pluries diximus, cum arcabusio tamen aut alio sulphureo instrumento, occidens puniretur etiã si nulla toxica herba sit immixta, vt ex nostro text. clarissime patet,& hoc nulli dubium.

¶Ibi,*No pueda hazer ni tener en su casa la dicha yerua de ballestero*, Intellige quod neque domi haberi possit, neque fieri, scilicet ad occidendum animalia,vel aucupia in.l. nostra occidi prohibita, idq; etiã fundatur,ex dictis in præced.l. in gl. *Ni los tengã en su casa*,& sic qualitas hęc est probãda, quod ad occidendũ animalia & aucupia nõ permissa occidi,eam habebat,nã cũ ex.l.sequenti possit haberi ad occidendũ animalia in ea expressa debet denũciator probare ad prohibita habuisse herbã hanc, vel eam fecisse,vt in glo.præcedẽte diximus, hęc tamen quam incognita sint iudicibus experientia docebit.

SVMMARIA.

PRæmia constitui possunt capienti lupos. n.1.vbi.n.2.quid si quis capiat lupam prægnantem,vel lactantem.

Lex.5.

Summarium.

Populorũ cõcilia formam & ordinem præbebũt ad occidendũ lupos etiam cum herba, & præmia occidentibus constituent.

IBI,*Como se mayen*, Licitũ est enim feras venari, vt in. l.vnica, de venafer.lib.11.

¶Ibi,*Pueda seualar el premio*, † Quotidie præmia

Universidad de Deusto
Biblioteca

præmia hæc constituuntur & dãrur, secundũ Auen. d. c. 1. præt. n. 8. in medio. lib. 1. vbi. n. 9. quærit an possint absque Regia licẽtia cõstitui præmia hæc stãte. l. nostra nulli dubium quin non sit necessaria dicta Regis licẽtia, cum hic concedãtur, & dẽtur, apprehendẽtibus & capientibus, non vero reperientibus solum, secundum Mexiam in prag. panis, conclu. 1. fol. 17. n. 34. & probatur ex text. nostro dum dicit, *Que les traxeren*, & tũc etiã si casu & non ex proposito lupos capiãt debebitur præmium cõstitutũ secũdum Auend. vbi supra. præmium tamẽ iudex solus nisi simul cum cõcilio constituere nõ potest, vt dixi in l. 4. tit. 18. suprà. lib. 6.

¶ Ibi, *Por cada cabeça de lobo*, Quid si reperiat quis & capiat lupã prægnantem †, an debeat habere vnũ vel plura præmia, & respondet Bald. in l. 6. ff. de lib. causa. quod habebit vnum præmium & non plura, secus verò esset, si caperet lupam lactantem cum lupatinis, vt inquit Imol. in d. in lege. ff. ad. l. Falcid. & Felin. in. c. sicut, de homici. & Sebast. Med. in. d. Tract. de venatio q. 42. & hoc est quod inquit tex. noster *Y por cada vna destos*.

¶ Ibi, *Venado con yerua*, Hic clarius probatur qualitatem hanc herbæ esse probandam, vt pœnã legis nostræ imponatur occidẽti ceruũ, vel aliam prohibitam venationem, quę omnia notanda sunt, quotidie enim præ manibus habentur.

SVMMARIA.

Foueas facere ad capiẽdos apros, vrsos, & lupos licitum est dum ne in itineribus fiant. num. 1. & 2.
Declaratur. l. 21. tit. 15. p. 7. eodem. n.

Lex. 6.

Summarium.

Foueas aut cipos in montibus facere nemo audeat sub nostri text. pœna.

1 BI, *Cepos grandes*, Qui enim vrsorum ceruorumque capiendorum causa, faciunt si in itineribus fecerint † eoque aliquid deciderit factũque sit deterius, lege Aquilia obligati sunt, vt. l. qui foueas. ff. ad. l. Aquil. l. 7. tit. 15. p. 7. notat Cæpola de serui. Vrba. c. 8. n. 2. vbi idem esse dicit in fossatis ad frumenta collocanda, quæ solẽt dici *Alholies de pan*, Tradit idem Cæpol. de serui. rust. c. 21. n. 11. & Couar. in d. c. peccatum. 2. p. §. 8. & Sebast. Medi. d. Tract. de venatione. q. 13.

¶ Ibi, *En los montes*, Intelligo in quibus hæc fieri non solent, ne sit correctoria. d. l. qui foueas. & d. l. 7. partitæ, in itineribus solum prohibentiũ fieri, & an ilijs locis, vbi non solẽt fieri, quasi vnus & consuetudo ea faciẽdi in tali, vel tali loco certior retur homines, vt illuc non vadãt, neque animalia sua mittãt, quod si nõ fecerint, sua sit culpa, & ita declarandam. l. nostrã in ijs verbis tenendũ est, ne sit correctoria iurium antiquorũ, & sic etiã intelliges. l. 21. titul. 15. pa. 7. quę cipos hos & foueas videtur permittere.

¶ Ibi, *Por el peligro*, Quod omnino vitandũ est, vt inquiunt dicti Doctores & iura.

SVMMARIA.

COlumbaria, an licite in conscientia haberi possint. n. 1. & in 2. quid in attrahẽdo eas ad suum columbarium.
Aucupia, venationes & pisca tiones esse in fructu. n. 3. & 4. 5. an sint fructus industriales, vel immobilia reputentur.
Vsufructuarius potest venari in fundo, in quo habet vsumfructũ, neque potest à proprietario prohiberi. n. 4.
Colũbas capere iuxta columbarij delictũ est. n. 6. & ibi declaratur.
Casus speciales nostræ legis, vbi statur iuramento damnum passi. n. 7.
Iuramento alicuius quoties standum est pro plena probatione non admittitur probatio in contrarium. n. 8. & ibi declaratur.

Lex. 7.

Lex. 7.

Summarium.

In columbarijs, vel in alijs domibus particularibus instrumenta, ad capiendas columbas, vel ad atrahẽdum eas non adsint sub nostri text. pœna, & alia circa hæc in. l. nostra contenta seruent.

1 BI, *Palomares*, An licite hæc columbaria † in conscientia teneri possint, vid. Siluest. verbo, Restitutio. 3. q 4. & Anto. de Cordo. in *Summa de casos de conscientia*, q. 121. vbi, tradit an licite columbæ aucupari vẽdi & emi possint in conscientia.

¶ Ibi, *Ni añapazan*, & vltra pœnam nostri text. tenetur artibus & fraude
2 columbas alterius columbarij † ad suum atrahens ad restitutionem secundum Couarr. in cap. peccatum. 2 part. §. 8. num. 14. verbc. Tertio. & Sebast. Medi. dict. Tract. de venatione. quæst. 65.

¶ Ibi, *Vender palomas, si no fuere al dueño del palomar*, Hic videtur probari, au
3 cupia, venationes †, & piscationes, iri dem esse in fructu, vt probatur in. l. venationem. ff. de vsuris. l. item si. §. aucupium. l. vsufructuarium. ff. de vsufruct. & ideo vsumfructuariũ possevenari in fundo in quo habet vsum
4 fructum †, neque posse à proprietario prohiberi, ne venetur ipse vsufructuarius. l. vsumfructum. ff. de vsufr. & l. item si. §. aucupiorum. eodem titu. notat Francisc. Marc. decisione Delfina. 532. Sebastia. Medi. in dict. Tract. de venatione, quæst. 15. & 16.
5 vbi an sint fructus † industriales, & in quæst. 17. an inter mobilia, vel immobilia computentur, & an decima debeatur ex eis, vid. Franc. Marcum, decisione. 531.

¶ Ibi, *No ayan osadia de tomar palomas*, nam columbas capere in colum
6 bario, vel iuxta de iure prohibitum est, & furtum † committitur, vt per Dynum & Doctores, in. §. pauonũ. Instit. de rer. diuis. & Guido Papæ, decis. Delfin. 218. num. 2. quod intellige verum quãdo abire & reddire solent, prout sunt domesticæ, quæ in columbarijs, domibusque retineri solent, secus autem in siluestribus, ex. §. pauonum. Instit. de rer. diuis. & l. 23. tit. 28. p. 3. & notat Couar. in d. c. peccatum. 2. p. §. 8. n. 14. per totum, & Sebast. Medi. d. Tract. de venatio. q. 65. vbi inquit reuertendi animũ desinere habere: cũ reuertendi consuetudinem deseruerint, & hac de causa, ne que occidi possunt tales colũbæ domesticæ, & reuertẽtes, vt per Couar. dict. n. 14. versi. 4. & Cordouam in. d. q. 121. vbi de ijs late agit.

¶ Ibi, *Que el tal juramẽto baste por entera prouança*, Specialissimus casus est hic,
7 vbi statur iuramento damnũ † passi, & fortasis nõ reperias simile, & hoc quia id quod fit in campo difficulter probatur, tum etiã vt deterreãtur homines ab hoc delicto, tum etiã quia non imponitur delinquẽti pœna corporalis, quo casu id fieri potest, vt inquit Hippoly. in pract. §. ex prędicta. n. 75. adeo vt non admittetur probatio in cõtrariũ, quia quoties iuramẽto alicuius stãdum est pro plena pro
8 batione, nõ admittitur probatio † in contrariũ, secũdum Auiles, c. 52. præto. verb. *En tierra*. n. 14. fol. 255. tamẽ Paul. Castro, in l. fi. nu. fi. ff. de præto. stipul. cõtrarium videtur tenere, sed Paul. loquitur quoties lex tantum dicit quod stetur iuramento, damnum passi, secus verò si vltra addiderit, scilicet, quod vltra non possit inquiri, vel quod habeatur pro plenaria probatione vt hic, nam tunc non admit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tetur probatio in contrarium, secundum Auiles, vbi suprà, & Cæpol. cautc. 104. multa sunt, in fi. ex Iaſ. in. l. 1. §. si absens. n. 6. ff. si ex noxali causa agatur. vbi alijs modis limitatur.

Lex. 9.

Summarium.

Nullus in fluminibus ad piscandum immittat aliquam ex rebus in hac. l. contentis sub eius pœna.

HBI, *No echẽ en los rios tenos de cal viua, y venenos*, Pisces enim taxo infecti solẽt esse nociui hominibus eos comedẽtibus, imo & animalibus bibentibus ex aqua illa, & ideo iure optimo prohibitio nostra. l. procedit, quã ad hoc not. Auend. c. 19. præto. n. 30. illatione. 8. lib. 1. & Mexia in pragm. tassæ panis. 4. conclu. n. 19. ex Matth. Afflict. in cõsti. Sicil. Rubr. 41. in constit. quicunque toxicum, lib. 3. & Sebast. Medi. alios allegando in. d. Tracta. de venatione. q. 10. n. 5.

SVMMARIA.

PIscationes in quibus aquis commune sunt nu. 1.
Piscatores, an dicantur negociatores. n. 2.
Vendito lacu, an veniant etiam naues piscatoriæ. nu. 3.
Vendito fundo, an veniãt pisces, ibi, existentes. num. 4.
Denuntiare non licet de venantibus & piscantibus contra leges Regias, lapsis tribus mensibus. nu. 5.

Lex. 10.

Summarium.

Piscari in flumine cũ pãnis & rebus alijs hic declaratis & tẽpore quo nutriũtur & pisces freant, prohibet legis huius conditor sub eius pœna.

IBI, *Con paños de xerga*, Destruunt enim hæc pisces, & publicæ vtilitati nocent, quæ conseruatione piscium consistit, & ideo neque tempore quo nutriuntur licebit, vt inquit text. hic, sicut in venatione dictum est in. l. 1. supra isto tit. & libr. & per Mexi. in dict. pragm. tassæ panis, conclu. 4. nu. 19.

¶ Ibi, *Que no saquen los rios communes de madre*, Hoc enim etiam piscaturas ermat, & pisces destruit, quod est maxime nociuum, & negotiatoribus, & piscium depopulatoribus adimitur occasio destruendi piscaria, & pisces in breui tempore: 1 sed in quibus aquis † communes sunt piscationes, dubitat Balb. de præscript. relatus per Sebastia. Medi. in dict. Tract. de venatione, sub titulo de piscatione, quæstione. 58. & inquit, quod in mari, flumine publico, in stagno, lacu, & similibus. Iaso. l. possideri. §. nouerca. num. 22. ff. de acquirend. possess. & Corneus consil. 211. num. 2. & 3. volum. 4. sed an piscatores dicantur negotiatores, 2 † ibidẽ in quæst. 59. tradit ipse Sebastia. Medi. & inquit quod non, ex. l. legatis seruis. de legat. 3. quod intelligit ibi verum, quando domino tantum piscantur, secus si vt venderent pisces, quia tunc viderentur negotiatores, & consequenter gabellam ex tali venditione deberent. Et an 3 vendito lacu veniant etiam naues † piscatoriæ, ibidem in quæstione. 62. inquit Sebastia. Medi. quod sic, licet vẽdito fundo in quo sunt pisces non venient pisces † in venditione, non 4 magis quam venirent necne pulli, aut cætera animalia, quæ in fundo sunt, prout non venire, probatur ex. l. Iulianus, §. fin. cum. l. seq. ff. de actio. emptio. Et notat quod lex hæc dicit,

Los

Los rios, Vt scias non comprehendi riuulos, & torrentes, qui in æstate desiccantur, nam flumẽ dicitur continuò decurrens & perennis, torrẽs qui æstate siccatur, vt per Calepi. verbo, Flumen.

Et habes notare quod in curijs de Madrid. Anni. 1573. prouisum fuit prout in nouiori quam mea impressione huius Recopilationis reperies insertũ & declaratũ, quod intra tres mẽses à die venationis, vel piscationis, denũtiandum est de venatoribus & piscatoribus trãsgredientibus leguũ harũ dispositiões, nõ verò post 5 † & sic denuntiatur, vt cõtineatur tenetur omnino probare, quod intra hos tres mẽses facta est denuntiatio, aliter non obtinebit, & fuit hæc iustissima prouisio, vt cupiditati iudicum, & an licita sit piscatura in Rubric. nostri tituli diximus.

¶ De lege fin. nostri text. de vitulis tractans, dixi in. l. 2. verb. *Terneros*, titulo. 14. supra libro. 5. ad ibi dicta re remitto, & de laudatione carnis vitulæ & aliarum carnium, vide Cassane. in Catalogo glor. mũdi. 12. part. cõsid. 85. & hæc pro hoc titu. sufficiant.

TITVLO, NONO DE los que se van a morar de vn lugar a otro.

CVM superioribus titulis dictum est de terminis publicis & piscaturis ac venationibus, quæ omnibus habitatoribus locorum communes sunt, & eis potiuntur, & quia dubitari posset, an tales habitatores ijs fruentes rebus, possint populum derelinquere, in quibus de dictis commodum reportarunt, ideo post titulos præcedentes subsequitur hic noster, & nisi sic continuaueris difficulter continuari potest.

SVMMARIA.

CVilibet licet transire se & sua ad alias ciuitates & populos. n. 1.
Oppida horum Regnorum an cõpelli possint aliquem recipere in ciuem. n. 2.
Ciuitatem statuere minimè posse iniuste à ciuitate expulsum nõ amplius recipiẽdũ. n. 3.
Titulus nõ licere habit. metro. lib. 11. localis est. n. 4.
Fœmina originaria vnius loci licet alibi habitat nõ propterea vocatur forensis. n. 5. vbi infertur ad gabellas. &. nu. 6. quoad quid desinat esse ciuis.
Sententia vicinitatis vel pluralitatis facit ius quo ad omnes. n. 7.

Lex Prima.

Summarium.

Vnusquisq; libere potest trãsire ex vnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

locis ad alios abitandos, neque prohiberi potest sub nostri tex. pœna.

HBI, *Lo puedan hazer* Hæc est conclusio totius nostri tit. & materiæ, scilicet, quòd cuilibet liberè est potestas
1 transferendise & sua † de vno loco ad alium, ne libertas à iure naturali concessa restringatur, contra dispositionem l. Titio centum. §. Titio. ff. de condi. & demonstr. potest enim quis vbicumque ei placuerit ni prohibeatur iustè, domicilium habere, vt in. l. nihil. ff. ad municipalem, tradit Bart. in. l. assumptio. & in. l. de iure. ff. eod. tit. & Abb. in cap. fi. notab. 2. extra de paroch. Soci. Iun. consi. 7. num. 5. volum. 2. adeò vt licèt, fuerit anceps quæstio in chancellaria Pinciana, an oppida horum regnorum
2 possint compelli aliquem † recipere in ciuem, probabilior tamen & vetior ac tenenda sententia est, quod cõpelli possint, tam ex dictis & ex. l. nostra, quã, etiã, quia Reipu. interest oppida ciuibus ampliari, vt in. l. 2. C. de indict. vidui. tollen. & ex. l. fin. §. penult. ff. de bonis damnato. ex quo non immodice ciuitates illustratur, vnde interrogatus Homerus, qui essent maximus ciuitatis ornatus, inquit, pueri & turres: per pueros populi amplitudinem significãs, quibus & alijs rationibus hanc tuetur sententiam vt probabiliorem, Burgos de Paz in. l. 3. Tauri. num. 513. cum aliquib. sequentib. vbi & inquit ciuitatem statuere minime posse, in-
3 iuste à ciuitate † expulsum, vllo tempore ad ciuitatem recipiẽdum, quia statutum sapiens monopolium iure diruitur, ex. l. 1. de monopolij, neque aliud ex. l. ff. ad muni. colligi potest, nã licet ciuis à ciuitate recipiendus sit, vt talis dicatur, nullo modo ex inde colligi potest ciuitatem non esse cogendam illum recipere, sed potius contrarium ex dictis. & hoc verum est nisi in materia titu. &. l. 11. C. non licere hibit. metro co. lib. 11,
4 localis enim est titulus ille †, & sic ad alia non extendendus: ex quibus domicilia contrahantur vltra text. & ibi Doctores, in cap. cum nullus, de tempo. ordina. libr. 6. & l. 2. titulo. 14. part. 4. & l. 32. titulo. 2. part. 3. tradit Menoch. de arbitr. iudi. casu 86. per totum, vbi singulariter loquitur. Habes tamen notare quod fœmina originaria vnius loci licet alibi nubat † non propterea vocatur so-
5 rensis, vt inquit Decian. Responso 71. num. 1. volumine 2. namvt inquit Bald. in. l. 1. §. quod autem. ff. de tutori. & curato. dat. ab his relatus per gl. *Natural.* in dict. l. 32. illi proprie dicuntur de loco aliquo, qui ratione originis sunt de illo loco, ex quibus semel in facto dixi, quod si mulier hæc in sua ciuitate originaria, vel quilibet alius originarius, vendat, aut cõtrahat, non dicetur forensis, neque vt talis soluet gabellã, gabellario, *Del viento*, sed vt originarius soluet eam, adeò vt etiam si mulier hæc esset alibi nupta, idem dicendum esset, nam licet nupta, quandiu est nupta, desinat esse ciuis propriæ originis, hoc est verum in quantum retraheretur à seruitijs viri, non verò in
6 alijs †, secundum glo. *Decasamiento*, in dict. l. 32. vbi allegat Plateam limitantem. Et notãdum itidem est, quod sententia vicinitatis, & popularitatis lata in contradictorio † iudicio facit
7 ius quo ad omnes, secundum Additio. Barto. in. l. quotiescumque. C. de decurio. libr. 10.

¶ Ibi, *Saluo si por cõcordia*, Versic. hic limitatiuus est præcedẽtis dispositionis &

nis & conclusionis, in glos. præcedente à nobis formata, etiãcitque in hac materia magis pactum expressum ciuium & vicinorũ oppidorum, quam statura & ordinationes ipsorũ populorũ, vt ex. l. nostra clarissime probatur, sed an conuentione partiũ possit quis adstringi ad perpetuo viuẽdum in aliquo loco alibi diximus.

SVMMARIA.

Ciuitas an possit concedere immunitatẽ ciui nouello. n. 1.
Ciues noui an teneatur ad contributionẽ vt terum debitorum, n. 2.

Lex. 2.

Summarium.

Domini locorum exemptiones nõ possunt tribuere transferẽtibus se an habitandũ in locis & terris suis, sub pœna nullitatis talium exemptionũ, & ea vtentes proditores iudicabũtur, & confiscationem bonorum patientur.

HBI, *Que la tal exẽpcion no vala*, Est enim in præiudiciũ Regis & suorum iuriũ, & cõtra. l. præcedentis dispositionem, & ne eius terra inhabitabilis relinquatur & deserta, cũ potius augenda & ampliãda sit, vt inquit Consul. in. l. 2. in fin. C. communia de manu. ibi: ciuitatem nostram ampliandam potius quam minuendam esse censemus, & ex. l. 2. C. de indi. vidui. tollen. & l. si quis patronorũ. §. idẽque iuris est. C. de bon. libe. & gloss. quambis. in cap. ex parte, de resti. spoliat. & an possit cõcedi per ciuitatem
1 immunitas † nouello ciui, tradit Roma. consil. 252. & dixi in mea Curia Pisana de decurio. & an noui ciues te-
2 neantur † ad contributionem debitorum veterum, dixi in. l. 10. tit. 14. libr. 6. supra

¶ Lex. 3. sequens est ampliatiua nostræ. l. 2. scilicet, vt quæcunq; obligationes à talibus personis factæ dominis terrarum vbi se se conferunt, nulla etiam sint, sicut & exẽptiones fuerunt, & quod nihilominus teneantur tales cõtribuere pro bonis in terris Regis relictis.

¶ Lex etiam. 4. ampliatiua est, in quãtum ibidem dicitur, quod possint habitantes in terris Dominorum ad oppida Regis se conferre, & bona libere ibidẽ trahere, & relicta in locis, *De señorio*, possint cultiuare & administrare, & nullo modo in hoc possint impediri, & ex istis legibus cessant dicta per Aegidi. Thomati, in Tract. de collectis, in, §. incipienti pauperes, nume. 13. in. 12. volumine Tract. diuerso. Docto. fol. 148. vbi dubitabat cum alijs, an sine licentia ciuitatis, vel Domini possit incola, alibi se transferre

SVMMARIA.

Tributa debita ratione rei, ibi sunt exigẽda vbi res sunt n. 1. vbi, n. 2. an cõsuetudo immemorialis contraria valeret.
Electio in loco originis & in loco domicilij, vbi seruiet, n. 3.

Lex. 5.

Summarium.

Habentes bona in vno loco contribuãt pro eis, etiam si in alio viuant.

HBI, *Que pechen y paguẽ por los tales bienes, en las tales villas y lugares dõde los dexare*, Tributa enim debita ratione rei, ibi sunt exigẽda vbi res collocata
1 est † quẽadmodũ in decimis, not. gl. in summa. 13. q. 1. c. significauit, & ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo.de parrochi.cap.quoniam.& ibi glo.fin.& in cap. Apostolicæ, verbo, consuetudo.& glo. in. c. cum sint de decim.Didac.Perez in.l.1.glo.1.q.3. tit.5.lib.1.supra,tradit in propositum nostræ.l.Auend.ca.14.prato. nu.34. versic.item alij volunt lib.2.& ibidē num.18.alia in propositum prosequitur,& iterum in responso.16.& Bart. Soci.consi.129.lib. 1.& tenet Tyberius Decia.in Respon.55.n.18.vol.1. Et Craueta,in consi.201. vbi nu.14. inquit valere statutum, q̄ forenses graviores collectas soluant, quam ciues.Et diximus alia in.l.10.tit.14.lib. 6.supra,sed an cōsuetudo immemorialis contraria valeret, crederem
2 quod non †,ex text. nostro omnem & quamlibet consuetudinem reprobātem, quo casu immemorialis etiā censetur reprobata, vt diximus in.l. 3.nu.24. titu. 1. lib.2.supra.Et tradit Pelaez de maiora.4. part.quæst.201 num. 51.sed Auend. in Respos.16.in propositum nostræ.l. in.n.3.in versi. sed prædictis,cum sequentib. distinguit, vt quoad præiudicium Regis, de quo lex nostra loqui videtur, etiā immemorialis nō valeat, sed quo ad ipsos populos contendentes valeat, nimis tamē suppletiua est hæc distinctio ad.l.nostram,quæ populis & vicinis populorum prouidere vult, & sic dubia mihi videtur dicta distinctio Auend.

¶ Ibi,*Como personales*, his verbis destruitur opinio Angel.in.l. 1. C.de mulı.& in quo loco,& in.l. cum neque. C. de incolis,dicentis, quod forensi possidenti aliquid in ciuitate, vel comitatu non potest indici onus custodiæ, neque potest indici collecta, & fuit opinio Barto. in dict. l.1.& in dict.l. cum neq;. & in.l.forma.§. 1. ff.de censi. teste AEgidio Thomati.in Tract. de collectis, sub §.exposuimus supra,num.35.volum. 12.Tract.diuerso.fol.164.& Zephal. consil.317.nu.23.& infra.Quod quidem ex.l.nostra cessare videtur, siue sint personalia munera solū,siue realia,siue missa,& diximus in dict.titu. 14.supra isto.lib.sub.l. 10.credere tū quod si in illo loco vbi habet bona eligererur ad munera personalia, &
3 in loco vbi habitat itidē eligatur ad alia compelletur † vbi, prius electus fuit munera subire & adimplere,

TITVLO DECIMO.

De los Nauios.

TITVLVS hic continuari ad præcedentes potest, hoc videlicet modo, quod cum dictum sit de venatione, & piscatione, quæ quidem piscatio in fluminibus & mari fieri solet,nunc consequenter sequitur videre de nauibus, quæ in fluminibus & mari quotidie versantur.

SVM-

SVMMARIA.

PLanstrorum & nauium præstationes de Regalibus sunt.nu.1.
Nauium appellatione omnia nauigiorum genera continentur.nu.2.nauis scapha non est instrumentum nauis.num.3.
Qualitates rei & accidentia,quæ rebus addūtur differentiam specificam non constituunt neque rem specie differre faciunt.n.4.
Naues in multiplici sunt differentia.n.5.
Nauigia etiā pro omni genere nauis capiuntur,num 6.
Naues habent quasi membra sua.nu.7.
Nauigari in fluminibus nemo prohibetur.n.8. nisi vt ibi.
Nauis reparata nobis tabulis an sit eadē vel alia.nume.9.
Nauē suā si quis ex alienis tabulis reficiat, an remanebit sua.n.10.
Nauis si tēpore quo recedit refectione indigebat, & itidem cum ad locū destinatū pervenit præsumitur medio tempore etiam refectione indiguisse.nu.11. vbi infertur ad magistros nauium.
Nauis dominium non transfertur per solum emptionis titulum, sed per traditionē.n.12.
Nauis are, licet vtile exercitium sit & necessarium tamen est periculis plenum.nu. 12.vbi pericula.
Socius est in culpa si res societatis per mare vehere voluerit.nu. nisi vt ibi.
Maris procellæ inexorabiles sunt & nemini parcunt.nu.15.
Nauigantes miserabiles personæ dicuntur. num.16.
Nauis paratur ad hoc, vt naviget n.17.vbi infertur ad socios nauis dissentientes,an nauis naviget,cui sic abitur.

Lex Prima.

Summarium.

Naues vt fiant pro tuitione maris dispositi.nostra.

IBI,*A nuestro Real estado*, Planstrorum enim & nauium præstantiores inter † Regalia numerantur,vt appa
1 ret ex titu.quæ sint Regalia.

Ibi,*Nauios*, verbum hoc generale est, & sub eo omnia nauigiorū genera † continētur,idq; probatur ex tit.
2 C.de nauibus non excus. lib. 11. & ex l.fi.ff.de fun.instr.ibi, scapha † nauis nō est instrumentū nauis,& text.in.l. 7.ti. 24 part.2.Etenim mediocritate non genere ab ea differt. de quo meminit Iaſ.in.l.1.num.67.ff.de acquir. possess.& facit.l. quemadmodum.§. si nauis,& sequent.ff. ad.l. Aquil. & l. 1.§.naum,&.§.igitur. versic. quædā autem naues.ff.de exercitor. & quid Accursi. scripsit in.l. 1.§. qui sunt igitur. versi.de exercitori ff.naut.caup. & denotari euidenter potest ex allusione, seu vocabuli deriuatione, ex qua propria vocaboli significatio sumitur.l.pupillus.§.territorium. ff.de verborum signific.not. in.l.Tuguri, eodem titu.Bart.copiose scripsit in l.omnes populi. nume.59. ff. de iust. & iure,& legitur in.l.2. verbo, Appellata. ff. si cert. petat. nam siue assentiamus his qui nauim, à, no, verbo, quod est nato, deductum aiunt, siue frequentibus, qui Græcum vocabulum esse tradidere, ab illis enim, naus,naos, vel neos, quod est nauis, & nao,siue nauo, quod est fluo, vt sic nauis tanquam fluens omnia instrumenta fluentia per riuos, vel mare comprehendatur,& sic verbum nauis generale sit, vt dictum est ex dictis iuribus, & ex.l. 1 §. ait prætor. ff. de flumi. & ex. l. 1.§. magister. ff.de exercito. ibi, nauem (ait) accipere debemus, siue maritimam, siue fluuiatilem, siue in aliquo stagno nauiget, siue Synedria sit, est enim genus nauis synedria, quæ spaciandi causa facta est, & in qua sint sedilia. Qualitates namque & accidentia, quæ rebus addūt,
4 differentiam specificam † non cōstituunt neque rem specie differre faciunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciunt, licet substantialia sic, vt sensit consultus in. l. fi. ff. de fundo instru. glo. in. l. fin. §. quoties. verbo, Anno. ff. de publi. not. Bart. in. l. 1. n. 19. ff. de actio. & oblig. & per eund. & alios in l. ius ciuile. ff. de iust. & iur. & sic quãtumuis accidentia addantur rebus & qualitates non immutatur species, & res, sed eædem sunt, & consequenter nauis generale nomen est omnia illa instrumenta cõprehendens, quibus cũ nauigatur, siue in flumine, siue in mari, siue in stagno. Naues enim
5 in multiplici sunt differẽtia †, quædã marinæ, aliæ fluuiales. l. 3. ff. de excusa. nu. Maritima, quæ in mari ducitur. l. semper. §. Diuus Adrianus. ff. de iure immu. & harũ quædam sunt longæ. l. 2. ff. de capti. aliæ vero sunt naues onerariæ. d. l. 2. quæ ad onera vehenda paratæ sunt, & quædam sunt naues lignariæ, ad ligna deferenda, aliæ fœnariæ ad fœnum aptæ ferendũ, aliæ frumentariæ, vinariæ. l. vulgaris. §. sed & si, de naui. ff. de furt. aliæ carbonariæ & id genus, aliæ piscatoriæ naues sunt, piscium capiẽdorum causa paratæ, quas nauicellas Iurisconsu. vocat in. l. item pictoris. §. 1. ff. de fund. instru. actuariæ verò aliæ vocantur in. d. l. 2. quæ remis aguntur & cito agi possunt, de quibus, & in. d. l. 7. titul. 24. p. 2. Ecomnia hæ etsi quæ sunt aliæ sub dicto nomine nauis cõtinentur, vt apparet ex dict. eius allu-
6 sione, seu deriuatione, sic & nauigia † capiuntur pro omni genere nauis. l. 2. §. vim fluminis, ibi, nauigium non stetit. ff. si quis cautio. Authen. nauigia. C. de furt. notat Rebuf. in. l. malũ nauis. 142. ff. de verb. signif. p. 1070. cum sequenti, habẽtque naues quasi
7 mẽbra sua †, veluti gubernaculum, malum Antenas, de quibus in. l. scapham. ff. de cuictio. & in. d. l. malum, & de armamentis nauis, vid. l. Marcellus. §. armamenta. ff. de reiuendi. & adde ad prædicta. l. naui. ff. de cuictio. & in orabili quæstione ex his argumentum sumit Socin. consil. 55. num. 5. & 8. volum. 4. nauesque priuatum habere nõ erat de iure prohibitum. l. 1. C. de naui. non excus. libr.
8 11. nauigareque in mari † & flumine publico nemo prohiberi potest. l. 2. §. si quis in mari. ff. ne quid, in loco pub. §. & quidem. Inst. de rerum diuisio. & ff. vt in flumi. pub. naui. lic. nisi ab eo qui ibidem habet iura Regalia, nam tunc impediri posset, secundum Bart. in Rubr. dict. titu. ff. vt in flum. pub. nau. lice.

¶ Ibi, *Vt reparen*, Egent enim plerumque naues reparatione, vt innuit Consultus, in. l. fin. ff. de exercit. nec etiam longo tempore durãt, licet nouis tabulis reficiantur, secundum Angel. in. l. foramen. ff. de seruit. vrba. prædi. sed an si nauis dissoluta & re-
9 fixa † ijsdem tabulis cõpacta vel refecta sit, an alia nauis erit dicenda, vel eadem, Respondit elegãter Iurisconsult. in. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligat. & in. l. quod in rerum. §. fin. de legat. 1. in. l. quires. §. aream. ff. de solutio. & in. l. quid tamen. §. in nauis. ff. quibus modis, vsusfruct. amitta. ex quibus iuribus deducitur, quod si nauis ea mẽte resoluta est, vt in alium vsum tabulæ destinarentur, si mutato consilio nauis reficiatur, non prior nauis, sed alia dicenda est. Quod verum si carina nauis dissoluta & mutata sit, item verum, si nauis penitus, seu in totum vno contextu dissoluta fuerit, secus si per partes dissoluta, & per partes refecta, tunc enim eadem nauis dicitur, & vide Alex. in dict. §. sacram. n. 11. & ad prædicta facit. l. proponebatur. ff. de iudi. & plenè scripta per Feli. in cap. cum accessissent. num.

num. 56. de consti. & facit. l. Mucius & ibi Bald. ff. de rei vendi. sed an si
10 quis nauem suam ex alienis † tabulis refeciisset, an nihilominus nauis reficientis maneret, & manere iuris cõs. in. d. l. Mucius. ff. de rei vend. respondit, contra vero erit, si ex alienis tabulis adusum nauis paratis nauẽ quis ædificasset, sit enim nauis dominima teriæ, nam proprietas totius nauis carinæ causam sequitur, vbi vero quis ex aliena materia, vt ex cupresso, fecit tabulas & ex tabulis ædificauit nauim nauis est facientis, lege, sed & si ex meis. ff. de acquir. rerum domi. l. si conuenerit. §. fi quis sic cauerit. ff. de pigno. action. quæ iura à gloss. & Docto. hanc interpretationem receperunt, cuius rei ratio redditur, quia altero casu ad priorem, & rudem materiam res reduci potest altero vero nõ potest. §. cum ex aliena, instit. de rerum diuisi. & notandum est quod si nauis tempore, quo ex aliquo loco recedit, refectione eget &
11 cum ad destinatum locum † prouenit, similiter refectione ageret, præsumitur, quod & medio tẽpore, quo nauigauit, refectione indiguisset, vt optime per Sigismund. consil. 195. in quæstione, quod optimum & notandum, quia naues plerumque vitium facere solent, & merces ibidem inclusæ madefactæ deteriores reddun tur, & magistri nauium integras in locatione promittũt, vt damna ex hoc obuenientia retere scias, item nota quod cum solo emptionis titulo non
12 transfertur dominium nauis, † sed per traditionem vt optime per Socin. consi. 55. lib. 4.

¶ Ibi, *Rebus ye reprẽsarias*, huic periculo nauigantes subiecti sunt sicut & multis alijs, nã licet nauigare † exer-
13 citium vtile & necessarium sit, & ad summã reipub. pertinet. l. 1. in princ. & §. si is qui nauem. ff. de exercit. ac naues ipsas ad mercaturam exercendam necessaria instrumenta esse nemo est, qui nesciat, tamen periculis & remis plena est nauigatio, ita vt Nacarsis Scythes, nauigantes tantum ab esse à morte dicere consueuerat, quãtum digitorũ nauis esset crassitudo: cuius sententiæ Satyricus assentit, dum ait.

Digitis à morte remotis,
Quatuor aut septem si sit latissima teda,

Et Bias ille philosophus Priennensis nauigantes, inquit, nec inter viuos, nec inter vita functos cẽsebat, vt per Iaſ. in. l. 1. num. 9. ff. siquis cautio. & Sene. in Medæa.

Audax nimium qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit
Terrasque suas post terga videns
Animam leuibus credidit auris
Dubiaque secans æquora cursu
Potuit tereti fidere ligno
Inter vitæ mortisque vias
Nimium gracili limite ductto.

Et Horatius, & plures alij plura de nauigantibus dixere, vt refert Minchaca, controuer. illustri. c. 20. n. 11. cum sequentib. pluribus, vbi nititur probare, contra naturam esse nauigationem, & sic Plutarchus in vita Catonis refert, Catonem dicere consueuisse, pro tribus rebus per omnem vitam pœnitentiam egisse, si quod arcanum mulieri credidisset, si per aquam traiecisset, quo poterat terra proficisci, si aliquis dies per incuriã sine studio transijsset, ex quibus dicit Iurisconsul. in. l. cum duobus. §. damnum in fine. ff. pro socio, in culpa socium esse, si mari † merces ad-
14 uehere voluerit, cum terra potuisset, nisi aliter sit solitum: incertam enim & periculosam nauigationem appellat Imperator in. l. ciuitas. C. de officio rect. prouin. Bald. consil. 345.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro domino Arnaldo,colu.fin.volumine. 2. dicitq; glos. in.c. nouimus. 17. q. 2. in illis verbis,text.nauigasti, idest, vxorem duxisti, vt enim nauigans se varijs periculis subiecit, nec proprie motu regitur, sed ventis, sic vxorem habens : Aduersæ namque nauis procellæ sunt inexorabiles, & 15 uemini parcunt, † vt Bald. & Salice. scripserunt, in. l. 2. C. de nau. fæno. qui homini potenti & crudeli comparabant mare,& ideo & merito prudentissimi viri, legumque latores agrestem eorum miserati, quoad eius fieri potui, naufragijs consulere studuerũt,vt in tit. ff. de incen. rui. nau. & in Auth.nauigia. C.de furtis extra de rapto.c excommunicationi. cap. Rhodiæ. 2.distin. vbi glos.& Doct.& sic nauigantes tanquam miserabiles 16 personas esse de foro ecclesiastico † inquit Specul.in.tit.de compet.iudi. adi.§. 1.versi.28.& de mari multa tradit Cœpola de serui. rust. præd. sub titulo de mari, & sequenti.

Ibi, *Anden por la mar*, nauis enim ad 17 hoc † paratur, vt nauiget, glos. in. l. si nauis. ff. de reiuend. & Iurisconf. inquit in l.vtique.§. culpa. ff. de reiuendi.in. l.arboribus.§. nauis. ff. de vsufruct. ex quibus verbis sumpsit argumentum Accursius socium inuito socio re communi ad vsum,in quem parata est, vti posse : ita vt si sint duo socij & dñi vnius nauis, & vnus eorũ vult congruo tempore ad nauigandum ipsam nauim nauigatũ mittere, alius vero mauult eam in portu permanere præfertur ille, qui naui ad vsum paratam vti velit,& vtiliter agere,recusante socio, & tradunt Bart. & Paul.in.l.hæc distinctio.§. cũfundum.ff.locati,& idem Bart.in.l.serui electione.§.labeo.ff.de lega. 1.vbi latissime Ias. & Doct. scribunt in. l. duo fratres.ff. de acquiren. hære. & in.l. Sabinus. ff. communi diui. Ias. in.l.quominus, num.159.ff. deflumi. & eleganter & late idem Ias. consil. 98.accedo,colum.2. lib.1.& copiose,Socin.cons.58.in causa,per totum volu. 4. ex quibus deducitur, quod vbi negotium est tale, vt ex parte expediri non possit, socium inuito socio, si vtilirer agit re communi, vti posse ad rem paratam,facit text.in.l. hæredes.§. si vnus. ff. fam. hercis.& alibi si bene memini credo me dixisse latius.

SVMMARIA.

Flumen quid sit & à quo dictum.n.1.& in quo differt à lacu seu stagno.
Flumina quotuplicia sint.n.2.
Flumina publica nullo modo impedienda nauigantibus piscatoribus & alijs.nu.3. nisi vt ibi.
Nauticam consuetudinem esse spectandam. nu. 4. & quid si defficiat consuetudo vel lex quod fiet in nauticis negotijs. n.5.

Lex. 2.

Summarium.

Nullus impediat flumina aut transitus per quæ solent naues transire & piscatores, & alij vicini cõmodum reportare sub nostri text.pœna.

1 HIBi,*Riot*, Latine flumen, siue fluuius dict' à fluẽdo, quia nihil aliud est flumen, † quã fluens aqua, vt inquit Seneca quarto natural. & ex text. in. l. 1. §. flumen. ff. de flumi. & ideo differt à lacu siue stagno, quia flumen fluit, & discurrit de loco ad locum: lacus autem stagnum, & fossa continent aquam stagnantem,& ociosam non fluentem.l. 1.§. lacus & sequen. ff.vt in flum. pub. naui. lice. valebit ergo argumentum non fluit aqua, neque

neque exitum habet,ergo non est flumẽ, cum valeat argumẽtum ab ethymologia vocabuli siue derivatione. l.2.ff.de acquir. possess.l. 2.§. mutui 2 datio. ff. si cert.peta. & fluminum † quædam sunt publica & nauigabilia, & ista dicuntur regalia, vt in. ca. 1. quæ sint regal. in vsi. feudo. & ideo ista sunt principis, neque alicui licet aliquid sibi in eo adscribere absque ipsius principis cõcessione.l. quominus.ff de flumi. quædam sunt publica,sed non nauigabilia,& in istis pariter nihil licet iure proprio, cum sint publica sine permissione,vel principis,vel eius reipu. cuius sunt. Quædam vero sunt priuata vt riui tex.l.1. §.riuus. ff.de riuis, & pariter quæ in fundo nostro nascuntur item priuati iuris sunt stagna,lacus. fossæ.l. 1.§. stagnum,&. §.lacus,&.§. fossa. ff. vt in flumi. pub. naui.lice. vt prædicta declarat Bald.cons.188.dicitur quod opus publicum,volum. 2. & tradunt omnes in.d.l.quominus.ff.de flumi. & ea quæ sunt priuati iuris in nihilo differunt à cæteris locis priuatis.l. 1. §.hoc interdictum,eod.tit.ex quibus vt in nostri text.materiam non egrediaris decerpes, quod flumina publica nullo modo sunt impedienda 3 nauigantibus,† piscatoribus, & alijs personis ex eis commodum reportantibus sub nostri text.pœna: quod intelligo nisi ex consuetudine immemorialibus impediendi sit acquisitum vt in titu. præcedente diximus, vel habuerint priuilegia Regis ad hoc vt probat nostra.l. in finalibus verbis, nam licet nauigare cuilibet liceat in mari aut flumine, prohiberi tamen potest ab eo, qui habet iura regalia,secundum Barro. in Rubrica.ff.vt in flumi.publi.

¶ Ibi, *Aeste sumbran aprouechar*, hæc est enim regula generalis, nauticam 4 scilicet, consuetudinem † expectandam esse,dum modo legi non aduersetur, hoc est à lege non reprobetur, l.deprecatio.ff.ad. l.Rod. de iact. §. fin.in auth. de vsur.naut. vbi glos. & maris consuetudinem seruandã scribit Bald.in l.obseruare.§.antequam. ff.de offi. proconsul.probat Cœpol. de serui.rusti.prædi.tit. de mari,col. penul. Brunus in tracta. de constitu. verbo. mare. si enim lex ipsam consuetudinem reprobaret, nõ valeret, vt in authen. nauigia. C. de furt. sic enim legem deprecatio,interpretandam esse plerisque placuit & videbis Barto.in.l.omnes populi.n.26.ff. de iust. & iur.in ijs tamen quæ nautica 5 consuetudo non viget, neque legis dispositio reperitur, & sic ius scriptum,& non scriptum cessat,in nauticis negotijs † ad peritos, & valentes nautas confugere debemus, est enim regula generalis,peritis in arte standum esse.l.1.ff. de vent.insp. glo. longiori.in.§. præterea.Institu. de rerum diui. quam regulã plene quidẽ declarant Abba. Felin.& Dec. in. c. proposuisti de probatio.

SVMMARIA.

Nauclerus siue nauicularius quis dicatur num.1.
Magister nauis quis dicatur.nu.2.&.4.
Exercitor nauis quis dicatur.nu.3.
Nautæ qui dicantur.nu.5.
Nautæ, qui merces ob mercedem vehendas accipiunt, locatores dici, & mercatores, conductores.nu.6.
Magistro nauium incumbit cura mercium ibi gestarum.n.7. & an tunc debeat parcitare.num.8.
Equo nauis æquiparatur.nu.9.

Lex.3. & 4. eius declaratoria.

Summarium.

Naues exterorum non sunt onerãdæ in porti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

portibus maris existentibus ibidē nauibus regnicolarum, quorum naues in hoc præferendæ sunt, etiam si extiterint in portibus aliquorū dominorum particulariū, sub pœnis in ijs legibus cōtentis, exceptis vassallis regni de Inglaterra.

IBi, *En nauios, algunos de estrangeros*, hic est vnus de casibus specialibus in iure nostro descriptis, in quibus regnicolæ præferuntur exteris, quorum casuum plures descripsimus in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra. nu. 50.

¶ Ibi, *El maestro del nauio*, quiquidē
1 nauclerus † vocatur, eo quod nauē gubernat, & nautis imperat, quæcunque ad faciēdam nauigationem pertinent, vt apparet ex l. 5. tit. 24. par. 2. & etiam dicitur nauicularius, vt in tit. de nauicular. & in tit. de prædi. nauicul. lib. 11. l. 1. quod cuiusque vniuer. nomi. &, l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immu. & magistrum
2 † nauis vocat iuris cons. in l. 1. §. magistrum. ff. de exercit. actio. eum, cui totius nauis cura mandata est. Magistri autem imponentur, vel locandis nauibus, vel mercibus, vel vectoribus conducendis, armamentis vehemēdis: Magistrum etiā accipimus non solum, quem exercitor præposuit, sed & eum, quem magister, ibidem: & exercitorem dicimus eum †
3 ad quem obuentiones & redditus nauis omnes perueniunt. §. exercitorē ibidem, ita Rebuf. in. l. malum. verfi. nauclerus, pagi. 1071. ff. de verbo. sig. poteſt etiā magister † hic nauta appellari, quod est verbum generale, nam vt inquit iurisconsul. in. l. 1. §.
4 qui sunt. ff. naut. caup. stab. nautæ appellantur omnes, qui nauis † nauigā
5 di causa in naui sunt, & in. l. vni. ff. fur. aduersus naut. inquit idem sunt, quę plura officia versantium in naue, quia recensere longum esset, & aliqua referuntur in. l. 5. cum sequ. titu. 24. part. 2. & vide etiam quid de magistro nauium dixit imperator in l. quoties. C. de naufra. lib. 11. notandumque est, nautas, qui merces ve-
6 hendas accipiunt, & † propter hoc mercedem recipiunt locatores dici, & mercatores ibidem merces includentes, conductores appellari, vel quia operas ad exportandas merces locant, vel quia nauticū vsum præstant: mercatores vero conductores dici, qui ibidem ducēdas merces cō ducunt, ex Barto. in. l. si vno. §. item cum quidam, in princ. & num. 20. ff. loca. & in. l. opus quod, eod. titu. & scribunt idem Barto. & Ias. in. l. 1. ff. de præscrip. verbis, & vid. Bart. in. l. certi iuris. C. locati, & probatur ex l. 13. tit. 8. part. 5. vbi imponitur ma-
7 gistro † nauium cura custodiendarū mercium, & quod sua culpa perdantur tenetur ad resartionem earū, de quo late per Aracham, in tractat. de nautis, in. 3. par. in tom. 6. parte. 1. tractatum diuersorum Docto. vbi plures quæstiones circa hæc annectit, & posuit l. unc tractatum cum tractatu de mercatura, qui ibidē in. 2. parte, annectit vnum singulare verbum Barto. in. l. 2. C. de naufra. scilicet, quod in examine peragendo casus
8 † & naufragij partem citari, quæ in longinquis forsam partibus commoratur, nō esse necessarium, idque mirabile esse, subdens sic posse intelligi, legem, scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tuto. ibi, cuius fidem sufficit affirmare ex ipsa naturali iustitia, & idem probat Anani. in ca. excommunicationi, colum. antepen. de raptori. & placet Hippol. singu. 25. clarum est in iure, & non improbat Decius consil. 82. viso processu. colum. 1. & fin. quod & mirum mihi non videtur,

detur, cum eiusdem iuris sit in illo, qui equum aut mulam conductam vehit pro itinerando, & in loco aliquo equis hic, vel mula infirmatur & moritur, nam tunc sufficit de hoc fieri informationem in loco illo, parte & sic domino illius equi vel mulæ non citato, & valet vbique ex eo quod casus ibidem occurrit, & saluū manet ius domino ipsi probandi cōtrariū si poterit, & nauigij ad equū & è contra potest ad hoc sumi argumentum, cum equo nauis æquipa
9 retur, † ex l. 8. tit. 24. par. 2. & vide l. 8. istiusmet tituli, ampliantem nostram l. 5.

SVMMARIA.

NAuis si patitur naufragiū merces ibidem constitutæ adueſlæ litori non sunt fisci, sed cuius ante erant. nu. 1.
Incēsa domo si aliquis surripit aliquid vim publicam committit. nu. 2.

Lex. 9.

Summarium.

Naues fractæ in mari & merces ibidem contētæ & inclusæ sint illorum, quorum antea erant, & surripiens ea tenetur furti, & idem est de rebus in mari proiectis ad nauim sublevandam.

IBi, *Sean dadas a aquellos cuyas eran antes que el nauio quebrasse*, nam vt inquit Imperator in l. 1. C. de-
naufra. lib. 11. quod si quando nau-
1 fragio nauis † ex pulsa fuerit ad litus, ad dominos earum pertineat, & fiscus meus non se interponat. Quod enim ius fiscus habet in aliena calamitate? vt & in. Auth. nauigia. C. de frut, & in tit. ff. de incen. rui. nauf. & adeo hoc verū est q. cōsuetudo in contrariū nō valerat, cū à dicta Auth. nauigia sit reprobata, & si de facto fiscus aliud permittit & petit, vt inquit petere, Benedictus in. cap. Rainuntius, verbo, & vxorem, num. 392. de testa. male agit, & hæc non est consuetudo, sed corruptela, neque valet vt in propositum inquit Rebuf. in. d. l. malum. versi. naufragium, pag. 1071. ff. de verbo. significa. & Couar. in. cap. peccatum. 3. par. §. 1. num. 5. vbi inquit, nō dubitare iniquam esse talem consuetudinem nec dubitari posse. Quid enim obsecro (inquit ibi Coua.) naufragijs miser fecit, vt dignus sit amissione rerum, quæ ad ipsum lege naturæ pertinent? Quid itidem principem Christianissimum mouere potest, vt tam impiā & crudelem consuetudinem probauerit, aut eam à iudicibus seruari permiserit? Vnde Rebuf. in proœmio. 1. tom. consti. Fran. glos. 5. nu. 74. scribit non esse in conscientiæ foro tutos dominos hęc bona occupantes.

¶ Ibi, *Como de hurto*, notandum est verbū illud, *Como*, quod siquidē similitudinem denotat nō vero veritatē, ita vt non puniatur pœna furti veri ordinaria, sed tantum extraordinaria ex dictis per Rebuf. de ali. rerum n. 101. & nos etiam alibi diximus: sic
2 que & incensa domo † surripiens aliqua ex bonis ibidē existentibus vim publicam cōmittit, vt est ex. l. 3. per totam. ff. ad. l. Iul. de vi publi. & in. l. 3. tit. 10. parti. 7. & lex nostra ex duabus sequen. itidem confirmatur, & probatur etiam in. l. quo naufragiū, ff. de incen. rui. nau.

SVMMARIA.

OMnes portantes merces in naui tenentur contribuere pro damno ibidem con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

– contingente ex casu fortuito.num.1.
Domini domum cõtiguarũ domui dirupt æ ne incendium transiret non tenetur pro domo illa destructa sed ille qui incendio culposus fuit.num.2.

Lex.10.

Summarium.

Proiectum in mari ob tempestatem soluendum ab alijs in naui illa existentibus.

IBi, *Sean tenidos de pagar cada vno segun la cantidad que traxeren en el nauio*, hæc est singularis conclusio & specialis casus, & hoc propter casum fortuitum tẽpestatis in mari superuenientis in quo nulla culpa imputari potest nautæ & magistro nauis, ideo mirum si inter omnes alios partiatur † damnum, & sic ex hoc datur quod si culpa nauis, magistro imputari posset, tunc ab ipso & nõ ab alijs nautis esset resarciendum, sicut in incendio domus alicuius in quo si destruatur domus aliqua ne incendium transeat ad alias non tenentur vicini pro reparatione illius domus destructæ, sed ille, qui † incendiũ posuit, vel cuius causa successit, vt per glos. in l.12. tit. 15. part. 7. & per text. ibi, & Bald. relatum & sequutum per Mænoch. de arbi. iud. casu. 390. n.42. vid. Roland. Valle consi. 95. volu. 2. & glos. d. l. 12. hoc limitat vnõ modo, & notandum quod tex. hic generaliter disponit, lex vero sequens specialiter, & sic non sunt contrariæ neque superfluæ, & per hoc titulus iste remanet expeditus.

TITVLO. XI. DELOS OFficiales y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.

SVperiori dictum est titulo de nauibus in quibus plurimi sunt operarij pluraque sunt cõstituta officia diuersa, & quia illa sunt specialia ad nauigandum, nunc consequenter subsequitur titulus noster generaliter disponens de officialibus, operarijs, & menestrales, & hospitalarijs.

Lex. 1.

Summarium.

Sutor aut alius coriorum officialis non potest simul esse coriarius, neque domũ aliquã ad hoc habere potest.

IBi, *Curta ni tenga*, hic habes tex. probantẽ si bene illũ cõsideres ꝙ duo officia incõpatibilia nõ potest quis habere, neq; exercere. prout diximus

diximus in curia pisana lib. 2. ca. 22. nu. 9. & in hoc tom. iterum diximus.

SVMMARIA.

LAbor nõ debet esse vacuus nec sine mercede. nu. 1.
Menestrales qui sint. nu. 2.
Rustici laboratores an differant á menestralibus. num. 3.
Ciuitas si indiget artificibus alicuius artis potest compellere aliquos vt addiscant illud artificium. num. 3.
Obligatus ad aliquid faciẽdum tenetur afferre instrumenta. nu. 4.
Obligatus aliquid facere suis expensis debet id adimplere. nu. 5. nisi vt ibi.
Laborator ex mandato eum locãtis laboratis in re aliena nõ tenetur. n. 6. nisi vt ibi.

Lex. 2.

Summarium.

Operarij ac menestrales alijà qua diei hora tenentur ire ad laborandum.

IBi, *No sean defraudados*, quia labor non debet † esse vacuus neq; debet laborator sua mercede defraudari, vt. l. penul. §. illo. C. de necess. seru. Bald. in l. præcipimus. C. de impub. & alijs, notat Auiles. l. nostram allegans in c. 17. præto. glo. menestrales. nu. 1. & 2.

¶ Ibi, *Y menestrales*, qui sunt, vltra hic enumeratos † alij de quibus in l. 5. tit. 20. par. 2. quam ad hoc allegat Auenda. d. ca. 19. prætorum. nu. 28. versi. pro vero, lib. 1. vbi allegat etiã ad hoc glos. in. l. 1. §. 1. de tributo. & per glos. in. l. legatis de lega. 3. & ibi Barto. & Alex. in. l. 1. C. de naui. lib. 11. & licet idem Auenda. vbi supra, num. 30. versi. 9. dixerit ex. d. l. 5. laboratores, vulgo *Labradores*, venire etiam † appellatiõe menestralium, illa tamen lex meo videri potius probat contrarium, cum eos à menestralibus differri dicat, & sic Cassane. in cathalo. glor. mũd. 11. parte consid. 46. eos vt differẽtes ab officialibus, de quibus in alijs considerationibus dixerat, maxime in. 2. consideratione, licet ratione laboris, & quia locant operas suas, sicut alij officiales, etiam appellatione de menestrales comprehendi dici possit, & est notandum vnum bonum verbum de quo per Lucam de Pena, in. l. mæchanicos. C. de excus. arti. lib. 10. relatum per gl. menestrales in. d. l. 5. scilicet, quod si ciuitas indigeat † artificibus potest compellere aliquos, vt discant illud artificium, & exerceant pro vtilitate reipub. & officiales dicuntur ab officio officis per antiphrasim, quod nemini officiant, sed omnibus prosint, vt docet Lucas de Pena in. l. prohibitum, colum. fin. C. de iur. fis. & Rebuf. l. pupillus. §. munus, versic. vnde quidam. pagi. 1051. de verbo. sig.

¶ Ibi, *Con sus herramientas*, hic est tex. probans quod ille, qui tenetur ad aliquid faciendum tenetur afferre instrumenta, † quibus id fiat, & sumptu suo se debet alimentare, & sic de pecunia promissa pro labore, vt ex. l. suo victu. ff. de oper. libert. notatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem, ita hic propter mercedem, qui enim tenetur aliquid facere suis expensis id debet adimplere, † vt per Baeça de decim. tuto. c. 1. num. 17. & est communis secundum Iaf. in. l. cũ seruus. nu. 4. de lega. 1. notat in nostris terminis Auiles. d. ca. 17. præto. d. glos. menestrales. num. 4. 5. & 6. vbi, ex Bart. in. l. si non fortem. §. libertus. ff. de condi. indeb. nu. 31. id intelligit nisi aliter se habeat consuetudo, nam tunc illa seruabitur, vt &

inquit

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquit Euerardus in centuria locorū, in loco ab vſitato ſeu à ſolitis pag. 440. in prin. in paruis, & alias de operarijs quæſtiones annectit ibi Auiles cum ſeq. numeris.

¶ Ibi, *Y dexē la labor*, imo & ante oc caſum ſolis ſi ſciebant quod laborabant in re aliena tenentur laborem derelinquere, nā licet laborator conductus ex mandato eum conducentis laboret in re aliena non teneatur
6 † ſecundum gloſſ. & ibi Barto. in. l. in rem. § tignū. ff. de rei vendi. quam ſequitur Soci. conſil. 54. numero 26. 29. 30. & 31. volumin. 4. & Roland. Vall. conſilio. 54. volumi. 1. Anto. Gom. de delictis cap. 3. nu. 42. & Auiles. c. 17. prætorum. glo. menestrales. n. 14 cum. ſequen. Ferrara in pract. in forma libr. pro turba poſſe. gloſſ. animo & intentione, & Menoc. optime de retinen. poſſ. reme. 3. numer. 314. cum ſequentibus, Iuli. Clar. in pract. crimin. §. fin. quæſt. 60. num. 16. vbi omnes limitant, niſi tales laboratores eſſent requiſiti per dominum verum terræ ne ibidem laborarēt, nam tūc ſi fecerint tenebuntur: item ſi ſciebant id non poſſe facere, quia terra erat aliena vel erant vicini, & conſanguinei, in quibus ſcientia præſumebatur nam tūc idem eſſet: idem ſi venirent ad laborandum cum armis, nam tunc mala fides præſumitur in eis, ſecus ſi bonæ fidei eſſent, vt dictū eſt, quæ nota quia quotidiana.

Lex. 3.

Summarium.

Concilia taxant ſalaria & mercedes laboratoribus præſtanda.

IBI, *Mādamos que valay ſea guardada*. Hic eſt tex. probās quod, populus in rebus ſuis vtendis & fruendis & coteruādis poſſunt ſine vlla dubitatione, vel confirmatione ſtatura cōdere, maxime ſi illa ſint tēporalia ſuper victualibus, vel ſimilibus negotijs, vt not. Bal. in Rubrica de cōſuet. in colum. 4. & alij relati & ſecuti per Auenda. in. c. 19. præto. n. 5. verſic. ſupra dicta concluſio, de quo & nos late tractauimus in hoc tomo ſub iſtō lib. 7. ad ibi, te remitto.

SVMMARIA.

MErcenarius dignus eſt mercede ſua. numero. 1.

Mercenario an ſit ſoluenda dies de die in diem an vero toto opere perfecto. n. 2. vbi quid in medico procuratore, vel aduocato.

Lex. 4.

Summarium.

Operarij in eiuſdē diei nocte ſatisfaciēdi ſunt & merces cōſtitutā eis ſoluenda, neque vltra duodecim operarios debet quis ſecum ferre.

1 IBI, *Le pague*, Dignus eſt enim mercenarius † mercede ſua, vt habetur Lucæ 10. & Leuit. 19. non morabitur opus mercenarij tui apud te vſque mane. Deut. 10 etiam. 24. non negabis mercedem indigētis, & pauperis fratris tui, ſiue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt, ſed eadem die reddes ei precium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuā ne clamet contra te

tra te ad dominum, & reputetur tibi in peccatum, & Thob. 4. capit. quicunque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue: & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat, & attendite qui merces mercenario retinetis verbum Eccleſiaſt. 34. qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario fures ſunt: & Malac. 3: accedant ad vos in iudicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, & periuris, & qui calumniatur mercedem mercenarij, vnde dicit Auguſt. ad Macedoniū, vt refertur in. c. non ſane, in principio. 14. quæſt. 5. nō quicquid ab inuito ſumitur iniuriose aufertur, nam plerique neque operarijs volunt reddere mercedes ſuas, nec tamen hæc quæ ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiunt, ſed potius per iniuriam non darentur, & an mercenario merces ſoluenda ſit minutatim, & ſic de die in diem
2 † an vero demum toto opere perfecto, tradit Bart. in. l. qui inſulam. §. qui ædem. ff. locati, & latius Mōtolonius, in ſuo Promptuario iuris, verbo, Merces. in gloſſ. quicunque, & quia præmanibus liber hic non habetur refero, inquit enim, quod quandoque merces, ſeu pecunia promittitur prō ſumptibus magis quam pro labore, vt pecunia quæ datur legatis miſis à republica ad principem, vel alium, & illa debet ſolui in initio, & ſic ante exhibitionem operarum. l. legatus. §. 1. ff. de legationibus. l. fi. C. eodem libr. 10. & facit. l. ſi vero non remunerandi. §. fin. ff. mandati, quandoque debetur pecunia pro mercede, ſeu labore, aut exhibitione operarum, & tunc inſpicendum eſt in primis, quod actum eſt, & illud ſeruandum, poſtea conſiderandem eſt quid uā ſit veriſimile eſſe actum quanuis expreſsè actum non fuerit, nam adhuc illud erit obſeruandum, vnde ſi qualitas perſonę ſuadeat veri ſimiliter eſſe actum, vt ibi tanquam pauperi & egenti ſoluatur à principio totum, vel pars, prout aliquando ſolui ſolet, vel per dies ſingulos, aut per menſes, ita erit faciendum: alioquin debetur merces in fine temporis, niſi ſit merces quæ non debatur ex conuentione partium, ſed ſtatuto, vel lege, vel conſuetudine aut diſpoſitione principis, vt ſunt ſalaria, quæ debentur rectoribus, ſeu poteſtatibus, aut officialibus terrarum, vel dominorum, alia enim ſunt in initio ſoluenda. l. 1. §. diuus, & ibi Bar. ff. de vari. & extra. cogni. l. poſt duos. C. de aduo. diuerſ. iudi. l. 1. C. de Princip. libro. 12. & ita etiam tenet Bal. Paul. & Alexand. in. l. diem functo. ff. de offic. aſſeſſo. Bald. l. diuortio. column. 4. ff. ſolut. matrimonio, illud tamen ſalarium quod aduocato debetur, non ab initio, ſed in fine eſt ſoluendum, ſecundū Inno. Ioann. Andr. & Anto. de Butri. in capit. propter ſterilitatem de locato. de quo habemus. l. regiā ſub tit. *De los abogados*, lib. 2. ſupra. vbi diximus, & idem dicendum in medico vt in fine ei debeatur, in. l. Archiatri. C. de profeſ. & medi. libro. 10. ſic & in procuratore, vt per Bald. l. 1. C. mand. laſo. l. diem, colum. 3. ff. de offic. aſſeſſo. ita reſoluit Barto. in dict. l. 1. §. diuus, licet non ita amplè, & Alexand. dict. l. diem, colum. 1. qui tamen in aduocato aliter concludit, vt, ſcilicet, in initio ſoluatur, ſed contraria opinio eſt cōmunior: licet vt dixi. l. regia. ſit ſeruanda, pro qua eſt bonus text. in l. qui operas, in fine. ff. locati, ita Montolonius, vbi ſupra: circa hæc tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

multum operatur consuetudo, vt inquit Aules cap. 17. prætorum, glos. menestrales. n. 3.

SVMMARIA.

SEcato frumento adhuc qui seminauit habet ius in agro restili ad grana quæ ibi manserunt. num. 1.

Lex. 5.

Summarium.

Colligere spicas non possunt homines & mulieres apti ad lucrandam mercem & salarium, sed mulieres vetulæ, & debiles, & impores nondū apti ad lucrandum mercedem pro labore sub nostri text. pœna.

1 IBI, *No espigen las mugeres, &c. los yngeros*, Lex hæc inuitat mulieres iuuenes & fortes ad laborandum, & fauet vetulis & inbecillibus, quæ minoribus nondum apeis ad lucrandum pro labore salarium, & sic meritur laborem secundum rusticitatem aut imbecillitatem, & habes in eius propositum notare, quod secato frumento, adhuc qui seminauit ius habet in agro restili, ad grana, † quæ ibi mäserunt, vt possit ibi immittere porcos seu pecudes ad comedēdum illa grana etiam si seminetur in loco publico secundum gloss. per text. ibi adnotantem in l. 10. tit. 15. p. 7. verbo, *Rastrojo*, vbi inquit quod de hoc communiter sunt statuta in populis, vt intra certum diem id possit facere eo vero elapso non.

SVMMARIA.

HOspitia publica fieri Regi & suis iudicibus pertinet. n. 1.

Hospitalarij, & caupones nō possunt hordeū alijs quam hospitibus vendere ne sit locus frudandi tassam hordei. n. 2.

Pro abundantia hospitum permittitur hospitalarijs & cauponibus emere in grosso & vendere minutatim. n. 3.

Hospes & habitator differunt quantum interest inter domicilium habentem & peregrinantem. n. 4.

Statuta contra habitantes non cōprehendūt hospitem sicut neque scholasticos. n. 5.

Habitatio quomodo probabitur, remissiue. num. 6.

Non habitans in ciuitate an gaudeat priuilegijs ciuitatis. n. 7.

Hospitatus in domo mea per multos annos an adquisierit ius aliquod contra me vt teneat hospitare eum. n. 8.

Hospitalarij publici tenentur omnes ibi venientes recipere. n. 9. nisi vt ibi. n. 11.

Locator mularū tenetur omnino lotare. numero 10.

Hospites recipere quilibet tenetur in aduētu Regis, vel vbi multitudo magna lotiatorum superuenit. n. 12.

Hospes primus iā hospitatus præferendus est secundo venienti nec debet ob secundum ejici. n. 13. nisi vt ibi.

Taxatio victualiū vbi curia adest debet fieri per iudices curiæ & idem in taxatione hospitiorum. n. 14. & 17.

Stabularij & cauponis bona parum durant, genus enim est improbum. n. 15.

Hospitalarij nō debent carius vendere transeuntibus, quam in mercato vendatur habito honesto lucro. n. 16.

Hospitatores tenetur de immissis in hospitio per hospites & aduenas. n. 18. nisi vt ibi.

Hospitatores stabularij tenentur pro familia sua. n. 19. cum ampliationibus & limitatione vbi an pro aduenis etiam tenerentur.

Amicus, cui traditur res custodienda an teneatur pro ea. n. 20.

Cista aut balista si clausa tradatur hospitatori, ad aperta reddatur, quid erit remissiue. num. 21.

Lex. 6.

Summarium.

Ordo & forma hospitalarijs signata pro vendi-

venditione paleæ & hordei, & pro precio habitationis habendo in. l. nostra constituitur.

IBI, *Ordenamos*, Regi enim pertinet, & suis iudicibus vt fiāt publica hospitia, vt est text. in l. 1. titulo. 11. part. 2. nam reipu. interest vt forenses habeāt mansiones, cum huiusmodi receptacula pars sint alimentorum de quibus per Abb. & Docto. in capi. 1. de emptione & venditione, & cum priuati regulariter non teneantur, nisi in casibus exceptis hospitia præbere, vt in toto titulo de meta. & epidi. libro. 12. & in l. 1. §. munus. hospitijs. ff. de munc. & hono. & in l. 2. §. 1. ff. naut. caup. stabul. necesse est vt iudices curent solertissime vbi forenses recipi debeant, vt hæc referens inquit Auenda. in cap. 8. prætinum. 11. lib. 2.

¶Ibi, *Que cada mesonero que quisiere vender cevada en su meson.* Pōdera, hæc verba. *En su meson*, Nam ex eis demōstratur eius dispositionem in ijs verbis, & sequentibus demonstrare velle, quod loquitur circa ea, quæ in suo hospitio talis hospitalarius vendit hospitibus: non vero si alijs quam hospitibus: alijs enim vendere † non poterit hordeum minutatim, vel in grosso precio constituto & dando hospitibus, aliter enim facillter per eos posset defraudari pragmatica taxatiua panis, qualitas enim adiūcta verbo, Debet intelligi secundum tempus verbi ex iuris Brocardico, hic tamen verbo, *vender*, Adijcitur qualitas hæc, *En su meson*. Et hoc pro hospitibus constitutum est, ergo alijs quam hospitibus non est cōcedendum legem licentiam præbuisse vendendi hordeum vltra tassam legis, si consideramus tassam pro hospitibus constitutam, quæ solet semper esse vltra legis tassam cum aliquo moderato lucro, vbi adest sterilitas hordei, & panis, & pro hac mea consideratione facit doctrina Ioannis Andreæ, in additio. ad Specul. titulo, de instruct. edi. §. nunc videndum, & aliorum relatorum per Alciat. in capit. perniciosam. numero 107. de officio de lega. scilicet, quod statua mandante quod iudex adhibeat fidem libris mercatorum intelligitur in causa mercantili, quod notandum est, quia vidi iam denuntiatū cuiusdam hospitalarij vendentis hordeum cuidam non suo hospiti precio, quo erat pro hospitibus taxatum, tanquam excedentis taxam pragmaticæ panis.

Ibi. *Por grauado, o por celemin.* Vt enim hospitantes habeant abundantes alimenta & prouisiones permittitur eis vt possint emere in grosso, & reuendere † minutatim, secundum Angel. in l. annonam. ff. de vari. & extraor. crimi. quem referens sequitur Auend. d. cap. 8. num. 3. dib. 2.

¶Ibi, *Mesoneros*, Differunt hospes & habitator, quantum interest inter domicilium habentem † & peregrinantem, siquidem hospes non habitat, sed tantisper hospitatur, ex. l. 1. §. 1. ff. de ijs qui deiece. vel effude. habitare vero dicitur quis vbi non momenti causa inhabitat, siue moratur lex Cornelia. §. si ramen, &. §. cæterum ff. de iniurijs, & habitare dicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui maiori parte anni habitat. l. cū. delunionis. §. Sabinus. ff. de fund. instru. vbi Barto, vel vbi retinet familiam. l. 1. §. domum. ff. de liber. agnoscend. vbi Barto. Felinus capit. quoniam, columna. 1. de offi. ordina. & ibi munera subire debet. l. 1. & per totum. C. de munici. & origin. lib. 10. Barto. consilio. 42. visa inquisitione, hospes vero nō cum familia neque animo permanendi hospitatur, sed animo potius reuertendi, & sic habitator dici non potest neque comhenditur habitatoris appellatione, & sic statuta contra habitantes non comprehendit talem hospitem: sicut non comprehendit scholasticos, ¶ vt notat Docto. in l. cum filius familias. ff. si certum petat. & quo modo ¶ probetur habitatio docet Barto. in d. cōs. 42. & Socin. cōs. 13. insignis Doctor. num. 14. volum. 4. & signis, non habebret in ciuitate ¶ an gaudeat priuilegijs ciuitatis, vide Barba. consil. 73. magnanimus volumine. 4. & an hospitatus in domo mea per multos annos, & similiter eius antecessor, an per hoc causetur in futuro consuetudo, ¶ vel prescriptio vt teneat, Rolan. Valle consil. 21. num. 22. vol. 1. mihi videtur quod non.

¶ Ibi, *Por los aposentamientos*, Inquibus isti hospitalarij statim quod lignum hospitij apposuerunt tenentur omnes ibidem venientes ad hospitandum ¶ recipere argumento tex. in l. verū. ff. de furtis, & notat Bart. in l. 1. ff. nau. caupo. stab. & Cassane. in catalog. gloria mūd. 11. parte consi. 46. versi. & fach, & Auen. dicto c. 8. prætorum, num. 2. in prin. lib. 2. Aules cap. 17. prætorum, glos. *Arazonables*, numer. 8. vbi amplīat ad notarium, & ad locatorem equorum, vel mularum, ¶ nam licet ab initio in eorum arbitrio est, ne quem recipiant apponendo tamen signum patēs quasi cōtrahere cum peregrinis, & aduenis videtur, & facto eis promittere, vt eos recipiat, resque eorū & personas saluas faciat, & idem facto sicut verbo, voluntatem suā declarare. l. de quibus. ff. de legibus. ca. dilecti. de appellatio. facit text. in l. vnica in fine, ibi nec repellere possunt iter agentes. ff. si ruinam nau. ita Rebuf. in l. pupillus. §. aduena, pagi. 1057. in prin. ff. de verborum significatione, & in. 2. tomo cōstitutione Fran. titulo de hospitibus, quā. vbi limitat, & limitant supradicti Doct. nisi hospitium esset iam repletum, ¶ secundum Bar. in dict. l. vnica, Fredezi. consilio. 13. vel nisi fuerint banniti, & alias improbati, vel malefici, & suspecti homines, vel mulieres, nam tunc nō tenetur eos recipere, imo debent denuntiare iudici losi, furti, &c. & sequentes. ff. de recep. vbi Barto. & alij, item nota quod in aduentu Regis, vel quarumlibet mulierum Armigerorum ¶ assumere debent quilibet hospites recipere. l. 21. & in Cidemeta aliquantulum Barto. & alijs licet in Armigeris & soldatis, clericis, & nobilibus dicit, & Doctores, aequiparari excusationi, & alibi diximus, & notandum quod inter hospites præferendus est, qui prius ¶ receptus fuit, nec caupo propter superuenientem aduenam primum repellere potest. l. vnica in fi. ff. si furtum nau. vbi Angel. quia melior est conditio occupantis. c. si duo de procuratio. in 6. & qui vigilavit prævenit alium, & suam conditionem fecit meliorem. l. pupillus ff. quæ in fraud. credi. nisi ex magna causa, vt si Episcopus vel legatus Regis

gis superuenisset, vt inquit Angel. l. 1. ff. nau. caup. relatus per Auend. d. ca. 8. num. 2. versiculo. imo etiam, lib. 2. quod intelligo non vt ejiciatur in totum ab hospitio, sed à cubiculo domos vbi erat hospitatus, & dabitur ei aliud in ibi, non enim debet ab hospitio repelli, si ipse ibi nulla hospitia inueniret argum. l. iubemus. C. de sacrosan. Eccles. vbi notatur reste Rebuf. in dict. 2. tom. constitu. Fran. tit. de hospitibus. numer. 5. & 6. vbi & in quit primum hospitem reijciēdum, si esset rixosus & iniurios⁹ ita vt nō expediebat eum sic pati. ex. l. si conuenerit, in fine. ff. pro socio, nam tūc ratione vitandi scandali repelli poterit argum. cap. nihil. de præscriptio. vbi multa Felinus de hoc, & sic quotidie dantur his hospitalarijs mandata per iudices ne similes homines recipiāt in suis hospitijs, & certiorentur iudices de ei.

¶ Ibi, *Y mandamos q̄ los nuestros alcaldes*, Hic habes tex. probantem, quod vbi Curia adest tassatio ¶ victualium & habitationū iudicibus Curiæ vulgo *Alcaldes de Corte*, Pertinet, quē ad hoc allegat Auend. c. 19. præt. n. 5. versi. & inde, lib. 1.

¶ Ibi, *Tassen lo que han de lleuar*, Ne sit in arbitrio stabularij & cauponis extorquere ab hospitantibus quantum voluerint, si quidem caupones stabularij, tabernarij & hospites solent in ijs excedere meras rationis, secundum Rebuf. d. titul. de hospitibus, & Cassane. in catalo. glor. mun. 11. parte, conside. 46. in princip. & Auenda. dict. cap. 8. numer. 3. libr. 2. & Aules cap. 17. præto. glos. *Arazonables*, nu. 6. & Mexia in prag. tassæ panis, cōclusione. 4. num. 14. ad fin. & sic inquit Angel. in l. 1. in fine. ff. furt. aduer. nau. quod videmus ¶ paucos hospites diuites, & eorum diuitias modicum durare, & in mendacijs non iustificabuntur, est enim nauta, caupo stabularius, & publicanus genus improbū, l. quantæ. ff. de publi. ex quo inoleuit, practica, vt detur eis *Arauzel*. Vt in proposito, inquit Mexia in prāgmatic. panis, conclusione. 4. numero. 14. & in præconijs quotidie dandis per iudices nouiter aduenientes, quod vocatur præconium, *De buena gouernacion*, Sic iubetur in vno capitulo, quod hospitalarij habeant bene hospitia præparata & habeant itidem arāzel renouandum in tantum tempus, vt apparet ex Doctore Paz in sua practica. 8. parte tomo. 1. cap. vnico, numero. 13. & exigentes vltra tassam, nō solum in foro fori, sed & in conscientiæ foro tenentur, secundum Auenda. dicto capi. 8. prætorum, numero. 3. in prin. lib. 2. neque debent pluris vendere transeuntibus quam in mercato ¶ vendatur habito tamen honesto lucro, vt inquit Rebuf. dict. tit. de hospiti, conclusione. 8. num. 14. & diximus alibi in libr. 2. Curiæ Pisanæ in c. 18. nume. 27.

¶ Ibi, *Las justicias y regidores*, Quidem vbi Curia Regis non adest, tassam in ijs stabularijs & cauponibus imponunt sicut alijs quibuscunque victualium ¶ rebus vt latissime per Mexiam in dict. conclusione. 4. n. 11. cum sequen. pluribus, vbi quæ considerare Rectores debeant in hac tassatione declarat.

¶ Ibi, *Y que en todo esto se ayan fiel y diligentemente*, Tā ad iustitias in compellendo caupones exercere officium fideliter & cū diligentia, quam ad ipsosmet caupones vbiæ obseruent, possunt verba ista referri, cum de vtrisque supra dictum sit, tenentur enim iudices vt diximus visitare hospitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

spitia tenenturque itidem ipſi hoſpitantes & caupones & eorum vxores & famuli bona & res quas hoſpites in hoſpitium immittunt fideliter & cum
18 diligentia † cuſtodire: eò enim ipſo quod ibidē introducuntur videntur eorū curam ſuſcipere, ideo ſi pereāt tenētur. l. 1. in fin. ff. naut. caup. Barba. conſ. 53. volu. 1. debēque hoſpitibus reſtituere quicquid ab eis acceperint cuſtodiendum, vt in toto titul. ff. naut. caupo. quod ſi non reſtituerint actionem, ſed aturū prætor in eis pol licetur. l. 3. §. 1. ff. eo dicit. niſi vt ibi, in §. at hoc edicto, res damno fatali perierit, vel vis maior contigerit, vt & probatur in. l. 26. titul. 8. parti. 5. imo non ſolum res, ſed & perſonas cuſtodire tenentur, nam ſi tenentur pro rebus fortius pro perſonis. l. nauta, in fin. l. licet. §. in factum. & l. debet. ff. nau. cau. adeo vt etiam pro ſuâ famiſ-
19 tia caupones † teneāntur, imputent enim ſibi ſi malorum hominum operā vtuntur, vt. l. fin. ff. eodem. & §. fin. inſtituta pro ſotio, explorare enim debent caupones, cuius fidei & innocentiæ eſſent famuli ſui antequā eos in ſuum ſeruitium reciperent adeo culpæ nomine ciuiliter tenentur, ſi aduena in nulla fuerit culpa, & darum fuerit damnum à ſuis notis & familiaribus, ſecus ſi à viatoribus inter ſe abſque cauponum culpa. l. vnica, in fine. ff. de furt. adue. nau. l. debet. §. 1. ff. nau. caupo. ſtabu. conſuluit Ioann. Andr. conſilio. 2. adeo vt etiāſi caupo. proteſtetur in contrarium tenebitur, quia cum ex neceſſitate officij teneatur, proteſtatio officio contraria nihil iuuat, ex doctrina Imol. in. c. Cumana, de electione, & Auenda. cap. 8. præto. nume. 4. lib. 2. amplia etiam vt quātumcunque hoſpitans hic famulum furantem exhibuerit non liberetur à ſolutione rei furatæ & damni illati, quia in habentibus officium publicum in optione damnum paſsi eſt contra quem velit ſuam actionem dirigere, an contra hoſpitem, an vero contra familiam, ſecundo Aufred. deciſione. 195. nempe videlicet fraudem committāt caupo nes exhibēdo famulū pauperrimum & non ſoluendo, qui ſic eludat quoſcunque aduenas, ita Rebuf. l. pronuntiatio. §. ſeruitutum. ff. de verborum ſignifica. pagina. 860. niſi ſecundum eundem Rebuf. ibi & in. 2. tom. conſtitu. Fran. titu. de hoſpitibus, numero. 13. famulus cōmuni opinione haberetur in bona reputatione, & fidelis reputatus erat, & bonus, tūc enim excuſaretur caupo ex delicto talis ſui famuli, ſi cōtra ipſum cauponem aliquid culpæ in illo delicto extitiſſe non probaretur, item excuſatur caupo ſi hoſpes poſuerit res ſuas in euidenti loco periculoſo, ſecundum
Bald. l. 1. & in. l. certi iuris. C. locati, & Auend. d. c. 8. n. 4. lib. 2. quod intel + 2
digo verum & procedere, niſi hoſpitator ille ſciuiſſet res illas in ſua domo poſitas, nam tunc teneretur etiam ſi in loco non tuto ſuæ domus eſſent poſitæ, ex text. expreſſo in. l. 26. titulo. 8. partit. 5. ex quo etiam intelliges ſupra dicta, ſcilicet, quod nō teneretur caupo pro furto commiſſo per aduenam aliquem in hoſpitio exiſtentem, vt id verum ſit, quoties hoſpitator, & ſic caupo non recepit res illas furatas, ſecus vero ſi recepiſſet eas, nam tunc tenebitur etiam de facto aduenę, ſecundū glo. *Qui vienen*, per text. ibi in, d. l. 26. titu. 8. part. 5. & vōluit Ant. Gom. tom. 2. c. 7. n. 2. poſt principiū, & ſic declarabis & intelliges dicta per Auen. d. c. 8. n. 5. in prin. & per Rebuf. d. titul. de hoſpitibus
n. 7.

numer. 7. dicentes pro furto aduenæ & viatoris cauponem non teneri. Vlterius etiam excuſatur caupo ſi viatori ſuo tradidit claues cubiculi, nam tunc excuſatur à cuſtodia, caupo ipſe & non tenebitur de ſubtractis in cubiculo illo, ſecundum Rebuf. in dict. tit. de hoſpitibus. n. 9. quod intellige ex. l. 26. titu. & part. 5. quoties inſimul cū clauis traditione caupo ille dixit ipſi hoſpiti, accipe clauem & cuſtodi diligenter res & cubiculum, nam tunc non tenebitur, ſecus vero ſi tantum tradidit clauem, & nihil dixit nam tunc non excuſaretur caupo, ſecundum gloſſ. penul. in dict. l. 26. eo quod tunc magis videtur tradita clauis vt res ponat hoſpes in abſcondito, quā vt liberetur caupo à cuſtodia, ſecundum Angel. l. 1. ff. nau. caup. & quia ſolent caupones iſti plures vnius cubiculi & arcæ claues habere, & poſt diſceſſum hoſpitis ad ciuitatem, ſolent aperire alia claue, vt inquit Rebuf. in dict. titu. de hoſpitibus. nume. 10. ex quibus ſemper contra ſtabularium ſolet fieri inquiſitio 1
ſuper ijs, & attenta qualitate & indicijs poſſet torqueri, ſecundū Auend. dict. cap. 8. num. 6. in prin. & Angel. de maleſi. verbo, quod fama publica, nume. 107. in paruis, fol. 280. vbi inquit quod contra cauponem eſt præ
20 ſumptio, & quid erit ſi amico † tradatur res cuſtodienda vid. text. & ibi gloſſ. in dict. l. 26. & quid ſi ciſta, aut
21 baliſia tradatur clauſa cauponi † & reddat eam apertam, vide quæ diximus. l. fin. gloſ. fin. tit. *De las demandas*, lib. 4. ſupra, & de ijs omnibus & alijs traditur per Auenda. dict. cap. 8. per totū, & Rebuf. in. d. titu. de hoſpitibus, & per alios Doctores ſupra relatos ex quibus hæc collecta ſunt, & in ordiné repoſita & digeſta, & nouiſsime Maſcard. de probatio. 2. tom. concluſione. 832. numer. 10. cum ſequentibus aliquibus, vbi & de ciſta data clauſa & reddita aperta, & Iuli. Clarus in libro. 5. Practi. crimi. §. furtum num. 27.

SVMMARIA.

MOderanda ſunt vendenda hoſpitijs, & quomodo. n. 1.
Stabularij, ſi vt debent officium exercent, charitatem exercitantur. n. 2.
Stabulariorum officium viliſſimum. n. 3.

Lex. 7.

Summarium.

Permittitur cauponibus victualia in ſuis hoſpitijs habere, & vendere aduenis & hoſpitibus precio moderato per iudices.

BI, Y que se vendan a juſtos, y moderados precios, quæ quidem precia moderanda 1
† ſunt vt inquit Mexia in pragm. panis concluſione. 4. num. 12. quatuor principalia conſiderando. Primum an ciuitas Regia abundet talibus mercibus & victualibus. An vero deficiat, vel mediocriter ſe habeat, nam ſi superabundat non eſt valor earum ad tantum precium taxandus ſicut ſi deficiant, & tunc an defectus hic accidentalis vel naturalis ſit, erit itidem inſpiciēdum, vt non taxetur valor ad tantum precium ex accidentali quam ex naturali, ſecundum diſpoſitionem tēporis, nec enim tāri debēt merces æſtimari & taxari, quādo temporis diſpoſitio eſt apta ſicut quando non eſt apta: Tertium diſpoſitio & hominum conditio in naturalibus & moralibus, nam vbi in regione ſunt homines tēperati & pauci

Universidad de Deusto
Biblioteca

victus, & laborioſi in cultura terræ victualia ſunt taxanda ad minus precium, quia cenſenda ſunt tunc ſuperabundare reſpectu alterius regionis, vbi ſunt homines ignaui, & non bene laborantes, guloſi, & voraces, & iurgatores, voluptuoſi, vel vanegloriosi, qui plurima propter neceſſitatem cõſumunt, vt hæc latius proſequitur Mexia, vbi ſupra. Quartum eſt conſiderandum quanta & qualis ſit indigentia illarum rerum taxandarum, quæ omnia ingens tempus demõſtrabit, ſed væ temporum noſtrorum: conſiderantur ne hæc hodie ab aliquo iudice, vel rectore prout conſiderari debuiſſent, alijs iudicandum relinquo.

¶ Ibi, *Que no les sea hecha ninguna vexacion ni moleſtia por las dichas juſticias, ni otras perſonas a los dichos meſoneros*, Subleuandi enim ſunt, & non opprimendi tales caupones, qui quidẽ ſi vt decet officium † exercuerint charitatis officium exercent, quæ charitas conſiſtit in hoſpitalitate, quæ ab Apoſtolo commendatur ad Romanos. 12. ibi hoſpitalitatem ſectãtes, vt in propoſitum inquit Caſſane. in cata. glo. mundi. 11. parte, conſide. 46. vbi laudat eos, & Tiberi. Decia. Reſp. 66. numero. 36. cum ſequentibus, volumine. 3. ſed hodie differunt multum ab hac charitate & hoſpitalitate caupones, eorum genus, vt dictum eſt in lege præcedẽte rapiſſimum eſt & furtibus plenum, & parum aut nihil conſcientiam prouidentes, ſed per fas aut nefas burſas implere deſiderant, vt inquit Caſſane. vbi ſupra, & Clarus, & Maſcardus in fine. l. præcedentis relati, & ideo hodie vexantur & moleſtantur per iudices & iuſte quidem, & viliſſimum † horum cauponum officium reputatur vt videre licet per Gutierrez in cõſilijs ſuis cõſil. 99. nu. 7. cum ſeq. & hæc pro hoc tit. ſufficiant.

2

3

TITVLO. XII. DE LOS Trages y veſtidos.

CONtinuatur ad præcedentem & præcedentes hoc videlicet modo, quod cum in præcedẽtibus actum ſit de præbendis forma & modo, & ordine officialibus, menestralibus operarijs, cauponibus, & alijs & itidem in præcedentibus titulis ordinem viuẽdi & vtẽdi terminis publicis & priuatis præſtiterit legiſlator, nunc hunc ordinem ſequendo apponitur etiam ordo circa veſtes portandas, vt exceſſui earum medeatur, præſertim iſtis tẽporibus miſeris, vbi pauperes & infimi homines ita ſicut nobiles & magnates veſtiuntur, & mulieres eorum ſplendidius quam vnquam quæ emere mariti cogũtur ad extremam interdum inopiam neque legũ diſpoſitiones ad id impediendum ſufficiũt eo quod ignaui & male eorum executores

cutores hodie reperiuntur, tum quia eis non applicatur pars pœnæ cõtra facientibus impoſitæ, tũ ob fauorem & importunitates potentium, tum & forraſsis ob pecuniarum donorum & munerum inteructum, hæc enim peruertunt iuſtitiam.

¶ Et pro huius Rubricæ declaratione qui voluerit multa videre de veſtibus & nominibus earũ, vltra Caſſaneũ, in Cathalogo glor. mund. 11. p. conſide. 96. videat latiſsime & ad ſaturitatem Tiraq. in legibus connubialibus. in. l. 3. per totam, & hunc legiſſe ſufficiat, & Rebuf. in. l. veſtis appellatione. ff. de verborum ſignifi.

SVMMARIA.

INſignijs & veſtibus Regalibus inferior, vti non poteſt. nu. 1.
Purpuram deferre pertinet ad principes. n. 2.
Imperatrix, vti poteſt veſtibus Regijs. n. 3.
Veſtes hic prohibitas, nõ ſufficit quòd portentur per aliquẽ, niſi veſtitæ deferãtur. n. 4.
Rex poteſt conſicere formam in veſtibus à qua recedi non poſsit. nu. 5.
Domi etiam cẽſetur prohibita delatio veſtiũ prohibitorum. nu. 6.
Maritus ſi leget vxori omnes veſtes, nõ intelligere mulieribus prohibitas portari. n. 7.

Lex Prima.

Summarium.

Omnibus alijs quã perſonis Regijs prohibẽtur veſtes in præſente lege contentæ & ſub eis pœna.

HIBI, *Que ninguna, ni algunas*, Sed an eccleſiæ cõprehendantur, vid. Didac. Perez, in. l. 1. tit. 1. lib. 4. col. 1333.

¶ Ibi, *Excepto nueſtras perſonas Reales*, Exceptio hæc firmat regulam, & fortificat prohibitionem præcedentem vt omnes perſonas cuiuſcunque qualitatis ſint, comprehendat, & hoc nimirum, nam † ſi inſignijs Regalibus nullus vti poteſt, ex text. in. l. ſacri aſſatus. C. de diuerſ. res. & text. in. l. 8. tit. 1. ſupra, lib. 4. vbi diximus. imo neque forma ſcribendi, ita veſtibus in. l. noſtra deſcriptis alius quã Rex & Regia perſonæ vti non poteſt, ex tex. in. l. 1. & ibi glo. C. quæ res vend. non poſſ. notat Meneſes in dict. l. ſacri aſſatus. nu. 5. & ratio eſt quia magnos magna decent, & potentioribus alij pares eſſe non poſſunt, ex. l. 3. ff. de alie. iud. mut. cauſa fact. nam non dignoſcitur à plebeio, nec nobilis à Principe, & ob id in veſtitu ſaltim oſtendetur. l. item apud. §. ſi quis virgines. ff. de iniurijs. cap. ſi iudex, de ſenten. excom. in. 6. ex quo Seneca, vxori Neronis dixit, induere delicatè chariſsima non propter re, ſed propter honorem imperij, vt per Speculato. tit. de aduocato. §. ſequitur. nu. 1. Faber. in prooemio, Inſtit. verbo, Auguſtus. n. 8. & ſic purpuram deferre ſpectat † ad Principes, & eſt prohibita. l. tempẽrent. de veſti. olo. lib. 11. in perſonis enim Regijs veſtes ad gloriam & honorem eſſe dici poteſt, vt Exodi. 28. & ad ornatum, ſecundum Lucam de Penna. C. de veſti. olob. lib. 11. nam vt inquit Cicero, de Oratore, veſtis primo depellendi frigoris cauſa reperta eſt, poſtea ad ornatũ & corporis dignitatem reperta eſt, ex quibus iam hodie ex veſtibus ſe quiſq; magni facit, & ex contrario vilipenditur, iuxta illud, vir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peritus, vt refert Caſſane. in dict. Cata. 11. part. conſiderat. 96.

¶ Ibi, *O de la Emperatriz*, Has enim licet Reginæ, & Imperatrici deferre veſtes, quas licet Regi, ſiue Imperatori † eius marito, iuxta illud Pſalm. 44. aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, & faciunt la-

1

2

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

te tradita per Docto. in l. fœminæ. ff. de senato. & per nos alibi, & in ijs terminis tradit Charo. à Grassalis, libro 11. Regali. Franc. iure. 18. versic. hinc est etiam.

¶ Ibi, *A nuestros hijos*, Qui multum sunt priuilegiati, vt in Clem. 1. de baptismo, in extrauagan. execrabilis. Ioann. 22.

¶ Ibi, *No sean osados de traer, ni vestir*, Hęc est regula principalis nostri tex. vt scilicet, nemo deferat vestes hic prohibitas. & versic. præcedés est exceptio huius regulæ, vt scilicet. in Regibus & Regijs alijs personis & Regina hoc non procedat. Et sic regula hæc ad alios quam ad Reges & Regias personas directa est, ponderandaque sunt hæc verba, *Dotraer ni vestir*, Quæ sunt copulatiua ex dictione illa, Ni. Quæ negatiua est & copulatiua vt diximus in d. tit. 11. libr. 4. supra, vt nisi hæc non sufficere vt nostræ l. pœna incurratur, quod vestes 4 illi prohibitæ deferantur, nisi & deferatur vestitus, quia copulatiua vtrũque copulatum requirit vt verificari, & consequenter si precio aliquis vteretur vestem hic prohibitam, & ad vendendũ deferret nõ incurreret legis nostræ pœnam, non item de comprehenditur si permanibus mitteretur, prout comprehenderetur, si tantum delatio prohiberetur, secundum Palac. Rub. in Rub. §. 30. n. 7. & cum hac Regula, concordat. in l. 1. C. de quæstionib. lib. 11. & in Francia, adest illa dem cõstitutio de hoc, vt apparet ex Rebuf. in. 2. tomo cõstit. Franc. tit. de pannis aureis argenteis sericis, & hoc nulla alia ratione quã quod excessus vitetur, & prodigalitas quoil rũdam in vestibus habita, ad quam vitãdam potest Rex certam formam 5 constituere, vt ab ea non excedatur, vt in. l. 2. & ibi nota. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. & not. Auend. cap. 14. prætorum. nu. 1. vbi in illo cap. plura cumulat, quæ propter excessum sunt vetita, & ego etiam considero aliam rationem ex Diuo Chrysosto. super epist. Paul. ad Roma. homil. 24. dicẽte, non est vestibus ornanda caro, ne ornatu illam perdas, nam & molliorem indefacies. & bonam ipsius valetudinem corrũpes dum nimia mollitie dissoluis, ex quo colligo quod cum homines molliores efficiantur, vt hisce temporibus videmus, deficiunt in labore, in militia, in bonis operibus, & ideo iustè prohibenda est vestis excessiua, & ad ornatum tãtum facta vt hodie fit. Quare Beatus Grego. vnus ex ecclesiæ Doctoribus in homilia quam in euangeli. Matth. cap. 11. edidit, inquit nemo existimet in luxu, atque studio preciosarum vestium peccatum deesse quasi hoc culpa nõ esset, nequaquam Petrus à preciosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste preciosa. Pẽsate ergo, quæ culpa sit, hoc etiam viros appetere, quo curauit pastor Ecclesiæ, & fœminas prohibere. Hæc Gregor. qui & ipse in alia Homilia in Diuum Lucam. c. 16. enarrãs illud. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurã & bysso, hæc quoque scripta reliquit, sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosarumque vestium nõ putãt esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquetur apud inferos bysso & purpura indutus fuisset: & paulo post, quã culpam possumus melius etiãck diuerso colligere, quia si abiectio vilis induméti virtus non esset, Euãgelista vigilãter nõ diceret erat indutus pilis camelorum, hoc de Ioanne Baptista referẽs, prout hæc refert Tiraq. in d. l. 3. connubiali. n. 3. vbi. n. 4. prosequitur contra mulieres figmentis se ornantes. Et sic clericis prohibitum est vestes has excessiuas & diuersi coloris portare, vt apparet ex Bernard. Diaz & ibi eius additio. in pract. crimi. c. 75. per totum, vbi tandẽ inquit quod secreto vestes prohibitas subtus alias vestes portare eis licet, vel si alias non habent, vel in studio & secreto domus, quod licet in clericis id procederet, non tamen in laicis quin puniretur pœna nostri tex. cum ad cuiltãdos excessus & nimios sumptus & propter eos ex quibus homines depauperantur, processis lex nostra & sequentes, & ideo etiam domi censetur ¶ prohibita delatio harum ve- 6
stium prohibitarũm, vt inquit Dida. Perez, post longam disputationem in l. 1. tit. 1. lib. 4. Ordi. col. 1331. cum seq. & ex. l. 2. §. 14. in fra eod. colligitur, & hæc est vna de rationibus nostri tex. vt prohibeantur vestes in ea contentæ, vt in simili inquit Rebuf. dict. 2. tom. cõsti. Fran. tit. de pannis auratis nu. 20. cũ duobus seq. & ego addo ne effœminẽtur homines, & in veneris blanditiem conuertantur, prout hodie videmus conuerti iam enim homines figmenta mulierum, & vestes earum se se affœminando portant, & ideo noua pragmatica Matritij facta, anno. 1590. præsente, hæc etiam moderantur & taxa imponitur & prohibentur plurima, quibus homines etiã pauperrimi vrebãtur. Et sic vestes ita deberẽt moderari vt solum illæ quæ necessariæ essent pro defensione frigoris in hyeme, & pro defensione caloris tempore æstus, permitterentur portari, vt inquit Rebuf. in l. vestis appellatione in fi. de verborum signifi. quæ hyemales intelligũtur à Calẽd. Septemb. æstiuæ vero à Calẽd. Apri- 7
lis, vt colligitur ex tex. in l. 1. C. de milit. veste. libr. 12. Roma. singul. 595. aliud, Corser. singul. vestis pro lalario, Rebuf. vbi sup. 29. vlti. Has enim vestes, vel superbiæ causa, vel voluptatis aut vici vestiri censeo, dum tamen vnusquisque secundum statum suum vestiatur, in ijsce enim rebus sicut in cæteris mediocritate quadã vtendum est, vt in propositum plura referes, in quit Tiraq. in dd. 3. connubali. n. 54. vbi cum multis numeris ante, & post multa de ijs differit & refert, vbi nu. 57. inquit moris cuiusq; regionis eorũque quibuscũque versaris, esse maxime obseruãdos. Ex quibus infero quod si maritus leget vxori suæ omnes vestes nõ intelligitur legare illas quæ ex dispositione legis vel statuti mulieribus prohibitæ sunt, secũdũ Bart. & alios relatos per Mosi. de Primogen. lib. 1. c. 13. n. 87. vbi quod vnicuique secundum statum suum censetur legatum vestitum, alias nihil valet.

¶ Ibi, *Por reuerencia y acatamiẽto de la Iglesia*, Sũma est enim ratio, quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. fune. & summa est reuerentia Ecclesijs debita, & multa sunt eis constituta priuilegia in iure, quę lõgum esset referre, & ideo nimium etiam si in dispositione nostra priuilegietur.

SVMMARIA.

FOEmiæ, an comprehendantur eius dispositione, n. 1. & 12.
Vestis dicitur à vellere. nu. 3.
Vestimenta prodigalia modernus vsus introduxit, num. 4.

Lex. 2.

Summarium.

Ordo & forma vestium hic describitur, quæ per sequẽtem legem declaratur.

IBI,

Universidad de Deusto
Biblioteca

HEBI, *De hombres y mugeres*, vide dicenda in. §. 18. huiusmet legis.

¶ In. §. ibi, *Que ninguna persona de qualquier estado y condicion que sea*, Et
1 sic mulieres † comprehẽduntur, cum qui totum dicit nihil excludat, ex. c. si Romanorum. 19. dist. & clarissime colligitur ex. §. 9. istius nostę. l. vbi nostrum hunc, §. referr, & in mulieribus idem esse ibidem disponitur, & l. 3. in. c. 1. istius nostri titu. & vide. c. Curiarum de Madrid. 52. huius anni 1590. circa hæc alia disponens, & in c. 53. ibidem.

In. §. ibi, *En la guerra*, Et hoc ne tales nobiles, & milites in bellis interficiantur vt plebeij, sed capiantur & dato precio postea redimantur, vt ex. l. vni. §. nulli licere infrœnis, ibidem not. Rebuf. teste Petro Rebuf. in 2. tom. consilio, Fran. tit. de pan. aur. & argen. gloss. 1. num. 28. vbi per totam illam gloss. plura similia, & ad titulum nostrũ cõducibilia dicit, & vide cap. 4. huius sequentis nostræ declaratoriæ.

¶ In. §. 18. ibi, *Qualesquier personas*, Et sic Ecclesiæ etiam, vt tenet expresse Didac. Perez. l. 1. titul. 1. libr. 4. ordi. colum. 1333. versic. dubium, vbi inquit, quod coram ecclesiastico erunt super hoc conueniendæ: prout in armis diximus in tit. *De las armas*, libr. 6. supra.

2 ¶ In cod. §. 18. ibi, *O hembras*, † istud dicebat esse sine ratione Bald. in. l. quod non ratione. ff. de legibus, dicens, quod statuta, quæ sunt contra dominas, ne margaritas, vel alias gẽmas deferant, sunt præter rationem, & ideo non debere extendi, vt etiam not. Socin. in. c. veniens, col. 12. vers. præterea, de accusatio, dicens hæc statuta sapere iniquitatẽ, quia mulieres melius conseruãt sua vestimẽta, quã viri, refert Rebuf. in. 2. tom. constit. Franc. tit. de pan. aur. argent. in prin. n. 17. & Cæpola de serui. rustic. prædi. tit. de serui. aquæ haust. col. pen. late Benedictus in Reper. cap. Raynu. verbo. Quidam Petro. eo quod secundũ eos. mulieribus cõperit propter honorem sexus margaritis. & preciosis vestibus vti, & sic statutum prohibẽs portare vestes aureas in dubio, nõ intelligitur in mulieribus secũdum Rebuf. ibi supra. n. 16. sed ob euitandos sumptus iustum est id statuere, & hac de causa valere tale statutũ, inquit Bald. parum sibi cõstans in prœmio Gregor. in parte Rex pacificus, sub. n. 34. & eo relato, Auẽd. in. c. 14. præto. n. 2. in prin. lib. 1. & Rebuf. vbi sup. n. 18. & Tiraq. in. l. 3. connubia. n. 14. prout in nostra. l. fuit factum, vt not. Dida. Perez, in. l. 1. tit. 1. lib. 4. Ordina. col. 1330.

¶ Ibi, *Vestidos*, Vestis dicitur à vel-
3 lere, † quod est vniuersæ ouis lana, vel à velando, quod corpus nostrum velet, secundum Varro, vestis enim primum depellendi frigoris causa reperta est, postea ad ornatum, & corporis dignitatem haberi cœpta est, secũdum Cicero. de Oratore, & Chrysost. super Epist. Paul. ad Roma. Homil. 24. inquit, non est vestibus ornanda caro, ne ornatu illã perdas, nam & molliorem inde facies, & bonam ipsius valetudinem corrũpes, dum nimia mollitie dissoluis per abusum: tamen potius ad pompam quam ad necessitatem nimis excreuerunt vestes in quo non deest peccatum, vt inquit Tiraquel. in dict. l. 3. connubiali. numero. 3. vbi per totam illam l. plures vestium formas descripsit, & plura dixit & retulit, & Rebuf. in l. vestis appellatio. ff. de verborum signif.

significat. & in. d. 2. tom. tit. de panis aure. & argen. nam vt inquit Bald. in cap. iurauit, in fi. de probatio: prodigalia vestimenta † modernus vsus in-
4 troduxit, & ideo iuste per. ll. nõstras moderantur.

In. §. 21. ibi, *Mandamos que*, Nisi lex id clare disposuisset cõprehenderentur sub eius dispositione vestes antea factæ, vt inquit Felin. cap. quoniam, col. 12. de cõsti. & in. c. cõstitutus. eo tit. pon. de rescript. & per Hippolyt. in pract. §. secũda. n. 56. vbi cum numeris ante & post plura similia retulit.

SVMMARIA.

Dilatio, Pierda, præsentia tempora est, & sic ipsolutæ incurritur in. l. Monasterium monialium pium est, quæ. 1 Exteri possunt ligari legis dispositione, nu. 3.

Lex 3.

Summarium.

Lex hæc nouam formam inducit vestibus portandis cum declaratione ced. præcedentis.

IN. §. 4. ibi, *Lo contenido en el capitulo*, Quod est sextũ in ordine legis præcedentis.

¶ In. §. 5. ibi, *Dicho de suso*, Et quæ est lex præcedens. c. 7.

¶ In. §. 22. *Dentro de su casa poderse*, tollitur ex ijs verbis dubium antea per Docto. propositũ, an prohibitus portare vestes aliquas censeretur etiam id ei prohiberi, etiam domi, de quo Did. Perez. late in. l. 1. tit. 1. lib. 4. Ordi. col. 1331. cum. 2. sequent.

¶ Ibi, *Y pierda*, Præteriti temporis
1 est & sic ipse fuit † incurrit pœnã hæc, vt ex glo. in. l. nec criminali. C. de iurisd. omn. iud. nor Auend. d. c. 27. prætorũ. ad. lib. 2. Quæ declaratoria tamen adhuc tunc requiritur scientia pœnæ incursæ, secundum Didac. Perez, in. l. 3. tit. 1. lib. 4. Ordin. col. 1346. cũ sequent. & alibi. nos plura adduximus circa hæc.

¶ In cod. §. 14. *Como Yglesias hospitales, monasterios*, Hic est text. ex præsse
2 probans monasterium monialium reputari illocum pium vt de iure est teste Mexia in prag. talla. pan. nouella. 1. n. 45. hoc ad illi nostram notate.

¶ In. §. 17. ibi, *Quanto toca a los estrangeros*, Hic est text. probans posse. dispositione legali exteris † etiam pro-
3 hiberi, & contineri sub eis, vt notauit Mexia in dict. prag. tallæ pan. nouella sione. 1. in. 78. cum pluribus. seq.

Hodie tamẽ habemus nobilissimã, dispositionem curiarum de Madrid, hoc anno. 1590. factam circa vestium portationem & declarationẽ, eiusdem in hac eadem ibidem factã, quas in nouissima hac impressione huius Recopilationis descriptas reperies ideo eas non refero.

TITVLO. XIII. DEL obrage de los paños.

CVmque superiori titulo, vestibus portandis sit modus descriptus, nunc sequitur immediate seruandus,

& quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quia tituli quatuor sequentes sunt nostri declaratorij & cum lex declarans cum declarata esset apponenda vt confusio & labor euitaretur & nõ sit factum, licet sit laboriosum vtile tamen, hic inter seram vnam post aliã, prout inserui in meo Repertorio de cortes, sub tit. 13. lib. 5. quod quidem repertoriũ fuit primus liber per me compositus & Regia approbatione impressus, cessauit tamen per nostrã Recopilationẽ, licet non in omnibus.

SVMMARIA.

ARtificia lanificiorum, sunt necessaria in hac vita. nu. 1.

IN hac l. Cõpilator inscriptiõe marginali remisit vi dẽdam l. 4. tit. 15. infra istius lib. debuit tamen allegare l. 37. titul. 17. infra istius libr. 4. vti lex illa 4. nihil in propositum nostra disponit.

¶ Lex. 3.

In hac. l. subscriptio marginalis pro eius declaratione allegat. l. 1. titul. sequent. vbi & addit ad. l. nostram allegat. item idem l. 2. tit. 16. infra eod. corrupte tamen allegauit titulum. 16. nam est in tit. 17. infra eod. lib. & faciũt. l. 11. tit. 16. & d. l. 11. tit. 17. infra hoc libr. pro declaratione nostræ. l. de qua memini in. l. 12. tit. 13. lib. 5. mei repertorij de Cortes.

¶ Lex. 4.

Pro declaratione huius nostræ. l. videnda est. l. 2. tit. 14. sequentis, quæ & addit alias pœnas ad nostram. l. & etiã videbis. l. 11. titul. 16. & l. 11. titul. 17. infra isto libro. Ianæque (de quibus in præsenti) consumi non possunt in pannis declaratis in. l. 17. titul. 14. sequentis.

¶ Lex. 5.

Pro declaratione huius. l. Compilator in margine allegat. l. 9. tit. 14. infra eod. & vide etiam. l. 31. istius nostri tit. 13. infra.

¶ Lex. 8.

Cõpilator in margine corruptissime pro declaratione nostræ. l. allegauit. l. 23. titu. 13. infra eodem: nam debuit allegare in titu. 14. Item corruptius allegauit etiam. l. 2. & 12. tit. 16. infra eod. nam debuit dicere tit. 17. & pluries sic reperies in hoc titul. quæ nisi nunc non emẽdarentur per me laboriosum esset pluribus eas reperire, & alij eas omitterent quærere, & inuestigare.

¶ Lex. 9.

Itidem in hac. l. corruptè allegatur pro declaratione nostræ legis. l. 3. tit. 13. infra: nam est in titu. 14. quæ declarat. l. nostram, vt nõ habeat locũ, vbi non vtitur, *Arqueer, sino cardenzas y alnade mas pexas* & posui ego pro. l. 18. tit. 13. lib. 5 mei repertorij.

¶ Leges. 15. & 16.

Pro declaratione harum duarum legum videbis. l. 4. titul. 14. sequentis, quæ disponit, *Que las bilanderas, no no puedan bilar, ni tener para ello mas de dos fuessos de lana: ni de estambre, ni de pie, o de trama.* & posui pro. l. 24. titu. 13. lib. 5. mei repertorij.

¶ Lex. 20.

Pro declaratione huius. l. Cõpilator, in subscriptione marginali allegat. l. 5. tit. 13. debuit dicere titul. 14. sequentis, vbi ipsemet Compilator in margine allegauit pro declaratione. d. l. 5. lib. 1. tit. 15. infra eod. & bene allegauit etiam. l. 2. tit. 16. infra eod. lib. quæ nihil ad nostram. l. facit, nisi iungatur cum dispositione. l. 1. tit. 17. infra eod. lib.

¶ Lex. 21.

Pro ista. l. vide similem legem. 113. infra isto tit. & lib. vbi idem in similibus

bus disponitur & prouidetur.

¶ Lex. 22.

Vide etiam. l. 20. tit. sequentis.

¶ Lex. 23.

Compilator in subscriptione marginali, inquit. l. hanc. 23. corrigi per. l. 6. tit. 14. sequentis, vbi ipsemet Cõpilator, & bene inquit effectum. d. l. 6. suspendi per. l. 2. tit. 15. infra in. 6. libro, & tãdem per. l. 3. tit. 16. infra eodem lib. fuit contra hæc ordinatũ circa certos pannos Verbies, attamen per principium & proœmium, tit. 17. infr. eod. lib. iussum est & permissum quod possint in ijs Regnis fieri panni hi Verbies, & miror quod Compilator ad hæc nõ aduerterit, præsertim cum id potuerit videre in. l. 31. tit. 13. lib. 5. mei repertorij, *Y con que peynes*, id posit fieri disponit. l. 26. infra isto tit. 13. nostræ Recopilationis.

¶ Lex. 25.

Compilator hic sicut solet pro declaratione & extensione huius. l. allegauit. l. 9. tit. 14. cum debuisset allegare, tit. 15. sed fortasis impressorũ fuit error, & non compilatoris, & quod signum debet inijs pannis apponi, vide. l. 49. infra isto tit. 13.

¶ Lex. 26.

Vide. l. 23. supra istius nostri tit. 13. vbi dixi, & posui sub. l. 31. tit. 13. lib. 5. mei repertorij.

¶ Lex. 28.

Allegatur in margine nostræ huius. d. 38. titul. 16. & est titul. 17. & in meo repertorio est. l. 36. titulo. 13. libro. 5.

¶ Lex. 31.

Pro eius declaratione marginalis subscriptio allegat. l. 7. tit. 15. infra eodem, debuit dicere. tit. 16. & in meo repertorio est. l. 39. tit. 13. lib. 5. & dixi. d. 23. supra eodem, & ibi posui declarationem antiquam.

In ead. l. ibi, *En las ordenanças de los bu-*

filleros, quæ in. l. præcedẽti referũtur.

In eadem. l. ibi, *Por lo menos treynta y ocho varas*, Compilator hic sub ijs verbis in margine nostræ. l. inquit, quod cessat rigor nostræ. l. etiam si adsit minor mensura, ex. l. 9. tituli proximi, sed debuit dicere, tit. 15. & ex. l. 7. tit. sequentis, & posuit etiam ad declarationem. l. 5. & 23. supra isto tit. & lib.

¶ Lex. 33.

Circa istam legem & tres sequentes inquit subscriptio marginalis hic videndas. l. 18. & 19. & 20. titu. 16. infra eod. debuit dicere titul. 17. prout posuit sub. l. 41. tit. 13. lib. 5. mei repertorij.

¶ Lex. 34.

Vide quæ diximus in. l. præcedente, & quid statuatur, *En essamelas dozenas*, vide. l. 30. tit. 17. infra eod. lib.

¶ Lex. 35.

Vide quæ diximus in. l. 23. supra eodem tit. & lib.

¶ Lex. 36.

Vide dicta in dicti. l. 23. supra eod. tit. & lib.

¶ Lex. 37.

Compilator in margine, hic inquit per. l. 39. tit. 16. debuit dicere titu. 17. infra eod. lib. *Se permite echar mas libras, y lo mismo en los otros paños q̃ tienden. Las q̃ le ley.* added. l. 24. istius nostri tit. 13.

¶ Lex. 41.

Subscriptio marginalis allegat prout solet corrupte. l. 9. titul. 14. infra eod. debuit dicere tit. 15. quæ lex. 9. addit ad nostram.

¶ Lex. 42.

Ad istam. l. & quinque præcedentes, vide. l. 39. tit. 17. infra eod. lib.

¶ Lex. 46.

Hæc lex inducta est ad declarationem præcedentiũ & similiũ aliarum.

¶ Lex. 49.

Vide ad hanc 49. lex in. l. 16. titul. 14. infra eod. lib. & l. 8. tit. 15. infra eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dē lib. & l.12.tit.16.iisfra eod.lib.& quæ diximus in l.8.tit.1.lib.4.supra, & in l.6.tit.12.lib.5.supra hac recopilatione pro declaratione harum legū,& dicēda in l.114.infra isto tit.13.

In ead.l.49.ibi, *Y assi mismo*, hoc declara procedere secundum quod disponitur in l.8.tit.15.infra isto lib.& in hoc casu limitatur.l.12.tit.16.infra isto lib.vt lex illa in ijs textoribus nō procedat: non tamen potest textor signū apponere, nisi prius sit factum & impletum dispositū in l.14.titu.15. infra isto lib.

Lex.50.

Circa declarationē istius.l.videnda est.l.7.tit. sequētis, quam & posui sub.l.58.tit.13.lib.5. mei repertorij.

¶Lex.55.

Circa istam.l. inquit Compilator hic vidēdam.l.3.debuit dicere.l.2.tit.16. infra eod.& adde tu,& l.12.titu.15.infra eodem lib.

¶Lex.57.

Vide ad eam.l.13.tit.17.infra eod. & not.ad hanc nostram, *Que pretruuia la q̄ se muele ha de ser molida en molino*, Vt l.41.in.17.infra eod.

¶Lex.59.

Compilator hic in subscriptione marginali pro declaratione nostra.l. allegauit.l.8.tit.sequentis, sed melius eam allegasset pro declaratione.l.sequētis,& vide.l.20.tit. sequētis,aliud ijs officialibus prohibentem.

¶Lex.60.

Pro declaratione huius.l. vidēda est.l.8.tit.sequentis,quā per errorem ad.l. præcedentem allegauit ibidem Compilator in subscriptione marginali.

¶Lex.63.

Ibi *Que tenga barres*, Corrigit text. in l.9.tit.12.lib.5. supra, vt ibi dixi,& declara, vt in l.9.sequentis,& vide dict. l.25.& 31. istius nostri tit.13.

¶Lex.64.

Corrupte in margine allegatur.l. 40.titu.16.infra eod.cum debuissent allegari,tit.17.& de ijs visoribus.vid. l.15.titu.sequent.& vide etiam.l.105. infra isto tit.23.& lib.vbi latius dico.

¶Lex.65.

Ad hanc.l.nota quod vendētes instrumenta ad tingendum debent ea vendere bona,vt disponit.l.24.tit.sequentis,& non possunt tingere cum brasil,vt in l.27.tit.17.infra eod.

Ibi, *Y cualesquier*, Vt in.l.7.tit.15. infra eod.lib.

¶Lex.66.

Circa huius.l.declarationē videnda est.l.10.tit.14.sequentis,&.l.21.& 23.tit.17.infra eod.lib.& posui sub.l. 74.tit.13.lib.5.mei reportorij.

¶Lex.67.

Videnda est.l.11.tit sequentis ponens nouum ordinem & formam circa hæc posti text. signa generalia,& l.14.infra tit.17.quem titulum corrupte hic allegauit subscriptio marginalis, & est in meo repertorio. l.75. tit.13. lib.5.

¶Lex.68.

Compilator hic in margine, inquit pro declaratione.r.est.l. *Acerca de estas celestezas en este ley, y en las tres siguentes se mandan dar a los paños*, vidēdam.l. 14.tit.sequent.& l.2.tit.15.infra eod. lib.& l.17.tit.16.debuit dicere. tit.17. hoc eod.lib. Sed hæc l.17. est melior aliis in hoc proposito,& dictum est supra hoc tit.in l.5.

Ibi, *Con media arroba de runia: pnde se tambien en paños, de fenenos arriba echar su maque*, vt in.l.7.tit.15.infra eod.libr. disponitur.

¶Lex.69.

Vidēdum inquit,legem.16.tit.16. debuit dicere Compilator,tit.17.infra eod.lib. pro nostræ.l. declaratione,& in l.præcedente dixi.

¶Lex

¶Lex.70.

Itidem pro declaratione eius inquit, videndum.l.15.titu.16.alias est titu.17.infra eod.lib.& in.l. præcedē te.68.dixi.

¶Lex.71.

Videbis.l.7.tit.16. alias est tit.17. infra eod.lib.& dicta in.l.68.præcedente.

¶Lex.74.

Circa declarationem huius legis, videnda est.l.12.tit.sequentis, & l.15. tit.15.& l.13.& 14.tit.17.infra eodem lib.& retuli in.l.82.titu.13.lib.5.mei repertorij.

¶Lex.77.

Videnda est.l.32.infra tit.17.quæ corruptè pro titulo. 16. allegatur in margine.

¶Lex.81.

Videnda est.l.17.tit.14.sequentis, infra hoc lib.

¶Lex.84.

Videbis.l.22.tit.17.quæ corrupte pro titulo. 16. allegatur in margine, & posui sub.l.92.tit.13.lib.5.mei repertorij.

¶Lex.95.

Vide.l.8.tit.16. infra eod. quā posui sub.l.106.tit.13.lib.5.mei repertorij, ibi congressa, non enim possunt per aliquem vendi panni in grassari, vt.l.7.tit.12.lib.5.supra.

¶Lex.96.

Ibi, *So pena que si lo tundiere*, Idem disponitur in.l.10.tit.12. lib.5.supra.

¶Lex.97.

Vide.l.8.tit.16. infra eod. & dicta per nos in l.95.supra isto tit.& lib.

¶Lex.98.

Ibi, *Y que no sea osado de melecinar*, Idem *en los tundidores*, vt.in.l.95.& 97.disponitur,& in.l.8.tit.16.infra eod.lib.

¶Lex.99.

Cōpilator in marginali subscriptione,inquit,videndas.l.16.& 11.tit. 15.infra eod.& facit itidem.l.16.& 11 tit.16.& 42.tit.17.infra hoc lib.& limita nisi in casu.l.48.eiusdem tit.17. & sic per istam.l.& per illā.42.corrigitur text.in.l.10.tit.15.infra eod.lib.

¶Lex.100.

Vidēdam, inquit, compilator hic legem præcedentem,& quæ ibi diximus,videbis,

Ibi, *Que tuuieren de hazer obraje de paños*, Et qui sint ij,traditur in.l.42.tit.17. infra eod.lib.

Ibi, *Cada vno en su officio*, Neque potest quis se intromittere in alio officio quā in ilload quod est examinatus, vt in.l.11.tit.15.infra eod.vbi etiā aliud in proposito disponitur,& posui.l.108.tit.13.lib.5. mei reperto.

Ibi, *Los dichos paños*, si alieni sint,secus vero si proprij: nā proprios facere possunt etsi examinati non sint, secundū rex in.l.11.tit.15.inf.eod.lib.

Ibi, *Mas de vn officio*, Hic habes rex. probantē,quo quis duo officia incōpatibilia nō pōtiobtinēre, prout diximus in nostro tractatu de decurionibus vocato, Curia Pisana, sub libr. 2. ca.22.

¶Lex.104.

Lege 19.tit.sequētis declaratū est, *Que lleuen por derechos del retaço la mitad que por paño*. Et retuli sub.l.102.titu.12. lib.5.mei repertorij.

Ibi, *Saluo*, Intellige vt per.l.6.tit.15. infra hoc lib.

¶Lex.105.

Compilator in præsenti, inquit, pidendam.l.14.tit.sequentis,& titu.16.infra eod.lib.debuit dicere.tit. 17.& posui sub.l.113.tit.13.lib.5.mei repertorij, & vide.l.64.supra isto titul.& lib. quæ quidem leges fermādæ sunt sine obstaculo.l.14.tit.sequētis, & ita posui sub. l.72.tit.19. lib.5. mei repertorij.

¶Lex.106.

Ibi, *Seanobligados a pagar el daño*, tinctores enim pannorum, qui pannos

Universidad de Deusto
Biblioteca

corrumpunt, tenentur de damno, & præsumitur damnũ sua culpa factum, & secundum Bar. in l. Laphij & Genesij, nu. 2. C. de mutilegu. lib. 11. & vide l. 12. tit. 8. par. 5.

¶Lex. 109.

Videndam, inquit, copilator l. 15. tit. sequentis. & l. 43. tit. 17. infra eod. relib. & posui sub l. 117. ti. 13. lib. 5. mei perto. vbi retuli quoddã capitulum 10. pragm. *De los paños*, anni. 1549. quod est l. 9. tit. 16. infra eod. lib.

¶Lex. 111.

Videnda est l. 8. tit. 14. seq. in fine.

Ibi, *Vna blanca de plomo, y nõ mas*. per l. 46. tit. 17. corruptè allegatũ per cõpilatorem hic, permittitur, *Que lleue en quarto*, Et posui sub l. 121. tit. 13. lib. 5. mei repertorij.

¶Lex. 112.

Ibi, *So las penas en ella contenidas*, seruato prius id quod dicitur in l. 9. tit. 16. infra eod. vbi aliã l. 46. tit. 17. infra eod. lib. allegat compilator pro declaratione dicti l. 5.

¶Lex. 113.

Ibi, *Mando a los veedores*, qui sint isti veedores, vide quæ dixi infra isto lib. vbi & dispbitur quod visitatores ij opponuntur, & inuniuntur eis in fartoribus, & alijs vendẽtibus ad mensuram.

Ibi, *Y si fuerẽ falsos*, Et tũc possunt dicti visitatores denũtiare, vt dicitur in l. 15. tit. 14. infra isto lib. ad finem, & quia pœnam incurrẽt visitatores ij signatores pannos pro bonis, vid. l. 49. tit. 17. infra eod. lib. & notabiliter, quod si visitatores ij habent partẽ in pannis, & multo fortius si omnes sunt sui, nõ possunt illos videre, neque signare, vt dicitur in l. 44. titulari. infra eodem libro.

¶Lex. 114.

Ibi, *Sean vistos y sellados por el veedor o veedores para ello deputados en cada ciudad, o villa, o lugar donde se vendieren*, Intelligo hoc in casu, in quo tales pãni nõ sunt signati signo loci illius in quo sunt facti, secus si signo loci vbi sunt fabricati signati sunt. nam tunc non est necesse signari per visitatores loci illius vbi venduntur, secundum rexr. in l. 15. tit. lib 14. infra eodem titul. Neque obstat l. 20. tit. 19. ham loquitur in casu speciali, scilicèt, cum venduntur in grosso, & non minutim, & quoad conductores gabellarum ne fraudentur sua gabella, & vbi gabella non debetur. cessauit dict. l. 20. dispositio. Et nota quod panni licet non afferant signũ officialiũ eos facientium, non puniuntur vendentes pannos tales, sed fabricatores eorum, vt cõstat ex l. quæ est 113. tit. 13. lib. 5. mei repertorij: neque intelligas quod signum loci in quo panni fiunt est necessarium, non non est, vt appareb. l. 8. tit. 15. infra eodem lib. & in dict. tit. 16. infra hoc eodem libr. sed quod tantum operatur quod tali signo apposito excusat si non signetur à visitatoribus loci vbi venduntur, vt dictum remanet.

¶Lex. 115.

Videnda est l. 3. tit. 22. lib. 5. supra, & l. 16. titu. sequente. Ad declarationem & ostensionem huius nostræ l. & posui sub l. 24. titu. 13. libr. 5. mei repertorij.

Ibi, *Sin que primero*, Idem, *En sedas y bordados*, Disponitur in l. 6. tit. 12. lib. 5. supra.

Ibi, *So pena de perder el tal paño*, Aliter pœna imponitur in l. 5. tit. 12. libr. 5. sed nostra est non ita ideo seruanda, sed si bene inspiciatur eadem pœna debet imponitur pro prima vice, & vide quæ posui in l. 2. & 3. titulo 12. libri 5. supra glo. 1. & pro ostensione nostræ legis, videndæ sunt leges, secunda, tertia, & quarta, & quinta, dicti tituli. 12. libri 5. supra, *Y que sea lo mismo en los fayales y otros paños semejantes*. Colligitur ex dict. l. 3. tit. 12. lib. 5. supra, prout vt ibi declaraui, ne bis eadem reperamus.

¶Lex. 119.

Compilator hic in margine allegauit l. 12. tit. 13. infra, quã vsque nũc non reperi, sed melius facit l. 45. hic allegata in margine corruptè tamen allegata pro titulo. 16. cum debuisset allegari sub titulo. 17. & sic finitur titulus. 13.

TITVLO. XIIII. DE LAS primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.

Estas declarationes fueron fechas anno. 1528. *En Toledo*, & in hoc titulo remisiue, sicut in præcedente procedemus.

¶Lex. 1.

In margine dicitur videndam l. 11. tit. 15. infra eod. debuit dicere tit. 16. quæquidem lex. 11. facit ad declarationẽ nostræ huius legis, vt dixi in l. 3. tit. 13. supra eod. lib. & l. 11. tit. 17. infra eodem lib.

¶Lex. 2.

Ibi, al Capitulo quarto, quod inferitur in l. 4. tit. 13. supra isto lib. vbi diximus.

¶Lex. 3.

Ibi, al Capitulo noueno inserum in l. 9. tit. 13. supra eod. vbi dixi.

¶Lex. 4.

Ibi, Capitulo quinze y diez y seys, inserta in l. 15. & 16. tituli præcedentis, vbi dixi.

¶Lex. 5.

Ibi, al Capitulo veynte, insertum in l. 20. tit. præcedentis, vbi dixi.

¶Lex. 6.

Ibi, Capitulo veynte y tres, insertum in l. 23. tit. præcedentis, vbi vide quæ diximus.

¶Lex. 7.

Ibi, Capitulo cinquenta, inserũ in l. 50. tit. præcedentis, vbi dixi.

¶Lex. 8.

Ibi, Capitulo cinquẽta y nueue, inserũ in l. 60. tit. præcedẽtis, vbi dixi.

¶Lex. 9.

Ibi, Capitulo setenta, de quo dixi in l. 25. & 31. & 63. tit. præcedentis.

¶Lex. 10.

Ibi, Capitulo sesenta y seys, dixi in l. 66. titu. præcedentis, & marginalis subscriptio allegat hic l. 23. tit. 16. est in titulo. 17.

Ibi. *Y ansi mismo*, Vide l. 21. tit. 17. infra eod. quã corrupte hic in margine allegauit compilator.

¶Lex. 11.

Ibi, Capitulo sesenta y siete, de quo dixi in l. 67. tit. præcedẽtis, & subscriptio marginalis hic allegat l. 5. tit. sequẽtis, & leges. 13. & 14. tit. 16. debet dici in tit. 17.

¶Lex. 12.

Ibi, Capitulo setenta y quatro, insertum in l. 74. tit præcedentis, & subscriptio marginalis hic allegat l. 5. titu. sequentis, & leges. 13. & 14. tit. 16. debet dici in tit. 17.

¶Lex. 13.

Ibi, Capitulo ciento y quatro, inserum in l. 104. tit. præcedentis, vbi dixi, & vide l. 6. tit. sequentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex. 14.

Cõpilator hic in margine, inquit, videdam. l. 40. infra. tit. 16. est in tit. 17. quæ l. 40. corrigit nostram, vt dixi in. l. 105. tit. præcedentis ad quam nostra se refert.

¶Lex. 15.

Ibi, *Capitulo ciento y nueue.* Insertũ in l. 109. tit præcedentis, vt ibi dixi, & allegaui. l. 43. tit. 17. infra eod. hic corrupte allegatam.

Ibi, *Y otro si mandamos*, Vide quæ dixi in. l. 114. tit. præcedentis.

¶Lex. 16.

Ibi, *Cap. ciento y quinze*, Insertum in. l. 115. tit. præcedentis, vbi dixi.

¶Lex. 17.

Ibi, *Pero mandamos*, Hanc applicaui legem ad. ll. 4. & 81. tit. præcedentis, pro earũ declaratione & limitatione.

¶Lex. 18.

Ad. ll. 15. & 16. tit. præcedẽtis legẽ hanc applicaui.

¶Lex. 19.

Pro eius declaratione, vide quæ dixi in. l. 49. & 114. tit. præcedentis, & l. 12. tit. 16. infra eod.

Ibi, *Ni nombre de otro*, Hoc enim prohibitũ est, vt diximus in. l. 8. tit. 1. libr. 4. supra, & vltra ibi allegatos tradunt Gomezius Leon. in sua Centuria informationum iuris loco. 56. & ante eos, Paris. consi. 29. n. 8. & 9. lib. 1. & Maria. Soci. late in. c. dilecta, de excess. præla. n. 6. cum sequent. al. quib. & Bẽbenutus in tract. de mercatura. p. 2. n. 80. 95. & 96. cum sequent. vbi. n. 71. cum pluribus alijs tractat. an præsumantur merces esse illius, cuius signo, aut nomine sunt assignatę, & ideo in. l. 12. tit. 16. infra isto lib. disponitur quod nullus mercator in pannis ponat nomẽ suum & signum, sed solum signum ciuitatis, villæ aut populi vbi panni fiunt, nisi in textoribus quidem possunt ponere nomen suum, secundũ. l. 49. tit. 13. sup. isto lib. & hoc certa forma adhibita per. l. 8. tit. 15. infra eod. lib. & de ijs tract. late vltra dictos Cassane. in Cata. glor. mund. 1. part. consid. 31. vsque ad. 36. vbi in 35. tract. assignatalis mercatoris probẽt, & in cõsil. 23. tradit qualiter vnus nobilis nõ potest insignia & nomina alterius nobilis.

¶Lex. 20.

Ibi, *Descolar ni trasseñalar*, Ad l. 22. titulo præcedentis applicui.

¶Lex. 23.

Ibi, *Segun y de la manera q̃ en las dichas ordenãças se contiene*, Sub. l. 8. tit. præced.

¶Lex. 24.

Ad. l. 65. tit. præcedentis applicaui hanc. l.

TITVLO XV. DE LA segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones y leyes primeras de los paños.

ESThæ declarationes fuerunt factæ Toleti, Anno 1529. per eosdem Legislatores Carolum Quintum, & Ioanam matrem eius.

¶Lex. 1.

Ibi, *Quinto capitulo*, Insertum in. l. 5. titulo præcedentis.

¶Lex. 2.

Ibi, *Sexto capitulo*, De quo dixi in. l. 23. tit.

23. titu. præcedentis & videndam dixi ibidem. l. 3. tit sequentis.

¶Lex. 4.

¶Ibi, *Al nono capitulo.* quod est. l. 9. tit. præcedentis vbi remisi.

¶Lex. 5.

Vide quæ diximus in. l. 74. tit. præcedentis.

¶Ibi, *Se guarden los retazos*, sic declarabis. l. 104. titu. præcedẽtis, vbi dixi.

Ibi, *Seãde cinco varas arriba*, intelligo, *en los paños para prietos, porq̃ estos solos se han de sellar siendo de cinco varas arriba, y de ayabaxo no: y los retazos de colores, ninguno es necessario sellarse, aũque sean de cinco varas arriba los tales retazos.* Eo quod, vers. iste, *que sean de cinco varas arriba: esta claro q̃ se ha de referir a los retazos de paños prietos, pues la principal disposicion desta ley habla destos, y de los paños que se han de sellar: en especial pues saca esta ley los retazos de colores.*

¶Lex. 7.

Ad. l. 68. tit. præcedentis applicui hanc, & ad declarationẽ. l. 65. eo. tit.

¶Lex. 8.

Vide. l. 49. tit. præcedentis, vbi diximus.

¶Lex. 9.

Ad. l. 31. tit. præcedentis hac applicui, & ad. l. 5. illiusmet titu. & melius ad. l. 25. versic. *y el peyne.* eod. tit.

¶Ibi, *Y estambres tres libras*, Addit ad l. 41. tit. præcedentis.

¶Lex. 10.

¶Ibi, *Al capitulo.* Quod est. l. 100. titu. præcedentis, quod quidem declaratur per nostram. l. vt ibi dixi, & in. l. 99. eiusdem tituli.

¶Lex. 11.

¶Ibi, *Quatro officios.* Et quæ sint hęc, Vide in. l. 42. infra, tit. 17. illius lib. & in. l. 100. tit. præcedentis disponitur qualiter habentes pannorum mercimonia & contractationem tenentur esse prius examinati.

¶Lex. 12.

Ad. l. 55. tit. præcedentis, hanc applicaui legem.

¶Lex. 13.

Ibi, *Señalados veedores de mercaderes de vara*, De quibus fit mentio in. l. 113. tit. præcedentis, vbi dixi.

Ibi, *De los lugares de la sierra*, Idem in omnibus officialibus statuitur in l. 4. tit. 14. lib. 8. infra.

¶Lex. 14.

Ad. l. 49. titul. 13. supra eod. applicui, hanc.

TITVLO. XVI. DE LA tercera declaracion del obrage de los paños, y leyes susodichas.

ESTer eosdẽ legislatores sunt factæ hæ leges istius titul. *En Brusselas*, anno. 1549.

¶Lex. 2.

Vide dicta per nos in. l. 20. tit. 13. præcedente.

¶Lex. 3.

Vide dicta per nos in. l. 23. eodem titulo. 13. supra isto libro.

¶Lex. 5.

Ad. l. 12. tit. 13. supra eod. lib. 1. hãc applicui, & vid. l. 40. titulo. 17. infra eodem.

¶Lex. 7.

Vide dicta per nos in. l. 31. tit. 12. supra isto lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Lex. 8.
Vide quæ dixi in l. 95. & 97. tit. 13. suprà eod. lib.

¶ Lex. 9.
Vide dicta per nos in l. 109. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 10.
Vide dicta in l. 99. titu. 13. supra isto lib. & vid. l. 42. tit. 17. infra eod.

¶ Lex. 11.
Vide dicta in l. 4. tit. 13. supra eodem lib.

¶ Lex. 12.
Vide l. 49. tit. 13. supra isto lib. vbi diximus, & in l. 114. eiusdem titul. & libri, & dixi in l. 6. tit. 12. lib. 5. sup.

TITVLO. XVII. DE LOS paños Berbies, y estãbrados, y quarta declaracion, cerca del obrage de los paños.

AB Eodem legislatore sunt factæ leges huius nostri titu. Matriti, anno. 1552. & sunt nouiores vt vides.

In proœmio huius tit. ibi, *Por la ley presente permitimos*, Vide quæ dixi in l. 23. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 2.
Ad l. 55. tit. 13. supra eod. lib. appli cauit eam cõpilator in margine. l. 3. tit. 13. supra hoc lib. & in l. 8. titu. 13. eod. licet corrupte hanc allegauit.

¶ Lex. 3.
Ad l. 57. titu. 13. supra isto lib. eam applicaui.

¶ Lex. 7.
Ad l. 7. tit. 13. supra isto lib. applicaui hanc.

¶ Lex. 11.
Ad l. 1. tit. 14. supra isto lib. applico hanc legem.

¶ Lex. 12.
Ad l. 8. tit. 13. supra isto lib. applicabimus hanc.

¶ Lex. 13.
Dixi in l. 74. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 14.
Dixi in. d. l. 74. titu. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 16.
Facit ad l. 69. tit. 13. supra eod. lib.

¶ Lex. 17.
Dixi in l. 68. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 18.
Hæc lex & duæ sequentes faciunt ad declarationem. ll. 33. cũ tribus sequent. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 20.
Cõpilator hic dicit videdam. l. 30. infra isto tit.

¶ Lex. 21.
Dixi in l. 66. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 22.
Ibi, capirulo, ochema y fres, quod insertum est in l. 84. tit. 13. supra eod. lib. vbi dixi.

¶ Lex. 23.
Dixi in l. 66. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 24.
Dixi in l. 67. tit. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 27.
Ad l. 69. titu. 13 supra isto lib. facit ista lex.

¶ Lex. 32.
Dixi in l. 77. tit. 13. supra istomet lib.

¶ Lex. 37.
Ad l. 1. tit. 13. supra eod. lib. aplicabimus.

¶ Lex. 38.
Dixi in l. 28. tit. 14. supra isti lib.

¶ Lex. 39.
Ad l. 37. tit. 13. supra. eod. lib. applicabimus & ibi dixi.

Lex.

¶ Lex. 40.
Compilator hic dicit videndam. l. 15. tit. 14. supra isto lib. & dixi in. l. 64. tit. 13. & in l. 105. eiusdem tit. supra isto libr.

¶ Lex. 42.
Ad l. 57. tit. 13. supra isto lib. applicabimus.

¶ Lex. 41.
Dixi in l. 99. tit. 13, supra isto libr. ¶ Ibi, *Peraules*, istud officium in duos diuiditur modos secundum quod reperies in l. 56. tit. 13. supra eod. lib. & qualiter debem esse examinati officiales de quibus hic vide. l. 100. tit. 13. supra eod. & l. 11. tit. 15. supra eod. pónentem pœnam textori non examinato, *aunque tenga officiales examinados*, vsi sit in proprijs pãnis, vt ibi & probatur etiam in l. 48. infra isto titul. & libro.

¶ Lex. 43.
Vide dicta in l. 109. titul. 13. supra isto lib.

¶ Lex. 44.
Ad l. 14. tit. 13. supra isto lib. applicabimus hanc.

¶ Lex. 45.
Ad l. fin. tit. 13. supra isto lib. applicabimus. & ad l. 113. ibidem.

¶ Lex. 46.
Dixi in l. 111. tit. 13. supra istomet libro.

¶ Lex. 48.
Ad limitationem l. 99. tit. 13. supra hoc. lib. & l. 42. istius nostri tit. 17. tñ taui eam & ijs, tituli ij, *de los paños*, remanent expediti in quibus antea satis laboriosum erat inuestigare leges declarantes alias, & nũc iunctim reperies eas.

TITVLO DECIMOOCTAVO, De los Cereros, y candeleros de sebo.

Lex. 2.

Summarium.
Examinandi prius sunt illi, qui publice vendere volũt velas cereas, vel de sebo, sub nostri tex. pœna.

CVm de artificijs pannorum & officialibus eorum dictum sit in titulis præcedentibus nũc autem cõtinuatur etiã materia aliorum officialium. Et candelarij an dicantur facientes candelas, vel an vendentes, vide additio. Bar. in. l. legatis. ff. de lega. 3. fol. 67.

SVMMARIA.

OFficialis faciens velas nõ examinatus, non tamen habens officinam publicã an puniatur nostra legis pœna vel alia. n. 1. & nu. 2. quid si non eas signat.

IBi, *Que se examinẽ*, sed an si officialis † hic non examinatus nõ habet officinam publicã punietur pœna nostræ. l. tãquã non examinatus, & crederem quod non, quia hic est casus omissus, punietur tamẽ virtute dispositionis legis sequentis prohibẽtis vendi aliquid, ijs pertinens

Universidad de Deusto
Biblioteca

nens officijs, si non habeant officinã publicam, sed an si talis officialis exa
2 minatus non habens publicam † officinam vendit velas has non tamen eas signat secũdum quod disponitur in l. 12. infra isto tit. an punietur duplici pœna, vna ob hoc quod non habet officinã publicam, alia vero quia absque signo vendit velas, & dicendum est quod tantum vna pœna punietur ex glo. in l. qui de crimine. C. de accusatio. quam ibi sequũtur omnes, & Bart. in l. quemadmodum. §. illud. ff. ad l. Aquili. & ex alijs pluribus relatis per Hippoly. in l. si in rixa. nu. 14. ff. ad l. Corne. de sicari. vbi ita tenet in simili quæstione.

SVMMARIA.

Cera corrupta & mala an possit misceri cum bona & non corrupta. n. 1.

Lex. 8.

Summarium.

Cerea vela & alia facta ex cera, vel sebo debet esse ex eadem massa & non ex differenti sub nostri tex. pœna.

1 HBi, *Vna massa*, neque debet immisceri † corruptum cum incorrupto, vel malũ cum bono, vt diximus late, in l. 3. tit. 5. lib. 1. supra. & vltra ibi relatos, vide etiam Menoc. de arbi. iudi. lib. 2. centu. 4. casu. 382. & 383. & Fran. Marcũ decisio. Delphin. 540. n. 17. & 541. n. 4. & Marien. l. 1. glos. 9. n. 3. cum seq. tit. 14. libr. 5. supra & in gloss. fin. l. 6. titulo. 12. libro. 5. supra diximus iterum.

Lex. 12.

Summarium.

Signanda sunt opera facta ex cera alba aut alterius coloris.

HBi, *Cada vn candelero*, intelli ge de illo qui habet officium publicum, quia nullus alius quam talis ex. l. 3. supra eo. potest facere vel vendere velas has.

Qualiter puniantur, & applicentur pœnæ in hoc nostro tit. cõstitutæ, declaratur in l. fin. huius nostri tit.

Alij duo tituli sequentes nihil habent quod commentari sit necesse, & sic cum dictis remanet expeditus liber hic Septimus & totus iste quartus tomus nostrorum Commẽtariorũ ad leges has Regias. 15. Octobris. Anno. 1590.

SALMANTICAE,
Excudebat Petrus Lassus.
Anno. 1599.

INDEX OMNIVM

rerum, verborum, & sententiarum insignium quæ in hoc opere cõtinentur, ordine alphabetico dispositus.

A

ABbas commentarius ad vitam canonicorum regularium an habeat vocem actiue in actibus gerendis in suo capitulo siue actus ij constãt in electionibus siue in alijs, in l. 1. tit. 3. lib. 6. n. 1.

Aerum nõ continetur appellatione vini. in l. 31. tit. 18. lib. 6. n. 5.

Accidentia non possunt mutare substantiã, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 204.

Actio proportagio cõsequendo, vel prohabenda pœna quanto tempore reddurabit, in l. 5. tit. 1. lib. 6. n. 12.

Actione qua munus patrimoniale petatur, in l. 6. tit. 14. lib. 6. n. 4.

Actus præstationis debet esse vniformis & iniuitè factus vtius hoc portagiorum præscribatur, alias neq; immemorialis sufficeret, in l. 11. tit. 11. lib. 6. n. 13.

Act. vt valeat & nõ pereat in dubio debet intelligi, in l. 4. ti. 4. lib. 7. n. 7.

Actus positiui nõ requiruntur immemoriali nobilitatis probatione in rub. tit. 2. lib. 6. n. 29.

Actus agentium imponatur solum in agente bene disposito, in l. 4. tit. 1. lib. 6. n. 1.

Accusationem cõtra famulum commiscẽtem se cũ aliqua domini famula, solus dñs & nõ alius instituere potest, vi. l. 4. tit. 26. lib. 6. n. 7.

Accusari non possunt neq; cõdemnari impedientes gubernationem populi & concilij, in l. 7. tit. lib. 7. num. 1.

Adiectio del quarto nõ admittitur in alijs bonis quam regijs, in l. 4. tit. 5. lib. 7. num. 20. nisi vt ibi.

Ad incurrendam mortis pœnam exactio requiritur, in l. in tit. 18. lib. 6. nu. 5. vbi. nu. 16. quod ista pœna mortis non solet imponi.

Aduersus spolium præsumptum vel clãdestinum habet locũ exceptio Dñij secus cõtra verum, in l. 3. tit. 7. lib. 7. num. 12.

Adulterium nõ cõmittit cognoscens vxorem alterius credẽs nõ esse cõiugatã, neque cõiugata credẽs esse suum maritũ, vt in famulo fingẽte esse suum punitur tunc famulus, in l. 4. tit. 20. lib. 6. n. 4. & 5.

Aduocati etiam, deposito officio nõ torquẽtur in l. 4. & 5. tit. 1. lib. 6. nu. 138. & 139. vbi punitur aliud faciẽtes.

Aduocati filius plus est honorandus quam non aduocati. ibi. n. 40.

Aduocatus & assessor nõ potest esse, in l. 4. tit. 3. lib. 7. n. 4.

Edificia facta in plateis & defensis publicis cũ populi consensu possit relinqui dũ tamen viis publicis nõ offendant, in l. 2. tit. 7. lib. 7. n. 24.

Edificium vbi hodie via potest dexallud proprio auctoritate dirue re, in l. 7. tit. 9. lib. 7. n. 6. & hoc dicas, quando potest quis prohibere, quis proprium fundum villæ, aut ciuitatis deteriorẽ faciat, vide ibi. 7. & 8. qui Ad ex his causis præsidia petenda sequentia operationis deteriorationis

Edificari in publico potest hoc modo imponi in l. 9. tit. 7. lib. 7. nu. 45. vbi quando ædificatum in loco maris.

Estimatione bonorum facta si o-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus imponatur an statim auferæ
tur, vel expectabitur alia descri-
ptio, in l.3.titu.14.lib.6.n.7.
AEstimatio rerum immobilium per
decuriones faciẽda est, mobiliũ ve
ro per possessores, ibi.n.13.&si no
lint iurare compelli possunt. n.24.
AEtas releuat eũdi ad bellum & quæ,
& an debeat esse impleta, in l.1.
tit.1.lib.6.n.95.
AEtas quæ excusat à tutela, & quæ ab
officijs publicis, & quomodo, vbi
n.96.&.97.98.&.99.&.100.
Agricultores forenses si frumentum
suæ agriculturæ in suũ extraneum
regnum portent an puniantur, in
l.25.tit.18.lib.6.nu.28.
Alienationis verbo, quid contineã-
tur, in l.1.tit.7.lib.7.nu.14.
Alienigenæ regni per decennium in
regno morantes possunt esse pro
xenetæ in eo, in l.1.tit.3.lib.7.n.7.
Alguazello, vel officiali an credatur
quod tẽpore vetito arma cœpit,
in l.6.tit.6.lib.6.nu.12.
Alguazellus permittens enses contra
leges deferre ex quo rixæ oriũtur
qua pœna puniatur, in l.9.ibi.nu-
mero.9.
Almoxarifazgo idem est quod por-
tagium. in l.11.tit.11.lib.6.n.1.
Alijs modis etiam acquiri potest ius
hoc imponendi portagia, in l.1.
tit.11.lib.6.num.7.
Aliquem descendere ex Iudaica, vel
Mahometica gente pro famã pro
batur, in rubr.tit.2.lib.6.n.162.
Aliqui de ciuitate si non sint solven-
do an teneantur qui sunt, in l.3.
tit.4.lib.6.n.25.
Aliquid si est expendẽdum pro re
parandæ re locata ciuitatis iudex
cum rectore habet potestatem eõ
sumẽdi tertiam partem pẽsionis,
in l.4.tit.5.lib.7.n.31.vbi ad om-
nes locationes rerum priuatarum
extenditur.
Aliquos casus in quibus excusatur
maior 25.annorum à muneribus
personalib⁹, in rub.tit.14.li.6.n.21.
Aliud est esse ciuem, vel haberi pro
ciue, in l.3.tit.20.lib.6.n.15.
Aliud est ius, aliud facultas, in l.2.tit.
1.lib.7.n.7.
Ambasiatoribus ijs an credẽdum sit
sine literis legationis, in rub.tit.8.
lib.6.num.3.
Ambasiatoribus donatũ an cedat lu-
cro eos mitentium. ibi.4.5.&.6.
Ambasiator si infirmatur in itinere ex
pẽsę debẽt ei soluia mittẽte, ibi.n.7
Ambasiatores si decedant in itinere
quomodo soluendũ salariũ, ibi.n.8.
Ambasiatorũ vnus si decedat an pos-
sit alter explere officium, ibi.n.9.
vbi declaratur.
Ambitus quod de iure ciuili dicitur
de iure canonico vocatur simo-
nia. in l.7.tit.3.lib.7.n.12.
Amicus cui traditur res custodiẽda
an teneatur pro ea, in l.6.tit.11.lib.
7.n.20.
Ancillam alterius corrumpens nõ te
netur pœna.l.pertitæ, sed de seruo
corrupto, in l.4.tit.20.lib.6.n.9.
An eũ cõsensu populi dñs illius pos-
sit defendere aliquam sui termini
partem, in l.13.tit.7 lib.7.n.4.
An decimas ecclesiarũ & ecclesiasti
corum cẽseantur prohibiti cõdu-
cere decuriones, & alij contẽti, in
l.3,tit.5.lib.7.ibi.n.3.
An deferantur res pro vsu proprio in
ramẽto deferẽtis statur, in l.6.tit.
11.lib.6.n.2.vbi.n.3.quæ tales res
dicantur.
Animalium nomine gallinæ non ve-
niunt, anseres, seu faysani, in l.11.
tit.3.lib.6.n.1.
Animalia rusticorũ capi possunt pro
mittẽdo blade, & pane, & victuali
bus ad bellũ. in l.18.tit.4.li.6.n.5.&
possunt cõpelli ea vẽdere, ibi.n.6.
debet tamẽ eis precium solui. n.7.
Ani-

Animalia laboris an possint capi pro
exequtione debitorũ, in l.8.tit.
14.lib.6.n.1.
Animalia inclusa in custodia publica
an dabuntur fideiussoribus in
l.12.tit.7.lib.7.num.4.
Annonæ præfecti possunt eligere vi
ros idoneos qui vadãt ad emendũ
panem pro annona cum salario,
in l.18.tit.4.lib.7.n.8.
An reuelãs delictum vt præmium cõ
sequatur debeat illud probare, in
l.4.tit.18.lib.6.num.12.
Antiquior quo quis, eo maior, & nõ-
bilior, in rub.tit.2.lib.6.n.17.
Antiquitas in modo pascẽdi seruan-
da est, in l.6.tit.7.lib.7.n.7.
Appellatiõe terræ vel agri nõ veniũt
plantata vel vineata, in l.3.titu.7.
lib.3.n.28.
Appellatio nõ admittitur quoties agi
tur remedio. l.3.n.7.lib.7.& etiã
inter duo concilia. ibi.n.49.
Appellatio in casu d.l.3. nõ perdit ef-
fectum deuolutiuum sed tantum
suspensiuum ibi.nu.55. nisi vt ibi.
Apprehensio an requiratur illius qui
arma portat, in l.6.titu.6.libro.6.
num.14.
A quibus gẽtibus sit nobilitas appro-
bata & quomodo, in rub.tit.2.lib.
6.n.26.
Arbitrio iudicis est locus in causis no
bilitatis, ibidem.n.161.
Arbitrio iudicis relinquitur iudica-
re qui sunt nobiles vel nõ. ibi.n.190.
Argẽtariæ & metalla inuenta in præ
dio alieno an sint Regis, in l.2.tit.
13 lib.6.n.3.
Arma posita in rebus maioratus an
accrescant maioratui in l.1.tit.5.
lib.6.n.6.
Arma secundum aliquos abarcendo
dicta sunt, in rub.tit.6.lib.6.n.6.
Arma quæ dicantur & quæ veniant
eorum appellatione, ibidem.n.2.
Arma non comprehendantur appel
latione suppellectiliũ massaritia-
rum, ibi.n.8.
Arma iure digestorum nõ erat prohi
bita, & quid iure C. & nostro, ibi.
n.9.&.10.
Arma quis primus prohibuit, ibidẽ.
num.11.
Arma permissa portari an clericus
portare poterit, in l.4.titu.6.lib.6.
num.
Arma etiam permissa possunt capi à
clerico sacrorum ordinum ea por
tante per iudicem secularem siue
de die, siue de nocte, ibi.n.2. pecu-
niaria tamẽ pœna cõ ecclesiasti
co est per ibi.n.3.&.nu.4. an ta
lis ecclesiasticus, puniet eum pœ-
na ordinaria.
Arma permissa porerũt clerici itine
rando portare, ibi.n.6.
Arma si quis non habet in manu, sed
in terra iuxta se an perdat ea, in l.
6.tit.6.lib.6.in.15.
Arma offensiua & defensiua, ab vẽ-
niant prohibitis armis. in l.7.ibi.
num.2.
Arma prohibita portans regularitẽ
ea perdit, in l.9.ibi.n.5.
Armati non solum sunt tela habẽtes,
sed & quid aliud quo nocere pos-
sunt, in rub.tit.6.lib.6.n.3
Armorum appellatione an veniant
lapides fulles, ibi.n.4.
Armorum appellatione an veniãt sa
xa & lapides, ibi.n.5.&.n.6. an cõ-
prehendetur cultellus, & num.7.
quod hæc arbitrio iudicis relin-
quitur.
Armorum quotuplex vsus & ad quid
seruiat, ibi.n.12.
Armorum primus inuẽtor, ibi.n.13.
Artifex nobilis gaudet sua nobilitate
in l.4.&.5.tit.2.lib.6.n.12.
Artifices nihil possidẽtes etiam excu
santur, in l.3.tit.14.lib.6.n.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Artificia officiorũ sunt necessaria in hac vita, in rubr. tit. 13. lib. 7. nu. 1.
Assignatione diei ad vltimam subhastationẽ si aliquis licitationem fecerit non licebit diem illum prorogare, in l. 4. titu. 5. lib. 7. num. 7. nisi consuetudine aliud sit introductum, vt ibi.
Astrusici capi possũt pro iustitia facienda, in l. 18. tit. 4. lib. 6. n. 9.
Auctionatores & regatarij prohibiti emere victualia ante horam nonam non possunt ante illam horã emere hordeum frumentum, & similia inspecta proprietate vocabuli, in l. 28. titu. 18. lib. 6. num. 2.
Aucupia, venationes, & piscationes esse in fructu, in l. 7. titu. 8. lib. 7. n. 3. & nu. 5. an sint fructus industriales, vel immobilia reputentur. 1A
Auditores Regij de exemptionibus horum militum armatorũ cognoscunt, in l. 1. tit. 1. libr. 6. n. 14. non vero iudices nobilium vt ibi.
Audnores senatores cognoscunt de iure priuilegij, ibidem. n. 79. non de facto, ibi.
Auendaño reprehẽditur, in l. 1. tit. 13. lib. 6. n. 3.
Auus solus si fuit in reali possessione nobilitatis & filius eius, & nepos vixerint in loco libero censetur cõtinuata aut possessio vt per eam cõseruetur nobilitas in eis, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 97.

B.

BAchalaurei volentes se excusare ex eo quod bachalaurei sint, nulla excusatio eis datur à numeribus, in l. 2. tit. 14. lib. 6. n. 1. ibi n. 2. in quibus excusentur casibus.
Barones possunt castra in suo territorio ædificare, dum tamen nõ sint ad æmulationem l. 8. tit. 5. lib. 6. n. 4. vel nisi vt ibi n. 5.
Bastimentorum appellatione pro custodia castrorum quæ veniant, in l. 4. tit. 5. lib. 6. n. 6.
Behetria quid significet in rub. titu. 3 lib. 6. n. 1.
Belli tempore & dum in æstu belli sunt equi & arma capi nõ possunt per iustitiam, in l. 5. tit. 4. lib. 6. numero. 2.
Bello cessante an possint vassalli arma & equos vendere aut pignorare, ibid. n. 1.
Bellũ omni iure, permissum pro tuitione rerum, in l. 4. tit. 1. lib. 6. n. 4. & 19.
Beneficiũ etiam Principis si resultat ex priuilegio nõ perditur per contrauentionẽ vt quia datur vt equũ retineatur, in l. 1. titu. 1. lib. 6. numero. 49.
Beneficium Principis debet esse mãsurum, in l. 1. tit. 2. lib. 7. n. 1.
Bona si diminuantur, vel augeantur an diminuetur, vel augebitur æstimatio. in l. 3. tit. 14. lib. 6. n. 12.
Bona semel æstimata si depereant, vel augeantur quid fiet, ibidem, num 23.
Bona ecclesiæ vacantis siquis prætendat sibi competere debet intelligi deductis expensis famulorum salarijs, ac oneribus, in rubr. tit. 20. lib. 6. n. 6.
Bona populorum & vicorum ciuitati, vel villæ subiectorum an poterint decuriones, vel tabelliones vel aduocati talis ciuitatis vel villæ cõducere, in l. 2. tit. 5. lib. 7. n. 4.
Bona ciuitatis vel villæ nõ est de essentia vt locentur: nam & per personas nominandas à concilio administrari poterũt, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 1. secus hodie. n. 5. ibid.
Bona ciuitatum & villarum nõ possunt extra formam legis. 4. titu. 5. lib. 7.

locari ibidem. n. 12.
Bona publica ciuitatum & populorũ quæ & qualia, in l. 1. tit. 7. lib. 7. nu. 9. & 10.
Bona publica & terræ si rediguntur in vsum & cõmodum particulare ciuitatis alicuius, præscribũtur per 40. annos, in l. 3. tit. 7. lib. 7. n. 23.

C.

CAmpana si non tangatur an per dat arma deferẽs vltra horam in l. 6. tit. 6. lib. 6. n. 2.
Cantabri sunt antiquissimi, in rubri. tit. 2. lib. 6. n. 112.
Cantabria fuit tempore Octauij Augusti Cæsaris inuasa vi & armis, ibid. n. 156.
Cantabrorum versus antiqui referũtur, ibid. n. 149.
Capitatio quę pro singulo capite imponitur an sit realis, in rubr. tit. 14. lib. 6. n. 30.
Capones dare obligatus tenetur eos dare viuos & non mortuos, in l. 11. tit. 3. lib. 6. n. 2.
Casus dari potest vbi nobiles & ignobiles sunt exempti à tributis & tamen potest dari communis reputatio circa vnos & nõ circa alios, in rubr. tit. 1. lib. 6. n. 180.
Casus vbi de iure cõmuni portagiũ nõ soluebatur, in l. 6. tit. 11. l. b. 6. n. 4.
Casus vbi cõcilij ciuitatis habet iurisdictionem, in l. 1. tit. 1. l. b. 7. n. 2.
Casus alius vbi Rectores ciuitatũ habent iurisdictionẽ in l. 7. ti. 1. li. 7. n. 3.
Casus specialis est iste vbi vicini mouiter venientes contribuunt pro tributis præteritis, in l. 4. ti. 6. lib. 7 n. 1. vbi vide an id proberur.
Casus vbi inquisitio fieri potest contra occupatores terminorũ publicorum in l. 13. tit. 7. nu. 48.
Casus specialis. l. 7. tit. 8. lib. 7. vbi statur iuramẽto, damnũ passi, ibi n. 7.
Castrum simpliciter à Rege concessum an censeatur donatum vel in fœudum datum, vel custodiæ causa, in l. 1. tit. 4. lib. 6. num. 4.
Castra & oppida in bello capta Regis sunt, in l. 20. tit. 4. lib. 6. nu. 1. & nu. 2. prosequitur.
Castrum est membrum ciuitatis, in l. 1. tit. 5. lib. 6. nu. 2. vbi quid sit, & quid terra plena, & quid turris.
Castra ac munitiones & fortalitia necessaria sunt pluribus de cautis ibi. n. 3.
Castro concesso an censeantur concessæ munitiones & trabuchi. ibi. num. 5.
Castrum alicui cõcessum an censeatur donatum, vel custodiæ causa. ibid. n. 7.
Castra & fortalitia in eis posita præsumũtur esse Regni vbi posita sunt ibid. nume. 10. 11. & nu. 12. aliud in simili.
Castrum si perdat substituus illius, qui illud sibi commisit, an excusetur cõmittẽs, vel teneatur ibi cõmissarium præsentare. ibid. n. 18.
Castrum tenens, vel fortaliciũ si moriatur sine lingua, cui debet tradi. ibi. n. 20.
Castra limitrophia quæ dicantur, in l. 2 & 3 tit. 5. lib. 6. n.
Cauallero, Latine miles quis dicatur in rub. tit. 1. lib. 6. nu. 1.
Cautio iuratoria non sufficit vbi lex fideiussores requirit, in l. 12. tit. 3. lib. 6. nu. 1. & nu. 2. & 3. remissiue examinatur.
Cæcus an sit collectaneus, in l. 4. titu. 14. lib. 6. n. 3.
Cedens bonis non tenetur pro bonis post cessionem quæsitis nisi in quantum facere potest, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. nu. 4.
Cedere bonis compelli non possunt illi qui in carcerẽ adi non sunt pro debito, ibid. nu. 9. & itidem si promissit

Universidad de Deusto
Biblioteca

misit creditor non incarcerare vt ibi.n.10.
Censualis res an in dubio præsumatur, in l.1.tit.4.lib.6.nu.4.
Cera corrupta & mala an possit misceri cum bona & non corrupta, in l.8.tit.18.lib.7.nu.1.
Cessionis beneficium non gaudet ille qui in fraudē efficitur non soluēdo, in l.4.& 5.tit.2.libr.6.nu.5.
Cessionis beneficio renunciari non potest, ibid.n.15.
Cessionis renuntiatio etiam iuramēto non valet, ibid.n.19.
Cista aut balisia si clausula tradatur hospitatori & aperta reddat quid erit remissius, in l.6.tit.11.lib.7.nume.21.
Citatio eorū quorum interest in decretis populorū quoties sunt ambitiosa talia decreta & statuta est necessaria, in l.8.titu.1.lib.7.nu.4. vel si sunt nimis grauiosa, vt ibid.num.5.
Ciues nō possunt rebus quam volūt legem imponere, in l.1.tit.18.libr.6.n.5.
Ciues nouiter recepti non tenentur pro collectis antiquis, in l.10.titu.1.lib.6.nu.4.
Ciues ipsam ciuitatem & vniuersitatem efficiunt, in Rubr.tit.1.lib.7.num.2.
Ciues an admittentur in testes in casu, l.3.tit.7.lib.7.ibi.n.51.
Ciues noui an teneantur ad cōtributionem veterū debitorū, in l.2.tit.9.lib.7.nu.1.
Ciuis appellatione an comprehendatur ciuis ex priuilegio.l.1.tit.1.lib.6.n.56.& 57.
Ciuis dicitur quis illius loci in quo domicilium habet, in l.1.tit.3.li.7.num.6.
Ciuitas est ciuium multitudo in rubr.tit.1.lib.7.nu.1.vel vt ibi per alios.
Ciuitas imponere collectas non potest quia est de regalibus in l.1.tit.6.lib.7.num.1.nisi pro suis necessitatibus, vt ibi.numero 2. vbi quid sit hodie numero 4. ampliatur & nu.6.
Ciuitas intra terminos suæ iurisdictionis habet fundatam tuitionem, in l. tit.7.lib.7.n.10.
Ciuitas potest ædificatum vēdicare in l.7.tit.7.lib.7.n.1.
Ciuitas vt latior & pulchrior efficiatur potest iudex destruere domos parui præiuditij soluto pretio, ibi.nu.9.
Ciuitas potest imponere pœnas pro cōseruatione mōtium publicorū, in l.15.tit.7.lib.7.n.4.
Ciuitas potest ex causa publicæ vtilitatis prohibere venationem & piscationem, in l.1.titulo 8.libro 7.nu.1.
Ciuitas an possit tōcedere immunitatem ciui nouello in l.2.tit.9.lib.7.n.1.
Ciuitas si indiget artificibus alicuius artis potest compellere aliquos vt discant illud artificium, in l.2.tit.11.lib.7.nu.3.
Ciuitatem statuere minime posse iniuste à ciuitate expulsum non amplius recipiendum, in l.1.tit.9.lib.7.nu.3.
Ciuitates, villæ, & populi habent fundatam suam intētionem intra terminos sui districtus, in l.6.tit.5.lib.7.nu.1.
Ciuitates an possint compromittere super terminis suis sine Regis licētia, ibi.n.3.
Claues portarum ciuitatis apud quē deberēt esse olim contentio aderat, ex l.tamen.11.tit.1.lib.7.determinatur, ibi.n.1.
Clauiū traditio præsumitur facta causa loci custodiēdi in l.3.tit.5.lib.6.nu.

6.n.8.nisi vt ibi.n.9.
Clementina litteris, de probationibus procedit in Rege in l.8.titu.1.lib.6.n.5.
Clerici in minoribus exercentes arma an perdāt fori priuilegium, in l.4.tit.6.lib.6.n.7.
Clerici aut sacristæ si post sonum cāpanæ arma portāt capi ab eis possunt in l.6.tit.6.lib.6.nu.13.
Clericis repertis cum instrumentis prohibitis ad venandum, vel piscādum possunt eis priuari per seculares officiales. in l.1.tit.8.li.7.n.3.
Collecta si imponitur super fumantibus fumāres attendātur, in l.3.tit.14.lib.6.n.9.
Collecta imponenda pro quibus rebus fiet & quando, ibid.n.20.
Collecta soluēda est secūdum tēpus impositionis nō vero secūdum tēpus solutionis, in l.4.ibid.n.1.
Collecta iam adquisita bene potest præscribi, in l.1.tit.6.lib.7.n.5.
Collectam non imponendi, an erit causa lis mota super bonis illis, in l.10.tit.14.lib.6.n.11.
Columbaria an licite in conscientia haberi possint in l.7.tit.8.lib.7.n.1.& 2. n.2. quid in trahente eas ad suū columbarium.
Columbas capere iuxta colūbarium delictū est, ibi.n.6. vbi declaratur.
Commissio particularis an requiratur vt procedi possit secundū terminos. l.3.tit.7.lib.7.ibi.n.8.
Cōmodans alicui ensem ad se vulnerandum eum alici perdit eū, in l.9.tit.6.lib.6.n.8.
Communis reputatio in locis liberis à tributis distinguens nobiles à plebeijs sufficit pro actib' distinctis. in rubr.tit.2.lib.6.n.171.
Cōpromissum factū ab vniuersitātibus super iure pasturādi an valeat in l.11.tit.7.lib.7.n.4.
Conatus punitur in casu. l.3.tit.20.lib.6.ibi.n.18.
Concilio dictum est à societate multorū, in rubric.tit.1.lib.7.n.3.vel vt ibi.
Concilium ciuitatis an possit collectā imponere, in l.11.tit.7.lib.6.num.4.
Concilium ciuitatis dicitur triplex. ibid.n.4.
Concordia & intellectus. l.22.tit.7.lib.2.& l.3.ibidem, & vel.24.ibid. vt in.d.l.22.n.10.
Concussionis genus est cuitandum, in l.18.tit.4.lib.6.n.4.
Cōductor defensæ per plures annos an possit vltimo anno eam excoriatam, (y de rastrojo) relinquere, in l.22.tit.7.lib.7.n.11.
Cōfinia & limite multis modis probātur, in l.3.tit.7.lib.7.nu.35.vbi quod probatio per aspectum est potior.
Cōfirmans quādo videatur actum facere de nouo, in l.1.tit.1.li.6.n.76.
Cōfirmās actū quādo videatur dare de nouo in ru.ti.2.li.6.n.227.& 237
Cōfirmatio tria operatur. l.1.tit.1.lib.6.n.72. non tamen extēsionem in ducit.n.73. nisi vt.n.74.& 75.
Cōfirmatio Regis an requiratur omnino pro obseruatione statutorū ciuitatis, in l.8.ti.1.lib.7.n.3.& n.5.conclu.& n.6.limitationes.
Cōgregatio Rectorū debet fieri in domo publica certis tēporibus neq; debēt semper cōgregari ad libitū superioris, in l.1.tit.1.lib.7.n.4.
Cōfensus & negligētia iudicis debet ad esse, vt puniatur si extraneus à cōsistorio ibidem intrauerit, in l.3 tit.1.lib.7.n.1.
Cōsideratur cōtrarietas. l.2.tit.2.lib.7.ad l.1.tit.9.lib.3.& ad l.1.tit.15.lib.4.& dilutur in.d.l.2.n.1.
Consuetudo an valeat quod forensis

Universidad de Deusto
Biblioteca

sis non collectetur pro bonis alibi sitis in.l.10. tit.14.lib.6.n.19
Consuetudo immemorialis non requirit actuum probationem in Rubri.tit.2.lib.6.n.121.
Cõtinuata nobilitas naturaliter, vel ciuiliter sufficit,in.Rubr.tit.2.lib.6.n.157.
Cõtra emẽtem officia.l.7.titu.3.libr.7. præsumitur omne malum, ibi.num.2.
Contrahẽs cum alio licet debeat scire eius conditionem nõ procedit quoties ignorantia est multũ ꝓbabilis & iusta,in.l2.tit.20.lib.6.n.13
Contra iniuste occupãtes, vel sine titulo respublicas.l.3.tit.7.lib.7.loquitur non vero cõtra titulo possidentes.ibi.n.13.
Cõtraria opinio,imo quòd extrahẽs farinam comprehẽdatur.l.25.tit.18.lib.6.& similium pœna,ibi.n.9. &sequen.fundatur.
Contribuere tenẽtur nobile se allegans interim quòd non declaratur nobilis in.l.4.&.5.titu.2.lib.6.nu.24. & detinetur in carcere licet detur aliquando, sub fideiussione ibi.n.30
Copulæ natura est, inter diuersa apponi in.l.31.tit.18.lib.6.n.4.
Coqui dicũtur artifices in.l.5.tit.14.lib.6.num.2.
Correctio paterna erga filiũ, dñi erga seruũ, mariti circa vxorẽ dũmodo nõ sit excessiua promissa, neq; iniuriantur ex hoc in.l.30.tit.20.lib.6.n.1.&.2.
Corrector populi nõ potest licentiã prẽbere extrahendi monetã à regno in.l.8.tit.18.lib.6.n.4.
Corrigitur.l.3.ti.3.li.6.p.l.seqãbi. in.§.2.in quantũ ibi permittit perquirere mineras & metalla etiã in fundo alieno,in.d.l.3.n.1. &.n.2. alia correctio iuris cõis circa hoc.
Corrigitur per.l.11.tit.7.lib.7.l.3.tit. fin.p.3.permittẽs dari publica per cõcilium ciuitatis,in.d.l.11.n.2.
Crudele est pœna corporali plecti ingredientes loca vetita venationis causa in Rub.tit.8.lib.7.n.12.nisi, vt ibi.
Culpa tanto grauior est quãto res in qua committitur sit sanctior,in.l.7.tit.3.lib.7.n.5.
Cũ idẽ resultat effectus sufficit quid ex æquipollẽtibus fieri in rub.tit.2.lib.6.num.9.&.91.ampliatur.
Curia caput regni vocatur in.l.1.tit.7.libr.6.nu.1.& mari assimilatur, ibi.n.2.
Curiam Regiã adeũtes bene tractandi sunt in.l.3.tit.7.lib.6.n.2.
Custodes prætorũ si animalia ibi capta pro pretio dimiserint sunt grauissime puniendi in.l.12.tit.7.lib.7.n.5.
Custodes defensæ alterius quam *De la labor*, Nõ possunt pignorare nisi à iudice saltim sint cõfirmati ibid. num.6.
Custodes capientes pignora nõ possunt sibi ipsis illa applicare neque capere pœnã sine iudicis mãdato & pignoratione,ibid.n.7.&.8.

D.

DAmnum est refarciẽdum dño fundi in quo missę quærũtur, in.l.4.&.5.tit.13.lib.6.n.1.
Debitor de iure communi incarceratur donec cedat bonis.l.4.&.5.tit.2.lib.6.n.2.& solũ pãnicularia dimittuntur debitori.ibid.n.3.
Debitor non habens immobilia si de debito cõstat capi potest. ibi.n.7 nisi sit summa minor cẽtum morapetinorum, nam tunc cautio iuratoria sufficit,ibi.n.8.
Debitor soluẽdo creditori capto à latronibus non liberatur.in.l.1.tit.5 lib.6.n.19.vbi declaratur.
Debitum quod dicatur descendere ex delicto in l.6.tit.2.lib.6.nu.1.
Decem annorum spatio naturalitas acquiritur viuẽdo in aliquo loco, in l.5.tit.2.lib.7.nu.4.
Decima, an debeatur partis solutæ per executatum debitorẽ pro tributo,in l.6.tit.14.lib.6.n.8.
Declaratio facta per summum Põtificem in præiudicium iuris alteri quæsiti non tenet,in l.6.tit.1. libr. 7.nu.4.
Declaratio Regis in præiudicium iuris tertio quæsiti operari non debet,in l.8.tit.1.lib.6.nu.3.
Declaratur.l.7.tit.29.par.3.in l.3.ti. 7.lib.7.nu.20.& 21.
Declaratur.l.21.tit.15.par.7.in l.6.ti. 8.lib.7.nu.2.
Declaratur dispositio.l.4.tit.2.lib.7. pro.l.3.titu.4.infra isto lib.in officijs vacantibus per mortem, non si per renuntiationem,in d.l.4. n. 3.nisi vt ibi.
Decurio absens non est tutus in cõscientia,neque alij ei consentientes,in l.6.tit.3.lib.7.nu.4.
Decurio habitans in rure potest cogi redire ad ciuitatem,ibidem nu.3.
Defensa boum ad id deputata cũ potest cum alijs pasci animalibus, in l.12.tit.7.lib. nu.1.nisi vt ibi.
Defensioni suæ potest quis renuncia re tacite sinẽdo labi terminum, & non expresse,in l.4.& 5.tit.2.lib.6. nu.16.
Deferens res,an debeat expectare ꝙ officialis pedagij ipsum interroger,in l.6.tit.11.lib.6.nu.10.
De iure communi, an possit quis se obligare ad certum seruitium personale præstandum per se & suos descendẽtes,in l.2.tit.4.lib.6.numer.4.
De iure communi in vassali electione erat ire ad bellum vel pecuniam soluere,secus ex l.8.tit.4.lib.6.nu 1.tenebatur tamen officiũ adimplere,ibid.num.2.& 3. quis ex iure nostro regio.
De iure diuino nõ reperitur expresse officiorum vẽditio prohibita,in l.7.tit.3.lib.7.nu.11.
Demolitio factorum in vijs publicis potest fieri mãdato iudicis secusãris,etiã si fiat ab ecclesia.in l.3.tit.7 lib.7.nu.25.
Demonstrationis causa dicta,nondi sponunt,ibidem,nu.26.
De nobilitate plures adsunt tractatus,in Rubr.titu.2.lib.6.num.10.
Denunciare non licet de venantibus & piscantibus contra leges regias lapsis tribus mensibus,in l.10. tit. 8.lib.7.n.5.
Desertores militiæ puniũtur,nisi sint tyrones,in l.2.tit.4.lib.6.num.10. vbi idem in infirmo, vel grauiter vulnerato.
Dictio,*per quãto*,Latine,quia,vel quoniam,pro causa ponitur,in l.1.tit. 1.lib.6.nu.1.
Dictio,item,est repetitiua similium, in l.2.tit.1.lib.6.nu.1.
Dictio,nec,negatiua, cõpulatiua est, in l.2.tit.30.lib.6.nu.3.& nu.4.infertur ad legem.
Dictio,vsque, in præsenti exclusiue ponitur,in l.4.tit.3.lib.7.nu.11.
Dictio,*despues*,Latinè,postquã,excludit præcedentia,ibidem, numerõ 12.
Dictio,præsertim,vel maxime,impliciatiuæ sunt ejusdem minis, sed per no maiorem,in l.3.titu.7.libro 7.nu.1.mero 2.
Dictio,*Pierda*, præsentis tẽporis est, & sic ipso iure incurritur,in l.8.tit.12.lib.7.n.1.
Dictiones,hæ,secundum,prout,vel, sicut,limitationem inducunt,in l. 1.titu.lib.6.num.50.vbi quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

condicionaliter.quando causatiuè ponantur,ibid.num.51.cum dicitur secūdum quod tui antecessores fecerunt,an teneatis tu si non soluerunt.
Dictiones,quia,vel quoniam, quid importent,in rubrica titu.2.lib. 6. nu.221.
Dies termini computatur in termino,in l.4 tit.4.lib.7.nu.10.
Dies computatur more Romanorū, 24.horarum,ibid.num.12.
Differentia inter arma & armatura, & arma offensibilia & defensibilia,in l.7.tit.6.lib.6.nu.1.
Dignitas Episcopalis sicut liberat à patria potestate,sicque & à Domini potestate & vassallagio, in l.3. tit.3.lib.6.nu.2.
Dignitatem qui prius acceperūt præferendi sunt,in rubrica tit.2.lib.6. num.114.
Diluuium generale aquarum, à quo anno,in rubrica tit.2.libro 6. numero.10.
Diruēda sunt ædificia & plantæ,si vijs publicis impediāt,in l.7.tit.7.libr. 7.nu.5.
Discolia plebium fuit vna causa tempore Amazonum ebgedi nobiles, in rubrica tit.2.libro 6.numer.12. & nume.13.ponitur alia causa, scilicet,ex fortitudine:& nu.14.quarta causa.
Discordiam volētes & amantes cōpelli possunt ad pacem.in l.1.tit.2. lib.6.nu.9.vt ibi.
Dispositio ferè restringens,aut intēdēs ad vnum genus personarum, non extenditur ad alias personas,in rubrica tit.2.lib.6.num.106.
Dispositio de vno casu ad alium, nō extenditur vbi adest diuersa ratio ibidem,nu.105.
Dispositio ob iustas causas restringēs patris potestatē,etiam ad pias causas valet,ibid.nu.77.
Dispositio legis nō ex tota verum, & ex singulis partibus inducitur,ibi. 228.
Dispositum in vno ex correlatiuis cōferur & in alio dispositum,in l.29. tit.3.lib.6.nu.1.& in l.3.tit.3.libr. 7.n.3.
Distributione facta si aliquis vicinus vendit bona alicui nobili,excusabitur ne vēditor pro contributione bonorum vēditorum teneatur in l.14.tit.14.lib.6.num.1.&ibi declaratur.
Diuinare quis non tenetur,in l.2.tit. 20.lib.6.nu.9.
Diuisio facienda est æqualiter,& sine incommodo aliorum,& per quos æstimatores nominādi,in l.3.tit. 14.lib6.nu.19.
Doctor nobilis dicitur ex sola ratione doctoratus,in l.1.tit.1.libro 6. num.20.
Doctor dicitur nobilior, quā qui est nobilis genere,in rubr.tit.2.lib.6. num.80.
Doctoratus est dignitas,ibidem, numero 74.
Doctores legum nobiles dicuntur, ibidem,nu.37.vbi aliqua inferūtur.
Doctores vocandi sunt Domini, & patres,& amici Principis, & non fratres,ibid.num.76.
Doctores,an pro debito incarcerari possint,in l.4.&.5.tit.2.lib.6.nu.35. vbi quid in filio naturali nobilis alicuius,vel in priuilegiato.
Dominus an possint vassallos cogere vt recipiant eos in hospites,in l.1. tit.4.lib.6.nu.40.
Dominī an possint cōpellere vassallos suos ad custodiā castri,in l.4.titu.5.lib.6.num.4.
Domini ignorantia ipsius iuramēto, probabitur nisi cōtra probetur,in l.25.tit.18.lib.6.num.24.
Domini in terris suis an possint dare licētiam capiendi publica,in l.1.ti. tit.7.lib.7.n.5.
Domini terrarū cum prohibent vassallis ne piscentur, aut venētur in tali loco, & parte debent vassalli protestari, contradicendo ne videantur cōsentire,in Rubrica tit. 8.lib.7.num.7.
Domini domuū cōtiguarum domui diruptæ, ne incendium transiret, non tenētur pro domo illa destructa,sed ille qui incendio culposus fuit, in l.10. titulo.10.libro.7.numero.2.
Dominiū in antiquis probatur per indicia in l.3.titulo.7.libro.7.numero.26.
Dominium nō probatur per possessionem etiam præsumptiuè,ibidē, num.14.
Dominium rei confiscatæ transit in fiscum, vel habentem causam ab eo,non tamen possessio,in l.6.tit. n.lib.6.nu.14.
Dominus ex causa potest suos subditos alteri committere,ita & præstandum iuramētum illi compellere,in.l.1.tit.3.lib.6.n.3.
Dominus an possit mādare vassallo, quod seruitia illa præstet alteri,in l.1.tit.4.lib.6.n.33.
Dominus fœudi admittendo ad fidelitatem secundo genitum, nō præiudicat primo genito,in l.10.tit.4. lib.6.num.2.
Dominus forralitij & castri pro custodia ciuitatis aut villæ suæ constituti,si vēdat illud regnicolæ,an Rex capiet pro tanto,in l.1.titu.5. lib.6.n.15.
Dominus negligēs in custodia & reparatione castri Rex id faciet,in l. 2.& 3.tit.5.lib.6.n.5.
Dominus non debet esse nimis acerbus vel onerosus, seu contumelio sus exactor,sed moderatus,neque debet vassallus esse nimis declinatus,iti.l.1.tit.4.lib.6.n.6.
Dominus paciscēdo cum vassallo, vt detur recedere à dispositione legis,& contentari de eo quod fuit deductum in pactum,ibidem,numero.21.
Dominus potest vassallos alienare, æquè idoneo Domino,in l.13.tit. 3.lib.6.n.5.&.6.
Dominus si consuetus est ire ad bellum in prouintijs remotis,poterit hoc de nūc facere, & compellere vassallos vt eum sequantur, in.l1. tit.4.lib.6.nu.8.&.9.vbi declaratur.&.n.10.&.12.
Dominus sicut potest vassallum à quirum in alium transferre,ita & vassallus ex causa potest se alteri domino submittere,in.l.2.tit.4.lib.6.nu.7.
Dominus male tractans vassallos potest eis priuari,in.l.22.tit.4.lib.6. n.1.neque debet eos tradere inimico,etiam si mille delicta fecissent, ibidem,n.2.
Dominus si est solitus dimittere oues in campo, excusatur pastor si eas ibi dimittat & lupus comedat,in l.21.tit.18.lib.6.n.3.
Dominus rerum vbi illicita exportātur, an habeat regressum ad res suas,vel contra exportantem,in.l. 25.tit.18.lib.6.num.23.
Domi an haberi possint enses vltra mensuram nostri tex.in.l.9.tit.6. lib.6.n.3.
Domi etiam cēsetur prohibita delatio vestium prohibitorum,in.l.1. tit.12.lib.7.n.6.
Domus de ayuntamiento debent fieri sine magno ciuium incommodo,in.l.1.titulo.1.libro.7.numero.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domus, *De solar* Quæ dicatur, in Rubric. tit. 3. lib. 6. n. 5.
Domus fortes prohibẽtur fieri pluribus de causis, in l. 8. tit. 5. lib. 6. n. 1.
Domus fortes, ob delictũ destructæ nõ debent amplius reædificari sine licentia Principis, ibid. n. 2.
Domus vna altius quam alia eleuari non potest inter Florentinos, in l. 1. tit. 1. lib. 7. n. 1.
Domus, *Tiendas y alhondigas*. Conciliorum comprehendũtur in dispositione l. 3. tit. 7. lib. 7. n. 7.
Duodecim modos quibus vocatur beneficium describũtur in. l. 11. titu. 3. libr. 7. n. 4. remissiue, & alios plures, ibidem.
Duos simul honores quis capere nõ potest, in l. 4. tit. 3. lib. 7. nu. 1. & 2. declaratur.

E.

EA quæ cõmuniter omnibus prosunt, his quæ specialiter quibusdam vtilia sunt præponimus, in l. 2. tit. 7. lib. 7. n. 2.
Ea quę sunt publici iuris æstimari nõ possunt, in l. 7. tit. 3. lib. 3. n. 6.
Ecclesia habens fœudũ à Rege vassalla dicitur & tenetur homagiũ Regi præstare, in l. 11. tit. 4. lib. 6. n. 55.
Aedificia antiqua ciuitatis prius sunt reparãda quã alia de nouo erigenda in l. 1. tit. 1. lib. 7. n. 6.
Aedificatio, vel reparatio turriũ, ac murorum ciuitatis, vel villæ, à quibus faciẽdæ, in l. 2. & 3. tit. 5. lib. 6. n. 10. vbi n. 11. quid si de nouo fiat & n. 12. & 13. quid si expẽsa debet esse modica.
Egregia persona, est Doctor, & ad eũ mittitur sicut ad egregiam personam, in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 75.
Embaxador, Quis Latinè dicatur, in Rubric. tit. 8. lib. 6. n. 1.
Emens officium, priuilegio illius gaudere non debet, in l. 7. & 8. titu. 2. lib. 7. num. 4. & in l. 7. titu. 3. lib. 7. nu. 13.
Emptor horum officiorum infamiã incurrit, & iridẽ esset delerãdus inhabilis perpetuo, ad illa, in d. l. 7. tit. 3. n. 14.
Ense perdito an cẽseatur perdita vagina, in l. 6. tit. 6. lib. 6. n. 10.
Ensis denominatio remissiue, in l. 4. tit. 6. lib. 6. n. 8.
Epydemia accidens excusat pastorẽ ab interitu animaliũ, in l. 21. tit. 18. lib. 6. n. 2.
Estimum antiquum, prius est inspiciẽdum si reperiatur, in l. 3. tit. 14. lib. 6. nu. 22.
Etiam iniustus possessor & occupator citandus est, in l. 3. tit. 7. lib. 7. num. 9.
Exactor nõ potest conuenire debitores tributi, nisi prius acceperit nomina debitorũ, in l. 5. tit. 4. lib. 6. num. 3.
Exactor Principis in exigendo quapotestate vtatur, in l. 6. tit. 14. lib. 6. num. 7.
Exactor remittere numos illi qui est in extrema paupertate, & si remittat, an soluet de suo, in l. 3. titu. 14. lib. 6. n. 24.
Exactores tributorũ nõ possunt prorogare rei nimium solutionis, aequeformam commissionis excedere, in l. 5. titulo 14. libro 6. numero. 21.
Exceptio firmat regulam in contrarium l. 1. titu. 1. libr. 6. numero. 62. vsque numerum. 71. non tamen eam ampliat, vbi numero 63. & 64. infertur ad renuntiationem casuum fortuitorum quod nõ cẽsetur renuntiatus insolitus casus, & nu. 65.
Exceptio debet esse de regula, cessat vbi absurditas & correctio induceretur, in l. 2. tit. 2. lib. 7. n. 3.

Exce-

Exceptio quod non est facta æqualis distributio legitima est, in l. 6. tit. 14. lib. 6. nu. 5.
Excõmunicatio pro lata contra quascunq; personas non comprehendit vniuersitatem in l. 22. tit. 7. lib. 7. num. 25.
Ex cõsanguitate & vicinitate verisimilitudo capitur, in l. 3. titu. 7. libr. 7. num. 44.
Excusatus ab aliquo munere ob numerum liberorum, non potest cõpelli post illud acceptare, etiam si filij moriantur, in rubr. tit. 14. lib. 6. num. 11.
Exempti propter artem nõ gaudent si artem non exerceãt, in l. 1. tit. 1. lib. 6. n. 77. & in l. 15. tit. 14. n. 6. & nu. 4. etiam si ratione industriæ sit cõcessum ibid. nu. 5.
Exercitor nauis quis dicatur, in l. 3. & 4. tit. 10. lib. 7. nu. 3.
Exhiberi debet, *El padron*, à collectore ad recuperãdum, in l. 3. titu. 14. lib. 6. num. 17.
Ex legis permissu propria autoritate aliquid capiens nullã incurrit pœnam, in l. 31. tit. 18. lib. 6. nu. 2. dum tamen intra 24. horas iudici præsentet & manifestet. nu. 3.
Ex licitatione ad diem certum faciẽda colligitur vera certificatio ad licitãdum, in l. 4. tit. 5. lib. 7. nu. 6.
Expedit Reipu. pastibus abundare, in l. 6. tit. 7. lib. 7. nu. 1. vbi infertur ad millitum equos, & eorũ alimenta, & infertur ad statuta de pascuis populorum.
Expedit Regi & Regno non per exteros, sed per regnicolas regi, in l. 2. tit. 3. lib. 7. nu. 1. & nu. 2. ad officia publica ampliatur, & nu. 3. idẽ in Francia dispositum est.
Expensis, quibus sit facienda domus publica, in l. 1. tit. 1. lib. 7. nume. 9.
Exteri à nostro regno, an gaudeant nobilitate sua in eo in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 110. & num. 111. id dicitur fuisse factũ & visum plurius.
Exteri à Regno qui dicantur, in l. 2. titu. 3. lib. 7. num. 4.
Exteri possunt ligari legis dispositione, in l. 8. tit. 12. libr. 7. nu. 3.
Extrahens res veritas a Regno tãtum vsus sui causa nõ incurrit pœnam, in l. 1. tit. 18. lib. 6. nu. 1. & n. 2. idẽ si causa transitus & gustus.
Extrahens res veritas, an requiratur qui cum effectu id fecerit, ibid. n. 13. late.
Extrahens sui vsus causa res veritas si mutato proposito eas vendat, an excusetur, in l. 25. tit. 18. lib. 6. n. 27
Extraordinarium, munus est, in Rubric. tit. 14. lib. 6. nu. 31.

F.

FActa locatione statim conducto res possunt vti ea, & recuperare & administrare acsi haberẽt mandatum, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 32. imo & inter ipsos conductores censetur adesse mandatum ad agẽdum in nu. 33.
Factum præsumitur id quod de iure erat faciendum, in l. 1. tit. 1. lib. 6. n. 8. vbi infertur ad quæstionem, an ex tollerantia domini cẽseatur facta inuestitura.
Factum præsumitur ab eo, qui erat obligatus. ibid. num. 10.
Factum quid esse præsumitur sumptibus facientis, ibid. nu. 9.
Factum quid præsumitur in ea ætate & tempore, in quo erat faciẽdum. ibid. nu. 12.
Fœminæ, an comprehẽdantur dispositione l. 2. tit. 12. lib. 7. ibi. n. 1. & 2.
Fœmina originaria vnius loci, licet alibi nubat, nõ propterea vocatur forensis, in l. 1. tit. 9. lib. 7. nu. 5. vbi infertur ad gabellas, & n. 6. quoad quid desinat esse ciuis.

Fami-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Familiares & commẽsales qui dicãtur, in l. 11. tit. 3. lib. 6. num. 5. & 6.
Familiæ appellatione, continetur famuli, in rubr. titu. 20. lib. 6. num. 4.
Familiæ etiam in nostra Hispania, adsunt notæ nobiles, in rubr. tit. 2. libro 6. nu. 181.
Familiæ notæ nobiles reperiuntur à sui initio, & fundatione, ibid. n. 27. prout in Cantabria & Asturijs.
Famuli debẽt dominum adiuuare clamore & armis in l. 3. titu. 20. lib. 6. num. 31.
Famulo ante tempus impletum recedenti, an debeatur salarium, in l. 2 ibid. nu. 2.
Famulo persecutienti Dominum non imponitur vera pœna aleuosi, in l. 3. ibid. n. 15. & 17.
Famulos plures habens vltra tassam, an puniatur duplici pœna, in l. 1. ibid. nu. 1.
Famulus coiens cum Domina, quæ meretrix est, nõ incurrit pœnam, in l. 4. ibid. nu. 6.
Famulus deosculans ignoranter vxorem Domini, vel famulam, non punitur si errorẽ iustificet, ibid. nu. 3.
Famulus si occidit inimicum Domini pro ipsius Domini defensione, an teneatur, in l. 3. ibid. nu. 4.
Fidelitas est de natura fœudi, in l. 1. titu. 4. lib. 6. num. 30.
Fideiussores cedentis bonis, an iuuentur cessione, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. n. 9.
Filiam vini exportans contra legem causa gustus non tenetur, in l. 3 1. titu. 18. lib. 6. num. 9.
Filij nati ante dignitatem à patre adeptam, non gaudent illa, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 83. & ibi declaratur.
Filius naturalis legitimatus, an gaudeat patris priuilegio, in l. 18. titu. 14. lib. 6. num. 6. & 7.
Filius natus ante sacerdotium, vel regnum adeptum, non dicitur filius sacerdotis, vel Regis, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 84. & num. 85. etiam declaratur.
Filius præsumitur talis qualis fuit pater in Rubr. tit. 2. lib. 6. num. 65.
Filius Regis in eius vita Rex vocari potest, ibid. num. 5.
Flumen quid sit, & à quo dictum, in l. 2. tit. 10. lib. 7. n. 1. & in quo differt à lacu, seu stagno.
Flumina quotuplicia sint, ibid. nu. 2.
Flumina publica nullo modo impedienda nauigantibus, piscatoribus, & alijs. ibid. nu. 3. nisi vt ibi.
Fodere terram ad inueniendos thesauros, nõ potest quis in loco vbi nõ moratur, in li. tit. 13. lib. 6. n. 4.
Fœudatarius si factus sit episcopus excusatur bellum adire, seruiet tamẽ per substitutum, in l. 8. tit. 4. lib. 6. num. 9.
Fœudum obueniens vxori constante matrimonio, dicitur paraphernale, in l. 7. tit. 3. lib. 6. nu. 3.
Fœudũ potest esse sine seruitio, quod dicitur fœudum francum, in l. 1. titu 4. lib. 6. nu. 28.
Fœudum si concessum est cum seruitio equi debet tanquam miles cũ equo seruire, ibid. nu. 6.
Fœudum soldata est ita personalissimum quod nõ transit ad hæredes dantis, nec recipientis, ibid. nu. 13.
Forensis, an ad munera personalia teneatur, in l. 10. tit. 14. lib. 6. num. 9.
Forensis, an comprehendatur pœna l. 9. tit. 6. lib. 6. ibi. num. 4.
Forensis, an teneatur pro defensione terminorũ, in l. 10. tit. 14. lib. 6. n. 8
Forenses possidẽtes bona, an pro eis contribuent, ibid. numer. 5. & 6.
Forenses licet legari dicamus, statuto prohibente extrahi res aliquas excusantur tamen ex iusta ignorantia, in l. 1. tit. 18. lib. 6. num. 4. & num. 7. nisi vt ibi. nu. 9. 10. & 11.
Forma legis de Toledo seruata circa restitutionem terminorum publicorũ exequetur cõdemnatio sine obstaculo appellationis, non vero alias in l. 1. tit. 7. libr. 7. num. 11.
Fortua vbi est substantialis nõ impletur per æquipollens. in l. 6. tit. 6. libro 6. num. 4.
Fortalitia debent esse præmunita hominibus, & omni alia munitione, in l. 4. tit. 5. lib. 6. num. 2.
Foueas facere ad capiendos, apros, vrsos, & lupos, licitum est dum ne in itineribus fiant, in l. 6. tit. 8. lib. 7 num. 1. & 2.
Frumenti appellatione non continẽtur legumina, in l. 25. tit. 18. libr. 6. num. 1.
Frumenti appellatione nõ venit proprie farina. ibid. num. 12. & n. 13. id alio modo declaratur.
Fundum alienum licitum est ingredi ad venãdum, vel piscandum in rubri. titu. 8. lib. 7. n. 16. nisi vt ibi, vbi quid in cõscientia, & ibi, ampliatur.

G.

Gabella an debeatur ex vẽditione officiorum publicorũ, decurionatus, tabellionatus, & similiũ, in ll. 7. & 8. tit. 2. lib. 7. nu. 7.
Gabella an debeatur ex locatione herbæ, in l. 23. tit. 7. lib. 7. n. 6.
Geminationes sexaginta duos effectus, remissiue, in rubri. 2. tit. 2. lib. 6. nu. 235.
Generalis probatio quod per particulares actus in loco liber o distinguitur nobilis ab ignobili sufficit quoad hos & alios nobilitatis effectus ibid. n. 172.
Gentilitia familiæ insignia, turris, Domus, & similia, magis ad æquestrẽ ordinem quam fidalgorum dirigũtur, ibid. num. 202.
Genus Mediolani & Romæ sunt familiæ notæ, nobiles, ibid. num. 193.
Gratis aliquid debens facere si pecuniã recipit pro eo, tenetur eam restituere, in l. 1. tit. 4. lib. 6. num. 16.
Grauari leuãdi sunt ex eo quod per commenta criminosa impositum est, in l. 4. tit. 14. lib. 6. num. 5.
Grauatum se dicere potest quilibet intra annum, post vero non l. 3. tit. 14. lib. 6. nu. 18.
Grauior est iniuria illata à fratre, amico, vel ab eo, quem nũquam offendi quam ab hoste, in l. 3. tit. 20. lib. 6. nu. 9. & facta à coniuncto quam ab extraneo. num. 10.

H.

Habens potestatem legitimandi spurium, & item legitimandi incestuosum, an possit spurium & incestuosum legitimare, in l. 23. titu. 7. lib. 7. num. 5.
Habitatio quomodo probabitur, remissiue, in l. 6. tit. 11. lib. 7. n. 6.
Hasta quid significet in venditionibus, in l. 4. tit. 5. num. 11. lib. 7.
Herba nascens naturaliter in terra, collectis iã fructibus est & debet esse in pastu communi, neque potest Dominus terræ illius defendere vicinos ne immittãt ibi animalia in l. 13. tit. 7. lib. 7. nu. 5.
Homines quietissime viuerẽt, si hæc duo nomina, meum, & tuum, de medio tollerentur. in l. 1. tit. 2. lib. 6. num. 5.
Hominum status triplex est. in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 246.
Homo alterius potest quis fieri per pactum, vel stipulationem, in Rubric. tit. 3. lib. 6. num. 3.
Homo vel animal mortuum non dicitur amplius homo, nec animal, in l. 13. tit. 3. lib. 6. num. 3.
Honore tanto dignus non est ex priuilegio nobilis, quanto ex sanguine, in l. 2. tit. 1. lib. 6. num. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hórrea publica, aut publica stabula iudex sine licẽtia Principis facere potest, in l. 1. tit. 1. lib. 7. n. 8. vbi idẽ in necessarijs ædificijs publicis.
Hospes & habitator differũt quantũ interest inter domiciliũ habẽtem & peregrinantem, in l. 6. tit. 11. lib. 7. num. 4.
Hospes primus iam hospitatus præferendus est secundo venienti, nec debet ob secundum eijci, ibid. nu. 13. nisi vt ibi.
Hospitalarij & caupones, nõ possunt hordeum alijs quam hospitibus vẽdere, ne sit locus fraudandi taxam hordei, ibid. n. 2.
Hospitalarij nõ debẽt carnes vẽdere ærũfeũtibus quã to mercato vẽdatur habito honesto lucro, ibid. nu. 16.
Hospitalarij Publici tenẽtur omnes ibi venientes recipere, ibid. nu. 9. nisi vt ibi, num. 11.
Hospitale præsumitur ædificatum ab eo, qui illud facere debeat, in l. 1. ti tu. 1. lib. 6. num. 8.
Hospitatores stabularij tenẽtur pro familia sua. ibid. in l. 6. tit. n. lib. 7. nu. 9. cũ ampliationibus & limitationibus, vbi an pro aduenis etiã teneãtur.
Hospitatores tenẽtur de immissis in officio, per hospites & aduenas, ibidem. nu. 18. nisi vt ibi.
Hospitatus in domo mea per multos annos, an acquisierit ius aliquod contra me, vt teneat hospitare cũ, ibid. num. 8.
Hospites recipere quilibet tenẽtur in aduẽtu Regis, vel vbi multitudo magna soldatorũ superuenit, ibid. num. 12.
Hospitia publica fieri Regi & suis iudicibus pertinet, ibid. nu. 1.

I.

IDin quo vnus priuilegiatur, an præiudicet priuilegiati, vel inter alios distribuatur, in l. 1. tit. 14. lib. 6. nu. 1.
Idonei ad officia publica, etiam si prohibiti sint, precio tamen, vel dono, aut promissione est facta, eorum prouisio nulla est, in l. 7. & 8. titu. 2. lib. 7. nu. 3.
Idoneus debet esse ille, in quem bona conciliorum subastantur, in l. 4. tit. 5. lib. 7. nu. 25. & ideo fidei iussores dãtur quotidie pro tali etiã si idoneus sit.
Ignari nõ merẽtur homines, sed imagines hominum vocari, in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 31.
Ignoranter recipiẽs famulũ alterius nõ punitur, in l. 2. tit. 20. lib. 6. nu. 6.
Ignorãtia facti talem præsumitur nescia, & tum mãdatum allegatis probatur, ibid. n. 10. neque necesse est ea mandata allegare, vt ibi. nu. 12.
Ignoscendum est ei qui prouocatus vlcisci se voluit, in l. 3. tit. 20. lib. 6. num. 16.
Illæ res quæ ad fœudum dari possunt & ad certum seruitium dari possunt, in l. 1. tit. 4. lib. 6. nu. 32.
Illi qui nõ sunt vxorati nõ vocantur ad concilium, in Rubr. tit. 14. lib. 6. nu. 18. vbi num. 19. quid in maioribus annorum.
Illud quod per se nihil est & nullius, dari nõ potest cõmitti, in l. 3. tit. 7. lib. 7. num. 5.
Immemorialis consuetudo vim habet priuilegij, in l. 5. tit. 2. lib. 7. huius. num. 2.
Immemorialis omnis suppositio quid infinitum, in Rub. tit. 2. lib. 6. hui. num. 3.
Immunitas si simpliciter concedatur intelligitur de muneribus personalibus l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 28. & de extraordinarijs, vt ibi.
Impedimenta excusantia ad veniendum

dum, quæ sint, in l. 1. titul. 4. libr. 6. nu. 54.
Impedimentum est probandum, in l. 4. tit. 4. lib. 6. nu. 1. &. n. 2. numerantur impedimenta.
Impedimẽtum procuratum, nil prodest, in l. 8. tit. 4. lib. 6. nu. 8.
Imperator cum vadit Romam ad se coronandum varones eum tenentur concomitare, vel alia facere, vt in l. 1. tit. 4. lib. 6. nu. 7.
Imperator, Rex, Princeps, vel ciuitas habens autoritatem legis condẽdæ possunt nobilitare, in l. 1. tit. 1. lib. 6. num. 17. vbi quid in Reginã, vbi nu. 18. id prosequitur.
Imperatrix, vti potest vestibus Regijs, in l. 1. tit. 12. lib. 7. nu. 3.
In appellationibus legis. 3. tit. 7. libr. 7. an ad chãcellariam sit recurrẽdum, vel an ad senatum Regium, ibid. n. 57.
In bellis, seu cõtentionibus ciuilibus forensibus, nõ potest iudex ad concordiam compellere, in l. 1. tit. 2. libr. 6. n. 16. nisi vt nu. 17. &. 18.
In Cantabria & montagnis hodie solaria notoria, etiam habentur domus habentium signa certa & antiqua, in Rubric. titul. 2. libr. 6. numero. 189.
In casu. l. 3. titu. 3. lib. 6. an velatio requiratur, vide ibid. nu. 4.
In casu. l. 9. tit. 6. lib. 6. non requiritur apprehensio ad incurrẽdam eius pœnam, vide ibid. nu. 2.
In casu. l. 3. ti. 7. lib. 7. admittitur probatio de dominio per nouas probationes, vt euitetur restitutio, ibidem nu. 50.
In casu dict. l. 3. an possint instrumẽta contradici, ibid. nu. 53.
Incessa domo si aliquis surripit aliquid vim publicam committit, in l. 9. tit. 10. lib. 7. n. 2.
Incola & vicinus in vnoquoque loco contribuet pro rata temporis, quo habitauerit, in l. 10. tit. 14. lib. 6. nu. 3.
In concessione territorij alicui varoni per Regem facta non venit id quod antea erat vicinis cõcessum, in l. 13. tit. 7. lib. 7. nu. 1.
In consuetudine inducenda non requiritur iam binus actus sentẽtia confirmatus, in l. 1. tit. 2. lib. 7. n. 3.
In dubio nemo præsumitur descendere ex infecta radice, in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 163.
In exactione tributorum, an iuris ordo sit seruandus, & citatio requiratur in l. 6. titu. 14. libr. 6. num 1. & 2. & numer. 3. quod audiendus est reus si legitimam proposuerit exceptionem, summariè tamen audietur.
Infamis non potest esse Doctor, quia Doctor est honor, in l. 4. tit. 1. lib. 6. nu. 21.
Infanzonatus pro nullo delicto etiã læsæ Magestatis perditur, in Rub. tit. 2. lib. 6. nu. 175.
Infanzon quid significet in lingua Tudesca, ibid. num. 148.
Infanzones in Cantabria, multi adsunt, ibid. num. 146. vbi præmaximè habent fundatam suam intẽtionem, nu. 141.
Infanzones in Gothorum Regum ætate creditur initium habuisse, ibid. num. 142.
Infanzones vocati in Hispania, in Italia vocãtur Catani, & Valuasores, ibid. nu. 139.
Infirmi & senes excusantur, in l. 8. titul. 4. lib. 6. nu. 5. & n. 6. plura. senectutis priuilegia.
Infirmi, si facultates eorum non sufficiant ad alimenta excusantur, in l. 3. tit. 14. lib. 6. nu. 10.
Infirmitatis multa priuilegia remissi ue, in l. 4. ibid. nu. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Influens causa veluti sanguinis eiusdem est potentiæ in omni suo causato, in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 205.
In Francia, idem quod in l. 1. tit. 6. libro 7. est statutum, ibid. nu. 9.
In generali locutione non veniunt habentia nomen specialè, in Rub. tit. 2. lib. 6. num. 210.
In his quæ sunt gratiæ debent omnes consentire, in l. 5. tit. 1. lib. 7. n. 3.
Iniuria personalis etiam cum manu facta, dicitur atrox, in l. 3. tit. 20. libro 6. nu. 7.
Iniustitia statuti & decreti à concilio æditi nũquam transit in rem iudicatam, in l. 6. tit. 1. lib. 7. nu. 5.
In lata significatione appellatione personæ veniũt capitula & aliacorpora inanimata in l. 22. tit. 7. lib. 7 n. 5. ibi ex hoc declarantur aliquæ doctrinæ.
In præscriptione cõtra Regem scientia & patientia requiritur, in l. 1. tit. 11. lib. 6. nu. 11.
In probandis confinijs & in cõtrarijs probationibus ea quæ de antiquiori probat præfertur, in l. 3. tit. 7. libro 7. num. 38.
Inquisitio qualiter & quo modo formanda sit, in l. 22. tit. 3. lib. 6. nu. 1.
In Regnis Castellæ nunquam fœudũ visum est, nisi concessiones factæ à Principe nobilibus oppidorum, in Rub. tit. 4. libr. 6. nu. 2.
Insignijs & vestibus Regalibus inferior vti non potest, in l. 1. tit. 12. li. 7. n. 1.
Instrumentum est veritas probata, non probanda, in Rub. tit. 2. lib. 6. num. 239.
Instrumentorum probatio cuidẽs dicitur, ibid. nu. 238.
Intellectus. l. 1. tit. 1. lib. 6. cum l. 3. tit. 19. par. 2. in dict. l. 1. nu. 101.
Intellectus. l. quod semel. ff. de decret ab ordin. faciendũ in l. 6. tit. 1. libr. 7. num. 2.
Intellectus versic. *E si tomare otro.* l. 4. tit. 3. libr. 7. ibid. num. 9.
Inter artifices etiam datur hæc superioritas, in Rubr. tit. 1. 2. lib. 6. nu. 6 & inter animalia. nu. 7.
Inter Doctores sunt illi præferendi qui libros composuerunt, ibi. numero. 77.
Inter notorios milites alij sunt plus notorij, scilicet, habẽtes solarium notorium & cognitum suæ originis, ibid. nu. 198.
Interest nostra cõuicinos fundos adquirere, etiam supra iustam æstimationem, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 13.
Inuitatus ad nuptias, an sint danda necessaria pro equorum sustẽtatione, in l. 28. tit. 18. libr. 6. nu. 3.
Inuitus quis non est cogendus parcere iniurianti, in l. 1. tit. 2. lib. 6. n. 7. nisi vt ibi.
In vniuersitate seculari vocandi sunt maiores, siue masculi, siue fœminę in Rub. tit. 14. lib. 6. nu. 17.
In vsu & commoditate harum terrarum publicarum, siue in pastu, siue in agricultura consuetudo antiqua seruanda est, in l. 1. tit. 7. lib. 7. num. 4. & deficiente consuetudine Rex adeundus est pro eius declaratione, num. 5.
Iudex cautus capiens res aliquas extra regnum portatas debet de illis facere inuentarium, in l. 4. tit. 18. lib. 6. nu. 3.
Iudex Ecclesiasticus potest expulsores alicuius à ciuitate excommunicare, & illius ciuitatis ciues interdicere, in l. 1. tit. 2. lib. 6. nume. 15.
Iudex Ecclesiasticus gratis tenetur iustitiã ministrare & ideo si aliquid pro sportulis recipiat tenetur restituere, in l. 1. tit. 4. lib. 6. n. 17. vbi quod nec cõsuetudo cõtraria valet, vt quid pro sententia recipiat.

Iudex

Iudex & tabellio, an possit quis esse in l. 4. tit. 3. lib. 7. n. 14.
Iudex in domibus publicis habitare antiquitus debebat, in l. 1. tit. 1. lib. 7. num. 2.
Iudex licet præcipiat alicui quod intra nouem dies cõtinuos accedat ad eum adhuc datur vnus ad quietem, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 17.
Iudex potest futuris scandalis prouidere, in l. 1. tit. 2. lib. 6. nu. 11. & n. 12. quod ob hoc potest interdicere alicui ne de domo sua exeat, vel quod mutet hospitium suum, vt num. 13.
Iudex potest se interponere inter litigantes, ne ad arma deueniant, ibidem. n. 14.
Iudex qui patitur resistentiam est iudex competẽs ad puniẽdam eam in l. 7. tit. 1. lib. 7. n. 5.
Iudices & rectores ciuitatis, nõ possunt alicui concedere viam publicam sine speciale Regis licentia, in l. 11. tit. 7. lib. 7. n. 6.
Iuramẽto alicuius standum est in deponentibus ab animo, in l. 2. tit. 2. libr. 6. num. 11.
Iuramento alicuius quoties standum est pro plena probatione non admittitur probatio in contrariũ, in l. 7. tit. 8. lib. 7. num. 8. & ibi declaratur.
Iurandum est in renũciatione beneficiorum ecclesiasticorũ nullam simoniam interuenisse, in l. 7. & 8. tit. 2. lib. 7. n. 11.
Iuri quod tertius habet in beneficio si ego renuntio nihil ago, in Rub. tit. 4. lib. 7. n. 2.
Ius canonicum præeminentius esse, quamuis ciuile, in l. 2. tit. 14. lib. 6. num. 4.
Ius patronatus transit cum vniuersitate vendita, in l. 7. tit. 3. libro 7. num. 9.
Ius præsentãdi ad beneficia competit marito constãte matrimonio, in l. 7. tit. 3. lib. 6. n. 2.
Ius portagia imponendi potest tempore vel priuilegio acquiri, in l. 1. tit. 11. lib. 6. n. 6.
Ius venandi, aut piscandi acquiri potest, in Rub. tit. 8. lib. 7. n. 8.
Iuueni scandaloso potest interdici delatio armorum, in l. 6. tit. 6. lib. 6. num. 1.

L.

LAbor nõ debet esse vacuus, nec sine mercede, in l. 2. tit. 11. lib. 7. num. 1.
Laborãs dietim pro victu nõ est collectandus, in l. 4. tit. 14. libr. 6. n. 6.
Laborator ex mãdato eum locantis laborãtis in re aliena nõ tenetur, in l. 2. tit. 11. lib. 7. n. 8.
Legato pœnu præter vinũ, venit omnis pœnus excepto vino, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 61.
Lex. 1. & tres sequentes tituli. 1. lib. 6. loquũtur de militibus armatis qui antea nobiles non erant. l. verũ. 5. eiusdem tituli. 6. loquitur de militibus, qui antea nobiles erãt, in d. l. 1. n. 5. & 13.
Lex vbicunque disponit & alterum præsupponit, vt habeat locũ dispositum debet verificari præsuppositum, in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 89.
Lex generalis non extenditur ad locum, vbi qualitates eius verificari non possunt, ibid. n. 99.
Lex non est ita præcisa quin non recipiat moderationem à tempore loco & persona, ibid. n. 100.
Lex nõ videtur quicquam frustra inducere, ibid. n. 102.
Lex generalis casus speciales nõ comprehendit, ibid. n. 104.
Lex 8. tit. 11. lib. 2. supra, loquitur in certis eius partibus in possessorio, ibid. n. 123.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex dict. 8. dum de proprietate loquitur confirmat. l. 7. præcedentem, ibid. n. 124.
Lex. 7. tit. 11. lib. 2. supra, in verſic. *Es nueſtra merced*, Quomodo intelligatur, ibid. n. 127.
Lex. 8. ibidem in verſic. *Votroſi, ſi alguno*, intelligitur; ibidem, numero. 128.
Lex dict. 8. in verſi. *Pero ſi el abuelo*, intelligitur, ibid. numer. 131. & 132. aliud lex Fori *juzgo*. refertur, ibid. n. 144.
Lex prohibens aliquē teſtari fauore alterius, etiam fauore piæ cauſæ habet locum, ibid. nu. 178.
Lex poteſt conferre & declarare nobilitatem in proprietate, ibid. numero 234.
Lex. 8. tit. 11. lib. 2. declaratur, in dict. Rubr. n. 243.
Lex. 1. tit. 13. lib. 6. an ſit correctoria, l. 45. tit. 28. part. 3. vide in dict. l. 1. num. 5.
Lex ciuilis ſi poteſt afferre commodum, vel incommodum, non dicitur contra libertatem eccleſiaſticam, in l. 1. titul. 18. libro. 6. numero. 21.
Lex pœnalis, etiam ſi ſit odioſa extenditur ob fauorem publicum, in l. 25. tit. 18. lib. 6. n. 142.
Lex vel ſtatū, etiā ſi dicat debere ſtari iuramento alicuius, probari poteſt contrarium, ibid. n. 175.
Lex vbi vnū diſponit & alterum præſupponit, vt habeat locum diſpoſitum debet verificari præſuppoſitum, in l. 2. titul. 20. libr. 6. numero. 5.
Lex acriter punit filium patrem iniuriātem, vſque ad exhæredationē, in l. 3. ibid. num. 5.
Lex. 4. tit. 20. lib. 6. an intelligatur de famula Domino domus affinitate coniūcta, ibi. num. 10. & ibi intra quartum gradum.
Lex. 4. ſupra dicta, in virgine domi retenta & educata, ibi. nu. 11. & quid ſi eſſet mulier vidua honeſta, vel religioſa, ibidem, numero. 12.
Lex vel ſtatutū, vbi profert aliquam rē cū qualitate aliqua deber vtrūq; probari, in l. 7. titu. 1. lib. 7. num. 2, & ibi ex hoc infertur ad Aſſaſſinum.
Lex. 4. tit. 2. libr. 7. quo ad poſſeſſionem loquitur & ſufficit quadragenaria, ibid nu. 1. quoad proprietatem vero immemorialis requiritur, vt ibi.
Lex loquēs per verbum, *Coſtumbre*: denotat proprietatē & per verbū, *Vſo*, poſſeſſionem, in l. 4. tit. 2. libr. 6. nu. 2.
Lex. 5. tit. 2. lib. 7. quo ad proprietatē loquitur, ibid. n. 1.
Lex. 1. titu. 4. lib. 7. an corrigat. ll. 1. & 2. titulo. 3. libr. 7. in dict. l. 1. numero. 1.
Lex. 4. titu. 5. libr. 7. loquitur in rebus quæ in foro vendūtur, vt frumentum, vinum, oleum, & ſimilia quia hæc ſine præconio venduntur, in dict. l. 4. n. 35.
Lex. 2. tit. 6. lib. 7. declaranda eſt per l. precedentem, in dict. l. 2. n. 1.
Lex. 2. titu. 7. libr. 7. ſpecialiter procedit contra rectores ciuitatum bona ipſarum occupārium, ibid. n. 1.
Lex. 3. tit. 7. lib. 7. an habeat locum in locis Ducum, Comitum, vel Marchionum, ibid. n. 1.
Lex ſupra dicta, an comprehēdat eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas, ibid. nu. 30.
Lex ſupra dicta, non loquitur quādo cum licentia populi adeſt poſſeſſio. 40. annorum ibid. n. 30.
Lex. 9. ibid. & l. 1. in quibus caſibus loquuntur, vide in dict. l. 9. n. 1.
Lex. 9. ſupra dicta procedit quoad ædificata in plateis & vijs publicis, ibid. n. 3.
Lex. 9. ibidem, etiam in terris aratis procedit pro cenſu imponendo, ibid. num. 4.
Lex. 13. ibid. licet localis videatur tamē idem per eam eſt iudicādum in quibuſlibet locis vbi eſt eadem ratio, ibid. n. 6.
Lex. 23. ibid. an habeat locum in defenſis ad paſturam locatis, ibid. numero. 1. & 5. & ibi concordia autoris.
Lex. 5. dicta, an procedat ſi tempore conductionis herbæ habeat pecora ad paſcēdum, poſt vero illa vendidit, ibid. n. 9.
L. 4. tit. 5. lib. 7. attenta corrigitur diſpoſitio diſtinctionis Bar. in l. fi. tā. pora. C. de fide inſtrum. lib. 10. in d. l. 4. n. 23.
Legem non contemnit qui legis qualitatis neſcit, in l. 2. tit. 20. lib. 6. numero. 8.
Leges interpretari eius eſt cuius eſt condere, in l. 2. titul. 1. libro. 6. numero. 1.
Leges. 7. & 8. tit. 11. lib. 7. non excludūt alios probādæ nobilitatis modos à iure ciuili inductos in locis liberis, in Rubr. titu. 2. lib. 6. nu. 86. vſque ad nu. 107. latiſſime comprobatum.
Leges non ſunt iudicādæ poſtquam ſunt conſtitutæ, ſed ſecundum eas iudicandum, ibid. n. 240.
Leges hæ punientes exportantes res extra regnum, ſunt contra libertatem eccleſiaſticā, ſi clericos cōprehendant, in l. 1. tit. 18. lib. 6. nu. 19. & 20.
Leges. 7. & 8. tit. 2. lib. 7. in quo caſu loquantur, ibi. n. 2.
Lex. 11. titul. 7. libr. 7. declaratio, numero. 2.
Legis. 22. tit. 7. lib. 7. diſpoſitio, an ceſſauerit iam. n. 9.
Legis. 23. titu. 7. libr. 7. diſpoſitio, an ceſſauit ſi tempore conductionis non habet conductor armenta & gregem emit tamē poſtea, ibi. numero. 6.
Legitimandi facultas fauorabilis eſt, in l. 23. titulo. 7. libro. 7. numero quarto.
Legitimatio non operatur extra territorium legitimantis, in l. 8. tit. 1. lib. 6. num. 1.
Leguminū appellatione, cicera, lentes, fabas, piſa, & ſimilia, nō tamen venit cannabis, in l. 25. tit. 8. lib. 6. num. 2.
Leuius quid portatur à pluribus quā ab vno, in l. 21. titulo. 14. lib. 6. numero. 3.
Libellus in remedio. l. 3. titu. 7. lib. 7. ibi. n. 6.
Libelli principium ſuper probanda nobilitate in poſſeſſione, in Rubr. titu. 2. lib. 7. n. 244.
Licentia ad extrahēdum monetam ā regno qualiter concipiatur, in l. 8. titu. 18. libr. 6. num. 2. & num. 3. per quod tempus durat talis & licentia.
Licentia præſumpta non ſufficit vbi expreſſa requiritur, in l. 1. tit. 6. libro 7. num. 7.
Licitatore ſecūdo plus dante, an primus ante eum liberetur, in l. 4. tit. 15. lib. 7. nu. 16.
Limitationes. l. 1. tit. 7. lib. 7. remiſſiue, ibid. nu. 2.
Limitatur l. 1. titu. 6. lib. 7. concluſio, quod vltra tres mille morapetinos non poteſt impoſi tollecta ſine licētia Regis aliquibus modis, vide in dict. l. n. 8.
Liminum cpriinudrio debet fieri recta & via non indirecta, in l. 3. tit. 7. libr. 7. n. 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lingua Cantabriæ fuit Hispaniæ prima in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 134.
Legati & solentifici sunt multum laudandi, in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 69. & n. 70. quod scientia ciuilis nobilissimum facit.
Locari non possunt officia publica, neque notariæ redditus, in l. 8. tit. 3. lib. 7. num. 1.
Locatio in publica subhastatione facta exclusiua est omnis doli & fraudis, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 2. potest tamen probari contrarium, vt. n. 3. & 4. declaratur.
Locatio pastuum communiũ, nihil valet nisi omnes præstent consensum, vt licentia Regis fiat, in l. 7. tit. 7. lib. 7. n. 4. vt ibi discutitur & examinatur.
Locator mularum tenetur omnino locare, in l. 6. tit. 11. lib. 7. n. 10.
Ludere contra legum dispositiones, an sit peccatum, in l. 1. tit. 8. libr. 7. num. 5.

MAgister nauis, quis dicatur, in l. 3. & 4. tit. 10. lib. 7. n. 2. & 4.
Magistratũ, quem esse est honor, in Rub. tit. 14. lib. 6. n. 8.
Magistro nauium incumbit curare mercium, ibi gestarũ, in l. 3. & 4. tit. 10. lib. 7. n. 7. & an tunc debeat partes citare.
Magnates coram Rege, sunt cooperto capite cæteri vero nõ, in l. 1. tit. 4. lib. 6. num. 27.
Maioratus & primogenitura, non est dignitas, in Rubr. tit. 2. lib. 6. num. 10. 203.
Maioria, si cõstituator in filium cum cõditione, quòd ipse, vel successor teneatur nubere cũ nobili, satisfit nubens cum nobili, ex primilegio, in l. 1. tit. 1. lib. 6. n. 55. & 58.
Maioriã, si quis faciat de aliquo magno termino, vbi habet fortaliciũ, & nihil de eo disponat, an veniet in maioria, in l. 1. titu. 5. libr. 6. numero. 4.
Maior fauor publicus vertitur in cõseruatione plantarũ, & vinearum, & ædificiorum ciuitati restituendorum, quam in destructione, in l. 7. tit. 7. libro. 7. nume. 2. vbi ampliatur.
Militiose occultans bona, vel defendens per loca insolita punitur, in l. 6. tit. 11. lib. 6. n. 9.
Mandans alicui, vt secum eat cum armis, ob quod arma sunt ei oblata, an tenebitur mandatarius pro armis suis, in l. 9. tit. 6. lib. 6. n. 7.
Mandata quæ dicatur, in Rub. titu. 3. lib. 6. num. 6.
Maris procellæ inexorabiles sunt, & nemini parcunt, in l. 5. tit. 9. lib. 7. num. 15.
Maritus est administrator bonorum, etiam paraphernalium vxoris, in l. 7. tit. 3. lib. 6. num. 1.
Maritus si leget vxori vestes, non intelligere mulieribus prohibitis portari, in l. 1. tit. 12. lib. 7. n. 7.
Matrimonio, an liberetur minor 25. annis à potestate curatoris, in Rubric. tit. 3. lib. 6. n. 3.
Mediatores, delicti perpetrati, puniendi sunt, in l. 4. tit. 20. lib. 6. n. 14.
Mediolani, sunt certæ familiæ nobiles, in Rubr. tit. 2. lib. 6. n. 153.
Menestrales qui sint, in l. 2. tit. 11. lib. 7. num. 2.
Mensis, quot dies habeat, in l. 4. tit. 3. lib. 7. n. 130.
Mercator transiens per loca nõ consueta, est in culpa, in l. 6. tit. 11. lib. 6. num. 16.
Mercator transiens nõ soluto portagio, quia ibi non erat cui solueret excusatur à pœna, ibid. n. 17. secus si causa fraudandi, n. 18.

Mercatorem non portare res vetitas sufficit per eum iurari, in l. 6. tit. 11. lib. 6. num. 8.
Mercenario, an sit soluenda dies de die in diem, an vero toto opere perfecto, in l. 4. tit. 11. lib. 7. nu. 2. vbi quid in medico procuratore & aduocato.
Mercenarius, dignus est mercede sua, ibid. nu. 1.
Mercimonia, an æstimari debeant, vt collectis subiaceat, in l. 3. tit. 14. lib. 6. num. 15.
Miles, an possit alium militem creare, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 16.
Miles asserẽs arma & equum sua esse cum non sint puniendus est, in l. 2. ibid. nu. 2.
Miles cæleſtis, gaudet, & priuilegijs militis terrestris, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. num. 17.
Miles nemo præsumitur, nisi probetur, ibid. n. 25.
Miles dicitur propter malum & laborem quod ferre debet pro defendenda Republ. vel quia inter milia eligitur, in Rubr. titul. 1. libr. 6. num. 2.
Miles armatæ militiæ, vt quis dicatur necessaria, ibid. num.
Miles hodie armatus, præsumitur quod ante fuit ignobilis, ibidem n. 13. licet & hodie etiam nobiles in milites armantur, debet tamẽ probari nobilitas, ibidẽ, vbi & *De los caualleros pardos.*
Militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatũ est, in l. 18. tit. 4. lib. 6. n. 1.
Milites Alcantaræ, Calatravæ & Sancti Iacobi laicis assimilantur, in l. 1. tit. 14. lib. 6. num. 5.
Milites *De cauallo armado.* Non eligebatur nisi nobiles essent, in l. 1. tit. 1. lib. 6. n. 7.
Milites *De cauallo armado* qui sint, ibid. n. 15. & an differãt ab alijs, ibi, vbi & de militibus, *De premio, o de guerra, o quantioſos.*
Milites an torqueri possint, & incarcerari, ibid. nu. 52. nisi vt nu. 53. & quod circa tributa nõ sunt exempti, & n. 71. ampliatur.
Milites priuilegiati propter equum, non est necesse continuo illum habere, sed sufficit si habeant tempore belli & necessitatis, in l. 1. lib. 6. num. 78.
Milites vel alij excepti à solutione monetæ, an eximentur à moneta fozera, in l. 2. ibid. n. 2.
Milites nostri temporis, an gaudeãt priuilegijs militaribus, in l. 5. ibid. num. 3.
Milites non esse ut hospitandi in domo rustici, nisi per diẽ & noctem, in l. 18. tit. 4. lib. 6. n. 2.
Milites & Doctores, portantes enses vltra mensuram puniri poterunt, in l. 9. tit. 6. lib. 6. n. 1.
Militia est dignitas, in l. 4. tit. 1. lib. 6. num. 3.
Militia & militaria exercitia plurimũ nobilitant, in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 150. vbi n. 151. quod statim quod vnus est miles efficitur nobilis.
Militum armatorum ritus formas & modos reperiri, in l. 1. tit. 1. libr. 6. num. 6.
Militum horum differẽtiam, ibid. n. 14. vbi n. 25. declarantur. Gralor. & Ioan. Garsi. per autorem.
Minæ & argenti fodinæ, vel venæ ad Regem pertinent, in l. 2. & 13. lib. 6. num. 1.
Minæ, vel venæ, semper videntur exceptæ in concessione Castri, ibid. num. 2.
Minor probato requiritur in possessorio nobilitatis probando, quam in petitorio, in Rubr. tit. 2. lib. 6. numero. 126.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Minores.25.annorum excusantur à muneribus personalibus,in Rubr. tit.14.lib.6.num.20.
Minores & leniores probationes sufficiunt propter difficultatem antiquitatis,ibid.n.201.
Minores.25.annorum, an incurrant pœnam appositam extralictibus, vel contra aliarum legum dispositionem facientes,in.l. tit.18.lib.6. num.3.
Missus ex causa legationis ad curiã, ibi conuenire nõ debet, sed habet ius reuocandi domũ,in.l.10. & 11. tit.7.lib.6.n.1. & n.2. quod neque fideiussores dare tenẽtur de redeundo ad patriã, & in.n.3. hæc etiam prosequuntur,& in num.4.declarantur,supra dicta, & dict. ll.10. & 11.
Mitius agitur,etiã in pœnis corporalibus cũ nobilibus quã cum ignobilibus,in.l.4.tit.20.libr.6.n.8.
Mixtum comprehenditur sub simplicibus ob fauorem publicum,in.l. 23.tit.7.lib.7.n.2.
Moderanda sunt vendenda in hospitijs,& quomodo,in.l.7.rituli.lib.7. num.1.
Modi prouãdi nobilitatem ex vnius cuiusque prouinciæ forma & modo constituuntur,in Rubr.tit.2.libro.6.n.201.
Monarchia est optimus & præstantissimus status,ibid.n.216.
Monarchiæ omnes ab armis initiũ habuerunt,ibid.n.217.
Monasteria,Concilia, & Hospitalia, an veniant appellatione personæ, in.l.22.tit.7.li.7.n.1. vbi aliqua inferũtur,ibi. n.4. in propositũ dict. l.22.aliud est.
Monasterium monialium pium est, in.l.8.tit.12.lib.7.n.2
Monendi sunt prius debitores tributi anteaquam soluant,in.l.5.tit.14. libro.6.numero.1.
Moneram vendere, aut permutare, an liceat in conscientia plutis vendere quam valeat,in.l.6.tit.18.lib. 6.num.1.
Montes dupliciter designantur,in.l. 1.tit.7.lib.7.num.1.
Montium vsus omnibus communis est,ibid.nũ.2.
Morosus non potest quis dici,cui ter minus competens ad veniendum nõ est quis assignatus,in.l.3.tit.7. lib.6.n.1.
Mulier debet esse subdita viro, in.l. 29.tit.3.lib.6.n.2.
Mulier ignobilis nubens cum Rege, aut Comite vocatur Regina & Comitissa,in.l.3.ibid.n.5.
Munitio perniciosa, nõ debet fieri in aliquo loco,in.l.8.tit.5.li.6.nũ.3
Munus prout est onus quid sit in Rubrice.tit.14.lib.6.num.4.& num.5. quotuplex est.
Munus,tribus modis dicitur, ibid.n. 2.& 3.quomodo hic capitur.
Munus personale,quid sit,ibid. nu.6. & nu.7.quotuplex sit.
Munus personale sordidum,quod sit & quod reduci non potest quando iniungitur personæ aliquod officium exercendum sumptu suo, ibid.nu.13.& 14.
Munus personale est etiã aliud quod neque est sordidum,neq; honoribus annexum,ibid.nu.13.
Munus,cui honor est annexum,nihil aliud est quam officium publicũ, ibid.nu.12.
Munus patrimoniale, quid sit, ibid. num.26.
Munus mixtum,quid sit,ibid. nu.27.
Munus , an sit Reale vel personale, prima causa inspicitur. in.l.3. tit. 14.lib.6.nu.3.
Munera personalia, an sint quibuslibet personis indicenda,in Rubric.titulo
ruso.14.lib.6.n.16.
Munera personalia an possint indici in duobus locis, ibi.n.22. vbi.nũ. 23.quis locus tunc præferetur,vbi n.24.an habeat quis iustam se excusandi causam si in loco originis idonei reperiantur.
Munera patrimonialia si principaliter rebus inducantur attẽditur locus vbi res adest,ibi.n.25.
Munera patrimonialia pro modo facultatum sunt imponenda,in.l. 4. tit.14.lib.6.n.41.
Munerum patrimonialium quædam ordinaria,quædam extraordinaria,in rub.tit.14.li.6.n.29.
Munerum vocationẽ impetrans nõ cẽsetur impetrasse vocationẽ muneris,cui est honor annexus,ibi. num.9.

N.

NAturales ciuitatũ & villarum præferendi sunt in officijs publicis,in.l.1.tit.1.lib.7.n.1.
Naturam dictionum post,postea, posteaquam,in.l.4.tit.4.lib.7.n.5.& 9.& 11.
Nauclerus siue nauicularius quis dicatur,in.l.3.& 4.tit.10.libr.7.n.1.
Navem suã si quis ex alienis tabulis reficiat an remanebit sua,in.l.2.tit.9.lib.7.nu.10.
Naues habent quasi membra sua,ibi. num.7.
Naues in multiplici sunt differentia, ibi.n.5.
Naufragantes miserabiles personæ dicuntur,ibid.n.16.
Nauigare in flumine nemo prohibetur,ibi.n.8.nisi vi ibi.
Nauigare licet vtile exercitium sit & necessariũ,tamen est periculosissimum,ibi.n.13.vbi periculum.
Nauigia etiam pro omni genere mercis capiuntur,ibi.n.6.
Naui confiscata non censetur confiscata scapha, & confiscato asino cẽ seatur ne salma cõfiscata, in.l.25. tit.18.lib.6.n.19. & sequent.
Nauis equo equiparatur,in.l.3.& 4. tit.10.lib.7.n.9.
Nauis dominium nõ transfertur per solum emptionis titulum, sed per traditionem, in.l.5 tit.9.li.7.n.11.
Nauis scapha non est instrumentum nauis,ibid.n.3.
Nauis paratur ad hoc vt nauigetur, ibi.n.17.vbi infertur ad socios nauis dissentientes, an nauis nauiget cui stabitur.
Nauis reparata nouis tabulis an sit eadem vela alia,ibi.n.9.
Nauis si pereat naufragium merces ibi constitutæ aduectæ litori non sunt fisci sed cuius ante erant,in.l. 9.tit.11.lib.7.n.1.
Nauis si tẽpore quo recedit refectione indigebat & itidem cum ad locum destinatũ peruenit,præsumitur medio tempore etiã refectionem indigusse,ibid.n.11.vbi infertur ad magistros nauium.
Nauium appellatione, omnia nauigiorum genera continentur,ibid. num.2.
Nautæ qui merces ob mercedes vehendas accipiunt,locatores,mercatores & cõductores dici,in.l.3. & 4.tit.10.lib.7.n.6.
Nautæ qui dicantur, ibi.n.4.& 5.
Nauticam consuetudinem esse expectandam,in.l.2.ibid.n.4.& quid si deficiat consuetudo, vellex quid fiet in nauicis negocijs ibid.n.5.
Nemo excusatur à muneribus patrimonialibus,in rub.tit.14. lib.6.n.28.
Nepotes in stricta interpretatione nõ comprehenduntur appellatione filiorum,in.l.1.tit.2.lib.6.n.31.
Nobilem se appellãti incumbit onus probandi,in rub.tit.2.libr.6.n.3.& n.8.& n.85.ampliatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nobiles aduocati, & exempti, an teneantur ad collectas quæ belli ratione vel casus inopinati inducũtur. in l. 2. tit. 14. libr. 6. n. 3.
Nobiles ex priuilegio an admittãtur ad ordines militares. l. 1. ti. lib. 6. nu. 59. & 60. quid quoad onera imponenda.
Nobiles & ignobiles hisce temporibus possunt depingere arma in rebus suis, in Rub. tit. 2. lib. 6. n. 207.
Nobiles Franciæ, nõ excusantur atorura, in l. 4. & 5. tit. 2. libr. 6. nu. 35.
Nobiles Hispaniæ cũ à principe præsumantur habere, non est dubitandũ eos habere nobilitatẽ, in rubr. tit. 2. li. 6. n. 185. vbi, n. 186. de dñis Hispanis in terris & extra differitur quid sit, cum num. 187. & itidem, in nu. 188. quid apud Neapolitanos.
Nobili blasphemanti potest assignari palatiũ pro carcere, in l. 6. tit. 2. lib. 6. n. 3.
Nobilibus doctrina & prudentia, cõueniunt, in l. 1. tit. 1. lib. 6. num. 21.
Nobilis an possit renuntiare suæ nobilitati, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. n. 14. & infra.
Nobilis dicitur quasi præalijs in virtutibus notabilis, in Rub. tit. 2. lib. 6. num.
Nobilis efficitur adhærens principis lateri l. 1. tit. 1. lib. 5. nu. 19.
Nobilis ex scientia an sit præferẽdus nobili ex genere, in rub. tit. 2. li. 6. n. 79. cum 3 sequen.
Nobilis in beneficijs & patronatibus præferendus est cæteris paribus, ibid. n. 20. & 21.
Nobilis ita potest conqueri deturbatus suam nobilitatem quocunq; modo, sicut cum pignora capiuntur, ibid. n. 98.
Nobilis incarceratur pro debito per eum contracto pro redemptione suæ vel parentis aut fratris captiuorum, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. nu. 28.
Nobilis præsumitur quem vulgus & communis hominũ æstimatio nobilẽ reputat, in rub. tit. 2. li. 6. n. 159
Nobilis non potest pro debito incarcerari, in l. 4. & 5. tit. 2. li. 6. nu. 1. & ii. & cum sequent. ampliatur.
Nobilis pro debitis ciuilibus incarcerari non potest, nisi in casibus à iure expressis, ibi, nu. 11. vbi cum sequentibus ampliatur.
Nobilis nõ gaudet beneficio ne cõueniatur vltra quã facere põt, ibi. n. 14.
Nobilis si cum iuramento renunciet nobilitati an valebit renuntiatio, ibi. n. 18.
Nobilis non opponens de sua nobilitate, captus detineri põt. ibi. n. 20.
Nobilis priuat se nobilitate si collector tributorũ fãt, ibi. n. 26. & n. 27 quid si esset, arrendator decimarũ.
Nobilis 6 asseruisse non nobile ea tempore contractus incarceratur, ibi. nu. 29.
Nobilis oculis, bona nec creditoribus capiantur incarceratur, n. 31
Nobilis sicut à tortura excusatur ita ab eius comminatione, ibidem num. 34.
Nobilis nõ torqueatur, nisi in casibus à iure expressis, ibid. n. 35. & 36. & 39. vbi an valeat consuetudo in contrarium.
Nobilis quis dicatur remissiue, ibid. num. 41.
Nobilis vbi est incarcerandus debet in honesto loco detineri, in l. 6. ti. 2. lib. 6. n. 2.
Nobilis debent habere equum & arma sufficiẽs tempore necessitatis illa habeat, neque requiritur cõtinuo ea habere, in d. ti. 2. li. 6. n. 1.
Nobilissimum vnumquenque virtus reddit & facit, in rubri. tit. 2. lib. 6. num. 33.
Nobi-

Nobilium appellatione comprehendũtur qui secũdum communem æstimationem nobiles appellãtur ibi. nu. 164. & 165. & 166. quã huic probationi est standum interim quod contrarium non probatur.
Nobilitas à personis non à rebus iudicanda est, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 197.
Nobilitas etiam armis acquiritur, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 22.
Nobilitas ex priuilegio producitur per exercitiũ artis mæchanicæ nõ vero illa quæ ex sanguine procedit, in l. 2. tit. 1. lib. 6. n. 11. & 12.
Nobilitas ab antiquissimis procedit temporibus, in dict. rub. n. 17.
Nobilitas iure diuino, canonico, ciuili, & Regio, approbata est & apud quam plures nationes, ibid. à n. 18. vsque ad. 27. inclusiue.
Nobilitas etiam in secularibus dignitatibus dandis consideratur, ibid. num. 24.
Nobilitas quotuplex sit, ibi. n. 29. vbi plures referuntur opiniones, &. n. 30. quis videtur congruentior auctori.
Nobilitas Theologica & supernaturalis quæ sit, ibid. nu. 31.
Nobilitas summa apud Deũ est, quæ esse clarum meritis, ibid. ni. 32.
Nobilitas naturalis duobus modis consideratur, ibid. nu. 36.
Nobilitas est quid accidens non vero quid naturale, ibid. nu. 37.
Nobilitas politica & ciuilis per vulgares intelligitur cum de nobilitate tractatur, ibid. n. 38. & est triplex, ibi. nu. 39.
Nobilitas perfecta non est quæ incipit, ibi. nobilitas
Nobilitas diminuta & perdita, quæ sit declaratur, ibi. nu. 41.
Nobilitas quid sit, & vnde deriuetur, ibid. nu. 42. & an remissiue, refertur in hoc. 26. opiniones. ibi
Nobilitas an à verbo, Italo, deriuetur, ibi. & num. 44. & 46. definitur optime.
Nobilitas & dignitas non sunt idem, ibi. n. 45.
Nobilitas quibus ex causis, titulis, & modis acquiratur, ibi. n. 47. vsque ad. 82. inclusiue.
Nobilitas à sanguine acquisita declaratur, ibid. n. 64. cũ. 3. sequen.
Nobilitas probatur ex cõmuni opinione & reputatione, ibi. n. 158.
Nobilitas generis ex parte patris nõ vero matris cõsideratur, ibi. n. 66. neque valet statutum in contrariũ n. 67. sed quod aliquando consideratur.
Nobilitas à scientia, etiam procedit, ibi. ibid. nu. 68. cum 10. sequentib. & nu. 78.
Nobilitas etiam à virtute acquiritur & hæc nobilior, ibi. n. 82.
Nobilitas probari potest, in locis ibi. per aliquẽ actum distinguentem nobiles à plebeijs etiam si nõ sint tributorum, ibid. n. 96.
Nobilitas probatur ex antiquitate ni quæ dat dignitatem, ibid. nu. 103.
Nobilitas antiqua causatur ex vsurã temporis cuius memoria in cõtrarium non extat, ibi. n. 116.
Nobilitas in locis liberis potest probari ex immemorialis possessione litigantis & subditum, ibi. n. 133.
Nobilitas non est quid naturale, sed aduentitium. ibi. eodem
Nobilitas probatur per famam communem, ibi. n. 169. & n. 173. vbidem in probanda dignitate.
Nobilitas probatur in proprietate, ibi. nu. 182.
Nobilitas Nobilis ad similitudinem ibi. dicta est, ibi. n. 195.
Nobilitas non inducens ex solutione census in fauorem eius cui soluitur, ibi. n. 209.
Nobili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nobilitas etiam probatur ex monimento siue instrumento, aut ex foro vel lege, ibi. nu. 213.
Nobilitas probatur etiã quoad possessionem ex legibus nostris Regijs, ibid. vt nu. 241.
Nobilitas de numero laudabiliũ dici potest, in l. 1. tit. 2. lib 6. nu. 1.
Nobilitate quis gaudeat propter nationem, in d. Rub. n. 218.
Nobilitatem aliqui ab angelis & astris numerant, ibid. d. n. 2.
Nobilitatem alij dicunt ab Abel & Cayn processisse, ibid. n. 8.
Nobilitatem à filijs Noe processisse fuit alia opinio, ibid. n. 9.
Nobilitatem tẽpore Amazonũ incepisse fuit alia opinio, ibid. n. 11.
Nobilitatem nemo vnquam odio habuit, ibid. n. 16.
Nobilitatis priuilegia remissiue, ibi. num. 228.
Nobilitatis, sola quasi possessio ad non sufficiat ne quis incarceretur, vel torqueatur l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. n. 42.
Nobilitatur quis ex scientia in l. tit. 1. lib. 6. n. 20.
Nobiliter viuere dicitur ille qui in honestis artibus versatur, in l. 2. tit. 1. lib. 6. n. 9.
Non ad precium sed ad maiorem cõciliorum vtilitatem est attendendũ de quo & de hac vtilitate meliori, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 24.
Non intelligitur de mobili genere nisi qui probauerit à maioribus habuisse, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 120.
Non habitans in ciuitate an gaudeat priuilegijs ciuitatis, in l. 6. titu. 11. lib. 7. num. 7.
Notorium quid sit, in rub. tit. 2. lib. 6. nu. 196. & n. 199. vbi n. 200. quod dicatur manifestum nullus ita senex est qui nõ spem vitæ quinquennalis habeat, in l. 1. tit. 1. lib. 6. n. 103. vel saltim per vnum, vt ibi.
Nullus ingredi & existere in cõsistorio ciuitatis potest nisi quibus à iure est permissum, in l. 2. tit. 1. lib. 7. num. 1.
Numerum liberorum, vel ætas. 70. annotum licet excusent à muneribus nõ tamẽ ab honoribus, in rub. tit. 14. lib. 6. n. 10.

O.

OB bonũ pacis potest communitas remittere iniurias singularum personarum ipsius communitatis, in l. 1. tit. 2. lib. 6. n. 8.
Oblati & confratres sancti Ioãnes de Rodas in seculo remanentes non gaudẽt priuilegio fori neque à decimis excusantur, in l. 1. tit. 14. lib. 6. n. 11.
Oblati qui dicantur, ibi. n. 9. remissiue, & ibi quid conuersi.
Oblati qui non sunt religioni non dandi sunt personæ ecclesiæ, ibi. nu. 7. ampliatur.
Obligatus ad aliquid faciẽdum tenetur afferre instrumenta, in l. 3. tit. 21. lib. 7. nu. 4.
Obligatus aliquid facere suis expensis debet id adimplere, ibid. n. 5. nisi vt ibi.
Obstetrices Reginæ gaudẽt dignitate, in l. 14. tit. 14. lib. 6. n. 2.
Occupans terras publicas, in vtile ecclesiæ occupasse, in l. 6. tit. 5. lib. 7. num. 2.
Offerentes se & sua monasterio plenè, licet habitum non mutent Ecclesiæ personæ reputantur, in l. 1. tit. 14. lib. 6. n. 8.
Officia iurisdictionis vendi & emi non possunt, in l. 7. tit. 3. lib. 6. n. 1. & omni iure prohibitũ est vt ibi.
Officia iustitiæ conueniunt cum vniuersitate sic cum populo vendito optimè fieri potest, ibi. n. 8.
Officia iustitiæ neque locari possunt ibi. nu. 10.

Offi-

Officia Regia vendi non posse per l. 7. & 8. tit. 2. lib. 7. asserebat Tellius & examinatur veritas in præsenti, ibi. n. 6.
Officia tabellionatus an possit dari recepto in ciuem qui naturalis nõ erat, in l. 1. tit. 3. lib. 7. n. 5.
Officia decurionatus hodie vẽdi posse, & tabellionatus, in l. 12. ibidem. num. 1.
Officia vilia quæ dicãtur, in l. 2. tit. 1. lib. 6. n. 3. 4. & 5. vsque ad. 8. inclusiue, vbi declaratur.
Officiales & ministri officium suum gratis administrare obligati præmium nisi tur piter non debent accipere. in l. 1. tit. 4. lib. 6. n. 15.
Officiales Reginæ gaudent eisdẽ priuilegijs quibus officiales Regis, in l. 18. tit. 14. lib. 6. n. 1.
Officialis faciens velas non examinatus non tamen habens officinã publicam an punietur pœna. l. 2. tit. 18. lib. 7. vel alia. ibi. n. 1. & num. 2. quid si non eas signat.
Officialis inueniens aliquem cum armis prohibitis potest illa frangere, in l. 9. tit. 6. lib. 6. n. 6.
Officialis iustitiæ si aliquos viderint rixari volentes, prohibere debent ibid. n. 10. & 11.
Officialis non se interponens inter rixantes cum possit an ab officio remoueri potest, in l. 1. tit. 2. lib. 6. num. 8.
Officiorũ medietas datur betica nobili, & hic est actus distinctiuus ibidem sicut in alijs locis alij sunt cõstituti in rub. tit. 2. lib. 6. n. 244.
Officiũ habitũ in domo regia etiam si sit coqui honorosum est, in l. 15. tit. 14. lib. 6. n. 1. & 2.
Omne quod agitur cõtra legem prohibitoriam delictum est, in l. 2. tit. 20. lib. 6. n. 7.
Omnes portantes merces in naui tenentur cõtribuere prædam ibidẽ contingentem ex casu fortuito, in l. 10. tit. 10. lib. 7. n. 1.
Omnes exactiones de iure ciuili prohibitæ sunt & damnatæ in l. 2. tit. 11. lib. 6. num. 1.
Omni populo consentiente an possint dari datæ hæ in l. 11. tit. 7. lib. 7. num. 3.
Omnis immemorialis dat possidenti ius plenissimũ, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 118. & sic de iure communi nobilitas nõ alio modo probari potest, vt ibi. n. 119.
Opinio authoris quid sit solarium in rub. tit. 2. lib. 6. n. 194. & infra.
Opera publica expensis ciuitatis facienda sine principis licentia fieri non possunt in l. 1. tit. 1. lib. 7. n. 7.
Oppida horum regnorũ an compelli possunt aliquem recipere in ciuem in l. 1. tit. 9. lib. 7. nu. 2.
Ordo & superioritas datur etiam in hoc mũdo inter reges filios & vxorem eius, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 4.
Ordo quidam adest omnibus in rebus, ibi. n. 3.
Originarius Cãtabriæ distinguitur à non originario quoad nobilitate, ibi. n. 109.
Origo famulorum à quibus incepit, in rub. tit. 20. lib. 6. n. 1. & 2. qui famuli dicũntur, & n. 3. qui proprie tales dicantur.

P.

PAce facta si vnus me offendat, & resistam non dicor fractor pacis in l. 1. tit. 2. lib. 6. n. 20. nisi vt ibi num. 21.
Pacis violator punitur tanquam treuguæ fractor, ibi. n. 19.
Pax licet ab omnibus desideretur tamen non habetur in concussa, stabilis & firma ob sex rationes, ibi. nu. 2.
Pax quid sit, ibid. nu. 3. & 4. quod ob eam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cam habendam multa permittuntur.
Pax, quies quæ cõsistit infida castrorum & castellorũ custodia, in.l.1. tit.5.lib.6.n.1.
Pacta etiam inter principẽ & subditum cõuenta, sunt seruanda in.l.1. tit.3.lib.6.n.1.
Pœna inducta cõtra vẽdentem non censetur inducta contra emẽtem in.l.5.tit.4.lib.6.n.4.
Pœna læsæ maiestatis incurret alienãs regnum in hominem iniuriosum Regi, vel regno, in.l.1.tit.5.lib.6.n.16.
Pœna etiam vbi ipso iure incurritur declaratio requiritur in.l.4.tit.3.lib.7.n.15.
Pœna.l.3.tit.7.lib.7. non incurritur vbi non est obseruata eius forma, ibi.n.54.
Pœna damnificantium prata, exitus, aut vineas, in.l.12.tit.7.libr.7.n.5.
Pœna tex.in.l.3.tit.8.lib.7. vt incurratur debet esse actus perfectus, ibi.n.2.
Pœnitentia in delictis quãdo locum non habet, in.l.2.tit.20.lib.6.n.15.
Panis & victualia an possint extrahi de vno loco ad aliũ in regno, etiã si dicatur, quod locus ille prius est prouidendus, in.l.28.tit.18.lib.6.n.6.&.n.7. declaratur.
Papa si cõmittit causam iudici ordinario cum de ea gratis cognoscere teneatur nihil potest à partibus recipere, in.l.4.titu.4.libro.6.numero.18.
Par est nõ habere superiorem vel habere eum negligẽtem, in.l.1.tit.3. lib.6.n.8.
Paria an sint inesse qualitatem per naturã an per priuilegium, in.l.1. tit.tit.1.lib.6.n.53.
Paria sunt vendere iustitiam & committere simoniam, in.l.7.tit.3.lib.7.n.4. imo vt ibi grauius est vẽdere iustitiam quam præbendam.
Partis ratione totũ aufertur, in.l.25. tit.18.lib.6.n.18.
Pasculatio, aratio, liberatio, sunt modi significatiui possessionis terminorum, in.l.3.tit.7.lib.7.n.39.
Pascua an pro modo possessionum, vel indigentiæ sint danda, in.l.6. tit.7.lib.7.n.3.
Pascuorum multiplex differẽtia, ibi num.4.
Pastoribus, & custodibus, quando credẽdum sit de morte animaliũ, vel eorũ quæ eis custodienda dantur, in.l.21.tit.18.lib.6.n.1.
Pater licet possit remittere iniuriam illatã filio ab extraneo, nõ tamen si à coniũcto, in.l.3.tit.20.lib.6.numero.11.
Peccant immunitates tributorum sine causa cõcedentes, in.l.2.tit.14. lib.6.n.4.
Pechos y seruicios, latine munera appellantur, in rub.tit.14.lib.6.n.1.
Pedagia antiqua non licet augere, sicut neque de nouo imponere, in.l. 2.tit.11.lib.6.n.2.
Percutere cũ manu aperta in facie est magis ignominiosum quam cum pugno, in.l.3.tit.20.lib.6.n.8.
Perdices habere in domo ad aucupã, dum prohibetur, in.l.3.tit.8.lib.7. non vero si recreationis causa habeat ibid.n.3.
Perditis rebus ex quibus datium debetur an & perdẽtur illæ ex quib' non debetur, in.l.6.ti.11.lib.6.n.11.
Per medium non prohibitum potest fieri transitus in effectum non per missum, in.l.25.tit.18.lib.6.n.7.
Personæ singulæ an sint vocandæ ad æstimationem bonorũ, in.l.3.tit. 14.lib.6.n.16.
Personæ Ecclesiasticæ an dispositionem.l.3.titulo.11.libro.6. ligari possint. ibi.numer.1.
Personæ tot ponendę sunt pro custodia castri quot conuenient, in.l.4. tit.5.lib.6.nu.6.
Per viam restiturionis bene admittitur nouus licitator, in.l.4.tit.5.lib. 7.num.21.
Pignora intra quod rẽpus vendi possunt postquam in potestatem créditoris intrauere, in.l 21.tit.3.lib. 6.num.1.
Pignorare vassalli nõ possunt equos & arma non solum in toto verum neque in parte, in.l.5.titu.4.lib.6. num.3.
Piscatio, piscaria, & piscatura ijs nominibus vocatur & quæ sit, in rub. tit.8.lib.7.nu.3.&.4. quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.
Piscationes in quibus aquis communes sunt, in.l.10.tit.8.lib.7.n.1.
Piscatores an dicantur negotiatores, ibi.n.2.
Plateæ exitus aut defensa publica an possint tẽpore immemoriali præscribi, in.l.3.tit.7.lib.7.nu.20.vbi q. nullo modo possint alienari.
Plaustrorum & natiũ præstationes de regalibus sunt, in.l.5.tit.9.libr. 7.num.1.
Plebeij decurionũ honoribus vti prohibentur.l.2.tit.1.lib.6.n.10.
Plura vbi eandem habent rationem cum de vno tantum fit mentio, videtur fieri exemplariter nõ vero restrictiue, in rub.tit.2.lib.6.n.87.
Plura vbi requiruntur si vnum deficiat nihil fit, in.l.6.tit.6.lib.6.n.5.
Pluralitas etiam in officijs & beneficijs ecclesiasticis reprobata est, in l.4.tit.3. lib.7.n.7.
Plures ob scientiam nobilitati remissiue, ibi.n.72.
Plus offerenti danda est res licitata, in.l.4.tit.5.libr.7.nu.22.&.nu.28. declaratur.
Põtes an possint fieri supra flumina in.l.9.tit.11.lib.6.n.2.
Põtes quilibet ędificare potest, & fortius reparare, ibid.n.1.
Popularis magis quis præsumitur quã magnus, in.l.4.&.5.tit.2.libr. 6.n.23.
Populo conducente gabellas à rege, & *Encabeçandose*, Si vnus ex vicinis recedat an pro bonis ibi relictis debeat gabellam. in.l.10.tit.14.lib. 6.num.2.
Populus potest res suas per custodes publicos custodire in.l.15.tit.7.libro.7.n.5.
Populus Romanus nõ potest revocare potestatem quam transtulit in imperatorem, in.l.6.titu.1.libr.7. num.1.
Populus Romanus nulla titulo vẽditionis suffragia cõcedebat, in.l.7. &.8.tit.2.lib.7.n.9.
Portagium & pedagium regulariter de rebus quæ negotiationis causa deferuntur debentur, in.l.6. tit.11. lib.6.n.5.
Portagiũ non debetur de rebus quas pro vsu proprio quis defert, ibi. nu.1.
Portãdo farinã fraudari poterit episcopus, cui ex cõsuetudine, vel priuilegio debetur certa parua mensura frumẽti pro quolibet modio quod portat in ciuitatem, in.l.25. tit.18.lib.6.num.8.
Possessio immemorialis præbet titulum, in.l.3.tit.7.lib.7.n.19.
Possessio mobilium, & immobilium, & iurium, & actionum, potest per procuratorem capi in.l.6.tit.4.lib 7.n.3.& etiam per pactum factum procuratoris, vt ibi.
Possessio multum opitulatur etiã in iure eligendi adquirendo. in.l.2. tit.1.lib.7.nu.3. vbi id in electione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne actiua nõ vero in electione passiua.n.4.
Possessio non adquiritur ex actibus mere facultatis.ibid.n.4.&.5. nisi vt ibi.n.6.
Possessione decurionatus an sufficiat per procuratorem capi, in.l.6.tit. 4.lib.7.n.2.
Possessor duorum officiorum potetit renuntiare vnum etiam si sit lapsus terminus,in.l.4.tit.3.lib.7.& euitabit pœnam.ibi.n.10.
Possessorum remedium non datur ei à quo difficulter recuperari res possit,in.l.3.tit.7.lib.7.n.15.
Prandium caninum quid sit,in.l.31. tit.18.lib.6.n.2.
Preces pro digno in electionibus beneficiorum ecclesiasticorum licet simoniã inducant non tamen nocent electo,quod secus in electione ad officium, secularia publica, in.l.7.&.8.tit.2.lib.7.n.10.
Potentibus hodie prouidẽtur etiam officia decurionatus,in.l. 1.tit.4. lib.7.n.2.
Pragmatica est dicta à negotio.l. 1. tit.2.vbi &.n.3.&.4.quid est pragmatica sanctio.
Præco si deficiat ad præconizãdum per edicta in loco publica affixa potest locatio bonorum fieri,in.l. 4.tit.5.lib.7.nu.8.vel per tubam & sonũ campanę si ita est cõsuetum, vt ibi. nu.8.
Præconia in loco consulto sufficit dari etiam si ibidem nõ sit res locanda,in.l.4.tit.5.lib.7.n.14.vbi quid si adest pestis, vel sunt in diuersis territorijs.
Præconiũ quolibet horũ nouẽ dierũ dari,an sit de substãtia,ibi.n. 16.
Præmia constitui possunt capiẽti lupos in.l.5.tit.8.lib.7.n.1.ibi.nu.2. quid si quis capiat lupã prægnantem & lactantem.
Prælatus si prouideat iure deuolutę tenetur infundatione seruare qualitates à iure quisitas,in.l 7.&.8. tit.2.lib.7.n.2.
Prærogatiua alicuius ptouin ciæ durat etiã ea dirupta,in rub.tit.2.lib. 6.n.137.etiã si alteri regno sit vnita,ibi.n.138.
Præscriptio nũquam currit cõtra vniuersitatẽ & ciuitatẽ ad petendũ bona publica occupata si dñs terrę illius cõtra dicit,in.l.3.ti.7.li.7.n.5.
Præsumptio naturalis præfertur alij cuicunq; opinioni,in.l.3.ti.7.n.43.
Primogenia quæ dicãtur, in.l.10.tit. 4lib.6.n.1.
Primogenitus vassalli mortui salariũ & terra danda sunt,ibi.n.2. aut.3.
Prætoriũ si quis bis aut pluries intrauerit acquiret possessionẽ ingrediendi,in.l.2.tit.1.lib.7.n.2.
Primogenitus si nõ est idoneus principatui moderando, potest illi secũdo genitũ ante ponere ibi. n.4.
Princeps debet refarcire damna data à venationis prohibitione ab animalibus inclusis,in rub.titu. 8. lib.7.n.13.
Princeps non obligatur.
Princeps,põt donare ex causa publicos terminos & terras ciuitatum nõ vero sine causa,in.l.3.tit.7.lib. 7.n.m.17.
Princeps potest creare noua officia & erecta consumere,in.l.11.tit. 3. lib.7.n.6.vbi declaratur.
Princeps qui nobilitat est,& qui facit ignobiles,in rub.tit.2.libr.6.n.48. num.49.
Præfertur in propositum dictũ quod dam Solonis,&.n.51.cum sequen. ampliatur.
Princeps omnia in derogationem iuris ciuilis concedere potest in.l.7. &.8.tit.2.lib.7.n.9.
Principi plura esse peculiaria,remissiue

hoc referuntur,ibi.nu.63.
Principum populorumque imperiũ ad adiuuandum non ad nocendum est inclinatit.14.lib.6.nu.8.
Priuilegia derogantia quibuscunq; personis non derogatur collegio,in.l.22. tit.7.lib.7.nu.3.vbi idem in procuratore constituto contra quam liber persona, & nu.6. declaratur id de procuratore.
Priuilegia quinquaginta antiquitatis remissiue,in rub.tit.2.lib.6.nu.115.
Priuilegia damnosa possunt per concedentem limitari & reuocari,in.l. 1. tit.1.lib.6.nu.80.etiã absentibus partibus, vt nu.81.
Priuilegia militaria non transeunt ad nepotes,ibi.n.86.nisi vt.nu.87.
Priuilegia hidalguiæ ad omnes descendentes transeunt si in priuilegio non est aliter expressum,ibi.nu.88.vbi nu. 89. q; & naturales filij gaudebunt.
Priuilegia senecturis remissiue, ibid. numer.102.
Priuilegia quæ habet Rex habet & Regina.l.6.tit.1.lib.6.nu. 1.vbi declaratur, & num. 2.
Priuilegiati non obligati soluere portagium vel gabellas debent saltim dona publicano ostendere,in.l.6.tit.11.lib. 6.nu.6.
Priuilegiatos citandos esse ad declarationẽ sui priuilegij,in.l.8.ti.1.li.6.n.4.
Priuilegij immunitas faciliter perditur & quomodo,in.l.1.tit. 1.lib.6.nu.34. vsque ad.41.& iterum. n. 48.cum declarationibus singularibus.
Priuilegij renuntiatio non est inducenda quoties aliud potest præsumi ex actu,ibi.nu.46.
Priuilegij verba sũt cõsiderãda, ibi.n.54.
Priuilegij causa concessi à Rege ad ipsum pertinet,in.l.7.tit. 1.lib.6.num.5. vbi nu.6.quod & dubitatio de confirmatione, ad ipsum Regem pertinet.
Priuilegij originale est exhibendum pro eius probatione,in.l.22.&.23.titu 14. lib.6.nu.5.
Priuilegij requiritur scriptura ad sui probationem,ibi.nu.25.
Priuilegiomale vtens per illud,in.l. 1.ti. 1.lib.6.num.47.
Priuilegio non esse vsum, cui incumbit onus probandi,ibi.nu.44.
Priuilegijs non gaudent famuli quoad patrimonia saltim,in.l.22.&.23.ti.14. lib.6.nu.3.
Priuilegijs ordinum an gaudeant hospitales eos,ibi.nu.4.
Priuilegiũ immunitatis alicui cõcessum restringendũ est tanquã publicæ vtilitati nociuum,in.l.1.tit.1.lib.6.nu.25. &.26.vbi infertur ad vnum notabile.
Priuilegium portagijs in regnis & ditionibus Regis concedentis intelligitur in locis ipsius Regis concedentis seu eius aliorũ sint ibi. nu.29.vbi tunc si dubitatur ad Regios auditores eundũ est,qa agitur de esse priuilegij,ibi.
Priuilegium alicui pro se & filijs cõcessum nõ extenditur ad nepotes.ibi.n.36
Priuilegium alicui concessum pro se & filijs masculis aut filiabus nõ comprehendit filias nuptas,ibi. nu.32.
Priuilegium Antoniæ Garfiæ ipsi & filiabus etiam nuptis & maritis earum cõcedutur, ibi. nu.33. vbi an exerceant officia nobilium,
Priuilegium continens plura capitula per contrauentionem vnius capituli non censetur aliis renuntiatum, ibi. nu.42.vbi limitatur.
Priuilegium proueniens ex nobilitate naturali non perditur,ibi.n.43.
Priuilegium alicui & filijs cõcessum de habitis post priuilegium intelligitur ibi.num.82.nisi vt vsque ad nu.91. declaratur.
Priuilegium quando censeatur reale vel personale,ibi.nu.92.
Priuilegium nõ requirit scripturam pro substantia sed pro probatione, in.l.7. tit.1.lib.6,nu.1.nisi vt ibi. nu.2 &.4.
Priuilegium subdito concessum per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Principem per ipsum tolli potest sine causa, in l. 8. ibi. nu. 6.
Priuilegiũ habens ad portandum salem vbicunque esset, an possit portare ad regnũ portugaliç, in l. 4. tit. 5. li. 6. n. 7.
Priuilegium valide concessum si post appareat nociuum potest reuocari, in l. 8. tit. 5. lib. 6. n. 6.
Priuilegium debet vt valeat facere mentionem de alijs portagijs loci illius, in l. 1. tit. 11. lib. 6. n. 10.
Priuilegium personale & artificiale durat durante officio vel artificio, in l. 18. tit. 14. lib. 6. n. 2.
Priuilegium exemptionis cessat cessante causa, in l. 20. tit. 14. lib. 6. nu. 3.
Priuilegium incipiens esse damnosum reuocari potest, in l. 21. tit. 14. lib. 6. n. 1. & nu. 2. ratio ponitur.
Pro abundantia hospitum permittitur hospitalarijs, & cauponibus emere in grosso & vendere minuatim, in l. 6. tit. 11. lib. 7. nu. 3.
Probans domum solariegam non tenetur probare esse ne prouincia illa tributaria vel non in rub. tit. 2. lib. 6. nu. 191. & ideo tunc filius non perdit nobilitatem etiam si pater eã perdidisset in vita sua, nu. 192.
Probata antiqua possessione præsumitur antecessores iuste possedisse & fouere iustitiã, in l. 3. tit. 7. lib. 7. nu. 401
Probatio in contrariũ admittitur etiam cõtra præsumptionẽ iuris & iure si nõ opponatur, in l. 4. & 5. ti. 2. libr. 6. n. 21.
Probatio legitima an erit si vnus testis dicit vidisse Titiũ in via exportantem frumentum, alter vero: vidisse extra territorium cum frumento. in l. 1. ti. 18. lib. 6. n. 18.
Probatio per aspectum oculorum nunquam censetur exclusa, in l. 3. tit. 7. li. 7. nu. 36.
Probationes ampliandæ non vero coartandæ, in rub. tit. 2. lib. 6. nu. 87.
Procurator communis vulgo, *Procurador del comun*, ciuitatis, vel villæ & procurator terræ an possint conducere regios reditus, in l. 3. tit. 5. li. 7. num. 2. nisi vt ibi.
Procurator excusator mittendus est ad nominationem procuratoris, *Procuratores*, in l. 1. tit. 7. lib. 6. nu. 5.
Procuratores curiarum debent esse homines cordati, &c. ibi. n. 3.
Procuratorum horũ assensus etiã requiritur in tributis & collectis nouiter regno imponendis, ibi. nu. 7.
Procuratorum *Decortes*, salarium de cõmuni solui debet, ibi. nu. 6.
Procemiũ inducit causam finalẽ, in l. 1. tit. 11. li. 6. nu. 1. & in rub. tit. 2. ibi. n. 220.
Prohiberi potest piscari aut venari certo instrumento, in l. 3. tit. 8. lib. 7. nu. 1.
Prohiberi põt ne venetur aut piscetur instrumento, quo cũ animalia vel pisces destruantur, in rub. ti. 8. li. 7. n. 13.
Prohibiti extrahere ligna extra territorium non possunt extrahere naues & galeas quæ ex illo ligno fiunt, in l. 25. ti 18. lib. 6. nu. 10.
Prohibitum vbi non potest portari sine permissu perdito prohibito censetur & perditũ pmissũ, in l. 6. ti. 6. l. 6. n. 11.
Prohibitus portare ligna Sarracenis, & barbaris non potest eis vendere ligna mina galearum, in l. 25. tit. 18. lib. 6. num. 11.
Prohibitus extrahere frumentum, an si prohibitus extrahere an farinam, ibi. num. 15.
Pro nobilitate probanda non sufficit dicere quod quis sit nobilis, sed & quod talis reputatur vulgo, in rub. tit. 2. li. 6. nu. 167. & nu. 168. quod communis vsus loquendi sic se habuit.
Proprietas nobilitatis in sanguine consistit, ibi. nu. 206.
Pro sui vsus gratia an liceat monetam extrahere à regno, in l. 8. titu. 18. lib. 6. num. 1.
Protestatio si fiat, cum contrauenitur priuilegio an releuabit, in l. 1. titu. 1. lib. 6. num. 46.

Pro

Prouisiones dantur in Regio senatu ne quis duo officia in cõpatibilia obtinere possit, in l. 4. tit. 3. lib. 7. nu. 16.
Publicanus an possit propria authoritate mittere manũ in rẽ pro qua datiũ solutum est, in l. 6. tit. 11. lib. 7. n. 13.
Publicanus in quã pœnã incurrit si plus debito petit, ibi. n. 15.
Publicatio prouisionis factę de decurionatu requiritur quod fiat intra. 60. dies, post gratiã factam, in. l. 6. tit. 4. lib. 7. n. 1.
Purpurã deferre pertinet ad principes, in l. 1. tit. 12. lib. 7. n. 2.

Q.

QVadraginta annorũ possessio cũ quolibet colorato titulo in terris plãtatis & aratis sufficit, vt nõ demoliatur, in l. 3. tit. 7. lib. 7. n. 31.
Qualitas excludẽs, vel admittẽs quãdo debet adesse, in l. 23. ti. 7. li. 7. n. 7. & 8
Qualitatem vnã sufficit rem aliquã acquisisse vt perpetuo illam conseruet in l. 22. tit. 7. lib. 7. n. 7.
Qualiter & quomodo vbi non adest equalitas vel populi sunt sine vicinis fiet diuisio, in l. 3. tit. 14. lib. 6. n. 21.
Qualitates à l. 1. tit. 3. li. 7. requisitas debet habere recipiẽdus ad officiũ publicum tẽpore quo recipitur, ibi. n. 8.
Qualitates rei & accidentia quæ rebus addũtur differentiam specificã non constituunt neque res specie differre faciunt, in l. 5. tit. 9. lib. 7. n. 4.
Qualitates iustificantes portagia remisse, in l. 1. tit. 11. lib. 6. n. 5.
Quare fiscus hodie data executoria in possessione non intentat in proprietatem, in Rub. tit. 2. lib. 6. n. 130.
Quare, l. 4. tit. 4. lib. 7. assignauerit ad renuntiationem viginti dies, potius quam. 30. ibi. n. 14.
Quæ personæ excusantur ire ad bellũ, in l. 7. tit. 4. lib. 6. n. 1. & 2. & 3. vbi. & n. 4. an & ita excusabuntur, vt neque substitutum mittere tenẽtur neque numis adiuuare dominũ vel Regẽ, & nnumero. 6.
Quibus testibus debet probari præscriptio hæc, portandi portagia. in l. 1. titulo. 11. lib. 6. n. 12.
Quicunque vult ex hæredare filium & ecclesiam facere hæredem, aliũ quærat quam Augustinum, in Rub. tit. 2. lib. 6. n. 176. vbi an idem si fratrem.
Quid si quis se præparat ad occulendum res an puniatur, in l. 1. tit. 18. lib. 6. nu. 14.
Quid si ante horam cõsuetam tãgatur campana & post horã quis ferat ensem, an perdet illum, in l. 6. tit. 6. lib. 6. n. 7. & n. 8. quid si stabat in parte remota ita vt exaudire nõ potuit cãpanam, & quid si est surdus, ibi. n. 9.
Quid sit diuisa, & diuiseros, remissiue in l. 8. tit. 3. lib. 6. n. 1.
Quilibet admittitur ad locanda precia reipublicæ, qui non sit in iure prohibitus, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 29.
Quilibet de populo an possit secundũ terminos l. 3. tit. 7. lib. 7. denũtiare & petere vt procedatur. ibi. ibi. 4.
Quinque considerantur ad custodiam castrorum, in l. 1. tit. 5. lib. 6. n. 7.
Quintum bonorũ in bello captorum in recognitionem supremi dominij Regi pertinent, in l. 20. tit. 4. li. 6. n. 3.
Quoties de antiquarum legum abrogatione agitur solet signari verbis expressis aut præfatione honorifica, in Rub. tit. 2. lib. 6. n. 103.

R.

RAtio allegari potest pro lege quoties est vnica & a principe non impugnata in Rub. tit. 2. lib. 6. n. 226.
Ratio est coniũctio diuersorum casuũ ad eundem tendentium finem, ibid. num. 92.
Ratio finalis non solum non restringitur ad casus expressos, sed ampliatur ad omnes illos casus comprehensos in ratione illa etiam in correctorijs & ociosis. ibid. n. 236.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recedentes à loco postquam facta est obligatio pro collecta an debeãt soluere sicut si nõ recederẽt, in l. 10. tit. 14. lib. 6. num. 1.
Receptores furũ alias occultatores an puniãtur vt fures, in l. fi. tit. 20. lib. 6. num. 1.
Rector potest ab esse à ciuitate soluet tamen pœnam l. 6. tit. 3. lib. 7. ibi. n. 1. & n. 2. an possint aceptare officium extra terminos ciuitatis. n. 3.
Rectores cõpelli possunt venire ad domum publicã ex causa publicæ vtilitatis. in l. 1. tit. 1. lib. 7. n. 3. alias multari possunt vt ibi declaratur.
Rectores tanquam administratores rei publicæ renentur de negligentia, in l. 4. tit. 5. lib. 7. n. 37.
Rectori cunti curiã præstandum est salariũ de proprijs populi pro quo vadit, in l. 21. tit. 3. lib. 7. n. 2.
Recurrẽdum est ad æstimũ antiquum, in. 3. tit. 14. lib. 6, n. 4.
Regia licẽtia necessaria est vt vsus terræ publicæ mutetur in alium vsum, in l. 1. tit. 7. lib. 7. n. 7. & 13. & 16.
Reginæ seruiẽtes gaudent eisdem prærogatiuis quibus gaudent Regis ministri. in l. 20. tit. 14. lib. 6. n. 1.
Regem sicur nõ potest quis turbare in possessione Castri aut terræ ita neq; suos ibid. habitatores, in l. 13. titu. 3. libr. 6. nu. 3.
Regis licẽtia an requiratur in compromisso faciendo super rebus ciuitatis in l. 1. tit. 7. lib. 7. nu. 17.
Regis proprium est pensare & statuere ordinem quo eius subditi vtantur in commoditate terrarum publicarũ. ibid. n. 6.
Regis scientia & patientia an requiratur in inducenda consuetudine contra eum, in l. 1. tit. 2. lib. 7. n. 2.
Regula, tantum præscriptum quantum possessum non procedit vbi genera liter præscribitur, in rub. tit. 2. lib. 6. num. 245.
Renuntians officium non perdit illud donec is apud quem resignatur admittat resignationem. in Rub. tit. 4. lib. 7. n. 5.
Renũtians debet viuere per viginti dies post renuntiationem, in l. 4. ibi. numero. 2.
Renuntiare quid sit, in Rub. ibi. n. 3.
Renuntiatio seu resignatio quid sit, ibi. num. 1.
Renuntiatio valet quoad renũtiantem etiam si non renũtiet in manu regis sed coram tabellione, ibi. n. 6. vbi an reuocari possit.
Renuntiatio & resignatio an per procuratorem fieri possit, in l. 4. ibi. n. 1. dum tamen habeat speciale mandatum ad hoc.
Renunciationem in aliquem idoneum factam an possit Rex nõ admittere, ibi. n. 13.
Renuntiationis seu resignationis etiam quoad officia, duplex est forma in Rub. ibid. n. 4. & ibi diuiditur in alteram.
Reparans Castrum desertum, vel de nouo ædificans. populum vbi homines se congregant habet iurisdictionem in illo, in l. 2. & 3. tit. 5. lib. 6. n. 15.
Reparatio castrorum, & fortalitiorum in confinibus alterius regni sitorum ad Regem pertinet, ibi. n. 2. n. 3. quid si in regno. &. 4.
Reparationum expensas tempore bellí factas Rex non recuperabit, ibi. n. 9.
Repertus in nocte Iouis aut Veneris Sãcti, cum armis permissis non perdet ea, quia non pulsatur campana. in l. 6. lib. 6. tit. 6. n. 6.
Reprobatur assumptũ quoddã Ioannis Garsiç, in Rub. tit. 2. lib. 6. nu. 154. & num. 155.
Reputatio cõmunis & antiqua nobilitatis, in locis liberis, & vbi aliter probari non potest, nõ requirit actus distinguentes nobiles ab ignobilibus, ibi. n. 179.

Requi-

Requisita in scribis ciuitatũ adhibenda, in l. 4. tit. 5. lib. 7. nu. 30.
Rescripta de nobilibus loquentia de creatis à principe intelliguntur, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 59.
Res de quibus datum nõ debetur, nõ est necesse consignare, in l. 6. tit. 11. lib. 6. nu. 7.
Res licitæ & illicitæ cõfiscantur, quoties inseparabiles sunt. in l. 25. tit. 18. lib. 6. nu. 26.
Res notabiles non veniũt sub verbis generalibus, in rub. tit. 2. li. 6. n. 212.
Respublica duplicis generis. cõmunia bona habet. in l. 1. tit. 5. li. 7. n. 2.
Respublica etiã potest agere contra conductores & eorũ socios statim facta locatione & aduenientetermino solutionis designato per eõs conductores ipsos, ac si à principio ipsi socij cõduxissẽt. in l. 4. ti. 5. li. 7 n. 34. vbi an idem, si in alijs socijs.
Res semel alienabilis effecta perpetuo talis remanet. in l. 22. ti. 7. li. 7. n. 8
Resignari nõ potest officiũ nisi coram concedente, in l. 5. tit. 4. nu. 7. n. 1.
Resignatione perditur titulus & possessio quælibet, in l. 11. tit. 3. li. 7. n. 3. vbi ampliatur nisi vt ibi.
Res vetitæ extrahi à regno neque pro redemptione captiuorũ possunt, in l. 1. tit. 18. lib. 6. n. 11.
Res vnius socij non censentur cõfiscatæ ob confiscationem rerũ alterius socij illicitas portãtis, in l. 25. tit. 18. lib. 6. n. 20. nisi vt ibi. n. 21.
Restitutio datur cõcilio intra quadriennium post impletã præscriptionem, in l. 3. tit. 7. lib. 7. n. 29.
Restituio an admittatur in casu d. l. 3. contra sententiam secundum eius formam latam, ibi. nu. 56.
Reuelans delictum vt præmium quis cõsequatur an debeat illud probare, in l. 4. tit. 18. lib. . nu. 2.
Rex est protector & defensor oppressorũ & eius officium est facere iustitiã & liberare vi oppressos, in l. 13. tit. 3. lib. 6. n. 1. & eos tueri ne à potentioribus opprimantur. n. 2.
Rex & imperator debent episcopis honorem præbere eis assurgendo & iuxta se eos sedẽdo ad dexterã, l. in l. 1. tit. 4. lib. 6. nu. 56.
Rex est qui potest portagia imponere, in l. 1. tit. 11. li. 6. n. 1. & sine eius licentia ciuitates non solent id imponere, nu. 2. imo & tũc Rex cum causa id concedit. nu. 3. aliter peccaret & tyrannidam exerceret. ibidem, imo & exactor vt nu. 4.
Rex est administrator bonorũ publicorum in vendendo pignorando & alienando, in l. 1. tit. 7. li. 7. nu. 6.
Rex debet requirere cõsilium suorũ procerũ & subditorũ in arduis facti dis, in l. 2. ibi. n. 1. vbi declaratur.
Rex in dubio iuri quæsito non vult præiudicare, in l. 8. tit. 1. lib. 6. nu. 2. & 4. declaratur, & in l. 2. titu. 5. lib. 7. nu. 1. nisi vt nu. 3.
Rex in cõscientia tenetur officia idoneis prouidere, in l. 1. ti. 4. li. 7. n. 3.
Rex potest Ecclesiæ turrim fortificare, Ecclesiã que belli tempore tueatur, stellare quando aliter defendi nõ potest, in l. 2. & 3. tit. 5 lib. 6. nu. 7.
Rex potest cuilibet ciuitati tollere facultatem eligendi procuratorem de cortes, in l. 5. tit. 7. lib. 6. nu. 3.
Rex potest cõstituere formã in vestibus à qua recedi non potest, in l. 1. tit. 12. lib. 7. nu. 5.
Rex quis dicatur & eius propria nomina, in rub. tit. 4. lib. 6. nu. 1.
Rex nõ potest alienare castra vel fortalitia pro custodia regni ædificata, in l. 1. tit. 5. lib. 6. n. 13. & an succedet externus in eo, ibi. n. 14.
Rex si concordat ciuitatem cum terminis, & æquis solum iurisdictionem concedere videtur, nõ vero terminos ipsius ciuitatis, in l. 15. tit. 7. lib. 7. nu. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rex sicut sine causa non tollit rē priuatam, ita neq; quæ cōmunia sunt, ibi. nu. 3.
Ripa quæ sit & quæ dicatur, in l. 15 tit. 7. li. 7. nu. vbi & quid sit littus.
Riuum habens in possessione Ripa eius salices plantare. ibi. n. 2.
Rusticæ personæ tenentur etiam ser uare leges nostras venationis & & piscationis, in l. 2. tit. 8. lib. 7. n. 2. vbi coram quo iudice agēdum.
Rustici laboratores an differāt à menestralibus, in l. 2. tit. 11. lib. 7. n. 3.
Rustici subleuandi sunt prout possibile erit, in l. 18. tit. 4. lib. 6. n. 11.
Rusticus vt pascere possit cum suis bobus defensam homo requiritur quod sit habitator illius populi, ibi l. 2. tit. 7. lib. 7. nu. 2. vt ibi.

S

Saccus vbi portatur frumentum dan erit etiā perditus, in l. 25. ti. 7. 28 lib. 6. num. 19. vbi. nu. 26 & 18. an res licita extrahi confiscabitur propter illicitā cū ea extractam, & nu. 18. & 19. cōtraria pars, fulcitum & n. 21. limitatur. & l. 26. & 27.
Salem de iure ciuili licitum videbatur vnicuique emere & vendere, sed domini temporales vsurpauerunt contrariū, in l. 20. tit. 18. li. 6. nu. 10. & nu. 12. in contrarium arguitur & ibi declarat, & n. 13.
Salinaria vocātur domus vbi salpotatur & vēditur, ibi. n. 11. vel dicūtur certa tributa dāda duo terræ. n. 12.
Salinaria priuata Rex capere non potest nisi data æstimatione priuatis illarum dominis, ibid. n. 14.
Salinaria omnia iure nostro regio in Regē sunt incorporata, ibid. n. 15.
Salinas quis prius instituerit, ibidem. num. 13.
Sanctus ac seraphicus Franciscus tres ordines instituit, in l. 1. ti. 14. li. 6. n. 1.
Scientia & patiētia Regis nō requiritur in immemorialibus sed in quadragenaria sic, in l. 5. tit. 2. li. 7. nu. 33.
Scientiæ & patientiæ probatio non requiritur in immemorialibus cōsuetudine, in rub. tit. 2. lib. 6. n. 122.
Secato frumento adhuc quis semina uit habet ius in agro retinendi ad grana quæ ibi manserunt, in l. 2. tit. 11. lib. 7. num. 1.
Secundum præcedentia probatur possessorium & petitorium, in rub. tit. 2. li. 6. num. 107.
Sententia vicinitatis, vel pluralitatis facit ius quoad omnes, in l. tit. 9. lib. 7. nu. 7.
Seruitia facienda per vassallum si non sunt expressa tenebitur vassallus ad seruitia consueta, in l. 1. tit. 4. li. 6. nu. 12.
Seruitium personale non est de substantia substantiali ipsius fœudi, in l. 1. tit. 4. lib. 6. n. 19.
Seruum licet vinculis continere si contra dominum insurgit, in l. 3. tit. 20. lib. 6. nu. 6.
Seruus si odierit cum domino quibo cōcrementur, in l. 4. ibi. n. 190.
Sex casus vbi non licet pisari in fluminibus publicis, in rub. tit. 8. li. 7. n. 15.
Si dono tibi vel vēdo talem fundum talis nominis, solum corpus cum ædificatum & non aliā, qui est, sub talibus limitibus, & non ultra, si plura iugera post apparuerint, erunt donatarij & emptoris, in l. 3. tit. 7. lib. 7. n. 46. cum sequentibus.
Syllaba vna in legibus interpretādis non debet stare ociosa, in rub. tit. 2. lib. 6. nu. 101.
Silua & defensa manente publica potest acquiri ius venandi, in l. 3. tit. 7. lib. 7. nu. 22.
Simonia & vitium ambitionis cōmittitur in emptione officiorum etiā secularium, in l. 7. tit. 3. lib. 7. nu. 3. & ibi quo modo tunc committitur.
Simoniacū est beneficia Ecclesiastica precio, aut dono habere & nulla est talis prouisio, sicut & prouisio officiorū publicorū sic habita nulla reputatur, in l. 7. & 8. tit. 2. lib. 7. nu. 8.
Si quis per errorem adhesionem fecit super precio quod in rei veritate non erat aūtū, an valebit, in l. 4. tit. 5. lib. 7. nu. 27.
Societas dicitur perpetua quæ durat ad vitā sociorū, in l. 10. ti. 1. li. 6. n. 2.
Socius est in culpa si res societatis per mare vehere voluerit, in l. 5. tit. 9. lib. 7. nu. 14.
Socius si insidias parat socio proditor est, in l. 3. tit. 10. lib. 6. nu. 11.
Solariegos qui dicātur & quid, phandum est, in Rub. ti. 3. li. 6. nu. 4. & 7.
Solariegus, nullam rem solari ja liena re potest domino irrequisito, in l. 2. tit. 3. lib. 6. nu. 1. & 2. vbi inscuda tario, & nu. 3. limitatur.
Solariegus quis dicatur, & quomodo probabitur, ibid. nu. 4.
Solarium quid sit, ibid. num. 1.
Solarium nobilitatis, quibus modis consideretur, in Rubr. tit. 2. lib. 6. nu. 183. & infra.
Solēnitatem extrinsecā præsumitur interuenisse si nō opponatur, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. nu. 22.
Solēnitates esse adhibitas, quis debet probare, in l. 4. ti. 5. li. 7. n. 36.
Solēnitates conuenientes militibus, *de especulo deprada*, in l. 5. tit. 1. lib. 6. nu. 2.
Solidus, quæ moneta esset, in l. 11. tit. 3. lib. 6. nu. 4.
Sorores & fratres tertij ordinis possidentes bona cōmunia, excusantur à collectis, in l. 1. tit. 14. lib. 6. nu. 2.
Sceus in possidentibus bona in particulari, & viuentibus in suis domibus ibidem. nu. 3.
Sorores & fratres huius tertij ordinis, nō dicūtur habere regulā, ibid. n. 4.
Spetialis casus hic cōstituitur, in quo particeps & cōplex delicti habet præmiū, in l. 4. tit. 18. lib. 6. n. 1.
Spectatiuæ officiorū reuocantur, nedatur votū captādæ mortis, in l. 3. tit. 3. lib. 7. n. 1. nisi de patre ad filiū. ibi. & nu. 2. quid si contra.
Stabularij & cauponis dona parsi durant, genus quæ sit improbum. n. 16. tit. 11. lib. 7. nu. 18.
Stabularij, si vt debent officium exercēs, charitatem exercitantur, in l. 7. ibid. nu. 2.
Stabulariorū officiū nobilissimū, ibid. num. 3.
Stanca maxime odiosa sunt & iniuste reprobata, in l. 12. tit. 11. lib. 6. nu.
Statuta populorū facere, an solis iudicibus cōpetat, in l. 8. tit. 1. li. 7. n. 1.
Statuta contra habitantes non cōprehendūt hospitem, sicut nec scholasticum, in l. 6. tit. 11. lib. 7. nu. 5.
Statuta populorū singulares personas concernētia sunt ambitiosa & citra vires illi quorū interest, ibidi n. 2.
Statuto fieri solet vt ligna de siccis & nō de viridibus fiant, in l. 17. tit. 7. lib. 7. nu. 3. nisi aliter vtatur & tūc ordo. d. l. 7. erit seruandus, vt ibi.
Statuto prohibēte extrahi triticum, an licebit exportare farinam, in l. 25. tit. 18. lib. 6. nu. 6. & 12. & 18. li
Statutum inducens feriās mensarum, vel vindimiarum, exceptis aliquibus casibus nulli alij casus adiicientur, in l. 1. tit. 1. li. 6. nu. 62.
Statutū licet non possit ligare personas forēsium, potest tamen res & bona in suo territorio sita, in l. 1. tit. 18. lib. 6. nu. 6.
Statutū laicorū prohibens rō alienarij in forēsem, an valeat, ibid. n. 20.
Statutum puniens eūdum exportantem, an comprehendat legumina, in d. 25. ibid. n. 4. & an tunc licebit exportare hordeum, speltam, vel auenam, nu. 5.
Statutū licet verbis generalib' sic cōceptū dicitur speciale si in effectu est singulare, in l. 6. tit. 1. lib. 7. n. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ibi remissiue coniecturæ appõnuntur, ex quibus statutum censetur speciale & in præiudicium.
Statutum secundũ alterans primum in modo pascendi animalia vicinorum, an sit seruandum, in l.6.ti. 7.lib.7.nu.2.
Subhastatio quid sit, in l.4.ti.5.li.7.n. n.& ibi, à quo dicatur & deriuetur.
Subhastatiõis forma, quę sit, ibid.n.10
Subditus & vicinus litigãs cõtra Vniuersitatẽ & populũ tenetur prõ expẽsis à populo faciẽdis cũ alijs vicinis cõtribuere, in l.13.ti.3.li.6.n.9
Subditus vnus, an possit se eximere à libertate à bonis illius loci vicinis procurata, ibid.nu.7. vbi in nu.8. quid si esset clericus.
Subreptio & obreptio, quid sint. l.5. titu.1.lib.6.n.1.
Subrogatus supit naturã illius in cuius locum subrogatur, non tamen habet locum in priuilegijs, in l.1. tit.1.lib.6.nu.27.
Subsidiũ domino à vassallo præstandũ duplex est, in l.1.ti.4.li.6.n.24.
Subsidium & collectam imponent dominivassallis suis in sex casibus, ibid.nu.25.

T

Abelliones & alij prohibiti in l.5. tit.5.lib.7. non possunt conducere redditus regios, ibid.n.1.
Tabelliones & notarij propter officia, nõ gaudent nobilitate, in l.27. tit.14.li.6.n.1. nõ tamen eã perdũt propter tale officium, ibid.nu.2.
Taxatio victuallium vbi curia adest debet fieri per iudices curię, & idẽ in taxatione hospitiorũ, in l.6.tit. 11.lib.7.n.14.& 17.
Tempore Regis Roderici fuit Hispania à Mauris ingressa, & omnes se contulerunt ad partes Cantabriæ & Asturiæ, in Rub.tit.2.li.6.n.152.
Tẽpore necessitatis põt Princeps nolla pcedẽte monitione ipso vassallo inuito illius castrũ simul cũ vassallis custodire, in l.1.&3.titu.li.6.n.6
Tempore seruitij cõpleto potest famulus à domino recedere sine illius licentia, & alteri seruire sine pœna, in l.2.tit.20.lib.6.nu.1.
Tempus antiquum 60. annorum est, in Rubr.tit.2.lib.6.n.224.
Tempus assignãdũ vocationi debet esse cõpetens, in l.3.tit.4.lib.n.1.
Tenor priuilegij inspiciẽdus, ad sciẽdum, an sint realia, personalia ve priuilegia, in l.10.tit.1.lib.6.nu.1.
Termini currũt de momẽto ad momẽtũ, in l.4.tit.4.li.7.n.6. nisi vbi.
Termini cum sunt occupati cũ licentia Regia seniẽtia restitutoria eorũ non est exequenda ablq; obstaculo appellationis, in l.6.tit.7.lib.7.n.5.
Termini à montibus differunt, in l.1. titu.7.lib.7.nu.3.& ibi declaratur quomodo diuidatur terminus in terras *baldias*, & alias. n.4.
Terminus præconiorum arbitrarius erat, hodie in rebus ciuitatum & villarũ locandis, iam est taxatũ ad nouem dies, in l.4.tit.5.lib.7.nu.4. vbi quid in vẽditione, vbi & an minui, vel prolongari possint.
Terminorũ publicorum ciuitatis vilłæ aut populi, non debet Rex mercedem facere, nisi ex causa publica, in l.11.tit.7.li.7.n.1. nisi vt ibi.
Tesauros ad fiscum pertinere in toto orbe sic est receptum, in l.1.tit. 13.lib.6.nu.6. cũ ampliationibus.
Tesaurus quid sit, ibid.nu.1.& 2.
Testes de auditu admittũtur prõ probãda nobilitate, in rubr.tit.2.li.6.n.170
Testes, an possint esse vicini in causis suæ ciuitatis, in l.20.ti.3.lib.6.n.1.
Testes testamẽtorũ, nõ requiritur vicinitas eorũ stricte & proprie sumpta, sed sufficit quod sic habeatur, in l.1.tit.3.lib.7.nu.3.
Testes deponẽtes de limitibus, solo affixis & in terra natis, vel per mõtes, vel flumina, aut riuos præterũtur, in l.3.

l.3.tit.7.lib.7.num.42.
Testibus sufficit probare extractionem, neque requiritur apprehensio, in l.1. tit.18. lib.6.num.17.
Testium repulsa nõ admittitur in causa summaria, in l.3.tit.7.lib.7.nu. 52. nisi vt ibi.
Testes in c.1.vt lite pendent. procedit circa honorem, etiam in possessorio, in rub.tit. 2.lib.6.nu.88.
Titulus ad l.Iuliam, de ambitu, an habeãt locũ in Papa, vel Rege in l.7.tit.3.libr.7.n.7.
Titulus alius cõsideratus per authorem pro excludenda prætensione concilij perentis terram aliquam, in l.3.titu.7.lib.7.nu.34.
Titulus circa terras baldias, vocatas quomodo probetur, ibid.nu.27.cum sequen.
Titulus etiam cõtra remedium.d.l.3. est possessio immemorialis, ibid.nu.18.
Titulus etiam erit ad excusandum quẽ à restitutione rei occupatæ ex publico, scilicet, æstimum & alibratio eius in libro publico, ibid.n.33.
Titulus non licere habitatoribus mentrocomiæ, lib.11.locabilis est, in l.1.tit.9.libr.7. num.4.
Titulus principalior demonstrandus per reũ contra quem agitur ex remedio.l.7.tit.7. lib.7.& licentia principis, ibid.nu.16.
Tollere vni, & dare alteri, non licet, nisi ex causa publica, in l.2.tit.5.lib.7.nu.2.
Transgressor legis impossibilitatem inducẽtis non est culpandus, in rub.tit.2.lib.6.numer.88.
Treguam facere compelli possunt rixantes, in l.1.ibid.nu.10.
Trianomina, Democratia, Aristocratia, Monarchia, designantur in rub.ibid.n.214. & quod in Cantabria verificantur.
Tributa, an per focularia, frimates, vel capita essent distribuenda, in l.3.tit.14.lib.6.n.1. & nu.2.quod regulare est quod per æs & libram collecta imponatur.
Tributaria res in quem trãsit cum onere suo in l.3.tit.11.lib.6. nu.2.
Tributarij non debent à Rege nobilitari. l.1. tit.1.lib.6.nu.23.& nu.24.dictum optimũ Regis Sigismundi.
Tributum quinque moraperinorum quis nobilibus imposuit, & quis à soluendis eis liberauit, in rub.tit.2.lib.6.nu.184.
Triplex est legatus missus à Papa, ad Regem vel prouinciam reformandam, in rub.tit. 8.lib.6.nu.2.
Triticum si prohiberetur expottari legumina cõprehẽdũtur, in l.25.tit.18.libr.6.n.3.
Tubal, in montes & partes Cantabriæ post diluuium deuenit, in rub.tit.2.libr.6. numer.135.

V.

VAcatio pro priuatione, an comprehendatur expresso vocandi modo, in l.u. tit.3.lib.7.nu.5.
Vacatio per renuntiationem, nõ includitur sub alio expresso modo vocandi, ibid.n.1. neque sub mãdato de primo vocaturo, vt ibid.
Vbi lex iubet aliquem puniendum tãquam falsarium non est puniendus pœna criminis falsi, in l.3.tit.20.lib.6.nu.13.
Vbi nullus est vacandi modus expressus, omnis venit, in l.12.tit.3.lib.7.nu.2.
Vbi solum de vendicione fit mentio nõ cõprehenduntur alij contractus, in l.1.tit.7. lib.7.nu.15.
Valet lex, vel statutũ prohibens aliquid vendi forensi, in l.5.tit.18.lib.6.nu.1.
Valet statutum & consuetudo, vt res licitæ propter illicitas confiscentur, in l.25.titu. 18.lib.nu.22.
Vassallagio probato per Comitẽ potest probari libertas, in l.2.tit.3.lib.6.nu.5.
Vassallagium, per quos modos probetur, ibi. nu.6.
Vassalli, an possint se pro tanto liberari à Domino eos vendente, in l.13.tit.3.lib.6.nu. 4.& 7.
Vassalli & subditi, si à Domino nõ defendantur, possunt alteri se cõmittere, sicut è cõtra, in l.1.tit.3.lib.6.nu.4.& 5.6.& 9.
Vassalli tenentur & compelli possunt iurare Domino fidelitatem, in l.1.tit.4.lib.6.n.2
Vassalli non tenentur Dominũ sequi ad bellum iniustum, ibid.n.11.vbi declaratur.
Vassalli, ad quæ seruitia teneãtur, & quæ sint ibid.n.19.
Vassalli, si conuenerunt cum Domino collectas præstare tenentur adimplere, in l.4. tit.4.lib.7.nu.52.
Vassalli, an possint per Dominos hospites recipere, in l.4.tit.5.lib.6.nu.5.
Vassallos nullus habet neque possidet in Cãtabria, in rubr.tit.2.lib.6.nu.208.
Vassallos habere nobilitatem inducit inter eos, in rubr.tit.2.lib.6.nu.145. Et adquiritur dignitas publica, n.146.quod si per modũ inuestiturę id detur à Principe in omni parte est nobilis, nu.147.
Vassallum quem esse quomodo probabitur si ipse neget vassallagium, in l.1.tit.4. lib.6 num.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vassallus si seruitio expressit ad illud tenebitur, sin minus ad contentum, in l.4. tit. 4.lib.6.nu.1.
Vassallus se cui alteri submittens in præiudiciũ prę Domini, nihil agit, in rub. tit. 3.lib.6.n.2.
Vassallus, quis sit, & dicatur, ibid. nu.8. &.9. vbi quid requiratur, vt quis vassallus efficiatur qui non erat.
Vassallus nemo præsumitur, etiam ex longo tempore, in l.2.tit.3.lib.6.n.7.& n.8.quo modo probetur quis vassallus, quando nõ habet fœudum.
Vassallus si recuperet alienata per eũ, an excusetur ne cadat à iure suo, ibid.nu. 9.
Vassallus, an possit legare res vassallagij pro anima, ibid.n.10.& 11.an seruitutem imponere possit, &c.nu.12. An transigere, & n.13.an fructus rei fœudalis alienare possit
Vassallus nubẽs cum muliere alterius dominij transfertur in vxoris dominium, in l. 3.tit.3.lib.6.num.1.
Vassallus regis quis proprie dicatur, in rubr. tit.4.lib.6.nu.3.
Vassallus, quandiu tenetur Domino seruire, quandiu ab eo fœudum tenet, & non vltra, in l.1.tit.4.lib.6.nu.3.
Vassallus, cuius expensis debet ire ad bellum cum Domino, ibid.nu.5.
Vassallus tenetur domino ad obsequium & seruitium præstandum, ibid.nu.14.& sic donationem non validant, vt ibi.
Vassallus non tenetur ad aliud seruitium, nisi ad specificatum in concessione fœudi, ibid.nu.20.
Vassallus ad tria tenetur domino, ad personã ad bona, & honores, ibid.nu.23.
Vassallus tenetur à domino conuento in iudicium veniam pẽtere, ibid.nu.26.
Vassallus non tenetur se offerre, nisi vocatus sufficit enim se paratum præstare cum vocatus fuerit, ibid.nu.34.
Vassallus vbicũque senserit dominum periclitari debet ad euitandas insidias occurrere, ibid.num.35.
Vassallus licet debeat venire vocatus, debet tamen cõgrua dari dilatio, in l.1.tit.4.lib. 7.nu.36.
Vassallus tenetur dñm adiuuare cum armis, & exclamare si solus nõ sufficiat, ibi.n.37.
Vassallus non tenetur cõtra te ipsum dominum iuuare, vel quoties diligentia nihil proficeret, ibid.n. 38.& 39.& 40.dum tamen culpa non imputetur vt ibi.
Vassallus nõ punitur si deserit dominum in bello, sed cum deserit eum in prælio existentem, ibid.nu.41.
Vassallus, an tenebitur captiuum dominum liberare, ibid.n.42.vbi & n.43.declaratur duobus modis.
Vassallus non tenetur dominum liberare ne incidat in periurium, ibid.n.44.
Vassallus non tenetur dominum inopem alere, ibid.nu.45.nisi vt nu.46.
Vassallus non tenetur domini debita soluere, ibid.n.47.nec dominum debitis carceratum liberare, vt ibi, nisi vt.n.48.
Vassallus non tenetur dominum excommunicatum, vel bannitum, vel captum pro guerra iniusta adiuuare, ibid.nu.49.
Vassallus non debet secretum domini reuelare, ibid.nu.51.
Vassallus non potest recedere à seruitio domini, in l.2.tit.4.lib.6.n.1.nisi vt ibi.nu.2. sublimitatur.
Vassallus ex d.l.2.non potest dominum deserere ante tempus implorum siue ab eo esset factus, siue non, ibid.nu.3.
Vassallus, duorum dominorum non potest quis esse, nisi posset ambobus integraliter seruire. ibid.n.5.vel nisi ab vno nõ defendatur, vt nu.6.
Vassallus, in casu in quo tenetur duobus dominis seruire cui potius tenebitur, ibi.n.8
Vassallus non potest pruari fœudo per Papam, vel Imperatorem, nisi prius sit conuictus de culpa, vel felonia. ibid.n.9.
Vassallus statim quod venerit ad vacationẽ tenetur comparere, in l.4.tit.4.lib.6.n.3.
Vassallus tenetur bellum adire, neque excusatur, etiam ex vi priuilegij à lege concessi, in l.8.tit.4.lib.6.nu.4.
Vassallus incarceratus excusatur, ibid. nu.7.
Vassallus potest per substitutum seruire si ita est consuetum, ibid.nu.10.
Vassallus alarde faciẽs cum bestijs & armis alienis falsum committit, in l.25.tit.4.lib. 6.num.1.
Venari, an liceat in alieno territorio, in Rub. tit.8.li.7.n.14.vbi & an ciuitas possit exteris prohibere venationem, aut piscationem in flumine, vel loco.
Venatio quid sit, ibid.nu.1.& n.2.quod tres habet species, & nu.3.quæ sit venatio licita & quæ non.
Venatio & piscatio quo iure sint introductæ, ibid.nu.5.
Venatio & piscatio potest per principẽ prohiberi ex causa, ibid.n.9.& dominos inferiores, etiam ad tempus, vt vbi, & n.10.ponitur

nitur triplex causa prohibendi.
Venatione & piscatione, an possit quis prohiberi alium vti, ibid.nu.6.
Venatores, vel piscatores contra legum nostrarum dispositionem venãtes, vel piscantes, peccat mortaliter, in l.1.tit.8.lib.7. nu.4. & ibi, quid si in die festo.
Venditio non datur in herba, sed locatio, & sic non debetur gabella, in l.23.tit.7.lib. 7.num.10.
Vendito fundo, inueniãtur pisces, ibi, existentes, in l.19.tit.8.lib.2.nu.4.
Vendito lacu, an veniant, etiam naues piscatoriæ, ibid.nu.30.
Verba legum 7.& 8.tit.11.lib.3.super ibi, *Reales y concejales*, gratia exẽpli posita cense[n]tur, in Rub.tit. lib.6.nu.91.& 93.
Verba interpretãda sunt ex vero animi intentione proferentis, ibid.nu.[illegible].
Verba narratiua, etiam ab alio quam à Principe proprie se prolata probant & dispo nunt, ibid.nu.229. vbi nu.230. idem si [illegible] modum causæ si Princeps in eis fuisset intentioni suæ.
Verba geminata ostendunt mentis & intentionis perseuerantiam, & inducunt plenum effectũ, & maxime si triplicata sunt, vt ibidem, in numeris, 231.232.& 233.
Verba de actu iã perfecto & cõsuetmato intelligenda sunt, in l.4.tit.2.lib.6.nu.1. locus est in fœudatario volente deosculari vxorem domini, nu.2.
Verba simpliciter prolata à lege, vel statuto debẽt intelligi simpliciter & proprius, in l.6.tit.6.lib.6.n.3.
Verba legis narratiua allegari possunt ad decisionem causarum quoties intentio legis in verbis narratiuis consistit, in Rub. tit.2.lib.6.num. 222.
Verba narratiua ab antiquo lata prout est 60.annorum disponunt, & probant, ibid. num.223.
Verba relatiua causatiue, non vero conditionaliter consentur apposita, in l.1.tit.1.lib. 6.num.51. & ibi limitatur.
Verbum Sum, es, fui, denotat proprietatẽ, ibid.nu.125.
Verbum, Libere, actũ liberũ & spontaneũ, & generalem secũdum restitutionem denotat, in l.28.tit.18.lib.6.nu.4.&.5.
Verbum, Habeatur in proprietatem, denotat & fictionem, in l.3.tit.10.lib.6.n.14.
Verbum, Fiat ab ipso Principe prolatum, est maioris potentiæ, quam si à cõsiliarijs camerę procederet, in l.7.tit.1.lib.6.n.13.
Verum dicitur & est id quod præsumptiue [illegible] probatum, in l.3.tit.7.lib.7.nu.4.
Vestes prohibitas, non sufficit quod portentur per aliquam, nisi vestitus deferantur, in l.1.tit.12.lib.7.nu.4.
Vestimenta prodigalia modernus vsus introduxit, in d.l.2.ibid.nu.4.
Vestis dicitur à vellere, ibid.nu.13.
Vicarię populorum habetur, vt propria eorum, in l.23.tit.5.lib.7.nu.5.
Vicis vbi solent persolui contribuere, tunc potest imponi intersectres milles morapetinos impari ratione, in l.fin.6.lib.7.n.2.& 3.declaratur.
Vicini tenebuntur ad fossam & contributionem faciendam, vt in l.4.tit.14.lib.6.n.1. & 2.an possint procedere tempore pestis ad æqualitatem si vsque tunc non seruatur.
Vicinus non reputabitur alicuius loci, ille qui originarius ejus ibidem non habitet, in l.1.tit.3.lib.7.nu.4.
Vicinus quis dicatur remissiue, ibid.nu.1. & quis paterfalis dicatur.
Vicinitas, l.1.tit.3.l.7. sufficit acquiri per habitationem decem annorum cũ animo, ibi remanendi, vel per contractũ matrimonij, in l.5.tit.2.lib.6.nu.5.
Victualium nomine venit panis, in l.28.tit. 28.lib.6.nu.10.
Vidua est, quæ inutilem maritum habet sicut si nullum, in l.1.tit.13.lib.6.nu.7.
Viduæ gaudẽt priuilegijs mariti, in l.18.tit. 4.libro.6.n.3. quod secus in filijs si priuilegium est tẽporale, ibid.n.4.&. 5.& nu. 8.rationem vide.
Viginti dies.l.4.tit.4.lib.7.à quo tempore currant, ibid.nu.3.
Viginti ij dies renuntiationis, an debeãt esse completi, vel sufficiat tãgere vigesimum diem, ibid.nu.4.
Villa, quæ liberè si dicatur quod si habet quin decim foculatia debet tenere decem equos. soluere centũ aureos inter se, an debeat solui per focos, vel solidum & libram. in l.3.tit.14.lib.6.n.8.
Vini appellatione, an vuæ continebuntur, in l.31.tit.1.lib.6.nu.7.
Vini appellatione non cõtinetur exportans aquaticũ, seu posiama, ceruisiã, zidronicũ, zitũ aromaticũ, & similia. ibid.n.8.
Vinum quotuplex sit remissiue, ibid.num.1.
Vinum non est mustũ neque è cõtra, neque vinum est acetum, vel contra, ibidem numer.3.
Virtutem nobilitati generis anteponẽdam, in l.7.tit.1.lib.6. nu.34.vbi n.35.quis merebitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX:

rebitur virtutis palmam.
Vitæ nostræ tempus breuissimum est, in Rub. tit. 2. lib. 6. nu. 225.
Vltima sub hastatio, non debet fieri in aliquo horum nouem dierum, tedeis elapsis, est assignandus dies, *Peremptorie*, vel intra nouem dies ad diem primum, secundum, vel tertium, post nouem dies, in l. 4. tit. 5. lib. 7. nu. 18.
Vltima subhastatione rite & recte facta nõ admittitur alius dicitator, ab. 6. nu. 19.
Vltra vnam, vel duas leucas exiens à regno cũ rebus vetitis non potest pœnitere, vt pœnitentia prosit, in l. 43. tit. 18. lib. 6. nu. 1.
Vna pars populi potest se super alia reputare, & qualificare ad distinguendam & inducendam suam nobilitatem, in Rub. tit. 2. libr. 6. nu. 94. & 95.
Vna scriptura per aliam declaratur, in l. 3. ti. 7. lib. 7. nu. 45.
Vnione Regni vnius cum altera non admittũtur prærogatiuæ vnitæ regni, in Rubric. tit. 2. lib. 6. num. 215.
Vniuersitas, an adstringi possit capere bona debitorum non potentium soluere tributa in numis, in l. 6. tit. 14. lib. 6. nu. 6.
Vnumquodque opus melius perficitur dum circa vnum intenditur quam circa plura, in l. 4. tit. 3. lib. 7. num. 8.
Vnusquisque quod spopondit suo imperio dare debet, in l. 1. tit. 4. libr. 6. nu. 6.
Vocatus nemo præsumitur, nisi probetur, in l. 2. tit. 1. lib. 6. n. 13.
Voces plurium obtinere non potest quis in iurisdictione contentiosa, in l. 4. tit. 3. li. 7. nu. 3. secus in voluntaria. nu. 5. & in. 6. opinio autoris.
Vsque ad tres mille morabetinos potest fine regis licentia imponi collecta, etiam per viam sisæ in pane, vel vino, aut victualibus ad limitationem l. 16. tit. 19. lib. 9. infra prohibente imponi sisam. in l. 1. tit. 6. lib. 7. num. 3.
Vsu & consuetudine potest acquiri ius eligendi, Rectores, iurados, ac tabelliones, in nostris. tit. 2. lib. 7. num. 1.
Vsufructuarius potest venari in fundo in quo non habet vsumfructum, neque potest à proprietario prohiberi, in l. 7. tit. 8. lib. 7. in. nu. mer. 4.
Vxor mariti nobilis, an gaudeat eius prærogatiua, in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 6. nu. 32.
Vxor tenetur sequi virum seu, siue in vita, siue in morte, in l. 29. tit. 3. lib. 6. lib. 5. vbi nu. 4. ampliatur etiam si aliud pactum.
Vxor vidua, an gaudeat priuilegio marito cõcesso, in l. 1. tit. 1. lib. 6. nu. 93. & 94.
Vxorata mulier si sine licentia sui mariti recipit famulum alterius, an puniatur, in l. 2. tit. 20. lib. 6. nu. 14.

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd,

Omnes sunt quaterniones præter † & Aa, qui sunt Duerniones, & Dd, Ternio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca